

મહાકવિ શ્રી જિન વલ્લભસૂરિ વિરચિત ળ

શ્રી સંઘપટ્ટક.

ટીકા સહિત ગુજરાતી જ્ઞાવાન્તર.

પ્રકાશક, એક જૈન.

नवोगी वृत्तिकार श्री अभयदेवसूरिना शिष्य
महाकवि श्री जिनवल्लभसूरि विरचित

—१० संघपट्टक १०—

नामनो

चाळीश काव्यनो अत्युत्तम शिक्षामय ग्रंथ.

षष्ठिशतकग्रंथना कर्त्ता श्रीनेमिचंद्रजांभागारिकना गुरु महानै-
यायिक श्रीजिनपतिसूरिए रचेली त्रण हजार श्लोक प्रमाणनी
वृद्धत् टीका.

जेमां

चैत्यवासिउंना शिथिलाचारनुं पूरेपूरुं खंरुन करीने
विधिमार्गनी, युक्तिपूर्वक संपूर्ण पुष्टि करेली ठे.

आ बन्ने ग्रंथोना मूळपाठ तथा तेनी साथे तेनुं

गुजराती-जाषांतर

ठपावी प्रसिद्धकर्त्ता

श्रावक जेठाबाल दलसुख.

अमदावाद-श्री जैन प्रिंटिंग प्रेस.

वि. सं. १९६३-सने १९०७.

कीमत रु. ३-५-० पोष्टेज जुडुं.

सर्व हक स्वाधिन.

→* प्रस्तावना. *←

वीरप्रज्ञुना साधुन “ निर्ग्रथ ” तरीके ओळखाया ठे. ग्रंथ एटले धन दोळत तेथी रहित ते निर्ग्रथ. तेमना आचारनुं प्रतिपादन करवा जे सूत्रो रचायां ठे ते पण ते कारणे “ निर्ग्रथप्रवचन ” तरीके ओळखवामां आवे ठे. ए निर्ग्रथप्रवचनमां साधुने माटे जे जे नियमो बांध्या ठे ते प्रमाणे ज पूर्व साधुन वर्तता हता. तेओ मुख्यत्वे करीने गामना पादरे रद्देल वन एटले बगीचाओमां वसति मागीने ऊतरता हता अने वखते गाममां रहेता तो गृहस्थनुं सकान मागी लक्ष तेमां निवास करता हता. तेमना माटे उद्देशीने राखेला आहारपाणीने तेओ आधाकर्मिदोषवाळुं गणी ग्रहण नहि करता, धर्मोपकरण ठोमीने बीजी चीज वस्तु नहि संघरता, गादी तकीया नहि वापरता अने क्लेश कंकासथी वेगळे रही समाधिमां लीन रहेता हता. ते साथे तेन ठळ, प्रपंच, दंज तथा कदाग्रहथी अळगा रही लोकोने साचो मार्ग बतावता हता. एथी करीने तेओ पोतानुं तथा परनुं जळु करवा समर्थ थता हता.

आवी रीते वीरप्रज्ञुथी एक हजार वर्ष पर्यंत सरखो परंपराए तेवा साधुओनो सीधो कारजार चालु रह्यो केमके ए वखतसुधी तेमना गुरुओ महाप्रतापी, विद्वान्, अने उग्रविहारी थइ पोताना ताबे रद्देल शिष्योने सीधे मार्गे दोरता रह्या हता. उतां जगवानथी आठसो पचाश वर्षे थोकाक यतिओए वीरप्रज्ञुना शासनथी बेबरकार बनी उग्रविहार ठोमीने चैत्यवासनी धरुआत करी हती.

પણ મુખ્ય જાગ તો વસતિવાસી જ રહ્યો હતો અને તે જાગમાં અગ્રેસર તરીકે ઓઝાલાતા દેવર્દિગણિકમાશ્રમણે જગવાનૃથી ૯૮૦ મા વર્ષે વલ્લ્હનીપુરમાં સંઘને એકત્રિત કરી જૈનસૂત્રોને પુસ્તકારુઢ કર્યા હે. સદરહુ દેવર્દિગણિ, જગવાનૃથી ૧૦૦૦ વર્ષે સ્વર્ગવાસી થયા અને તે સાથે સ્વર્ગ જિનશાસન ગુમ થઈ તેના સ્થાને ચૈત્યવાસિઓએ પોતાનો દોર અને જોર ચલાવવા માંડ્યો. આ માટે નવાંગી વૃત્તિકાર શ્રીઅજ્ઞયદેવસુરિ આગમ અઘોત્તરી નામના ગ્રંથમાં નીચેની ગાથા આપે હે કે:—

દેવદ્વિસ્ત્રમાસમણજા—પરંપરં જાવહં વિચાણેમિ,
સિદ્ધિલાયારે ઇવિયા—દ્વેષેણ પરંપરા બહુદા. ૧

જાવાર્થ:—દેવર્દિગણિકમાશ્રમણ સુધી જાવપરંપરા હું જાણુંહું, વાકી તે પઠી તો શિથિલાચારિઓએ અનેક પ્રકારે ડ્રવ્યપરંપરા સ્થાપિત કરી હે.

આ રીતે જગવાનૃથી આઠસો પચાશ વર્ષે ચૈત્યવાસ સ્થપાયો તોપણ તેનું સ્વર્ગસ્વર્ગ જોર વીરપ્રજ્ઞથી એક હજારવર્ષ વીત્યા કેને વધવા માંડ્યું, આ અરસામાં ચૈત્યવાસને સિદ્ધ કરવા માટે આગમના પ્રતિપદ્ધ તરીકે નિગમના નામતહે ઉપનિષદોના ગ્રંથો ગુપ્ત રીતે રચવામાં આવ્યા અને તેઓ દ્વિષ્ટિવાદ નામના બારમા અંગના ત્રૂટેલા કકળા હે એમ લોકોને સમજાવવામાં આવ્યું. એ ગ્રંથોમાં ઘડું સ્થાપન કરવામાં આવ્યું હે કે આજ કાલના સાધુઓએ ચૈત્યમાં વાસ કરવો વ્યાજબી હે તેમજ તેમણે પુસ્તકાદિના જરૂરી કામમાં સ્વયં આગે માટે યથાયોગ્ય પૈસાટકા પણ સંઘરવા જોઈયે. કૃત્યાદિ અનેક

शिथिलाचारनी तेओए हिमायत करवा मांकी अने जेथोका घणा वसतिवासि मुनिओ रखा हुता तेमनी अनेक रीते अवगणना करवा मांकी.

देवर्द्धिगणिपर्यंत साधुजनो मुख्य गङ्ग एकज हतो, ठतां कारणपरत्वे तेने जूदा जूदा नामथी उल्लखवामां आवेल ठे. जेमके शरुआतमां तेना मूलस्थापक सुधर्मगणधरना नामपरथी ते सौधर्म-गङ्ग कहेवातो हुतो. त्यारकेके चौदमा पाटे सामंतजडसूरिए वनवास स्वीकार्यो एटले ते वनवासि गङ्ग कहेवायो. त्यारकेके कोटिमंत्रजापना कारणे ते कोटिकगङ्ग कहेवायो ठे. ठतां तेमां अनेक शाखाउ अने कुळो थया पण तेउ परस्पर अविरोधी हुता. केमके कोशने पण पोताना गङ्गनो या शाखानो या कुळनो अहंकार अथवा ममत्वज्ञान न हुतो. पण चैत्यवास शरु थतां तेमणे स्वगङ्गनां वखाण अने परगङ्गनी हेखना करवा मांकी एटले अरसपरस विरोधी गङ्गो उजा थया.

गच्छ शब्दनो मूल अर्थ ए ठे के गच्छ अथवा गण एटले साधुजनं टोळं. माटे गङ्ग शब्द कंइ खराब नथी, पण गङ्ग माटे अहंकार, ममत्व. के कदाग्रह करवो तेज खराब ठे. ठतां चैत्यवासमां तेवो कदाग्रह वधवा मांरयो. आ उपरथी तेओमां कुसंप वध्यो, ऐक्य नुटयुं. हवे एक गङ्गमांथी चोरासी गङ्ग थइ पड्या. तेओ एकमेकने तोरवा मंरया अने आ रीते समाधिमय धर्मना स्थाने कलह कंकाशमय अधर्मनां बीज रोपायां.

पांचमा आरारुप अवसर्पिणीकाल एटले परतो काल तो हमे-शां आख्या करे ठे पण अगाउ कांइ आ जैनधर्ममां आवी धांधळ

उज्जी थइ नथी, पण हमणानो परुतो काळ साधारण रीते परुता काळना करतां कंडक जूदी तरेहनो होवार्थी ते हुंरु एटले अति-शय जुंको होवार्थी तेने हुंकावसर्पिणी काळ कहेवामां आब्यो ठे. आवो काळ अनंती अवसर्पिणीओ वीततांज आवे ठे. तेवो आ चालु काळ प्राप्त थयो ठे. ते साथे वीरप्रभुना निर्वाण वखते बे हजार वर्षनो जश्मग्रह बेठेलो ते साथे मळयो, तेमज तेनी साथे असंयति पूजारुप दशमो अहेरो पोतानुं जोर बताववा लाग्यो. एस चारे संयोगो जेगा थवार्थी आ चैत्यवासरुप कुमारं जैन धर्मना नामे चोमेर फेलावा मांरुयो. गुरुओ स्वार्थी थइ योग्यायोग्यनो विचार परुतो मुकी जे हाथमां आब्यो तेने मुंकीने पोताना वामा वधारवा मांरुया, अने ठेवटे वेचाता चेला लइ विना वैराग्ये तेमने पोताना वारस तरीके नीमवा मांरुया.

हवे कहेवत ठे के “ यथा गुरु स्तथा शिष्यो यथा राजा तथा प्रजा ”—ते प्रमाणे गुरुओ शिथिल थतां तेमना तावा नीचेना यतिओ तेमना करतां पण वधु शिथिल थया. तेओ दवादारु दोराधागा वगेरे करीने लोकोने वशमां राखवा लाग्या, वेपार करवा लाग्या तथा खेतरवामी सुद्धां करवा तत्पर थया. तेम ठतां तेओ पोताने महावीरप्रभुना वारस चेलाओ तरीके ओळखावी पोतानुं मान साचववा मांरुया.

आणीमेर तेमना रागी आवको आंधळा बनी तेमना पंजामां सपकाइ तेओ जे कांइ उंधुंचतुं समजावे ते वधुं वगरविचारे अने वगर तकरोरे हाजीहा करीने स्त्रीकारवा लाग्या. कारण के लोकोनो

मुख्य जाग हमेशां जोळो रहे ठे. तेथी तेवा जोळाओने, कपटी
बधारी चैत्यवासिओ अनेक बाहानां उजा करीने उगवा मांरया.

आवी गरुबर थोकाज वखतमां बहु वधी पमी एटले देव-
ऊंगणिना पढी ५५ वर्षे स्वर्गवासी थएला हरिजडसूरिण महानि-
शीथनो उझार करतां चैत्यवासनो सारी रीते तिरस्कार कर्यो ठे.
तदरहु हरिजडसूरि चैत्यवासिओना मंरळमां दीक्षित थया हता
उतां परमविद्वान् होवार्थी तेमणे तेमना पढतुं खुब खंरन कर्तुं ठे.

आ मामलो एटले लगण वध्यो के निर्गंथ मार्ग विरलप्राय
थइ पढ्यो, निर्गंथ प्रवचनपर ताळां देवायां अने कपोल कद्विपत
ग्रंथो तेमनी जग्याए उजा करवामां आव्या, एटलुंज नहि पण
संवत् ७०५ नी सालमां वनराज चावकाए ज्यारे अणहिलपुर पाटण
वसाव्युं त्यारे तेमना चैत्यवासि गुरु शीलगुणसूरिण तेना पासेथी
एवो रुको लखावी लीधोके आ राजनगरमां अमारा पढना यतिओ
सिवाय वसतिवासि साधुओने दाखल थवा नहि देवा. ते रुकाने
तोरुवा माटे अजयदेवसूरिना गुरु जिनेश्वरसूरि तथा बुद्धिसागरसू-
रिण सं. १०७४ मां दुर्लजदेवनी सजांमां चैत्यवासिओ साथे विवाद
करी जय मेळव्यो, त्यारथीज पाटणमां वसतिवासिओनी आवजाव
शरु थइ.

आ रीते चैत्यवासिओनी पेहेली हार जिनेश्वरसूरिण करी
उतां हजु मारवानमां तेमनुं जोरे जोर रहुं हतुं ते जोर तोरुवा तेमना
प्रशिष्य जिनवद्वजसूरिखना थया. तेमणे आगमना पढने अनुसरी
पोतानी अद्भुत कवित्वशक्तिना वळे युक्तिपुरस्सर तेमनुं खंरन करवा

માન્યું. તે પ્રસંગે તેમણે આ ‘ સંઘપટ્ટક ’ નામનો ચાલીશ કાઠ્યનો ઉત્તમ ગ્રંથ રચ્યો છે. એમાં તેમણે તે વચ્ચે ચૈત્યવાસિઓનું કેવું જોર હતું, કેવી રીતે તેણે સૂત્રવિરુદ્ધ પ્રવર્તતા હતા અને સુવિહિતમુનિએ તરફ તેણે કેવો દ્વેષજાવ રાખતા હતા તે સઘળું આબેહુબ દર્શાવીને તેમની સારી રીતે ઝાટકણી કરી વિધિમાર્ગના રાગિજનોને ઉત્તેજિત કર્યા છે.

ત્યારબાદ તેમણે ચીતોરના મુખ્ય શ્રાવકોને પ્રતિબોધિત કર્યા છતાં તે શ્રાવકોએ ત્યાં વીરપ્રજ્વળું વિધિચૈત્ય બંધાવ્યું તે ચૈત્યના ગર્જગૃહના દરવાજાના બે સ્તંભોમાં એક ઉપર આ સંઘપટ્ટકનાં ચાલીશ કાઠ્ય અને બીજા સ્તંભ ઉપર તેજ આચાર્યે રચેલ ધર્મશિક્ષાનાં ચુમાલીશ કાઠ્ય શિલાલેખમાં કોતરાવી તે ગ્રંથો શિલારુદ્ધ કરાવ્યા. તે ઉપરાંત ઠંજામાં તે ચૈત્યમાં કેવી રીતે વર્તવું તે માટેના નિયમોનાં કાઠ્યો પણ કોતરાવ્યાં છે જેમાંનાં બે કાઠ્ય આ પ્રમાણે છે:—

અત્રોત્સૂત્રિ જનક્રમો ન ચ ન ચ સ્નાત્રં રજન્યાં સદા,
સાધૂનાં મમતાશ્રયૌ ન ચ ન ચ સ્ત્રીણાં પ્રવેશો નિશિ;
જાતિ જ્ઞાતિ કદાગ્રહો ન ચ ન ચ શ્રાદ્ધેષુ તાંબૂલ મિ-
ત્યાજ્ઞા ત્રેય મનિશ્રિતે વિધિકૃતે શ્રીવીર ચૈત્યાલયે ૧

ત્રાવાર્થ:—આ સ્થળે સૂત્રવિરુદ્ધ ચાલનાર માણસનો હુકમ-
હુદો નથી, હમેશાં રાત્રે સ્નાત્ર કરવામાં આવનાર નથી, સાધુડની
માલકી અથવા રહેઠાણ હહાં નથી, રાત્રે સ્ત્રીડને પેસવા દેવામાં
આવશે નહિ, નાત જાતનો કદાગ્રહ હહાં કરવામાં આવશે નહિ,

अने श्रावकोने शूकवा वगैरेनी मनाई करवामां आवे ठे एम निश्रा-
रहित विधिण करेला वीरप्रभुना आ चैत्यालय माटे फरमान कर-
वामां आवे ठे.

इह न खलु निषेधः कस्यचि द्रंदनादौ,
श्रुतविधि बहुमानी त्वत्र सर्वोधिकारी;
त्रिचतुरजन दृष्ट्या चात्र चैत्यार्थं वृद्धि,
व्यय विनिमय रक्षा चैत्य कृत्यादि कार्यं

ज्ञावार्थः—इहां कोइने पण दर्शन पूजन करवा माटे ना
पाकवामां आवनार नथी; वळी सूत्रनी विधिने भान आपनार
हरकोइ माणसने इहां अधिकारी तरीके गणवामां आवडो; तेमज
आ देरासरना पैशाने त्रण चार जणानी नजर हेठे व्याजे धीरी
वधारवा, खरचवा, नथल पाथल करवा, संजाळी राखवा, तथा देरा-
सरना कामकाज करवानुं फरमाववामां आवे ठे.

आ बे श्लोकपरथी खुट्लुं जणाय ठे के तेमणे बहुज कहापण
जरेला नियमो त्यां कोतराव्या ठे.

आ रीते आ संघपट्टक नामनो ग्रंथ रचवामां आव्यो तथा
चीतोफमां विधि चैत्य उजुं थयुं एटले श्री जिनवद्वजसूरिपर चैत्य-
वासिष्ठ अतिशय गुस्से थइ पांचसो जण लाकनोउ लइ तेमने मार
मारवा तेमना मुकामे आव्या, परंतु चीतोफना राणाए तेमने तेम
करतां अटकाव्या.

तेम उतां जिनवद्वजसूरिण हिम्मत राखो आखो मारवाकमां

તેમને ઝઘાઠા પાત્રી તેમને જેટલા બને ઇટલા જાંઘા પાઠ્યા. આ રીતે એમણે ચૈત્યવાસ ધરુન માટે આ સંઘપટ્ટક નામે ગ્રંથરૂપી મહેલ ચણીને ઝઝો કર્યો.

વાદ તેમના માટે મહા પ્રતાપી શ્રીજિનદત્તસૂરિ દાદા થયા, તેમણે વિદ્યાના ચમત્કારથી મોટા મોટા શ્રાવકોને પોતાના પદ્મમાં લઈ ચૈત્યવાસિઝના ચૈત્યોને ગ્રનાયતન ઇટલે પેશવાને અયોગ્ય ઠરાવી પોતાના ગુરુષ્ ચણેલા મહેલપર કલ્પશારોપણ કર્યું.

જિનદત્તસૂરિષ્ ઘણા રજપૂતોને પ્રતિબોધી નવા શ્રાવક કર્યા અને તેઝ દાદાજી તરીકે ગ્રાજ લગણ ઓલ્લાય ઢે. ત્યાર કેમે પ્રવચ્છુદ્ધિશાલી અને ન્યાયનિપુણ શ્રીજિનપત્તિસૂરિ પેદા થયા. તેમણે પૂરા જોસથી ચૈત્યવાસિઓને ઓલ્લા કરવા માંડ્યા, અને શ્રીજિનવલ્લજ્ઞસૂરિષ્ રચેલા સંઘપટ્ટક ઉપર ત્રણ હજાર શ્લોક પ્રમાણની ન્યાયથી ઝરપુર મોટી ટીકા રચી, જિનવલ્લજ્ઞસૂરિષ્ ચણેલા મહેલને ઝુનાથી ઓવંધ કરી તેને અતિશય ટકાવ કર્યો; તે ઉપરાંત એમણે ઓરાણી વાદસ્થલ કરીને પોતાની અથાગ બુદ્ધિ જગજાહેર કરી ઢે.

સદરહુ જિનપત્તિસૂરિના પ્રતિબોધિત નેમિચંદ્ર જાંઘાગારિક નામના પાટણના નિવાસી શ્રાવક પણ ઇટલા મહાવિદ્વાન્ થયા કે તેમણે પ્રાકૃત જ્ઞાણમાં એકસો સાઠ ગાથાનો ષષ્ટિશતક નામે વિધિમાર્ગ ઉત્તમ ગ્રંથ રચી ચૈત્યવાસિઓને દિગ્મૂઢ કર્યા. આ રીતે નેમિચંદ્રજંઘારિષ્ જિનવલ્લજ્ઞસૂરિષ્ ચણેલા મહેલપર ધજા ફરકતી કરી.

વાદ સદરહુ નેમિચંદ્રજંઘારોના પુત્રે જિનપત્તિસૂરિ પાતે દીઠા લઈ જિનેશ્વરસૂરિ નામ ધારણ કર્યું. તેમના શિષ્યે જિનદત્તસૂરિષ્

रचेली संदेहदो'लावली नामना ग्रंथजुपर टीका रची तेमां चैत्यवा-
सिओना चैत्योने न्याय पुरस्सर अनायतन ठरावी जिनवद्वजे च-
णेल्ला महेलने फरतो किह्वो बांध्यो.

आ रीते पेहेला जिनेश्वरसूरि के जेओए सं. १००४ मां चैत्य-
वासिओने पेहेल प्रथम हराव्या त्यारथी मांढीने तेमना वंशना
आचार्योए ठेठ सं. १४६६ लगी तेमनो पराजय करवो चालु राख्यो.
आथी करीने मारवारमां सघळा स्थळे तेमनी जरुमुळ उखली
गइ अने वसतिवासीओनो विजयमंको वाग्यो.

आणीमेर गुजरातमां तो मुळथी ज तेमनुं जोर कमती हतुं
ठतां मुनिचंद्रसूरि तेमने सज्जार रीते जखेफवा मांफ्या हता अने
त्यार केमे पुनमिया गड्डना आचार्यो उठया, बीजी तरफ आंच-
ळिक उठया, त्रीजा आगमिक उठया अने तेमना केमे तथा सोम-
सुंदरसूरिना शिष्य मुनिसुंदरसूरि बाकी रहेला चैत्यवासिओने
पुरती रीते पायमाल करी आखी गुजरात, तथा सौराष्ट्र, अने मा-
ळवामां वसतिवासि मुनिओनो विजयनाद वगाड्यो.

आ रीते विक्रमनी पंदरमी सदीना आखरे चैत्यवासनुं जोर
तूट्युं, अने फरीने वसतिवासिओनी मान्यता वधी. एम वीरप्रभुना
निर्वाणथी एक हजार वर्ष वीत्या बाद जोर पर चमेळो चैत्यवास
लगजग एक हजार वर्ष लगी चालीने पाढो सदंतर बंध पड्यो
तेनी हिमायतमां रचायली नियमोनी उपनिषदो गुम थईं अने
फरीने निर्ग्रंथप्रवचन विकाशमान थवा लाग्यो.

परंतु काळनो महिमा विचित्र ठेष्टले के जे आचार्योए कमर

कसी चैत्यवास तोड्यो तेमना ज वंशजो फरीने शिथिलाचारमां हमणा पाठा फसी पड्या ठे. तेउं हाल पोताने गोरजीना नामे उलखावे ठे अने जो के तेउं चैत्यमां—निवास नथी करता तोपण चैत्यना परखे बांधेला अपासरारूप मठमां रहीं हाल मठवासी बनेला ठे, तेउंमां जे समजुउं ठे ते पोताना शिथिलाचारने पोतानो प्रमाद जणावी सत्यमार्गने दूषित नथी करता, पण अणसमजु वर्ग एम समजे ठे के आ मठवास तो अमारी असल परंपराथी ज चाह्यो आवे ठे तो तेवा जनोने सत्य वात जणाववा खातर आ संघपट्टक तथा तेनी टीकानुं जाषांतर उपावी प्रसिद्ध करवामां आवे ठे.

वली आजकालना वसतिवासि मुनिउं पण गृहस्थना घरनी वसति नहि शोधतां खास करीने तेमने उतरवा माटे ज बंधावेली धर्मशाळारुमां उतरे ठे ए पण एक जातनो तेमनो प्रमाद ज ठे. केमके तेमना पूर्वगुरुउंए तेम करवा पण अनुज्ञा आपी नथी कारणके एवी धर्मशाळाओ आधाकर्मिदोषदूषित ठे हवे आ समये पूर्वना माफक वनवास के वसतिवास करवो ए अलवत कठण काम ठे, तोपण आवा ग्रंथो आद्योपांत बांचवाथी एटली असर तो जरूर थशे के समजु मुनिओ पोताना ए प्रमादने पोतानी जूल तरीके ज कबूल राखी खरा वसतिवासना निंदक के ओही नहि थशे. कारण के शास्त्रमां कहेलुं ठे के.

धन्नाणं विहिजोगो—विहिपस्काराद्गगा सया धन्ना,

विद्विबद्धमाणी धन्ना—विहिपस्कअइसगा धन्ना. १

ત્રાવાર્થઃ—જાગ્યશાલી જનોને જ વિધિનો યોગ મળે છે માટે વિધિપદ્ધતિના સેવનારને હમેશાં ધન્યવાદ દેવો ઘટે છે. તેમજ વિધિને બહુમાન દેનાર તથા ઠેવટે વિધિપદ્ધતિને દોષ નહિ દેનારને પણ ધન્યવાદ દેવો ઘટિત છે.

આ કારણથી આજ કાળમાં પણ ફરીને પ્રમાદરૂપ અંધકારનું જોર વધ્યું છે એટલે તેમાં પ્રકાશ આપનાર સંઘપટ્ટક, સંદેહદોલાવળી, તથા ષષ્ટિશતક જેવા ગ્રંથોની ટીકાઓનાં ગુજરાતી ત્રાષાંતરો બાહેર પાઠી લોકોને ફરીને જાગૃતિમાં લાવવાની જરૂર ઊઝી થઈ છે.

તે જરૂરને પૂરી પાડવા થોડા વર્ષપર વિધિમાર્ગના પદ્ધતિની હિમાયતમાં તત્પર થયેલા અને સત્યપ્રરૂપકરૂપ પદને ધારણ કરનાર મુનિરાજશ્રી બુટેરાવજી મહારાજના પરમચક્ત શ્રીયુત શાંતિસાંગ-રજી મહારાજે પોતાના ફૂરસદના વખતમાં સંઘપટ્ટકની ટીકાનું ત્રાષાંતર તૈયાર કર્યું હતું. તેજ ત્રાષાંતર હાલ અમે મૂલ પાઠ સાથે કાયમ રાખીને જેમ રચેલું તેમ ઢપાવ્યું છે.

આ ત્રાષાંતરની ત્રાષા હાલની ત્રાષા પદ્ધતિને બંધવેસ્તી થાય તેવી નથી તેમજ તેમાં પ્રમાણ તરીકે અપાયેલા પાઠનો પણ ઘણા સ્થળે સંપૂર્ણ અર્થ આપવામાં નથી આવ્યો તથા બીજી પણ કેટલીક ખામીઠું હશે જ, કેમકે તેમનો એ પ્રથમ પ્રયાસ જ હતો, ઠતાં તેમની કૃતિમાં તેમના હૃદયની કેવી સરલતા અને ઊચ્ચતા હતી તે જેવી સ્પષ્ટ જણાય, તે તેવી ત્રાષાંતર ફેરવી નાખ્યાથી નહિ જણાય એ કારણને અનુસરી અમે તેમાં કંઈ ફેરફાર નહિ કરતાં, હાલ જેમ હતું

तेम कायम राख्युं ठे. ठतां बीजी आवृत्ति कहाववानो प्रसंग आव-
शे तो वर्तमान ज्ञाषाशैलीने अनुसरतुं ज्ञाषांतर ठपाववानो ज अ-
मारो इरादो ठे.

टीकाना मूलपाठने तथा ज्ञाषांतरने अमे अमारार्थी बने तेठ-
लो प्रयास लइ शुद्ध करावी ठपाव्यां ठे, ठतां तेमां असल प्रतनी
अशुद्धिना कारणे तथा शुफ तपाशनारनी नजर चूकना कारणे जे
कंडू झूलो रही ठे ते माटे सुझ वाचकोने विनंति करवामां आवे ठे
के तेमणै ते बाबत अमारापर क्षमा करीने ते सुधारी वांचवी. कार-
ण के आ अमारी प्रथमावृत्ति ठे एटले तेमां अवश्य झूल चूक रहे.
माटे ते दरगुजर करी सुझ वांचको आ पुस्तक वांची तेमांथी सार
ग्रहण करी विधिमार्गना रागी थइ सद्गुणो तरफ आकर्षित थइ तो
अमे अमारो प्रयास सफल थयो गणीशुं.

आजकाल लोकोनी दृष्टि रास वगेरे कथानिक ग्रंथो उपर व-
धती दोरे ठे, पण खरी रीते तो आवा चाबुक समान पुस्तको वां-
चवामां ज वधु फायदो मळे ठे. केमके कहेवत ठे के “ कम्मे उंसम
विन पिण मिटे न तनको ताप ” माटे प्रमादरूप तावने उतारवा
खातर आवा कटुकौषधसमान ठतां परिणामे तावने दूर करी आ-
रोग्यता आपनार उत्तम ग्रंथो दरेक जणे अवश्य वांचवा तथा वि-
चारवा जोश्ये.

तेमां पण मुख्यत्वे करीने आजकालना यतिग्रो तथा मुनि-
ग्रोए तो खास व्याख्यानमां ज आवा ग्रंथो वांचीने जोळा लोकोने
सीधे मार्गे दोरवा जोश्ये.

વઢી સંસ્કૃતજ્ઞાણની શૈલીથી તદ્દન અજાણ રહેતા કેટલા-
 એક ઢુંઢકમાર્ગી જનો પરમાર્થ તપાસ્યા વગર આંચો બંધ રાખીને
 એમ લાલચતા રહે છે કે સંઘપટ્ટકમાં જિનવદ્ધજસૂરિએ જિનપ્રતિમા
 માનવાની ના પાતી છે, તો તેમણે જરા ધીરજ રાખીને આ પુસ્તક
 એકવાર આદ્યોપાંત વાંચી જવું જોઈએ કે જેથી તેમને પક્ષી લાતરી
 થશે કે જિનવદ્ધજસૂરિએ જિનપ્રતિમા તથા જિનચૈત્યને તો મૂગલે
 ને પગલે સ્થાપિત કર્યાં છે, બાકી ફક્ત તેઓએ ચૈત્યમાં યતિઓએ
 વાસ ન કરવો એ વાતનો જ પોકાર કરેલ છે.

આ રીતે આ પુસ્તક એકંદરે દિગંબર, શ્વેતાંબર, તથા ઢુંઢક એ
 ત્રણે પક્ષના અનુયાયિનું તથા અધ્યાત્મ માર્ગિનું ને પણ વાંચવા યો-
 ગ્ય છે એમાં જરા એ સંશય નથી.

હવે આ પ્રસ્તાવના સમાપ્ત કરવા પહેલાં અમારે લોકોમાં ચા-
 લતા થોડાક શબ્દચ્રમને જાગવાની પણ ખાસ જરૂર છે. ત્યાં સંઘ
 શબ્દનો મૂળ અર્થ એ છે કે સંઘ એટલે સાધુનું સમુદાય, અંગર ચ-
 તુર્વિધ સંઘ કહેવામાં આવે તો સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક અને શ્રાવિ-
 કાનો સમુદાય ગણાય. તેના બદલે આજકાલ ફક્ત શ્રાવકના સમુ-
 દાયને જ સંઘ કહેવામાં આવે છે. પ્રથમ યાત્રાર્થે જે સંઘ નીકળતો
 તેમાં સાધુસાધ્વીઓ પણ સાથે રહેતાં એટલે તેના માટે સંઘ શબ્દ
 વાપરવામાં કંઈ પણ વાંધો ન હતો, પણ હવે તો એકલા શ્રાવકોના
 ટોળાને પણ સંઘ કહેવામાં આવે છે, તે શબ્દચ્રમ અણ લાગે છે. માટે
 આ સંઘપટ્ટકમાં વપરાયલા સંઘ શબ્દનો અર્થ સાધુસમૂહ અથવા ચ-
 તુર્વિધ સંઘ છે એમ જાણવું.

બીજો શબ્દત્રય આજકાલ કહ્યું વગેરે સ્થળે દેરાને માનનાર માણસને દેરાવાસી કહેવામાં આવે છે તે છે. દેરાવાસી એ શબ્દ ચૈત્ય-વાસીનો પર્યાય છે, અને તેનો અર્થ દેરામાં રહેનાર એવો થાય છે; હવે આજકાલ દેરાને માનનારાં દેરામાં કંઈ રહેતા નથી, ઠતાં પોતાને ઢુંઢિયાથી અલગા ડુંઢિયાવવા માટે પોતાને દેરાવાસી તરીકે ડુંઢિયાવે છે એટલું જ નહિ પણ ખુદ મુંબઈ જેવા શહેરમાં કહી વીશા ઓશવાલોએ પોતાની પાઠશાળાને દેરાવાસી વીશા ઓશવાલ પાઠશાળા તરીકે નામ આપ્યું છે એ કેટલીબધો અજ્ઞાનતા છે ! એજ રીતે ઢુંઢિયા શ્રાવકો પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે ઓલખાવવામાં મોટું માન સમજે છે પણ તે બિચારાઓને પણ ખબર નથી કે સ્થાનક એટલે શું ? તેમણે પોતાના સાધુઓને ડતરવાનું જે મકાન બંધાવ્યું હોય છે તેને તેઓ સ્થાનક એટલે ઠેકાણું એવા નામથી ડુંઢિયાવે છે. કારણ કે તે મકાનને વ્યાજબી રીતે શું નામ આપવું જોઈએ તે તેમને સંસ્કૃત જ્ઞાપના અજ્ઞાનપણાથી માલમ પડ્યું નહિ તેથી તેમણે યદ્દાથી તેનું સ્થાનક એવું નામ આપ્યું. હવે તે નામ કબૂલ રાખીએ તો પણ તેમના સાધુઓ સ્થાનકવાસી કહેવાય, પણ શ્રાવકો તો ઘરવાસી જ છે ઠતાં પોતાને સ્થાનકવાસી તરીકે ઓલખાવી અજાણપણે મૃષાજ્ઞાપી થાય છે એ પણ એક આશ્ચર્યની જ વાત છે.

આવી રીતે શબ્દત્રયથી લાંબા કાલે અર્થના અનર્થ થાય છે, ઇતિહાસના ખરા મુદ્દાપર પાણી ફરી વળે છે, અને વિદ્વજ્ઞાનોમાં હાસ્યાસ્પદ થવું પડે છે. માટે સુજ્ઞાનોએ ધાર્મિક સંસ્થાઓનાં નામ-ઠામ વિચાર કર્યા પૂર્વક જ પાઠવાં જોઈએ.

હવે, આ પ્રસ્તાવના પૂરી કરતાં અમે આ પુસ્તકના સુજ્ઞ

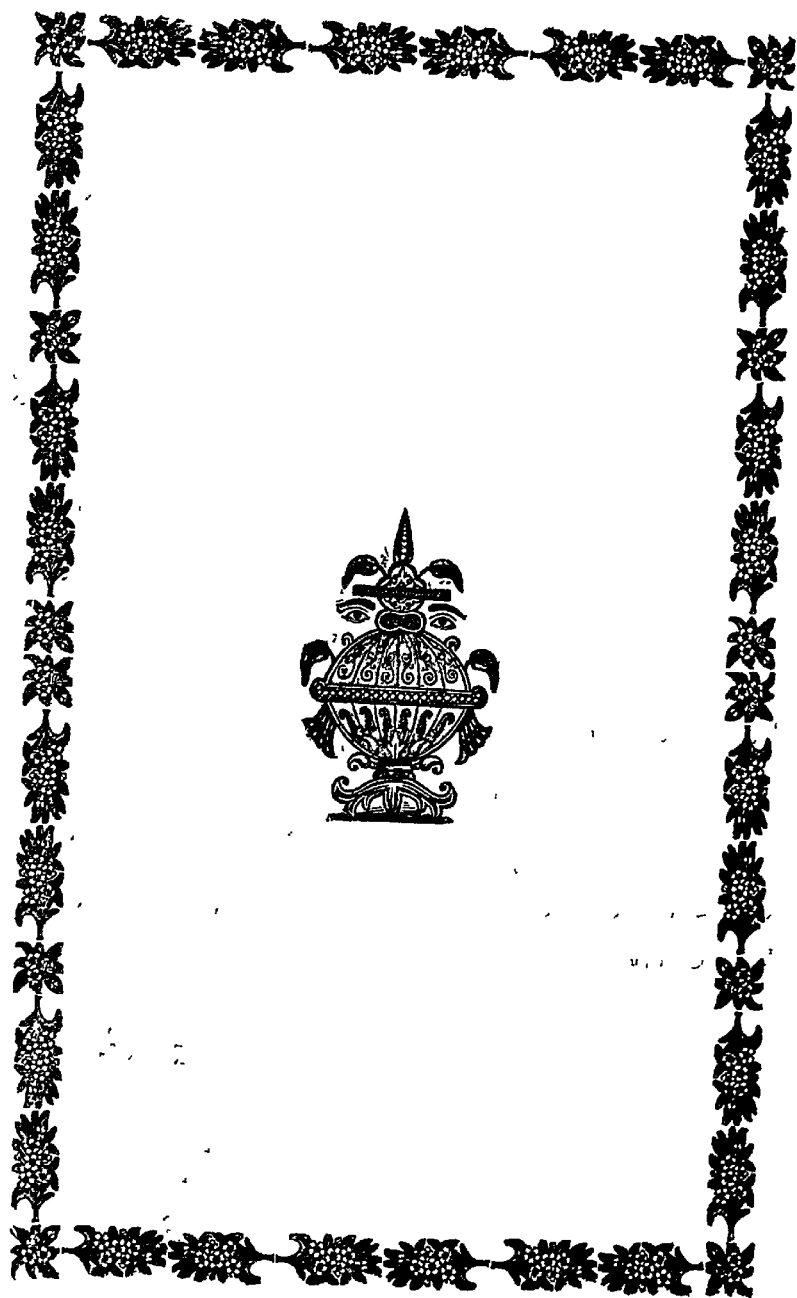
वाचकोने एवी विज्ञप्ति करीए ढीए के आ ग्रंथ शा उद्देशथी रच-
वामां आव्यो ठे ते उद्देशपर तेमणे खास नजर राखवी जोइए अने
तेम नजर राखवामां आवे तोज ग्रंथकारनो आशय समजी शकाय
ठे. ते उद्देश ए ठे के खरो जिनमार्ग शो ठे तेनी शोध करीने ते
प्रमाणो वर्त्तवुं अने कदाग्रह तथा कुतर्कने दुर करी निष्कपटजावे
पोताथी जेटहुं धर्मकार्य थाय तेटहुं तेनी विधि साचवीने साधवुं
के जेथी स्वपरतुं कढ्याण थाय.

आ ग्रंथ ठपावी प्रसिद्ध करवामां मने योग्य सलाह आपनार
मारा परमप्रिय मित्र शा. जमनादास घेहेलाजाइनो आ स्थले
उपकार मानवामां आवे ठे कारण के मने तेमणे तन, मन, अने
धनथी मदद करी उपकारी कर्यो ठे. तेथी ते माटे तेमनो आ स्थले
आचार मातुं हुं.

आ पुस्तक प्रसिद्ध करवामां मारो प्रथम प्रयास ठे. तेथी
कोइपण जातनी जुलचुक जोवामां आवे ते सुझ वाचको सुधारी
लेखे अने मने सुचना करवामां आवइ तो द्वितीयावृत्तिमां सु-
धारी लइश.

ली. प्रसिद्ध कर्ता.

श्री जिन वल्लभसूरिनो संक्षिप्त इतिहास.

विक्रमनी बारमी सदीनी शरुआतमां श्री अन्नयदेवसूरि नामे महाविद्वान् आचार्य थया. तेमणे स्थानांगसूत्र विगेरे नव अंगोनी टीकाळ सं. ११२० थी सं. ११२७ खगीमां रची ठे तेथी तेउ नवांगी वृत्तिकार तरीके ठळखाय ठे. ते उपरांत तेमणे उववाइ नामना उपांगनी टीका तथा हरिजसूरिकृत पंचाशकनी टीका पण रची ठे.

ते समयमां कोइ जिनेश्वर नामना चैत्यवासि यतिनो जिनवल्लभ नामे शिष्य हतो. ते व्याकरण तथा न्याय शीखी सूत्रो वांचवा तैयार थयो. त्यारे तेना गुरुए तेने सूत्रोनुं ज्ञान मेळववा माटे अन्नयदेवसूरिना पासे मोकलाव्यो.

आ जिनवल्लभ व्याकरण अने साहित्यमां मूलथीज एवो प्रवीण थयो हतो के तेणे अन्नयदेवसूरि पासे आवतां काव्यो बोलीने सवाल पूढवा मांड्या. हवे अन्नयदेवसूरिए तेने खरेखरो बुद्धिशाळी जोइ ठुंक वखतमां सूत्रज्ञान कराव्युं. सूत्र ज्ञान थतां जिनवल्लभने ज्ञारे वैराग्यनो रंग चढ्यो एटले तेणे पोताना गुरु पासे जइ जणाव्युं के मने रजा आपो तो हुं अन्नयदेवसूरिनो शिष्य थइ उग्र विहार आदरुं. गुरुए तेनापर कृपा करो तेने तेम करवा रजा आपी. ते उपरथी ते अन्नयदेवसूरिने उपसंपन्न थइ उग्रविहारी मुनि थया.

हवे अन्नयदेवसूरि स्वर्गवासी थतां तेउ तेमना पाटे विराजमान थया. आ वखते मारवारु तथा मेवारुमां चैत्यवासि खोकोनो

एटलो जोरदोर चालु हतो के तेउ सूत्र विरुद्ध आचारने सूत्र सिद्ध तरीके जोळा :लोकोने समजावी धमधोकारपणे जैनमार्गथी उलटुं आचरण चलाववा लाग्या हता. तेओ एटला गर्विष्ठ बन्या हता के साचुं: कहेनारने लाकमीओ मारवा तैयार थता हता. एथी तेमना सामे माथुं उचकवाने कोइनी हिम्मत चाखती नहि.

आवो मामलो जोइने आ जिनवद्धजसूरिना हृदयमां जोळा लोकोना उपर करुणा पेदा थइ. तेओ: मूळथीज जारे हिम्मतवान्, वैराग्यवान् अने अने महा विद्वान् हता एटले तेमणे पोताना मन-मां ठराव कयों के गमे तो जीव जाय तो तेवा जोखमे पण मारे आ कुमार्ग तोरुवा मथबुं. आ ठरावने अनुसरी तेमणे चीतोफमां जइने चैत्यवासिओनी सामे पोकार उठाव्यो. तेमनो सत्य उपदेश सांजळी त्यांना समजु आवको तेमना रागी थया. ते जोइने आजु-वाजुना चैत्यवासिओने जय पेठो के आ माणस एवी सत्तावाळो ठे के एने बूटो मेलीशुं तो आपणी मोमेवेहेले जन्म उखेकी नांखइ. तेपरथी चीतोफमां पांचसो चैत्यवासि यतिओ एकठा थइ लाकमी-ओ लेइने जिनवद्धजने मारी नांखवा तैयार थया, पण त्यांना रागी आवकोए ते वावत चीतोफना राणाने चेतावंतां राणाए तेम करतां तेमने अटकाव्या.

आ तकशर उपरथी चीतोफना विधिमार्ग रागी आवकोए पोताना माटे त्यां खास नहुं मंदिर बंधाव्युं अने तेमां जिनवद्धज-सूरिना हाथे वीरप्रभुनी प्रतिष्ठा करावी.

आवी रीते जिनवद्धजसूरिए मारवाफमां ठामे ठामे खरा

मार्गनो उद्घोष चालु कर्यो. ते साथे तेमणे संघपट्टक नामे चालीश काव्यनो ग्रंथ तथा धर्मशिक्षा नामे चुमालीश काव्यनो बीजो ग्रंथ रचीने ते बे ग्रंथ चीतोफना मंदिरमां शिळापर कोतरावी कायम कर्या. ए शिवाय तेमणे द्वादशकुलक एटले बार कुलको रच्यां तथा आगमिकवस्तुविचार तथा सूक्ष्मार्थविचार नामे बे कर्मग्रंथना उत्तम ग्रंथ रचेला ठे. ते बे ग्रंथोपर तेमना पढी थएला मलयगिरि वगेरे धुरंधर आचार्योण टीकाउ रची जिनवद्वजसूरिनी रुमी रीते कीर्ति गाइ ठे. वळी तेमणे संस्कृत सरखी प्राकृतजाषामां जावारिवारण नामनुं वीरप्रभुनुं स्त्रोत्र रची पोतानी अद्भुत काव्यशक्ति जगजा-हेर करी ठे.

जिनवद्वजसूरिना आ महा पराक्रमथीज चैत्यवासिनुं जोर तूटयुं ठे ते वात ध्यानमां राखीने सर्वे गडवाळा तेमने अंतःकरणथी धन्यवाद आपे ठे.

खरेखर आवा महापुरुषनां आपणे जेटलां वखाण करीये ते-टलां थोकां ठे. केमके एवा हिम्मत बहादुर माणसो आ जगत्मां बहु विरलाज जन्मे ठे.

आ जिनवद्वजसूरि क्यारे आचार्यपदारूढ थया अने क्यारे स्वर्गवासी थया तेनी अमने शालसंवतनी चोकस्त माहिती मालम नथी तोपण तेमना गुरु अजयदेवसूरिण सं. ११२७ मां टीकाउ रची तैयार करी एटले तेपरथी आपणे एटली अटकळ बांधी शकीये ठीये के तेमना शिष्य आ जिनवद्वजजी बारमी सदीना मध्यमां गाजता वांजता होवा जोश्ये.

.. ઇતિહાસદ્વારા તપાસતાં તેમના વચ્ચતમાં સિદ્ધરાજનું રાજ્ય હતું કેમકે સં. ૧૩૪૯ માં સિદ્ધરાજ ગાદીએ બેઠો હતો અને તેણે પચાશ વર્ષ રાજ્ય કર્યું છે. માટે આ જિનવલ્લજસૂરિને સિદ્ધરાજ સમકાલીન ગણી શકાય.

આ મહાપુરુષ પાસે બીજો એક એવી વિદ્યા પણ હતી કે તેના બહે તેડ સર્પોને બોલાવી શકતા અને પાઠા તેમને વિસર્જન કરી શકતા હતા.

તેમના સ્વર્ગવાસ પછી તેમના પાટે જિનદત્તસૂરિ બેઠા. તેઓ જિનવલ્લજસૂરિના જેવા જારે વિદ્યાનું નહિ હતા તોપણ તેમના પાસે મંત્રસિદ્ધિ એવી સરસ હતી કે તેમણે હજારો રજપૂતોને પ્રતિબોધી શ્રાવકો કર્યા. તેથી તેઓના ચરણકમલ આજલગણ દાદાજીનાં પગલાં તરીકે ગામોગામ પૂજાય છે.

આ રીતે જિનવલ્લજસૂરિનો સંક્ષેપમાં અમારી જાણ પ્રમાણે અમે ઇતિહાસ આપ્યો છે. તેમ બતાવે અમને સ્વરતરગઢની મોટી પટ્ટાવળી તથા ગણધરસાર્કશતકની ટીકા હાથ લાગી નથી, પણ જો તે હાથ લાગી હોત તો ચોકસ સાલ વગેરે આપીને વધુ બ્યાન આપી શકત.

લી. પ્રસિદ્ધ કર્તા.

॥ श्री वीतरागाय नमः ॥

॥ श्री संधपट्टकः ॥

यस्यां तःसन्न मायतांसलज्जुजाः स्तन्व श्रतस्त्रः समं
ज्जांतिस्म च्युततांतिकांतिलहरीलोलत्रिलोकश्रियः ।
शंक वदगुदग्रविग्रहजवोपग्राहिकर्मद्विषा
मास्यूता विजिगीषया जगवता पायात् स वीरोजिनः ॥ १ ॥

अर्थः—जेना समोसरणी सज्जामां चारे दिशाने विषे
चार मूर्तिउं साथे शोत्रे ठे. ते वीरजिन सर्वेनी रक्षा करो, ते मू-
र्तिउं केवी ठे? तो के, शोत्रायमान खज्जाना ज्ञागथी सुंदर दीर्घ
हाथ जेना ठे एवी, जेनी मोटी कांतिना समुद्वरूपी तरंगने विषे
त्रण लोकनी लक्ष्मी विलास करी रही ठे एवी चार मूर्तिउं जणाय
ठे. ते उपर कवि उत्प्रेक्षा अलंकार करे ठे, जेम जवोपग्राही चार
कर्मरूपी शत्रु आत्मा साथे एकजावने न पामे एवाज कारणथी
जाणे जीतवानी दृष्टाए ते जगवाने चार मूर्तिउं साथे धारण करी
ठे के भुं? ॥ १ ॥

क्वेमांश्रीजिनवल्लभस्य सुगुरोः सूदमार्थसारागिरः
क्वाहंतद्विष्टतौक्षसः क्लमजुषा दुर्मेधसामग्रणीः ॥
द्विद्वग्नद्विपदंतजंजनजुजस्तंजै र्जयश्रीः क्वनु
प्राप्यासंगरमूर्द्धनि व्यवसितः क्लीवःश्वतद्विप्तया ॥ २ ॥

अर्थः—टीकाकार कहे ठे के मारा सुंदर गुरु जे श्री जिन-वद्वज्रसूरी तेमनी घणा सूक्ष्म अर्थवाली ने प्रधान एवी आ ग्रंथ रूपी वाणी ते क्यां ? ने खेद पामनार मंदबुद्धि पुरुषमां अग्रेसर एवो हुं ते क्यां ? जे तेमना ग्रंथनी टीका करवाने समर्थ थाउं ? ते उपर दृष्टांत अलंकार कहे ठे जेम मोटां संग्राममां, जेण शत्रुना मदोन्मत्त हाथीना दांत, पोताना हाथरूपी थंज वके चुरा कर्या ठे, एवा शूरवीर पुरुषने पामवा योग्य, जे जयलक्ष्मी ते नपुंसक पुरुषने क्यांथी मळे ? अर्थात् नहींज मळे. ते नपुंसक पुरुष केवो ठे ? तोके ते जय लक्ष्मीने पामवानी इहाए संग्रामना मस्तक उपर निश्चय करी रह्यो ठे एवो. ॥ १ ॥

तथापि तस्यैव पदप्रसादःफलित्विति डाक् मम निर्विवादः ॥

किमंग पंगो ज्वनांगणस्पृ कदपद्मःपूरयते न कामान् ॥ ३ ॥

अर्थः—तो पण ते श्रीजिनवद्वज्रसूरीना चरणनो प्रसाद मारा उपर ठे, तो शीघ्र फलीभूत थो तेमां कांइ विवाद (संशय) नथी. ते उपर दृष्टांत कहे ठे.—जे शरीरे पांगळो ठे. तेना घरना आंगणा आंगळ रहेलो कदपद्मक शुं तेना मनोरथ नहीं पूरे ? अर्थात् पूर्यो ज. तेम मंदबुद्धिवालो हुं पण ते गुरुना प्रतापथी टीका करीश. ॥ ३ ॥

टीकाः—इह हि सदृशां पदार्थसार्थप्रकटनपटीयसि समूल-
काषंकषितनिःशेष दोषे निर्वाणचरमशिखरीशिखरं मधिरूढे
जगवति ज्ञास्वति श्रीमहावीरे ॥

अर्थः—आ लोकने विषे समकितदृष्टिवाळाने नव तत्वादिक पदार्थनो समूह प्रगट करी देखामवामां अतिशे चतुर अने मूल-

मांघी नाश कर्या ठे समस्त दोष जेणे एवा जगवान महावीररूपी
सूर्य निर्वाणरूप चरम शिखरिना शिखर उपर गये ठते एटले स-
हावीर स्वामी मोक्ष पामे ठते.

टीका:-तदनु दुःषमासमयज्जविन्दुदशमाश्चर्यमहादोषांध-
कारोदयात्तनिमान मासादयति जिनराजमार्गे ॥

अर्थ:-त्यार पढी दुःखमा समयने विषे थतुं जे दशमं अ-
संयति पूजा रूपी आश्चर्य ते रूपी महारात्रीना अंधकारना उदयथी
जिनराजनो मार्ग अतिशे हानि पामे ठते.

टीका:-मंदायमानेषु सदृष्टिषु सात्विकेषु सत्त्वेषु प्रोज्ज्वल-
माणेषु सदालोकवाह्येषु तामसेषु ॥

अर्थ:-समकित दृष्टि सात्विक प्राणी मंद ज्ञये ठते, अने सारी
दृष्टि थकी रहित तमोगुणी प्राणी अतिशे उदय पामे ठते.

टीका:-निरंकुशमत्तमतंगजवद्यथेहं गर्जत् संचरिणुषु
प्रमादमदिरामदावदायमानानवद्यविद्यासंपत्तिषु सातशीलतया
स्वकपोलकल्पनाशिद्विपकल्पित जिनजवननिवासेषु ॥

अर्थ:-वळी ते तमोगुणी असदृष्टि प्राणी अंकुश विनाना
मदोन्मत्त हाथीनी पेठे पोतानीज झडा प्रमाणे चालता एवा ने प्र-
मादरूपि मदिराना केफे करीने सारी विद्यारूपि संपत्ति जेमाणे खं-
रून करी अथवा जेमनी विद्या संपत्ति नाश पामी ठे एवा ते पुरुष
सुखशीलपणे जिनजवनमां निवास करवो एवी पोतानी कपोल क-
ल्पनानी चतुराष्ट्र कथें ठते.

टीकाः—चौदुक्क्यवंशसुक्ताभाणिक्यचारुतत्त्वविचारचातुरी
धुरीणविलसदंगरंगनृत्यनीत्यंगनारंजितजगज्ज्ञानसमाजश्रीदुर्ध्व-
न्नराजमहाराजसन्नायां ॥

अर्थः—चौदुक्क्य राजाना वंशमां मोतीमाणिक्य समान
शोभायमान ने तत्त्वविचारनी चतुराश् करवामां घणो श्रेष्ठ ने जेना
सुंदर अंगने विषे नीति रूपी स्त्रीविलास करी रही ठे, तेणीए क-
रीने जगतना जनसमूहने प्रसन्न करतो एवो श्री दुर्लभराज नामे
मोटो राजा तेनी सन्नाने विषे.

टीकाः—अनल्पजल्पजलधिसमुज्ज्वलदतुज्जविकल्पकद्वोल-
मालाकवलितवहलप्रतिवादिकोविदग्रामण्या संविग्रमुनिनिवहा-
ग्रण्या सुविहितवसति पथप्रथनरविणा वादिकेसरिणा श्रीजि-
नेश्वरसूरिणा ॥

अर्थः—घणा वादरूपी समुद्रथी उज्ज्वलता मोटा विकल्परूपी
कद्वोलोनी श्रेणीये करीने घणा प्रतिवादि पंक्ति समूहना तर्कनुं
जडाण करता एटले प्रतिवादीने हठावता जे पंक्ति ते मध्ये श्रेष्ठने
संवेगी साधु समूहमां अग्रेसर ने सुविहितपुरुषोना परघर निवास
मार्गनो विस्तार करवाने अथवा शास्त्रमां कहेलो जे मुनिने आ प्र-
कारना स्थानकमां रहेवुं इत्यादिक जे सिद्धांत मार्ग तेनो विस्तार
प्रकाश करवाने सूर्य समान वादि सिंह श्री जिनेश्वरसूरि जे तेमणे.

टीकाः—श्रुतयुक्तिनि बह्वुधा चैत्यवासव्यवस्थापनं प्रति
प्रतिक्षिप्तेष्वपि लांपट्याजिनेवेशाज्यां तन्निर्बंध मजहत्सु यथाबंदेशु

अर्थः—लिंगधारीए करेला चैत्यवासनास्थापनने घणा सि-

આંતની યુક્તિ કરી સ્વંન કર્યું તો પણ લંપટપણાથી તથા અ-
ન્નિનિવેશક મિથ્યાત્વ (કદાગ્રહ) ના ઉદયથી પોતાના હઠવાદને
નહીં મૂકનારા અને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે વર્તનારા એવા તે લિંગ-
ધારી થયે ઊતે.

ટીકા:—તત સ્તુત્સૂત્રદેશનાવિરલગરલલહરીચરીકૃષ્ય-
માણહૃદયજૂમિનિહિતચેતનાબીજ મુદગ્રદુર્નિગ્રહકુગ્રહાવગ્રહશો-
શુષ્યમાણવિવેકાંકુરં નિરર્ગલ મુલ્લુહરનિઃસરદુર્વાણી કૃપાણી-
કૃત્તધાર્મિકસર્માણં શ્રાદ્ધસંઘં નિરીદ્ય ॥

અર્થ:—ત્યાર પછી તે લિંગધારીની ઉત્સૂત્ર દેશનારૂપી મોટા
હલાહલ જેરની લેહેરોએ કરીને; “ જેનું હૃદયરૂપી પૃથ્વીમાં રહેલું
જ્ઞાનરૂપી બીજ, અતિશે સ્વેચ્છા ગયું છે એવો તથા જેના વિવેકરૂપી
અંકુરા આકરા અને માઠા કદાગ્રહરૂપી ટુકાલ પડવાથી અતિશે
સુકાયા છે એવો, તથા જેને બોલે બંધ નથી એવાં મુલ્લુરૂપી ઊંડામાંથી
નીકળતી માઠીવાણીરૂપ તરવારે કરીને ધાર્મિક લોકોનાં મર્મસ્થળ
જેણે ઘેંચ્યાં છે, એવો શ્રાવકનો સમૂહ થયો તે દેખીને

ટીકા:—તદુપચિકીર્ષ્યાહૃદ્યાનવદ્યસમગ્રવિદ્યાનિતંબિનીચુંબિ-
તવદનતામ રસઃ સાંદ્રસંવેગશાસ્ત્રાર્થરસાયનપાનવાંતકામરસઃ ॥

અર્થ:—તેમનો ઉપકાર કરવાની ઇચ્છાથી, સુંદર અને નિર્દોષ
એવી સમસ્ત વિદ્યારૂપી સ્ત્રીઓએ જેના મુલ્લ કમલને ચુંબન કર્યું છે,
અર્થાત્ જેના મુલ્લકલમાં સર્વ વિદ્યાઓ પોતાની મેળે આવીને રહેલી
છે એવા, અને ઘણાં વૈરાગ્યવંત શાસ્ત્રનો જ્ઞાવાર્થ જાણવા રૂપ રસાયન
ઔષધનું પાન કરીને કામરસ વમન કર્યો છે એવા.

टीका:-सुविहितसुनिचक्रवालशिखामणिः सिद्धांतविपर्य-
स्तप्ररूपणमहान्धकारनिकारतरणिः सुगृहीतनामधेयः प्रणतप्राणि-
संदोहवितीर्ण शुभ्रजागधेयः ॥

अर्थ:- (तथा) सुविहित सुनिना समूहमां चूनामणि स-
मान, अने सिद्धांतनी अवळी प्ररूपणा करवारूप मोटा अंधारानो
नाश करवामां सूर्य समान, तथा सुंदर ग्रहण करवा योग्य नाम
ठे जेनुं एवा, तथा नमस्कार करनार प्राणीना समूहने शुभ्र जाग
आपनार अर्थात् तेमनुं हित करनार एवा.

टीका:-चैत्यवासदोषज्ञासनसिद्धांताकर्णनापासितकृतचतु-
र्गतिसंसारयासजिनचवनवासः ॥

अर्थ:-ने चैत्यवासना दोषने प्रकाश करनार सिद्धांतना
सांज्ञळवाची चार गति संसारमां झगण करवारूप खेद, जेथी थाय
एवो चैत्यवास जेणे त्याग कर्यो ठे एवा.

टीका:-सर्वज्ञशासनोत्तमांगस्थानादिनवांगवृत्तिकृद्धीमदन्न-
यदेवसूरिपादसरोजमूले गृहीतचारित्रोपसंपत्तिः ॥

अर्थ:-ने जिन शासनना उत्तम अंग (मस्तक) समान
जे स्थानांग आदि नव अंग तेमनी वृत्ति करनार श्री अन्नयदेवसू-
रिना चरण कमल समीपे जेणे चारित्र संपदा ग्रहण करी ठे एवा.

टीका:-करुणासुधातरंगिणीतरंगरंगतृप्तांतःसुविधिमार्गाव-
ज्ञासनप्रादुर्भविशदकीर्तिकौमुदीनिष्पूदितदिक्सीमंतिनीवदन-
ध्वांतः ॥

अर्थः—करुणारूप अमृत नदीना तरंगे करीने जेनुं मन रं-
गायुं ते ने सुविधि मार्गने प्रकाश करवाथी प्रगट थएली निर्मल
कीर्तिरूप चंद्रकांतिये करीने नाश कर्युं ते दिशारूपी स्त्रीयोना मुख-
नुं अंधारु जेणे एवा,

टीकाः—स्वस्योपसर्ग मन्थुपगम्यापि विदुषा दुरध्वविध्वंसन-
मेवा धेय मिति सत्पुरुषपदवी मदवीयसीं विदधानः समुज्जित-
चूरिर्जगवान् श्रीजिनवद्वलजसूरिः ॥

अर्थः—अने पोताने उपसर्ग थाय तो पण जे विद्वान् होय
तेणे कुमार्गनो नाश करवो ए प्रकारनी सत्पुरुषनी रीतिनुं आलं-
वन करता एवा अने घणा कुमति लोकनो त्याग करनारा एवा स-
मर्थ जिनवद्वलजसूरि जे ते.

टीकाः—मोहांधतमसध्वंसनपटिष्ठसत्पथप्रकाशनगरिष्टरत्न-
दीपायमानं दुर्वासनाशिलासंचयकुट्टाकं श्रीसंघपट्टकार्यं प्रकर-
णं चिकीर्षुर्निखिलप्रत्यूह व्यूहव्यपोहायादा वसु मिष्टदेवता-
नमस्कार माविश्वकार ॥

अर्थः—मोहरूप गाढ अंधकारने नाश करवामां अतिशे च-
तुर, सन्मार्ग प्रकाश करवामां मोटा रत्नदीप समान, दुष्ट वासना
रूप शिला समूहने चुरो करनार एवा संघपट्टक नामे प्रकरणवे
करवाने इष्टता संता समस्त विघ्न समूहने नाश करवाने
अर्थे इष्ट देवता नमस्काररूप आ प्रथम काव्य प्रगट करे ते.

॥ મૂલ કાવ્યં ॥

વન્હિજ્વાલાવલીઢં કુપથમથનધી માતુ રસ્તોકલોક-
સ્યાગ્રે સંદર્શ્ય નાગં કમઠમુનિતપઃ સ્પષ્ટયન્ હૃષ્ટ મુચ્ચૈઃ
યઃકારુણ્યામૃતાઢિધિર્વિધુરમપિ કિલ સ્વસ્ય સઘઃપ્રપદ્યા॥
પ્રાજ્ઞૈઃ કાર્યં કુમાર્ગસ્વલન મિતિ જગા દેવ દેવં સ્તુમ
સ્તમ્ ॥ ૧ ॥

ટીકાઃ—અથ સંઘપટ્ટક ઇતિ કઃ શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થઃ—અથ શબ્દ સંગલિક ઠે.

પ્રશ્ન—સંઘપટ્ટક એવું આ ગ્રંથનું નામ ઠે તેનો શો શબ્દાર્થ ઠે.

ટીકાઃ—॥ ઉચ્યતે ॥ સંઘસ્ય જ્ઞાનાદિગુણસમુદાયરૂપસ્ય
સાધ્વાદે શ્રંતુર્વિધસ્ય પટ્ટકઃ વ્યવસ્થાપત્રં ॥ યથાં રાજાદયઃ
સ્વનિયોગિન્યો વ્યવસ્થાપત્રં પ્રયત્નંત્ય ડનયા વ્યવસ્થયા ગુપ્તમા-
ન્નિ વ્યવહર્ત્તવ્યમિતિ-એવ મિહાપિ સાક્ષા દ્વિપક્ષકુઃસંઘદોષદ-
ર્શનદ્વારેણ સ્વપક્ષ સુસંઘસ્ય વ્યવસ્થા વદયમાણા દર્શયતે ઇતિજ્ઞ-
વતિ સંઘપટ્ટકઃ ॥

અર્થ ઉત્તરઃ—જ્ઞાનાદિ ગુણના સમૂહરૂપ સાધુ, સાધવી,
શ્રાવક શ્રાવિકા એ ચાર પ્રકારનો સંઘ તેમનો પટ્ટક એટલે વ્યવ-
સ્થા કરનાર લેખ ઠે. જેમ રાજાદિ કોઈ શ્રેષ્ઠ માણસ હોય તે પો-
તાના સેવક લોકોને વ્યવસ્થા પત્ર આપે ઠે. જે આ રીતે તમારે
વ્યવહાર કરવો. એમ અહીં પણ પ્રત્યક્ષ જણાતો શત્રુરૂપ હૃષ્ટ સંઘ
તેના દોષ દેખાતવા એ દ્વારે પોતાના પક્ષરૂપ રૂઠા સંઘની આગળ

कहीशुं एवी व्यवस्था देखानी ठे, माटे संघपट्टक ए प्रकारनुं आ ग्रंथनुं नाम स्थापन कर्युं ठे.

टीका-तथाप्यजिधेयादिश्रयवैकल्या दिद मनर्थक मिति चे तन्न ॥ प्रतिपादितसंघपट्टकशब्दार्थविवेचनेन त्रयस्या प्या-
देपात् ॥

अर्थ:-तो पण अजिधेय एटखे कहेवा योग्य वस्तु, संबंध तथा प्रयोजन ए त्रण वानां कक्षा विना आ ग्रंथ निरर्थक थशे. एम जो आशंका थाय तो ते न करवी. केम जे संघपट्टक ए श-
ब्दना अर्थनी विवेचना करी तेणे करीनेज ए त्रणे वस्तुनुं आक-
र्षण थयुं ठे माटे.

टीका-तथाहि प्रकरणजिधानार्थपर्यालोचनयो देशिक
जोजनादिदोष दर्शनद्वारेण तत्परिहाररूपा व्यवस्था आ जि-
धेयेति गम्यते ॥

अर्थ:-तेज देखामे ठे जे संघपट्ट ए नामनो अर्थ विचारी
जोतां उदेशिकादि आहार दोष जोवा एटखे पोताना निमित्ते
जोजन करावी जमे ठे, इत्यादि दोष देखवाना द्वारे दोष देखीने ते
दोष युक्तनो त्याग करवो ने निर्दोषनुं ग्रहण करवुं, आदि शब्दे
करीने जिनग्रह वासनो परिहार करवो इत्यादि रूप व्यवस्था आ
ग्रंथमां अजिधेय वस्तु ठे एम जणाय ठे.

टीका:-प्रयोजनाविनाज्ञावाच्चाजिधेयस्य, तदाक्षेपेण प्रयो-
जन मप्याक्षितं ॥ नहि निःप्रयोजनस्य पदार्थस्या जिधानाय
सतः प्रवर्तते तत्त्वहानि प्रसंगात् ॥

अर्थः—नै प्रयोजन विना अजिधेय होय नहीं; माटे अजिधयना आकर्षणे करीने प्रयोजननुं पण आकर्षण थयुं केमके संत-
पुरुष प्रयोजन विना पदार्थ कहेवाने अर्थे प्रवर्तता नथी श्राथी के
तत्त्वहानिनो प्रसंग थाय माटे. एटले सत्पुरुषपणानी हानिने प्रसंग
थाय ए हेतु माटे अथवा सार वस्तु (ज्ञान, दर्शन, चारित्र) नी
हानि न थाय एज ग्रंथ करवानुं प्रयोजन ठे.

टीकाः—तच्च द्विविध अनंतरं परंपरं च ॥ पुनस्तदपि कर्तु-
श्रोतृजैदा द्विविधं ॥ तत्र कर्तुं अनंतरप्रयोजनं विनियानां सं-
घव्यवस्थाधिगमं करणं श्रोतुं श्रानंतरं संघव्यवस्था धिगमः
परंपरं तु कुर्योरपि परमपदप्राप्तिः ॥

अर्थः—ते प्रयोजन बे प्रकारनुं ठे एक अनंतर ने बीजुं परं-
पर. वळी ते फल कर्ता पुरुषने श्रोता पुरुषना जेदथी बे प्रकारनुं
ठे तेमां कर्ताने अनंतर प्रयोजन तो शिष्योने, संघनी व्यवस्थानुं
जाणपणुं करावतुं एज ठे. ने श्रोताने अनंतर प्रयोजन ए ठे के सं-
घनी व्यवस्था जाणीने ते प्रमाणे प्रवर्ततुं, ने वळी कर्ता तथा श्रोता
बेने पण एथी मोक्षपदनी प्राप्ति थवी ते रूप परंपर प्रयोजन ठे.

टीकाः—तथाऽस्य प्रकरणस्ये दमजिधेय मिति ज्ञापयता
ज्ञापित एवास्योपायो पेयज्ञावलक्षणः संबंधः ॥

अर्थः—वळी आ प्रकरणने आ कहेवा योग्य ठे. एम जणा-
वता आ ग्रंथकारे उपाय जावने उपेयजाव ठे लक्षण जेनुं एवा सं-
बंध जणाव्योज ठे.

टीकाः—तथाही दं प्रकरणं व्यवस्थितसंघव्यवस्थाधिगमो-
पायः उपेयं च तदधिगम इति ॥

अर्थः—तेज देखावे ठे जे, निर्धार करेली जे संधनी व्यवस्था तेनुं जाणपणुं करवानो उपाय ते आ प्रकरण ग्रंथ ठे, (ते कारण ठे), ने ते संधनी व्यवस्था जाणवी ते उपेय (कार्य) ठे.

टीकाः—यद्वा द्वितीयवृत्तवर्तिना “ सुधीरित्युच्यतेस्त्वमये ” स्वनेनाग्निधेयस्य तदविना जावेनच प्रयोजनसंबंधयोः स्वयमेव प्रकरणकृता प्रतिपादनात् नानर्थकता प्रकरणस्येति ॥

अर्थः—अथवा बीजा काव्यमां “ हुं तने सारी बुद्धिवान एवो जाणीनि संध व्यवस्था प्रत्ये कहुं हुं, ” ए प्रकारनुं कहेलुं जे वाक्य तेणे करीने प्रयोजन तथा संबंध ग्रंथकारे पोतेज प्रतिपादन कर्या ठे, केमजे अग्निधेयनुं प्रयोजन संबंध विना थवापणुं नथी. नथी. माटे आ प्रकरणनुं अनर्थकपणुं नथी.

टीकाः—अथ वृत्तव्याख्या ॥ स्तुमः प्रणमः अस्मत्प्रयुज्यमानेषु उत्तमपुरुष प्रयोगप्रतिपादना इय मितिकर्तृपदं स्वयमिह योज्यम् ॥

अर्थः—हवे प्रथम काव्यनी व्याख्या कहे ठे जे नमस्कार करीए ठीए व्याकरण शास्त्रमां कहुं ठे के अस्मत् शब्दनों प्रयोग न करयो होय तो पण क्रियापदमां उत्तम पुरुषना प्रयोगनुं प्रतिपादन करवाथी “ वयं ” ए प्रकारनुं कर्तापद, उपरथी देवाय माटे अही पोतानी मेळे अध्याहार करी जोरुवुं. तेथी अमो नमस्कार करीए ठीए ए प्रकारे अर्थ थयो.

टीकाः—कं देवं दिवे स्तुत्यर्थस्यापि ज्ञावात् दीव्यते स्तूयते शक्रादिजिरिति देवः ॥ सच्चात्र प्रकरणादा विष्टदेवतात्वेनस्तत्रा-

हृत्वाजिनः ॥ सोपीह कमठ तपोदुष्टतास्पष्टनल्लक्षणासाधारण-
विशेषणयोगात्पार्श्वनाथ स्तदेवं स्तुमः ॥

अर्थः—कीया देवने नमस्कार करीये ठीए ? तो के इंडादि देव जेनी स्तुति करे ठे एवा देवने ॥ दिवधातुनो स्तुति अर्थ पण ठे. माटे देव शब्दनो ए प्रकारे अर्थ थयो. ते देव पण आ प्रकरणादि-कने विषे इष्ट देवतापणे स्तुति करवा योग्य अरिहंत ठे. तेमां पण अहीं कमठ तापसनुं दुष्ट तप ठे ए प्रकारे लोकमां प्रगट करी देखारुवारूप ठे लक्षण जेनुं एवुं असाधारण विशेषण बांध्युं ठे. तेथी पार्श्वनाथ ठे ते अरिहंत देवनी अमो स्तुति करीए ठीए ए प्रकारे अर्थ थयो.

टीकाः—यो जगादेव प्रतिपादयामासेव ॥ इव शब्दो त्रोट्प्रेक्षाद्योतकः ॥ किं इति ॥ इति शब्दः कर्म स्वरूप प्रतिपादनार्थः तेन इति एतत् ॥ एत देवाह ॥ विधुरमपि किल स्वस्य सद्यः प्रपद्य प्राज्ञैः कार्यं कुमारगंस्खलन मिति ॥

अर्थः—जे पार्श्वनाथ कहेता होयने शुं एटले प्रतिपादन करता होयने शुं ॥ अहीं इव शब्द ठे ते उत्प्रेक्षाकारने प्रकाश करे ठे ॥ किं इति ॥ ए जगाये इति शब्द ठे तेनो कर्मना वृत्तांतनुं प्रतिपादन करवा रूप अर्थ ठे एटले कुमारगनी प्रवृत्तिने बंध करवारूप क्रिया करवी ए अर्थ ठे इति. कहेतां ए प्रकारे कहेता होयने शुं ? ते प्रकार कहे ठे. जे पोताने कष्ट थतुं होय तोपण तेनो अंगीकार करीने निश्चे तत्काल सारा पुरुषोये कुमारगनो उद्देद करवो.

टीकाः—प्राज्ञैः प्रज्ञावज्जिः कार्यं विधेयं किं कुमारगंस्खलनं सर्वसामर्थ्येन पूर्वा पराऽविसंवादिशास्त्रविरुद्धमतनिराकरणं ॥

अर्थः—बुद्धिवान पुरुषोऽपि शुं करवुं ? तो पूर्वापर जेमां विसंवाद नथो एवां जे शास्त्र तेथी विरुद्ध एवो जे मत तेनो नाश सर्व सामर्थ्ये करीने करवो अर्थात् सर्व प्रकारे कुमार्ग बंध करवो.

टीकाः—किं कृत्वा प्रपद्य स्वीकृत्य किं विधुरमपि व्यसनमपि ॥ अपि संज्ञावने एतत् संज्ञावयति ॥ दुष्करमपि स्ववैधुर्यस्वीकरण मैकज्ञविकं ॥ सति सामर्थ्ये स्वापायशंकया कुपयस्खलनावधीरणं त्वनंतजंतुसंसारकारणत्वेन महत्तेऽनर्थायेति ॥

अर्थः—शुं करीने कुमार्गनो ठेद करवो ? तो कष्टनुं पण अंगीकार करीने ॥ अपि शब्दनो संज्ञावनारूप अर्थ ठे माटे ए वात संज्ञवती ठे जे पोतानी मेळे कष्टनुं अंगीकार करवुं ते दुष्कर ठे तो पण ते कष्ट एक जव संबंधी ठे ने उती शक्तिये पोताने कष्ट थशे एवी आशंकाये करीने कुमार्गनी स्वखलनानी उपेक्षा करवी (कुमार्गमां पदि रहेवारूप पराजव सहन करवो) तेतो अनंत जंतुने संसार कारणपणुं थवाथी मोटा अनर्थ जणी ठे. माटे कुमार्गवो त्याग करी सन्मार्गे चालवुं ए जाव ठे.

टीकाः—कस्य विधुरं ॥ स्वस्यात्मनः कथं सद्यस्तत्क्षणात् ॥ किञ्चेत्याप्तवादे ॥ आप्ता एव माहु रिति कस्मादेवं जगादेवै स्थित्याह ॥ कारुण्यामृताब्धिः कथमयं जनो मया कुमार्गपंका दुःस्मरणीय इतिकृपापीयूषसागरो जगवान् ॥ न हि लोका नुकं पा मंतरेण कश्चित् स्ववैधुर्यांगीकारेण कुमार्गं प्रतिहंतीति ॥

अर्थः—कोने कष्ट थाय तो पण कुमार्गनो ठेद करवो ? तो पोताना आत्माने, तत्काळ कष्ट थाय तोपण किल शब्दे करीने आप्त

हितकारी पुरुषनुं वचन ठे एम सूचना करी ॥ केमजे जे हितकारी ठे तेज आ प्रकारे कहे ठे. आ हेतु माटे ? एम कहेता होयने शुं ए प्रकारे कहुं एवी आशंका करी कहे ठे जे पार्श्वनाथजीतो करुणाना समुद्र ठे. माटे एम विचार कयों जे मारे किया प्रकारे आ सा, कुमार्गरूपी कादवथी उधरवो, ए प्रकारनी दया रूप अमृतना समुद्र जगवान ठे. साथी के लोक उपर अनुकंपा कर्या बिना कोइ पण पोताने दुःख थवुं ते अंगीकार करीने कुमार्गने न हणै माटे.

टीका:-किं कुर्वाण एवं जगादेवे त्यत आह स्पष्टयन् प्रकटी कुर्वन् ॥ किं कमठ मुनितपः कमठान्निधानं लौकिक तपस्विनः पंचाग्निरूपकष्टानुष्ठानं ॥

अर्थ:-शुं करता बता एम कहेता होयने शुं ए प्रकारनी आशंका करी कहे ठे जे कमठ तपसनुं तप प्रकट करता बता, कमठ नामे लोकमां तपस्वी कहेवातो हतो तेनी पंचाग्नि साधनरूप कष्ट किया हती ते प्रसिद्ध करी.

टीका:—ननु कमठतपो लोके स्पष्टमेव किं तत्स्पष्टनेने-
त्यत आह ॥ दुष्टप्राणिवधमुग्धप्रतारणवान्पूजाख्यातिकामना-
दिदोषकलापयुक्तं ॥

अर्थ:-तर्क करी विशेषणनुं प्रयोजन देखाने ठे जे कमठ तपसनुं तप लोकमां प्रगटज हतुं माटे तेने प्रगट कर्तुं एमां शुं विशेष ? एवी आशंका करी ते तपनुं विशेषण देखाने ठे, जे ए तप दुष्ट ठे, माय रूप ठे, अनेक जंतुनी जेमां हिंसा ठे, अज्ञानी जोला आसने जगवाना उपाय रूप ठे, अनेक प्रकारना लाज तथा लोकमां

पूजावर्तु, तथा जस थवानी इडा इत्यादि दौषना समूहे युक्त ए तपडे ॥

टीका:-अत्र च विशेषणे तात्पर्य ॥ स विशेषणे हि वि-
धिनिषेधौ विशेष मुप संक्रामत इति न्यायात् ॥ तेन दुष्टत्वेन न्याय-
पयन्निति दुष्टत्वमत्र तपसो विधेयम् ॥

अर्थ:-अर्हीं विशेषणमां तात्पर्य ठे. विशेषणे सहित एकां
विधि वाचक ने निषेधवाचक पद ठे, ते विशेषमां मळी जाय, एटले
विशेष्य पदमां बाध आवे त्यारे विशेष्य विशेषणमां मळी जाय, ने
विशेषणमां बाध आवे त्यारे विशेषण विशेष्यमां मळी जाय. ए प्र-
कारे न्याय शास्त्रनुं वामन कृत सूत्र ठे ते वचनना न्यायथी आ ज-
गाए तप विशेष्य पद ठे. “दुष्ट” ए तपनुं विशेषण ठे ते हेतु माटे
दुष्ट पणे ए तप प्रसिद्ध कर्यु ए प्रकारे दुष्टपणुं तपने आधीन थयुं.
एटले तप पदमां दुष्ट पणुं मळीने पोतानुं मुख्य पणुं जणव्युं ॥

टीका:-कथं दुष्टं उचै रतिशयेन किंकृत्वा स्पष्टयन् संद-
र्श्य दर्शयित्वा कं नागं पंचाश्रितपोनिमित्तज्वलितज्वलनकुं मां-
तर्वर्त्तित्वाद् दारुकोटर मध्यगं जुजंगम् ॥

अर्थ:-कीये प्रकारे ए तप दुष्ट ठे, तो अतिशे दुष्ट ठे. शु-
करीने प्रगट कर्यु ? तो पंचाश्रित तप निमित्त बाढ्यो जे अश्रिनो कुंक
तेमा रहेलुं जे काष्ट तेना कोतरनी मध्ये रहेलो बलतो नाग देखाकीने,

टीका:-किंविशिष्ट नागं बन्धि ज्वालावलीढं ॥ निरंतरं प्र-
ज्वलन्निखिशिखाकवलितं ॥ अरुंदग्धमिति यावत् ॥ क्वअग्रेपुरतः
कस्याः मातुर्वर्माजिघाया महोदेव्याः स्वजनन्याः ॥ न केवल मा-
तुस्तथाऽस्तोकलोकस्य कोतूहलादिमिलित सकलजनतायाः

अर्थः—ते नाग केवो ठे ? तो, अग्निनी ज्वालाये व्याप्त ठे एटले निरंतर अतिशे बळतो जे अग्नि तेनी ज्वालाये कोळीयो करेखो एटले अरधो वळेलो एवो सर्प क्यां आगळ देखाम्यो ! तो पोतानी माता वर्मा नामे पट्टराणीनी आगळ देखाम्यो ॥ एकलो मातानी आगळज देखाम्यो एम नहीं, त्यारे शुं ? तो कौतुह्लादि कारणे मळेला सकळ लोकना समूहनी आगळ पण देखाम्यो.

टीकाः—अथकस्मात् सकल जनमध्ये जगवान् तत्तपस्तिरश्चकार ॥ यतः कुपथ मथन धीः ॥ असन् मार्गोऽब्दे प्रवीण बुद्धिमान् ॥ नहि तत्सपोदोषापादनं विना कुमार्गोऽब्दे कर्तुं शक्यः ॥ एतदुक्तं जवति ॥ नहि जगवता तत् साक्षादजिहितं प्रेक्षावतां यदुत जवद्भिः कुमार्गे स्वखनं विधेय मिति ॥ किंतुज्ञान वलाऽवसित कमठ विधास्यमानाविरलजलधरपटलविगलत्सलिलधारासंपातादिस्वापायाज्युपगमेनापि कमठतपसो दुष्टत्वं स्पष्टयताऽर्थादेव तत् प्रत्यपादि ॥ यन्मद्वद् जवद्भिरपि कुमार्गस्वखनं स्वापायांगीकारेणापि कार्यम् ॥

अर्थः—हवे शा हेतु माटे सकल लोकनी मध्ये जगवान तेना तपने तिरस्कार करता हवा ! तो जे हेतु माटे असत् मार्गने उब्बेद करवामां प्रवीण बुद्धिवाला जगवाने एम विचार्युं जे ते तपना दोषतुं संपादन कर्या विना कुमार्गनो उब्बेद नहीं करी शकाय. माटे एम कही देखाम्युं. पण जगवाने बुद्धिमानने साक्षात् कहुं नथी जे तमारे कुमार्गनो नाश करवो, त्यारे शी रीते कस्युं ठे ? तो, पोते ज्ञान बळे करीने जाणे ठे निश्चय कर्यो ठे जे कमठ तापस घणा मेघमंरुलथी पकती पाणीनी धाराळ ते आदि घणा उपद्रवथी आपणने डुख देशे तोपण कमठ तापसतुं तप दुष्ट प्रगट करी देखाम्युं माटे

અર્થાત્ પ્રતિપાદન કર્યું જે મારી પેટે તમારે પણ પોતાને કષ્ટ થાય તો તે અંગીકાર કરીને પણ કુમાર્ગનો ઉદ્દેશ કરવો.

ટીકા:—સ્વામિ ચરિતાનુસારિત્વાદનુ જીવિચરિતસ્યેત્યુત્પ્રે-
ક્ષાદ્યોતકેવચ્છબ્દ સૂચિતવૃત્તતાત્પર્યાર્થઃ ॥ અતએવા ત્ર પ્રકરણ-
કારેણાપિ વિપક્ષદુઃસંઘદોષલ્પ્યાપનપુરઃસરં સ્વપક્ષસુસંઘવ્યવસ્થા
પ્રદર્શનેન સ્વવૈધુર્યં સંજ્ઞાવયતા સ્વવ્યસનાચ્યુપગમપૂર્વકકુમા-
ર્ગવિધ્વંસનવિધાતુર્જિનસ્ય નમસ્કારઃકૃતઃ ઔચિત્યપ્રતિપાદનાયેતિ

અર્થ:—કેમ જે સ્વામીના આચરણ પ્રત્યે સેવકનું આચરણ
અનુસરે છે એ હેતુ માટે આ પ્રકારે આ કાવ્યનો તાત્પર્યાર્થ ઉત્પ્રેક્ષા
અલંકારને પ્રકાશ કરનાર “ઇવ” શબ્દે સૂચના કર્યો છે. એજ કા-
રણ માટે અહીં પ્રકરણ કર્તાએ પણ પ્રતિપક્ષરૂપ માઠો સંઘ તેના દોષ
પ્રસિદ્ધ કહેવા પૂર્વક સ્વપક્ષ જલા સંઘની વ્યવસ્થા દેખાતી તેણે
કરીને પોતાને કષ્ટનો સંજવ છે એમ જાણીને પણ આ ગ્રંથ રચ્યો
તેમાં પાર્શ્વનાથજીને નમસ્કાર કર્યો, કેમ જે પાર્શ્વનાથજીએ પોતાને
કષ્ટ થશે એવું જાણીને પણ કુમાર્ગનો નાશ કર્યો માટે તેમને નમ-
સ્કાર કર્યો તે ઉચિતપણું પ્રતિપાદન કરવા જાણી છે, માટે એમને
પ્રથમ નમસ્કાર કરવો ઘટે છે.

ટીકા:—અસ્મિન્નેવાર્થે સંપ્રતિ વૃદ્ધસંપ્રદાયોઽન્નિધીયતે ॥
આસ્તે સુ રચિતાવાસા પવિત્રવૃદ્ધશાલીની ॥ ઉપગંગં સુરાગારા
કારા વારાણસીપુરી ॥ ૧ ॥

અર્થ:—એજ જ્ઞાવાર્થ નિમિત્ત હવે વૃદ્ધ સંપ્રદાય કહુંબું. એ-
ટલે વૃદ્ધ પરંપરાને અનુસરતી શ્રી પાર્શ્વનાથજીની કથા કહુંબું.
જેમાં સારો રચેલા નિવાસ છે ને પવિત્ર ધર્મવંશે શોજતી તથા દેવ-

મંદિર-જેવો જેનો આકાર છે એવી ગંગાને કાંઠે વારાણસી નામે નગરી છે. ॥ ૧ ॥

ટીકા:-અમૂ તસ્યાં મહાકૂટકોણીશ્રુતપદ્મતક્ષણઃ ॥ અશ્વ-
સેનઃ સુધર્માસ્થઃ પૃથ્વીપાલો યથાવૃષા ॥ ૨ ॥

અર્થ:-તે નગરીમાં મોટા કપટી પ્રતિપદ્મી રાજાના પદ્મને નાશ કરનાર અશ્વસેન નામે રાજા હતો જેમ સુધર્મા સન્નામાં ઇંડ છે તેમ. તે ઇંડે પણ પર્વતરૂપી શત્રુની પાંખો નાશ કરી છે, તે વાત લૌકિક શાસ્ત્રમાં છે. જે એક સમે ઇંડ સન્નામાં બેઠો હતો. ત્યારે ઋષિ લોકોએ જણને પૃથ્વીનું વૃત્તાંત કહ્યું. હે ત્રિલોકિ સ્વામિન્ પર્વ-
તોને મોટી મોટી પાંખો છે માટે ઝડે છે ને મોટાં ગામ નગર ઉપર જણને પદ્મતાં નાંખે છે, તેથી તેમનો નાશ થાય છે, માટે એ મોટા દુઃખથી પ્રજાનું રક્ષણ કરો, તે વાત સાંજઢી ઇંડે કોપ કરી પૃથ્વી ઉપર આવીને વજ્ર વતે મેરુ આદિ પર્વતોની પાંખો કાપી નાંખી તે પર્વતોએ પણ પાંખોની વૃષ્ટિ ઇંડ ઉપર ઘણી કરી તેવામાં કેટલાક મૈનાકાદિ પર્વત સમુદ્રમાં જણને પડ્યા તેમને અથાપિ પાંખો છે. ઇતિ કથા. ॥ ૨ ॥

ટીકા:-વર્મા તસ્ય મહાદેવી રુચિતાશ્વંમલક્ષણા ॥ શચીન-
સુમનઃપૂજ્યા કુસંગવિકલાઽજનિ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-તે અશ્વસેન રાજાને સુંદર અશ્વં સારાં લક્ષણવાળી સત્પુરુષને માનવા યોગ્ય ને કુસંગથી રહિત એવી વર્મા નામે પદ્મા-
ણી હતી. જેમ ઇંડને સ્ત્રી ઇંડાણી છે તેમ. તે ઇંડાણી પણ દેવતાને પૂજવા યોગ્ય છે ને પૃથ્વીના સંગથી રહિત છે. ॥ ૩ ॥

ટીકા:-જયંતશ્ચ નાસત્યશ્રુ ત્તયો રંગજૂ રજૂત્ ॥ જિનઃપા-

श्वं स्वयोर्विंशो विबुधाराधितक्रमः ॥ ४ ॥

अर्थः—ते इंद्र इंद्राणीने जेम जयंत नामे पुत्र ठे, तेम ते स्त्री पुरुषने सत्य वक्ता ने देवता जेनां चरणनुं आराधन करे ठे, एवा त्रेवीशमा पार्श्वनाथ जिनपुत्र थया. लौकिक शास्त्रमां इंद्रनो पुत्र जयंत नामे ठे. तेनुं देवताना औषध करनार अश्विनी कुमार नामे वे वैद देवता ते जरण पोषण करे ठे, ने देवता ते इंद्र पुत्रना पग शेवे ठे. ॥ ४ ॥

टीकाः—उपेयिवान् कुमारत्वं ततः शक्तिहताहितः ॥ स जवानीहितस्वांतो गमयामास वासरान् ॥ ५ ॥

अर्थः—त्यारपठी पोतानी शक्तिवते शत्रुनो नाश करनार एवा पार्श्वनाथजी कुमार अवस्थाने पास्या, ने संसारमां जेनुं चित्त आसक्त नथी एवा ठता दिवस निर्गमन करे ठे, अन्यशास्त्रमां शीवनो पुत्र स्वामी कार्तिक नामे ठे, तेनुं नाम पण कुमार ठे, ने देवताना सैन्यनो अधीपति ठे. ने शक्ति नामना आयुधवते शत्रुनो नाश करे ठे, ने पार्वती नामे पोतानी माता तेनुं हित करवामां जेनुं मन ठे एवा अर्थने ज्ञासन करनार पद मूकवार्थी पार्श्वनाथजीनां शक्ति पराक्रम दयालुता इत्यादि घणा गुण कविए सूचन कर्या ठे. ॥ ५ ॥

टीकाः—तप्यमानोऽन्यदा पंचपावकं दुस्तपं तपः ॥ जगत्प्रभुं प्रतिप्राच्य जन्मसंजृतविग्रहं ॥ ६ ॥ उर्व्वीमुर्व्वीं परित्राम्यन् कर्मष्ठः कमठः शठः ॥ तप्यसुर्बहि रूयाने तां पुरं प्राप-
तापसः ॥ ७ ॥ युग्मम्

अर्थः—एक दिवस पांच अग्नि जेमां रह्या ठे, एवं आकरं

तप तपतो ने जगत्प्रजुश्री पार्श्वनाथ प्रत्ये जेने पूर्व जन्मथीज वेर
वंधायुं ठे, एवो ने तापस कर्म करवांमां कुशल ने धुतारो एवो कम-
ठ नामे तापस घणी पृथ्वीमां जमतो जमतो बाहारना उद्यानमां
तप करवाने इच्छतो ते पूरीने प्राप्त थयो. ॥ ६ ॥ ७ ॥

टीका:-अथा शा स्वभिकुंनानि स चतसृष्वचीखनत् ॥
गतिस्थानानि चत्वारि स्ववासाये व आस्वतम् ॥ ७ ॥

अर्थ:-त्यारपठी ते तापसे चार दिशाने विषे चार अग्निना
कुंरु रच्या ते जाणे निरंतर चार गतिमां पोताने रहेवानां स्थान
कर्या होय ने शुं ? ॥ ७ ॥

टीका:-दिदीपिरे ज्वाला स्तेषु चारुदारुनिवेशतः ॥ जंघा-
लज्वालजटिला स्तत्कषाया श्वोच्छ्रिताः ॥ ८ ॥

अर्थ:-ते अग्निना कुंरुने विषे सुंदर काष्ठना प्रवेश थकी
चारे अग्नि वेगवंत ज्वालाउण व्यास अतिशे जाज्वल्यमान थया. ते
जाणे ते तापसना अग्नि शिखा जेवा चारे कषाय साथे उदयपास्या
होयने शुं ? ॥ ८ ॥

टीका:-तदंतःस्थः स्वमूर्द्धोर्ध्वचक्रमार्तममंलः ॥ चकासे
नून मांयास्यन् महानरक मध्यगः ॥ १० ॥

अर्थ:-ते चार अग्निना कुंरुनी वच्चे उज्जो रह्यो, ने पोताना
मस्तक उपर आकरुं ठे सूर्य मंरुल जेने एवो ते तापस पंचाग्नि
साधन करती वखंत आ प्रकारे शोभे ठे. ते शोभा उपर उत्प्रेक्षा
अलंकार कहे ठे जे महा नरक मध्येथी नारकी पुरुष जाणे साक्षात्
आव्यो होय ने शुं ? ॥ १० ॥

टीका:-कृशानुज्ञानुसंतापं सहिष्णो रथं दारुणं ॥ पारणां
विदधानस्य स्वयं शीर्णैः फलैर्दलैः ॥ ११ ॥ समाहृतपदस्तस्य
स्तंजस्येवोर्ध्वतस्थुषः श्रयमेव तपस्वीति प्रससारयशः पुरि ॥
युग्मम् ॥ १२ ॥

अर्थ:-हवे ए रीते अग्नि तथा सूर्य तेनो आकरो ताप स-
हन करतो ने पोतानी मेळे पकेलां जे फळ तथा पत्र तेणे करीने
पारणुं करतो ने बे पग एकठा करी आंजलानी पेठे अटंट उजो
रहेलो एवो तापस तेनो जश नगरीमां पसख्यो जे आज खरो त-
पस्वी जगत्मां ठे ॥ १२ ॥

टीका:-गतानुगतिकत्वेन निर्विवेकतया नया ॥ निरीक्षितुं
त माकांक्षन् पौरा गौरवतस्ततः ॥ १३ ॥

अर्थ:-ए प्रकारे विवेक रहितपणुं लोकमां ठे. ए हेतु माटे,
एक चाढ्यो, तेनी पठवाके बीजो पण चाले, एक गारुर चाले तेनी
पठवाके बीजी पण चाले एवी रीते लोकमां गारुरीत प्रवाह ठे,
तेने गतानुगति कहीए ते हेतु माटे नगरना लोक मोटपथी ते ता-
पसना दरशननी श्रद्धा करता हवा ॥ १३ ॥

टीका:-कलुप्तसंवनना नूनं गंतुमोसज्जिरे ऽथ ते ॥ चिरनष्ट-
स्य सौजन्यसिंधोर्बधो स्त्रिा गमे ॥ १४ ॥

अर्थ:-त्यार पछी ते तापसे जाणे वशीकरण करयुं होय
नहि एम ते पुरना लोके जवानो आरंज कर्यो ते उषर दृष्टांत-जेम
सारा गुणनो समुद्र, ने घणा काळथी गयेलो एवो पोतानो बंधु
आव्यो होय ते प्रत्ये जाय तेम आदरपूर्वक लोक दर्शने चाढ्याः

टीकाः-निरंकुशं विनिर्यद्भिर्नागरैः सागरै रिव ॥ राज-
मार्गाः प्रथीयांसोभूयांसोपि घनीकृताः ॥ १५ ॥

अर्थः-तेनगरना लोक निर्वघपणे समुद्रनी पेठे उजराया
एटले समूहे समूह चाह्या तेणे करीने राजमार्ग घणा मोटा होता
तो पण अति सांकसा थया.

टीकाः-सुपर्वनिलये सौधे जातरूपमहीभृति ॥ इतः सिंहा-
सनासीनो जगवान् विबुधाधिपः ॥ १६ ॥

अर्थः-त्यार पढी एक दिवस जगवान श्री पार्श्वनाथ स्वामिं
देवाधि देव, देवमंदिर समान ने सुवर्णमय पृथ्वीनुं धारण करती
एवी पोतानी हवेलीने बीषे सींहासन उपर बेठा होता.

टीकाः-यांतमेकाशया लोक मवलोक्य विदन्नपि ॥ असा
वेति जनः क्वेति पृच्छानुचरं जनम् ॥ १७ ॥

अर्थः-सर्व लोक एक चित्ते जता होता तेने देखीने पोते
जाणो ठे तोपण आ लोक सर्वे क्यां जाय ठे. एम पोताना सेवकने
पूछयुं. ॥ १७ ॥

टीकाः-पंचवह्नि तपस्वी ह समायातोऽस्त्वतो जनः वंदितुं
तं प्रयातीति कुमारं सव्यजिज्ञप्त् ॥ १८ ॥

अर्थः-त्यारे ते सेवक श्री पार्श्वनाथ कुमार प्रत्ये विज्ञापना
करतो हवो जे हे महाराज अहीं पंचाग्नि साधन करनार तपस्वी
आह्यो ठे माटे तेने वंदन करवा आ सर्वे लोक जाय ठे. ॥ १८ ॥

टीकाः-अथोवाच प्रभु श्रित्रं विपर्यस्त धियोऽधमाः ॥ मो-
हांधत्वात् स्वयं नष्टा नाशयंत्य परानपि ॥ १९ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી પ્રજા બોલ્યા જે અહો અધર્મમાં ધર્મ માન્યો છે માટે વિપરીત બુદ્ધિયોવાલા અધમ પુરુષ મોઢે કરીને અંધ થયા છે. એ હેતુ માટે પોતે નાશ પામ્યો છે ને બીજાને પણ નાશ પમાડે છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. ॥ ૧૯ ॥

ટીકા:-ઉપાદેયતયા હેય મવસ્યંત્યબુધા અહો ॥ સુખં હિ મન્વતે મુગ્ધાઃ કામિની પાદતાનમ્ ॥ ૨૦ ॥

અર્થ:-અહો અજ્ઞાની પુરુષ જે ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે તેનું પ્રહણ કરવા પણ નિશ્ચય કરે છે, તે ઉપર દૃષ્ટાંત ॥ જેમ મુગ્ધ પુરુષ (કામીજન) તે સ્ત્રીઝંના પગનું તારુન તે સુખ રૂપ માને છે, એટલે સ્ત્રીઝંના પગની લાતો લાય છે, ને તેમાં સુખ માને છે. તેમ મુઢ પુરુષ ઠાંકવા યોગ્ય જો અધર્મ તેમાં ધર્મપણાનો નિશ્ચય કરીને અમે સારું કરીએ બીએ. એમ સોટામાં સારુ માને છે એ આશ્ચર્ય છે.

ટીકા:-જન્યુમન્યુકૃતા ધર્મઃ પંચાશ્વિતપસા યદિ ॥ સ્યા જ્ઞ-
સ્યેત્ તૃણજઃ તૃણા મૃગતૃણાંજસા તદા ॥ ૨૧ ॥

અર્થ:-ઉત્પન્ન થવાનું છે શીલ જેને એટલે સ્વાત્ત્વાવિક ઉત્પન્ન થતો એહવો જે ક્રોધ તેને અતિ ઉત્પન્ન કરનાર એહવું પંચાશ્વિ તપે કરીને જો ધર્મ થાય તો સ્વાત્ત્વાવિક તરફો પ્રાણી તેની અતિ ઉત્પન્ન થઈ તરસ તે જાંજવાનાં જલે કરીને નાશ પામે એટલે પંચાશ્વિ તપે કરીને ધર્મ પણ ન થાય ને જાંજવાના જલે કરીને તરફ પણ ન જાય ॥ ૨૧ ॥

ટીકા:-બોધવામિતતોગત્વાહુર્મેધસમિમંજનં ॥ પ્રલજ્યમા-
નમેતેનબ્રાહ્મવદ્ધિ કુણાતતઃ ॥ ૨૨ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे हुं जईने दुर्बुद्धि एवा आ लोकने बोध करुं केमजे ए जिखारी तापसे बालकने जेम लोनावे तेम आ लोकने लोनाव्या ठे माटे ॥ ११ ॥

टीकाः—उक्तागमज्जागन्नाथ स्तयोसिसिषयाततः ॥ मात्रामी-
त्रैः समंयानमधिश व्यतदंतिकम् ॥ १२ ॥

अर्थः—एम कहिने जगत् स्वामी श्री पार्श्वप्रभुजी त्यार पढी ते तपने खोटुं करि देखारुवा वाहन उपर बेसिने पोतानी माता तथा मित्र तेणे सहित ते तापसनी पासे गया ॥ १३ ॥

टीकाः—इतश्चा नलःकुमांतः प्रभु गुरुणि ॥ दारुणि मध्ये को-
टर मैक्षिष्ट नागं लीनं जयादिव ॥ १४ ॥

अर्थः—त्यार पढी प्रभुए अग्निना कुंरुमां मोटा काष्ठना स-
ध्यने विषे पोलाणमां जय थकी जाणे संताश्ने रहेला नागने ज्ञाने
करीने दीठो ॥ १४ ॥

टीकाः—प्रभु रूचे वृषार्था भूतपस्या जापतापस ॥ धर्मव्या-
जाददः किं नो प्रकांतं पातकं त्वया ॥ १५ ॥

अर्थः—देखीने प्रभु बोद्ध्याजे, हे जापतापस एटले जपतपना
करनार तपश्चर्या तो धर्मने अर्थे ठे, माटे धर्मना मिषयी आ तें शुं
पाप आरंज्युं ठे ॥ १५ ॥

टीकाः—मूलं धर्मस्य कारुण्यं पुण्यं बीजं तरोरिव ॥ ज्वल-
नज्वाला ना च च कुतस्त्विं गृहं मुह्यते ॥ १६ ॥

अर्थः—धर्मनुं मूल कारण दया ठे, जेम बुद्धि मूल कारण

सारं बीजं ते तेम ते मूल कारण अग्निमां बालवाथी मोटयपनु
घर क्यांथीज थाय ? एटले जेम बीज बालवाथी वृद्ध उत्पन्न न थाय
तेम दया रूपी मूलनो नाश करवाथी धर्म न थाव ने धर्म विना मो-
व्यप नथी ॥ २६ ॥

टीका:-चेत् स्वांगस्या जिषं गेण श्रेयस्त दन्निषज्यताम्
तदेव शीतवाताद्यैः किं जंतुजिरमंतुजिः ॥ २७ ॥

अर्थ:-ने जो पोताना शरीरने कष्ट करवाथी श्रेय मान्यो
होय तो शीत वातादिके करीने ते शरीरने कष्ट कर.पण निरपराधी
जंतुनो नाश सा माटे करे ठे. ॥ २७ ॥

टीका:-आयुर्जायु मिवे ब्रूना मातुराणां शरीरिणां ॥ थ-
मौरकैव साधीयान् किमु जो स्तपसा मुना ॥ २८ ॥

अर्थ:-जेम रोगातुर प्राणी औषधने इहे तेम आउखाने
इच्छता प्राणीनी रक्षा करवी एज अतिशे श्रेष्ठ धर्म ठे माटे हे ता-
पस ! आ निर्दय तप वने शुं ? ॥ २८ ॥

टीका:-प्रादुर्भवति न श्रेयो नृणां प्राणिप्रमापणात् ॥ स्त-
पादयति नो जातु शिलाशकल मंकुरं ॥ २९ ॥

अर्थ:-माणसने प्राणीना वधथी क्यारे पण श्रेष्ठ प्रगट थतुं
नथी ते उपर दृष्टांत जेम पाषाण खंड धान्यना अंकुरने क्यारे पण
उत्पन्न करे नहीं तेम ॥ २९ ॥

टीका:-अलंकर्मिणोदोःस्तंज संस्तंजितरिपुद्विपः ॥ निघ्न
त्रिर्विघ्नराज्यश्रीर्विना नीतिं यथा नृपः ॥ ३० ॥ चंद्रमा इव

विद्राणतंद्रिकां चंद्रिकांविना ॥ न विराजति किंकीरपांशुराखं-
रुमंरुलः ॥ ३१ ॥ धर्मकर्म तथा नावो हामतामसनाशने ॥ व-
लवतुलितोद्गच्छ दरुणां करुणां विना ॥ ३२ ॥ त्रिजिर्विशेषकम् ॥

अर्थः—युद्धादि क्रिया करवामां कुशल एवा हस्तरूपी थंज
तेणे करी थंजाव्या ठे. शत्रुरूपी हाथी जेणे एवो ने निर्विघ्न राज्य
लक्ष्मीने वश करतो एवो समर्थ राजा पण जेम नीतिविना न
शोचे तथा फीण सरखुं धोखुं ठे अखंरु मंरुल जेनुं एवो चंद्रमा
जेम सुंदर प्रकाशक कांतिविना न शोचे, तेम उगता सूर्य समान
करुणा विना पाप रूपी मोटा अंधकारने नाश करवाने धर्म कर्म
वलवान् नथी. ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥

टीकाः—प्राणिघातेन चेद् धर्मो धिवराः पीवरा स्तदा ॥
धातुका जंतु संदोहा नश्रुवीरं दिवं शिवम् ॥ ३३ ॥

अर्थः—जो प्राणी घाते करीने धर्म होय तो ब्रह्मपुष्ट अने जंतु
समूहने नाश करनार एवा माढी लोक स्वर्ग सुखने अथवा मोक्ष
सुखने जोगवत् ॥ ३४ ॥

टीकाः—महानुजाव तन्मुंच पंचवन्हितपो ऽधुना ॥ इत्युक्ते
जगदीशेन तं ललाप स तापसः ॥ ३५ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे हे महानुजाव! पंचाग्नि तपने हमणे-
चीज मूकी दे. ए प्रकारे जगदीश्वर श्री पार्श्वनाथजीये कहुं. त्यारे
ते तापस ते प्रजु प्रत्ये वोढ्यो ॥ ३६ ॥

टीकाः—चातुरी राजवीजिं स्ते दंरुनीतिविचारणे न धर्मग्रं-
थचर्चासू ज्ञानेतेधी नैवावश्याम् ॥ ३७ ॥

अर्थः—हे राजकुमार तारी बुद्धि दंरुनीति विचारवामां च-
तुर ठे, पण धर्मग्रंथनी चर्चाउने विषे तमारा जेवानी बुद्धि उदय
पामती नथी. ॥ ३५ ॥

टीकाः—मडुकं नान्यथे ती श स्त मवादीत् प्रियंवदः ॥ न
चे त्प्रत्येषी तत्पश्य तपसः स्वस्य हास्यताम् ॥ ३६ ॥

अर्थः—त्यार पढी प्रिय वचन बोलनार पार्श्वनाथ स्वामी ते
तापस प्रत्ये बोढ्या जे मारुं कहेछुं अन्यथा नथी ने जो तने वि-
श्वास न आवे तो पोताना तपनुं हांसीपणुं थाय ते जो ॥ ३६ ॥

टीकाः—ततः परशुना नेतां तर्गताद्धौषितोरगम् ॥ द्विधा-
विधापयामास दारु तस्य तपो ध्रुवम् ॥ ३७ ॥

अर्थः—त्यार पढी पार्श्वनाथ स्वामीए अग्निकुंभमांथीज का-
ष्ठमां सर्प अर्धो दग्ध थयो ठे, ते काष्ठने कढावीने फरसी वते बे
जाग कराव्या ते जाणै ए तापसना तपनुज निश्चे ठेदन कर्तुं
के शुं ॥ ३७ ॥

टीकाः—ततः कंठोपकंठासजीवितः प्लुष्टविग्रहः ॥ दिवृक्ष-
येव निरंगाद पकर्तुं मंहोरगः ॥ ३८ ॥

अर्थः—त्यार पढी कंठने समीप प्राप्त थयुं ठे जीवित जेने
एटले कंठे प्राण आव्याथी मरवानी तैयारी थएली एवो, ने अर्द्ध
दग्ध थयुं ठे शरीर जेनुं एवो एक मोटो सर्प ते काष्ठमांथी नीक-
द्व्यो, ते जाणै अपकार करनार ए तापसने रुसवानी इन्हाए नीक-
द्व्यो होय ने शुं ? ॥ ३८ ॥

टीकाः—दापिता विभुना पंच ॥ परमेष्ठिनमस्कृतिः ॥ क-

रुणातरुणा तस्मैपुंसा नेदीयसा ततः ॥ ३९ ॥

अर्थः-त्यार पढी समर्थ जगवान् श्री पार्श्वनाथजीए पोताने नजीक रहेला माणस पासे ते सर्पने पंचपरसेष्टि नमस्कार एटले नवकार मंत्र (जेथी दयानो उद्घास घणो थाय ए प्रकारे) देवमाव्या एटले संजलाव्या. अथवा करुणाजा जाद समान अथवा करुणाए जीजाता एवा कोइ पासेना माणसनी पासे नवकार संजलाव्या. ३९

टीका:-लघुकर्मतयै काग्र स्ततः संज्ञितया ऽन्या ॥ श्रवो-
जलिपुटाच्यां ता मधा सीत् स सुधामिव ॥ ४० ॥

अर्थः-त्यार पढी ए सर्प लघुकर्मी ठे अने संधी पंचेंद्रिय ठे ए हेतु माटे एकाग्र थडने कानरूपी अंजली पुट वने ते नवकार मंत्ररूपी अमृततुं पान करतो हवो ॥ ४० ॥

टीका:-तन्महिम्ना स निः सीन्ना विषय समपद्यत ॥ ज-
वनाधिपदेवेषु धरणः फण भृत्पतिः ॥ ४१ ॥

अर्थः-जेनो अवधि नथी एवो ते नवकारना महिमाए क-
रीने ते सर्प मरीने जवनपति देवने विषे नागनो राजा धरणेंद्र नामे
उत्पन्न थयो. ॥ ४१ ॥

टीका:-छादशांगीविदो ज्येनं निधनानेहसि स्वयं जव्यान्
पंचनमस्कारमत एवा ध्यजीगपन् ॥ ४२ ॥

अर्थः-एज हेतु माटे छादशांगीना जाण मोटा पुरुष पण
मरणकालने विषे पोते जव्यग्राणी थकी पंचनमस्कारने जणे ठे ए-
टले जव्यग्राणी नमस्कार देवे ने पोते ग्रहण करे ठे ॥ ४२ ॥

ટીકા-અસા વેવ ચિરોપાત પાપસર્વકષો ન્હણાં ॥ ઘનાઘના
દત્તે કોઽન્યઃ ॥ પ્ક્ષોષ મોષ ક્ષમો વને ॥ ૪૩ ॥

અર્થ-એજ નમસ્કાર માણસનાં ઘણાં કાલ સુધી ઉપાર્જન
કરેલાં પાપનો નાશ કરનાર છે તે ઉપર દૃષ્ટાંત જેમ વનને વિષે અ-
ગ્નિદાહથી રક્તા કરવામાં સમર્થ મેઘધિના વીજો કોણ હોય ?
કોઈ નહીં તેમ ॥

ટીકા:-યે સું જ્ઞવ્યા અપઘ્યાજં લજ્જંતે પોતવ ત્રવં લંઘયંતિ
જવાંજોધિં તે ગંજીર મંજીરવઃ ॥ ૪૪ ॥

અર્થ:-જે જ્ઞવ્યપ્રાણી જાડસમાન નવકાર મંત્રને પામે છે,
તે પ્રાણી નિર્જય થકા ગંજીર સંસાર સમુદ્રનું ઉદ્ધવન કરે છે ॥ ૪૪ ॥

ટીકા:-પશવો પ્યેન માસાદ્ય નાકં સાકં મહાચ્ચિયા ॥ વિદંતિ
કૃત સંસાર તાનવા માનવા ઇવ ॥ ૪૫ ॥

અર્થ:-પશુ પણ એ નવકાર મંત્રને પામી મોટી લક્ષ્મીને સ-
હિત સ્વર્ગને પામે છે, જેમ કર્યું છે સંસારનું હલકાસ પણ જેમણે એવા
માણસ સ્વર્ગને પામે છે તેમ ॥ ૪૫ ॥

ટીકા:-નમત્સુરચિરોમૌલિચુંવિશાસનવૈજ્ઞવં જુનક્તિ શક્તિ-
માન્ પ્રાજ્ય સ્વારાજ્ય ય હુચીપતિઃ ॥ ૪૬ ॥

અર્થ:-જે નવકાર મંત્રના પ્રજ્ઞાવથી સમર્થને, ઇંદ્રાણીના
સ્વામીને નમતા જે દેવતાના મસ્તક મુકુટ તેમણે અંગીકાર કરી
છે આજ્ઞા વચનની ઠકુસાદ જેમાં એવું પોતાનું મોટું ઇંદ્ર પદવીનું
રાજ્ય જોગવે છે ॥ ૪૬ ॥

टीकाः—दिक्कूल मुदुजख्यातिस्फातिप्रीणितविष्टपं ॥ कर्म
चारत साम्राज्यं सार्वज्ञौमः पिपत्तियत् ॥ ४७ ॥

अर्थः—जे नवकार मंत्रना प्रज्ञावधी दिशायोना समूहने
चेदन करी चालतो जे जसनो विस्तार तेणे करीने प्रसन्न कर्युं ठे
जगत् जेणे एवुं सुंदर चक्रवर्ती राज्यने चक्रवर्तीराज थइ पालन
करे ठे ॥ ४७ ॥

टीकाः—चंचढाया जृतः पंच नमस्कारफलग्रहेः विपक्रिम
फलस्या स्य फलिका त द्विजुंजते ॥ ४८ ॥

अर्थः—देदीप्यमान लक्ष्मीनुं धारण करतो अथवा उज्ज्वल
ढायाने धारण करतो एवो ने परिपक्व ठे फल जेनां एवा पंचनम-
स्काररूप फलवान वृक्षनी इंद्र पदवी मलवी तेतो एक फलीमात्र
प्रगट शिंग थइ ठे.

टीकाः—देवभूयं गते नागे तद्धाम्ना थ प्रजुं जनाः ॥ नुनुनुं
सूक्तिपीयूषस्थंदिनो बंदिनो जनाः ॥ ४९ ॥

अर्थः—ते नाग देवपणु पाम्या पढी सुंदर वाणी रूप अमृतने
वरसता एवा लोक तथा बंदिजन, तेमणे नजरे दीठेला मोटा प्र-
तापे करीने प्रजुनी स्तुति करता हवा ॥ ४९ ॥

टीकाः—कोन्यः संवेदमेदस्वी जगवंतं विना त्र यत् ॥ औ-
क्तात् पक्ष मप्येन मंतर्दारुरगं विभुम् ॥ ५० ॥

अर्थः—जे अर्हीआं जगवान विना, बीजो कोण मोटो पु-
रुष नजरे न दीठामां आवे एवा पण काष्टना पोलाणमां रहेला
ए मोटा सर्पने देखे ॥ ५० ॥

टीकाः—कस्यापरस्य कारुण्यजरमंधरतारकाः ॥ निपतंतिदृशः
प्रेष्टाः क्षोदिष्टेष्वपि जंतुषु ॥ ५१ ॥

अर्थः—दयाना समूह वने मंद ठे नेत्रनी कीकीयो जेमनी
एवा जगवान विना बीजा कोनी सुंदर दृष्टिओ अतिशे छुड एवा
पण जंतुने विषे पके ॥ ५१ ॥

टीकाः—तपो दूषयितुं कोन्यः प्रजु रस्य तपस्विनः ॥ तपो
दि वियतो बाढं कस्तमस्तपनं विना ॥ ५२ ॥

अर्थः—ए तपस्वीना तपने खोटु करी देखामवाने जगवान
विना बीजो कोण समर्थ ठे, जेम आकाश थकी अंधाराने सूर्यवि-
ना बीजो कोण अतिशे नाश करी शके ठे ॥ ५२ ॥

टीकाः—गोत्रजेदांकितः शक्र स्तमसा मलिनःशशी ॥ मंदः
सहसिधर्माशुः केनो पमिनुमः प्रजुम् ॥ ५३ ॥

अर्थः—जगवाननी उपमा कोनी साथे करीए ? केम जे इंड
ठे ते तो गोत्र एटले पर्वतनो जेद करवेकरीने लांगित थयो ठे. (ज-
गतमां पण जेणे गोत्रनुं जेदन जेदन कर्युं होय ते सारो न कहेवाय
ए ज्ञाव ठे) ने चंड पण अंधाराये करीने मलिन ठे एटले कलंकित
ठे अने सूर्य पण मागशर मासमां मंद थाय ठे एटले शिआळामां
एनो प्रताप हठी जाय ठे, माटे इंड चंड अने सूर्य ए त्रण प्रतापी
कहेवाय ठे तो पण ते प्रतापमां एक एक मोटुं दूषण ठे माटे नि-
दोष जगवानने कोनी उपमा करिये ॥ ५३ ॥

टीकाः—प्रजु रत्र न चे देष्य ज्ञानः प्रतिपदं स्वखनं तदा
जात्यंधव न्मोहा दपतिष्यद् ज्ञवावटे ॥ ५४ ॥

अर्थः—जो प्रजु अहीं न आव्या होत त्यारे तो जन्म-
राना अंध पुरुषनी पेठे रगले रगले स्वलना पामतो आ लोक
मोहर्था, संसाररूप कूवामां पस्त एटले प्रजुए जो अहीं आवीने
ए तप दुष्ट न करी देखारुयुं होत तो लोको मोहर्था जूठामां साबुं
मानीने संसार रुप कूपमां पस्ती मरत ॥ ५४ ॥

टीकाः—ततो विज्ञो गुण स्तोत्र मसहिष्णुः स तापसः ॥ ततो
देशादपक्रांतः प्रकाशा दंधकारवत् ॥ ५५ ॥

अर्थः—त्यार पठी ते तापसर्था जगवाननी गुण स्तुति सहन
न थइ ए कारण माटे जेम अजवालाथी अंधारुं नासे तेम ते दे-
शर्था नाठो ॥ ५५ ॥

टीकाः—सडुदर्कोपि संपर्कोविज्ञो दुःखाय केवलम् ॥ तस्या
जव दुलूकस्य प्रकाश इव आस्वतः ॥ ५६ ॥

अर्थः—सारु ठे उत्तर फल जेनुं एवो पण जगवाननो संबंध
ते केवल ते तापसने दुःख जणी थयो. जेम सूर्यनो प्रकाश घूरने
दुःख जणी थाय तेम ॥ ५६ ॥

टीकाः—ततः कृत्वा तदज्ञानात् जरठः कर्मठ स्तपः ॥ मे-
घमालीतिविबुधो ऽजनि स्तनितनाम्सु ॥ ५७ ॥

अर्थः—त्यार पठी ते वृद्ध कर्मठ नामे तापस अज्ञानर्था तप
करीने स्तबित नामे दशमी निकायने विषे मेघमाली नामे देव-
ता थयो. ॥ ५७ ॥

टीकाः—गीयमात्रो जगन्नाथो गायकैर्नगरीं ततः ॥ विवेश पे-
शलस्थेस्ना वृत्रहेवा मरावतीम् ॥ ५८ ॥

अर्थः-त्यारपठी जगतना नाथ श्रीपार्श्वनाथजी गायक लोकोये गान कर्या ठतां मोटा महिमाए सहित जेम इंद्र अमरावती नगरीमां प्रवेश करे तेम पोतानी नगरी प्रत्ये प्रवेश करता हवा ॥ ५८ ॥

टीका:-ततो लोकांतिकैर्देवैः प्रचुरागत्य बोधितः ॥ जग-
वंतं स्वयं मुक्त्यं वरीतुं प्रहितैरिव ॥ ५९ ॥

अर्थः-त्यार पठी मुक्ति कन्याए पोतानी मेले जगवंतने वरवाने मोकदया होय ने शुं ? एम लोकांतिक देवताउए आवीने प्रचुरे बोध कर्यो ॥ ५९ ॥

टीका:-स्वर्णस्तोमस्य वर्षेण तापनिर्यापणकमः ॥ ज-
गत्यास्तर्षमाकर्षन् घनाकृतिरदीक्षत ॥ ६० ॥

अर्थः-सोनैयाना समूहना वरसवे करीने लोकना संतापने नाश करवाने समर्थ अने तृष्णानो नाश करता अने मेघना सरखी ठे आकृति जेनी एवा जगवान दिक्षा लेता हवा. एटले वार्षिक दान आपीने दीक्षा लीधी. मेघपक्षे मेघ सारा जलनी वृष्टिए करीने पृथ्वीना तापने नाश करवामां समर्थ ठेने तरशने मटारुनार ठे. ६०

टीका:-अथाश्रमपदोद्याने कदाचिद्धिहरन् प्रभुः ॥ तस्थौ
मौनं समास्थाय प्यानध्यानैकतानधीः ॥ ६१ ॥

अर्थः-त्यारपठी कोशक वखत विहार करता आश्रमपद नामे उद्यानने विषे, वृद्धि पामता ध्यानने विषे एकतान थइ ठे बुद्धि जेमनी एवा जगवान् मौनपणुं धारश करी उज्जा रहेता हवा. ६१

ટીકા:-સ્મૃત્વાથ પ્રાક્તનં વૈરમન્વીશં મેઘમાલિના ॥ અ-
મર્ષોન્મીલિતદુત્તાલજાલચ્રકુટિશાલિના ॥ ૬૨ ॥ પ્રાગ્જન્મનિ-
ચિતસ્વૈરવૈરનિર્યાતનામહં ॥ વિદધામીત્યુપસાદ્યં વક્ત્ર્વેન
પ્રચક્રમે ॥ ૬૩ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી મેઘમાલી જગવાન પ્રત્યે કેટલાક જ-
વથી અનુસરતુ જે પૂર્વનું વૈર તેને સંજારીને ક્રોધથી જંચુ ઉપકતું
જે વિશાલ લલાટ તેને વિષે ચ્રકુટી કરીને શોજતા એવા તે દેવે
એમ વિચાર્યું જે હું પૂર્વજન્મને વિષે સંચય કરેલું પોતાનું વૈર તે પ્રત્યે
નિર્યાતના કરું, ઇટલે વૈરનો બદલો વાલું. અર્થાત્ વૈર વાલું. એમ
ધારીને વક્ત્ર્વે ઉપડ્રવ કરવાને આરંભ કર્યો. ॥ ૬૨ ॥ ૬૩ ॥

ટીકા:-પ્રેક્ષ્યન્નિશાત્વિશિખશિખાસમનખાંકુરાન્ ॥ મુ-
ખનિર્યદૂધનસ્વાનવિદીર્ણગિરિકંદરાન્ ॥ ૬૪ ॥ દિગ્ગજૈર્યોદ્ધુ
મુપિત્સૂનિવ સિંહાન્ મહીયસઃ ॥ વિનિર્મમે જગન્નેતુરુપરિદ્ધા-
ત્સ હુષ્ટધીઃ ॥ ૬૫ ॥ યુગ્મમ્ ॥

અર્થ:-ચલકતા જે તીક્ષ્ણ બાળ તેની શિખા સરસા ઢે ન-
લના અંકુરા (અગ્ર) જેના અને મુખથી નીકલતા મેઘ જેવા ગંજીર ક-
ઝાકાના શબ્દે કરીને કરુકા કરી (ફાફી) ઢે પર્વતની ગુફાઈ જે-
મણે એવા, અને દિગ્ગજ (હાથી) ની સંઘાતે જાણે યુદ્ધ કરવાને
ઝડલતા હોય ને શું ? એવા મોટા સિંહને તે હુષ્ટબુદ્ધિ દેવે જગ-
ત્સ્વામીશ્રીપાર્શ્વનાથજી ઉપર વિકુર્વ્યા ॥ ૬૪ ॥ ૬૫ ॥

ટીકા:-અવગ્રહં પ્રજોસ્તેઽથ સ્પ્રષ્ટુમપ્યસહિષ્ણવઃ ॥ અભૂવ-
ન્નિષ્ફલા યદ્વન્નિર્ધનાનાં મનોરથાઃ ॥ ૬૬ ॥

અર્થ:-તે સિંહ પ્રજુનો અવગ્રહ સ્પર્શ કરવાને સમર્થ ન થયા

जेम निर्धन पुरुषना मनोरथ सफल न थाय तेम ॥ ६६ ॥

टीका:-गंरुस्थल गलदाननीरशीकरवर्षुकाः ॥ सज्जिताश्च-
रुशुंढाढ्यास्तेन स्तंवेरमास्ततः ॥ ६७ ॥

अर्थ:-त्यारंपठी गंरुस्थल थकी नीकळतुं जे मदनुं जल
तेना विंदवाने वरसता ने थाकरा ठे शुंढादंरु जेना एवा हाथी
विकुर्व्या ॥ ६७ ॥

टीका:-उदामानः प्रजौ तेऽपि तेजस्विनि तमोपदे ॥ बभ्रु-
मंदधामानो दीपाः प्राजातिका इव ॥ ६८ ॥

अर्थ:-ते मोटा हाथी पण तेजवंत ने अज्ञान अंधकारने
नाश करनार एवा बभ्रुने विषे जेम प्रजातकालना दीवा निस्तेज
थाय तेम प्रतापरहित थया ॥ ६८ ॥

टीका:-इत्यादिजिर्महाजीमैर्कमरैः समरैरिव ॥ अक्षु-
ज्यति जिने जिष्णौ मेघमाखीत्यर्चितयत् ॥ ६९ ॥

अर्थ:-पूर्वे कहा ए आदि संग्रामनी पेठे मोटा जयंकर एवा
उपडववने जीतवानुं जेने शील ठे एवा जिनपार्श्वनाथजी क्षोज
न पामे ठते मेघमाखी देव एम विचारतो हवो ॥ ६९ ॥

टीका:-कथमेघऽमया क्षोज्यो दीप्रोकंप्रः सुमेरुवत् ॥ आ-
ज्ञातं सखिखौधेन प्रक्षिपामि सरस्वति ॥ ७० ॥

अर्थ:-जे मेरु पर्वतनी पेठे देदीप्यमान अने कंफे नहीं एवा
आ जगवंतने हुं कीये प्रकारे क्षोज पमाणु एम विचार करतां अरे
एमां शुं ठे ? एम अवगणना पूर्वक विचार कयों जे पाणीना प्रवाह

વઢે ઇને સમુદ્રમાં ઁંચી નાંચુ ॥ ૭૦ ॥

ટીકાઃ-કર્ણપાલીલલતાર-પ્રાશુતારાંશુજ્ઞાસુરા ॥ મહદ્ધિ-
સ્ફૂર્જર્જર્જસ્ત્રિવૃંહિતા ગજતા યથા ॥ ૭૧ ॥

અર્થઃ-એમ વિચારીને આકાશમાં મેઘ પંક્તિ વિસ્તારી, તેનું પાંચ શ્લોક વઢે વર્ણન કરે છે. જે કાનની મર્યાદાને વિષે રહ્યા ને સુંદર અતિશે ઁંચા જે તારાનાં કિરણ, તેણે કરીને દેદીપ્યમાન જ-
ણાતી ઇટલે મેઘ પંક્તિરૂપ સ્ત્રીયે કાન સુધી સુંદર અતિશે તેજસ્વી તારા રૂપી મોતી ધારણ કર્યા છે તેની કાંતિ વઢે શોજે છે. તે ઉપર દૃષ્ટાંત, જે મોટાને બલ પરાક્રમને જણાવતાં ઇવા છે. શબ્દ જેને વિષે ઇવી હાથીની શ્રેણી શોજે તેમ જણાતી હાથીની શ્રેણી પણ મો-
તીના સમૂહ ધારણ કરવાથી શોજે છે ॥ ૭૧ ॥

ટીકાઃ-ઝિન્ના ઁનિમણિત્વિન્નિરજ્જનાચલજૂરિવ ॥ કુંજ-
ગુંજત્કુરંગારિ-પ્રતિશ્ચુન્મિશ્રિતાંબરા ॥ ૭૨ ॥

અર્થઃ-વલી તે મેઘપંક્તિ કેવી છે ? તો ઁાણને. વિષે રહેલા મણિની કાંતિવઢે મિશ્ર થઈલી ઇવી અંજનાચલની ઝૂમિ હોય ને શું ? એમ જણાતી. વલી કુંજને વિષે શબ્દ કરતા ઇવા જે સિંહ ઇટલે જ્યારે મેઘ ગર્જના કરે ત્યારે સિંહ પણ પોતાના માથા ઉપર ગર્જના થતી સાંઝલીને અહંકારથી તેમના સામી ગર્જના કરે ઇવો સ્વજ્ઞાવ છે ઁાટે, તેમના પમુઁદાના શબ્દવઢે મિશ્રિત થયું છે આ-
કાશ તે જે થકી ઇવી ॥ ૭૨ ॥

ટીકાઃ-અંતઃસ્થકાલિયવ્યાલ-મૌલિરત્નાંશુકીલિતા ॥ કા-
લિંદીવાનિલોદંચદ્રીચિકો હલાકુલા ॥ ૭૩ ॥

अर्थ:-वली ते मेघपंक्ति केवी ठे ? तो के जेना जलमां कालियनामे नाग रह्यो ठे तेना मस्तकमां रत्न रखां ठे तेनी कांतिवरे व्यास थएली ने वायुवने उबलता तरंगना कोलाहल शब्दवने आकुल व्याकुल एवी जुमनां नामे नदी होयने शुं ? कवितामां जुमना नदीनुं जल कालु वर्षा न थाय तेमां कालिय नामे मोटो मणिधर नाग परिवार सहित रह्यो तो तेने कृष्ण वासुदेवे समुद्रमां काढी मुक्यो शायी के तेना जेरथी ते नदीनुं कालु पाणी लोक पान करीने मरण पामता हता. ते कथा पुराणमां प्रसिद्ध ठे, माटे मेघमाला पर्ण एम जणाती एवी. ॥ ७३ ॥

टीका:-उद्यत्सौदामनीदामकामसंवक्षितहृदिः ॥ दुःखदं-
जोनिधिध्वानगंजीरध्वनिरासुरा ॥ ७४ ॥

अर्थ:-वली ते मेघपंक्ति केवी ठे तो के उत्पन्न यता जे बीजलीना ऊबकारा तेणे करीने अति व्यास थइ ठे उबी जेनी, अने होज पामता समुद्रना शब्द सरखा गंजीर शब्दवने व्यास एवी ॥ ७४ ॥

टीका:-आशानितंबिनीवक्त्रविंबनीलांबरश्रियम् ॥ संद-
धानाम्बरं तेन तेने कादंबिनी ततः ॥ ७५ ॥

अर्थ:-वली ते मेघपंक्ति केवी ठे तो के दिशारूपी स्त्रीश्रोनुं मुख ढांकवानुं कालुं वस्त्र तेनी शोजाने धारण करती एवी मेघ-
पंक्ति ते देवे विस्तारी ॥ ७५ ॥

टीका:-अस्ततंड्रास्ततः सांद्राजगवन्मस्तकोपरि ॥ नि-
पेतुः सलिलासारा नाराचा-श्व दुःसहाः ॥ ७६ ॥

अर्थः-त्यार पढी जगवानना मस्तक उपर आलसरहित
अंतरायरहित पाणीनी धाराळ पानी ते जाणे दुःसह बाणवृष्टि
पनी होय नहि शुं एम जणाती ॥ ७६ ॥

टीकाः-जिनदेहं ततः स्पृष्टाव ते क्षुण्णं तस्मिन् भूतले ॥ अंतः
समुच्चरद् ध्यानमरुता विधुता इव ॥ ७७ ॥

अर्थः-त्यार पढी ते जलधारा पार्श्वनाथजीना देहने स्पर्श
करीने भूतलमां लोटी पढी एटले पृथ्वीमां पसरी, ते जाणे अंतरने
विषे रुमे प्रकारे चालतुं जे ध्यान ते रूपी वायुवने तिरस्कार पामी
होय ने शुं ? एम हेठल (नीचे) पढी ॥ ७७ ॥

टीकाः-नीरन्ध्रं नीरधाराजिः पातुकाजिः समंततः ॥ एका-
र्णवे इवाभूतां युगांतश्च रोदसी ॥ ७८ ॥

अर्थः-त्यारपढी धारुपणे निरंतर चारे पास पकती पाणीनी
धाराळ जेम युगांत कालमां आकाश पृथ्वी एक समुद्रमय थाय
तेम सर्व जलमय थयुं ॥ ७८ ॥

टीकाः-सोऽजितो जिनमप्पुरोऽत्रियः क्षीरोदसोदरः ॥ व-
जार तनुजाजिह्वः कालोदजलधिश्चियम् ॥ ७९ ॥

अर्थः-जिननी चारे पास मेघमांथी पकतो ने क्षीर समुद्र
जेवो ते पाणीनो समूह पार्श्वनाथजीनी काली कांतिवने मि-
श्र थयो माटे तेणे कालोद नामे समुद्रनी शोजा धारण करी ॥ ७९ ॥

टीकाः-तमालकालजीमूतनिष्ठयूतः पयसां रयः ॥ स
वरीवृध्यते स्मोर्ध्वं जारं जारं जुवं तथा ॥ ८० ॥ यथा जगवतः
कंठमारुरोह निरंकुशः ॥ संपद्यतेऽपकाराय नीचगामी ह्युपेक्षितः ॥ ८१ ॥

अर्थः—तमाल वृक्षना जेवा काला मेघथी पकेलो जे पाणीनो प्रवाह ते पृथ्वीने जरी जरीने ते प्रकारे उंचो अतिशे वध्यो जे प्रकारे जंगवानना कंठ उपर निरंकुशपणे आरोहण थयो. ते उपर अलंकार करे ठे. जे ए वात घटेज, जे नीचाणमां गमन करनार तेनी उपेक्षा करवी ते पोताना अपकार जणी थाय ठे. जेम नीच पुरुष ठे तेनी उवेखणा करी जे हशे आपणुं अपमान कर्युं तो करवा थो इत्यादि प्रकारे जो करे तो ते नीच पुरुष अंत्ये जतां आपणुं गळुं जाले तेम ते नीचाण चाखनार जल ठे तेमो एवो स्व-ज्ञाव थयो जे हलवे हलवे परमात्माना कंठ उपर आवी बेतुं ॥ ८० ॥ ८१ ॥

टीकाः—अमोघः पाथसामोघः समैधिष्ठ यथा यथा ॥ इर्ष्य-
येव जिनस्यापि ध्यानवन्दिस्तथौर्ववत् ॥ ८१ ॥

अर्थः—सफल एवो पाणीनो प्रवाह जेम जेम वृद्धि पास्यो तेम तेम परमात्मानो पण ध्यानरुपि अग्नि इर्ष्याए करीने जाणे वरवानल अग्नीनी पेठे देदीप्यमान यतो हवो ॥ ८१ ॥

टीकाः—नीलकुंतलरोखवं पदमलाहिदमलम् ॥ दंतघुति-
मधुस्यंदि ग्रीवानालोपलक्षितम् ॥ ८३ ॥ इंदीवरश्रियंबिज्र द-
श्यज्जनतान नम् ॥ धनमुक्तपय पूरनिमग्नवपुषः प्रज्जोः ॥ ८४ ॥
युग्मम्

अर्थः—त्यार पठी मेघे मुकेला पाणीना पुरमां निमग्न थयुं ठे शरीर जेनुं एवा जंगवान तेमनुं जे, काला कमलनी शोचाने धारण करतुं एवुं मुख ते प्रत्ये, लोकना समूह जोता हवा. तें मुखः

કમલ કેવું છે તો કાલા કેશરૂપી જમરા જેમાં રહ્યા છે એવું, ને સુંદર, નેત્રરૂપી નિર્મલ પત્ર જેમાં રહ્યાં છે એવું, ને દાંતની કાંતિ રૂપ મકરંદને ઝરતું (ઉત્પન્ન કરતું) ને કંઠરૂપ નાલે કરીને જણાતું, એવું જગવંતનું મુખ, કમલ સદૃશ જણાય છે ॥ ૫૪ ॥

ટીકા:-અનણીયોમણીરશ્મિકિસ્મિરિતકુન્દુમુખમ્ ॥ इतश्च नागराजस्य सिंहासनमकंपत ॥ ५५ ॥

અર્થ:-એટલું થયા પછી મોટા મણીની કાંતિયોવત્ ચિત્ર વિચિત્ર કર્યાં છે દિશાઓનાં મુખ જેણે એવું નાગરાજનું સિંહાસન કાંપતુ હવું ॥ ૫૫ ॥

ટીકા:-વૃત્તાંતસ્તેન કૃત્તાંતઃકરણસ્થૈનસા તતઃ ॥ પ્રયુક્તાવધિનાઽવોધિ પ્રજોઃ પાદપ્રસાદવત્ ॥ ૫૬ ॥

અર્થ:-ત્યાર પછી જ્ઞેદન થયું છે અંતઃકરણમાં રહેલું પાપ જેનું એવા તે નાગરાજે અવધિજ્ઞાન પ્રયોજીને પ્રજા સંબંધી સર્વે વૃત્તાંત પ્રજાના પાદપ્રસાદની પેઠે જાણ્યું. એટલે જેમ તીર્થકરનો જન્મોત્સવ જાણે છે તેમ. અથવા પોતા ઉપર જે પૂર્વે પ્રજાના ચરણનો અનુગ્રહ થયો છે તેમ અથવા કમઠ યોગીના પંચાગ્નિ કુંડમાં પૂર્વે બલ્લતો હતો તેથી જગવાને પોતાના ચરણપ્રસાદવત્ આ પ્રકારની પદવી પમાડી છે, એ પાદપ્રસાદસહિત જેમ હોય તેમ જાણતો હવો. ॥ ૫૬ ॥

ટીકા:-સત્પત્રલકુચારોહાસ્તિલકાનુગતાલિકાઃ ॥ કર્ણિકારચિત્ત્વચ્છાયા સ્નામંજુલવલીલતાઃ ॥ ૫૭ ॥ વન્યાસમાઃ સમાદાય દેવીઃ પદ્માવતીમુખાઃ ॥ ધરણેંદ્રસ્તતો જક્ત્યા સ્વામિનં સમુપેયિવાન્ ॥ ૫૮ ॥ યુગ્મમ્

અર્થ:-ત્યાર પઠી સુશોજિત છે સ્તન અને કટીથી નીચ-
લ્યો જાગ તે જેમનો એવી; અને તિલક સહિત છે લલાટ જેમનાં
એવી તથા કાનનાં આચુષણવને રચી છે સુંદર શોખી જેમની એવી ને
સુંદર છે ત્રીવલીરૂપી લતા જેમની એવી ને વનદેવી સરસી જણાતી
જે પદ્માવતી પ્રમુખ દેવીઓને સંઘાથે લઈને ધરણેંદ્ર નક્તિએ ક-
રીને પાર્શ્વનાથ સ્વામી પાસે આવતા હવા. વનદેવી પ્રત્યે વિશેષણનો
અર્થ જે સારા પત્ર જેને છે એવા લકુચ નામે વૃક્ષનો છે આશ્રય જે-
મને એહવી ને પોતામાં વધારે સુગંધ છે માટે તિલકના વૃક્ષથી પ્રાપ્ત
થયા છે ત્રમર જેમને એહવી ને કર્ણિકારનાં વૃક્ષવને થઈ છે ઢાયા
જેમને એવી ને સુંદર છે લવલી નામે લતાઓ જેની પાસે એહવી.
॥ ૬૭ ॥ ૬૮ ॥

ટીકા:-વિષ્ણુરીક્ષાંવભૂવેથ તેન મધ્યેજલોચયમ્ ॥ ઊર્મિ-
સંવર્મિતઃ શૌરિરંતર્નીરાધિપં યથા ॥ ૬૯ ॥

અર્થ:-ત્યાર પઠી તે ધરણેંદ્રે જલના સમૂહ મધ્યે તરંગ વને વ્યા-
પ્ત થયેલા જગવાન દીઠા. જેમ સમુદ્રની મધ્યે નારાયણને દેખે તેમ. એ
દૃષ્ટાંત અન્યશાસ્ત્રને અનુસારી છે તે કહ્યું છે. સમુદ્રની મધ્યે શેષનાગના
શરીર ઉપર નારાયણ સૂત્રે છે ને તે નાગ પોતાની હજાર ફણારૂપી
ઢત્ર તેમના ઉપર ધરે છે. ને પાસે લક્ષ્મીજી પગ ચાંપે છે, તેથી તે-
મનું નામ શેષશાયી જગવાન કહેવાય છે इत्यादि કથા છે ॥ ૬૯ ॥

ટીકા:-મણિદીધિતિનિર્દૂતઘનસંતમસં તતઃ ॥ અપાર-
સ્ફારદુર્વારાંબુધારાચૌરગૌરવમ્ ॥ ૭૦ ॥ આતપત્રં શ્રિયઃ સંત્રં
ફુલ્લન્નવફણામયમ્ ॥ યુવનાધિપતેરૂર્ધ્વ ડાગ્ વિષ્ણુરાંવભૂ-
વ સઃ ॥ ૭૧ ॥

અર્થઃ—ત્યાર પછી તે ધરણેંદ્ર, મણીની કાંતીવડે નાશ કર્યું છે ઘાઠ અંધકાર જેણે એવું ને ઘણી મોટી ને દુઃસ્વચ્છી નિવારણ થાય એવી જે જલધારાનું તેને હરનાર છે મોઢ્યપ જેની એવું ને શોજાનું ઘર પ્રફુલ્લિત નવફણારૂપી ઘર જગવંત ઉપર ફીઘપણે ધારણ કરતો હવો ॥ ૯૧ ॥

ટીકાઃ—સોડથસ્તાન્નેતુરુદ્યામધામ તામરસં મુદા॥ઝનાલં ર-
ચયામાસ દાસવદ્દાસવોપમઃ ॥ ૯૨ ॥

અર્થઃ—વાસવ ઇંદ્ર છે ઉપમા તે જેની એવો જે ધરણેંદ્ર તે સ્વામી એવા જગવંત શ્રી પાર્શ્વનાથની હેઠળ અપરિમિત પટલે ઘણું છે તેજ તે જેનું એવું અને ઝંઘાં મુખનું છે નાલ તે જેનું એવા કમલની હર્ષે કરીને દાસની પેઠે રચના કરતો હવો ॥ ૯૨ ॥

ટીકાઃ—અથોપરિ ફણાઘરવારિતાંબુદવિપ્લવઃ ॥ અધોજાં-
વૂનદાંજોજન્યસ્તશસ્તપદઃ પ્રજુઃ ॥ ૯૩ ॥ પ્રાગૂવત્ પ્રવવૃત્તે
ધ્યાતું મિંવકંવરવર્જિતઃ ॥ સર્વાવસ્થાસુ સામ્યં હિ કામં પરમઃ-
યોગિનામ્ ॥ ૯૪ ॥

અર્થઃ—ત્યારપછી જેનાઉપર ફણારૂપ ઘર વડે મેઘનોઉપડવ નિવારણ કર્યો છે એવા ને નીચે સુવર્ણ કમલને વિષે થાપ્યા છે સું-
દર પગ જેણે એવા પ્રજુ પૂર્વની પેઠેજ ઉપડવનો જે આંકંબર તેણે
રહિત ધ્યાન કરવાને પ્રવર્તતા હવા તે વાત ઘટેજ મોટા યોગીશ્વર-
ને સુખ દુઃખાદિ સર્વ અવસ્થાને વિષે અતિશે સમપણું હોય છે
॥ ૯૩ ॥ ॥ ૯૪ ॥

टीकाः—तथापीशे महामर्षप्रकर्ष मेघमालिनम्॥मेघमालिन-
मुद्गीदय ततोऽवादीदहीश्वरः ॥ एण् ॥

अर्थः—त्यार पढी धरणेंद्र मेघमाली प्रत्ये पूर्वे कह्यो एवो
उपद्रव कयों ठे तो पण प्रजुने विषे महाक्रोधे करीने पाढी मेघ
मालानी वधारे वृष्टि करवामां तत्पर थयो एवो मेघमालीदेवने दे-
खी ते प्रत्ये नागपति धरणेंद्र बोलतो हवो ॥ एण् ॥

टीकाः—मूढ पापीयसां धुर्य मौले होदीयसां जवान् ॥ जि-
नेद्रेपि किमेतद्भो व्यंजयस्यसमंजसम् ॥ एण् ॥

अर्थः—हे मूढ! अति पापीमां अग्रेसर, अति नीच प्राणीना
माथाना मुगट समान एवो तुं जणाय ठे शायी के जिनेश्वरने
विषे पण भुं आ तें अघटित प्रगट कर्तुं! ॥ एण् ॥

टीकाः—द्विबन्नीशमधस्त्वंभो मापस्तसमानसः ॥ याने
वश्ये पयोराशौ को नु निर्ह्वंजा मज्जाति ॥ एण् ॥

अर्थः—हे मेघमाली? प्रजुनो द्वेष करी तप्युं ठे मन जेनुं
एवो तुं नरकमां मांपरु केम जे हे निर्ह्वंजा पोताने वश नौका मली
पढी समुद्रमां कोण रुकी मरे ॥ एण् ॥

टीकाः—अहो कारुणिकायापि जिनायेर्ष्यति बालिशः ॥

द्विषंत्याम्रं अदीयांसं करजाः कंटकाशिनः ॥ एण् ॥

अर्थः—मूर्ख पुरुष करुणाना समुद्र एवा जिनजणी छर्ष्याकरे
ठे ते आश्चर्य ठे. त्यां अलंकार बतवि ठे जे ए वात घटे ठे. मू-
र्खनो एवो स्वजाव होय ठे. जेम कांटानुं जङ्गण करनार उंट ठे ते
अतिशे कोमल एवो आंवि ते प्रत्ये द्वेष करेठे तेम ॥ एण् ॥

ટીકા:-વિષ્ણુનાઙ્ગતપોઽસારં તેને તેઽનુજિઘૃક્ષ્યા ॥ નહિ જાતુ
સતાં વૃત્તિઃ પરેષાં વિપ્રલિપ્સયા ૧. ૯૫ ॥

અર્થ:-જગવાને તારા ઉપર અનુગ્રહ કરવાની ઇચ્છાએ તારું
અજ્ઞાન તપ યોગ કરી વિસ્તાર્યું કેમ જે ક્યારેય પણ સત્ પુરુષની
પ્રવૃત્તિ બીજા પુરુષને ઠગવા કારણે હોયજ નહીં ॥ ૯૫ ॥

ટીકા:-વાલિશ ત્વાદશા યદ્વા હિતમપ્યઽહિતં વિદ્યુઃ ॥
સંપદ્યતે વિરહિણાં હરિણાંકોઽપિ દારુણઃ ॥ ૧૦૦ ॥

અર્થ:-માટે હે મૂર્ખ તારા સરસા પોતાનું હિત પણ કરેલું
તેને અહિત માને છે એ ન્યાય તો આ પ્રકારે થયો. જેવો વિરહી (વિ-
યોગી માણસ) ને શીતલ ચંદ્રમા છે તો પણ આકરો ડુઃસહ સા-
મે છે તેમ ॥ ૧૦૦ ॥

ટીકા:-અતસ્ત્વં તાત્વિકત્વેન ચિત્રં નિશ્ચિન્વતે જન્માઃ ॥ શુ-
ક્તિકાશકલં ત્રાંતા મન્વતે રજતાત્મના ॥ ૧૦૧ ॥

અર્થ:-જે જન્મ પુરુષ છે તે અયથાર્થવસ્તુપ્રત્યે યથાર્થપણાનો
નિશ્ચય કરે છે. જેમ ત્રાંતિ પામેલો પુરુષ ઢીપના કરુકા પ્રત્યે આતો
રૂપાનો કરુકો છે એમ માને છે તેમ ॥ ૧૦૧ ॥

ટીકા:-એવં કમઠજીવઃ સ નાગરાજેન તર્જિતઃ ॥ અપરાઙ્મે-
ષુવલ્લેજે દ્વિયા મંદુ વિલક્ષતામ્ ॥ ૧૦૨ ॥

અર્થ:-એ પ્રકારે કમઠના જીવને તે નાગરાજે તિરસ્કાર કર્યો
ત્યારે, લક્ષ્યી સુક્યો છે બાળ તે જેનો એવા પુરુષની પેઠે તત્કાલ
લજ્જાએ કરીને વિલક્ષણ પામ્યો. એટલે સુઠો પદ્યો ॥ ૧૦૨ ॥

टीका:-उपपञ्चवैरपि ध्यानसंपदलंपटमानसम् ॥ स निष्कंपं जिनं वीक्ष्य निस्तरंगपयोधिवत् ॥ १०३ ॥ प्राग्जन्मवैरसंचारवि प्रतिसारजाक् ततः ॥ रुमरामंवरं सद्यः संजहार विशारदः ॥ १०४ ॥

अर्थ:-त्यार पढी उपद्रवे करीने पण ध्यान संपदाने विषे लंपट ठे मन जेतुं एवा अने तरंग रहित समुद्रनी पेठे कंपाराए रहित एवा जिन श्रीपार्श्वनाथजीने देखीने पूर्व जन्मना वैरनो जे समूह तेणे करीने विपरीत जगतो एटले अबहुं आचरण करता एवा ते बुद्धिवंत मेघमालीए तत्काल उपद्रवनो जे आमंवर तेने संहयो ॥ १०३ ॥ १०४ ॥

टीका:-स्वागांसि सम्यगानम्य क्लमयित्वा जिनं ततः ॥ तापस्त्यनेन्द्रियग्रामः स्वकं धाम जगाम सः ॥ १०५ ॥

अर्थ:-त्यार पढी ते मेघमाली पोताना सर्व अपराध खमावीने जिन श्रीपार्श्वनाथजीने नमस्कार करीने, पोताने पश्चात्ताप थयो ठे जे आ में खोटुं कर्युं, ते तापथी कुश थयो ठे इन्द्रियोनो समूह जेनो एवो ते देव पोताना स्थान प्रत्ये जतो हवो ॥ १०५ ॥

टीका:-अथ कृतज्ञयमाथं श्रीजिनं पार्श्वनाथं कमठविजयदहं बुद्धसद्धानलक्षम् ॥ मुदितजनसमाजः कीर्तयित्वा-हिराजः स्वजवनमुरुशक्तिः प्राप सत्स्वामिभक्तिः ॥ १०६ ॥ ॥ इति कथा ॥

अर्थ:-त्यार पढी कयों ठे जयनो नाश जेणे एवा, ने कमठने जीतवामां चतुर एवा, ने प्रगट थयुं ठे सारा ध्यानने विषे लक्ष

જેમને એહેવા શ્રીજિન પાર્શ્વનાથજી તે પ્રત્યે, હર્ષ પમાડ્યોઠે લોકનો સમૂહ જેણે એવો, ને ઘણી ઠે શક્તિ જેની એવો ને સુંદર ઠે સ્વામી જ્ઞાતિ જેની એવો નાગરાજ વખાણ કરીને અથવા સ્તુતિ કરીને પોતાના સ્થાન પ્રત્યે જતો હવો ॥ ૧૦૬ ॥ એ પ્રકારે કથા સંપૂર્ણ થઈ ॥

ટીકા:—તદેવમિષ્ટદેવતાસ્તવમગ્નિધાયેદાનીં સંઘવ્યવસ્થો-
પદેશરહસ્યં પ્રતિપાદનીયં તત્ત્વ યોગ્યસ્ય પુરુષસ્ય પ્રતિપાદ્યમાનં
સાફલ્યમાસાદયેત્ । અયોગ્યાય તુ દીયમાનં પ્રત્યુતાપકારાય
સ્યાત્ । યદુક્તમ્—અગ્રશાંતમતૌ શાસ્ત્રસંજ્ઞાવપ્રતિપાદનમ્ ॥
દોષાયાજિનવોદીર્ણે શમનીયમિવ જ્વરે ॥

અર્થ:—એવી રીતે ઇષ્ટ દેવતાની સ્તુતિ કહી હવે સંઘની
વ્યવસ્થાના ઉપદેશનું રહસ્ય કહેવાનું ઠે. તે રહસ્ય યોગ્ય જીવને
ઉપદેશ કર્યાથી સફલતાને પામશે ને અયોગ્ય પુરુષને અપાયેલું ઠતું
કદાચ ઝલટું અપકારનું કારણ થાય. કહ્યું ઠે કે, જેની બુઝી સ્થિર
નથી તે જીવને શાસ્ત્રના ખરા તત્ત્વનો ઉપદેશ દોષનું કારણ થાય
ઠે. જેમ જેને તાવ ચઢ્યો ઠે તે માણસને શાંતિને વાસ્તે આપાતી
દવા દોષનું કારણ થાય તેમ.

ટીકા:—અતોગ્નિધેયમુપક્રમમાણ ઉપદેશરહસ્યજ્ઞાન-
યોગ્યં શ્રોતારં નિરૂપયિતુમાહ ॥

અર્થ:—એ હેતુ માટે કહેવા યોગ્ય વસ્તુનો આરંભ કરતા
અગ્નિધેય વસ્તુનો ઉપન્યાસ કરતા ઠતા ગ્રંથકાર ઉપદેશ રહસ્યને
કહેવા યોગ્ય શ્રોતા પુરુષનું નિરૂપણ કરતા ઠતા કહે ઠે, ઇટલે શ્રો-
તા પુરુષનાં લક્ષણ કહે ઠે.

॥ मूल काव्यं ॥

कट्याणाञ्जिनिवेशवानिति गुणग्राहीति मिथ्यापथ
प्रत्यर्थीति विनीत इत्यऽशब्द इत्यौचित्यकारीति च ॥
दाक्षिणीति दमीति नीतिजृदिति स्थैर्यीति धैर्यीति सत्
धर्मार्थीति विवेकवानिति सुधीरित्युच्यसे त्वं मया ॥१॥

टीका:-उच्यसे व्यपदिश्यसे त्वमिति युष्मदा विवक्षित-
श्रोतृनिर्देशः मयेति कर्तुरात्मनिर्देशः ततश्च जो श्रोतर्मया त्वं
संघव्यवस्थां प्रतिपाद्यसे इत्यर्थः ॥

अर्थ:-‘त्वं’ ए प्रकारे युष्मत् शब्दनो प्रयोग कर्षो, तेथी आ
काव्यमां कहेलां लक्षण सहित जे श्रोता पुरुष तेनो निर्देश कर्षो;
अने ‘मया’ ए प्रकारना प्रयोगथी कर्त्ताए पोतानो निर्देश कर्षो; तेथी
हे श्रोता पुरुष हुं तारा प्रत्ये संघनी व्यवस्था प्रतिपादन करुंहुं ए-
उलो अर्थ थयो.

टीका:-कस्मादित्याह ॥ कट्याणाञ्जिनिवेशवानिति ॥
इति शब्दाः सर्वेऽप्यऽत्र हेत्वार्थाः ॥ कट्याणाः शुभोञ्जिनिवेश
आग्रहः सद्ग्रह इत्यर्थः ॥ तद्वान् ॥

अर्थ:-शा हेतु माटे एवा श्रोता प्रत्ये आ ग्रंथ कहुं हुं ?
एवी आशंका करी कहे ठे जे आ काव्यमां जे सर्व इति शब्द ठे
तेनो हेतुरुपि अर्थ ठे माटे कट्याणा एटले शुभने विषे प्रवेश शुभ
वस्तुनो आग्रह एटले सद्ग्रहण करुंहुं ने असद् वस्तुनो
त्याग करवो एवा गुण सहित श्रोता पुरुष होय.

ટીકા:-યતઃ સદગ્રાહિણો હિ સદુપદેશરત્નશ્રવણે પરમાનંદઃ
સમુદ્ભવતિ!! અસદગ્રાહીતુ તદ્ભ્રવણેપિ કદાગ્રહગ્રસ્તતયા સચુક્તી-
રપિ સ્વમતિકલ્પિતાઽત્તાત્વિકવસ્તુસમર્થકત્વેન યોજયતિ ॥

અર્થ:-જે હેતુ માટે સાચી વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને
તો સારા ઉપદેશરૂપી રત્ન સાંજાળીને પરમાનંદ (હૃદયલાસ) પ્રાપ્ત
થાય છે, ને અસદ્ વસ્તુને ગ્રહણ કરનાર પુરુષને તો તે સારી વસ્તુ
સાંજાળે તો પણ પોતે કદાગ્રહમાં ગળાયો છે માટે શાસ્ત્રોક્ત સારી
યુક્તિને પણ પોતાની મતિયે કલ્પેલી જે ઓછી વસ્તુ તેનું પ્રતિપાદન
કરવા જાણી જોમે છે ॥

ટીકા:-યદુક્તં ॥ આગ્રહી વત નિનીષતિ યુક્તિં તત્ર યત્ર
મતિરસ્ય નિવિષ્ટા ॥ પક્ષપાતરહિતસ્ય તુ યુક્તિર્યત્ર તત્ર મતિ-
રેતિ નિવેશમિતિ ॥

અર્થ:-તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે આગ્રહી પુરુષ જ્યાં પો-
તાની મતિ પ્રવેશ થઈ છે ત્યાં યુક્તિ પમાનગ્રા ઇચ્છે છે એટલે જે ક-
દાગ્રહમાં પોતાની મતિ ઓછી છે ત્યાં શાસ્ત્ર યુક્તિને લઈ જવા ઇચ્છે
છે. ને પક્ષરહિત જે પુરુષ તેની મતિ તો જ્યાં યુક્તિ છે ત્યાં પ્રવેશ પામે
છે એટલે યુક્તિ સહિત છે તેનું જ ગ્રહણ કરે છે એ પ્રકારે અહિં પણ
સારો પુરુષ છે તે સારનું ગ્રહણ કરે છે ને અસત્ પુરુષ છે તે અસ-
તનું ગ્રહણ કરે છે ॥

ટીકા:-અથવા કલ્યાણં મોક્ષઃ તત્રાગ્નિનિવેશોઽધ્યવસાય-
સ્તદ્ધાનુ યતો જ્ઞવાગ્નિનંદિનાં સદુપદેશોપિ ન ચેતસિ સ્થિતિં
વધ્નાતિ ॥

अर्थः—कट्याण शब्दनो बीजी रीते अर्थ करे ठे जे कट्याण कहेतां मोक्ष तेमां जेनो अध्यवसाय ठे, एटले निश्चय ठे, एवो श्रोता पुरुष होय केमजे ज्ञवाज्ञिनंदी जे प्राणी तेना चित्तमां ताचो एवो पण उपदेश रही शक्तो नथी ॥

टीकाः—यदुक्तं ॥ कट्याणकांक्षिणां ज्ञानामुपदेशः सुधा-
यते ॥ ज्ञवाज्ञिनंदिनां चित्रं स एव गरलायते ॥

अर्थः—ते कछुं ठे जे मोक्षने इच्छता जे पुरुष तेमने साचो उपदेश अमृत जेवो लागे ठे, ने ज्ञवाज्ञिनंदि प्राणीने तेज उपदेश केर जेवो लागे ठे. ए वात आश्चर्यकारी ठे. ॥ कवि शब्द घटनानो तात्पर्यार्थः ॥ जेम सुवर्णने इच्छता ज्ञान्यशाली प्राणीने ते संबंधि जे उपदेश एटले आ प्रकारे निश्चे सुवर्ण सिद्धि थायठे एवो, जे साचो उपदेश ते अमृत जेवो थाय ठे, एटले लोकमां कहेवाय ठे जे अमृत बिंबवने सुवर्ण तथा अजर अमर इत्यादि गुण उत्पन्न थायठे, ने ते द्रव्य इच्छक पुरुषने जेवो शतवेधी सहस्रवेधी रस प्राप्त थाय ठे, ने जे ज्ञवाज्ञिनंदि एटले जे पोताने मर्त्युं ठे तेज दारिद्र्य पणामां खुशी एवा निर्नाग्य प्राणीने ते सुवर्ण सिद्धि जे उपदेश केर जेवो लागे ठे ए आश्चर्यठे ए प्रकारे अर्थांतर पण सूचना कर्योठे.

टीकाः—तथा गुणग्राहीति ॥ अद्वितीयसोपि गुणस्य ग्रहण
प्रवणः ॥ दोषैकग्राहिणो हि अविद्यमानेपि दोषे तद्ग्राहकत्व-
मेव स्यात्

अर्थः—बली श्रोता पुरुष केवो होय, गुणग्राही, अतिशे थोमो गुण होय तेनुं पण ग्रहण करवामां प्रवीण, ने जे दोषग्राही ठे. ते

तो जेमां दोष न होय तेमां पण दोष खोली काढीन दोषनुंज ग्रहण करे ठे ॥

टीकाः—यदुक्तं ॥ नात्रातीव विधातव्यं दोषदृष्टिपरं मनः ॥
दोषो ह्यविद्यमानोपि तच्चित्तानां प्रकाशत इति ॥ २ ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे अतिशे दोष दृष्टिने विषे तत्पर मन न करुं केम जे दोष न होय तो पण दोष दृष्टिवा-
साना चित्तमां दोष जासे ठे ॥ इत्यादि ॥

टीकाः—तथा मिथ्यापथप्रत्यर्थीति ॥ मिथ्यापथो वक्ष्यमा-
णलक्षणो यथाढंदप्ररूपितोत्सूत्रमार्गः ॥ तस्य प्रत्यर्थी विरोधी ॥
उत्सूत्रमार्गं श्रोतुमप्यनिष्ठुः ॥ उत्सूत्रपथाज्जिज्ञाषुकस्य हि य-
थार्थसिद्धांतोपदेशस्त्रासाय स्यात् ॥

अर्थः—वली ते श्रोता केवो होय तो मिथ्यामार्गनो शत्रु,
एटले आगळ कहीशुं एवां जेनां लक्षण ठे एवो पोतानी इहा प्रमाणे
प्ररूपणा कळ्यो जे उत्सूत्र मार्ग तेनो विरोधी एटले उत्सूत्र मार्गने
सांजलवानी पण इहा नथी करता, केम के उत्सर्ग मार्गना अजि-
क्षार्षी पुरुषने निश्चे यथार्थ सिद्धांतनो जे उपदेश ते त्रासजणी थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ खुदमिगाणं पुण सुखदेसणा सीहनायसमेति

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे खुद पुरुष रूप मृग ते-
मने सुख देशना ठे ते सिंहनाद जेवी ठे एटले त्रास उपजावनारी
ठे इत्यादि ॥

टीकाः—तथा विनीत इति ॥ गुर्वादिष्वङ्गुत्थानादिकरण-
साक्षसः ॥ विनीतायैव हि गुरुवः सिद्धांततत्त्वं प्रतिपादयन्ति ॥

अर्थः—वली ते श्रोता केवो होय तो विनीत होय एटखे गुरु आदिक प्राप्त थये ठते उजुं थवुं इत्यादि विनय करवानी लासला वालो, केम जे गुरुमहाराज विनीत शिष्य जणीज सिद्धांतनुं तत्व आपे ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ विणयस्रुयंमि सीसे दिति सुअं, सूरिणो किमडरियं ॥ कोवा न देइ जिक्खं किं पुण सोवन्निए थाखे ॥

अर्थः—शास्त्रमां कह्युं ठे विनयनो जाण एटखे विनयनो करनार एवो शिष्य, ते जणी आचार्य सिद्धांत आपे ठे एमां शुं आश्रयं ठे दृष्टांतः—जेम कोई मोटो पुरुष सोनानो थाल लइने जिह्वा मागवा आवे तो तेने कोण न आपे अर्थात् सर्वे आपे तेम ॥

टीकाः—दुर्विनीताय पुनर्न किंचिदुपदिशंति ॥ यदुक्तं ॥
सेहंमि दुव्विणीए विणयविहाणं न किंचि आइखे ॥ न य-
दिज्झइआहरणं पलियंचियकन्नहत्थस्स ॥

अर्थः—अने दुर्विनीत शिष्य जणी आचार्य कांइ उपदेश न करे जे हेतु माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे दुर्विनीत शिष्य जणी विनय विधानादि कांइ पण नथी कहेता. ते उपर दृष्टांतः—जेम ठेदन थया ठे कान हाथ जेना एवा पुरुष प्रत्ये शोज्ञाने अर्थे आंजरण नथी आपता तेम.

टीकाः—तथा अशठ इति ॥ ऋजुस्वप्नावः ॥ गुर्वादिषु जी-
विकानिरपेक्षप्रवृत्तिरित्यर्थः ॥ शठो हि न विद्यायोग्यः ॥ यतो
ऽविनीताय ब्रुव्यायाऽनृजवे न मां ब्रूयादिति विधौवाहेति ॥

अर्थः—वली ते श्रोता पुरुष केवो होय ? तो अशठ एटखे सरस स्वप्नावी गुर्वादिकने विषे आजीविकादिकनी अपेक्षारहित

સેવામાં પ્રવર્તતો એવો હોય. જે શઠ પુરુષ છે તે વિદ્યા યોગ્ય નથી જે માટે સરસ્વતીયે પોતે કહ્યું છે જે અવિનીત તથા લોઝી તથા શઠ પુરુષ એટલા જાણી મારું ઉચ્ચારણ ન કરવું ॥

ટીકા:--તથૌચિત્યકારીતિ ચ ॥ લોકાગમાવિરોધેન ગુર્વા-
દિષુ યથાનુરૂપં વિનયાદિપ્રવૃત્તિરૌચિત્યમ્ ॥ તત્કરણશીલઃ ॥ ઔ-
ચિત્યહીનસ્ય હિ શેષગુણાઃ સંતોપિ કાશકુસુમસંકાશાઃ ॥

અર્થ:--વઢી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે ઉચિતપણું કરનાર એટલે લોકમાં તથા શાસ્ત્રમાં વિરોધ ના આવે તેમ ગુરુઆદિને વિષે જેમ ઘટે તેમ વિનયાદિકનું કરવું તેને ઉચિતપણું કહીયે તેને કરવાનો જેનો સ્વજાવ છે એવો, ઉચિતપણા વિના બીજા સર્વે ગુણ કદાપિ હોય તો પણ કાશ નામે કોઈ તૃણવિશેષ તેના પુષ્પ જેવાં નકામા છે ॥

ટીકા:--યદુક્તં, ઔચિત્યમેકમેકત્ર ગુણાનાં કોટિ-
રેકતઃ વિષાયતે ગુણગ્રામ ઔચિત્યપરિવર્જિત ઇતિ ॥ ચો વિશે-
ષણસંમુચ્ચયે ॥

અર્થ:--જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે એક ઉચિતપણું કરવા રૂપિગુણ સ્થાપો અને એક પાસ કોટીગુણ થાપો તો પણ ઉચિતપણા વિના તે સર્વ ગુણ જેર જેવા થાય છે, આ જગાયે ચકાર મૂક્યો છે, તે સર્વ વિશેષણને એક હારમાં જોલાં કરે છે ॥

ટીકા:--તથા દાક્ષિણીતિ ॥ દાક્ષિણ્યમનુકૂલતા ॥ જન-
ચિન્તાનુવર્તિત્વં ॥ તદ્દાન્ ॥ નિર્દાક્ષિણ્યો હિ બાંધવાનામપ્યુદ્ધે-
જનીયો જવતિ ॥

अर्थः—बली ते श्रोता पुरुष केवो तो के माहापण (अनुकूल) पणये सहित लोकना चित्तने अनुसरवापणुं, अर्थात् जेने देखीने बुद्धिवान्ने एम जणाय जे आ पुरुष तो माहो ठे एवा गुण सहित केमके जेमां माहापणपणुं नथी, ते पुरुष पोताना बंधुने पण उद्वेग करनार थाय ठे ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ निर्दाक्षिण्यो मुच्यते बंधुचृत्यैस्तन्मुक्तस्य क्षीयतेऽस्य त्रिवर्गः ॥ क्षीणे चास्मिन्मेदिनीजारकारी कारीषाज्जो जीवति व्यर्थमेव इति ॥ ७ ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे पुरुष माहापण पणए रहित ठे, तेने पोतानो बंधु तथा सेवक ते पण त्याग करेठे ने ज्यारे तेमणे त्याग कयों त्यारे ते पुरुषना धर्म अर्थ ने काम ए त्रये पुरुषार्थ नाश पाम्या त्यारे ते पुरुष निःकेवल पृथ्वीनो जार करनार थयो ने सुका ठाणनी पेठे बालवा बिना बीजा कोइ कार्यमां उपयोगी न थयो माटे एनुं जीवन व्यर्थ ठे ॥

टीकाः—तथा दमीति ॥ जितेंद्रियः ॥ अजितेंद्रियो हि गुरुसेवायामपि मंदायते ॥ यदुक्तं ॥ अनिर्जितेंद्रियग्रामः कांताललितकीलितः ॥ न सेवते गुरुं तस्मात् कुतस्त्यस्तत्त्वनिर्णयः इति ॥ ८ ॥

अर्थः—बली ते श्रोता पुरुष केवो ठे तो के दमी एटले जितेंद्रिय जेणे इंद्रियो जीती नथी ते गुरुसेवाने विषे पण मंद थाय ठे जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे, नथी जीत्यो इंद्रियोनो समूह जेणे एवो ने स्त्रीयोना विलासना विषे जे बंधायो एवो पुरुष गुरुने सेवे

નહીં, તે માટે તે પુરુષને તત્વનો નિશ્ચય ક્યાંથીજ હોય ? ॥ ૮ ॥

ટીકા:-તથા નીતિનૃદિતિ ॥ સદાચારપરાયણઃ ॥ તદ્વતો
હિ સર્વેપિ સાહાય્યં પ્રજંતે ॥ તદ્વિપરીતસ્ય ચ વૈપરીત્યમ્ ॥

અર્થ:-વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો કે નીતિનો ધારણ
કરનાર એટલે સદાચારને વિષે તત્પર, સદાચારવાલાને નિશ્ચે સર્વે
પણ સહાય કરે છે અને અસત્ આચરણ કરનારનું વિપરીતપણું
કરે છે ॥

ટીકા:- ॥ યદુક્તં ॥ યાંતિ ન્યાયપ્રવૃત્તસ્ય તિર્ય્ચોપિ સહા-
યતામ્ ॥ અપંથાનં તુ ગચ્છન્તં સોદરોપિ વિમુંચતીતિ ॥ ૯ ॥

અર્થ:- ॥ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ન્યાય માર્ગે ચાલનારની સહાય
તિર્ય્ચ એટલે પશુ પક્ષી પણ કરે છે, ને ઉન્માર્ગે ચાલનાર પુરુષનો
સોદર (જાણ) પણ ત્યાગ કરે છે ॥ ૯ ॥

ટીકા:-તથા સ્થૈર્યીતિ ॥ સ્થૈર્યં કાર્યારંજે અનૌત્સુક્યં તદ્દા-
ન ॥ ઉત્સુકા હિ રાજસ્યેન કાર્યમારંજમાણાઃ શાસ્તારમપ્યુદ્ધ-
જયંતિ ॥

અર્થ:-વલી તે શ્રોતા પુરુષ કેવા હોય તો, સ્થૈર્યી કેહેતાં
કાર્યના આરંજને વિષે સ્થિરતાવાલા, અને જે સ્થિરતાવાલા નથી
ને કાર્યનો આરંજ કરે છે તે પુરુષ પોતાનો જે શિક્ષક તેને પણ
ઉદ્દેગ પમાડે તેમાં શું કહેવું ?

ટીકા:-યદુક્તં ॥ અસ્થિરાઃ સ્વૈરિણો નૂનં ક્ષોભયંતિ પ્રભુ-
નપિ ॥ અચલાનાકુલારંજા યુગાંતપર્વતા ઇવેતિ ॥

અર્થ:-જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અસ્થિર હોય ને સ્વેષ્ટ

वारी होय. ते निश्चे मोटा पुरुषने पण होज पमाणे ठे, जेम प्रलय कालनो वायु पर्वतोने पण कंपावे ठे तेम ॥

टीका:-तथा धैर्यीति ॥ धैर्यमापत्स्वपि मनसो ऽहोच्यत्वं ॥ तद्वान् ॥ अधीरो हि विघ्नाकुलितचेता गुरुमपि हीलयति ॥ यदुक्तं ॥ विघ्नविहोजितस्वांतः कदाचिद्धर्मकर्मणि ॥ कातरः सातरसिको गुरुमप्यवमन्यत इति ॥ ११ ॥

अर्थ:-वली श्रोता पुरुष केवो होय ? तो, धैर्यी एटले धैर्य ते आपत् कालमां पण मननुं न होजवापणुं एवा गुणे करी सहित ते धीरजवालो कहेवाय ने जे अधीर पुरुष ठे. ते तो विघ्नवने आ-कुल ठे चित्त जेनुं एवो ठतो गुरुनी पण हीलना करे ठे. जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे क्यारेक विघ्नवने होज पाम्युं ठे चित्त जेनुं एवो पुरुष धर्म कर्मने विषे रंक जेवो थाय ठे अने शातासुखनो लालची थाय ठे, त्यारे गुरुनी पण अवगणना करे ठे.

टीका:-तथा सद्धर्मार्थीति ॥ सन् शोचनो धर्मो लोकप्र-वाहरहितः ॥ आज्ञानुगतः प्रतिश्रोतोपरनामा पारमेश्वरः शुद्धो मार्गस्तस्यार्थी गवेषकः ॥ लोकप्रवाहनिरते हि पुंसि जलभृत-कुंजोपरिपातुकजलविंदुरिव गुरुपदेशो बहिर्लुठति

अर्थ:-वली ते श्रोता पुरुष केवो होय ? तो सद्धर्मार्थी ए-टले सारो शोचतो जे लोकप्रवाह रहित तीर्थकरनी आज्ञाने अनु-सरतो प्रतिश्रोत ए प्रकारनुं जेनुं बीजुं नाम ठे एवो परमेश्वर सं-बंधी शुद्ध मार्ग तेनो गवेखणा करनार एवा लक्षण सहित श्रोता जोइए. केम जे लोकप्रवाहने विषे अति आशक्त भयो जे पुरुष

तेने विषे गुरु महाराजनो उपदेश प्रवेश पामतो नथी बारणे नीकली जाय ठे जेम जलवके संपूर्ण जरेला कुंज उपर जेटळुं पाणी पने ते सर्वे बारणे नीकली जाय ठे तेम.

टीका:- ॥ यदुक्तं ॥ अंधं प्रति यथा लास्यं गानं च बधिरं प्रति ॥ अनर्थिनं प्रति व्यर्थं तथा सद्धर्मदेशनम् ॥ १५ ॥

अर्थ:-जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे आंधला प्रत्ये सुंदर नृत्य करवुं तथा बेहेरा प्रत्ये सुंदर गान करवुं जेम व्यर्थ ठे, तेम जे पुरुषने साचा मार्गनी अजिज्ञाषा नथी ते प्रत्ये साचा मार्गनो उपदेश करवो व्यर्थ ठे ॥

टीका:-तथा विवेकवानिति ॥ पारिणामिक्या बुद्ध्या युक्तयुक्तविमर्शो विवेकस्तद्वान् ॥ विवेकी हि हेयपरित्यागेनोपादेयमुपादत्ते ॥

अर्थ:-बली ते श्रोता पुरुष केवो होय तो के विवेकवालो एटळे जे करवाथी पश्चाताप न थाय, एवं करावनारी जे बुद्धि तेने पारिणामिकी बुद्धि कहीए तेवी बुद्धिये करी युक्त, तथा युक्त अयुक्तनो जे विचार करवो तेने विवेक कहीए तेवा विवेक सहित जे होय ते विवेकी कहीए ॥

टीका:-तदुक्तं-हेयं विहाय विरलाः सद्सद्भिवेकादादेयमत्र समुपाददते पुमांसः ॥ संप्रत्यहो जगति हंत पिबन्ति नीरात, क्षीरं विविच्य सहसा विहगाः कियंतः ॥ १६ ॥

अर्थ:-ते कहुं ठे, जे पुरुष सत् असत्ना विवेकथी त्याग करवा योग्यनो त्याग करे ठे, ने ग्रहण करवा योग्यनुं ग्रहण करे ठे,

તેવા પુરુષ આ જગતમાં વિરલા છે. એટલે થોડા છે ॥ જેમ વર્તમાન કાલે જગતમાં કેટલાક પક્ષી દૂધને જલ બે ઝેગાં હોય છે તેમાંથી તે બેને શીઘ્રપણે જૂઠાં કરીને દૂધનું પાન કરે છે ને જલનો ત્યાગ કરે છે ॥૧૩॥

ટીકા:—તથા સુધીરિતિ ॥ સુધી પ્રાજ્ઞઃ ॥ અજ્ઞે હિ વ-
ક્તાપિ ગુરુર્ન કિંચિત્ સંસ્કારમાધાતુમીષ્ટે ॥ ચદુક્તં ॥ ઘ્યા-
શ્યાતા કં ગુણં કુર્યાદ્ધિનેયે મંદમેધસિ ॥ દુરેધસિ શિતોપ્યેતિ કું-
ઠારઃ કુંઠતાં હઠાત્ ॥ ૧૪ ॥ તદેવં પૂર્વોદિતસકલગુણગણસંપન્ન-
સ્ત્વં જોઃ શ્રોતસ્તતો મયોપદેશસર્વસ્વં શ્રાવ્યસે ઇતિ કૃતાર્થઃ ॥

અર્થ:—બહી તે શ્રોતા પુરુષ કેવો હોય તો, સુધી એટલે જા-
હો, કેમ જે અજ્ઞાની પુરુષને વિષે, સારું કહેનાર એવા પણ ગુરુ,
કાંઈ પણ સારો સંસ્કાર ચમત્કવવા સમર્થ નથી. જે માટે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે મંદ બુદ્ધિવાલા શિષ્યને વિષે, ઉપદેશ કરનાર ગુરુ શો
ગુણ કરી શકે? કાંઈ ન કરી શકે. જેમ કુહામાંથી ન બેદાય એવું
દુઃખદાયી કાષ્ઠ તેને વિષે તીવ્રો એવો પણ કુહાનો બલાત્કારથી કું-
ઠિત થાય છે તેમ તે માટે પૂર્વે કહ્યા એવા સકલ ગુણ ગણ તેણે સ-
હિત એવો તું શ્રોતા પુરુષ તું માટે, હું ઉપદેશનું સર્વસ્વ સંજ્ઞાવાનું.
અર્થાત્ એવા શ્રોતા પ્રત્યે આ સર્વોપરિ ઉપદેશ સંજ્ઞાવવા યોગ્ય છે,
એ પ્રકારે આ બીજા કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૧ ॥

ટીકા:—ઈદાનીં યોગ્યશ્રોતારં પ્રતિ ચદ્રક્તવ્યં તત્પ્રસ્તાવના-
મારચયિતું વૃત્તદ્વયમાહ ॥

અર્થ:—હવે યોગ્ય શ્રોતા પુરુષ પ્રત્યે જે કહેવા યોગ્ય છે તેની
પ્રસ્તાવના કહેવાને બે કાવ્ય સંઘાથે કહે છે.

मूलकाव्यं

इह किं कलिकालव्यालव क्त्रांतराल-
स्थितजुषि गततत्त्वप्रीतिनीतिप्रचारे ॥

प्रसरदनवबोधप्रस्फुरत्कापयौघ-

स्थगितसुगतिसर्गे संप्रति प्राणिवर्गे ॥ ३ ॥

प्रोत्सर्पज्ञस्मराशिग्रहसखदशमाश्चर्यसाम्राज्यपुष्य-
न्मिथ्यात्वध्वांतरुद्धे जगति विरलतां याति जैनैर्दमार्गे ॥
संक्लिष्टद्विष्टमूढप्रखलजरुजनाम्रायरक्तैर्जिनोक्तिप्रत्यर्थी
साधुवेषैर्विषयिन्निरजितः सोयमप्राथि पंथाः ॥ ४ ॥

टीकाः—एवंविधे प्राणिवर्गे सति साधुवेषैः सोयं पंथा अ-
प्राथीति संबंधः । अप्राथि अतानि । अत्रचाप्राथीति प्रथे-
रिन्तस्य इचि वेत्यनेन सानुबंधत्वाद्विकटपीय-ह्रस्वनिर्मु-
क्तपक्षे रूपम् ॥

अर्थः—प्राणीनो समूहः आगल कहीशुं ए प्रकारनो थये
ठते, साधु वेष धारी पुरुषोए आ मार्ग विस्तार्यो ठे. आ ठेकाणे
व्याकरस विचार जे अप्राथि एवुं जे रूप थयुं ते तो इनंत एवो जे
प्रथम धातु, तेनुं “इचि वा” ए सूत्रे करीने जे पक्षे विकटपे-ह्रस्वता
नयी थती ते पक्षे अप्राथि एवुं सिद्ध रूप थाय ठे ॥

टीकाः—कोऽसौ पंथा मार्गः स्वमनीषिकाकटिपतं मतं। सोऽयं
स इति सकलजनप्रसिद्धो ज्यमिति इदानीं प्रत्यक्षोपलब्ध्य-
मानः कथमप्राथि ? अजितः समंताद् चूरिदेशेष्वित्यर्थः ॥

अर्थः—आ ते कीयो मार्ग एटले पोतानी बुद्धिये कल्पना कयों एवो ते कीयो मत ठे ? तो सकल जनने प्रसिद्ध एवो आ प्रत्यक्ष जणातो मत ठे. ते कये प्रकारे विस्तार्यो ? तो चारे पासे घणा देशमां विस्तार्यो.

टीकाः—कै. साधुवेषैः साधोः सुविहितस्येव वेषो रजोहरणा-
दिनेपभ्यो न त्वाचारो येषां ते तथेति ॥ सन्मुनिर्लिंगमात्रधारिणिः ॥

अर्थः—कोणे मार्ग विस्तार्यो ? तो रजोहरणादि सुविहित साधुनो जूषण रूपी जे वेष, तेनुं धारण करता पण ते सुविहितना आचारनुं धारण न करता एवा, वेष मात्र धारी एटले साचा मुनिना लिंगमात्रनुं धारण करनार एवा पुरुषोये ॥

टीकाः—कुत एनदित्यत आह ॥ विषयिणिः ॥ विषय एवन्ति संसारगुप्तौ वधन्ति आसेविनं प्राणिनमिति विषयाः शब्दादयः ॥ तद्वदिज्जरिन्द्रियार्थव्यासंगिणिः ॥ विषयासंगो हि यतीनां दीक्षया विरुध्यते ॥

अर्थः—शा हेतु माटे तो त्यां कहे ठे जे संसार रूपी वंधी-खानाना घरने विषे पोताने सेवन करनार प्राणीने बांधी. राखे ते विषय कहीए, ते शब्दादि पांच विषय तेणे सहित एटले निःकेवल विषय मात्रमांज आसक्त एवा ते साधुवेषि ठे माटे केम जे यतिने, विषयमां आसक्तपणुं अने दीक्षापणुं ए वेने परस्पर विरुद्ध ठे. इती रीते ? तो ज्यां दीक्षापणुं ठे त्यां विषयासक्तपणुं नथी अने ज्यां विषयासक्तपणुं ठे त्यां दीक्षापणुं नथी

टीकाः—॥ यदुक्तम् ॥ मुहुरपह्रियमाणाः सारयोऽक्षैरि-

वाक्यैर्नवफलक उदारेऽतीव बंत्रम्यमाणाः ॥ वधविशसनबंधैः
सादमासादयन्ते, परमविषयज्ञाजो दीक्षिता भूरिकालम् ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कष्टुं ठे जेम पास्ता वधे सोगटां, वाजीमां चारेपार घोघर जमेठे ने त्यां अनेक प्रकारे घात तथा नाश तथा बंधन खेद पामे ठे तेम चतुर्गति संसाररूप चोपट खेलने विषे विषयज्ञोगी दीक्षावंत प्राणी पण अतिशे ज्रमण करतां करतां घणा काल सुधी अनेक प्रकारे नाशघात बंधनादिके करीने खेदपामे ठे.

टीकाः—॥ किरूपः पंथाः, जिनानामर्हतामुक्तिर्वचनमाग-
मः तस्य प्रत्यर्थी विरोधी पारमेश्वरसिद्धांतविपर्यस्तार्थप्ररूप-
णरूपतया तदजिहितयुक्तिबाधितः ॥ कस्मादेवंविधः पंथाः
प्रथितस्तेरित्यत आह ॥

अर्थः—केवो मार्ग तेमणे विस्तार्यो ? तो जिन जे अरिहंत तेमना वचनरूपी जे शास्त्र तेनो विरोधि, एटले परमात्मानो कहेलो जे सिद्धांत तेथी विपरीत जे अर्थनी प्ररूपणा तेणे करीने ते सिद्धांतमां कहेली जे युक्ति तेथी बाध पामेलो. शा माटे ए प्रकारनो मार्ग तेमणे विस्तार्यो ? ते कहे ठे.

टीकाः—संक्लिष्टेत्यादि ॥ संक्लिष्टः सातत्येन धार्मिकजनो
प्रतापकार्त्तरौद्राध्यवसायवान्, द्विष्टो मत्सरी गुणवद्गुणचंश-
प्रवणबुद्धिः ॥ मूढः ॥ हेयोपादेयविमर्शशून्यः ॥ प्रखलः ॥ प्र-
कर्षेण पिशुनः गुणवद्गुणासद्बूषणारोपणचतुरः जको दुर्मैधा
यो जनस्तेषामेव चतुर्विधः संघस्तस्यास्नायः शिष्यप्रतिशि-
ष्यादिसंतानः ॥ तत्र रक्ताः प्रीतिमंतः ॥ यद्वा संक्लिष्टादिवि

शेषणोपेतो जनो नाम सुविहितसंघस्तस्यास्नायः गुरुपारंपर्या-
गतः श्रुतविरुद्धाचरणा तत्र रक्ताः पक्षपातिनस्ते, ते हि स्वस-
दृशजनाचरितं प्रामाण्येन प्रतिपद्यन्ते

अर्थः:-जे निरंतरपणे करीने धार्मिक जनने उपताप करनार
एवा जे आर्त्तरीड् अध्यवसाय तेमणे सहित अने मत्सर सहित
एटले गुणवान पुरुषना गुणने नाश करवा तत्पर जेनी बुद्धि ठे
अने त्याग करवुं तथा ग्रहण करवुं ते संबंधि जे विचार तेणे र-
हित माटे मूढ पुरुष अने अतिशे खल एटले अतिशे चामिन,
गुणवानना गुणने विषे असत् दोषना आरोपण करवामां चतुर अने
जम एटले दुष्ट बुद्धिवालो. एवो जे लोक तेनो चार प्रकारनो संघ
(साधु, साध्वी, श्रावक, श्राविका रूप) तेनो जे आम्नाय एटले शि-
ष्यने तेना शिष्य इत्यादि विस्तार ते विषे आशक्त (प्रीतिवाला) ते
पुरुष ठे, ए हेतु माटे अथवा जुंन अध्यवसायवालो, छेपी, मूढ,
प्रखल, जम ए प्रकारनां विशेषणे सहित एवो जे जन एटले नाम
मात्रे करीनेज सुविहित संघ पण गुणवकेनहीं, एवानो जे आम्ना-
य एटले गुरु परंपरागत शास्त्र विरुद्ध जे आचरण तेने विषे आ-
शक्त एटले पक्षपाति एवा जे साधुवेपी पुरुषो ठे ए हेतु माटे, केम
जे तेज पोताना सरखा जे लोक तेनुं आचरण प्रमाणपणे अंगी-
कार करे ठे.

टीका.-॥ यदुक्तं ॥ एगचरिं मन्त्रंता, सयंपि तेसिं पणसु
वदंता ॥ रागदोसबायण्ठा, केइ पसंसंति निळम्मे ।।

अर्थः:-जे माटे शास्त्रसां कहेहुं ठे जे एक आचारवाळाने
माननार केटलाक पुरुष ठे ते तेमना मार्गमां पोते पण वर्तता ठता

પોતાના દોષને ઢાંકવાને અર્થે ધર્મરહિત પુરુષોને પણ પ્રશંસા કરેઢે.

ટીકાઃ-અતઃ એવંવિધા જિનોક્તિપ્રત્યર્થિનમેવ માર્ગ પ્ર-
થયંતિ ॥ અથ જ્ઞાસ્વતીવ દીપ્યમાને પારમેશ્વરે પથિ કુત એવં-
વિધપથપ્રથનસ્ય તમસઃ ઇવાવકાશઃ ॥ તત્રાહ ॥ જગતિ લોકે
વિરલ્પતાં સ્તોકતાં અદ્યપજનાચ્યુપગમનીયતાં યાતિ પાપ્નુવતિ
સતિ ॥ કસ્મિન્ ॥ જિનેંદ્રમાર્ગે જગવત્પ્રણીતે શુદ્ધે પ્રતિશ્રોત-
સિ પથિ ॥

અર્થઃ-એહીજ કારણ માટે એ પ્રકારનો જિનેશ્વર જગવંતના
વચનના શત્રુરૂપજ માર્ગ તેને વિસ્તારે ઢે. તે ઉપર આશંકા કરે ઢે,
જે સૂર્યની પેઢે દેદીપ્યમાન પરમાત્માના માર્ગને વિષે શાથી એ પ્ર-
કારના માર્ગના વિસ્તાર રૂપી અંધકારનો પ્રવેશ થયો ? તો કહે ઢે
કે જગત્માં જિનેંદ્ર જગવંતે કહેલો ને સંસાર માર્ગથી ડલડો એવો
શુદ્ધ માર્ગ વિરલ્પણાને એટલે થોડાપણાને પામે ડતે જ્ઞાવાર્થ-લો-
કમાં અદ્ય પુરુષજ શુદ્ધ માર્ગને પામવાથી ડત્સૂત્ર માર્ગે વિસ્તાર પામ્યો.

ટીકાઃ-કસ્માદેતદિલ્પતઃ આહ ॥ પ્રોત્સર્પ્વદ્જન્મસ્મેત્યાદિ ॥
પ્રોત્સર્પ્વન્ જગવદ્ભીમહાવીરમુક્તિસમયે તજ્ઞાન્મરાશિસંક્રાંત્યા
તત્પદ્મસંઘસ્ય બાધાવિધાયિત્વાત્ પ્રોક્ત્વજ્ઞમાણો જન્મરાશિ-
નામા મંગલાદિવત્કૂરો ગ્રહસ્તસ્ય સત્વા મિત્રં રાજાદિત્વાદન્ ॥
તતશ્ચ પ્રોત્સર્પ્વદ્જન્મરાશિગ્રહસત્ત્વં યદ્દશમાશ્ચર્યમસંયતિ-
પૂજાસ્થ્યં ॥

અર્થઃ-શાથી એમ થયું ? તો ત્યાં કહે ઢે જે જગવાન શ્રી
મહાવીરસ્વામિ મુક્તે ગયા તે સમયે ડદય પામ્યો, ને તેમની જન્મ-
રાશીને સંક્રમણ થયો એ માટે. તેમ મહાવીર સ્વામીના પદપાતી

સંઘને બાધા પમારુતો જસ્રરાશિ નામા ગ્રહ ઢે, તે મંગલાદિ ગ્રહની પેઠે મહા આકરો ગ્રહ ઢે તેનું મિત્રરૂપ જે અસંયતિ પૂજા નામે દશમું આશ્ચર્ય ઢે તેથી.

ટીકા:-અત્ર ચ સઘ્યં જસ્રરાશિદશમાશ્ચર્યલૌકિકસ-
લ્લયોરિદ્ધયોરપિ સાહચર્યેણ દુષ્કરૈકકાર્યકારિત્વં ॥ તન્વેહ
કાર્યં દ્વયોરપિ યથાઢંદમાવલ્યકારિત્વેન મિથ્યાત્વપોષઃ ॥ ક્વ-
ચિદસંજ્ઞાવ્યવસ્તુદર્શનં હ્યાશ્ચર્યં ॥ અસંયજનપૂજા ચાનંતકાલ-
જાવિત્વાદસંજ્ઞાવ્યા વર્તેતેતો જવત્યાશ્ચર્યંતચ્ચ દશમં ॥

અર્થ:-અહીં જસ્રરાશી ગ્રહને અને દશમાશ્ચર્યને પરસ્પર
લૌકિક મિત્રની પેઠે મિત્રતા ઢે કેમ જે બેને પણ સંઘાતે દુષ્કર
અવું એક કાર્ય પ્રત્યે કરવાપણું ઢે, તે એક કાર્ય કીયું? તો તે બેને
પણ પોતાની નજરમાં આવે તેમ વર્તતા માટે યથાઢંદ એવા જે પુ-
રુષ તેમનું પ્રબલપણું કરાવીને મિથ્યાત્વનું પોષણ કરવું. જાવાર્થ:-
જસ્રરાશિ ગ્રહ પણ ઘણા મિથ્યાત્વનો પોષણ કરનાર ઢે, ને દશમું
આશ્ચર્ય પણ ઘણા મિથ્યાત્વને પોષણ કરનાર ઢે. માટે એ કામને બે
જણ સંઘાતે ચલાવે ઢે, તેથી તેમને મિત્રતા થઈ ઢે. માટે ઘણું મિ-
થ્યાત્વનું બલ વૃદ્ધિ પામ્યું ઢે. આશ્ચર્ય તે શું? તો ક્યારે પણ સંજે
નહીં એવી વસ્તુનું દેખવું તે ॥ અસંયતિ પૂજા પણ અનંત કાલે થઈ
ઢે માટે એ આશ્ચર્ય ઢે તે ગણતીમાં દશમું ઢે ॥

ટીકા:-કિલ જિનપ્રવચને દશાશ્ચર્યાણિ નિરૂપિતામિ ॥
તદુક્તં ॥ ઉવસગ્ગ ગ્ગ્ગહરણં, ઇથ્થીતિથ્થં અજાવિયા પરિસા ॥
કન્હસ્સ અમરકંકા અવયરણં ચંદસૂરાણં ॥ હરિવંશ કુલુપ્પત્તી

ચમરૂપાઈ ય અઠસય સિધ્ધા॥ અસ્સંજયાણ પૂઆ, દસવિઆ-
ણં તેણ કાલેણ ॥

અર્થઃ--જિન પ્રવચનમાં દશે આશ્ચર્ય નિરૂપણ કર્યાં છે, તેનાં નામ ગણાવ્યાં છે જે ૧ ઉપસર્ગ ૨ ગર્જનહરણ ૩ સ્ત્રી તીર્થ ૪ અજ્ઞા-
વિત સજ્ઞા, ૫ કૃષ્ણ વાસુદેવ અમરકંકામાં ગયા, ૬ ચંદ્ર સૂર્યનું
અવતરણ, ૭ હરિવંશ કુલની ઉત્પત્તિ, ૮ ચમર ઉત્પાત, ૯ એક સમે
એકસોને આઠ સિધ્ધ થયા, ૧૦ અસંયતિ પૂજા એ દશે પણ આ-
શ્ચર્ય અનંત કાલે થાય.

ટીકાઃ--તત્ર નવાનાં સ્વરૂપ ગ્રંથાંતરાદવસેયમ્ ॥ અસંયત-
પૂજાશ્ચર્યસ્યૈવહોષયોગિત્વાત્ તદ્દોષપ્રદર્શનોદ્દેશેન પ્રકરણપ્રવૃત્તેઃ
તસ્ય સામ્રાજ્યમિવ સામ્રાજ્યં, યથા રાજાઃ કસ્યચિત્સકલમંદ-
લાધિપત્યં રિપુવિજયપુરસ્સરમાઙ્ગૈશ્ચર્યં સામ્રાજ્યમુચ્યતે એવ-
મિદાપિ સુવિહિતજનતિરસ્કારેણ સકલલોકસ્યા સંયતજનાઙ્ગા-
વશવર્તિત્વં દશમાશ્ચર્યસ્ય સામ્રાજ્યં ॥

અર્થઃ--તેમાં નવ આશ્ચર્યનું સ્વરૂપ તો ગ્રંથાંતર થકી જાણવું.
અસંયતિ પૂજા નામે દશમા આશ્ચર્યનું અહીં ઉપયોગીપણું છે માટે
તેના દોષ દેખાડવાનો ઉદ્દેશ કરીને આ પ્રકરણની પ્રવૃત્તિ છે માટે
તે દશમા આશ્ચર્યનું ચક્રવર્તી રાજ્ય છે, જેમ કોઈ રાજાને સકલ
મંદુલનું અધિપતિ પણું ને શત્રુને જીતવા પૂર્વક આજ્ઞાપ કરીને ઐ-
શ્ચર્યપણું જેમાં છે એવું ચક્રવર્તી રાજ્ય હોય, એમ અહીં પણ સુવિહિત
જનનો તિરસ્કાર કરવો તેણે કરીને સકલ લોકને અસંયતિની આ-
જ્ઞામાં વર્તીવડું એ દશમા આશ્ચર્યનું ચક્રવર્તી રાજ્ય છે.

टीकाः—तेन पुण्यदैधमानं मिथ्यात्वं ॥ अतस्त्वे तत्त्वप्रति-
प्रतिरूपं ॥ तदेव ध्वान्तं तमिश्रं सम्यग्ज्ञानालोकनिरासकम-
त्वात् ॥ तेन रुद्धे व्याप्ते ॥ जैनैर्द्रमार्गे ॥

अर्थः—ते राज्ये करीने पुष्ट यत्तु एटले वृद्धि पामतुं जे
मिथ्यात्व, मिथ्यात्व एटले अतत्त्वने तत्त्वपणारूपे अंगिकार करवुं,
ते मिथ्यात्वरूप अंधकार ज्ञानरूपी प्रकाशनो नाश करवाने समर्थ
हे, माटे अंधकारे व्याप्त थएलो जिनैर्द्र मार्ग ठते ॥

टीकाः—अयमर्थः ॥ यथा ॥ श्यामायां नीरंध्रांधतमसेन
लोचनप्रकाशावरणात्तस्करादिजयेन जनाऽसंजाराद्राजमार्ग-
स्य विरलत्वं, तथा जगवति विद्यमाने तन्महिम्नैव यथाबंदानां
निरस्तत्वान्न मिथ्यापथप्रथावकाशोऽभूत् ॥ निवृत्ते तु जगवती-
दानीं दशमाश्चर्यप्रवृत्तेर्निरगलयथाबंदोत्सूत्रदेशनया जूरिलो-
कस्य वासितत्वेन प्रबलमिथ्यात्वोदयात्सम्यग्दृशां न्यगूनूत-
त्वेन जिनैर्द्रमार्गो विरलतां प्राप्तः ॥

अर्थः—जेम राज्रीने विषे गाढ अंधकारे करीने नेत्रनो प्र-
काश आवरण पामे हे, माटे चौरादिकना जये करीने लोकनो सं-
चार यतो नथी, माटे राजमार्गनुं विरलपणुं थाय हे. तेम जगवान
विद्यमान हता त्यारे तेमना महिमावरेज पोतानी इच्छामां आवे
एम चालनार लोको नासता हता माटे मिथ्यामार्गनो प्रकाश न
हतो. ने ज्यारे जगवान मोक्के गया त्यारे तो आ कालमां दशमा
आश्चर्यनी प्रवृत्ति हे. माटे बंधन रहित पोतानी इच्छामां आवे तेम
उत्सूत्रनी देशनावरे घणा लोकोने उत्सूत्रनो पट (माघ) बेसाड्यो
एटले उत्सूत्ररूरी दुर्गंध लोकना हृदयमां चोटामी दीधी हे. ते

हेतु माटे प्रबल मिथ्यात्वनो उदय थयो, ते माटे सम्यक् दृष्टि लो-
कोष् नीचां मुख कर्या एटले समकित दृष्टी पोताना स्वरूपमां वरते
ठे. पण पोतानो उपदेश निरर्थक जाय माटे कहेता नथी माटे
जिनेंद्र मार्ग विरलपणाने पाम्यो ठे एटले घणोज थोमो मालम
पमे ठे.

टीका—यथोक्तं ॥ पातः पूष्णो जवति महते नोपतापाय
यस्मात् कालेनास्तं क इव न गता यांति यास्यंति चान्ये॥ एता-
वत्तु व्यथयति यदा लोकबाह्यैस्तमोजिस्तस्मिन्नेव प्रकृति-
महति व्योम्नि लब्धोऽवकाशः ॥

अर्थः—ते वात दृष्टांते करीने कही ठे. जेम सूर्यनुं पळुं
एटले सूर्यनुं आथमनुं ते मोटा उपताप जणी नथी. जे हेतु माटे
काले करीने कोण अस्त नथी पामनुं, ने नहीं पामे अने नथी पा-
म्यो. सर्वे पण काले करीने नाश पामे ठे, पण आटली वात तो
पीना करे ठे, जे स्वाप्ताविक मोडुं एहेतुं आकाश तेने विषे लोक
निंय एवुं जे अंधकार तेषे आकाशने विषे अवकाश पाम्यो एटले
निंवास कर्यो ॥ ज्ञावार्थः—स्वाप्ताविक निर्मल एवा आकाश जेवा
जिनेंद्र मार्गने विषे अंधकार जेवुं मिथ्यात्व आवीने रळुं ए वात
मने व्यथा करे ठे एम ग्रंथकारे सूचना करी.

टीकाः—अथ कसति जैनेंद्रमार्गे मिथ्यात्वरुत्वाद्भि-
रुक्तां प्राप्त इत्याह ॥ इह किल कलिकालेत्यादि॥ इह जगति
कलशब्दार्थस्त्वग्रे वक्ष्यते ॥ प्राणिवर्गे मानवसमुदाये सति
॥ किरूपे लोकोक्त्या कलिकालो जिनोक्त्या च दुःषमाकाल-
स्तेन कलिकाल एव दुःखमाकाल एव निखिलानाचारगरल-

નિલયત્વાઘ્યાલઃ સર્પસ્તસ્ય વક્ત્રાંતરાલં વદનમધ્યં ॥ તત્ર
સ્થિતિં અવસ્થાનં જુષતે સેવતે યસ્તસ્મિન્ ॥

અર્થ:-હવે શું બંતે જિનેંદ્ર માર્ગ મિથ્યાત્વવને વ્યાસ થવા-
થી વિરલપણાને પામ્યો એવી આશંકા કરીને કહે છે. કિલ શબ્દનો
અર્થ આગલ કહીશું આ જગતમાં પ્રાણીનો સમુદાય, લોકોક્તિયે
કલિકાલ અને જિનોક્તિયે કરીને દુઃખમાકાલ છે, તે હેતુ માટે
કલિકાલ એજ દુઃખમાકાલ તે રૂપી સર્પ કેમ જે સકલ અના-
ચારરૂપી જેરનું સ્થાન છે માટે તે (કલિકાલરૂપી સર્પ) ના મુખમાં
સ્થિતિ કરતે બંતે.

ટીકા:-અયમર્થ:-યથા કશ્ચિન્મહાનાગમુખાંતર્વર્તી તદ્
દંઘ્રાનિસ્સરન્નિરંતરગરલઙ્ગરગલિતચેતનત્વાન્ન કિંચિત્ કૃત્યા-
કૃત્યં વેત્તિ ॥ એવં કલિકાલવર્ત્યઽપિ પ્રાણિવર્ગસ્તત્પ્રજ્વકુશી-
લતાકૃતઘ્નતાડ્રોહપ્રલંઙ્ગનદંઙાદ્યનેકદોષપોષકલુષિતાતઃકરણત્વા-
ન્નાત્મનો હિતાહિતમવસ્યતીતિ

અર્થ:-॥ આ જાવાર્થ ॥ જેમ કોઈ પુરુષ મહા સર્પના
મુખમાં રહ્યો ને તે સર્પની ઢાઢથી નીકલતું જે નિરંતર જેર તેના
સમૂહથી જેનું ચેતનપણું ગયું છે. એ હેતુ માટે કરવા યોગ્ય
અને ન કરવા યોગ્ય તેને કાંઈ પણ જાણતો નથી એમ કલિ-
કાલમાં રહેનારો પ્રાણીનો સમૂહ પણ તે કલિકાલથી ઉત્પન્ન થયું
જે કુશીલપણું તથા કૃતઘ્નીપણું, ડ્રોહ, ઝગાડ, કપટ એ આદિ અ-
નેક દોષવને જેનું અંતઃકરણ ઝરાયું છે, એ માટે પોતાનું હિત તથા
અહિત તેને નથી જાણતો.

ટીકા:-અત એવ તત્વેષુ જગવંત્રાણીતેષુ જીવાજીવાદિષુ

प्रीतिरेतान्येव वास्तवानि तत्त्वानि न तु कुतीर्थिकज्ज्ञितानीति
चेतसः प्रमोदः ॥ तथा नीतेन्यायस्य सदाचारस्य प्रचारः प्र-
वृत्तिस्ततश्च गतौ यथाक्रमं कुदर्शनाज्यासदुर्विदग्धत्वेन प्रमा-
दज्जुधरज्जाराक्रान्तत्वेन च नष्टौ तत्त्वप्रीतिनीतिप्रचारौ यस्य स
तथा तस्मिन् ॥ कलिकालमाहात्म्याद्धि प्राणिनां तत्त्वप्रीति-
न्यायप्रवृत्तिश्च नष्टा ॥

अर्थः—एज कारण माटे जगवंते कहेलां जे जीव अजीव
आदि तत्व तेने विषे प्रीति एटले आ जे जगवंते कहां ठे एटलांज
वस्तुताए तत्व ठे पण कुतीर्थिक कहेलां ते तत्व नथी. ए प्रकारतो
जे चित्तमां हर्ष ते प्रमोद कहीए. वली नीति कहेतां न्याय
एटले सदाचार तेनो प्रचार एटले प्रवृत्ति ते नीति प्रचार कहीये
ए बे कुदर्शनना अज्यासथी थइ जे पोतानी अणसमजण तेथी,
तथा प्रमादरूपी पर्वतना जारथी दबायां ठे एटले जे पुरुषनां गयां
ठे एवा पुरुष थये ठेते कलिकालना माहात्म्यथी प्राणी ठे तत्व प्री-
ति तथा न्याय प्रवृत्ति ते बे नाश पाव्छ्यां ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ कलौ कुमतसंस्कारवारपूणं नृणां हृदि ॥
अवकाशमविदती, तत्त्वप्रीतिः श्रुता भुवं ॥ नष्टाः श्रुतिः स्मृति-
र्मुक्ता, प्रायेण पतिता द्विजाः ॥ मलेन नाशिताः शिष्टाः द्वा वृद्धौ
वर्तते कलिः ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे कलिकालने विषे घणा
कुमतना संस्कारथी माणतनां हृदय जरायां ठे माटे तेने विषेतत्व
प्रीति पेसती (प्रवेश करती नथी तेथी निश्चे तत्वप्रीति नाश पामी
इश्वरनुं जे वचन ते वेद कहीए अथवा श्रुति कहीए तथा ते वच-

નને અનુસરતું જે ઋષિનું વચન તે સ્મૃતિ કહીએ તે શ્રુતિ સ્મૃતિ
બે પણ લોપ થયાં કેમ જે તેના પ્રવર્તક બ્રાહ્મણ એટલે બ્રહ્મને જાણ-
નાર પુરુષ બ્રહ્મજ્ઞાની એટલે આત્મા અનાત્માને યથાર્થ જાણનાર તે
પુરુષ પતિત થયા. એટલે અધમ પુરુષ થયા ને જે લોકમાં સારા
પુરુષ કહેવાતા હતા તે મેલે કરીને નાશ પામ્યા. એટલે અસાધુ પુ-
રુષના વચનમાં વિશ્વાસથી તેમના અંતરમાં અનેક પ્રકારે મલ જ-
રાયા માટે નાશ પામ્યા કહેવાય આ વાત લેવડ જરેલી છે. અહો
કલિકાલ ઘણો વૃદ્ધિ પામ્યો છે.

ટીકા:-તથા પ્રસરન્ ॥ તથાવિધગુરુસંપ્રદાયાજ્ઞાવાત્ પ્રાદુ-
ર્ઘવન્ અનવબોધઃ સમ્યક્સિદ્ધાંતાર્થાપરિજ્ઞાનં ॥ તેન પ્રસ્ફુરંતઃ
હન્મીલંતઃ કાપથાનાં કુમાર્ગણામોઘાઃ સમૂહાસૈઃ ॥ સ્થગિત-
સ્તિરસ્કૃતઃ સુગતેરપવર્ગલક્ષણાયા. સર્ગો નિષ્પત્તિર્યસ્ય સ તથા
તસ્મિન્ શ્વમુક્તં જવતિ સંપ્રતિ હિ કાલદોષેણ બુદ્ધિમાંઘ્રાત્
સાતિશયગુરુસંપ્રદાયાજ્ઞાવાચ્ચ સમ્યગ્ગાગમાર્થાપરિજ્ઞાનેન સ્વસ્વ-
મતમાસ્થાય બહવઃ કુતીર્થિકાઃ પ્રાદુર્ભૂતાઃ ॥

અર્થ:-વલી યથાર્થ ગુરુ સંપ્રદાયનો અજ્ઞાવ છે. માટે પ્રગટ
થતું જે અજ્ઞાન એટલે સિદ્ધાંતના અર્થનું અજાણપણું તેથી પ્રગટ
થયા જે કુમાર્ગના સમૂહ તેણે કરીને મોક્ષ જેનું લક્ષણ છે એવી જે
સુગતિ તેનો માર્ગ તિરસ્કાર પામ્યો એટલે ઢંકાયો છે મોક્ષમાર્ગ
જેનો એવો પ્રાણીનો સમૂહ થયે ઢતે લિંગધારીયોએ આ કુમાર્ગ જ-
લાવ્યો છે, એ પ્રકારે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે હાલમાં કાલદોષે કરીને
બુદ્ધિનું મંદપણું છે માટે અને અતિશયે સહીત જે ગુરુ સંપ્રદાય તેનો
અજ્ઞાવ છે માટે સારો આગમનો જે અર્થ તેનું જાણપણું નથી માટે

પોતે પોતાના મન અંગીકાર કરીને ઘણા કુતીર્થિક લોકો પ્રગટ થયા છે.

ટીકા:—તેષાં ચ પરસ્પરવિરુદ્ધાનેકકુમતશતશ્રવણોદ્યમાન-
સંદેહદોલાધિરુઢમનસઃ પ્રાણિવર્ગસ્ય કુતઃ સુગતિઃ, નહિ સા ને-
કમાર્ગ સાધ્યા ॥ તાત્વિકસમ્યક્જ્ઞાન દર્શનચારિત્રાત્મકૈકમાર્ગ-
સાધ્યત્વાત્ તસ્યાઃ ॥ નચ દોલાયમાનમાનસાનાં વાસ્તવૈકમુ-
ક્તિપથતત્ત્વનિર્ણયઃ ॥ તદજ્ઞાવાચ્ચ કથં મુક્ત્યુપાયાનુષ્ઠાનસેવનં
તદજ્ઞાવાચ્ચ કથં મુક્તિરિતિ સંપ્રતિ શ્દાનીં કિલેતિ સંજ્ઞાવને ॥
સંજ્ઞાવ્યતે ઇતદ્યત્કલિકાલાનુજ્ઞાવાત્ સંપ્રત્યેવંવિધઃ પ્રાણિ-
વર્ગઃ ॥ ઇતિ વૃત્તદ્વયાર્થઃ ॥

અર્થ:—ને તેમના પરસ્પર વિરુદ્ધ એવા અનેક પ્રકારના મન તેમનું સૈકમો વાર જે સાંજલબું તે થકી ઉત્પન્ન થયા જે સંદેહ, તે રૂપી જે હિંચાલો તે ઉપર બેઠું છે મન જેનું એવો, એટલે એક વાતનો નિરધાર થતો નથી, માટે અતિ ચંચલ જેનું ચિત્ત છે એવો પ્રાણીનો સમૂહ તેને ક્યાંથી સુગતિ થાય, કેમ જે તે સુગતિ છે તે અનેક માર્ગ વચ્ચે સિદ્ધ થતી નથી, તે સુગતિનો યથાર્થ સારાં જ્ઞાન દર્શન ને ચારિત્ર તે રૂપજ એક માર્ગ, તેણે કરીને સાધવા યોગ્ય છે એવો માટે, ને જેમનું ચંચલ મન છે તેમને યથાર્થ એક મુક્તિ માર્ગના તત્ત્વનો નિશ્ચય થતો નથી અને જ્યારે મુક્તિ માર્ગનો નિશ્ચય ન થયો ત્યારે મુક્તિના ઉપાય રૂપ જે અનુષ્ઠાન તેનું સેવન પણ ક્યાંથી થશે અને જ્યારે મુક્તિના ઉપાય રૂપ અનુષ્ઠાનનું સેવન ન થયું ત્યારે મુક્તિ પણ ક્યાંથી થશે इत्यादि वर्तमान कालमां ए वात संज्ञवे છે જે કલિકાલના મહિમાથી એ પ્રકારનો પ્રાણિ:સમૂહ થયો દેખાય છે

तेथी लिंगधारीयोए आ कुमार्ग चलाव्यो ठे. ए प्रकारे बे काव्यनो संघाते अर्थ कह्यो.

टीका:-इदानीं योग्यस्य श्रोतुः पुरतः साधुवेषकद्विपते पथि दशजिह्वारैस्तत्प्ररूपितं धर्मं प्रतिपादयन् तस्य च कर्मनिर्मूलनाऽक्रमत्वं संज्ञावयन्निदमाह ॥

अर्थ:-हवे योग्य श्रोतानी आगल साधुवेषधारी लोकोए पोतानी मतिथी कदपेला मार्गने विषे दशजिह्वारे करीने तेमणे प्ररूपणा कयों जे धर्म ते देखाने ठे. ने ते धर्म कर्मने मूलमांथी उखे-रवाने समर्थ नथी, एम संज्ञावना करता ठता आ काव्य कहे ठे.

॥ मूलकाव्यं ॥

अत्रौद्देशिकजो जनं जिनगृहे वासो वस्त्यऽक्रमा,
स्वीकारोर्थगृहस्थचैत्यसदनेषप्रेक्षिताद्यासानं ॥
सावद्याचरितादरः श्रुतपथावज्ञा गुणिद्वेषघ्नी, धर्मः
कर्महरोऽत्र चेत्पथि जवेन् मेरुस्तदाब्धौ तरेत् ॥ ५ ॥

टीका:-अत्र पथि अयं धर्मश्चेत्कर्महरो जवेत् तदा मेरुर्ब्धौ तरेदिति संबंधः ॥ अत्र अस्मिन् प्रत्यक्षोपलक्ष्य-माने पथि लिंगिकद्विपते मते धर्म औद्देशिकजो जनादिकः ॥ अयं चेद्यदि कर्महरो ज्ञानावरणादिनिरासदक्षो जवेत्स्यात्तदा तदानीं मेरुर्लक्ष्यो जनक्यसः पर्वतराजः ॥ अब्धौ सा-गरे तरेत् प्लवेत् ॥

अर्थ:-आ लिंगधारीये कदपेला मार्गनो धर्म जो कर्मनो

नाश करे तो मेरु पर्वत समुद्रमां तरे ए प्रकारे संबंधः, आ प्रत्यक्ष जणातो लिंगधारीये कहेलो जे मत तेने विषे औद्देशिक ज्ञानादिक जे धर्म ते जो कर्मने हरे एटले ज्ञानावरणादिक कर्मनो जो नाश करवांमां माहो होय तो लाख योजननो मेरु नामे पर्वतनो राजा ते समुद्रमां तरे, एटले जेम मेरु पर्वत समुद्रमां न तरे तेम लिंगधारीये कहेलो धर्म कर्मने न हरे.

टीकाः—अयं च निदर्शनालंकारः ॥ अजवन् वस्तुसंबंध, उपमापरिकल्पक इति तद्वक्षणात् ॥ ततश्चात्र प्रस्तुतधर्मकर्महरत्वयो मेरुसमुद्रतत्स्थयोश्च संबंधोऽनुपपद्यमान उपमानोपमेयज्ञावे पर्यवस्यति ॥ मेरोः समुद्रतरणमिव प्रस्तुतधर्मस्य कर्महरत्वं ॥ ततश्चायमर्थः ॥ समुद्रे पाषाणशकलमात्रस्यापि तरणमसंज्ञवि, किंपुनर्मेरोः ॥ ततो यथा मेरोः समुद्रतरणमघटमानमेव मस्य धर्मस्य कर्महरत्वमिति ॥

अर्थः—आ निदर्शनां नामे अलंकार थयो, तेनुं लक्षण अलंकार शास्त्रमां कह्युं ठे उपमानी परिकल्पना करनार न थयेलो वस्तुनो संबंध ते निदर्शना नामे अलंकार कहीये माटे आ जगाये वर्णन कर्यो जे लिंगधारीनो धर्म तथा तेने कर्मनुं हरवापणुं ए बे उपमेय वस्तु ठे. तेनो मेरुपर्वतने तथा ते पर्वतनुं समुद्रमां तरवापणुं ए बे उपमान वस्तु ठे तेमनो न थएलो एटले अघटतो जे संबंध ते जे ते उपमान उपमेय ज्ञावने विषे पर्यवसान पामे ठे एटले स्थिति करे ठे इति अलंकार विचारः—मेरु पर्वतनुं जेवुं समुद्रमां तरवुं तेनुं वर्णन करीशुं एवो लिंगधारीये कहेलो धर्म तेने कर्मनुं हरवुं ठे माटे आ ज्ञावार्थ सिद्ध थयो. जे समुद्रने विषे पाषाणना

ककमाने पण तरवानुं संजवतुं नथी तो मेरुपर्वतने न संजवे तेमां
शुं कहेवुं ? जेम मेरुने समुद्र तरवुं अघटतुं ठे तेम आ वेषधा-
रीए कहेला धर्मने पण कर्मने हरवापणुं अघटतुं ज ठे.

टीका:—यत्र यस्मिन् पथि किं यतीनामौद्देशिकजो-
नादिधर्म इव्यत इति सर्वत्र क्रियाध्याहारः ॥ तत्र उद्देशेन वि-
कल्पेन यतीन्ममसि कृत्वा निर्वृत्तं निष्पादितम् औद्देशिकं ॥
क्रीतादित्वादिकण् ॥ तच्च तद् जोजनं चाऽशनादि ॥ यद्यपि
सिद्धांत औद्देशिकशब्द उद्गमदोषद्वितीयज्ञेदार्थः श्रूयते ॥ त-
थापी ह वदयमाणतृतीयवृत्तार्थपर्यालोचनेन आधाकर्मिके व-
र्त्तते ॥ तस्यैवेह केवल्यतिनिमित्तविधीयमानत्वेन महादोषतया
विवक्षितत्वात् ॥ उद्देशनिर्वृत्तत्वस्य च सामान्यव्युत्तर्यस्यो-
च्यत्रापि समानत्वान् ॥

अर्थ:—जे मार्गने विषे शुं ठे ? तो यतिने औद्देशिक जो-
जन करतुं ए आदिक अधर्म तेने विषे धर्म इहे ठे, एम सर्व जगा-
ये क्रियापदनो अध्याहार करवो, त्यां उद्देश शब्दनो विकल्प एटलो
अर्थ ठे. एटले यतिने मनमां राखीने नीपजाव्युं जे जोजन ते
औद्देशिक कहिए ॥ व्याकरण विचार ॥ क्रीतादिकमां ए शब्दनो
पाठ ठे माटे इकण् प्रत्यय आवीने औद्देशिक शब्द सिद्ध थयो ठे
माटे औद्देशिक एहेवुं जे अशनादिक जोजन त्यां सिद्धांतने विषे
औद्देशिक शब्द जे ते सोल उद्गम दोष ठे तेनो बीजो ज्ञेद ठे ॥
ए प्रकारनो अर्थ सांजलीए ठीए तो पण आ जगाए आगल क-
हीशुं जे त्रीजुं काव्य तेनो अर्थ विचारी जोतां आधाकर्मिकरूपि
अर्थ जणाय ठे. आ जगाए केवल साधु निमित्त जे करेखुं होय ते-

नोजे महादोषपणे आगल कहेवानी इच्छा ठे, माटे उद्देशे करी निपजाव्युं एवो जे सामान्य व्युत्पत्तिनो अर्थ ते तो बे जगाए साखो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अत्र च यतीनामौद्देशिकजोजनग्रहणे यथाब्दा उपपत्तिं दर्शयन्ति ॥ पूर्व हि अधरितधनाधिपकोशागाराणि चैत्यसाधुषु यदुपयुज्यते तदेवास्माकं वित्तमन्यदनर्थ इत्यध्यवसायव्यंजितदेवगुरुजक्ति जराणि महीयांसि जूयांसि दानश्रद्धा-
लुश्राद्धकुलान्यज्ज्वन् ॥ ततस्तेषु कुलेषु तत्कालीनयतीनां प्रासुकैषणीयेनापिज्ञैद्येण निराबाधं निर्वाहोऽजविष्यत् ॥

अर्थः—आ जगाये साधुने आधाकर्मिक जोजन ग्रहण कवामां स्वेच्छाचारी लिंगधारी पुरुषो सिद्धांतथी विरुद्ध पोतानी मति कल्पनाथी युक्ति देखाने ठे, जे पूर्वना कुबेर जंकारीनो डब जंकारने तिरस्कार करे एवां धनाधिपति आवकनां कुल हतां एम जाणता हता जे आपणुं डव्य जेटलुं चैत्य साधु निमित्त वराशे तेटलुंज सार्थक ठे, ने बीजुं तो निरर्थक ठे ए प्रकारना अध्यवसायथी देवगुरुनी जक्तिना समूह जेणे प्रगट कर्यो ठे एवां अतिशे मोटां घणांक दान धर्मने विषे श्रद्धावालां आवकनां कुल हतां, ते हेतु माटे ते कुलने विषे ते कालना साधुने प्रासुक एषणीय जिज्ञाये करीने एटले निर्दोष आहारे करीने पण निराबाध निर्वाह यतो हतो पण.

टीकाः—अधुना तु दुःपमाकालदोषात् दुर्निहाराजोपद्रव-
परचक्रादिप्राचुर्येण दरिद्रतामदपतां च गच्छासु तथा विधत्ते

हननशक्तिविकलानां शुद्धेन ज्ञक्तादिना संयमयात्रानिर्वाह
जावे यदि कश्चिद्दानश्रद्धालुस्तीर्थव्यवच्छेदमिच्छुः श्रावकः
श्रमणसंघनिमित्तनिर्वृत्तज्ञक्तादिनापि धर्माधारशरीरमुपष्टंजये
तदा को दोषः ?

अर्थः-हमणां तो दुःखमा कालना दोषथी दुकाल तथा रा-
जानो उपद्रव तथा परचक्रादि (शत्रुना सैन्यनां युद्धादि) कारणथी
ते श्रावकनां कुल दरिद्रपणाने तथा अद्वयपणाने पाम्यां ठे माटे
तेने विषे आ कालना ते प्रकारनी संघयण शक्तिये रहित एवा सा-
धुने शुद्ध ज्ञक्तपानादिक करीने संयमयात्रानो निर्वाह नथी यतो
माटे एज निमित्त कोइक दान श्रद्धावालो ने तीर्थनो उच्छेद न
थाय एम इहतो एवो जे श्रावकने साधुनिमित्त निपजाव्युं जे ज्ञो-
जनादि तेणे करीने पण धर्मनुं आधारचूत एवुं शरीर तेनुं उपष्टंज
करे एटले साधु शरीरनो निर्वाह करे तो तेमां शो दोष ठे अर्थात्
कांइ पण नथी.

टीका:-आत्मा च यतिना यथाकथंचन रक्षणी यः ॥ धर्म-
साधनत्वात् ॥ यदुक्तं ॥ सव्वत्थ संयमं संजमाउ अप्पाणमेव-
रक्खंतो ॥ मुच्चइ अश्वायाओ पुणो विसोही मया विरई ॥

अर्थः-साधुए जेते प्रकारे आत्मा राखवो, एटले पाप लागे
तो पण आत्मानी रक्षा करवी. जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे सर्व
जगाये संयमनी रक्षा करतो ने संजमथी आत्मानी रक्षा करतो
एवो जे पुरुष ते पापथी मुकाय ठे फरीथी शुद्ध थाय ठे पण अ-
विरति नथी यतो एटले चारित्र्यथी रहित नथी यतो.

टीकाः—तथा कथंचित् रूक्षजक्तादिदानृतसद्भावेपि घृतादिव्यतिरेकेणाद्यतनयतीनां शरीरधारणानुपपत्तेः ॥ तत्कृते घृतादिनिश्चापि केनचित्पुण्यात्मना श्राद्धेन विधीयमाना समीचीनैव प्रतिज्ञासते ॥

अर्थः—बली कोइक प्रकारे लूखुं जोजनादिकना देनार मसे पण घृतादिक विना आ काखना साधुने तेथी शरीर धारण यइ शकतुं नथी, माटे ते शरीर धारण करवाने अर्थे घृतादिकनी नि-
आ पण कोइक पुण्यात्मा श्रावके करी होय ते ठीकज ठे एम जणाय ठे.

टीकाः—किंच ॥ यथाकथंचित् साधुभिः श्राद्धानां श्राद्धावृद्धये अशुद्धमपि ग्राह्यं ॥ तथैव तेषां पुण्योत्पत्तेः ॥

अर्थः—बली शुं ? तो जेते प्रकारे साधुये श्रावकनी श्रद्धा वधवाने अर्थे अशुद्ध पण ग्रहण करवुं केम जे तेवीज रीते ते श्रावकने पुण्यनी उत्पत्ति थाय ठे ते माटे.

टीकाः—तदुक्तं ॥ अनेन पात्राय नियोजितेन स्यान्निर्जरा मे वसुनाधुनेति ॥ बुद्ध्या निराशंसतया ददानः पुण्यं गृहस्थः पृथु संचिनोति.

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, पात्रमां आप्युं जे आ धन तेणे करीने मारे ह्मणां निर्जरा थशे ए प्रकारनी बुद्धिए करीने कोइ प्रकारनी वांढा रहित आपतो जे गृहस्थ ते घणुं पुण्य उपाजें ठे.

टीकाः—परोपकारश्चायं स्वकार्यमुपेक्ष्याप्यवश्यं कर्तव्यः

॥ યદુક્તં ॥ નિયકજ્ઞં ચરકજ્ઞં વ, જે પમુતૂળ કેશ વિરદંતિ ॥ પર-
કજ્ઞં નિયકજ્ઞં વ, તે સુ સપ્પુરિસયા વસહ

અર્થ:-ને આ પરોપકાર તો પોતાનું કાર્ય મૂકીને પણ અવ-
શ્ય કરવા યોગ્ય છે, જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જગતમાં કેટલાક
પુરુષો પરકાર્યની પેઠે પોતાનું જ કાર્ય મૂકીને પોતાના કાર્યની પેઠે
પારકું કાર્ય કરે છે એવા પરોપકારી પુરુષને વિશે સત્પુરુષતા નિ-
વાસ કરે છે.

ટીકા:-તસ્માદ્યતીનામાધાકર્મિકજોજનમદુષ્ટં, સંયમ-
શરીરોપદંત્રકત્વાત્ ॥ કલ્પગ્રહણવત્ ॥ શુદ્ધજોજનવદ્ધા ॥
તથા યતિજિરાધાકર્મિકજોજનં વિધેયં, શ્રાદ્ધશ્રદ્ધાવૃદ્ધિહેતુ-
ધર્મદેશનવત્ ॥ ઇતિ પ્રયોગાવપ્યુપપથેતે ॥

અર્થ:-તે હેતુ માટે યતિને આધાકર્મિક જોજન કરવું તે
નિર્દોષ છે કેમ જે સંજમ શરીરને રાખનાર છે એ હેતુ માટે કલ્પ
(વદ્ધ) ગ્રહણ પેઠે, એટલે જેમ વદ્ધાદિ છે તે સંયમ શરીરનું પુષ્ટા-
લંબન છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન પણ છે, અથવા જેમ શુદ્ધ જો-
જન શરીર સંયમ શરીરને રાખનાર છે, તેમ આધાકર્મિક જોજન
પણ છે. વલી તેમજ સાધુએ આધાકર્મિક જોજન પણ કરવા યોગ્ય
છે, કેમ જે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં કારણ છે એ હેતુ માટે ધર્મ
દેશનાની પેઠે જેમ ધર્મ દેશના છે, તે શ્રાવકની શ્રદ્ધા વધવામાં
કારણ છે માટે સાધુને કરવા યોગ્ય છે, તેમ એ પ્રકારે અનુમાન
પ્રમાણના પણ બે પ્રયોગ આ સ્થલમાં સિદ્ધ થાય છે.

ટીકા:-તથા જિનાનામર્હતાં ગૃહમાયતનં તત્ર વાસઃ

સર્વદાવસ્થાનં ॥ ઇહ કેચિત્ સસશીલતયોદ્યતવિહારં કર્તુ-
મશક્નુવંતો યતીનાં ચૈત્યે સર્વદાવસ્થાનં યુક્તમિતિ પ્રતિપેદિરે॥

અર્થઃ—વહ્ની જિનરાજનું ઘર એટલે ચૈત્ય તેમાં સાધુને નિરં-
તર રહેવું એમને લિંગધારી સાધુનો ધર્મ દેખાએ છે, તેમાં કેટલાક
અતિ સુખસીલિયા થયા છે તે માટે ઝગ્ર વિહાર કરવાને અસમર્થ
થયા માટે સાધુને નિરંતર ચૈત્યમાં રહેવું તે યુક્ત છે, એમ અંગિકાર
કરે છે, તેમાં સિદ્ધાંત વિરુદ્ધ નાના પ્રકારની યુક્તિયું દેખાએ છે.

ટીકાઃ—તથાહિ આધુનિકમુનીનાં ચૈત્યવાસમંતરેણ ડ-
યાનવાસો વાસ્યાત્, પરગૃહવાસો વેતિ, દુયી ગતિઃ ॥ તત્ર
પરગૃહવાસોઽયે નિરાકરિષ્યતે ॥ સ્ત્રીસંસક્ત્યાદ્યાધાકર્મિકાદિ-
દોષકલાપજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થઃ—તે યુક્તિયું ટીકાકાર કહી વતાવે છે. જે આ કાલના
મુનિને ચૈત્યવાસ વિના ડયાનમાં રહેવું અથવા પરઘરમાં રહેવું એ
બે પ્રકારની ગતિ છે, તેમાં સ્ત્રીનો સંસર્ગ થાય તથા આધાકર્મિક
આદિ ઘણા દોષ ઉત્પન્ન થાય એ હેતુ દેખામીને પરઘર રહેવાનું
આગલ ધર્મન કરીશું ને ડયાનમાં રહેવાનું હાલ ધર્મન કરીએ ઢીએ.

ટીકાઃ—ડયાનવાસો યતીનાં યુક્ત ઇતિ ચેન્ન ॥ તત્રાપિ
નૂતનચૂતાંકુરાસ્વાદકૂજત્કલકંઠપંચમોદ્ગારેણ ડન્મીલઘ્નિચ-
કિલ્બકુલમાલતીપરિમલ્લેન ચ સમાહિતમનસામુત્કલિકાદર્શ-
નાત્ ॥ પંચમોદ્ગારાદીનાં ચોદીપનવિજ્ઞાવકત્વેન ડરતાદિશાસ્ત્રેઃ
ડજિધાનાત્ ॥

અર્થઃ—લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે જે બોલ્યા તમે સાધુને ડયાન-

मां रहेवानुं युक्त कहेता हो तो ते वात युक्त नथी केम जे त्यां पण नवो आंबानो अंकुर तेनुं जहण करवार्थी मधुर स्वर बोलती जे कोयल तेना पंचम स्वर एटले सात स्वरमां पांचमो कामोदीपक स्वर तेना उल्लासे करीने तथा चारे पास प्रसरतो एवा प्रफुल्लित बहुल मालती आदिना सुगंधे करीने वश करेलां एवां पण मन मोकलां थाय एवुं देखाय ठे ए हेतु माटे अने पंचम स्वरनो उल्लास ते कामोदीपन थवानुं कारण ठे एम जरतादि शास्त्रमां कथुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:-तथचिक्रीमिषागतकामुककामिनीसंकुलत्वेन च स्त्रीसंसक्त्यादेरपि तत्र ज्ञावात् ॥ अथवा माभूवन्नवरत-शास्त्राज्यासपरावर्त्तनादिपराणां यतीनामेतज्ज्ञान्या दोषाः ॥ तथापि लोकसंचारशून्योऽयानजूमौ वसतां चरटतस्करादिनि-रुपकरणापहारस्यापि संज्ञवात्, तदपहारे च शरीरसंयमवि-राधनाप्रसंगात् ॥

अर्थ:-वली क्रीडा करवानी इजाए त्यां आव्यां जे कामी पुरुष ने कामिनी स्त्रीयो तेणे करीने व्यासपणुं ठे माटे स्त्रीना संबंध आदिकनो पण त्यां संज्ञव ठे ॥ अथवा निरंतर शास्त्रनो अज्यास तथा गणवुं ए आदिकने विषे तत्पर एवा मुनिने ते उद्यान संबंधी दोष म थाउं तो पण लोकना संचारथी रहित ते उद्यान जूमिने विषे रहेता जे मुनि तेमनां उपकरण पण जील चोर आदिक आ-र्वीने हरशे एवो संज्ञव ठे माटे ते ज्यारे उपकरण गयां त्यारे शरी-रनी तथा संयमनी विराधना थवानो प्रसंग प्राप्त थाय ए हेतु माटे मुनिने उद्यानमां रहेवुं घटवुं नथी.

ટીકાઃ--ચત્રુદ્યાનવાસ આગમે શ્રૂયતે સોઽનાપાતાસંલોકય-
 સૈકદ્ધારોદ્યાનવિષયસ્તસ્ય ચ પ્રાયેણ કલિકાલે લોકસ્ય રાજ-
 ચૌરચરટાદ્યુપપ્લવૈર્વાધિતત્વેન દૌસ્થ્યાદસંજવ એવેત્યુદ્યાન-
 વાસઃ ! કથમધુનાતનમુનીનાં કદ્વપ્યમાનઃ શોઙ્ગતે ? તસ્મા-
 દ્વિદાર્નીં જિનગ્રહવાસ એવ સાધુનાં સંગતઃ પ્રતિજ્ઞાતિ.

અર્થઃ--ને જે ઉદ્યાનવાસ આગમમાં સંજલાય છે તે તો જેમાં
 લોકનો આવરો ન હોય ગુપ્ત એક દ્વાર હોય. એવા ઉદ્યાનમાં યતિને
 રહેવું એવો શાસ્ત્રનો અગ્નિપ્રાય છે ને બહુધા તો તે પ્રકારના ઉપદ્રવે
 કરીને લોક દુઃખિત થયા છે. તથા દરિદ્રિ થયા છે, માટે સંજવતુજ
 નથી. તેથી આ કાલના મુનિને ઉદ્યાનવાસ કદ્વે એવું જે કહેવું તે
 કેમ શોઙ્ગે ? નજ શોઙ્ગે. માટે આ કાલમાંના સાધુને ચૈત્યમાંજ ર-
 હેવું એ પક્ષ સારો ઘટતો જણાય છે.

ટીકાઃ--ન ચ તત્ર આધાકર્મિકાદયો દોષાઃ ॥ તથ ચ પ્ર-
 યોગઃ ॥ ચૈત્યમિદાર્નીતનમુનીનામુપજ્ઞોગયોગ્યં ॥ આધાકર્મા-
 દિદોષરહિતત્વાત્ ॥ તથાવિદ્યાહારવત્ ॥ નચાયમસિદ્ધો હેતુઃ
 ॥ જિનપ્રતિમાર્થં નિષ્પાદિત આયતને આધાકર્માદિદોષોનવ-
 કાશાત્ ॥ યત્યર્થ ક્રિયમાણે હિ તસ્મિન્સ સ્યાત્ ॥

અર્થઃ--ને ત્યાં આધા કર્મિઆદિ દોષ પણ જણાતા નથી ને
 વલ્લી અનુમાન પ્રયોગથી એ વાત સિદ્ધ થાય છે ॥ તે ઉપર ન્યાય-
 શાસ્ત્ર વિચાર જે ચૈત્ય આ કાલના મુનિને ઉપજ્ઞોગ કરવા યો-
 ગ્ય છે, આધાકર્માદિ દોષ રહિત છે એ હેતુ માટે જેમ આધાકર્માદિ
 દોષ રહિત આહાર મુનિને જોગવવા યોગ્ય છે, તેમ ચૈત્ય પણ આ
 કાલના મુનિને જોગવવા યોગ્ય છે ॥ પણ આ હેતુ અસિદ્ધ નથી

केम जे जिन प्रतिमाने अर्थे निपजोवेला स्थानकमां आधाकर्मादि दोषने पेसवानो अवकाश पण नथी माटे अनुमान निर्बाध ठे, केम जे मुनिने अर्थे कर्तुं होय तो तेमां ते आधाकर्मादि दोष होय ने आ तो मुनिने अर्थे कर्तुं नथी माटे आधाकर्मी दोष नथी.

टीका:—तथागमोक्तत्वमप्यस्यास्ति ॥ तथा चागमः ॥
“निस्सकरुमनिस्सकमे” वावि चेइए सव्वहिं थुइं तिन्नि॥वेळं व
चेइयाणि व नाउंइक्किक्किया” वि ॥

अर्थ:—तेमज आगममां कहुं ठे जे निश्चाकृत तथा अनि-
श्चाकृत ए सर्वे चैत्योमां त्रण थुइ देवी बाकी असुर थती होय अ-
थवा जाजा चैत्यो होय तो एकएक थुइ पण अपाय ठे.

टीका:—॥ अत्र हि निश्चाकृतव्यपदेशात् चैत्यवासः साधूनां
सिध्यति ॥ अन्यथा यत्र साधूनां निश्चा तन्निश्चाकृतमित्य-
न्वर्थानुपपत्तेः ॥ तन्निवासेनैव तन्निश्चायाः संज्ञवात् ॥ यदि च
साधूनां तत्र वासो न स्यात् तदाऽनिश्चाकृतमैवैकं चैत्यं ज-
वेत् ॥ अन्यस्य निश्चाकृतपदवाच्यस्यानुपपत्तेः ॥

अर्थ:—आ शास्त्र वचनमां निश्चाकृत एवुं चैत्य एम कहेवा-
पणुं ठे, ए हेतु माटे साधुने चैत्यवास सिद्ध थयो. ने जो एम न
कहीए तो जे साधुनी निश्चाये कर्तुं ते निश्चाकृत कहीए ए प्र-
कारना साचा अर्थनी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे साधुना निवासे
करीनेज साधुनी निश्चानो संज्ञव ठे, ने जो साधुनो निवास चैत्यमां
न होय तो अनिश्चाकृत एवुं एकज चैत्य कहेत, माटे निश्चाकृत
पदवमे कहेलुं जे बीजुं चैत्य तेनी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे
साधुने चैत्यमां रहेवानुं सिद्ध थयुं.

टीका:-तथाच निश्चाकृतपदवाच्यस्य शशविषाणायमानत्वेनानिश्चाकृततुल्यककृतया तत्र वंदनाजिधानमपि कथं घटो मटाव्यते ॥ तस्मात्तद्व्यपदेशान्यथानुपपत्त्यैव यतीनां तत्र वासो ज्वसीयते ॥

अर्थ:-ने बली ससलानां शिंगरानी पेठे वस्तुताये निश्चाकृत चैत्यज नथी ने निकेवल अनिश्चाकृत एवुं जे एक चैत्य ठे, एम अंगिकार करो तो निश्चाकृत चैत्यने विषे वंदननुं जे कहेवुं ते कीये प्रकारे घटशे, निश्चाकृत चैत्यनो अंगीकार नहीं करोतो तेनुं कहेवुं व्यर्थ थशे माटेज निश्चय करीए ठीए जे साधुने चैत्यमारहेवानुं ठे,

टीका:-तथा संज्ञावणे विसद्वो देउलियखरंटजयणजवएसो इत्याद्यागमे ग्लानप्रतिजागरणचिंतायां देवकुलिकशब्दादपि चैत्यवाससिद्धिः देवकुलिकनिवासमंतरेण देवकुलिकव्यपदेशानुपपत्तेः नहि ग्रामाज्ञावे सीमाविधानं नामेति लौकिकन्यायात् एवं चैवमाद्यागमवचनप्रामाण्यादागमोक्तत्वमप्यस्येति निश्चीयते ॥

अर्थ:-बली संज्ञावण इत्यादि आगम गाथाने विषे देवकुलिक शब्द कह्यो ठे, ते देवकुलिक शब्दथी पण चैत्यवासनी सिद्धि थाय ठे, केम के देवकुल कहेंतां देवालय ते जेमने ठे ते देवकुलिक कह्यो, एटले देवमंदिरवाला एटलो अर्थ थयो, देवमंदिरमां निवास कर्या विना देवमंदिरवालो एम कहेवुं न घटेते उपर लौकिक न्याय देखामे ठे जेम के गाम विना सीमामानुं करवुं ते निश्चे होय नहीं ए प्रकारना लौकिक न्यायथी चैत्य निवास कर्या विना चैत्यवाला अमुक पुरुषो एवो व्यवहार होय नहीं. एवं कहेतां ए प्रकारना

लौकिक न्यायशी तथा एवमादि केहेतां आ कहुं इत्यादि आगम वचनना प्रमाणपणाशी ए चैत्यवासने आगमोक्तपणुं ठे एम निश्चय करीए ठीए.

टीका:-तथा च प्रयोगः ॥ चैत्यनिवास इदानींतनमुनीना मुचित आगमोक्तत्वात् ॥ चैत्यवन्दनवत् ॥ नन्वेवमपि सिद्धांतान्न साक्षात् चैत्यवासः सिद्ध्यति ॥ विधेयतया तस्य क्वचिदप्यनभिधानादिति चेत् । सत्यमेवं तर्हि गीतार्थाचरितत्वा दयमुपपत्स्यते ॥ तथाच साधूनां जिनजवनवासो विधेयः । गीतार्थाचरितत्वात् । चतुर्थ्या पर्युषणांपर्ववत् नचायमसिद्धो हेतुः ॥ गीतार्थाचरितत्वस्योक्तयत्रापि प्रतीतत्वात् ॥ तथाहि ॥ श्रीमदार्यरक्षितपादैर्जगवति महावीरे निश्चयससौधमध्यासीने गीतार्थानां बलमेधासंहननधैर्यादिहानिं पृष्ठवंशादिसहितवसतिव्यवहेदं चोपलज्य चैत्यवासो यतीनामाचरितः

अर्थ:-ते उपर अनुमान प्रयोग करी देखामे ठे जे साधुये जिनजवनमां वास करवो केम जे गीतार्थ पुरुषोए आचर्यो ठे ए हेतु माटे चोथने विषे पर्युषणा पर्व करवानी पेठे. एटले जेम चोथने विषे गीतार्थ पुरुषे पर्युषणा पर्व कर्तुं ठे. ते साधुने करवा योग्य ठे तेम चैत्यवास पण करवा योग्य ठे, ने आ हेतु असिद्ध पण नथी केम जे गीतार्थ पुरुषे जे आचर्युं ते वादि प्रतिवादि ए बेने प्रसिद्ध पणो मानवा योग्य ठे ॥ ते देखामे ठे जे जगवान् महावीर स्वामी मोक्षरूपी महेलमां पधार्या पठी श्री आर्यरक्षित आचार्ये गीतार्थ पुरुषनां बलबुद्धि, शरीरनां संघयण, धैर्य आदिकनी हानी जोइने

तथा लक्षण युक्त जे साधुने रहेवानां स्थान तेनो उब्बेद थयो एम जाणीने साधुने चैत्यवास कराव्यो ठे.

टीका:-कुत एतदवसितमिति चेत् ॥ आसोपदेशात् ॥
तथाहि ॥ इवास्तस्यहिं वीसुत्तरोहिं, सिद्धिं गए महावीरे ॥ बु-
द्धिं च जईणं, पि ठीवंसाइयं ठाणं ॥ बलमेहाबुद्धीणं, हाणि
नाऊण सुविहियजणस्त ॥ चेइयमठआवासो पकप्पिओ
अज्जरस्केहिं ॥

अर्थ:-बली लिंगधारी सुविहित प्रत्ये बोद्यों जे, जो तमे
एम कहेता हो जे क्यांथी ए वातनो निश्चय कयों ? तो कहीए
ठीए जे हितकारी मोटा पुरुषना उपदेशथी ते देखाकीए ठीए जे
महावीर स्वामी सिद्धि गया पठी ठसैं ने बीश वर्ष थयां त्यारे य-
तिने रहेवा योग्य स्थानक उच्छिन थयां ने सुविहित जननां बल,
बुद्धि, अने मेधानी हाति थई ते जाणीने आर्यरक्षित आचार्ये चै-
त्यमां निवास कइज्यो ठे.

टीका:-न चागमाविरोधिन्याचरणा प्रमाणं, इयं तु न
तथेति वाच्यं आगमाविरोधस्य निस्तकमेत्यादिना समर्थितत्वात्
॥ गीतार्थाचरणा चागमं प्रमाणयदजिरवश्यमन्युपेतव्या ॥
यदुक्तं ॥ अवलंबिजण कळां, जंकिंची आयरंति गीयथ्या ॥
थोवावराहवहुण, सबेसिं तं पमाणंति

अर्थ:-बली लिंगधारी सुविहित प्रत्ये कहे ठे जे जो तमे
एम कहेता हो जे आगमने विरोध न आवे एवुं आचरण प्रमाण
ठे अने आतो तेवी रीते नथी माटे प्रमाण नथी तो तेनो उत्तर

જે આગમની સાથે વિરોધ નથી એ પ્રકારે નિસ્સકન શાસ્ત્ર વચ્ચે કરીને આગમ સાથે મજબૂતો ચૈત્યવાસ છે એવું પ્રતિપાદન પૂર્વે કર્યું છે તે ગીતાર્થનું આચરણ આગમને પ્રમાણ કરનાર પુરુષને અવશ્ય પ્રમાણ કરવા યોગ્ય છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે ગીતાર્થ જનો જ્ઞાનાદિરૂપ કાર્યનું આલંબન કરીને જે કાંઈ પણ કાર્ય કરે છે. તેમાં થોડો અપરાધ અને ઘણો ગુણ રહ્યો છે માટે તે સર્વને પ્રમાણરૂપ છે.

ટીકા:—इति जगवत्प्रतिपादितमुमुक्षुप्रवृत्तिनिवृत्तिरूपागम-
श्रुतादिव्यवहारपंचकांतःपात्यागमविरुद्धाचरणानज्युपगमे च
जगवदप्रामाण्यसंजनात् ॥ तथाच जगवदाशातनाप्रसंगात्

અર્થ:—એ હેતુ માટે જગવાને પ્રતિપાદન કર્યા જે મુમુક્ષુને પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ રૂપ આગમ શ્રુતાદિ રૂપ પાંચ વ્યવહાર તેમાંનું આગમથી અવિરોધ આવે એવું જે આચરણ તેનો અંગીકાર નહીં કરો તો જગવાને પણ અપ્રમાણવળાની પ્રાપ્તિ થશે માટે, વલ્લી જગવાનની આશાતના થવાનો પ્રસંગ થશે એ હેતુ માટે

ટીકા:—आचरितलक्षणस्येहोपपत्तेः ॥ तथा चागमः ॥
असद्वेष समाश्रितं जं कथ्यई केणई असावज्जं न निवारियम-
झेहिं, बहुगुणमणुमेयमायरियं

અર્થ:—શિષ્ટ પુરુષે જે આચરણ કર્યું તે આચરણ લક્ષણની અહીંયાં સિદ્ધિ છે, એટલે શિષ્ટ પુરુષના સરખું આચરણ કરવું તે યુક્ત છે, તે ઉપર શાસ્ત્રનું પ્રમાણ છે, જે શઠજાવ વિનાના જે પાપરહિત મોટા પુરુષ તેમણે જ્યાં જે કંઈક આચરણ કર્યું તે નિર્દોષ છે

માટે બીજાએ ડ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ જ્ઞાવના અનુમાનની અપેક્ષાએ ઘણો ગુણ જાણી નિવારણ કર્યું નથી તો તે આચરણ કહ્યે છે, એટલે કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—અયં ચ ન તાવચ્છદ્ધૈઃ સમાચીર્ણો, ડ્રવ્યક્ષેત્રકાલા-
અપેક્ષયા ગુરુલાઘવર્ચિતયા ધાર્મિકૈરેવાસ્ય પ્રવર્તિતત્વાત્ ॥
નાપ્યયં સાવચઃ સાવચં હિ પાપં, તચ્ચ જીવવધાદિ ॥ નચ યતીનાં
ચૈત્યવાસવિધૌ જીવવધાદિકં પ્રયત્નેનાન્વેષયંતોઽપ્યુપલક્ષેમહિ ॥
નિરવચત્વાદેવં ચ ન બહુશ્રુતૈસ્તત્કાલજ્ઞાવિજિર્ણીતાર્થૈર્નિવારિતઃ
અત એવ બહૂનાં ધાર્મિકાણામનુમતઃ ॥

અર્થ:—ને આ જે ચૈત્યવાસ છે તે જાઠ પુરુષોએ આચર્યો નથી
એ તો ડ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ ગુરુ લાઘવના વિચારથી એટલે
દોષ થોડો ને ગુણ ઘણો એવા વિચારથી ધાર્મિક પુરુષોએજ એ ચૈ-
ત્યવાસની પ્રવૃત્તિ કરી છે, એ હેતુ માટે, વલી આ ચૈત્યવાસ છે તે
સાવચ પણ નથી કેમજે અવચ જે પાપ તેતો જીવવધાદિક છે, ને
મુંનિને ચૈત્યવાસ કરતાં કાંઈ જીવ વધાદિક પાપ પ્રયત્નથી ઓછતાં
પણ નથી જમ્તું, માટે એ ચૈત્યવાસ નિરવચ છે એ હેતુ માટેજ તે
કાલે થયેલા બહુશ્રુત ગીતાર્થ પુરુષોએ નિવારણ કર્યો નથી ને એહીજ
કારણ માટે ધાર્મિક પુરુષોને ચૈત્યવાસ કરવાનો સંમત છે.

ટીકા:—સિદ્ધાંતનિકષપટ્ટાનાં વિરચિતાનેકશ્વતોદ્ધારસા-
રશાસ્ત્રાણાં શ્રીહરિજડસૂરીણાં તથા પ્રવૃત્તિશ્રવણાત્ ॥ સ્વરચિ-
તગ્રંથેષુ ચૈત્યવાસપ્રતિપાદનેન ચ તથા પ્રવૃત્તેસ્તૈઃ સત્યાપનાત્ ॥
॥ તથાચ તદગ્રંથઃ ॥ જિણર્વિવપદ્ધત્થં, અહવા તકમ્મનુદ્ધત્તિ ॥
તથા જિણર્વિવસસ પદ્ધા સાહુનિવાસો ય ઇત્યાદિ ॥

અર્થ:-અને સિદ્ધાંતની કસોટી સમાન, અને રચ્યાં છે અનેક આગમના ઉદ્ધારથી શ્રેષ્ઠ શાસ્ત્ર જેણે એવા શ્રી હરિજ્ઞાન સૂરી તેમની પ્રવૃત્તિ સંજ્ઞાવાય છે જે હરિજ્ઞાનસૂરિએ ચૈત્યવાસ કર્યો હતો કેમ જે પોતાના રચેલા ગ્રંથોને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કરવું તેણે કરીને ચૈત્યવાસની પ્રવૃત્તિ છે તે તેમણેજે સત્ય થાપી છે એ હેતુ માટે ચૈત્યવાસ કરવો વલી આ તેમના ગ્રંથનું વચન છે, જે જિનર્વિવની પ્રતિષ્ઠાને અર્થે અથવા જિન કર્મતુલ્ય, તથા જિનર્વિવની પ્રતિષ્ઠા છે ત્યાં સાધુ નિવાસ છે इत्यादि-

ટીકા:-દેયં તુ ન સાધુજ્યસ્તિષ્ઠંતિયથા ચ તે તથાકાર્યમ્ ॥
અક્ષયનીઝ્યા હ્યેવં, ક્ષેયમિદં વંશતરકાર્મમિતિ

અર્થ:-ચૈત્ય સાધુને આપી ન દેવું, જેવી રીતે તે સાધુ રહે તેમ કરવું અક્ષય નીચીયે કરીને ઇટલે મૂલ ધનનો નાશ ન થવા દેવો, એ પ્રકારે જે કરવું તે વંશતરકાર્મ જાણવું ઇટલે વંશ પરંપરાએ ચાલ્યું જાય.

ટીકા:-તથા સમરાદિત્યકથાયામપિ જિનજીવનાંતર્ગતપ્રતિ-
શ્રયસ્થિતાયાઃ સાધ્વ્યાઃ કેવલોત્પાદપ્રતિપાદનાત્ ॥ તથાધુ-
નિકમુનીનાં બહૂનાં ચૈત્યવાસપ્રવૃત્તિર્દર્શનાત્ ॥ યદિ હ્યયં
ગીતાર્થાનાં નાનુમતઃ સ્યાત્તદા કથમેકવાક્યતયા સર્વત્રાપ્ર-
તિહતપ્રસરઃ પ્રવર્ત્તે

અર્થ:-વલી સમરાદિત્યની કથામાં પણ જિનજીવનના અંતર્ગત જે પ્રતિશ્રય તેમાં રહેલી જે સાધ્વી તેને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું છે એમ પ્રતિપાદન કર્યું છે એ હેતુ માટે. વલી આધુનિક ઘણા

मुनि चैत्यवास करे ठे तेनी प्रवृत्तिनुं देखवापणुं ठे माटे. जो ए चै-
त्यवास गीतार्थोने संमत न होत तो केम एक वाक्यपणे सर्व जगाये
निरंतर तेमनो पतार प्रवर्तें ठे ? एटले जो चैत्यवास नज करवानो
होत तो सर्वे गीतार्थोनुं वचन तथा प्रवर्त्तवुं ते एक साथे मलतुं
केम आवत ?

टीकाः--न च विशेषदोषोपलंभमंतरेण गीतार्थाचरितम-
प्रमाणीकर्तुं युक्तं ॥ नापि विरुद्धः साध्यविपर्ययाव्याप्तत्वात् ॥
नहि गीतार्थाचरितत्वं यत्प्रविधेयत्वेन व्याप्तं ॥ तथासति पर्यु-
षणाया अपि चतुर्थ्यामकरणप्रसंगात् ॥ नाप्यनैकांतिकः वि-
पक्षेऽगतत्वात् ॥ नहि गीतार्थाचरितत्वं यत्प्रविधेयेऽनुष्ठाने
गतं ॥ प्राणातिपातादीनामपि गीतार्थाचरितत्वेन हि तत्
स्यात् ॥ न चैवमस्ति

अर्थः--माटे विशेष दोषनी प्राप्ति विना गीतार्थ पुरुषनुं आ-
चरण अप्रमाण करवुं ते युक्त नथी. ते उपर न्याय शास्त्रनो विचार
जे, चैत्यवास साधुने करवा योग्य ठे. गीतार्थ पुरुष आचरण कयों
ए हेतु माटे ए प्रकारना अनुमान प्रयोगने विषे जे हेतु ठे ते वि-
रुद्ध नथी एटले खोटो नथी केम जे साधुने न करवा योग्य जे वस्तु
तेमां गीतार्थना आचरण रूप जे हेतु ते होय नहीं माटे जे गीता-
र्थनुं आचरण ठे ते साधुने करवा योग्य ठे, ने जो एम न मानता
हो तो चोथने विषे पर्युषणा पर्व करो ठो तेने न करवानो प्रसंग
प्राप्त थशे. वली अनुमान प्रयोगने विषे जे हेतु ठे ते एकांतिकपण
नथी एटले खाटो नथी केम जे यतिने न करवा योग्य जे अनुष्ठान
मात्र ते रूप जे विपक्ष तेने विषे गीतार्थाचरणरूप जे हेतु ते ठे

ही माटे, ने जो प्राणातिपातादिकनुं गीतार्थ आचरण करता ते तो ए हेतु विपक्षमां गयो कहेवात, माटे एम तो ठे नही, तेथी अनुसाम प्रयोग निर्दोष सिद्ध थयो.

टीका:- ॥ किंच, यतीनां चैत्यवासमंतरेण सांप्रतिक-
जिनजवनानां हानिः स्यात् ॥ तथाहि ॥ पूर्व कालानुज्ञावा-
देव श्रीमंतोऽव्यग्रचेतसो देवगुरुत्वप्रतिपत्तिजरनिर्जरतया
हेतुदेव परं तत्त्व मिति मन्यमानाः श्रावकाश्चैत्यचित्तचित्तां
परमादरेणाऽकरिष्यन् ॥ सांप्रतं तु दुःखमादोषा नक्तं दिवं कु-
टुंबसंबलचित्तासंतापजर्जरितचित्ततयेतस्ततो धावतां प्रायेण
दुर्गतानां श्राद्धानां स्वज्जवनेऽप्यागमनं दुर्लभमास्तां जिनमं-
दिरे तथाच कुतस्तया तत्समारचनादिचित्ता तेषां

अर्थ:-वली यतिने चैत्यवासविना आ कालनां जिनजवन-
नी हानि थाय. तेज देखाने ठे जे पूर्वे कालना महिमाथीज जे
श्रीमंत लोक हता ते व्यग्र चित्तवाला न हता.ने देवगुरु तत्त्वनी घणी
जक्तिथी जरेला हता, ने ते देवगुरुने एज परमतत्त्व ठे एम मान-
ता एवा जेने श्रावक ते चैत्य संबंधी चित्ताने परम आदरवमे क-
रता ने हालमां तो दुःखमा कालना दोषथी रात्रि दिवस कुटुंबनुं
जरणपोषण करवानी चित्ताना संतापथी आकुल व्याकुल चित्तवाला
थया ठे. ए हेतु माटे चारे पास दोरता ने बहुधा दरिद्रि एवा
श्रावक लोकोने पोताने घेर पश आवुं दुर्जन ठे तो जिनमंदिर
आववानी वाततो ठेरे रही, माटे ते जिनमंदिरने समारवुं इत्या-
दिक चित्ता तो तेमने क्यांथीज होय ?

टीका:-श्रीमतां तु प्रतिक्रमदाक्षतवारविलासिनीधन-

सारशबलमलयजरसपंकिलपीनकुचकलशपीठधुवनडुर्ध्वलिता-
नां निरंतरमेव जूरिजूरिद्विप्सया पार्थिवसेवाहेवाकिनां जिन-
गृहावलोकनमेव न संपद्यते, दूरे तर्जिता ॥ तदज्ञावे च कालेन
जिनसदनानां विशारुता स्यात् ॥ तथाचतीर्थोच्छित्तिरापनी-
पद्यते

अर्थः—आ कालना श्रीमंत श्रावक लोकोने तो ते चैत्य
चिंता क्यांथीज होय ? केम जे ते तो द्वाणे क्लृप्ते पोताना रूपादिक
गुणनी केने करीने आलसु एवी जे वेश्याओ तेमना बरास कर्पूर-
वती मिश्रित जे मलयचंदननो रस तेणे करीने व्यास थएला अने
पुष्ट थएला जे स्तन कलश ते रूपी पीठने विषे लोट पोट थता
एटले केवल विषय शक्ति ठे ने ते धर्म कार्य नथी करी शकता
तेथी दरिद्री जेवा ठे. ने केटलाकने तो निरंतरज घणी घणी
द्रव्य पामवानी इढाये करीने राजाओनी सेवा करवानी कुटेव
पकी ठे. एवा ते गृहस्थ श्रीमंत लोकोने जिन जवननुं देखवुंज
नथी थतुं, तो तेनी चिंता तो ठेठे रही ने ज्यारे ते जिनजवननी
चिंतान रही त्यारे सार संज्ञाल विना काले करीने जिन जवननो
विनाश थाय ने ज्यारे जिनजवननो विभेद थयो त्यारे तीर्थनो
विभेद एनी मेलेज आवी पड्यो एम जाणवुं.

टीकाः—चैत्यांतर्वासे तु यतीनां तदुद्यमेन जूरिकालं जिन-
जवनान्यवतिष्ठेरन् ॥ तथा च तीर्थाव्यवच्छेदः ॥ तदव्यवच्छि-
त्तिहेतोश्च किंचिदपवादासेवेन स्यागमेपि समर्थनात् ॥ यदाह ॥
जो जेण गुणेष हिओ, जेण विणा वां नसिजए जंतु इत्यादि ।
तदेवं सूक्ष्मेक्षिक्या विमूश्यतां विदुषां चेतसि चैत्यवास एवे.
दानीं तनमुनीनां संगतिमंगतीति.

अर्थः—ने ज्यारे मुनि चैत्यवास करे त्यारे तो मुनिनो ते संबंधि जे उद्यम तेणे करीने जिनजुवन घणा काल सुधी रहे त्यारे तीर्थतो पण उच्छेद न थाय माटे तीर्थनो उच्छेद न थाय ए हेतु माटे कांश्च अपवाद सेववानुं शास्त्रमां पण कह्युं ठे जे जे गुणे करीने अधिक होय अथवा जेना विना जे सिद्ध न थाय इत्यादि. ते माटे सूक्ष्म दृष्टि ए विचार करो तो विद्वानना चित्तमां एम आवशे जे आ कालना मुनिने चैत्यवास करवोज जोशए.

टीकाः—तथा वसत्यहमेति ॥ वसतौ परगृहे निवासं प्रति अहमा मात्सर्यं परगृहवासोप्रे निराकरिष्यते इति यदुक्तं, तदिदानीं व्यज्यते । सर्वव्रतेषु निरपवादं हि ब्रह्मव्रतं यतीनामागमे गीयते, यदुक्तं ॥ न वि किंचि अणुत्रायं, पन्नि-सिद्धं वा वि जिणवरिंदेहिं ॥ मुत्तुं मेहुएजावं, न सो विणा रागदोसेहिं ॥ नच तत् स्त्रीशब्दश्रवणादेः सम्यक् निर्वोदुं पार्यते ॥ उत्कलिकादिप्रादुर्भावात् ॥ परगृहे वसतां चावश्यंजाविनः तच्छ्रवणादयः ॥

अर्थः—वली ते लिंगधारी आ प्रकारनी प्ररूपणा करे ठे जे वसति एटले परघर तेमां जे रहेहुं ते प्रत्ये मत्सर करवो एटले मुनिने परघरमां न रहेहुं ए रीते ते प्रतिपादन करे ठे. पूर्वे एम कह्युं हुतुं जे परघरमां रहेवानुं आगल खंरुन करीशुं ते आ खंरुन करी प्रगट करे ठे. जे सर्व व्रतमां साधुने जेमां अपवाद मार्ग नथी एहुं तो एक ब्रह्मव्रत आगममां कह्युं ठे, ते शास्त्रवचन ए ठे जे जे जिनवरेंद्र तीर्थकरे एक मैथुन जाव मूकीने बीजुं कांश्च पण आझा कर्तुं नथी. तथा निषेध पण कर्तुं नथी. केम जे ते मैथुन राग विना

હોય નહીં એટલે રાગની જોમે દ્રેષ પણ આવ્યો. ને તે પઠવાને સર્વે દોષ આવ્યા માટે, તે બ્રહ્મવ્રત સ્ત્રીઓના શબ્દો સાંજલવા તથા તેને દેખવી ઇત્યાદિકથી સારી રીતે નિર્વાહ કરો પાર પમાતુ નથી, કેમ જે કામોદીપન આદી પ્રગટ થવાનું એ કારણ છે માટે, ને પર-
ઘરમાં રહેનારાને તે શ્રવણાદિક અવશ્ય થાય છે.

ટીકા:—॥ તથાચ નિતંબિનીનાં તુલિતકોકિલાકલકૂજિતં
ગીતાદિરવમધરિતરતિસૌંદર્યં ચ રૂપમુપલબ્ધ્ય ચુક્તજોગાનાં
પૂર્વાનુષ્ઠૂતનિધુષનંવિલસિતપ્રતિસંધાનાદયોઽનુક્તજોગાનાં ચ
તત્કુતૂહલાદયઃ પ્રાહુર્જવેયુઃ ॥

અર્થ:—વલી સ્ત્રીઓનો કોયલના મધુર શબ્દ જેવો ગીતાદિ-
કનો શબ્દ સાંજલીને તથા કામદેવની સ્ત્રી તેનું સુંદરપણું તે જેણે
લઘુતા પમાર્યું છે. એવું સ્ત્રીઓનું રૂપ દેખીને પૂર્વે ગૃહસ્થાવસ્થામાં
જેણે જોગ જોગવ્યા છે. તે સાધુને પૂર્વે અનુજવ થયેલો જે મૈથુન-
વિલાસ તેનું અનુસંધાન થવું એટલે સ્મરણ થવું ઇત્યાદિ ઘણા દોષ
પ્રગટ થાય ને જે સાધુએ પૂર્વે ગૃહસ્થાવસ્થામાં જોગ જોગવ્યા નથી.
તેને તે મૈથુનનું કૌતુક અવારૂપ ઘણા દોષ પ્રગટ થાય.

ટીકા:—યતિનાં ચ સતતં કર્ણપીયૂષવર્ષિવિશદગંઝીરમ-
ધુરસ્વાધ્યાયધ્વાનં નિશમ્ય કેષાંચિત્તુ શરીરાણ્યગણ્યલાવણ્યશ્રી-
ણિ નિર્વર્ણ્ય પ્રોષિતપતિકાદીનાં તરુણીનાંરિરંસાદયઃ પ્રાહુઃખ્યુઃ॥
એવં ચાન્યોન્યં નિરંતરરૂપાવલોકનગીતશ્રવણાદિન્નિર્દુર્મથમન્મ-
થોન્માથદૌસ્થ્યચારિત્રમોષાદયોઽનેકદોષાઃ પુણ્યેયુઃ ॥

અર્થ:—ને સાધુનો નિરંતર કાનને અમૃત સમાન જે સુંદર

मधुर स्वाध्यायनो शब्द तेने सांजलीने तथा केटलाक साधुनां
असंख्य लावण्य शोभानां धारण करनार सुंदर शरीर तेमने देखी-
ने विरहिणी जुवान स्त्रीयोने काम क्रीडा करवानी इच्छा थाय ए
आदि घणा दोष प्रगट थाय. ए प्रकारे स्त्रीयोने तथा साधुने पर-
स्पर निरंतर रूपनुं देखवुं गीतनुं सांजलवुं ए आदि कारणे करीने
दुःखदायी महा कामदेव संबंधी विकारे करीने चारित्रनो नाश थाय
ए आदि घणा दोष प्रगट थाय माटे साधुए परघरमां निवास
न करवो.

टीका:-॥ यथोक्तं ॥ श्रीवज्जियं वियाणह इत्थोणं जत्थ
काणरूवाणि ॥ सदा यन सुचंती, ताविय तेसिं न पेच्छेहि ॥ बंज-
वयस्स अगुत्ती, लज्जानासो य पीडवुद्धी य ॥ साधु तवोवणवासो,
निवारणा तिथ्य परिहाणी

अर्थ:-ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे साधुने रहेवानुं स्थान स्त्री
वर्जित जाणवुं जे स्थाने स्त्रीयोनां रूप तथा शब्द न देखाय न सं-
जलाय तथा ते स्त्रीउं पण ते साधुने न देखे एवुं स्थान साधुने
रहेवा योग्य ठे केम जे एवी रीते न होय तो ब्रह्मव्रतनी गुप्ति न
रहे तथा लज्जानो नाश थाय तथा प्रीतिनी वृद्धि थाय, माटे सा-
धुने तपोवनमां निवास करवो जेथी तीर्थनी हानिनुं निवारण थाय.

टीका:-तथा लौकिका अप्याहुः ॥ शृणु हृदयरहस्यं य
त्प्रशस्यं मुनीनां, न खलु न खलु योषित्संनिधिः संविधेयः ॥ हरति
हि हरिणाक्षी क्षिप्रमक्षिहुरप्रप्रहतशमतनुत्रं चित्तमप्युन्नतानां.

अर्थ:-लौकिकमां पण एम कहे ठे जे, मुनिने पण वखा-

एवा योग्य एवं हृदयं रहस्य कहुं तुं ते सांजळो जे साधुने छि-
उनुं समीपपणुं निश्चे नज करवुं. केम जे-हरिणना जेवां जेनां नेत्र
ठे एवी स्त्री नेत्ररूपी तीखा शस्त्रना प्रहारवमे उपशमरूप बखतरनो
नाश करे ठे ने उत्तम पुरुषनां पण मन हरे ठे.

टीकाः--अत एव निशीथे पंचमोद्देशके एकद मूलगुणेषु
अविसुद्धा इत्थि सारिया बीया ॥ तुल्यारोवणवसही, कारण
तहि कथ वसियवं ॥ अत्र तुल्यारोवणत्ति ॥ उत्सर्गोऽज्ञयोरपि
वसत्योर्वासे तुल्यं प्रायश्चित्तमित्यर्थः ॥ अथापवादे क्व वस्त-
व्यमितिप्रश्ने ॥ अह्वा गुरुस्स दोसा, कम्मे इवरीय हुंति स-
वेसिं ॥ जइ ए तवोवणवासं, वसंति लोमे अ परिवाउ ॥

अर्थः--एज हेतु माटे निशीथने विषे पांचमा उद्देशामां
कहुं ठे जे एक निवास तो मूल गुणने शुद्ध राखे एवो नथी ने
बीजो निवास स्त्री संसक्तिवाळो ठे, माटे ए बेमां निवास करतां
तुल्य प्रायश्चित्त ठे, कारण पढे त्यारे ते बेमांथी कीयामां रहेवुं, ए
जग्याए तुल्यारोवण ए शब्दनो अर्थ टीकाकार कहे ठे जे उत्सर्ग
मार्गे बे ए निवासने विषे रहेनारने पण तुल्य प्रायश्चित्त ठे. अथ
अपवाद मार्गे क्यां रहेवुं एम शिष्ये प्रश्न कर्तुं त्यारे गुरु कहे ठे जे

टीकाः--अत्र इतरस्यां स्त्रीसंसक्तायां वसतौ वासे प्रागनु-
जृतविलसितस्मृतिकरणादिना चतुर्थव्रतजंगप्रसंगेनाऽन्यशुद्ध-
वसत्यलाज्जेन च यतीनामाधाकर्मिक्यपि वसतिरनुज्ञाता
ग्रामाद्यंतर्वसद्भिश्च स्त्रीसंसक्तिवियुता श्रुतोक्तनिखिलगुणयुता
दुरापा वसतिः ॥ अंतत स्त्रीशब्दश्रवणस्यापि संज्ञवात् ॥

अर्थः—आ जगाये बीजो स्त्री संसक्त निवासने विषे जो साधु निवास करे तो पूर्वे गृहस्थपणामां स्त्री साथे अनुजव करखो जे विदासे तेनुं स्मरण थवुं इत्यादिके करीने चोथा व्रतना जंगनो प्रसंग थाय तेणे करीने, ने बीजो शुरू निवासनो लाज न थाय तेथी पतिने आधाकर्मिक निवास तेनी आज्ञा करेली ठे. ने ग्रामादिमां रहेनारने तो स्त्री संबंध रहितने शास्त्रमां कहेला जे सर्व गुण तेणे सहित एवो निवास मळवो दुर्लभ ठे, केम जे घरना अंदरमां तो स्त्रीयोना शब्द सांजळवानो संजव ठे ए हेतु माटे महासाधुए परघर वास न करवो.

टीकाः—जिनगृह्वासे तु यतीनां न तथासंसक्तिसंज्ञवः, चैत्यवन्दनार्थमेव कृष्णमात्रमागत्य गन्त्रीणां श्राविकादीनां यतिभिः सह तथाविधप्रसंगानुपपत्तेः ॥ नच एका मूलगुणेषु मित्याद्यागमबलेन प्रत्युत स्त्रीसंसक्तवसतित्यागेना धाकर्मिकवसतिवासो यतीनां संगतो, न तु जिनगृह्वास इति वाच्यं ॥ आधाकर्मस्त्रीसंसक्त्यादिदोषजालरहितजिनगृह्वासलाज आधाकर्मवसतिवासस्यात्यंतमनुचितत्वात् ॥

अर्थः—जिन घरमां निवास करे त्यारे तो यतिने ते प्रकारना स्त्री संबंधनो संजव नथी केम जे चैत्यवंदनने अर्थेज कृष्ण मात्र आवीने जनारी एवी श्राविकादिक साथे यतिने ते प्रकारनो प्रसंग नथी थतो जेवो तेना घरमां रहे थाय ठे तेवो वली “एका मूलगुणेषु” इत्यादि आगमना बले करीने उलटो स्त्री संबंधरहित निवासनो त्याग करवो तेणे करीने आधाकर्मिक निवास साधुने करवानो संज्ञव्यो, पण जिनघरमां रहेवानुं संज्ञव्युं नही ए प्रकारे

જો તમે કહેતા હો તો તે ન કહેવું કેમ જે આધાર્મિક તથા સ્ત્રી સંબંધ જેમાં ઘે ઇત્યાદિ દોષ સમૂહ રહિત જે જિન ઘર નિવાસ તેનો લાઝ થયે ઘટે આધાર્મિક નિવાસ કરવો તે અત્યંત અઘટ-તોજ છે. ॥

ટીકા:-કો હુન્મત્તઃ પથ્યાશનાવાસાવપથ્યમશ્રીયાત્ ॥ તસ્માત્પરગૃહવસતિરસમીચીનાઽધુનાતનયતીનાં ચ સ્વાગમે પરગૃહવાસઃ શ્રૂયતે સ તાત્કાલિકાતિસાત્વિકયત્યપેક્ષ્યેતિ ॥ તથા ચ પ્રયોગઃ ॥ યતીનાં પરગૃહવાસોઽનુપપન્નઃ ॥ અનેક દોષ દુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાત વદિતિ ॥

અર્થ:-કેમ જે કોણ હુન્મત્ત પુરુષ પથ્ય જોજનની પ્રાપ્તિ થયે ઘટે અપથ્ય જોજન જમે તે માટે આ કાલના મુનિયોને પરઘરમાં નિવાસ કરવો તે ઠીક નહીં, ને જે આગમમાં પરઘર નિવાસ કરવો એમ સંજ્ઞાય છે, તે તો તે કાલના અતિ સાત્વિક ધીરજવાળા જે મુનિ, તેની અપેક્ષા છે, વહી તે ઉપર અનુમાન પ્રયોગ પણ સિદ્ધ થાય છે જે યતિયોને પરઘરમાં રહેવું તે અઘટિત છે. કેમ જે તે અનેક દોષે કરીને દુષ્ટ છે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની પેઠે જેમ પ્રાણાતિપાત છે તે અનેક દોષ દુષ્ટ છે તો યતિને કરવા યોગ્ય નથી, તેમ પરઘર વાસ પણ કરવા યોગ્ય નથી.

ટીકા:-તથા સ્વીકારઃ સ્વસત્તાપાદનં કેષ્વિત્યાહ ॥ અર્થોઽઽ વિણં ગૃહસ્થઃ શ્રાવકઃ ચૈત્યસદનં જિનાયતનં ॥ તતોર્થ-શ્ચેત્યાદિ છંદઃ તેષુ ॥ તત્ર દ્રવ્યસ્વીકારસ્યાગમે નિષિદ્ધ-ત્વેઽપિ સાંપ્રતિકયતીનાં તત્સ્વીકારો યુક્તઃ ॥ તમંતેરેણ ગ્લાન-પરચક્રદુર્જિકાદ્યવસ્થાયાં નૈવજ્યપથ્યાઅનુપપન્નેઽતદ્દિના ચર્ધમ-

शरीरस्याज्ञावप्रसंगात् ॥ गृहमेधिनां च प्रायेण कालदोषाः
निर्धर्मत्वेन च यतिचिंताद्यविधानात् ॥

अर्थः—वली ते वेषधारी सुविहित प्रत्ये बोले ठे जे ड्रव्य
तथा गृहस्थ तथा जिनमंदिर ते पोतानां करी राखवां तेमां ड्रव्यनो
अंगिकार करवो तेनो शास्त्रमां निषेध ठे तो पण आ कालना सा-
धुने ते ड्रव्यनो अंगिकार करवो ते युक्त ठे केम जे ते ड्रव्य विना
ग्यान अवस्थामां तथा परचक्रनो जय थाय तथा डुकाल परे
इत्यादि अवस्थामां औषध तथा पथ्य जोजन इत्यादिकनी प्राप्ति
न थाय ए हेतु माटे ने ते विना धर्म शरीरने नाश थवानो प्रसंग
थाय ए हेतु माटे ने गृहस्थ तो बहुधा काल दोषे करीने धर्म र-
हित थया तेणे करीने यतिनी चिंतादिकने करता नथी माटे ॥

टीकाः—तथा सांप्रतं चैत्यड्रव्यमपि यतिभिः स्वीकृत्य
वर्द्धनीयं मूलधनं रक्षद्भिस्तै वृद्ध्यादेरधिकीज्जवता ड्रव्येण
प्रवचनाव्यवच्छिन्नये दुर्बलश्राद्धानामुद्धारकरणात् ॥ तेषां च
तथादौर्गत्यपंकादुद्धृतानां कालेनानवरतचैत्यसपर्याचिंतादिना
तीर्थप्रज्ञावनया बहुतरपुण्यार्जनसंज्ञवात् ॥ तदुद्धारं विना तु
प्रवचनोच्छेदप्रसंगात् ॥ इत्यर्थस्वीकारोऽधुनातनमुनीनां संगतं
इवाज्ञातीति ॥ ४ ॥

अर्थः—वली सांप्रतकाले यतियोने चैत्यड्रव्यनो अंगिकार
करी वधारवुं जोश्ये. केम जे मूल ड्रव्यनी रक्षा करी वृद्ध्यादिकथी
अधिक थतु जे ते ड्रव्य तेणे करीने प्रवचननो उच्छेद न थाय
तेने अर्थे ने दुर्बल श्रावकनो पण उद्धार कराय ए हेतु माटे ने
ग्यारे दरिद्रतारूपी कादवथी ते श्रावकनो उद्धार कर्यो त्यारे काले

કરીને નિરંતર ચૈત્યની પૂજા અર્ચાદિક ચિંતાયે કરીને તથા તીર્થ-
ની પ્રજાવનાયે કરીને અતિશે પુણ્ય ઉપાર્જન કરવાનો સંજવ છે એ
હેતુ માટે, ને તે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કર્યા વિના તો પ્રવચનનો ઉચ્છેદ
થવાનો પ્રસંગ છે એ હેતુ માટે ડ્રવ્યનો અંગીકાર તે તો આધુનિક
મુનિને સંગત છે, ઇટલે કરવો ઘટતો હોય ને શું ! એમ જણાય છે.

ટીકા:-તથા શ્રાવકસ્વીકારોપ્યદ્યતનમુનીના મુત્સર્ગાપ-
વાદપદવીવિદુરાણાં ન નિર્યુક્તિકઃ ॥ પૂર્વં હિ કાલસ્ય સૌસ્થ્યા-
દતિશયવત્પુરુષબાહુદયાત્ કુતીર્થ્યાનામ્બપીયસ્ત્વાત્ લોક-
સ્ય પ્રાયેણાસંક્લિષ્ટત્વાત્ ચ જૈનમતબાહ્યા અપિ જનાઃ સિતાંબ-
રજિદ્વચ્ચયઃ સબહુમાનં જિહ્વાદિકં વ્યતરિષ્યન્ ॥ સાંપ્રતં તુ
પ્રાહુર્જવદ્ભૂરિકુતીર્થિકસાર્થકુમતકદર્થિતાંતકરણતયા જૈનમા-
ર્ગવૈમુખ્યેન તેષાં તથાવિધશ્ચેતાંબરદીક્ષાયા અજ્ઞાવાત્ ॥ અતઃ
શ્રાદ્ધસ્વીકારં વિના જિહ્વાવાતેરનુપપન્તેઃ યુક્તં સંપ્રતિ ત-
સ્વીકારઃ ॥

અર્થ:-વહી તે લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે બોલે છે જે આ
કાલના ઉત્સર્ગ અપવાદ માર્ગના જાણનાર મુનિને પોતાના શ્રાવક
કરી રાખવા તે યુક્ત છે ॥ કેમ જે પૂર્વે તો કાલ સારો હતો ને
અતિશયશાલી ઘણા મોટા પુરુષ હતા ને કુતીર્થિક ઘણા ઊંઘા
હતા, ને લોક પણ પ્રાયે સારા હતા એ હેતુ માટે જૈન મત વિનાના
પણ લોક શ્વેતાંબર સાધુને વહુ માન સહિત જિહ્વાદિક આપતા
અને આ કાલમાં તો પ્રગટ થયો જે ઘણો કુતીર્થિકનો સમૂહ તેનો
જે કુમત તેણે કરીને કદર્થના પામ્યાં જે અંતઃકરણ તે હેતુ માટે
તેમને તે પ્રકારે શ્વેતાંબર સાધુને આપવાની ઇચ્છાનો પણ અજ્ઞાવ

हे. ए हेतु माटे पोताना श्रावक न करी राख्या होय तो जिह्वा-
नी प्राप्ति पण न थाय माटे आ कालमां श्रावकनो अंगीकार क-
रवो ते युक्त ठे.

टीका:-तथा आगमेपि ॥ जा जस्स ठिई जा जस्स सं-
छिई, पुवपुरिसकया मेरा ॥ सो तं अइकमंतो, अणंतसंसारिउं
होइ इत्यादिना स्वीकृतगुरूपरिहारेणापरगुरोरंगीकारः श्राव-
काणामनंतसंसारित्वायेतिपतिपादनेनास्यार्थस्यान्युपगमात् ॥
हरिजडसूरिणापि सम्यक्त्वदीक्षारोपणावसरे श्राद्धानां
धनधान्यस्वजनपरिजनादिसमेतस्यात्मनो गुरुसमर्पणाजिधा-
नेन तत्स्वीकारस्य समर्थनात् ॥

अर्थ:-आगममां पण तेमज कह्युं ठे जे जेनी स्थिति पूर्व-
पुरुषे करेली मर्यादा षट्ठे गच्छनी स्थिति तेने जो अतिक्रमे तो
अनंत संसारी थाय, इत्यादिके करीने पोते अंगिकार कर्या जे गुरु
तेनो त्याग करे ने अन्य गुरूनो जो अंगिकार करे तो श्रावकने
अनंतसंसारिपणानी प्राप्तिनुं प्रतिपादन कर्तुं तेणे करीने आ अ-
मारा कहेला अर्थनी प्राप्ति थाय ठे ए हेतु माटे. ने हरिजडसूरिणे
पण समकित दीक्षा आपवाना अवसरमां श्रावकने धन धान्य
स्वजन परिजनादिके सहित एवो पोते श्रावक गुरूने अर्पण थाय
एम कहेवाची ते सर्वनो अंगीकार गुरूने थयो एम प्रतिपादन कर्तुं
ठे ए हेतु माटे.

टीका:-॥ यदाह ॥ अहं तिप्याहिणपुवं, सम्मं सुद्धेण
चित्तरयणेण ॥ गुरूणो निवेयणं सबहेव दढं मप्पणो इत्थं ॥

अर्थः—जे माटे तेमनुं वचन ठे जे अथ त्रण प्रदक्षिणा करवापूर्वक शुद्ध चित्तरत्ने करीने सारी रीते सर्व प्रकारे गुरुने आत्मानुं निवेदन दृढपणे अहीं करवुं.

टीकाः—गुरुणा च श्रद्धानां श्रद्धानुगुण्येन दानोपदेशात् ॥
गुरोस्तत्स्वीकारं विना च तेषां तथा निवेदनाद्यनुपपत्तेः ॥
अन्योन्यापेक्षत्वात्स्वीकारस्य ॥ अन्यथेत्यमात्मनिवेदनाजि-
धानस्य लोकपंक्तिमात्रफलत्वापत्तेः ॥ एतेन दिग्बंधोपि गृहिणां
यतिवन्न दुष्यतीति ॥

अर्थः—गुरुए श्रावकनी श्रद्धाने अनुसारे दान आपवानो उपदेश करवो ने गुरु जो ते श्रावकनो अंगीकार न करे तयारे श्रावके जे पोतानुं निवेदन कर्युं ते न कर्या जेवुं थाय. केम जे पोतापणानो जे अंगीकार ठे तेने परस्परनी अपेक्षापणुं ठे ए हेतु माटे. ॥ ज्ञावार्थ ॥ श्रावक पोताना गुरु जाणे तो गुरु पोताना श्रावक जाणे ने एम न कहीए तो ए प्रकारना आत्म निवेदननुं केहेवुं ते लोक व्यवहार मात्र फल थाय एणे करीने जेम साधुने दिग्बंध ठे एटले पोतपोताना आचार्य उपाध्याय करी प्रवर्त्तवापणुं ठे ते निर्दोष ठे तेम श्रावकने पण दिग्बंध दोष ज्ञानी नथी एटले श्रावकने पोताना गुरुने पोताना श्रावक करी राखवा ॥ ५ ॥

टीकाः—तथा चैत्यसदनस्वीकारोप्यधुनातनमुनीनां समीचीनः ॥ उक्तन्यायेन संप्रति गृहमेधिनां चैत्यर्चितां प्रति निरवधानतया यतिस्वीकारमंतरेण कालेन तद्ग्रंथसंज्ञवात् ॥ मार्गलोपप्रसंगेन चागमेप्यर्थापत्त्या तत्स्वीकारस्याजिधानात् ॥

अर्थः—वली चैत्यनो एटले चैत्य पोतानुं करी राखवुं, ते पण

आ कालना मुनिने युक्त (घटे) ठे केम जे पूर्वे कह्यो जे न्याय तेषो करीने आ कालना गृहस्थ लोकोने चैत्यनी चिंता प्रत्ये सावधानपणुं नथी माटे यतिये ते चैत्यनो अंगिकार कर्या विना काले करीने तेनो उद्भेद थवानो संज्ञव ठे ए हेतु माटे मार्गलोप थवानो प्रसंग प्राप्त थाय ते माटे शास्त्रमां पण ते चैत्यने पोतानुं करी राखवुं एम कहेवापणुं ठे.

टीकाः—लीलेह मंखफलए इयरे चौअंति तंतुमाईसु ॥
अहिजुजंति सवित्तिसु? अणिब्भफेअंतदीसंता॥अत्रहि लिंगिनः
प्रति सुविहितानां चैत्यसमारचनादिव्यापारणमुक्तं ॥ नच त-
त्स्वीकारं विना तेषां तत्संज्ञवति॥ अस्वीकृते च वस्तुनि इतर-
प्रेरण्यापि प्रायेण लौकिकानां समारचनाद्यप्रवृत्तेरिति ॥ ६ ॥

अर्थः—आ जगाए लिंगधारी एम बोले ठे जे प्रत्येक सुवि-
हितने चैत्यनी सार संज्ञाळ राखवादि व्यापार कह्यो ठे, ते चैत्यनो
पोतापणानो अंगीकार कर्या विना ते सार संज्ञाळ राखवानो संज्ञव
नथी. केमजे जे वस्तुनो अंगिकार कर्यो नथी तेमां बीजो प्रेरणा
करे तो पण बहुधा ए लोकनी सुधारवाने विषे प्रवृत्ति देखाती
नथी माटे ॥ ६ ॥

टीकाः—तथा न विद्यते प्रेक्षितं प्रत्युत्प्रेक्षणा चक्षुषा
निरीक्षणमादिशब्दात्प्रमार्जनं रजोहरणादिना सूक्ष्मजीवाप-
सारणं च यत्र तत्, आसनं विष्टरं स्यूतगब्दिकादि शुषिरगं-
जीरसिंहासनादौ च प्रत्युत्प्रेक्षादि यतीनां न शुद्ध्यति, तेन च
तत्र न कल्पते उपवेष्टुं चैत्यवासिनस्त्वेवं प्रतिपद्यते ॥ प्र च-

प्रज्ञावनाहेतोस्तादृशसनोपवेशनस्यापि साधीयस्त्वात् प्रव-
चनप्रज्ञावनायाः प्रधानदर्शनांगत्वेन यथाकथंचन विधेयत्वात् ॥

अर्थः--वळी नथी पंक्लिहण एटले नेत्र वने देखवुं. आदि शब्दथी प्रमार्जवुं, रजोहरणादिक करीने सूक्ष्म जीवनुं दूर करवुं ने जेमां एवुं आसन एटले दोरमाए शिवेली गादी तकीया तथा जेमां गंजीर ठिड्ड ठे, एवां सिंहासनादि तेने शुद्ध पंक्लिहणादि थइ शकतां नथी ते माटे तेने विषे बेसवुं न कदये तेने चैत्यवासी लिंग-धारीतो एम माने ठे जे प्रवचननी प्रज्ञावना थवानुं कारण ठे माटे तेवा गादी तकीयामां तथा तेवां सिंहासनादिकमां मुनिने बेसवुं ते अतिशे सारुं ठे केम जे ते तो प्रवचननी प्रज्ञावनानुं प्रधान देखातुं अंग ठे माटे जे ते प्रकारे गादीए तथा सिंहासन उपर बेसवानुं अवश्य करवा योग्यपणुं ठे एटले कदये ठे ॥

टीकाः--॥ यथोक्तं ॥ नाणाहिउं वरतरं, हीणो वि हु पवयणं पन्नावितो इति ॥ तथा सिंहासनोपवेशनस्य गणधराणां व्याख्यानविधावागमेऽपि श्रवणात् ॥ यदाह ॥ राउवणीयसीहासणोवविष्ठो व पायपीढंमि ॥ जिष्ठा अन्नयरा वा गणहारि कहेइ बीयाए॥ तथाच तदनुसारेणाधुनिकसूरीणामपि धर्मदेशनादौ तदुपवेशनस्य समीचीनत्वात् ॥

अर्थः--ते शास्त्रमां कछुं ठे जे ज्ञानथी तथा चारित्र्यथी र-हित होय तो पण प्रवचननी प्रज्ञावना करता इत्यादि. वळी व्याख्यान विधिने विषे गणधर सिंहासन उपर बेसता एवुं आगममां पण सांजळीए ठीए, ते आगमनुं वचन ए ठे जे राजाये आपेला सिंहासन उपर तथा पादपीठ उपर बेठा जेष्ठ गणधारी अथवा अ-

न्यतर गणधर बीजी पोरुषीमां देशना करे ते प्रकारे आ कालना
आचार्योने पण धर्मदेशनादिकने विषे ते उपर वेसवुं ते ठीक ठे.

टीकाः—अत एव जगवान् दशपूर्वधरः श्री वैरस्वामी,
अहो जगवतः सर्वातिशायिनी व्याख्यालब्धिः किंतु न तादृशी
रूपसंपदिति राजांतःपुरावचनाकर्णनानंतरं द्वितीयेन्हि नैस-
र्गिकीं शरीरसौंदर्यसंपदमाविर्भाव्य यत्पुनश्चित्तमपि हिर-
ण्यमयकुशेशयमध्यास्य प्रवचनप्रज्ञावनायै संसदि धर्मकर्मकथां
प्रथयांबन्धूति ॥ ततः सिद्धमिदमाचार्याणां गव्दिकाद्यासन
मुपादेयं, प्रवचनप्रज्ञावनांगत्वान्, सम्मत्याध्ययनवदिति॥७॥

अर्थः—एज कारण माटे जगवान् दश पूर्वधर श्री वयर-
स्वामी तेमने देखीने राजाना अंतेउरनी स्त्रीओए एम कहुं जे
अहो जगवान् वयरस्वामीनी व्याख्यान लब्धि तो सर्व करता. अ-
तिशे ठे पण तेवी कांइ रूप संपत्ती नथी एवं वचन सांजलीने तयार
पठी बीजे दिवसे पोतानी स्वाज्ञाविक शरीर सुंदरता संपत्ति प्रगट
करीने यतिने अघटित एवं पण सोनामय कमल तेने विषे वेसीने
प्रवचननी प्रज्ञावना थवाने अर्थे सज्जामां धर्म देशना विस्तारता
हवा ए कारण माटे ए बात सिद्ध थइ जे आचार्योने गादी आदि
आसन ग्रहण करवुं, केमजे प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे ए हेतु
माटे संमति आदिक शास्त्रना अध्ययननी पेठे जेम संमत्यादिकनुं
अध्ययन ठे ते प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे तो आचार्यने करवा
योग्य ठे तेम.

टीकाः—तथा सावर्धं स्वपापमाचरितं आचरणा गृहिणां
नियतगठजजनादिलक्षणं ॥ तत्रादर आग्रहः ॥ आचरणा हि

નિરવધૈવ પ્રમાણં एषा च सावद्या गृहिदिग्बन्धाद्याचरणान्यु
पगमे हि यतेस्त द्विधीयमाननिखलपापारंजानुमत्याद्यापत्तेः
तथाप्येषा चैत्यवासिजिरावृता

અર્થ:—વલી પાપ સહિત જે આચરણ ઇટલે ગૃહસ્થોને નિ-
યમાણ પોતપોતાના ગચ્છને જનજનું એ આદિ જેનું લક્ષણ છે તેને વિષે
આદર ઇટલે જે આગ્રહ (આચરણ) છે તે પાપ રહિત હોય તેજ
પ્રમાણ છે ને આ જે પાપ સહિત ગૃહસ્થોને દિગ્ બંધાદિ આચરણા
તેનો અંગિકાર કરવાને વિષે નિશ્ચેયતિને તે ગૃહસ્થોએ કરવા માંડ્યા
જે સમસ્ત પાપના આરંજ તેમાં અનુમોદનાદિકની પ્રાપ્તિ છે એ હેતુ
માટે સાવધ છે. તો પણ એ સાવધ આચરણ ચૈત્યવાસિયે આદર્યું છે.

टीका:—यतस्तेषामयमाशयः क्षेत्रकालाद्यपेक्षया हि सर्व-
जैन मतानुष्ठानं व्यवस्थितं ॥ ततो यदि गृहिनियतगणज-
नादिकामाचरणां वयं नाद्रियेमहि ततः कषायकलुषितहृद-
यत्वात्प्रायेण संप्रतितनयतीनां गृहस्थान्योन्याकृष्ट्या कल-
हेनाव्यवस्थायां सर्वमसमंजसमापद्येत तस्मादेषाप्याचरणा
ऽयतनकालापेक्षया युक्तिमती

અર્થ:—જે હેતુ માટે તે ચૈત્યવાસીનો આ અગ્નિપ્રાય છે જે
ક્ષેત્ર કાલાદિકની અપેક્ષાએ સર્વ જૈનમતનું અનુષ્ઠાન નિશ્ચે રહ્યું
છે તે હેતુ માટે જો ગૃહસ્થને પોત પોતાના ગચ્છની જનનાદિક
આચાર તે પ્રત્યે અમો ન આદર કરીએ તો, કષાય વદે અંતર મેલાં
થઈલાં છે માટે વધુધા આ કાલના ચતિને ગૃહસ્થોનું પરસ્પર રેંચ-
વાથી કલેશ કરીને અમર્યાદા કરીને સર્વ અવટનું થાય માટે
આ પણ આચરણ આ કાલની અપેક્ષાએ યુક્ત છે.

ટીકા:—॥યદુક્તં ઉત્પદ્યતે હિ સાવસ્થા દેશકાલામયાન્
પ્રતિ ॥ યસ્ય મેઽકાર્યં કાર્યં સ્યાત્કાર્યં કર્મ ચ વર્જ્યેદિતિ॥૭૥

અર્થ:—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે દેશ કાલને રોગાદિ
પ્રત્યે મારી તે અવસ્થા ઉત્પન્ન થાય છે જેમાં ન કરવાનું કરવા યો-
ગ્ય થાય છે ને કરવા યોગ્યનો ત્યાગ થાય છે ॥૭૥

ટીકા:—તથા શ્રુતસ્ય સિદ્ધાંતસ્ય પંથા માર્ગસ્ત્રાવજ્ઞાઽ-
નાદરસ્તેભ્યેવમાહુઃ જગવત્સિદ્ધાંતો હિ નૈકાંતેનૈવ વિહિતાનુ-
ષ્ઠાનનિષ્ઠઃ નિષિદ્ધાનુષ્ઠાનનિષેધનિષ્ઠોવાસ્તિ॥ વિહિતાનામ-
પિ કેષાંચિદનુષ્ઠાનાનાં કચિન્નિષેધાત્ ॥ નિષિદ્ધાનામપિ
કચિદ્ધિધાનાત્ ॥ અતોનાસ્થામાસ્થાય સિદ્ધાંતવ્યવસ્થય્યા
કેવલયા કિમપિ કર્તું પરિહર્તું વા પાર્યતે ॥

અર્થ:—વઢી સિદ્ધાંતનો જે માર્ગ તેનો અનાદર તે લિંગ-
ધારી એમ કહે છે જે જગવાનનો જે સિદ્ધાંત છે તે અનેકાંત છે તે
एकांतપણે કરવા યોગ્ય જે અનુષ્ઠાનક્રિયા તેને વિષે તત્પર નથી.
એટલે એકાંતપણે આ ક્રિયા તો કરવીજ એમ સિદ્ધાંત કહેતું નથી.
ને નિષિદ્ધ જે અનુષ્ઠાન તેનો નિષેધ કરવામાં પણ તત્પર નથી.
એટલે એકાંતપણે આ ક્રિયા તો નજ કરવી એમ સિદ્ધાંત કહેતું
નથી કેમ જે કરવા યોગ્ય કેટલાંક અનુષ્ઠાન તેનો પણ કોઈ જ-
ગાએ નિષેધ દેખાય છે એ હેતુ માટે ને નિષેધ કરેલાં પણ
કેટલાંક અનુષ્ઠાન તેનું કોઈ જગાએ કરવાપણું છે એ હેતુ માટે.
કેવલ સિદ્ધાંતમાં કહેલું છે તે ઉપર આસ્થા રાખીને કોઈ પણ
કરવા યોગ્ય તથા પરિહરવા યોગ્ય પાર પામીએ એમ નથી.

टीकाः—॥ एवंच ॥ नविकिंचि अणुत्रायं परिसिद्धं वा वि
जिणवरिदेहिं ॥ इति वचनादागमवहिष्ठापि काचित्सुकुमारा
क्रियाऽद्यतनसाधुप्रवर्तिता विवेकिनां निःश्रेयसाय न वि-
ष्यति किं श्रुतेनेति॥ यदुक्तं रूग्णिणः कटपतां यांति मृच्छा-
पि क्रियया यथा ॥ कालेन धर्म क्रियया तथा मुक्तिं शरि-
रीण इति ॥ ए ॥

अर्थः—ते उपर वली शास्त्र वचन ठे जे जिनवरे कांइ पण
आज्ञा करेलुं नथी तेम निषेद्युं पण नथी ए प्रकारना वचनथी;
आगमथी वेगली रही एवी पण कोइक सुखे सुखे थाय एवी क्रिया-
ने आ कालना साधुए प्रवर्त्तवेली एवी पण क्रिया ते मोक्षजणी
यशे माटे शुं शास्त्रवते ठे कांइ पण नथी, जे माटे कहुं ठे जे
थोकी क्रियाये करीने रोगीयानो रोग जाय त्यारे जाजी क्रियानुं
शुं प्रयोजन ठे ! शास्त्रमां तेम सुखे सुखे यती जे आ क्रिया तेणे
करी देहधारी मुक्ति पामे ठे. जेम घणा काल सुधी धर्मक्रिया करे
ठे तेणे करीने मुक्ति पामे ठे ॥ ए ॥

टीकाः—तथा गुणेषु ज्ञानादिगुणवत्सु यतिषु द्वेषधीर्मा-
त्सर्यबुद्धिः ॥ स्वयं निर्गुणानां तद्गुणानसहिष्णूनां तदुपजि-
घांसया दुष्टामतिरिति यावत् ॥ कथमियं तन्मते न धर्म इति
चेष्टुच्यते ॥ इदानीं हि जगदद्विरहात्सम्यग् मार्गापरिज्ञानेन ब-
हुलोकप्रवृत्तिरेव मोक्षमार्गः ॥ महाजनो येन गतः स पन्था
इति न्यायात् ॥

अर्थः—वली ज्ञानादि गुणवान् जे यति तेमने विषे द्वेषबुद्धि

एटले मत्सर बुद्धि पोते. निर्गुण ठे ने गुणवानना गुण सहन नथी करता माटे तेमने मारवानी इच्छा राखे ठे माटे दुष्ट बुद्धिवाला ते वेषधारी ठे आशंका कहे ठे जे गुणी पुरुष उपर द्वेषबुद्धि राखवी तेने धर्म कीये प्रकारे लिंगधारी थापे ठे, तो कहीएढीए जे आ का-
लमां निश्चे जगवाननो-विरह थयो ठे माटे सारी रीते मोक्षमार्गनुं ज्ञान नथी थतुं ते हेतु माटे बहु लोकनी जे प्रवृत्ति तेहीज मोक्ष मार्ग ठे केम जे जे मार्गे महाजन एटले घणा लोक चाले ते मार्गे ठे एवो न्याय ठे माटे ॥

टीका:—एते च परगृहवासिनो धार्मिकं मन्या आत्मानमेवैकं गुणैरुत्कर्षयंतो निखिलानप्यपरान् दूषयंत औदंयुगीनं संघमप्य वमन्यमानास्तत्प्रवृत्तिं दूरेण परिहरंतो लोकव्यवहारमप्यजानंतः संघबाह्या एव अतः सर्वथैत उभेत्तव्या इति द्वेष एवैतेषु श्रेया-
निति ॥ १० ॥

अर्थ:—वली ते लिंगधारी एम कहे ठे जे आ परघरमां र-
हेनाराने पोताने विषे धार्मिकपणुं माननाराने पोताना आत्मानेज
एक गुणे करीने मोटो देखामताने बीजा सर्वेने पण दोष-पमाकता-
ने आ कालना संघने पण न मानताने आ कालना संघनी प्रवृत्तिने
पण छेदेथी परिहरताने लोक व्यवहारने पण न जाणता माटे ते
संघ बाहार ठेज. ए हेतु माटे सर्व प्रकारे उभेदेवा योग्य ठे. ए प्र-
कारनो जे द्वेष करवो तेज एमने विषे अतिशे श्रेष्ठ ठे इत्यादि ॥ १० ॥

टीका:—गौतमादिषु वर्तित्वानादशेषु यतिध्वनिः ॥ कथमेते-
षु वर्तंत निर्गुणेष्वंजसेषु चेत् ॥ १ ॥ कल्पक्षोणीरुहां यद्गत्तुणा यो-
गेपि वर्तते ॥ निंवादिषु तरुध्वानो विनाविप्रतिपत्तिः ॥

अर्थः--एवी रीते दश प्रकारनो धर्म प्ररुपण करनार ते नि-
गुण आ कालना वेषधारी तेने विषे मुनि शब्द केम प्रवर्त्ते ?
केम जे मुनि शब्द तो गौतमादि महान् पुरुष तेने विषे प्रवर्त्तेलो
हे माटे त्यां उत्तर कहे ठे जे जेम लिंब आदि वृद्धनेविषे कल्प
वृद्धना गुण नथी, तो पण केवल रुढीथी तरु ए प्रकारनो शब्द प्र-
वर्त्ते ठे. तेम ते लिंगधारीने विषे मुनि शब्दनी प्रवृत्ति रुढीथी ठे.

टीकाः--यथाच जात्यरत्नानां गुणान्नावेपितादृशां ॥ का-
च सांझां शुचिर्चिक्वे मणी शब्दः प्रवर्त्तते ॥ ३ ॥ गौतमादि
गुणायोगे-पीदानींतन साधुषु ॥ उद्यच्छत्सु स्वशक्यैवं प्रवर्त्स्य-
ति यति ध्वनिः ॥ ४ ॥ इति वास्तवकांत्यादि दशविधयतिधर्म
स्पर्द्धयेव यथातंदैः प्रदर्शितो धर्मः अयं चेत्कर्महरो जवेदित्यादि
पूर्वव्याख्यातमिति वृत्तार्थः ॥ ५ ॥

अर्थः--वली जेम जातिवंत रत्नना गुण न होय, तो पण
काचना ककमानो घणा किरणनो चकचकाट ठे तेने विषे मणी
शब्द प्रवर्त्ते ठे. तेम ते लिंगधारीने विषे मुनि शब्द प्रवर्त्ते ठे ॥ गौ-
तमादि मुनिने विषे रह्या जे गुण ते गुण आ कालना साधुने विषे
नथी तो पण पोतानी शक्तिये उद्यम करनारने विषे यति शब्द
प्रवर्त्तते ॥ ४ ॥ ए प्रकारे साचो जे कृमाआदि दश प्रकारनो यति
धर्म तेनी स्पर्द्धाये जाणे शुं लिंगधारीनए देखामयो जे धर्म आ जो
कर्मने हरे तो मेरु समुद्रमां तरे इत्यादि पूर्वे व्याख्यान कर्तुं ठे ए
प्रकारे पांचमा काव्यनो अर्थ थयो ॥ ५ ॥

टीकाः--सांप्रतमेतानि दशद्वाराणि यथाक्रमं प्रत्याचि-
ख्यासुः प्रथमं तावज्जीवोपमर्दनाद्यनेकदोषाविर्जाविपुरस्सरं
जैदेशिकजोजनद्वारं प्रत्याख्यातुमाह ॥

अर्थः--हवे ए दश द्वाराने अनुक्रमे खंमन करता ग्रंथकार
प्रथम जीवो नाश ए आदि अनेक दोषने प्रकट करी देखारवा
पूर्वक औद्देशिके जोजनद्वारं खंमन कहे छे.

मूलकाव्यं.

षट्कायानुपमृद्य निर्दयमृषी नाधाय यत्साधितं
शास्त्रेषु प्रतिषिध्यते यदसकृन्नि स्त्रिशताधायि यत् ॥
गोमांसाद्युपमं यदाहु रथयद्भुत्का यतिर्यात्यधः
स्तत्को नाम जिघित्सती (जिघृह्णतीत्यपिपाठांतरं) ह
सधृणः संघादि जक्तिं विदन् ॥ ६ ॥

टीकाः--कः सधृणो दयालुः विदन् संघादिनिमित्तमेतन्निष्प-
न्नमितिजानन् इहेति प्रवचने जिघित्सति अत्तुमिच्छति ॥ अदेः
सनंतस्य घसादेशेरुपं किं तत् संघः साधुसाध्वीरुपः श्रमणगणः
आदिशब्दादेकद्विआदि श्रमणपरिग्रहः तस्य जक्तं तत्कृते निर्वृत्त-
मशनादिनामेति कुत्सायां अतीवकुत्सितमेतदजक्तं मुनीनां ॥
जानतो मुनेः कृपालोरेवं विधं जक्तं ज्ञोक्तुं न कल्पत इत्यर्थः ॥

अर्थः--कोण दयालु पुरुष आ, संघादिनिमित्ते निपजाव्युं छे
एम जाणतो आ जिन शासनने विषे जोजन करवा इच्छे अर्थात् कोइ
न इच्छे. आ जगाए व्याकरणः--जे सन् प्रत्ययांत जे अद् जहणे

धातु तेनो घसादेश थये सते जिघ्रित्सति एवं रूप थयुं ठे ॥ संघाते ॥
 साधुसाधवीरुपः श्रमणानो समूह ठे ॥ आदि शब्दथी एक बे त्रण
 आदि साधुनुं ग्रहण करवुं तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो जे एक साधुने
 निमित्ते नीपजाव्युं जोजनादि बे साधुने निमित्ते निपजाव्युं जोज-
 नादि त्रण साधुण इत्यादि ॥ आ जगाये नाम शब्दनो निंदितरूपी अर्थ
 जाणवो तेथी आम अर्थ थयो जे आ जोजन साधु निमित्त नीपजाव्युं
 ठे एम जाणीने पण तेनुं ग्रहण करवुं ते अति निंदित ठे, ए प्रकारसुं
 जोजन कृपाबु मुनिने जोगवुं न कट्टे एटलो अर्थ थयो.

टीकाः—अत्रच विदन्निति ग्रहणाच्छ्रुतोपयोगेन बाह्यलिङ्गप-
 रिक्तापुरःसरं यतमानस्य यतेः कदाचिदाधाकर्मग्रहणेऽपि सम्यग-
 नवगमात्तद्भुजानस्यापि न दोषः ॥ यथोक्तं ॥ थोवंति न पुठं न
 कहियं व गूढहि नायरो वकथो ॥ इयठलिथो विन लग्गइ सुठ-
 वउत्तो असठ जावो ॥

अर्थः—आ जगाये विदन् ए प्रकारना शब्दनुं ग्रहण कर्तुं ठे
 माटे शास्त्रना उपयोगे करीने बाहारना चिन्हथी परीक्षापूर्वक य-
 तनायेथी ग्रहण करता एवा साधुने क्यारेक आधाकर्म आहारनुं
 ग्रहण थाय तो पण सम्यक् न जाणवार्थी तेनुं पण जोजन करे ठे
 तो पण दोष नथी ॥ ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे

टीकाः—अथैतस्मिन् को दोषो येनैतदेवं कुत्सितमत आह
 यत्साधितं तच्छब्दस्य यच्छब्देन नित्याजिसंबंधान्ततश्च यद्-
 ज्ञातं साधितं निष्पादितं गृहस्थेनेति शेषः ॥ किं कृत्वा आधाय-
 उद्विग्नस्य कान् ऋषीन् यतीन् यतिभ्यो मयैतदेयमिति म-
 नसि कृत्वेत्यर्थः ॥

અર્થઃ-આશંકા કરી કહે છે જે એ જોજનમાં શો દોષ છે જે હેતુ માટે એને આણું નિંદિત કહો છો તો ત્યાં કહે છે જે તત્ત્વશબ્દને યત્ શબ્દ સાથે નિલે સંબંધ છે માટે જે જોજન સિદ્ધ કર્યું છે એટલે નિપજાવ્યું છે (ગૃહસ્થપદ ઉપરથી લેવું) તો અર્થ આમ થયો જે, ગૃહસ્થ જે તેણે સાધુને ઉદેશિને નિપજાવ્યું જે આ જોજનમારે સાધુને આપવું એમ મનમાં ધારીને કર્યું એટલો અર્થ છે.

ટીકાઃ-અથ નિરવધવૃત્ત્યા યતિનિમિત્તં સાધિતેપ્યસ્મિન્ કો દોષ ઇત્યત આહ ॥ ઉપમૃદ્ય વિધ્વસ્ય કાન્ પટકાયાન્ ॥ ષટ્વિધજીવનિકાયાન્ કથં ઉપમૃદ્યેત્યાહ ॥ નિર્દયમિતિ ક્રિયા વિશેષણં નિરનુકંપં યથા જ્ઞવતિ ॥ અયમર્થ એતાવત્કિલ વન્હિ પાકારંજો ન સાનુકંપસ્ય નાપિ ષટ્જીવનિકાયોપમર્દનમંતરેણ સંજવતિ ॥ એવં ચ નિરવધવૃત્ત્યા ન જ્ઞક્તસાધનં કથમપિ સંગઢતે ॥

અર્થઃ-આશંકા કરી કહે છે જે પાપરહિત ક્રિયા કરીને યતિ નિમિત્ત જોજન સિદ્ધ કરે તેમાં શો દોષ છે તો ત્યાં કહે છે જે ઠ જીવનિકાયનું ઉપમર્દન કરીને કીય પ્રકારે ? તો નિર્દયપણે, નિર્દય પદ છે તે ઉપમર્દનરૂપ ક્રિયાનું વિશેષણ છે એટલે આમ અર્થ થયો જે નિર્દયપણે ઠ જીવનિકાયનું મર્દન કરી એ જોજન સાધુ નિમિત્તે નીપજાવ્યું છે તે અગ્નિપાકનો આરંજ તે દયાલુને ન હોયને ષટ્ જીવ નિકાયના મર્દનવિના તે પાક પણ સંજવે નહીં માટે પાપરહિત ક્રિયાએ કરીને પાક સાધન કોઈ પ્રકારે પણ થાય નહીં.

ટીકાઃ-યદર્થ ચૈતાવાનારંજસ્તસ્ય તજ્ઞાન્યસકલોપાપાનુષં-
ગાત્વ્રતજંગપ્રસંગઃ ॥ યદાહ ॥ જસ્તઘા આહારો આરંજો ત-

સ્ત હોઈ નિયમેણ ॥ આરંજે પાણી વહો પાણી વહેહોશ્વયંજંગો ॥
અતઃકથમસ્ય જત્તસ્ય ન કુત્તિસતત્વં ॥

અર્થઃ:-જેને અર્થે આટલો વધો આરંજ છે તેને તે અર્થ આ-
રંજથી ઉત્પન્ન થયું જે સકલ પાપ તેનો સંવંધ થવાથી વ્રત જંગનો
પ્રસંગ થશે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જેને અર્થે આહારનો આ-
રંજ છે તેનેજ નિયમાએ પાપ છે કેમ જે આરંજને વિષે પ્રાણીનો વધ
હોય ને પ્રાણી વધ થયો એટલે વ્રતનો જંગ થયો માટે એ જોજનનું
નિંદિતપણું કેમ ન હોય અપિતુ હોયજ ॥

ટીકા:-એતેન વસ્તુત આધાકર્મપર્યાયતા સંઘાદિજત્તસ્ય
સૂચિતા ॥ આહાય વિચ્છેદનં જહ્ણ કમ્મમસણાહ્ કરણંજગ ॥
ઠક્કાયારંજેણં તં આહાકમ્માહંસુ ॥ ઇત્યાગમે આધાકર્મશબ્દ
સ્યેવં વ્યુત્પાદનાત્

અર્થઃ:-એણે કરીને વસ્તુતાયે આધાકર્મનું પર્યાયપણું સંઘાદિ
જોજનને છે એમ સૂચના કરી ॥ કેમ જે તેનું લક્ષણ શાસ્ત્રમાં કહ્યું
છે જે જેને મનમાં ધારીને ઠ કાયનો આરંજ કરવો તેને આધાકર્મ
કહે છે, ઇત્યાદિ આગમને વિષે આધાકર્મ શબ્દની એ પ્રકારે વ્યુ-
ત્પત્તિ કરી છે એ હેતુ માટે

ટીકા:-નનુ જવત્વેતથથાર્થસાધિતં તથાપિ સિદ્ધાંતાનિ-
ષેધાન્નદુષ્યતીતિ અતઆહ ॥ શાસ્ત્રેષુ ગ્રંથેષુ નિશીયાદિષુ પ્રતિ-
ષિધ્યતે યતિજોજ્યતયા નિવાર્યતં યદજત્તં ॥ કથં અસકૃદત્યંત
દુષ્ટતા સ્થાપનાય મુદુર્મુદુઃ ॥ તથાચ આહારોપધિવસસ્યા-
ધાકર્મવિચારાવસરે નિશીયેઽભિહિતં ॥

टीका:-अत आह ॥ निश्चृंशतां निःशूकतां निर्दयत्वमिति यावत् आधत्ते करोति यत् तदाधायि निःशूकताकारकं यद्भक्तं अयं ज्ञावः ॥ स्वयमकृताद्यप्याधाकर्म जानन् गृह्णानो मुनिर्जक्ति मद्गृहिणः प्रसंगात्संजादत्यंतगृध्रुर्निःशूकत्वेन सच्चित्तमपि न जह्यात् अतः कथं न दोषः

अर्थ:-ए प्रकारनुं लिंगधारीनुं वचनतेना उत्तर रूप विशेषण कहे ठे ॥ जे ए भोजन निर्दयपणाने करे ठे आ ज्ञव ठे जे पोते कर्युं नथी ने कराव्युं नथी ने अनुमोद्युं नथी. तो पण आधाकर्मने जाणीने गृह्ण करतो जे मुनि ते भक्तिवंत एवा गृहस्थनो प्रसंग थवार्थी अतिशे गृधिल [रसास्वादवाळो] यश्ने सचित्तनो पण त्याग नहीं करे माटे क्यम दोष नथी ? दोष रूपज ठे ॥

टीका:-॥ तदुक्तं ॥ सच्चं तद् विमुक्तो गिरहंतो बहुद्वय-संगं से ॥ निद्वंद्वसो अगिद्धो न मुञ्चइ सज्जिअंपि सो पढ्ढा ॥

अर्थ:-ते शास्त्रमां कहुं ठे जे आधाकर्मी जाणे ठे ने गृह्ण करे ठे तो गृहस्थनो प्रसंग वधारतो ने निर्दय रस लोत्री ते यश्ने पढी सचित्तने पण नहीं मूके ॥

टीका:-अत एवात्यंतमेतज्जिहापयिषया गणधरा आनुरु-प्येणैतन्नोचराण्युपमानानि दर्शयामासुः ॥ तथा चाह ॥ गोमां सादीति ॥ गोःसुरजेर्मांसं पिशितं ॥ आदिशब्दाद्वातां तोच्चारसु-राग्रहः तैरुपमा सादृश्यं यस्य तत्तथा यद्भक्तमाहुर्बुवते गणधराः स्वप्रणितागमेषु ॥

अर्थ:-एज कारण माटे गणधर महाराजाए औदेशिक जो

જનની અત્યંત ત્યાગ કરાવવાની ઇચ્છાએ તે ઔદેશિક જોજનને ઘટે તેવી તેની ઉપમા દેખાતી છે તે ઉપમા વિશેષણે કરીને કહી દેલાને છે જે, ગાયનું જે માંસ તે સરખું એ જોજન છે આદિ શબ્દથી વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા મદિરા તેની સંઘાથે છે સદશપણું જેનું એટલે તે વસ્તુના જેવું એ જોજન પોતાના ગ્રંથોને વિષે કહ્યું છે.

ટીકા:—યથાહિ ગોમાંસજઘણં લોકે ધર્મવિરુદ્ધત્વેન મહા-
પાપહેતુત્વાદત્યંતનિંદિતત્વાच्च विवेकिनां सर्वथा हेयं । तथा आ-
धाकर्मजक्तमपि ॥ एवं वांतादिष्वपि यथासंज्ञवंद्योज्यं ॥ यथो-
क्तं ॥ वंदुच्चारसुरागो मंससममिमंति तेण तज्जुत्तं ॥ पत्तंपि
कयति कप्पं कप्पइ पुव्वंकरिस्सघनं ॥

અર્થ:—તે કહી દેલાને છે. જે ગોમાંસનું જઘણ લોકને વિષે ધર્મ વિરુદ્ધ પણે મહા પાપનું કારણ છે એ હેતુ માટે અને અતિ નિં-
દિત છે એ હેતુ માટે વિવેકી પુરુષને સર્વથા ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. તેમ આધાકર્મ જોજન પણ ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. એ પ્રકારે વાંતિ આદિની ઉપમા પણ જેમ ઘટે તેમ જોડવી. તે ઉપર શાસ્ત્રનું વચન જે વાંતિ તથા વિષ્ટા તથા સુરા તથા ગોમાંસ તે સરખું આધાકર્મ જોજન છે.

ટીકા:—अथ प्रकारणांतरेणाधाकर्म शब्दार्थं व्युत्पादयन्
जयोत्पादनेनास्यावश्य हेयतां दर्शयति ॥ यथेति प्रकारे यदुक्तं
जुक्त्वाऽशित्वा यतिर्मुनिर्याति गच्छति अधोऽधस्तात्संयमादिति
द्रष्टव्यं ॥ अथवाऽधोगतिं नरकं ॥ एतेनाधाकर्म शब्दस्यार्थ
द्वयं व्युत्पादयता प्रकरणकारेणाऽपरमप्यर्थद्वयं सूचितं ॥

અર્થ:—હવે બીજે પ્રકારે આધાકર્મ શબ્દનો અર્થ પ્રગટ કરતાં જયને ઉત્પન્ન કરવું તેણે કરીને એ આધાકર્મ જોજન અવશ્ય ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે એમ દેખાતે છે. યથા શબ્દનો પ્રકાર એટલો અર્થ કરવો, એટલે જે પ્રકારે જે જોજનને જમીને મુનિ સંયમથી હેઠલ થાય છે (જ્રણ્ટ થાય છે) અથવા અધોગતિ (નરકને) પામે છે એણે કરીને આધાકર્મ શબ્દના બે અર્થ પ્રગટ કરતા જે પ્રકરણના કર્તા તેણે બીજા પણ બે અર્થ સૂચના કર્યા છે.

ટીકા:—યથાત્મમિતિ ॥ આત્મકર્મેતિચ ॥ તત્રાત્માનં ચારિત્રાત્માનં હંતિ આત્મમ્ ॥ આધાકર્મજોજિનો હિ તાવત્પાકારંજાનુમત્યાદિજિશ્ચારિત્રાત્મા હન્યતે ॥ તથા આત્મનિ કર્મ આત્મ કર્મ આધાકર્મ । પરિણતો હિયતિ રેષણીયમપિ ગુહ્યન્ ગૃહિણા સ્વાર્થ પાકારંજાદિ યત્કર્મ નિર્વર્તિતં તદહો મત્કૃતે શોજનમિદમન્નં નિષ્પન્નમિતિ પરિતોષાદાત્મનિ નિવેશયતિ તેન ચ બદ્ધયત ઇતિજવત્યાત્મકર્મ ॥

અર્થ:—તે કહે છે જે એક તો આત્મમ્ ને બીજો આત્મકર્મ, તેમાં ચારિત્ર રૂપી આત્માને હણે માટે આત્મમ્ કહીએ. કેમ જે આધાકર્મ જોજિનો ચારિત્ર રૂપી આત્મા તે પાકના આરંજની અનુમોદના કરવી ઇત્યાદિકવચે હણાય છે. વહી આત્માને વિષે જે કર્મ તે આત્મકર્મ કહીએ. કેમ જે આધાકર્મ ગ્રહણ કરવા તત્પર થયો જે યતિ તે રેષણીય જોજનનું ગ્રહણ કરતો સતો પણ ગૃહસ્થે પોતાને અર્થે પાકાદિ જે કાંઈ આરંજ કર્મ નીપજાવ્યું છે તેને એમ માને છે જે અહો આ ગૃહસ્થે મારે અર્થે આ સારું અન્ન નીપજાવ્યું છે એમ માનીને ઘણા સંતોષથી (આનંદથી) પોતાના આત્માને વિષે તેનો

અગ્નિનિવેશ કરે છે તેણે કરીને એ વંધાય છે માટે એ આત્મકર્મ કહીએ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ અહવા જંતંગાર્હિં, કુણ્ણ અહે સંજમાહ
નેણ વા ॥ હણ્ણવ ચરણાયં સે અહકમ્મ તમાય હમ્મંવા ॥ આ-
હાકમ્મપરિણહં, ફાસુઅમવિ સંકિલ્લિઠપરિણામો ॥ આયયમાણો
બજ્જાહ તં જાણસુ અત્તકમ્મંતુ ॥

અર્થ:—આ બે ગાથાનો જ્ઞાવાર્થ ઉપર આવી ગયો છે.

ટીકા:—એવંવિધાધાકર્મશબ્દસ્ય ચતુર્ધ્વા વ્યુત્પત્તિર્ષ-
ત્વાત્ ॥ અત્રચ વૃત્તે એક વાક્યસ્થેનૈવ યજ્ઞબ્દેન શકલવાક્યાર્થે
દીપિતે યત્પ્રતિપદં યજ્ઞબ્દોપાદાનં તત્સંઘાદિજ્ઞકત્સ્યાત્યંતપરિહર-
ણીયતાસ્થાપનાર્થ ॥ એતેન યતીનામાધાકર્મજોજનસમર્થનાય
યત્પરૈરજ્યધાયિ પૂર્વં હ્યધરિતઃ ધનાધિપત્યાદિ શ્રમણસંઘનિમિત્ત
નિર્વૃત્તજ્ઞકાદિનાપિ ધર્માધારં શરીરંધારયેત્તદા કો દોષ ઇત્યંતં
તદાપિ પ્રતિક્ષિતં મંતવ્યમ્

અર્થ:—એ પ્રકારે આધાકર્મ શબ્દની ચાર પ્રકારે વ્યુત્પત્તિ
કરી જે એક તો આધાયકર્મ, બીજી અધઃકર્મ, ત્રીજી આત્મકર્મ ને
ચોથી આત્મકર્મ; તેતો ઋષિ વચનથી પ્રમાણરૂપ છે. આ કાઠ્યને
વિષે એક વાક્યમાં રહેલો જે યત્ શબ્દ તેણે સકલ વાક્યનો અર્થ
પ્રગટ કર્યો ને જે પદેપદે યત્ શબ્દનું ગ્રહણ કરવું તેતો સંઘાદિ જો-
જનનું અત્યંત પરિહરવાપણું જણાવવાને અર્થે છે. એણે કરીને યતિને
આધાકર્મ જોજન કરવાને અર્થે લિંગધારીએ પ્રતિપાદન કર્યું હતું જે
પૂર્વે મોટા ગૃહસ્થ હતા, ઇત્યાદિ આરંજીને શ્રમણ સંઘ નિમિત્ત નીપ-
જાવ્યું જે જોજનાદિ તેણે કરીને ધર્મેનું આધારમૂલ શરીરનું ધારણ

करवामां शो दोष ठे त्यां सुधी ते सर्व खंन कर्तुं.

टीका:—तथाहि ॥ यदिदानींतनकालापेक्षया यतीनामाधा कर्मजोजनमिष्यते नवद्विस्तत्किं यावज्जीवतया आहो स्वि-
त्कादाचित्कतया ॥ यद्याद्यः कल्पः सोऽनुचितः ॥ आधाकर्मजो-
जनस्य यावज्जीवतयाशास्त्रेऽनभिधानात् ॥

अर्थ:—लिंगधारी प्रत्ये सुविहित पुढे जे तुं आ कालनी
अपेक्षायें यतिने आधाकर्म जोजन इच्छे ठे, ते तुं जावज्जीव आधाकर्म
जोजन करवुं एम कहे ठे के क्यारेक करवुं एम कहुं हुं ॥ जो आदि
पक्ष जे जावज्जीव करवुं ते इच्छतो हुं तो ते अघटीत ठे. केम जे
आधाकर्म जोजननुं जावज्जीव करवापणुं शास्त्रमां कोइ जगाए कहुं
नथी; ए हेतु माटे.

टीका:—तस्यापवादेनैव तत्र प्रतिपादनात् ॥ तस्य च कादा-
चित्कत्वात् ॥ पुष्टालंबनेन कदाचिदित्यकृत्यवस्तु सेवनं ह्यपवादः
न चासौ सार्वदिकः ॥ तच्चे उत्सर्गत्वापत्तेः ॥

अर्थ:—ते आधाकर्म जोजननुं शास्त्रने विषे अपवादे करी-
तेज प्रतिपादन कर्तुं ठे ए हेतु माटे, ने ते अपवादनुं पण क्यारेक
आचरवापणुं ठे ए हेतु माटे, केम जे अपवादनुं लक्षण एठे जे पुष्ट
आलंबने करीने क्यारेक न सेववा योग्य एवी वस्तुनुं जे सेवन तेने
अपवाद कहिए. ने ए अपवाद सर्व जगाए लेवातो नथी. ने जो सर्व
जगाए अपवाद लेवातो होय तो एने उत्सर्गगुणानी प्राप्ति थाय
ए हेतु माटे ॥

ટીકા:-યથોક્તં ॥ સામાન્નવિહી જ્ઞાત્રો, ઉત્સર્ગો તેવિ-
સેસિઓ જ્યરો ॥ ॥ પાણિવહાઈ નિવત્તી તિવિહં તિવિદેણ જાજી-
વં ॥ પુઢવાઇસુ આસેવા, ઉપ્પન્ને, કારણંમિ જયણાણ ॥ મિગરહિ-
યસ્સઠ્ઠિયસ્સવ, અવવાઓ હોઈ નાયવ્વો.

અર્થ:-સામાન્ય વિધિ તે ઉત્સર્ગ છે, અને વિશેષ વિધિ તે
અપવાદ છે, ત્યાં યાવજ્જીવ ત્રિવિધે પ્રાણિવધ ન કરવો એ ઉત્સર્ગ છે
અને કારણ ઉપજતાં યતનાથી પૃથ્વ્યાદિકની આસેવના નિર્દંજી
પુરુષ કરે તો તે અપવાદ છે.

ટીકા:-અત એવ યુગપ્રધાનૈરનેકાતિશયનિધાનૈરપિ શ્રી
વૈરસ્વામીપાદૈ મહાદુર્ગિદ્દેણ હેતુના વિદ્યાપિંરુમુપચ્છુજ્યાપિ
તસ્ય આધાકર્મ ભોજનન્યૂન દોષસ્ત્યાપિ ॥ પિંરુ અસોહ્યતો અ-
ચરિત્તી ઇત્યસંસઓ નસ્થિ ॥ ચારિતંમિ અસંજે સવ્વા દિસ્કા નિ-
રસ્થિયા ॥ ઇતિ વચનાદૂ હુષ્ટતાં પર્યાલોચયદ્ઝિસ્તીર્થાન્યવ-
ચ્છિત્તયે શિષ્યમેકમન્યત્ર પ્રેષ્ય સપરિવારૈઃ પ્રવચનવિધિનાજ્ઞ-
શનં પ્રતિપેદે ॥

અર્થ:-એજ કારણ માટે યુગપ્રધાન એવા ને અનેક અતિશ-
યનાજંઘાર એવા શ્રી વૈરસ્વામીએ જ્યારે મહા દુકાલી પત્ની ત્યારે
શુદ્ધ જોજનની પ્રાપ્તિ ન થઈ એ હેતુ માટે આધાકર્મ જોજન-
થી ન્યૂન દોષ યુક્ત એવો વિદ્યાપિંરુ તેનું જોજન કર્યું; તોપણ શાસ્ત્ર-
માં કહ્યું છે જે, અજનાદિક આહાર પ્રત્યે અણશોધતો અચારિત્રી
કહીએ એમાં સંશય નથી, ચારિત્રને અજાણે સર્વ દિક્ષા નિરર્થક છે.
એ વચનથી તે જોજનના હુષ્ટપણાની આલોચના કરતાં વૈરસ્વામી

जे ते तेनुं छुष्टपणुं वीचारीन तीर्थनो उब्बेद न थाय माटे एक शिंप्यने बीजी जग्याए ओकळीने परिवार सहीत शास्त्र विधिये करीने अनशननो अंगिकार करता हवा.

टीका:-यदिहीदानीआधाकर्मजोजनं यतीनां यावज्जीव तथा विधेयंस्थातदा कथं तादृशाः प्रवचनधुरंधरा विद्यापिंक दोषः त्रिया तादृशं महासाहसं कुर्वीरन् ॥ तस्य ततो न्यूनदोषत्वात् ॥ काष्ठस्य च तदानीमपि दुष्पमात्वात्.

अर्थ:-जो यतिने आधाकर्म जोजन जावज्जीव करवा योग्य होत तो तेवा महान पुरुष प्रवचनना धुरंधर ते विद्यापिंकना दोषज्वर करीनेते प्रकारनुं एटले अनशनरूपी ओटुं साहस कर्म करे !!! नव करे. केम जे ते विद्यापिंकनो आधाकर्मि जोजनथी न्यून दोष वेए हेतु माटे. जे ते वखत काळ पण दुखमा हतो ए हेतु माटे.

टीका:-न च का शक्तिरस्माकं मंदसत्त्वानां तच्चरितमनुविधातुं न हि गजानामुदर्यते यो वटकाष्टमशितं पचतीत्यस्माकमप्युदर्येण तेजसा तथा ज्ञाव्यमितिवक्तव्यं ॥ यतो न हि तच्चरितकीर्तनेन वयं तच्चरितमनुविधापयितुं नवद्गिर्व्यवसिताः किंतु कालानुसारेणाऽद्यापि तादृशेषु दानकुलेषु सत्सु प्रासुकैषणीयेनापि प्रायेण वृत्तौ संज्ञवत्यां किमित्याग्रहेण संघादित्तमेवादीयते नवद्भिः ॥

अर्थ:-एवी रीते सुविहितनां वचन सांजळीने लिंगधारी कोर्या जे मंद सत्त्ववाळा एटले निर्वळ ते अमारी एवी शक्ति कयां-बी होय जे महंत पुरुषना आचरणने अनुसरीए, केम जे हाथीनो

जठराग्नि ठे ते जक्षण करेलां वरुनां लाकमां पण पचावे ठे. पण हमारो जठराग्नि एवो नथी एटले जे ते मोटा पुरुषतो थोमो दोष लाग्यो तेने पण न सहन करीने अनशन करी गया पण अमारा-थी तो कांइ एवुं थाय नहीं. त्यारे सुविहित बोढ्या जे जो एम तमो कहेता हो ते न कहेवुं जे ए हेतु माटे ते मोटा पुरुषनुं चरित्र केहि देखावुं तेणे करीने कांइ तेमनी पेठे तमारी पोसे अमारे करावुं एवो व्यवसाय नथी एटले अग्निप्राय नथी. त्यारे शुं? तो काखने अनुसारे आज पण तेवां देनारनां कुल सते पण प्रासुकने एषणीय एटले निर्दोष एवा नोजने करीने पण निर्वाह ठते शा वास्ते संघादि निमित्त नोजनेज आग्रहे करीने तमो ग्रहण करोवो.

टीका:-दृश्यंते चाद्यापि केचिन्महात्मानः शुद्धेन ज्ञानेन संय-
मपालनायात्मानं यापयंतः ॥ अथ शुद्धेनाद्वितीयसामेवेदानीं शरीर-
यापना अत आधाकर्माद्युपगमः ॥ तर्हि तावंत एव दीक्ष्यतां किंचू-
यिष्टैः ॥ तावद्भिरेव तीर्थाव्यवच्छेदसिद्धेः ॥ बहु मुंकादिवचनस्य ज-
वत्तामपि प्रसिद्धेः ॥ तदवस्थामो नूनं संघजक्ताग्रहोऽधुना तनय-
तीनामतिगृध्रुतानिबंधनो न धर्म शरीरधारणाहेतुक इति नायः
पक्षः ॥

अर्थ:-आ कालमां पण कैटलाक महात्मा पुरुष देखाय ठे जे शुद्ध नोजने करीने संयम पालवाने अर्थे आत्मानो निर्वाह करे ठे ने वळी जो एम कहेता हो जे शुद्ध नोजने करीने थोमानो निर्वाह आ कालमां थाय माटे आधाकर्मनो अंगिकार करीए ठीए, तो त्यां कहीए ठीए जे, “ तमो जेठलानो शुद्ध नोजने करीने निर्वाह थाय तेठलानेज दीक्षा आपो घणाने शुं करवा आपो ठे तेठलावते-

ज तीर्थनो उच्छेद नहीं थाय केम जे श्रमण अद्वप नं बहु सुंमां ए वचननी तमारामां पण प्रसिद्धि ठे एटलं तमो पण एने प्रमाण करो ओ ते हेतु माटे. आ काळना यतियो संघादि जोजननुं जे ग्रहण करे ठे. तेनुं कारण एज ठे एम अमो निश्चय करीए ठीए जे ते अतिशे रसखौन्नी थया ठे. तेथी आधाकर्मी जोजन करे ठे. पण धर्मशरीरनुं धारण करवुं ए कांइ कारण नथी, ए प्रकारे जावज्जी-व आधाकर्मी जोजन करवारुप तमारो प्रथम पक्ष तेनुं खंमन थयुं.

टीकाः—अथ द्वितीयः तदेवमेतत् ग्लानाद्यवस्थायां दुर्जि-
क्कादिषु शुद्धेनानिर्वाहेचाधाकर्मग्रहणस्याप्यागमे प्रतिपादनात् ॥
शुद्धेन निर्वाहेतु तस्य कदाचित्कतयापि ग्रहणे दातृगृहीत्रो र-
हितत्वेना जिधानात् ॥ यदाह ॥ संथरणंमि असुद्धं, दुग्धवि
गिद्धं तं दितयाणहियं ॥ आजरदिठंतेणं, तंचेव हियं असंथरणे.

अर्थः—हवे बीजो पक्ष जे क्यारेक ग्रहण करवा रुपी कद्वप ते पण आ प्रकारे जे ग्लानादि अवस्थायां, दुकाद पक्ष इत्यादि कारणे शुद्ध जोजनवते निर्वाह न थाय त्यारे आधाकर्म ग्रहण कर-वानुं आगममां प्रतिपादन कर्युं ठे. ने शुद्धवते निर्वाह थाय त्यारे तो तेनुं ग्रहण करनार तथा देनार ए वेनुं अहित थाय एम शास्त्र-मां कहुं ठे. ते वचननो अर्थ जे.

टीकाः—यदप्युक्त “भात्माच यतिना यथाकथंचन रक्षणीय”
इत्यादि ॥ तदप्यनालोचिताजिधानात् ॥ नह्येतत्सूत्रं देहस्य
धर्मसाधनत्वेन यतीनां यावज्जीव माधाकर्मसेवनपरं, किंतु तथा
विधालंबनसद्वृत्तावे कदाचिदाधाकर्मादिसेवनेनापि पुनः सं-

यमकरणायात्मा रक्षणीय इत्येतत्परं प्रायश्चित्तविधानेन तज्જન્ય
પાપનાશનસ્ય પુણો વિસોહીતિ વચનેન પ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ:-વઢી જે તમે ઇમ કહ્યું જે યતિયે જે તે પ્રકારે પોતાના
આત્માની રક્ષા કરવી ઇત્યાદિ, તે પણ વિચાર વિનાનું કહેવું છે પણ
વિચારથી નથી. કેમ જે ઇ સૂત્ર કાંઈ ઇમ કહેવાને તત્પર નથી જો
દેહ ધર્મ સાધન છે માટે સાધુને જાવજ્જીવ આધાકર્મ સેવન કરવું.
ત્યારે શું ? તો તે પ્રકારનું ઇટલે કોઈ મોટું આલંબન ઉત્પન્ન થયે સતે
ક્યારેક આધાકર્મી આદિ સેવન કરીને પણ ફરીથી સંયમ કરવાને
અર્થે આત્મા રાખવો ઇ પ્રકારના અર્થને કહેવાને તત્પર છે કેમ જો
પ્રાયશ્ચિત્તના વિધિયે કરીને તે આધાકર્મ થકી થયું જો પાપ તેને
નાશ કરવાને પુણોવિસાહી ઇત્યાદિ વચને કરીને શાસ્ત્રમાં પ્ર-
તિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:—યાવજ્જીવં તદાસેવને તુ શુદ્ધે રવસરાજાવેન પુણો-
વિસોહીતિ વચનસ્યાઽચરિતાર્થત્વપ્રસંગાદિતિ ॥ એતેન યત્યર્થ
ધૃતાદિનિશ્રાવિધાનમપિ પ્રત્યુક્તં ॥ તસ્યાધાકર્મસ્થાપનાક્રીતાદિ
દોષકલાપકલિતત્વેના નેકજંતુવિધ્વંસહેતુત્વેન ચ ઝગવદ્ધિ
ર્નિવારણાત્, ઇતરથા સત્રાગારાદીનામપિ તત્કલ્પત્વેન જૈનધર્મે
વિધેયત્વપ્રસંગાત્ ॥

અર્થ:-ને જો જાવજ્જીવ આધાકર્મી ઝોજનનું સેવન હોત તો
શુદ્ધ ઝોજનનો અવસર ન આવત તેણે કરીને “ પુણોવિસોહી ” ઇ
વચનનું વ્યર્થપણું થવાનો પ્રસંગ થાત ઇ હેતુ માટે એનું સંમન કર્યું
તેણે કરીને સાધુને અર્થે ઘી આદિ વસ્તુની નિશ્રાનું જો કરવું તેનું

पण खंरुन थयुं केम जे तेने आधाकर्म स्थापना वेचार्यी लाववुं इत्यादि दोषना समूहे करीने सहीतपणुं ठे ए हेतु माटे ने अनेक जंतुना नाशनुं कारण ठे, माटे जगवान तीर्थकरे घृतादि निश्चानि-
वारण करी ठे, जो एम न होत एटले निश्चानुं निवारण न कर्युं
होत तो जैनधर्मने विषे साधुने सदावर्त्त आदिकनुं जोजनादि ले-
वानो एटले कदपपणे करवानो असंग होत पण तेतो नथी ए हेतु
माटे निश्चान न कदपे ॥

टीकाः—नच सत्रागारादीनामसंयतजनपोषकत्वेन पापहेतु
त्वादविधेयत्वं घृतादिनिश्चानां तु संयतोपष्टंजनकत्वेन पुण्यनि-
बन्धनत्वा द्विधेयत्वं ज्ञविष्यतीति वाच्यम् ॥

अर्थः—लिंगधारी बोले ठे जे सदावर्त्त आदिकनुं जोजनादि
जे साधुने न कदपे तेनुं कारण तो ए ठे जे सदावर्त्त तो असंजति
एवा लोकनुं पोषण करे ठे. ए हेतु माटे पापनुं कारणिक ठे, माटे ए
साधुने लेवा योग्य नथी, पण घीआदिकनी निश्चातो संज-
तिने उपष्टंज करनार ठे एटले टेको देनार पुष्ट करनार ठे
एवी ठे तेणे करीने पुण्य बांधवानुं कारण ठे ए हेतु माटे
करवा योग्य थशे त्यारे सुविहित बोल्या जे एम तमारे न बोलवुं

टीकाः—निश्चादिषु घृतादिग्राहिणां यतीनामपि गार्हपत्य-
दिना सिद्धांतनिषिद्धकारित्वेना संयतत्वाजिधानात् ॥ तथा
चोज्ञयोरप्यनयोः समानदोषत्वेन जैनमते निषेधात् ॥ घृतादिसं-
ग्रहस्यच श्रावकाणामपि रसवाणिज्यत्वेनागमे निषेधादतः कथं
यत्यर्थं तत्संग्रहः क्रियमाणः शोभेत ॥

अर्थः—निश्चादिकने विषे घृतादि ग्रहण करनार यतिने पण रसलोत्तिपणुं अवादिक दोष ठे तेणे करीने सिद्धांतमां निषेध कर्युं ठे तेनो करनार ए अथो माटे असंजतिपणुं प्राप्त अयुं माटे ए बेनो सरखो दोष अथो एटले सदावर्त्तनुं लेवुंने निश्चा करेलुं लेवुं ए बे असंजतिने ठे माटे ए बेनुं जैनमतने विषे साधुने लेवानो निषेध ठे ए हेतु माटे, ने श्रावकने पण घृतादि संग्रहनो ने तेनो वेपार करवानो आगममां निषेध ठे माटे यतिने अर्थे घृतादिनो संग्रह करवो ते केम शोभे.

टीकाः—इदानीं गृहगृहेष्वलानेन घृतादिनिश्चां विनायतीनां शरीरधरणस्याप्यालंबनमात्रत्वात् ॥ श्रद्धालुगृहेष्वधुनापियथै-
वं शुद्धघृतादिप्राप्तेः ॥ दुर्जिह्वाद्यपेक्षया तु कदाचिदलानैष्यूनोदर-
तायास्तपस्त्वेनोपकारित्वात् ॥ यदुक्तं ॥ लज्यते लज्यते साधुः साधु-
चैव न लज्यते अलब्धे तपसो वृद्धिर्लब्धे देहस्य धारणा ॥ तदहो-
मूढा आलंबनाज्जसेनाद्यूनतामेव पुरःकुर्वाणाः सर्वथायतिक्रिया-
मुत्सृजंतोनलज्जांते ॥

अर्थः—वळी आ काळमां गृहस्थना घरने विषे घृतादिन मळे माटे घृतादि निश्चा विना यतिने शरीरतुं धारण थइ शकतुं नथी एम जे कहो वो ते पण आलंबन मात्र ठे एटले ओतुं देखामवानुं ठे कहेवा मात्र ठे केम जे श्रद्धालु गृहस्थना घरमां आज पण पो-
तानी इहा प्रमाणे शुद्ध घृतादिकनी प्राप्ति थायठे ए हेतु माटे,
दुकालादिकनी अपेक्षायें तो क्यारेक न्यून लाज थये ठेते उणोदर-
पणाने पण तपपणुं ठे ए हेतु माटे उपकारीं ठे ते शास्त्रमां कहुं ठे

जे कोइ वखत सारुं मळे कोइ वखत सारुं न मळे कोइ वखत मुहल
पण नमळे त्यारे साधु पुरुष तो नमळे त्यारे तपनी वृद्धि थाय ठे ने मळे
त्यारे देहनुं धारण थाय ठे एम माने ते कारण माटे अहो मूढ पुरुष
तो आलंबनना आजास मात्रे करीने केवल पोतानुं खौकरपणुं आ-
गळ करी देखामता सर्व प्रकारे साधुनी क्रियानो त्याग करे ठे पण
लज्जाता नथी एटळे ए पेटजरा एम लाज पामता नथी जे आ वेष
धारण करीने आते शुं करीए ठीए ए मोटुं आश्चर्य ठे.

टीका:-यदाह ॥ संघयणकालबलदूसमरूवालंबणाईधेत्तूणं॥

संबंचिय नियमधुरं, निरुज्जमाओ पमुंचंति.

अर्थ:-जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे केकेटलाक निरुद्यमी पुरुष
संघयण तथा कालबल तथा दूषमआरो ते रुप आलंबन ग्रहण करी
सर्व पोताना नियमरुपी धुराने निश्चे मुकी देगे.

टीका:-यदपि श्रारुश्रारुवृद्धयेऽशुरुग्रहणमप्यदुष्ट मि-
त्याद्यवाचि, तदपि विस्मृतजिनवचनस्य जवतोऽजिधानं॥ अशुरु
पिरुस्यदातृगृहीत्रोरहितत्वेन प्रागेव प्रतिपादनात्॥ तथा श्रारुवं-
धुरस्यापि ज्ञरतपतेः शकटपंचशत्युपनीतस्निग्धमधुरस्वादुजड्यै
र्यतिदानं प्रति जगवतायुगादिदेवन प्रतिषेधात् ॥

अर्थ:-वळी सुविहित लिंगधारी प्रत्ये कहे ठे जे तमे कहुं
ठे जे श्रावकनी श्रारु वधवाने अर्थे अशुरु ग्रहण करवामां दोष
नथी तोपश विसार्या जिन वचन जेणे एवो जे तुं, ते तारुं कहेवुं ठे
केम जे अशुरु पिरुनुं दान तो दाताने ने ग्रहण करनार ए वेने
अहितुं करनार ठे. एम अमोए प्रथम प्रतिपादन कर्तुं ठ. ए हेतु

माटे. बळी ज़रत राजा पांचसे गामां सुंदर मधुर स्वाडु एवां ज़ो-
जन ज़रिने साधु दान प्रत्ये अति श्रद्धावंत थया तोपण ज़गवान
श्री युगादि देव ते दाननो निषेध कर्यो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः--राजपिंरुत्वात्प्रतिषेधइतिचेन्न ॥ आधाकर्मत्वेनैव त-
त्प्रतिषेधस्यागमेश्रवणात् ॥ अतःप्रथमपश्चादुपनीतयोरशुद्धशुद्ध
पिंरुयो राजपिंरुत्वेन समानत्वेपि यद्जगवान ऽशुद्धपिंरुमाधाकर्म
त्वेनैव न्यषेधत्तेनावगच्छाम आधाकर्मैव सर्वदोषेभ्योमहीयःश्र-
न्यथाऽशुद्धवद् शुद्धमपिराजपिंरुत्वेनैवन्यषेधत् ॥

अर्थः--त्यारे लिंगधारी बोड्या जे एतो राजपिंरु हतो ए हेतु
माटे निषेध कर्यो, त्यारे सुविहित बोड्या जे एम तारे न बोखवुं
केम जे आधाकर्मपणुं हतुं एज हेतु माटे निषेध कर्यो ठे. एम शा-
स्त्रमां सांजळीए ठीए केम जे प्रथम जे त्याग कर्यो ते अशुद्धपिंरु
हतो ने पठी जे गृहण कर्यो तेशुद्ध पिंरु हतो माटे ए बेने राज-
पिंरुपणुं तो सरखुंज हतुं तो पण ज़गवान एने अशुद्धपिंरु एटले
आधाकर्मपणुं एमां ठे एम जाणीने निषेध कर्यो ते हेतु माटे एम
जाणीए ठोए जे आधाकर्मज सर्व दोष थकी मोटो ठे. एम जो न
होय तो जेम अशुद्धनो त्याग कर्यो तेम शुद्धपिंरुनो पण राजपिंरु ठे
एम जाणीनेज निषेध करत.

टीकाः--तथातिसारापसरणाय ज़गवन्निमित्तनिर्मितमो-
दकं दातुं समुद्यतायोरेवत्या भगवता निषेधनाच्च ॥ तस्माच्छुद्ध-
दानेनैव श्राद्धानामपि पुण्योत्पादः ॥ आधाकर्मग्रहणेन च यतेः
स्वार्थपरिहाण्याकीदृशः परार्थः ॥ स्ववंचनेन वस्तुतः परोप-
कारानुपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी रेवतीजीए अतिसार रोग मटामवाने जगवानन निमित्ते मोदक निपजाव्यो ने तेने देवा उजमाल थइ त्यारे जगवाने तेनो निषेध कयों ठे ते कारण माटे शुद्धदाने करीनेज श्रावकने पण पुण्य उत्पन्न थाय ठे ने आधाकर्म ग्रहण करीने यतिने स्वार्थनी हानी थाय ठे माटे परार्थ केवो थाय ? नज थाय. केम जे वस्तुता-ए तो पोताना आत्मानुं वंचन करीने परोपकारनी सिद्धि थती नथी ए हेतु माटे ॥

टीकाः—यथोक्तं ॥ जइआणेषां चत्तंअप्पणयं नाणदंसण च-
रित्तं ॥ तइया तस्स परेसिं, अणुकंपा नत्थिजीवेसु ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे ज्यारे जे पोताना ज्ञानदर्शन चरित्रने तजे ठे त्यारे जाणवुं के तेने परजीवोमां अनुकंपा नथी

टीकाः—तथान्यत्राप्युक्तं ॥ परलोकविरुद्धानि, कुर्वाणं दूर-
तस्त्यजेत् ॥ आत्मानं योतिसंते, सोऽन्यस्मै स्यात् कथं हितः ॥

अर्थः—वळी बीजे पण कह्युं ठे जे, परलोकेने विरुद्ध करतो जे पुरुष तेनो ठेटेथी त्याग करवो केम जे पोताना आत्मानुं बगाने ठे ते बीजानो हितकारी कीये प्रकारे होय.

टीकाः—एवंच संयम शरीरोपष्टंजकत्वादिति हेतुप्रयोगो-
प्यनुपपन्नो विशेषणासिद्धत्वात् ॥ उक्तन्यायेन सतताधाकर्मजो-
जिनो यतेः शरीरस्य संयमशरीरत्वानुपपत्तेः ॥ तथा श्राद्धश्र-
द्धवृद्धिहेतुत्वादिति द्वितीयहेतुप्रयोगोप्यसमीचीनः आधाकर्म
जोनोपादानस्यागमविरुद्धत्वेन हेतोर्बाधितविषयत्वात् ॥ ब्रा-
ह्मणेन सुरा पेया द्रवद्रव्यत्वात् क्षीरवदित्यादिवत् ॥

અર્થ:-વઢી સંયમ રૂપી શરીરને ઉપદ્રંજ કરનાર છે એટલે ટેકો આપનાર છે, એ હેતુ માટે એ પ્રકારનો જે હેતુપ્રયોગ કર્યો તેપણ અઘટિત છે. કેમ જે વિશેષણે કરીને અસિદ્ધ છે, એટલે હેતુપ્રયોગ ઓટો છે કેમ જે પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારના ન્યાયે કરીને નિરંતર આધા-કર્મનું જોજન કરનાર યતિને સંયમરૂપ શરીરનીજ અસિદ્ધિ છે માટે વઢી શ્રાવકની શ્રદ્ધાવૃદ્ધિ થાય એ હેતુ માટે એ પ્રકારનો બીજો હેતુ પ્રયોગ કર્યો તે પણ સારો નથી કેમ જે આધાકર્મ જોજનનું ગ્રહણ કરવું તે આગમ વિરુદ્ધપણે બાધહેતુનું સ્થાન છે એટલે એ અનુમાન પ્રયોગ નિર્બાધ નથી કીયે દૃષ્ટાંતે ? તો જેમ બ્રાહ્મણને સુરાપાન કરવું એ સુરા ડુઘની પેઠે નરમ વસ્તુ છે એ હેતુ માટે એ પ્રકારનો અનુમાન પ્રયોગ જેમ બાધિત છે તેમ આ અનુમાન પ્રયોગ પણ બાધિત એટલે ઓટો છે.

ટીકા:-તથાપિ પ્રતિવાદ્યુપન્યસ્તહેતુદૂષણમાત્રેણ ન સ્વપક્ષ સિદ્ધિરિતિ સ્વપક્ષેપિસાધનમુચ્યતે ॥ યતીના સાધાકર્મજોજન મનુપાદેયં ષટ્તજીવનિકાયોપમર્દનિષ્પન્નત્વાત્ તથાવિધવસત્યા-દિવત્ ॥ તથા યતીના સાધાકર્મજોજનમજોજ્યં ધર્મલોકવિરુદ્ધ ત્વાદ્ગોમાંસવદિતિ ॥ એવંચોપપન્નમેતત્સંઘાદિજક્તં યતિના ન જોક્તવ્યમિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:-તો પણ પ્રતિવાદિયે સ્થાપન કર્યા જે હેતુ તેમાં દૂષણ દેખાઈવા માત્રે કરીને પોતાના પક્ષની સિદ્ધિ નથી થતી માટે પો-તાના પક્ષને વિષે પણ અનુમાન સાધનના પ્રયોગ કરી દેખાઈ છે. જે યતીને આધાકર્મ જોજન ગ્રહણ કરવું યોગ્ય નથી કેમ જે ઠ જીવ નિકાયના મર્દન થકી ઉત્પન્ન થવાપણું એ હેતુ માટે જેમ ઠ જીવ નિ-

कायना मर्दन थकी निष्पन्न थयो एवो निवास गृहण करवा योग्य नथी तेम ते आधाकर्म जोजन पण गृहण करवा योग्य नथी वळी बीजो अनुमान प्रयोग जे यतिने आधाकर्म जोजन जमवा योग्य नथी केमजे धर्म अने लोक ए बेमां विरुद्ध ठे ए हेतु माटे गोमांसनी पेठे. जेम गोमांस ठे ते धर्मने लोक ए बेमां विरुद्ध ठे. माटे अन्नद्वय ठे तेम यतिने आधाकर्म जोजन पण अन्नद्वय ठे ॥ एम सिद्ध थयुं जे संघादि निमित्त जे जोजन ते यतिने जोगववा योग्य नथी ए प्रकारे ब्रह्मा काव्यनो अर्थ थयो ॥ ६ ॥ ए प्रकारे औद्देशिकजोजननो प्रथम द्वार संपूर्ण थयो.

टीकाः—इदानीं देवद्रव्योपजोगादिदूषणप्रदर्शनद्वारेण जिनगृहवासद्वारं निराचिकीर्षयाह ॥

अर्थः—हवे देव द्रव्यनो उपजोग ए आदि दूषणानुं देखारुनुं ए द्वारे करीने जिन मंदिरमां निवास करवा रूप द्वारनुं नीराकरण करवानी इच्छाये कहे ठे.

मूल काव्यं.

गायजं धर्वनृत्यत्पक्षरजगिरणद्रेणुगुंजन्मृदंग—
 प्रैखत्पुष्पसगुद्यन्मृगमदलसङ्घट्टोचचंचलानौघे ॥
 देवद्रव्योपजोगध्रुवमठपतिताशातनाज्यस्रसंतः
 संतःसद्भक्तियोग्येन खलु जिनगृहेऽर्हन्मतज्ञावसंति ॥ ७ ॥

टीका:—खलु निश्चये जिनगृहेऽर्हद्भवनेऽर्हन्मतज्ञा जगवदा
गमनिष्णाता यतयो नैव वसन्ति सततमवतिष्ठन्ते ॥ तदागमे
तन्निवासस्यात्यन्तं निवारणात् ॥ संतो विवेकिनः ॥ कुतश्च्यतश्चाह
॥ सती शोभनाऽकृत्रिमा भक्तिः शारीरसंच्रमातिशयस्तस्य योग्य
मुचितं तस्मिन् ॥ भक्तिरेव यतस्तत्र कर्तुं युज्यत इति भक्तियोग्यता
मेव विशेषतो विशेषणद्वारेण दर्शयति

अर्थ:—अरिहंत मतना जाण एटले जगवाननां आगम तेना
पारगामी एवा साधु निश्चे जिनघरमां निवास नहीज करे, एटले
तेमां निरंतर नहीं रहे. साधुने जिनमंदिरमां निवास करवानुं शा-
स्त्रमां अत्यंत निवारण कर्तुं ठे माटे संत जे विवेकी पुरुष ते त्यां नहीं रहे.
आ हेतु माटे ? तो त्यां कहे ठे जे, जिनमंदिर केवुं ठे, तो सारी क-
पटर हित जे भक्ति तेने योग्य एटले भक्ति करवा घटित ठे माटे
भक्तिनुं योग्यपणुंज विशेषे करीने विशेषणद्वारे कही देखाने ठे.

टीका:—गायंतः कलमंडादिस्वरेण ग्रामरागैर्जगवदूषणाने-
वोत्कीर्त्तयंतोगंधर्वाः प्रधानगायना यत्र तत्तथा ॥ नृत्यन्ती नाट्य
शास्त्रोक्तक्रमेण करचरणाद्यंगविद्वेपंकुर्वती पणरमणी वारस्त्रीन-
र्त्तकी यत्र तत्तथा

अर्थ:—मधुर गंजीर एवा स्वरे करीने नाना प्रकारना रागरा
गणीये सहित गंधर्व एटले प्रधान गायक लोक ते जे जिनमंदिरमां
गान करे ठे एवुं ते नाट्यशास्त्रमां कह्या प्रमाणे हाथपग आदि अं-

गनो विक्षेप करवो ते रुप नृत्यने करतीढे वेश्याळ (नर्त्तकीयो) ते जे जिनमंदिरने विषे एवुं ॥

टीकाः--रणंतोवैण विकैर्मुखमरुताजिघातान्मधुरंध्वनंतो वे.
णवोवंशा यत्र तत्तथा गुंजंतोमार्दगिकैःपाणिच्यां तामनाद् गंज्जीरं
स्वनंतःमृदंगा मुरजा यत्र तत्तथा

अर्थः--वांसळीने वगारुनारा पुरुष तेमना मुखवायुनो प्रवेश
थवार्थी मधुर वागे ठे वेणु ते जे जिनमंदिरने विषे एवुं अने मृदंगना
वगारुनारा पुरुषोना हस्ततामनथी गंज्जीर शब्द करती ठे मृदंगो
ते, जे जिनमंदिरने विषे एवुं.

टीकाः--प्रैखंत्योखंबमानत्वान्मंदपवनेन कंपमाना देवसपर्यार्थं
विरचिताःपुष्पस्रजः प्रसूनमाला यत्र तत्तथा ॥ पुष्पग्रहणेनच पु-
ष्फामिसधुश्चेया इत्यादिना साहचर्याजिधानात्पक्वान्नादिवलि-
स्तुतिलक्षणपूजाद्यस्यापीह ग्रहणं दृष्टव्यं

अर्थः--मंदपवने करी कंपती ने लांबी, पूजाने अर्थे रचेळी
ठे पुष्पमाला ते जे जिनमंदिरने विषे, एवुं आ जगाये पुष्पनुं ग्रहण
करुं ठे तेणे करीने तेनी संघाथे शास्त्रमां ग्रहण करेली जे पक्वान्न
बलि पूजा, तथा स्तुतिपूजा. ए वे पूजानुं पण अहीं ग्रहण करवुं.

टीकाः--उच्यन् जगत्प्रतिमाविलेपनाथविमर्दनसमुच्चल
दामोदरद्वारेण प्रसरन्मृगमदः कस्तूरिका यत्र तत्तथा ॥ वसंतः प-

द्व्यंशुकर्मयत्वात् मुक्ताफलादिविह्वलितयुक्तत्वाच्च दीप्यमाना न-
 द्योच्चा वितानानि यत्र तत्तथा ॥ चंचंतो महाधनवसनविभूषणां
 गरागप्रसाधितशरीरत्वाद् ज्ञाजिष्णवोजनौघाः श्रावकसमुदाया
 यत्र तत्तथा ॥ ततश्च गायद् गंधर्वचतत् नृत्यत्पण्यरमणि चेत्यादि
 कर्मधारयः तस्मिन् ॥ एतानिहि जगवद्गुणगानादीनि प्रवराणि
 जिनगृहे जक्तिहेतुकानि ज्ञानां शुभजावोद्धासहेतुत्वाद्भूद्वा-
 लुजिर्विधीयते ॥

अर्थः—जगवाननी प्रतिमाना विलेपनने अर्थे मर्दन करी माटे
 उठव्यो जे सुगंध ते छारे करीने प्रसरती ठे कस्तूरी ते जे जिनमं-
 दिरने विषे, ने पट्टकूल वस्त्रमय ठे माटे शोजता ने मोतीनी विचित्र
 रचनाए युक्त ठे माटे देदीप्यमान ए प्रकारना ठे चंदरवा ते जे
 जिनमंदिरने विषे एवुं, ने मोटा मूलनां जारे एवां वस्त्र तथा भूषण
 तथा अंगराग तेणे करीने देदीप्यमान एवा ठे श्रावकना समूह ते
 जे जिनमंदिरने विषे एवुं, ए प्रकारनां सर्व जिनमंदिरनां विशेषण
 ठे तेनो कर्मधारय समास करवो जिनमंदिरने विषे ए सर्व जगवानना
 गुणगानादि श्रेष्ठ कहां ते जिनघरने विषे जक्तिनां कारणिक ठे माटे
 ज्ञान्य प्राणीने जावना उद्धासनां कारण ठे माटे श्रद्धालु पुरुष करे ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥

पवरेहिं साहणेहिं पायंजावोवि जायएपवरो ॥
 नयं अन्नो उवन्नगो एएसिं सयाणलठयरो ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे सारां कारणे करीने जाव
 पण प्राये सारो ज्ञाय ठे.

टीकाः—अथैवंविधजक्तियोग्यजिनगृहे किमिति साधवोन निवसन्ति अत आह ॥ असंतोबिच्यंतःकुतोदेवद्रव्यस्य जिनवित्तस्य उपजोगःसततं तत्र शयनासनाजोजनादिकरणेनोपजोगः तथा ध्रुवा शास्वती यावज्जीवं अथवा ध्रुवं निश्चितं मठो जिनगृह जगतीसंबद्धोयतिनिमित्तनिष्पन्नउपाश्रयस्तस्य पतिता आधिपत्यं जिनगृहलेखकोद्ग्राहणिकाकर्मातरादिसंकलचिंताकारित्वेनाधिकारित्व मितियावत् ॥ चैत्यवासिनो हि निरंतरसंचरिणुजनसंकुलतया तत्राव्यग्रं स्थातुमशकुर्वन्त स्तदनुषक्तंशुविमठं विधाप्य सर्वा तच्चिंता विदधतीति जवत्तिमावपत्यं ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी सुविहित प्रत्ये पूढे ठे जे आ प्रकारे जक्ति करवा योग्य जे जिनमंदिर तेमां साधु केम निवास न करें? त्यारे सुविहित कहे ठे जे आ प्रकारना दोषथी जय पामता साधु नथी निवास करता, ते दोष कहे ठे, जे देव द्रव्यनो उपजोग थाय माटे उपजोग ते शुं तो निरंतर जिनमंदिरमां सूडुं तथा जोजनादिकनुं करवुं ते उपजोग ठे तथा निरंतर एटले जावज्जीव अथवा निश्चे मठपतिपणुं थाय मांटे मठ एटले जिनघरनी जंगती संबंधि जे यतिनिमित्त निपजाव्यो उपाश्रय तेना पतिपणुं एटले धणीपणुं, जिनमंदिरनुं लेखुं लेखवुं तथा उघराणीं करवी इत्यादि बीजां कामकाज करवां एम सर्वचिंतानुं करवापणे अधिकारीपणुं ठे वळी चैत्यवासी जे ते निरंतर त्यां आवता जता लोके करीने व्याप्त ठे मांटे अव्यग्रपणे एटले समाधिपणे रहेवा समर्थ नथी यता ते जिनमंदिर संबंधी पृथ्वीमां मठ करावीने सर्व तेनी चिंताने पोते करें ठे मांटे मठप्रतिपणुं तेमने ठे.

ટીકા:-તથા જગવત્પ્રતિકૃતિપ્રત્યાસત્તૌ જોજનશયનાસન
નિષ્ઠીવનાદ્યવિધિકરણેન જ્ઞાનાદ્યાયસ્ય શાતના ઝંશનં ॥ જગવ-
ત્સંનિધૌહિ જોજનાદિ કુર્વાણો યતિર્જ્ઞાનાદિલાજ્ઞાદ ધ્રશ્યતીતિ
જગવત્યાશાતનાઽવજ્ઞા ॥ તતશ્ચ દેવદ્રવ્યોપજોગ શ્રેત્યાદિઠ્ઠઃતાખ્યઃ

અર્થ:-વઠી જગવાનની પ્રતિમાના સમીપ જોજન કરવું
તથા સૂવું તથા આસન કરવું તથા થુંકવું ઇત્યાદિ અધિકરણે કરીને
જગવાનની આશાતના થાય છે. તે આશાતના શબ્દનો અર્થ જે જ્ઞા-
નાદિકનો જે લાજ તેનો નાશ થાય જેથી ઇટલે જગવંતની સમીપે
જોજનાદિકને કરતો જે યતિ તે જ્ઞાનાદિ લાજથી ધ્રષ્ટ થાય છે,
માટે અશાતના ઇટલે અવજ્ઞા છે. દેવદ્રવ્યોપજોગ ઇત્યાદિ પદનો ઠ્ઠઃ
સમાસ કરવો.

ટીકા:-અથગૃહિણાં જગવન્નિમિત્તં સ્વદ્રવ્યેણ નિર્માપિતે
દેવગૃહે વસત સ્તદદ્રવ્યંચ કનકાદિક મનુપચુંજાનસ્ય યતેઃ કથં
દેવદ્રવ્યોપજોગઃ, જિનદ્રવ્યનિષ્પન્નેહિ તત્ર નિવસત સ્તદ્દ્રવ્યં
સાક્ષાદ્ ચુંજાનસ્ય વા સ્યાદિતિચેત્ ન ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારી સુવિહિત પ્રત્યે બોલે છે જે, ગૃહસ્થ
લોક પોતાને દ્રવ્યે કરીને નીપજાવ્યું જે દેવઘર તેમાં નિવાસ કર-
નાર યતિને દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ કેમ કરીને થયો ? કેમ જે તે દ્ર-
વ્ય તે સુવર્ણઆદિક તેનો નો ઉપજોગ કરતો નથી માટે, ને જો
જિનદ્રવ્યે કરીને નીપજાવેલા સ્થાનમાં નિવાસ કરે અથવા તે દ્ર-
વ્યનો સાક્ષાત્ ઉપજોગ કરે ત્યારે જિનદ્રવ્યનો ઉપજોગ કહેવાય

खरो, त्यारे सुविहित बोढ्या जे तारे एम न बोलवुं.

टीकाः—गृहिणा स्ववसुनिर्मापितत्वेपि देवसदनस्य देवत्राकृतत्वेन देवद्रव्यत्वात्तथाच तत्र वसतः साक्षात्तद्भनमनुपभुञ्जानस्यापि मुने देवद्रव्योपज्ञोगोपपत्तेः ॥ साक्षाद्देवद्रव्यनिष्पन्ने तु का वार्त्ता ॥ किंच नित्यं तत्र वासेन निःस्पृहस्यापि तच्चिन्तादौ व्याप्रियमाणस्य साक्षात्तद्ग्रंथोपयोगस्यापि संज्ञवात् राजनियोगादिषु प्रथमं निरीहाणामपि पश्चात्तथाज्ञावोपलब्धेः ॥

अर्थः—केम जे गृहस्थे पोताना डव्ये करीने नीपजावेळुं एवुं पण देवधर ते देवने अर्पण कर्युं ठे, ए हेतु माटे देवद्रव्यपणुं ठे माटे त्यां वसनारने अने साक्षात् ते धनने जोगवनार ए बेने पण देवद्रव्यना उपज्ञोगनी प्राप्ति ठे,ने साक्षात्देव डव्ये करीने निपजावेळुं होय त्यारे तो तेनी शी वात कहेवी, वळी शुं? तो निरंतर त्यां निवासे करीने निस्पृह एवा मुनीने पण ते डव्यनी चिन्तादिकने विषे वेपारवंत थवाथी साक्षात् ते ग्रंथना उपयोगनो पण एटले साक्षात् ते डव्य संबंधी उपज्ञोगनो पण संज्ञव ठे, केम जे प्रथम केटलाक निरीह एटले जोगादिकनी वांढाए रहित मुनि हता ते पण राजानी आज्ञा इत्यादि कारणे ते डव्यसंबंधने पास्या तो पळी ते मुनिने ते डव्यना उपज्ञोगनी वांढा प्राप्त थइ ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अथास्तां तत्र वसतो मुनेर्देवद्रव्योपज्ञोगस्तथापि तत्रको दोष इति चेदुच्यते तदज्ञोगस्यानंतजन्मसुदारुणत्रिपाकत्वेन ज्ञयवतात्तिधानात्.

અર્થઃ—દેવે લિંગધારી કહે છે જે જિન મંદિરમાં રહેનારને દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ થાય તો પણ તેમાં શો દોષ છે, ત્યારે સુવિ-
હિત કહે છે કે ઘણો દોષ છે. જે દેવ દ્રવ્યનો ઉપજોગ કરે છે તેને અનંત જન્મ સુધી મહા આકરં પાપનું ફલ જોગવું પડે છે એ હેતુ માટે એમ જગવાન શ્રી તીર્થંકરે કહ્યું છે.

ટીકાઃ—યદાહ ॥

દેવસ્ત પરીજોગો અણંતજન્મેસુદારુણવિવાગો ॥
જં દેવજોગભૂમિસુ ગુહી નહુ વદ્વદ્ ચરિત્તે ॥

અન્નેહિ દેવજૂમિં જુંજાનસ્યયતશ્ચારિત્રાત્તાવેન દારુણો વિપાકઃ
પ્રતિપાદિતઃ ॥ તથા સંકાસાદિશ્રાવકાણાં ચૈત્સ્યદ્રવ્યોપજોગિના
મત્સંતદારુણવિપાકસ્યાગમેપિ વહુધા શ્રવણાત્ ॥

અર્થઃ—જે માટે તે શાસ્ત્ર વચન જે દેવદ્રવ્યનો પરિજોગ કરે છે તે અનંત જન્મને વિષે દારુણ પાપફલને જોગવે છે, એ જગાએ દેવ જૂમિને જોગવનાર યતિને ચારિત્રનો નાશ થયો તેણે કરીને દારુણ પાપ ફળનું જોગવું પ્રતિપાદન કર્યું વહી સંકાસાદિ શ્રાવકે ચૈત્સ્ય દ્રવ્યનો ઉપજોગ કર્યો તેણે કરીને અનંત દારુણ પાપફલ જોગવું તે આગમમાં ઘણી જગાએ સંજ્ઞાાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—તથા જિણપવચણત્તુદ્ધિકરં પજ્ઞાવગં નાણદંસણણ-
ણાણં, જ્ઞસ્કંતો જિણદ્ધં અનંતસંસારિત્તં દોહ ॥ તથા ચેદ્ધ્ય-

द्वं साधारणं च जो डुहइ मोहियमईउं धम्मंचसो न याणइ
अहवा बद्धाउउं नरए.

अर्थः—ते उपर शास्त्रना वचन जे, जिनना प्रवचननी वृ-
द्धि करनार ने ज्ञान दर्शनना गुणनुं प्रजावक एवुं जिनद्रव्य तेने
जज्ञण करनार जे पुरुष ते अनंत संसारी होय वळी मोह पामी ठे.
मति ते जेनी एवो पुरुष चैत्य द्रव्यने तथा साधारण द्रव्यने वगाने,
ते पुरुष धर्म प्रत्ये जाणतो नथी. एटले परजवे धर्म न पामे ए जाव
अथवा ते पुरुष, बांध्यु ठे नरकनुं आउखुं ते जेणे एवो थाय.

टीकाः—इत्याद्यपरापरागमवचनानि । चिंतयंतो महामुनयो
देवद्रव्योपज्ञोगेन जवकूपपातात्कथं न त्रस्यंति तथा माठपत्या-
दपि महामुनयो बिच्यति ॥ यतः मंगोहि देवद्रव्य निष्पन्नोवा-
स्यात् गृहिणा यत्यर्थं स्वद्रव्येणकारितोवा॥ तत्राद्यपक्वे तन्निवास्तो
यतीना मुक्तप्रकारेण देवद्रव्योपज्ञोगप्रसंगादेवानुचितः ॥

अर्थः—इत्यादि बीजां बीजां आगम वचनने विचारता म-
हामुनि, देवद्रव्यना उपज्ञोगे करीने संसाररूप कूवामां परवानुं
थाय ठे माटे केम न त्रास पामे तेमज मठपतिपणुं थवार्थी पण म-
हामुनि जय पामे ठे. जे हेतु माटे मठ जे ते देवद्रव्ये करीने नि-
पजाव्यो होय अथवा गृहस्थे यतिने अर्थे पोताना द्रव्ये करीने नि-
पजाव्यो होय, तेमां प्रथम पक्क जे देवद्रव्ये करी नीपजावेला नि-
वास्तने विषे साधुने रहेवुं तेनुं पूर्वे कछुं ए प्रकारे खंरुन थयुं केम
जे देवद्रव्यना उपज्ञोगनो असंग थाय माटे अवटित ठे.

टीकाः—द्वितीयेत्वकल्पनीयत्वात्तन्निवासानुपपत्तेः ॥ तस्य
केवलसाधुनिमित्तं निष्पन्नत्वेन महासावद्यशय्यारूपत्वात् ॥
यथोक्तं ॥ कालाशकं तु वक्षाणा अन्निकंताचेव अणन्निकंताय ॥
वज्राय महावज्रा सावज्रा महप्पकिरियाय ॥ समण्ठा सा-
वज्रा य साहूणमिति ॥

अर्थः—ग्रहस्थे यतिने अर्थे पोताना डव्ये करीने निवास
कराव्यो होय ते रूप जे बीजो पक्क तेने विषे पण ते निवासतुं अक-
ल्पवापणुं ठे. केम जे ते निवास केवल साधु निमित्ते नीपजाव्यो ठे
माटे महा सावद्यरूप ठे ए हेतुं माटे साधुने न कल्पे, ते शास्त्रमां
कहुं ठे जे ॥

टीकाः—अकल्पनीयवसत्यादेर्यतीनां ग्रहणनिषेधात् ॥
॥ यदाह ॥ पिंरुं सिज्जां च वडं च, चउत्थं पायमेवय ॥
अकप्पियं न गिहिज्जा, पग्गिगाहिज्जा कप्पियं ॥

अर्थः—न कल्पवा योग्य जे निवास आदिक तेनुं यतिने ग्र-
हण करवानो निषेध ठे, ने शास्त्रमां कहुं ठे जे पिंरु तथा निवास
तथा वड तथा चोथुं पात्र ते सर्व न कल्पे एवां होयतो न ग्रहण
करवां ने जो कल्पे एवां होय तो ग्रहण करवां.

टीकाः—अथापवादेन महासावद्यशय्यावासस्याप्यागमे-
ऽन्निधानात्तद्रूपसंवासे यतीनां को दोषइति चेन्न ॥

अर्थः—इहे लिंगधारी कहे ठे जे अपवादे महा सावद्य स्थानमां पण निवास करवो एम शास्त्रमां कह्युं ठे माटे सावद्यरुप जे मठवास तेमां रहेनार यतिने शो दोष ठे त्यारे सुविहित बोझ्या जे एम तारे न बोझवुं,

टीकाः—गृहिणा स्वद्रव्येणापि यतिविधास्यमानदेवर्चिता-
जिसंधिना तस्यनिर्मापितत्वेन देवभुवि निष्पन्नत्वेन च जिनगृह
वस्तुतो देवद्रव्यत्वात् ॥ अपवादस्य च कदाचित्कत्वेन नित्यं
जवतां तत्रवासे तस्याप्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—गृहस्थे पोताना द्रव्ये करीने ते स्थान नीपजाव्युं पण
एमां आ अजिप्राय रह्यो ठे, जे आ स्थानमां यति रहेओ ने रहीने
देवर्चितादिक करओ एवा अनुसंधाने करी नीपजाववापणुं ठे, ए हेतु
माटे ने वळी देव संवंधी पृथ्वीने विषे नीपजाववापणुं ठे माटे जि-
नगृहनी पेठे वस्तुताये देवद्रव्यपणुं ठे ए हेतु माटे, ने अपवादाने
तो कदाचित्पणुं ठे माटे निरंतर तेमां रहेनार एवा तमारे तो अप-
वादनी सिद्धि प्राप्त थती नथी.

टीकाः—एवं मठवासं सदोषं मन्वाना मुनयः कथमिव मठप-
तितामंगीकुर्वीरन् ॥ तथा जगवदाशातनातोपि विवेकिनस्त्रयंति

अर्थः—ए प्रकारे मठवासने दोष सहित मानता मुनि जे ते
मठपतिपणानो केमज अंगीकार करे ! नज करे. वळी विवेकी पुरुष
जेम मठवासथी त्रास पाये ठे तेम जगवंतनी आशातनार्थी पण
त्रास पाये ठे.

टीकाः—अथ केयं जगवत्प्रतिकृतीनामाशातना ? किं गुरुणा-
मिवासन्नगमनावस्थानादिना मुखनाशाकुहरनिःसरदविरलो-
व्हासनिःश्वासादिनिस्तदेहोपतापाद्यापादनलक्षणा उत तासु
जगवदध्यारोपेण पूज्यबहुमान प्रकर्षसूचकसंज्ञमातिशयरूपा॥

अर्थः—हवे लिंगधारी बोले ठे जे जगवाननी प्रतिमानी आ-
शातना ते कह थाय ठे, शुं गुरुनी पेठे ते प्रतिमाने समीप जुं
तथा बेसवुं इत्यादिके करीने मुख तथा नासिका तेना रंधरी नीक-
ळतो जे श्वासोश्वास इत्यादिके करीने तेमना देहने उपतापादिकं थाय
ए रुपनी आशातना कहो ठो के ते प्रतिमाने विषे जगवाननो अ-
ध्यारोप थवो तेणे करीने पुज्यनुं जे बहुमान तेनो जे उत्कर्ष तेने सू-
चना करनार एवो जे अतिशे संज्ञम ते रुपनी आशातना कहो ठो.

टीकाः—न तावदाद्यः, जगवतां परमपदप्राप्तत्वेन तत्प्रतिकृ-
तीनां तदसंबंधेन तदसंज्ञवात् ॥ नापि द्वितीयः, गर्जागाराद्यवग्रहं
विहाय तिष्ठतां तदसंज्ञवात् ॥

॥ यथोक्तं ॥ सोलाळंदवळाणे रहघफियानीरुमढविवित्तेसुं ॥

ठंति मुणीजयणाए, तित्थयरावग्गहं मुनुं

अर्थः—तेमां प्रथम कही जे आशातना ते संज्ञवती नथी
केम जे जगवान तो मोक्षपदने पाय्या ठे माटे तेमनी प्रतिमाने जग-
वानने कांड संबंध नथी माटे ते आशातना संज्ञवती नथी ने बीजा
पक्कनी पण आशातना संज्ञवती नथी केम जे जेमां प्रतिमा रहेवे

एवुं ओरनो परसाळ इत्यादि स्थान तेना अवग्रहनो त्याग करीने
रहेता जे मुनि तेमने ते प्रतिमानी आशातनानो संजव नथी जे
माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीकाः—अन्यथा जिनप्रतिमाध्यासिते गृहे वसतां श्राव-
काणां जगवदाशातनाजयेन बहिरवस्थानप्रसंगात् ॥ किंच
न संजवत्येव सर्वथा जगवत्यजक्तिः, न हि पितुर्जवने वसतां तत्त
नयानां पितर्यजक्तिर्नाम, प्रत्युत पितरं विहाय युतकसदने व-
सतां तेषां लोके महानयशःपटहः प्रसरति

अर्थः—जो एम न कहीए तो जिनप्रतिमा जेमां रही ठे ए-
टले घर देरासर जेमां ठे एवां घरने विषे रहेनार श्रावकने पण ज-
गवाननी आशातनाना जये करीने घर मुकीने घर बारणे रहेवानो
प्रसंग प्राप्त थशे ए हेतु माटे वळी सर्वथा जगवानने विषे तेमने
जक्ति नथी एम कहेवुं पण संजवतु नथी पिताना घरमां रहेनार जे
तेना पुत्र तेमने पिताने विषे जक्ति नथी एम कहेवुं संजवतुं नथी,
उलटुं पिताने मुकीने सासरामां रहेनारनो लोकमां मोटो अपयश-
रूपी पकहो पसरे ठे एटले मोटो अपजश गवाय ठे,

टीकाः—जगवंतस्तु सम्यग्ज्ञानदर्शनचारित्रदानेन संसार
कांतारनिस्तारकत्वात् यतीनांपितृज्योप्यज्यधिकाः ॥ अतस्तेने
दिष्टतया तेषामवश्यमादरणीया अतएव जगवतामपूर्वसमवस-
रणादौ तत्र सन्निकृष्टानां श्रमणानामनागमने प्रायश्चित्तमा-
ममे प्रत्यपादि ॥

અર્થ:-જગવાન તો સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શનચારિત્રનું, દાન કરીને સંસારરૂપી મોટી અટવીમાંથી નિસ્તાર કરનાર છે. એ હેતુ માટે યતિને પિતાયકી પણ અતિશે અધિક છે માટે તે જગવંત તો અતીશે સમીપપણે તે સાધુને અવશ્ય આદરવા યોગ્ય છે. એજ હેતુ માટે જગવંતના અપૂર્વ સમવસરણાદિકને વિષે, ત્યાં સમીપે રહેનાર સાધુ જો જગવંતની પાસે ન આવે તો તેમને શાસ્ત્રમાં પ્રાયશ્ચિત કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું છે.

ટીકા:-યદાહ ॥ જત્ય અપુઘ્વોસરણં અદિઠપુઘ્વં વ જેણસ-
મણેણ ॥ વારસહિ જોયણે હિં સો એઃ અણાગમે લહુયા તદેવં
જિનજવનાંતર્વાસેપિ યતીનાં ન જગવદાશાતનાપ્રસજતીતિ ॥

અર્થ:-તે શાસ્ત્રનું વચન જે તે કારણ માટે યતિને જિનજ-
વનમાં રહેતાં પણ જગવાનની આશાતનાનો પ્રસંગ નથી.

ટીકા:-અત્રોચ્યતે ॥ યત્તાવદ્ઝિહિતં જગવતાં પરમપદપ્રા-
સત્ત્વેન પ્રથમવિકલ્પોક્તાશાતનાઽસંજવદ્ઘિતિતદયુક્તં ॥ જગવતાં
મુક્તત્વેપિ તત્પ્રતિકૃતીનાં તદ્ગુણાધ્યારોપેણ તત્ત્વેનાધ્યવસાનાદ્ જ-
ક્તિવદાશાતનાયાઅપિ સંજવાત્ ॥ અન્યથા મુક્તત્વા વિશેષે જ-
ક્તેરપ્યનુપપન્ને:

અર્થ:-હવે લિંગધારીએ આ પ્રકારે ચૈત્યવાસનું મંત્રન કર્યું,
તેનું સુવિહિત પુરુષ ધ્વંસ કરે છે, જે તું એમ બોલે છે જે જગવાનતો

મોક્ષપદને પ્રાપ્ત થયા છે. માટે પ્રથમ વિકલ્પમાં કહી જે આશાતના તનો સંજવ નથી; તે તું અયુક્ત બોલે છે કેમ જે જગવાન મુક્તિપ ગયા છે, તોપણ તેમની પ્રતિમા વિષે, તે જગવાનના ગુણનો આરોપ કરીને જગવત્ રૂપે કરીને નિશ્ચે કરવાથી જેમ જ્ઞક્તિ ઉત્પન્ન થાય છે તેમજ આશાતના ઉત્પન્ન થવાનો પણ સંજવ છે, ને જો એમ ન કહીએ તો જગવંત મુક્તિ ગયા છે, તેમની અહીં જ્ઞક્તિ કરવાથી જગવંતને મુક્તિમાં કાંઈ વિશેષ થતું નથી. માટે જ્ઞક્તિની પણ અસિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ એટલે જ્ઞક્તિ પણ તારે મતે ન કરવી જોઈએ, તેતો તું માને છે ને આશાતના કેમ માનતો નથી.

ટીકા:-તત્પ્રતિમાજ્ઞક્ત્યજ્ઞક્તિમતામુપકારાપકારયોર્બહુધા-
ગમે શ્રવણાચ્ચ ॥ અતએવાસન્નાવસ્થાના દિના જગવત્યાશાતના
સિદ્ધેસ્તદ્દેતુકશ્ચૈત્યવાસપ્રતિષેધઃ પૂર્વપક્ષપુરઃસરં સિદ્ધાંતે નિ-
રચાયિ ॥ યથાહ ॥ જાતિત્યચરાણ કયા વંદણમાવરિસણાઃ-
પાહુમિયા ॥ જત્તીઈ સુરવેરેહિં સમણાણ તહિં કહિં જણિયં

અર્થ:-બહી આગમમાં જગવાનની પ્રતિમાની જે જ્ઞક્તિ તથા અજ્ઞક્તિ તેના કરનારને ઉપકાર તથા અપકારનું બહુધા સાંજાળવા પછું છે, એટલે જગવતની પ્રતિમાની જ્ઞક્તિ કરનારને ઉપકાર થયો તે તથા અજ્ઞક્તિ કરનારને અપકાર થયો તે બે, શાસ્ત્રમાં સંજાળાય છે, એજ કારણ માટે સમીપનિવાસ આદિ કરવાથી જગવાનને વિષે આશાતનાની સિદ્ધિ છે. તે આશાતનાનું કારણ જે ચૈત્યવાસ તેનો નિષેધ સિદ્ધાંતને વિષે પૂર્વપક્ષપ્રગટ કરીને ઘણો જે ચરબ્યો છે તે કહે છે.

टीकाः—अस्यार्थः, यद्याशातनादोषाच्चैत्यावस्थानं यतीनां न संगच्छते तदा तीर्थकृतां सुरैर्याथावर्षणादिका गंधोदकसैचन समवसरणरचनप्रमुखा प्राश्रुतिका पूजोपचाररूपा कृता, तत्र समवसरणे श्रमणानां कथं केन प्रकारेणावस्थानं ज्ञप्तिमिति

अर्थः—ए शास्त्रनां वचन कहां तेनो अर्थ टीकाकार कहे ठे जे प्रथम पूर्वपक्ष करीने उत्तर कहेशे जे जो आशातनाना दोषधी यतिने चैत्यमां निवास करवो नथी संजवतो तो तीर्थकरनी देवताये जे पुष्पवृष्टि, सुगंधीमान जलनुं सिंचवुं, समवसरणनी रचना इत्यादि जेट सामग्री पूजाना उपचार रुप करी ठे ते समोसरणने विषे साधुने कीये प्रकारे रहेवानुं कह्युं ठे.

टीकाः—अत्रैव परःस्वपक्षसिरूपे प्रसंगमाह ॥ जइ समणान न कप्पइ एवं एगाणिया जिणवरिंदा ॥ कप्पइय गइउं जे सिद्धायणे तयविरुद्धं ॥ अत्रहि यथा जिनानामेकाकित्वप्रसंगेनाऽनाहार्यप्रातिहार्यप्रवृत्तिसमवसरणञ्जुवि यती नामवस्थानं कल्पते एवं चैत्यायतनेपि न विरुध्यते ॥

अर्थः—आ जगाये जेम साधु विना जिननुं एकाकीपणुं यवाना प्रसंगे करीने क्यारे पण प्रातिहार्य विनानुं समवसरण होय नहीं माटे निश्चे प्रातिहार्य सहित जे समवसरणनी पृथ्वी तेने विषे साधुने रहेवुं कल्पे ठे तेमज चैत्यमां पण साधुने निवास करवो तेमां कांइ विरोध नथी.

टीकाः—इत्यादौ पूर्वपक्षे परेण कृते आचार्येण प्रसंगाच्चतुर्विधेऽपि चैत्ये यतीनां कट्पाकट्पयोः समाधिरजिहितः, यथा, सा-
हम्मियाण अछा चउन्विहे लिंगउजह कुम्बी ॥ मंगलसासय
जत्तीए जं कयं तत्थ आएसो ॥

अर्थः—इत्यादि पूर्वपक्ष बीजाए कयों ल्यारे आचार्ये प्रसंगशी
चार प्रकारना चैत्यने विषे पण साधुने आ कट्पवा योग्य ठे आ
कट्पवा योग्य नथी एवा प्रकारनुं समाधान कर्तुं ठे ॥ ते गाथा ॥

टीकाः—अत्र हि प्रथमाहुं लिंगवचन जेदेन चतुर्विधस्य
साधर्मिकस्य मध्यात् कुटुंबिनो वारत्तकादेरर्थाय यत्कृतं चैत्यादि
तत्र यतीनामवस्थानादिकं कट्पतइत्युक्तं ॥ द्वितीयाहुं तु मंग-
लादि चैत्यमध्याद् ज्ञातकृतेऽयमा देशोऽव्यवस्थारूपः प्रति-
पादितस्तमाह ॥

अर्थः—टीकाकार ते गाथानो अर्थ कहे ठे जे आ गाथाना
प्रथम अहुंने विषे लिंग वचनना जेदे करीने चार प्रकारना साध-
र्मिकनी मध्ये कुटुंबी जे वारत्तकमुनि इत्यादिकने अर्थे जे चैत्या-
दिक कर्तुं होय तेमां साधुने रहेवानुं कट्पे ठे एम कहुं अने गाथाना
बीजा अहुंने विषे तो मंगलादिक चैत्यनी मध्ये ज्ञातये कर्तुं जे
चैत्य तेने विषे आ आदेश जे ते व्यवस्थारूप प्रतिपादन कर्तों ठे
तेने कहे ठे ॥

टीकाः—जइवि न आहाकम्मं, जत्तिकयं तहवि वज्झियं
तेहिं ॥ जत्ती खलु होइ कया जिणाण लोएवि दिठंतो ॥ वंधित्ता

કાસવઓ, વચણં અઠગુણાઙ્ પોત્તીણ પત્થિવસુવાસણ ॥ ચ્હલુ, વિત્તિ
 નિમિત્તં જયાચેવ ॥ દુઙ્ગિઙ્ગંધિ મલસસ વિ તણુરપ્પેસ અન્હાણ-
 યા ॥ ઉઙ્ગઠ વાઙ્ગવહો ચેવ, તેણ ઇંતિ ન ચેણ ॥ અત્રહિ દેવનિ-
 મિત્તનિર્મિતત્વેન જિનજવનસ્થાધાકર્મત્વાજ્ઞાવેપિ યત્તીનાં
 તદંતર્વાસે જગવતિ શરીરદૌર્ગધ્યાદિહેતુકાશાતનાદોષપ્રસંગાદ્
 જક્તિનિમિત્તં તન્નિવાસો મુનીનાં નિવારિતઃ ॥ અતણ્ણવાતિ
 પરિહારરૂપાપનાય ચૈત્યવંદનાદિગતાનાં તત્રાવસ્થાનકાલપરિ-
 માણજણનેન પ્રકારાંતરેણાપિ તન્નિવાસપ્રતિષેધ સ્તત્રૈવાગમેઽ-
 જ્યધાયિ ॥

અર્થ:-આ ગાથાઓને વિષે દેવનિમિત્ત નીપજાવ્યું છે એ હેતુ
 માટે જિન જવનને આધાકર્મપણું નથી તો પણ તે સાધુની સમીપે
 જગવંત રહે છે તે શરીરનો જે દુર્ગંધ એ આદી કારણે કરી આશા-
 તનાદોષ થવાનો પ્રસંગ છે. માટે જક્તિ નિમિત્તે જગવંતની સમીપે
 મુનિને રહેવાનો નિષેધ કર્યો છે એજ કારણ માટે અતિશે નિષેધ
 પ્રસિદ્ધ કરવાને ચૈત્યવંદનાદિકને અર્થે ચૈત્યમાં ગણ્યા જે સાધુ તે-
 મને ત્યાં રહેવાના કાલનું પરિમાણ કહ્યું છે, બીજે પ્રકારે પણ ચૈત્યમાં
 નિવાસ કરવાનો નિષેધ તેહીજ આગમમાં કહ્યો છે ॥

ટીકા:-યથા, તિન્નિ વા કઢ્ઢૂં જાવ, થુહ્ઓ તિસિલોહ્યા ॥
 તાવ તત્થ અણુનાયં, કારણેણ પરેણવિ ॥

અર્થ:-ત્રણ શ્લોકની ત્રણ થોયો કહેવાઈ રહે તેટલોજ વસ્તુ
 ત્યાં રહેવાની રજા છે બાકી કારણે વધુ રહેવાય તેની જૂદી વાત છે

टीका:—अतएव तद्दर्शने तदवग्रहचूमिप्रदेशे वा संच्रमएव विधातव्यो न त्ववज्ञा ॥ यदुक्तं ॥ इत्तो ओसरणाइसु, दंसणमित्ते गयाइ ओयरणं ॥ सुच्चइ चेइयसिहराइसु सुस्तावगाणंपि ॥ गुरुदेवगह चूमीइ जुत्तओचेव होइ परिजोगो ॥ इच्छफल साहगो सइ, अण्ठिफलसाहगो इहरा ॥

अर्थ:—एज कारण माटे ते जगवंतना दर्शनने विषे वा तेमनी अवग्रह चूमिना प्रदेशने विषे जक्तिनुं आधिक्यपणुं करवुं पण अवज्ञा तो नज करवी जे माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे ॥

टीका:—इतरथाशातनाप्रसंगात् तस्याश्चानंतसंसारकारणत्वात् ॥ यदुक्तं ॥ आसायण मिच्चंतं; आसायणवज्जाणाइ सम्मच्चं ॥ आसायणानिमित्तं, कुब्बइ दीहंच संसारं ॥ तदंतर्वासे तु यतीनां सततमशनपानशयनादिक्रियासंज्ञवादवश्यंज्ञाविनी जगवदाशातना ॥

अर्थ:—जो एम न करे तो आशातनानो प्रसंगथाय ने ते आशातना ठे ते अनंत संसारनुं कारण ठे ए हेतु माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे आशातना एज मिथात्व ठे ने आशातनानुं वर्जवुं ए समकित ठे. केम जे आशातना निमित्त संसारनी वृद्धि करे ठे माटे ते चैत्यमां निवास करे ल्यारे तो यतिने निरंतर जोजन तथा पान तथा शयनादि क्रिया करवानो संज्ञव ठे माटे अवश्य जगवंतनी आशातना थशेज.

टीका:—अत एव पूजार्थं जिनसदनांतर्वर्तिनां तद्भक्तिमतां पूर्वार्थायै रशनादिक्रिया निवारिता ॥

॥ यथोक्तं ॥ तंबोलपाणजोयणुपाणहथीजोगसयण निष्ठवणे ॥
मुत्तुच्चारं जूअं वज्जाइ, जिणमंदिरस्संतो ॥

निष्ठिवणादकरणं, असक्कहा अणुचियासणाईया ॥ आययणंमि
अज्जोगो, इअं देवा उदाहरणं ॥ देवहरयंमि देवा, विसयविसविमो-
हिया वि न कया वि ॥ अन्नरसाहिंपिसमं, हासक्किइइवि
करंति ॥

अर्थः—एज कारण माटे पूजाने अर्थे जिनजवनमां रहेला
जे न्नक्तिवंत पुरुष तेमनी जोजनादिक क्रिया ते मंदिरने विषे कर-
वानो निषेध कह्यो ठे. जे माटे ते शास्त्रतुं वचन जे तंबोल, पान,
जोजन, पगरखां, स्त्रीनो संजोग, शयन, थुंकवुं, मल, मूत्र, तथा
जुगटुं ए दश वानां जिन मंदिरमां वर्जवां. वळी देवताने दृष्टांते ए
आशातना न करवी, जेम देवता सुधर्मा सच्चांमां जिननी दाढा ठे
तेथी स्त्रीजोगादिक करता नथी तेमज थुंकवुं तथा जोजन करवुं,
असत्कथा करवी, उंचा आसने बेसवुं इत्यादि जिनमंदिरमां न
करवां. वळी विषयरूपी विषे करीने मोह पाम्या एवा देवता पण
देरासरमां क्यारे पण अप्सरायोनी साथे हास्य क्रीडा इत्यादि
नथी करता.

टीकाः—यदपि गर्जागारं विहायेत्यादिना द्वितीयविकल्पोक्ता
ज्ञातनाऽज्ञाव प्रतिपादनं तदप्यऽदृष्टागमतां जवतो व्यंजय-
ति ॥ यतः ॥ साक्षात्तदेत्यादि वचनस्य निपुणनिरूपणेनापि

क्वचिदप्पागमेनुपलंज्जातु, स्वमनीषाकट्वितपाठानांत्वागम-
त्वाजिधाने सर्वत्रानाश्वासप्रसंगात् ॥

अर्थः—वली तें कळुं जे गज्जाराने मूकीने रहेता इत्यादिके
कराने बीजा विकटपमां आशातना नथी एवुं प्रतिपादन कर्तुं ते पण
त्हारुं जिनागमनुं अजणपणुं ठे तेने प्रगट करी आपे ठे जे हेतु माटे
“ साळाळंद ” इत्यादि तारी मतिकट्वित वचन कोइ सारा पुरुषना
निरुपण करेला ग्रंथ विषे पण तथा आगममां पण देखातुं नथी माटे
पोतानी बुद्धिये कटपेला पाठने जो आगम कहीये तो सर्व जगाए
अविश्वास थवानो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ॥

टीकाः—किंच निश्चाचैत्यविचार प्रक्रमे यात्रानिमित्तागा-
मुकसंयतार्थं गृहिणा स्वद्रव्येण देवद्रव्येण वा बहिर्निर्मापितस्य
मंरुपादेर्निषेवणेनाधाकर्मानुमत्या देवद्रव्योपजोगेन वा सुवि-
हितानां निश्चाचैत्ये गमनाज्जावः प्रत्यपादि ॥

अर्थः—वली निश्चाचैत्य विचारना प्रकरणे विषे यात्रा निमित्ते
आवता जे साधु तेमने अर्थे गृहस्थे पोताना द्रव्ये करीने अथवा
देवद्रव्ये करीने गाम बारणे निपजाव्यां जे मंरुप आदि रहेवानां
स्थानक तेनुं सेवन करवुं तेणे करीने आधाकर्मनी अनुमोदना अ-
थवा देवद्रव्यनो उपजोग तेणे करीने सुविहितोने निश्चाचैत्यमां ज-
वानो निषेध प्रतिपादन कर्तों ठे.

टीकाः—तथाच कटपज्ञाप्य ॥ ठाड मठाइओसरण मंरुवा सं
जयठदेसेवा ॥ पेढियजूमीकम्मे, निसेवओ अणुमई दोसा ॥

અર્થઃ—તે ઉપર કલ્પજ્ઞાપ્યનું વચન પ્રમાણ આપે છે જે.

ટીકાઃ—એવંચ યદાબ્રહ્મિર્મૂળં નિષેવણાદિનાપિ પ્રાયશ્ચિત્તા પત્તિરન્નિહિતા તદા કા કથા ગન્ધર્વાગારાદિપરિહારેણ શાલાવ-
લાનકાદિષ્વવસ્થાને યતીનાં, તત્ર તતોપ્યધિકતરદોષસંજવદિતિ

અર્થઃ—એ પ્રકારે જો બાહિર મંડપમાં નિવાસાદિ કરે તો પણ પ્રાયશ્ચિત્તની પ્રાપ્તિ કહી છે તો કેવલ ગન્ધારાદિકને સૂક્ષ્મને આ-
સપાસ નિવાસ કરનાર યતીની તો શી વાત કહીએ કેમ જે ત્યાં તે થકી પણ અતિશે અધિક દોષનો સંજવ છે એ હેતુ માટે

ટીકાઃ—યદ્યપ્યન્યથા જિનપ્રતિમેત્યાદિના શ્રાદ્ધાનાં ગૃહ-
હિર્વાસપ્રસંજનં ॥ તત્રાપિ તદવગ્રહકલ્પિતમૂઝાગસ્યૈવ દેવાલય
ત્વાત્ અન્યસ્ય ચ સકલસ્યાપિ ગૃહિગૃહત્વાત્ તત્રવસતાં શ્રાદ્ધાનાં
નાશાતનાસંજવઃ, જિનમંદિરસ્યતુ સમસ્તસ્યાપિ જિનોદ્દેશેન નિ-
ર્માપિતત્વાત્ કથંતદેકદ્દેશેપિ વસતાંયતીનાં નાશાતાનાદોષઃ
સ્યાદિતિ ॥

અર્થઃ—વઢી અન્યથા જિનપ્રતિમા ક્યાદિ વાક્યે કરીને
આવકને ઘર થકી બારશે રહેવાનો પ્રસંગ થશે એમ જે કહ્યું તેનો
ઉત્તર પણ એમ છે જે ત્યાં પણ જિનમંદિરનો અવગ્રહ કલ્પેલો એટ-
લોજ જે પૃથ્વીનો જાગ તેને દેવાલયપણું છે ને વીજા સમસ્ત જાગને
તો ગૃહસ્થનું ઘર એવી સંજ્ઞા છે માટે તે ઘરમાં રહેનાર આવકને આ-

शातनानो संजव नथी ने जिनमंदिरने तो समस्तने पण जिनना न-
देशे करीने निपजाववापणुं ठे माटे ते जिनमंदिरना एक देशमां पण
रहेनार यतिने केम आशातना थाय ? थायज.

टीका:—किंच पूजार्थं समुद्धकस्थापितजगवदंगबहुमानं
निबन्धनत्वेनचात्यंतविषयिणामपित्रिदशानां सुधर्मासत्तापरि-
वर्जनेनांगनासंज्ञोगादेः सिद्धांते श्रवणात् ॥

अर्थ:—वळी देवताये पूजाने अर्थे काजनामां स्थापेल जे
जगवाननां अंग तेनुं बहुमान करवुं ए हेतु माटे अत्यंत विषयी
एवा पण देवतां सुधर्मा सत्तामां स्त्रीना संज्ञोगादिकनो त्याग करे
ठे एम सिद्धांतमां सांजळीए ठीए माटे जगवाननी प्रतिमानुं बहु-
मानं कर्युं जोइए ॥

टीका:—यदपि लौकिकोदाहरणेन जिनजवनएव यतीनां
वाससमीचीनताव्यवस्थापनं तदपि जवतो जिनमतानैपुण्यं
सूचयति ॥ लोकलोकोत्तरमार्गयोर्निबन्धत्वात् ॥ लोकोत्तरमार्गेहि
जगवतिविद्यमानेपि वंदनव्याख्यानाद्यवसरएवसाधूनां तत्प्रत्या-
सत्तिश्रवणात् ॥

अर्थ:—वळी लौकिक दृष्टांत-जे पिताने घेर पुत्र रहे-इत्यादि
तेणे करीने जिन जवनमांज साधुने निवास करवो, ए ठीक ठे एम
जे ते स्थापन कर्युं ते पण तारुं जिन मतमां अजाणपणुं ठे. तेनी

सूचना करे ठे केम जे लौकिक मार्गने लोकोत्तर मार्ग तेमां जेदपणुं रहुं ठे माटे, ने लोकोत्तर मार्गने विषे पण जगवान विद्यमान ठेते साधुने जगवंतनु वंदन करवुं अथवा व्याख्यान सांजळवुं इत्यादि-
कने अर्थे जगवत् पासे जे आववुं ते पण अवसरे हतुं एम शास्त्रमां सांजळीए ठीए ए हेतु माटे.

टीकाः--वैयावृत्यकरस्यापि योजनादिसमय एव तत्सन्निकर्ष-
जावात् सततं शयनाद्यासक्त्या हि तदाशातनापत्तेः ॥ आगमेच
जगवतः पारणकादौ पादन्यासभूमावपि महागौरवार्हतया तदना-
क्रमणार्थं रत्नमयपीठनिर्माणश्रवणात् ततश्चैवं विधगौरवा-
र्ह्याणां जगवतां प्रतिकृतिसदने पिकथं यतिनिवासः श्रेयान् स्यात् ॥

अर्थः--वळी जगवतनी वैयावच्च करनारने पण योजनादि
समयने विषेज जगवतनी समीपे जवानुं ठे केम जे निरंतर जो
शयनादिक पासे करे तो जगवंतनी आशातना थाय ए हेतु माटे,
अने आगमने विषे पण जगवतना पारणादिकने विषे एटले जग-
वंत ज्यां पारणुं करवा बेसे त्यां तथा पग मूकवानी जूमिने विषे
पण ते जगवतनुं आक्रमण न थाय एटले संघटादिक न थाय माटे
रत्नमय पीठ नीपजावे ठे एवुं शास्त्रमां सांजळीए ठीए ते हेतु माटे
ए प्रकारनी मोट्यप करवा योग्य जे जगवंत तेमनी प्रतिमाना धरने
विषे पण यतिने नीवास करवो ते श्रेय जणी केम होय एटले चै-
त्यनिवास सारो ते कया प्रकारे तुं कहे ठे ? ॥

टीकाः--लोकेष्वेकग्रहवासेपि तनयानां च बहुमान योग्यत्वेन
पितृशय्यादि परिजोगाऽदर्शनात् ॥ यदप्य पूर्वसमवसरणादौ-

निकटश्रमणाना मनागमने प्रायश्चित्तापादनेन विद्यमानजग-
वदासत्या चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि भवतो मुग्धस्य केयूरपा-
दबंधनन्याय मनुहरति ॥

अर्थः--लोकने विषे पण एक घरमां रहेता एवा पण पुत्र ते-
मने पिता बहुमान करवा योग्य ठे माटे गितानी सुखशय्यादिकनो
उपजोग करवानुं देखानुं नथी ने जे अपूर्व समोसरण आदिकने
विषे पासे रह्या जे साधु ते न आवे तो प्रायश्चित्त करवानुं प्रतिपादन
कर्युं ठे तेणे करीने जगवाननो संबंध थाय माटे चैत्यवास अवश्य
करवा योग्य ठे एवुं जे तुं स्थापन करे ठे ते तो अणसमजु एवो जे
तुं, ते तारे आ प्रकारनो न्याय थयो जे हाथनुं आचूषण बाजुबंध
तेने लक्ष्ने पगे बांधनुं एवा प्रकारे अणसमजुना न्याने अनुसरे ठे ॥

टीकाः--यदिहपूर्व समवरणे जगवंतं वंदितु मनागन्तोन्यर्ण
देशस्थस्य मुनेःप्रायश्चित्तमुक्तं एतावतायतेर्जिन गृहवासस्य कि
मायातं, वंदनार्थं हि यतेर्जगवत्समीपागमनं वयं मन्यामहेव ॥
सततं शयनादिना निवासंस्वच्यासे तदाशातनापत्या नेह्यामः ॥

अर्थः--जो अपूर्व समवसरणेने विषे जगवंतने वंदन करवा न
आवता समीपदेशमां रहेनार मुनि तेमने प्रायश्चित्त कथुं एणे क-
रीने यतिने जिनमंदिरमां निवास करवा संबंधी शुं प्रमाण आव्युं ?
वंदनने अर्थे यतिने जगवंतनी समीपे आवनुं एम तो असो पण मा-
नीए ठीएज पण निरंतर शयनादि क्रियाए सहित तेमां निवास करे
तो ते जगवतनी आशातना थाय माटे ते निवास करवानुं नथी इह्या

ટીકા:—ઇત્યુધ્વૈવાગમાર્થ યત્રતત્ર યુંજાનસ્ય કસ્તે પ્રતિ-
મલ્લશ્તિ ॥ તદેવં વ્યવસ્થિતમેતત્, જગવદાશાતનાતચ્ચાસો
મહામુનીનામિતિ ॥ એ તેનાધુનિકમુનીનાં ચૈત્યવાસમંતરેણો-
દ્યાનવાસો વા સ્યાદિત્યાદિ કથમુદ્યાનવાસોઽધુનાતનયતીનાં ક-
લ્પમાનઃશોભેતેત્યંતં યદુક્તં પરેણ તત્ર સંપ્રતિપત્તિરુત્તરં ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે આગમનો અર્થ જાણ્યાવિના જેમ તેમ આ-
ગમના અર્થને જોરતો એવો જે તું, તેને નિવારણ કરવા કોણ સમર્થ
હે, માટે એ પ્રકારે સ્થાપન થયું જે જગવતની આશાતના થાય તેથી
મહામુનિને ચૈત્યવાસ કરવામાં ત્રાસ ઉપજે હે એણે કરીને લિંગધા-
રીએ જે કહ્યું તું જે આ કાલના મુનિને ચૈત્યવાસ વિના ઉદ્યાનવાસ
થશે ઇત્યાદિથી તે યતિને આ કાલમાં ઉદ્યાનવાસ કેમ શાન્ને ત્યાં
સુધી તેને વિષે ઉપન્યાસ પૂર્વક ઉત્તર એ હે.

ટીકા:—યથોક્તોદ્યાનાનાઝાવેન તસ્કરાદિઝયેન ચ સંપ્રત્યુ-
દ્યાનવાસનિષેધસ્યાસ્માન્નિરપ્યુપગમાતૂ ॥ તતશ્ચૈત્યં મુનીના
મુપજોગયોગ્યં, આધાકર્મદોષરહિતત્વાદિતિહેતુ રુક્તન્યોયન મુ-
નીનાં ચૈત્યોપજોગયોગ્યતાયા દેવદ્રવ્યોપજોગાદિદોષે રાગમેન
વાધિત્વાત્ કાલાત્યયાપદિષ્ટઃ ॥

અર્થ:—જે શાસ્ત્રમાં જેવું ઉદ્યાન કહ્યું હે, તેવું આ કાલમાં
મળતું નથી. ને ચોર આદિકના ઝય કરીને આ કાલમાં ઉદ્યાન
વાસનો જે નિષેધ કર્યો તે પણ અમારે માન્ય હે. વલ્લી લિંગધારીએ
કહ્યું હતું જે તેજ કારણ માટે મુનિને ચૈત્યવાસ કરવા યોગ્ય હે.

आधाकर्मादि दोष रहित पणुं ठे ए हेतु माटे, ए प्रकारना हेतु तो अमोए कहुं एवा न्याये करीने चैत्यनो उपजोग करतां देव डव्यनो उपजोग थाय ठे इत्यादि दोष करीने शास्त्रनी रीते बाधित लागे ठे. माटे ए जे तमारो आधाकर्मादि दोष रहित रुपी हेतु ते हेत्वाज्ञास थयो एटले खोटो थयो.

टीकाः—यदपि निस्सकमेत्यादिसिद्धांतवचनाच्चैत्यावास-
ज्युपगम तदप्यविदितांगमाज्जिप्रायस्य जवतो वचः, सम्यक्
निश्चाकृतशब्दार्थाऽपरिज्ञानात् ॥ नहि यत्र साधूनां निवासद्वार-
ेण निश्चायायत्रता जवति तन्निश्चाकृतमिति निश्चाकृत
शब्दार्थः ॥ किंतर्हि यद्देशतः पार्श्वस्थादिप्रतिबोधितश्रावकैः
स्वयं तथाविधिमकुर्वाणैरपिविधि श्रद्धालुजिः पार्श्वस्थादीनां
चैत्यगृहादन्यत्र वसतामेव निश्चया निर्मापितं तन्निश्चाकृतमिति

अर्थः—वली जे तुं निस्सकरु इत्यादि सिद्धांतना वचनथी
चैत्यवास अंगिकार करवानुं कहे ठे ते पण आगमना अज्जिप्रायने
न जाएतो. जे तुं ते तारु वचन ठे, केम जे निश्चाकृत शब्दना अर्थ-
नु सारी रीते तने ज्ञान नथो. तेथी एम कहुं ठे जे ज्यां साधुनो
निवास होय ते द्वारे निश्चा आधीन ठे एटले जे साधुनी निश्चाए
कर्युं ते निश्चाकृत कहीए, एम निश्चाकृत शब्दनौ अर्थ ताराकह्या
प्रमाणे नथी, त्यारे शो ठे ! तो जे दैशथी पासस्थादिक पुरुषे प्रति-
बोध कर्यो पण पोते जेम शास्त्रसां विधि कह्यो ठे ते प्रकारे विधि
मार्गने न करी सकता पण विधि मार्गना श्रद्धालु एवा जे श्रावक
तेमणे चैत्य घर थकी बीजे रहेता जे पासस्थादिक तेमनीज निश्चा-

ये नीपजाव्युं ते निश्चाकृत कहीए एम निश्चाकृत शब्दनो अर्थ ठे.

टीका:-कथमयमर्थो निश्चाकृतशब्दस्य निर्णीतइतिचेत् ॥
उसन्नाविय तत्थेव इंती चेइवंदगा जेसि निस्साइ तं जवणं सद्धाई-
हियकारिय मितिवृद्धसंप्रदायात्, अयमपि कुत इतिचेत् ॥ छाइ-
मठाइओसरण मंरुवा संजयठदेसेवाइति कट्पज्ञाप्यवचनात् ॥

अर्थ:-लिंग धारी पूढे ठे जे एवो निश्चाकृत शब्दनां अर्थ
एम कीये प्रकारे निर्णय कर्यो एटले एवा अर्थ क्यांथी लाव्या
त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे जो तुं एम कहे तो होय तो पास-
थ्या उसन्ना, चैत्यवंदन करवा आवे ठे जेमनी निश्चाए श्रावकादिके
जे चैत्य निपजाव्युं ठे त्यां ए प्रकारना वृद्धसंप्रदायथी निश्चय
करीए ठैए त्यारे लिंग धारी पुढे ठे जे ए प्रकारनो वृद्धसंप्रदाय
पण क्यांथी आव्यो ! त्यारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे कट्पज्ञा-
प्यमांथी, ते ज्ञाप्यनुं वचन ए प्रकारे कट्पज्ञाप्यना वचनथी एवो
निर्णय करीए ठीए.

टीका:-अत्रह्यवसन्नादय स्तत्रैव निश्चाकृते चैत्ये वंदनाय
गच्छंतीत्युक्तं ॥ अन्यत्रवसतां च तेषां तत्रागमनं संज्ञवेत् ॥ य-
दिच ते तत्रैव वसेयुस्तदायत्यर्थं बहिर्मरुपकरणं वंदनायागमनं
च तेषां तत्र नोपपद्येत ॥ नहि तत्रैव वसतां तदर्थं मंरुपविधानं
ततएव वा तत्रागमनं नाम ॥ तस्मादेवमागमवचनेन निश्चाकृत
शब्दार्थलोचना न श्रुते निश्चाकृतव्यपदेशेन यतीनां चैत्य-
वाससिद्धिः ॥

अर्थः—आ कल्पजाप्यना वचनमां अवसन्नादिक ते निश्चा-
कृत एवं जे चैत्य तेमांज वंदन करवा जाय ठे एम कहुं माटे
बीजी जगाए रहेता एवा ते पासस्थादिक तेमने ते निश्चाकृत चैत्यने
विषे जवानो संजव ठे, ने जो ते चैत्यमांज रहेता होततो यतिने अर्थे
बाहिर मंरुपनुं करवुं तथां तेमनुं चैत्यने विषे वंदनने अर्थे आववुं
ए वे वाना घटे नहीं केम जे ते जो चैत्यमां रहेता होततो तेमने
अर्थे मंरुप करत नहीं ने तेमने पोताना स्थान थकी चैत्यमां आववुं
पण न कहेत माटेज आगम वचने करीने निश्चाकृत शब्दनो अर्थ
विचारी जोतां आगमने विषे निश्चाकृत शब्द कहेवाने
मिषे यतिने चैत्यवास करवो एम सिद्ध थतुं नथी.

टीकाः—निस्सकरुइत्यादिनाहि राजनिमंत्रादिषु पुष्टालंबनेन
प्रत्यासन्नग्रामादेर्निश्चाकृतचैत्ययात्रायवसरे समागतानां सुवि-
हितानां वंदनविधिरजिहितः॥वस्तुतस्तूत्सर्गेण तत्र पार्श्वस्थादि
संसर्गपरिजिहीर्षया प्रत्यहंवंदनमपि निवारितमेव ॥

अर्थः—निस्सकरु इत्यादिके करीने तो कोइक राजानुं निमं-
त्रण आदिककार्य प्राप्त थयुं होय तो पुष्टालंबन जाणीने समीप रहेला
गामथी निश्चाकृत चैत्यनी यात्रादिकना अवसरने विषे आठ्या जे सु-
विहित तेमनो वंदन विधि कह्यो ठे ने वस्तुताये तो उत्सर्गथी त्यां
पासस्थादिकनो संबंध थाय तेनो त्याग करवा माटे निरंतर ते चैत्यमां
वंदन करवानुं पण निवारणज कर्तुं ठे.

टीकाः—तत्थाएसो जइसु निस्समिति कल्पजाप्यवचनात् ॥

तत्रहि निःकारणगमने प्रायश्चित्तप्रतिपादनादिति ॥ निस्सकने
 गङ्गुल कइवयसहिओ, इयवरा वए वसहिं ॥ जत्थपुण अन्निस्स
 क्रमंपूरिति तहिं समोसरणं ॥ पूरिति समोसरणं, अन्नासइ नि-
 स्सचेइएसुं पि ॥ इहरा लोगववान्, सद्धाजंगोय सद्धाण मित्यागमः
 ॥ पुनरनिश्राकृताजावे लोकापवादरिद्धिषया श्राद्धश्रद्धावि-
 वद्धिषया च माचूदेवगृहागततथाविधोद्धृत्तलसमुज्ज्वलनेप-
 थ्यपार्श्वस्थाद्यवलोकनेनामीषां विपरिणाम इत्यगीतार्थानां वसतौ
 प्रेषणेन व्याख्यानादिकृते कतिपयगीतार्थयतिपरिवृत्तस्य सुवि-
 हिताचार्यस्य निश्राकृतेऽवस्थानं प्रतिपादयन् वसतिवासमेव य-
 तीनां प्रत्युत प्रतिष्ठापयति ॥

अर्थः--वळी निश्राकृत चैत्यने विषे लोकापवादी रक्षा क-
 रवानी इच्छाए अथवा श्रावकनी श्रद्धा वधारवानी इच्छाए वळी ते
 प्रकारना एटले स्वेच्छाचारी निरंकुशने उजला वेषने धारण करताअने
 देवघरमां आवेला एवा पासथ्यादिक तेमने देखवाथो ए लोकोनी
 विपरित बुद्धि न थाय ए हेतु माटे अगीतार्थना निवासने विषे व्या-
 ख्यानने अर्थे केटलाक गीतार्थ साधुये वीटिला जे सुविहित आचार्य
 तेमनुं निश्राकृत चैत्यने विषे जे रहेवुं तेने प्रतिपादन करतां
 साधुने वस्तीमां रहेवुं पण चैत्यमां न रहेवुं एम उलटुं स्थापन थायठे.

टीकाः--इतरथा इयरा वए वसहि मित्यस्यांतर्गुमात्रतापत्तेः॥
 तेदेवंनिस्सकनेत्यादिना चैत्यवासं सिसाधयिषत स्तव वसतिवास
 सिद्धा यत्नेनोक्ता माषाः स्फुटमेते कोडवाजाता इतिन्यायेन
 विपरीतमापतितमिहो आगमार्थकौशलं न्नवतः ॥

अर्थः—केम जे जो एम वसतिवास सिद्ध थयोन होत ने चैत्यवास सिद्ध थयो होत तो “ इयरावण वसहिं ” एटले बी-जा वस्तीमां रहे ठे ए पदनी अंतर्गांठ तारे आवी परत ते मांटे निस्सकरु एटले निश्चाकृत इत्यादिके करीने चैत्यवासने सिद्ध करवाने इच्छतो एवो जे तुं, ते तारे जलटो वसतिवास सिद्ध थयो मांटे प्रयत्ने करीने वाढ्या जे अरुद ते प्रत्यक्ष कोदरा थया एवो न्याय थयो मांटे तारे तो अवलुं आवी पर्युं ग्रहो ! तारुं आगमना अर्थने जाणवानुं रुहापण !

टीकाः—यदपि देउलियखरंटेत्यादिना देवकुलिकशब्दाच्चैत्यवाससाधनं तदप्यसम्यक्, यतिवेषमात्रधारिणामेव देकुलिकव्यपदेशात् ॥ एतद्गाथाविवरणे देवकुलिका देवकुलपरिपालका वेषमात्रधारिण इति व्याख्यानात् ॥

अर्थः—वळी देउलिय इत्यादिके करीने देवकुलिक शब्दथी चैत्यवासनी सिद्धि करी ते पण साची न करी केम जे यतिना वेष मात्रनेज धारण करनार ते देवकुलिक शब्दे करीने कहेवाय ठे, ए गाथाना विवरणने विषे देवकुलिक शब्दनो अर्थ देवकुलने पालन करनार अने यतिवेष मात्रनोज धारण करनार एवो पुरुष ए प्रकरुं व्याख्यान कर्युं ठे. मांटे

टीकाः—अतएव तेषां प्रवचनोपदेशपूर्वकपरुषज्ञानरुपां खरंटनाजिहिता ॥ आगमोक्तत्वेतु चैत्यवासस्य तेषां यथोक्तकारित्वेन सुविहितकृतखरंटनानुपपत्तेः ॥ तस्मात्तार्थस्थापयधर्मा.

નામેવ દેવકુલિઃ કવ્યપદેશાત્, તેષાંચાનંતતમેન કાલેન દશમા-
શ્ર્ચ્યમહિમ્ના જવતેવ સ્વમતિકલ્પિત ચૈત્યવાસાચ્યુપગમપ્રતિ-
પાદનાન્નતતઃ સુવિહિતાનાં ચૈત્યવાસસિદ્ધિઃ

અર્થ:-એજ કારણ માટે તે દેવકુલિક પ્રત્યે સિદ્ધાંતના બપ-
દેશ પૂર્વક કઠોર જાણણ કરવા રૂપ સ્વરંટના ઘટલે તર્જન તિરસ્કા-
રાદિક કરવાનું કહ્યું છે, ને જો ચૈત્યવાસ સિદ્ધાંતમાં કહ્યો હોત તો
શાસ્ત્ર પ્રમાણે ચાલનાર સુવિહિત છે એ હેતુ માટે, તેમને સુવિહિત
આવીને તર્જનાદિક કરે છે એમ કહેવું ન થાત તે કારણ માટે પાસ-
થ્યાદિક જે અધમપુરુષ તેમનેજ દેવકુલિક શબ્દવતે કહેવાનું છે, ને
તે પાસથ્યાદિક અતિશે અનંતાકાલે કરીને દશમ આશ્ચર્યના મહિમા
તમારીજ પેઠે પોતાની બુદ્ધિયે કલ્પ્યો જે ચૈત્યવાસ તેનો અંગિકાર
કરવાનું પ્રતિપાદન કરે છે માટે સુવિહિતને ચૈત્યવાસ નથી. માટે તું
ચૈત્યવાસ સિદ્ધ કરે છે તે છોટો છે.

ટીકા:-॥કિંચ યત્ર મુનયો વસંતિ તન્નિશ્રાકૃતં સ્યાત્તદા જ-
ત્ય સાહમ્મિયા વહ્વેશ્ચ્યાગમેન યત્ર ચૈત્યાદૌલિંગિનો વસંતિ
તદનાયતન મિત્યનાયતનત્વાજિધાનં ત્રિરુધ્ધેત ॥ તસ્માન્નતણવા
વસીયતે સાધુનિવાસ રહિતં નિશ્રાકૃતમિતિ ॥

અર્થ:-બઢી તે કહ્યું હતું જે, જે, જગાયે મુનિ નિવાસ કરે છે,
તે નિશ્રાકૃત હોય એ પ્રકારનું તારું કહેવું સાચું હોય તો “ જયસા-
હમ્મિયા વહ્વે ” इत्यादि આગમે કરીને જે ચૈત્યાદિકને વિષે લિંગ-
ધારી વસે છે તે અનાયતન કહીએ એ પ્રકારનું અનાયતનપણું ક-

हेतुं ते विरुद्धं यात एतले ए प्रकारं न कहेतुं न यात एवं कहेवा-
चीज निश्चय थाय ठे जे साधु निवास रहीत ठे तेज निश्चाकृत ठे.

टीकाः—एवं च चैत्यवास इदानींतनमुनीनामुचित आग-
मोक्तत्वादिति हेतुरुक्तन्यायेना गमोक्तत्वस्यासिद्धत्वादसिद्धः ॥
यदप्युदितं मा सैत्सीत्साक्षात्सिद्धांतश्चैत्यवास स्तथापि गी-
तार्थाचरित्वा त्सेत्स्यतीति यच्च तस्यैव च श्रीमदार्य रक्षितपा-
दैरित्यादिना च्छवास सएही त्यंतेन समर्थनं तदप्य संगतं ॥

अर्थः—वळी ते कह्युं जे आ कालना मुनिने चैत्यवास करवो
उचित ठे, आगममां कह्युं ठे ए हेतु माटे एम जे स्थापन कर्युं हेतुं
ते पूर्व कही देखाक्यो एवा न्यायथी आगममां कहेवापणुं असिद्ध
थयुं, माटे ए हेतु पण असिद्ध थयो एतले खोटो थयो आगममां
चैत्यवास करवानो कोई जगाए कह्योज नथी वळी तें कह्युं जे सा-
क्षात् सिद्धांतमां चैत्यवास कह्यो नथी तो पण गीतार्थ पुरुषे आच-
रण कर्यो ठे तेथी सिद्ध थयो जे माटे आर्यरक्षित आचार्ये इत्यादि
आरंजीने “ च्छवाससएही ” त्यां सुधी चैत्यवास करवानुं समर्थन
कर्युं ते पण असंगत ठे अघटतु ठे.

टीकाः—छवास सएहीत्याद्यातोपदेशस्य जगवत्प्रणीता
गमेष्वनुपलंभात् ॥ सूत्रागमेन विरोधाच्च ॥ तथाहि ॥ श्रीम-
दार्यरक्षितपादेषु स्वर्गगतेषु प्रागेव प्रतिवादिनिराचिकीर्षया
मथुरापुरीप्रेषितेन गोष्टामाहिलेन जनपरंपरया गुरुणां स्वर्ग
गमनं दुर्बलिकापुष्पमित्रस्य सूरिपदप्रतिष्ठा माकार्ष्यदप्योद्धुर

चेतसा जातमत्सरेण ततःसमागत्य व्याख्याद्वारे श्रीदुर्बलिका
पुष्पमित्रेण सार्द्धं प्रारब्धे विवादे ततोयुक्तिसिद्धांताभ्यां प्रति-
पाद्यमानेनापि मिथ्याजिनिवेशात्तद्वचन मनश्च्युपगच्छता
संघोद्धाटना निन्हवत्वं प्रतिपेदे इत्यजिहित मावश्यकै ॥

अर्थः—जे चव्वाससएही इत्यादि हितोपदेशकलुं वचन तें
कळुं ते तो जगवंतनां कहेलां जे आगम तेने विषे क्यांइ पण देखातुं
नथी ने मूल आगमथी ए वचन विरुद्ध ठे एटले मूल आगमनी
साथे ए वचन मललुं नथी आवतुं ते कही देखामे ठे आर्य
रक्षित आचार्य स्वर्गमां गया पहेलुंज प्रतिवादिनुं निराकरण
करवानी इच्छाये मथुरांपुरीमां भोकदयो जे गोष्ठामाहिल तेणे लोकनी
परंपराये गुरुस्वर्गमां गया अने दुर्बलिका पुष्प मित्रने सूरिपदनी
प्रतिष्ठा आपी ए वात सांचळी गर्वे करीने उन्मत्त जेनुं चित्त ठे ने
थयो ठे अहंकार जेने एवो ते गोष्ठामाहिल त्यांथी आवीने व्या-
ख्यानने अवसरे श्री दुर्बलिका पुष्पमित्रनी साथे विवाद आरंभ्यो
त्यार पढी युक्तिथी तथा सिद्धांतथी घणुं समजाव्यो पण मिथ्या-
त्वना अज्जिनिवेश थकी ते दुर्बलिका पुष्पमित्र आचार्यलुं वचन अं-
गीकार न करतां एवो ते गोष्ठामाहिल संघनो उक्ताह करवाथी
निन्हवपणाने पास्यो एम आवश्यकजीमां कळुं ठे.

टीकाः—तथाहि कार्यमत्र ज्ञानादिकं ॥ कल्लानाणार्ह्य मि-
तिवचनात् ॥ तस्य च लेशेनाप्यत्रानुत्सर्पणात् ॥ गीतार्थाचरि-
तत्वस्य कालमानविरोधेना पास्तत्वात् ॥ देवद्रव्योपजोगाशा-
तनादि जिश्च महादोषत्वेनास्य ॥ स्तोकापराधत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—ते कही देखाने ठे जे अहीं कार्य ते ज्ञानादिक जाणवुं केमके कार्य तो ज्ञानादिक ठेएवुं शास्त्रनुं वचन ठे, ने ते तो लेश मात्र पण अहीं प्रगट नथी ए हेतु माटे, गीतार्थनुं जे आचरित तेने कालमाननो विरोध आवे ठे. तेणे करीने दूर कर्युं माटे चैत्यवास करवामां देवद्रव्यनो उपजोग थाय तथा आशातना थाय तेणे करीने महा दोषनी प्राप्ति थाय ठे माटे एने थोका अपराधपणानी प्राप्ति नथी, एटले घणोज अपराध एसां रह्यो ठे ॥

टीकाः—अत एव न बहुगुणत्वमिति आगमाविरूद्धाचरणान्युपगमे जगदप्रामाण्या संजनत्वस्या आगमविरोधेन निरस्तं चैत्यवासप्रतिषेधकागमेनैव प्रागुक्तेनास्या आगमविरोधस्य स्फुटत्वात् तद विरूद्धाया एवचास्या प्रामाण्योपगमात् ॥

अर्थः—एज कारण माटे “न बहुगुणत्वं”इत्यादि जे तें कहुं ते तो आगमथकी अविरूद्ध आचरणानो अंगीकार न करीए तो जगवंतना वचननुं अप्रमाणिकपणानी प्राप्ति आवे पण आचरणानुं तो आगमना विराधे करीने निराकरण करवापणुं ठे माटे पूर्वे कह्यो जे चैत्यवासना निषेधनुं आगम वचन तेणे करीने ए आचरणाने आगम विरोधपणुं स्पष्ट ठे, माटे ते आगमथी अविरूद्ध एवीज आचरणानुं प्रमाणिकपणुं ठे.

टीकाः—यडक्तं ॥ आयरणा विहु आणाविरूद्धगाचेव होंई नायंतु इह्रा तित्थयरासायणत्ति ॥

અર્થઃ—આચરણા પળ જે તીર્થકરની આજ્ઞાને અવિરુદ્ધ હોય તે પ્રમાણ ગણાય વાકી વીજી તો તીર્થકરની આજ્ઞાતના છે ॥

ટીકાઃ—યદપ્યત્રાશઘા ચરિતવાદ્યા ચરિતલક્ષણોપપાદનં તદવચં ॥ તથાહિ ॥ કાલાદ્યપેક્ષ્યા ગુરુલાઘવચિંતયા અશ-
ઘૈરિયમાચરણા વ્યધાયીત્યવાદિ જવતાત્ર તત્રનતાત્ર દુત્સૂત્રા ચર-
ણાપરાણાં કાલાપેક્ષા પરિત્રાણાય ॥

અર્થઃ—વહી જે તેં અહીં અશઘ પુરુષે જે આચરણ કર્યું
ઇત્યાદિ આચરણ લક્ષણનું જે પ્રતિપાદન કર્યું તે પળ દોષ નરેલું છે
તેજ કહી દેખાને છે જે કાલાદિકની અપેક્ષાએ કરીને તથા ગુરુ-
લાઘવના વિચારે કરીને અશઘ પુરુષોએ ચૈત્યવાસનું આચરણ કર્યું
છે એમ જે તમે કહ્યું. તિહાં પળ હત્સૂત્ર આચરણને વિષે તત્પર
એવા જે પુરુષ તેને કાલાદિકની અપેક્ષા કરવી તે કાંઈ રક્ષણ
નથી નથી.

ટીકાઃ—તથાચ તન્નિર્યુક્તિઃ પંચસીઁ ચુલસીઁ તદ્વ્યા સિદ્ધિઃ
ગચસ્ત વીરસ્ત ॥ અઘઠિયાણદિ દસઝરનયરે સસુખ્પન્ના ॥

અર્થઃ—વહી તેનો નિર્યુક્તિકારે કહ્યો છે જે.

ટીકાઃ—તથાચા નયોર્ગાથયો રવ્યક્તદદ્યુત્પાદ જવદુપદ-
ર્શિતાર્યરક્તિત પ્રકલ્પિત ચૈત્યવાસયોઃ કાલમાનં પર્યાલોચ્યમાનં
ન ઘટાંપ્રાંચતીતિ કથં ન વિરોધઃ ॥ કિંચ સિદ્ધાંતાત્ સાક્ષાદ-

सिद्धागमोक्तहेतौदूषिते स्तुताहिंगीतार्थाचरितत्वं हेतुरिति
ब्रुवाणस्य नवतो हेत्वंतरनिग्रहस्थानापत्तेः ॥

अर्थः—वली बे गाथाने विषे अव्यक्त दर्शन अने तें बता-
वेला आर्यरक्षित तेणे कलप्यो जे चैत्यवास तेनुं कालमान विचारी
जोतां अतिशेज घटतुं नथी माटे विरोध केम न आव्यो कहुं तुं,
वली सिद्धांतथी साक्षात् सिद्ध नथी थतो एवो जे आगमोक्तरूपी
तारो हेतु ते दोष पमाके सते तें कहुं जे गीतार्थनुं आचरणपणा
रुपि हेतु थालं. ए रीते कहेतो एवो जे तुं, ते तारा बीजा हेतुने
पण निग्रहस्थाननी प्राप्ति थइ एटले खंरुन थयुं.

टीकाः—यदपि निस्तकमेत्यादिना आचरणाया आगमावि-
रोधाजिधानं तदपि निस्तकमेकाग्रगुरुइत्याद्यागमस्य वस्तुतोव-
सतिवासस्थापकत्वेना पास्तं ॥ यदपि अविलंबीजणेत्यादिना
चैत्यवासाचरणायाः प्रामाण्याज्युपगमवर्णनं तदप्यत्र कार्याव-
लंबनादेरज्ञावादपाकर्णनीयम् ॥

अर्थः—वली तें निस्तकरु इत्यादि वचने आचरणानुं आग-
मथी विरोधपणुं कहुं ते पण निस्तकमे ठाग्रुरु इत्यादि आगमने
वस्तुताथे तो वसतिमां साधुने रहेवुं एवुं स्थापन करी देखामयुं
तेणे करीने खंरुन कर्युं वली ते जे अविलंबीजण इत्यादिके करीने
चैत्यवासनी आचरणानुं प्रामिणिकपणुं कहुं हतुं. ते पण इहां कोई
कार्यनुं अवलंबनादिक नथी माटे एतो सांज्ञळवा जेवुंज नथी.

ટીકા:—॥ યદાહ ॥ કાલોવિ વિત્તહકરણેગં તેણે વહોશ્ક-
રણં તુ ॥ નહિ એયંમિવિકાલે વિસાઈ સુહયં અમંતજુઅં ॥

અર્થ:-સ્વોદું કામ કરવામાં કાલનું આલંબન પ્રમાણ ગણાય
નહીં કેમ કે આ કાલમાં પણ મંત્રિત કર્યા વગર વિષાદિક શા-
વાથા પ્રાણ જાય છે.

ટીકા:-કિંચ કેયંગુરુ લાઘવચિંતા કિંસ્તોક ગુણપરિત્યાગેન
પ્રત્યૂત્તમ ગુણોપાર્જનં ॥ યદાહ ॥ અપ્પપરિચ્છા એણં બહુતરગુ-
ણસાહણં જર્હિહોશ્તા ગુરુલાઘવચિંતા જમ્હાનાહવવન્નત્તિ ॥

અર્થ:-વઢી તે કહી જે ગુરુ લાઘવ ચિંતા તે કહ્યું છે. શું
થોમ્મા ગુણના ત્યાગે કરીને અતિશે ઘણા ગુણનું ઉપાર્જન કરવું એ
કે વીજી છે. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે અદ્યત્નો પરિત્યાગ કરીને
અતિશે ઘણા ગુણનું જ્યાં સાધન છે તે ગુરુ લાઘવ ચિંતા કહીએ.

ટીકા:—તથાહિ અસ્યાંચૈત્યવાસા ચરણાયાં તીર્થાનુઞ્ચિત્યા-
દયો જ્ઞયાંસો ગુણાઃ ॥ દોષશ્ચ દેવચિંતાકરણેન દ્રવ્યસ્તવાંગી
કારોડ્વપ્શતિ ॥ અહોસ્વિદ્ ગુરોર્નમ્ભવતો લાઘવં અવજ્ઞાચિંતયેતિ ॥

અર્થ:-તેજ કહે છે જે આ ચૈત્યવાસની આચરણને વિષે
તીર્થનો ઉદ્વેદ ન થાય इत्यादિક ઘણા ગુણ છે ને દોષતો દેવની ચિંત્યા
કરવી તેણે કરીને દ્રવ્ય સ્તવનો અંગીકાર કરવારુપ અદ્ય છે કે-

त्यादि ए तारे कहेवानुं ठे के गुरु एवा जे जगवंत तेनुं लाघवपणुं
एटले अवज्ञा तेनी चिंता तेणे करीने गुरु लघुपणुं तारे कहेवानुं ठे.

टीका:—नतावदाद्यः पक्षः ॥ चैत्यवासाचरणान्युपगमे
यतीनां देवकुलकर्मांतरवाटिकाहेत्रादिचिंतादिजिश्चारित्रस-
र्वस्वापहारेण बहुत्यागात् ॥ न चाद्वपगुणलिप्सया बहुगुणत्या-
गाय स्पृहयंति प्रेक्षावंतः ॥

॥यदुक्तं॥ नय बहुगुण चाणेषां थेव गुणपलाहणं बुहजणाणं ॥
इष्टंम्याइ कज्जंकुसलासु पयधियारंजा ॥

अर्थ:—तेमां तारो जे प्रथम पक्ष ते घटतो नथी केस जे
चैत्यवासनी आचरणानो अंगीकार करे त्यारे यतिने देवकुल संबंधि
जे बीजां कर्म वारी खेतर इत्यादिकनी चिंता करवी पमे तेणे सर्व
चारित्र जाय माटे घणो त्याग थाय ए हेतु माटे अद्व गुणने पा-
मवानो इच्छाए बुद्धिवान पुरुष घणा गुणनो त्याग करवानी स्पृहा
नथी करता. जे माटे शास्त्रमां कछुं ठे जे घणा गुणनो त्याग करीने
थोना गुणनुं साधन पंक्ति जन नथी इच्छता ने कुशल पुरुष कदापि
करे तो सारी पेठे विचारीने आरंज करे.

टीका:—अथद्वितीयःपक्षः ॥ तदेवमेतत् ॥ एवंविधोत्सुत्रा
चरणाया जगवद्भाषवहेतुत्वात् ॥ यदाह ॥ सुयवज्जाचरण-
रया पमाणयंतो तहाविहंलोगं ॥ जुवणगुरुणो वराया पमाणय-
नावगच्छंति ॥

अर्थः—हवे बीजो जे पक्ष कह्यो ते तेमज ठे. जे ए प्रकारनी उत्सूत्र आचरणा करवी. तेनेज जगवाननी लघुतानु हेतुपणु ठे जे

माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे शास्त्रमां बांधेली जे आचरणा तेने विषे आसक्त एवा जे पुरुष ते जे प्रमाणे करे ठे ते, जे प्रकारे करे ठे ते प्रकारे लोक पण करे ठे केमजे मोटा पुरुष बिना बीजानुं प्रमाण नथी थतुं.

टीकाः—अतएवैवविधानां धर्मायोग्यतैव सिद्धांते प्रतिपादिता ॥

यदाह ॥ सुतेण चोश्रजो अन्नं उदिसिय तं न पक्खिज्जे सो तं तवायबज्जो न होई धम्मंमि अहिगारी ॥

अर्थः—एज कारण माटे ए प्रकारना पुरुषोने धर्मनुं अयोग्यपणुंज सिद्धांतने विषे प्रतिपादन कर्युं ठे.

टीकाः—एवंचोत्सूत्रं चैत्यवास भाचरंतस्ते कथमशष्ठास्तादृशांश्रुते शठत्वाजिधानात् ॥

यदाह ॥ उत्सूतमायरंतो बंधई कम्मं सुचिक्रणं जीवोसंसारं च पवहुइ मायामोसं पक्कुवइय ॥

अर्थः—माटे ए प्रकारे उत्सूत्र चैत्यवासने आचरता ते केम

अशठ कहीए शास्त्रमांतो तेवा पुरुषने शठ कहा ठे, ते शास्त्र वचन कहे ठे जे नत्सूत्रने आचरता जे पुरुष ते अतिशे चीकणां कर्मने बांधे ठे ने संसारने वधारे ठे. तथा माया कपट अतिशे करे ठे.

टीकाः—जीववधाद्यवद्वरहितत्वान्न सावधैषा चरणेत्येत दध्ययुक्तं ॥ जीववधादिसकलपापेज्योप्यधिकत्वेन प्रतिपादना दुत्सूत्रप्ररुपणायाः ॥ तथा चाहुः श्रीमत्पूज्या एतत्प्रकरणकारा एव ॥ अहह सयलक्षणावाहि वितहपन्नवण मणुमवि डुरंतं ॥ जं मरिद्धवतदज्जियडुक्कयअवसेसलेसवसा ॥ सुरथुयगुणो वि तित्थेसरोवितिहुअणअतुल्लमद्धोवि ॥ गोवाशर्हिंवि बहुहा कयत्थिउं तिजयपहु तंपि ॥ थीगोबंजणजूणंतगावि केइपुण द ढप्रहाराइ ॥ बहुपावावि पसिद्धा सिद्धा किर तंमिचेव जवे ॥

अर्थः—बली तैं कह्युं जे, जीववधादि पापरहितपणुं ठे ए हेतु माटे ए चैत्यवासनी आचरणा सावध नथी ए जे कह्यु ते अ-युक्त ठे, केम जे जोववध आदिक सर्व पाप थकी अधिक जे नत्सूत्र प्ररुपणा तेनुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे ते प्रकारे श्रीमत् पूजनीक एवा आ प्रकरणना कर्ता तेणे कह्युं ठे जे.

टीकाः—अत एवैषा नूनं गीतार्थे निवारितापि कैश्चिदेवैहिक सुखलोलुपतया परलोकनिरपक्षै राहता ॥ यदपि हरिज्ञा-चार्यादीनां तथाप्रवृत्तिश्रवणादेशा बहूनामनुमतेत्यवादि तद-पि किं हरिज्ञाचार्यादीनां तथाप्रवृत्ति श्रवण प्रवादपारंपर्यात् उतस्वित्तदभ्रंथेषु चैत्यवासप्रतिपादनात्

અર્થ:-એજ કારણ માટે નિશ્ચે ગીતાચોયે એ ચૈત્યવાસની આચરણા નિવારણ કરી છે તોપણ કેટલાક આ લોકના સુખમાં લોભુપિને પરલોકની અપેક્ષા રહિત એવા લિંગધારી પુરુષોએ આદર કરી છે. વળી તેં કહ્યું જે હરિજ્ઞાદિક આચાર્યની તે પ્રકારની પ્રવૃત્તિ છે એટલે ચૈત્યમાં રહેવાની પ્રવૃત્તિ સાંજઠીએ ઠીએ માટે આ પ્રવૃત્તિ બહુ પુરુષોએ અનુમોદેલી છે એમ જે કહ્યું તે પણ શું હરિજ્ઞાદિક આચાર્યની તેવી પ્રવૃત્તિ સંજઠાય છે તે લૌકિક વાતની પરંપરાથી સંજઠાય છે કે તે હરિજ્ઞાદિસૂરિના ગ્રંથને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કર્યું છે તેથી સંજઠાય છે. ?

ટીકા:-ન તાવદાયઃ ॥ પ્રમાણશૂન્યસ્યપ્રવાદપારંપર્યસ્યઅ-
દ્વરક્ષાં ઇત્યાદિવદ સત્યત્વાત્ ॥ અસ્ત્યેવાત્ર તેદૂગ્રંથેષુ ચૈત્યવાસ
પ્રતિપાદનમેવ પ્રમાણં દ્વિતીયઃ પક્ષ ઇતિચેત્ ॥નાતદૂગ્રંથાર્થપર્યા-
લોચનેન ચતીનાં ચૈત્યવાસનિષેધાધ્યવસાયાત્ ॥

અર્થ:-તેમાં પેહેલો પક્ષ જે લોકની પરંપરાનુસાર તેતો પ્રમાણ શૂન્ય છે એટલે લોકની વાતનું કાંઈ પ્રમાણ શાસ્ત્ર ચર્ચામાં અપાય નહીં કેમ જે કોઈએ કહ્યું જે તું આંખ રાખ, ઇત્યાદિ લોક વચન અ-
સત્ય છે માટે તારો એ પેહેલો પક્ષ ધ્રુવન થયો એટલે યુક્ત નથી. ને વીજો પક્ષ જે એ હરિજ્ઞાદિ સૂરિના ગ્રંથને વિષે ચૈત્યવાસનું પ્રતિપાદન કર્યું છે એમ જો કહે છે તો તેનો ઉત્તર જે એ હરિજ્ઞાદિસૂરિના ગ્રંથના અર્થનું પૂર્વાપર વિચારી જોવું તેણે કરીને યતિને ચૈત્યવાસ ન કરવો એજ નિશ્ચય થાય છે.

टीकाः—तथाहि ॥ तैरेव जिनजवन निर्माण विधि पंचाश-
के श्राद्धस्य स्वाशयवृद्धि मधिकृत्योक्तं ॥ पिबिस्सं एत्थ अहं,
वंदणं निमित्त मागए साहू ॥ कयपुत्ते जगवन्ते, गुणरणनि-
ही महासत्ते

अर्थः—तेज कही देखावे ठे जे ते हरिज्जड सूरियेज जिन-
जवननो नीपजाववानो विधिपंचाशक नामनो ग्रंथ कयों ठे तेने
विषे श्रावकने पोताना आशयनी वृद्धिनो अधिकार करीने कहुं ठे जे

टीकाः—यदिह्यं चैत्यवासमग्निप्रेयात् तदा जिनजवन नि-
र्माणितुः श्राद्धस्याशयवृद्धिं निरूपयन् चैत्यवंदननिमित्त मा-
गतान् साधून् हमत्र प्रेक्षिष्य इति नाग्निदधीत किं त्वत्र वसतः
साधून् प्रेक्षिष्य इति प्रतिपादयेन्न चैवमतो निश्चीयते नाय-
मस्य चेतसि निविशत इति.

अर्थः—जो आ चैत्यवास करवो एवी रीत्ये हरिज्जडसूरिने
वल्लज होत तो जिनजवन निपजावनार श्रावकना आशयनी वृद्धिनुं
निरूपण करता सता चैत्यवंदन निमित्त आवेला साधु तेमने हुं अ-
हीआं देखीश एम न कहेत ॥ त्यारे शुं कहेत जे अहिं चैत्यमां
वसता जे साधु तेने देखीश एम प्रतिपादन करत. ते तो एम प्र-
तिपादन नथी कर्हुं माटे निश्चय करीए ठीए जे ए चैत्यमां रहेवानुं
ए हरिज्जडसूरिना चित्तमांज न हतुं माटे ॥

टीकाः—ननु कथमयं निश्चयोपावताऽस्यैव ग्रंथांतरेषु जि-

एविवं पट्टत्थ मित्यादिना चैत्यवासप्रतिपादनोपलंजादिति-
चेत् ॥ न ॥ ग्रंथांतराणा मध्येतदविरोधनैव व्याख्यानात् ॥ नहि
तथाविधा महाग्रंथकाराः परमात्मान औदंयुगीनसमयसि-
द्धांतार्थपारावारपारगताः परस्परविरोधिनमर्थं स्वग्रंथेषु नि-
र्नंतसंतीति संज्ञवति ॥

अर्थः—त्यारे लिंगधारी बोले ठे जे एवो निश्चय क्यांथी कर्यो,
जे माटे एमनाज करेला बीजा ग्रंथने विषे कहुं ठे जे जिनविंबनी
प्रतिष्ठाने अर्थे इत्यादि वचने करीने चैत्यवासनुं प्रतिपादन अमोए
कर्युं ठे, त्यारे उत्तर करनार कहे ठे जे एम जो तारे कहेवुं होय तो
ते न कहीश केमजे बीजा ग्रंथनुं पण एं ग्रंथनी साथे विरोध रहित
व्याख्यान ठे ए हेतु माटे, केम जे तेवा मोटा पुरुष मोटा ग्रंथ क-
रनार ने आ कालना समयनां सिद्धांत, तेना अर्थ ते रुपी समुद्र
तेना पारगामी ते परस्पर विरोध सहित अर्थने पोताना ग्रंथोने विषे
केम बांधशे नहिज बांधे एवो संज्ञव ठे.

टीकाः—अन्यथा तेषामपिलोकविप्रक्षिप्सयैव प्रवृत्तत्वेना ना-
स्तत्त्वप्रसंगात् ॥ तस्मात् तद्वग्रंथः सकलोपि पूर्वापराविरोधेन-
सम्यक् विविच्य व्याख्येयः ॥

अर्थः—जो एम न कहीए तो ते मोटा पुरुषने पण लोकने
ठगवानी इत्ताए प्रवर्तवार्थी अहितकारीपणानो प्रसंग थाया ते हेतु
माटे ते सर्वे ग्रंथ पण पूर्वा पर विरोध रहित सारी पेठे विचारीने
व्याख्यान करवा योग्य ठे, पण एक ककमो तेमांथी लेइने पोताना

जुंसा अजिप्राय साथे मेलवीने जेम तेम व्याख्यान न करवुं.

टीका:-तथाह्यद्व्यक्रियांवसतिं व्याचक्षाणेन श्रीहरिज्जड-
सूरिणा व्याख्यातं ॥ इत्थं सयच्छा नेया, जा नियजोगं पमुच्चकार-
विया ॥ जिणविंवपइत्थं, अहवा तक्कम्मतुद्धति ॥ या निजजोगं
स्वकुटुंबोपजोगं प्रतीत्योद्विश्य गृहिणा कारिता सा स्वार्थावसति-
रत्रच स्वोद्देशेन कारितत्वात् स्वार्थास्फुटैव न केवलमियमेव या-
वदन्नापीत्याह ॥

अर्थ:-ते विरोधनो परिहार करीने व्याख्यान कही देखाने
ठे जे अद्व्य क्रियावाली वस्ती एटले निवास तेने कहेता एवा श्री
हरिज्जडसूरिये व्याख्या करी ठे जे, पोताने जोगववाने अर्थवां
पोताना कुटुंबने जोगववानो उद्देश करीने गृहस्थे करावी ते स्वार्थी
वसति कहीए केम जे अहींआं पोताना उद्देशे करीने कराववापणुं
ठे माटे स्वार्थ प्रगट जणायज ठे पण केवल एज स्वार्थ ठे एम नहीं
त्यारे शुं ? तो बीजी पण स्वार्थी ठे एम कहे ठे.

टीका:-जिनविंवप्रतिष्ठार्थ ॥ अथवेत्यनेन स्वार्थकारितेत्य-
नुषेज्यते ॥ जिनविंवप्रतिष्ठामुद्विश्य गृहिणा कारिता सापिस्वा-
र्था ॥ नन्वेषा साधर्मिकनिमित्तं कृतत्वाद्यतीनां न कट्विष्यत
इत्यत्र आह ॥

अर्थ:-जिनविंवनी प्रतिष्ठाने अर्थे करावी ते पण स्वार्थी ठे ॥
अर्थ ए पदे करीने पोताने अर्थे करावी एवो संबंध थाय ठे. जिन-

બિંબની પ્રતિષ્ઠાનો ઉદ્દેશ કરીને ગૃહસ્થે કરાવી તે પણ સ્વાર્થા કહીયે, પણ એ સાધર્મિક નિમિત્ત કરાવી છે. માટે યતીને નહીં કહ્યે એમ નહીં કહેવું એતો સાધુને કહ્યે છે એમ કહે છે.

ટીકા:-તત્કર્મ્મતુદ્યા જિનાધાકર્મસમા ॥ યથા જિન-
સ્યાસાધર્મિકત્વાત્તન્નિમિત્તં નિષ્પન્નં જક્તાદિ મુનીનાં કલ્પતે એવં
વસતિરપિ ॥ યથોક્તં ॥ સાહસ્મિન્ન ન સક્ત્વા, તસ્સકર્યં તેણ કલ્પદ્
ર્જણં ॥ જંપુણ પદ્મિમાણ કર્યં, તસ્સ કહા કા અજીવત્તા ॥

અર્થ:-જે તે જીવના કર્મને તુલ્ય છે. એટલે જિનના આધાકર્મ
સમાન છે કેમ જે જિનના સાધર્મિક છે. એ હેતુ માટે તે જિનને
અર્થે નિપજ્યું જે જક્તાદિ તે મુનિને પણ કલ્પે છે તે શાસ્ત્રમાં
કહ્યું છે જે.

ટીકા:-તેનૈતદુક્તં જવતિ ॥ પૂર્વં હિ પ્રતિષ્ઠા પ્રયોજનેન ગૃહિ-
ણા સ્વદ્રવિણેનપૃથક્ મંરુપાદિઃ કારિતઃ ॥ તતઃ પશ્ચાદ્દત્તે પ્ર-
તિષ્ઠાપ્રયોજને પ્રતિમા મધ્યેજિનગૃહ નિવેશિતા, મંરુપાદિશ્ચ
પ્રતિમાધિષ્ઠાનશૂન્યઃ શ્રાવકસત્તયૈવ ॥ તતસ્તદનુજ્ઞયાતદ્ગો હે
દ્રવ તત્રાપિ યતીનાં નિવાસે ન ચૈત્યવાસસિદ્ધિઃ જિનવિવશૂન્ય
ત્વાત્તસ્યેતિ ॥

અર્થ:-તેહીજ કારણ માટે કહ્યું છે જે પૂર્વ પ્રતિષ્ઠાનું પ્રયોજન
છે, તે હેતુ માટે ગૃહસ્થે પોતાના દ્રવ્યવતે જૂદા મંરુપાદિક ક

राव्यो होय ठे ने त्यार पढी प्रतिष्ठानुं प्रयोजन समाप्त थया पढी प्रतिमा जिनघरनी मधे स्थापन करीने ए मंरुपादिक प्रतिमा विनानुं शून्य श्रावकनीज सत्ताये रह्युं होय ठे. त्यार पढी ते श्रावकनी आझा लइने जाणे ते श्रावकना घरमांज निवास करे तेम ते मंरुपादिकने विषे साधु निवास करे ठे. माटे ए प्रकारे चैत्यवासनी सिद्धि ठे केमजे ते मंरुपादि जिन विंववरे रहित ठे. ए हेतु माटे.

टीका:-एवं जिनजवनोद्देशेन निर्मापयितुरुत्तरोत्तरफलं प्रतिपादयता तेनैवाजिहितं ॥ जिणविंवस्स पइठा, साधुनिवासोय इत्यादि ॥ पूर्वहि आद्धोजिनगृहं कारयति ॥ ततो जिनविंव ततस्तत्प्रतिष्ठां ॥ ततस्तत्र ग्रामादौ साधूनां निवासोऽवस्थानं ज्ञवति ॥ चैत्यगृहाध्यासितेहि नगरादौ प्रायेण विहारकर्मादिनायतीनां निवासो ज्ञवति नत्वत्रोक्तं जिनगृहे साधुनिवास इत्यतः कथमितो जिनजवनवासः सिध्येत ॥

अर्थ:-एहीज प्रकारे जिनजवनना उद्देशे करीने निपजावनार पुरुषने उत्तरोत्तर फल थाय एम प्रतिपादन करता तेहीज हरिजड सूर तेणेज कह्युं ठे जे जिनविंवनी प्रतिष्ठाने साधुनो निवास ज्यां ठे इत्यादि श्रावक प्रथम जिन घर करावे ठे. ने त्यार पढी विंव करावे ठे ने त्यार पढी तेनी प्रतिष्ठा करावे ठे त्यार पढी ते ग्रामादिकने विषे साधुनो निवास थाय ठे. केमजे चैत्यगृह जेमां रह्युं होय एवुं नगरादिके तेने विषे बहुधा विहारक्रम आदिके करीने आव्या एवा साधु तेनो निवास थाय ठे पण एम नथी कह्युं जे ए जितघरमां

साधुनो निवास थाय माटे ए वचन थकी केम जिनभवन वार सिद्ध थाय.

टीकाः—एवंदेयंतु न साधुज्य इत्यस्याप्ययमर्थः ॥ कारयित्वापि गृहिणा साधुज्यः पुनर्वस्तुं जिनगृहं न देयं जगवदागमे निवारणात् ॥ यथाच येनच प्रकारेण शुद्धवसतिजक्तपानकादि धर्मोपग्रहदानेन तत्र नगरादौ विहारक्रमेणागताः संतस्ते तिष्ठन्ति तथा कार्यं ॥ वसहीसयणासनाजक्तपाशज्जेसज्जावत्थपचाइ॥जइविन पज्जात्तघणो, थोवाविहु थोवयं देइ ॥ इतिवचनात् ॥ वसत्यादिदानं विना तत्रागतानामपि यतीनामवस्थानानुपपत्तेः ॥

अर्थः—बळी एमज साधुने न आपवुं तेनो पण आ अर्थ ठे. जे गृहस्थे करावीने पण साधुने निवास करवाने जिनधर न आपवुं केम जे जगवत्तना आगममां निवारण कर्युं ठे ए हेतु. माटे जे प्रकारे एटले शुद्ध निवास जक्तपान आदिक धर्मनां उपकरण देवे करीने त्यां नगरादिकने विषे विहारना अनुक्रमे आव्या जे साधु ते रहे तेम करवुं, निवास, शयन, आसन, जक्त, पान, औषध, वस्त्र, पात्रादिक यतिने आपे केम जे यतिनो विनय करवाने विषे जेणे धन जोळ्युं ठे एवो वित्तित गृहस्थ थोळामांथी थोळुं पण आपे इत्यादि वचनथी निवास आदीक दीधा विना त्यां नगरादिकने विषे आव्या एवा पण यतिने रहेवानुं न थाय ए हेतु माटे.

टीकाः—गृहिणोपि च यति विहारदेश संतरेणोत्सर्गेण वा-
सानधिकारान् ॥

यष्टुक्तं ॥

श्रावकविधि मज्झिम्माश्रमसंघातः ॥ निवसिञ्ज तत्थ सद्धो,
साहूणं जत्थ होई संपाळ ॥ चेईहराई जम्मि, तदन्नसाहम्मिया चेवा ॥

अर्थः—गृहस्थने पण जे जगाए साधुनो विहारन थतो होय तेवा स्थळमां उत्सर्ग मार्गे रहेवानो अधिकार नथी. जे माटे श्रावक विधिने कहेता श्री विरहांक तेमणे कहुं ठे जे, त्यां श्रावक रहे ज्यां साधुनुं आगमन थतुं होय तथा ज्यां चैत्य देरासर साधर्मिक रहेता होय ते जगाए रहे.

टीकाः—तथाऽक्षयाऽविनश्वरीनी वीमूळधनं गृहिणाहि जिन-
गृहं कारित्वता शीर्णजीर्णतत्समाचनया समुद्धके अव्यं
निक्षिप्तं ॥ तस्य च अव्यस्य वृद्ध्यादि विक्षिप्तलाप्तेन जिनगृह
समाचनया जवत्यक्षया नीवी.

अर्थः—वळी अक्षय एटले ताई न पामतुं एवुं मूल धन कीयुं तो जिनघरने करावतो एवो गृहस्थ तेणे पळतुं अथवा जिर्ण थतुं एवुं जिनघर तेने समारवाने अर्थे काजनामां नाखुं तेने मूल धन कहीए ते अव्यने वधारवायी जे लाज थाय तेणे करीने जिनघरनी सार संजाल थया करे माटे ए धन अक्षयनीवी ए प्रकारे कहेवायठे.

टीका—तथाहि यस्मात् एवमनेन प्रकारेण इदं जिनगृहं क्षेत्रं
वेशतरकां ॥ एतदुक्तं जवति ॥ तत्र नगरादौ स्थितानां हि

साधूनां जिनगृहागतानां धर्मदेशनया ज्ञव्यलोकस्योत्तरोत्तर
गुणस्थानप्रापणेनाक्षयनीवीसमारचनादिना भूरिकाल मनु-
वृत्याच कारयितुस्तद्वंश्यानां तदन्येषां चाचिंत्यपुण्यसञ्चारका-
रणत्वात् संसाराकूपारतारणाच्च ज्ञवति जिनजवनं वंशतर
कांरुमिति ॥

अर्थः—तेज कही देखामे ठे जे जे हेतु माटे ए प्रकारे ए
जिनघर वंशतहकांरु ठे एम जाणवुं एटले वंश परंपराने तारणहार
ठे ते कछुं ठे जे ते नगरादीकने विषे रह्या जे साधु ते धर्म देशना
देवी ए हेतु माटे जिनघर प्रत्ये आवेला तेमनी धर्मदेशनाए करीने
ज्ञव्य प्राणीने उत्तरोत्तर गुण स्थाननुं पामवुं थाय ए हेतु माटे ने
अक्षयनीवीए करीने जिनघरनी सारसंज्ञाळ घणा काळ सुधी चा-
लती रहे तेणे करीने करावनारने तथा तेना वंशमां थएला पुरुषोने
तथा बीजाने चिंतनमां पण न आवे एवो पुन्यनो समूह थवानुं
कारणपणुं ठे. ए हेतु माटे ने संसार समुद्र थकी तारण करनार ठे
माटे ए जिनजवन वंशतरकांरु ठे एटले वंश परंपराने तारण करनार ठे.

टीकाः—एवंचास्य तात्त्विके व्याख्याने कुतश्चैत्यगृह्वासा
वकाश ॥ यदपि समरादित्यकथायां साध्व्याश्चैत्यांतः प्रतिश्रय
प्रतिपादनेन चैत्यवासव्यवस्थापनं तदपि सकलजनताप्रकृतिसु
जगत्वेनास्यामसर्व दोषायामतिसरसायां माधुर्यसौकुमार्य
वर्यायां कथायां पृथिव्यामिवनिहितं चैत्यवास प्रतिपादनं
बीजमिव प्रयते इति विचिंत्य केनापि धूर्त्तेना लेखीति संज्ञायते ॥

अर्थः—ए प्रकारनुं यथार्थ व्याख्यान करीए त्पारे क्यांथी चैत्यवासनो अवकाश आवे एटले चैत्यवासनुं स्थापन क्यांथीज थाय वळी तें कहुं जे समरादित्यनी कथाने विषे साध्वीनो चैत्यनी मांही प्रतिश्रय ठे एटले तेमां रही ठे तेने केवलज्ञान उपज्युं ठे इत्यादि प्रतिपादन कर्तुं तेणे करीने चैत्यवासनुं स्थापन करे ठे ते पण समग्र लोकनी प्रकृतिने सुंदर लागे माटे निर्दोषने अतिशे सरस ने मधुर सुकुमार एवी आ श्रेष्ठ कथा तेने विषे जेम सारी पृथ्वीमां बीज नांखे ने ते विस्तार पामे तेम कोइक धूर्त पुरुषे ए चैत्यवासनुं प्रतिपादनरूपी बीज नांख्युं ठे. एटले लख्युं ठे एम संज्ञव थाय ठे.

टीकाः—अतएवावश्यक टीकायां पंचनमस्कारनिर्युक्तौ ॥ रा-गदोस कसायाई, इंदियाणी य पंचवि इत्यादि श्लोकं विवृण्वन् समरादित्यकथाकार एव चित्रमयूरनिगीर्णोदीर्णहारादिप्र-तिवद्धायां सर्वांगसुंदरीगणिन्याः कथायां चैत्यवासानजिलाप-नैव केवलज्ञानोत्पादप्रत्यपीपदत् ॥

अर्थः—एज हेतु माटे आवश्यकजीनी टीकाने विषे पंच नमस्कारनी निर्युक्तिने विषे रागदोष कषाय पांच इंदियो पण इत्यादि श्लोकनुं विवरण करता जेम समरादित्यनी कथाना करनार तेणे चित्रमयूरे हारादिक गळी लीधो ने पाठो काढी नांख्यो इ-त्यादि वात वळे बंधायली जे सर्वांगसुंदरी गणिकानी कथा तेने विषे चैत्यवास कह्या विनाज केवल ज्ञाननी उत्पत्तिनुं प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीकाः—इत्थं च तत् ॥ कथमन्यथा तथा विधाः श्रुतधराः

સ્વગ્રંથેષુ વસતિં વિસ્તરેણ યતીનાં વ્યવસ્થાપ્ય ક્વચિદાગમ વિ-
રુદ્ધચૈત્યવાસ મન્નિધાસ્યંતિ ॥ આગમવિરોધશ્ચાત્ર સ્ફુટાદૈવ ॥

અર્થ:-માટે એ વાત જો એ પ્રકારે ન હોય અને તું કહે છે તે પ્રકારે હોય તો એવા મોટા પુરુષ શ્રુતધર પંચવસ્તુકાદિ પોતાના ગ્રંથને વિષે સાધુને વસતિમાં નિવાસ કરવો એમ વિસ્તાર સહિત સ્થાપન કરીને ક્યારે પણ આગમ વિરુદ્ધ એવા ચૈત્યવાસનું સ્થાપન થાય એવું કહેજ નહીં ને તે આગમ વિરુદ્ધ તો આ જગાએ પ્રગટજ દેખાય છે.

ટીકા:-તથાહિ ॥ અવસ્યર્પિણાં સુષમદુઃષમાદુઃષમ ।
સુષમયોઃ સામાન્યેનૈવ કેવલજ્ઞાનોત્પાદપ્રતિપાદનાત્ ॥ દુષ-
માયાં તુ ચતુર્થારકપ્રવ્રજિતાનામેવ તદન્નિધાનાત્ ॥ ચૈત્યવાસસ્ય
ચાનંત તમેન કાલેન દુઃષમાયામેવસમામ્નાતત્વાત્ ॥

અર્થ:-તેજ વિરોધ દેખાકે છે જે અવસર્પિણી કાલમાં સુખ દુઃખમા જે ત્રીજો આરો ને દુઃખમસુખમા જે ચોથો આરો તેને વિષે સામાન્યે કરીને જ કેવલજ્ઞાનની ઉત્પત્તિનું પ્રતિપાદન કર્યું છે માટે અને દુઃખમા જે પાંચમો આરો તેને વિષે તો જે ચોથા આરામાં પ્રવ્રજ્યો હોય તેનેજ કેવલજ્ઞાન થાય, બીજાને ન થાય એમ કહ્યું છે એ હેતુ માટે ચૈત્યવાસનું અનંતકાલે દુઃખમા કાલમાંજ થવાપણું કહ્યું છે માટે એ વિરોધ જણાતોજ છે.

ટીકા:-નચ તદારંજાદૈવ ચૈત્યવાસાન્યુપગમ ઇતિવાચ્યં ॥

बारसवाससएहिं सद्धेहि मित्यादिना गणधरपूर्वधरादिपुरुषासि-
हृत्यय एव सातशीलैः कैश्चिदेव तत्प्रकटपनस्य श्रवणात्,
तत्क्षेत्रन्यायस्य क्षेत्रान्तरेष्वपिनवसु प्रज्ञापनात् ॥ अतः कथं चै-
त्यवासकाले केवलोत्पादः संगच्छेत इति ॥

अर्थः—बळी तारे एम कहेवुं होय जे चोथा आराना अंते
पांचमा आराना आरंज कालने विषेज चैत्यवास हतो एम मा-
नीशुं तो, ए प्रकारे न कहेवुं, केमजे साढाबारसें वरस थया पढी
चैत्यवास थयो. इत्यादि शास्त्र वचने करीने ज्यारे गणधर तथा पूर्व
धर आदि मोटा पुरुष [सिंह] नाश पास्या त्यारेज शाता शीलखंपट
एवा केटलाक पुरुषोए चैत्यवास कलप्यो ठे. एम विशेषावश्यकमां
संजलाय ठे ए हेतु माटे ने ते आश्चर्य क्षेत्र न्याये करीने एटले जेम
आ जरतक्षेत्रमां दस आश्चर्य थयां तेम बीजां जे नव क्षेत्र तेने विषे
पण बीजे रुपे दस आश्चर्य थाय ठे एम कहेवापणुं ठे माटे चैत्यवास
काले केवलज्ञाननी उत्पत्ति केमं संजवे.

टीकाः—यदपीदानीं बहूनामेकवाक्यतयो चैत्यवासप्रवृत्त्या-
तत्समर्थनं तदप्यसंगतं ॥ सुखलोलतया श्रुतनिरपेक्षाया बहुजन
प्रवृत्तेरप्यप्रामाण्योपगमात् ॥ अन्यथा मरीच्यादिप्रज्ञातप्रवृत्तेर-
पिप्रामाण्योपपत्तेः ॥

अर्थः—बळी जे तें कहुं के हालमां चैत्यवास करवो एम बहु
पुरुषनी एक वाक्यता ठे. एटले घणा पुरुष एम कहे ठे ने करे ठे.
तेणे करीने चैत्यवासनी प्रवृत्ति ठे, एवी रीते प्रतिपादन कर्तुं ते पण

અસંગત ઠે ઇટલે લોટું ઠે. કેમજે સુલ્લની લોલુપતાયે શાસ્ત્રની અ-
પેક્ષા વિના ઘણા લોકની જે પ્રવૃત્તિ, તેનું પણ પ્રામાણિકપણું નથી
ને તેનું જો પ્રામાણિકપણું કહીએ તો મરીચિ આદિક પુરુષોએ કહે-
લો જે શાસ્ત્રવિરુદ્ધ પ્રવૃત્તિ તેનું પ્રામાણિકપણું થશે એ હેતુ માટે

ટીકાઃ—સાતસંપદ્ધંપટાનાંચેયં પ્રકૃતા પ્રવૃત્તિઃ ॥

યદુક્તં ॥ અહમાહમેહિ નામાશ્રિયઞ્ચવચાસાહુલિંગીર્હિં ॥
જિણધરમહઆવાસો, પકપ્પિઠં સાયસીલોર્હિં

અર્થઃ—શાતા સુલ્લમાં લંપટી ઇવા પુરુષોની પ્રવૃત્તિ ઠે, જે
માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઠે જે અધમાધમ ઇવાને કેવલ નામે કરીનેજ
આચાર્ય ઉપાધ્યાયને સાધુ પ્રકારે કહેવાતા ને શાતા સુલ્લના લોલુપી
ઇવા લિંગધારી પુરુષોએ જિનધરમાં તથા મઠમાં નિવાસ કરવાનો
કલ્પ્યો ઠે.

ટીકાઃ—યદપિ વિશેષદોષાનુ પલંજાત્ ગીતાર્થાચરિત-
સ્યાસ્યા પ્રામાણ્યનિરસનં તદપ્યસમીચીનં ॥ ઉત્સૂત્રાચરણાયા
વિશેષદોષસ્ય પ્રાગેવ દર્શિતત્વાત્ ॥ ગીતાર્થાચરિતત્વસ્ય ચ
પાર્શ્વસ્થાદિઙ્ગિરાચરિતત્વેનાપાસ્તત્વાત્ ॥ તેષાં બહૂનામપ્યા
ચરણાયા અશુદ્ધિકરત્વેનાપ્રામાણ્યાંગીકારાત્ ॥ ગીતાર્થસ્ય ચૈ-
કસ્યાપિતસ્યાઃ પ્રામાણ્યોપગમાત્ ॥

અર્થઃ—વહી તેં કહ્યું જે વિશેષ દોષ દેલાતો નથી માટે ગી-

તાર્થ પુરુષોષ્ એ ચૈત્યવાસ આચર્યો છે, માટે અપ્રમાણિક નથી. એમ જે તારું કહેવું તે સારું નથી. એટલે છોટું કહું હું કેમજે નત્સૂત્ર આચરણા કરવી એજ મોટો વિશેષ દોષ છે, એમ અમોષ પ્રથમ દે-
ખાવું છે. ને પાસથ્યાદિકે એ ચૈત્યવાસ આચર્યો છે, એ પ્રકારે કહી
દેખાવું તેણે કરીને ગીતાર્થા ચહિતરૂપી હેતુનું ચંચળ કર્યું છે. માટે
તે ઘણા પાસથ્યાષ્ ચૈત્યવાસ આચરણ કર્યો છે તો પણ અશુદ્ધિનો
કરનાર છે; અપ્રમાણિક છે કેમ જે જો એક ગીતાર્થ પુરુષે આચરણ
કર્યો હોય તો પણ પ્રામાણિકપણું થાય એ હેતુ માટે

ટીકાઃ—॥ યદાહ ॥

જં જીય મસોહિકરં પાસથ્યપમત્ત સંજયાહ્ સં
બહુષહિવિ આશ્નં નતેણજીણ વવહારો ॥
જંજીયં સોહિકરં સંવિગ્ગપરાયણેણ દંતેણ ॥
इक्रेणवि आश्रनं तेय्य जीएण ववहारो ॥

અર્થઃ—શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે તે અશુદ્ધિ કરનાર કદ્ય છે જે
પાસથ્યા ને પ્રમત્ત એટલે મનમાં આવે તેમ ચાલનાર નામ સાધુ એવા
ઘણા પુરુષોષ્ આચરણ કર્યું તે જીતકદ્યે કરીને વ્યવહાર કરવા
યોગ્ય નથી ને તે જીતકદ્ય શુદ્ધિ કરનાર છે જે સંવિગ્ગ પરાયણને
દાંત એવા એક પુરુષે પણ જે આચરણ કર્યું છે. તે જીતકદ્યે કરીને
વ્યવહાર કરવા યોગ્ય છે.

ટીકાઃ—एतेन यदपि गीतार्थाचरितत्वस्यासिद्धादिहेत्वा

ज्ञासनिरासप्रतिपादनं तदपि मुग्धस्य निविममंशुक ग्रंथौ कांचनं
बध्नतस्त्रिद्वेण तत्पतनमनुपलक्षतो वृत्तांतमनुहरति ॥ हेत्वा-
ज्ञासोद्धारं कुर्वतापि ज्ञवता हेतोर्गीतार्थाचरितत्वस्योक्तन्यायेन
पतनानवगमात् ॥

अर्थः—एणे करीने जे तें पूर्वे गीतार्थ आचरणरूपी खोट
हेतुनो नाश प्रतिपादन कर्यो हतो एटखे चैत्यवास साधुने करव
योग्य ठे. गीतार्थे आचरण कर्यो ठे. ए हेतु माटे ए प्रकारना हेतु
सत्यपणुं प्रतिपादन करवा गयो, तो पण जेम कोशुक मुख पुरु
सोनानो कर्मको वखने ठेके आकरी गांठ वाळीने बांध्यो पण ते वख
काणुं हतुं तेमांथी नीकळी पर्यो ते न दीगो तेम तुं पण ते मूर्ख
जेवो तुं केम जे तेनुं दृष्टांत तारा उपर लागु थाय ठे शांथी के जेम
जेम ते हेतुने साचो करवा प्रयत्न करुं तुं तेम तेम ते हेतु पूर्वे
कह्यो एवा न्यायथी खोटो पमतो जाय ठे ने जलदुं गीतार्थींचे चै-
त्यवास कर्यो नथी, तेमणे पण घणो निषेधज कर्यो ठे माटे करवा
योग्य नथी एवुं स्थापन थाय ठे.

टीकाः—यदपि किंच चैत्यवासमंतरेणेत्यादिना तथा तीर्था-
व्यवहेद इत्यंतेन तीर्थाव्यवहित्या चैत्यवासप्रतिष्ठापनं तदपि
न सुंदरं ॥ यतः ॥ केयं तीर्थाव्यवहित्तिः ? किं यतीनां चैत्यांतर्वा-
सेन बहुकालं जगद्वेवगृह्णिवाद्यनुवृत्तिः ॥ अहोस्वित् शि-
ष्यप्रतिशिष्यपारंपर्येणाविडिन्नप्रसरा सम्यग्ज्ञानदर्शन चारित्र-
प्रवृत्तिः

अर्थः—बली ते चैत्यवास विना अहींथी आरंजीने तीर्थनो उठेद न थाय माटे चैत्यवास करवो त्यां सुधी स्थापन कर्तुं हतुं ते पण सुंदर नथी. केमजे तीर्थना उच्छेदनुं न थवापणुं ते शुं ? न थवो ते कीयो जे साधु चैत्यमां निवास करे तेणे करीने बहु काल सुधी जगवत् तथा देवघर बिंब इत्यादिकनी सेवा चालती रहेवी ए प्रयोजन ठे ? के शिष्य तेना शिष्य एवी परंपराये करीने विच्छेद रहित समकित ज्ञान दर्शन चारित्रनी प्रवृत्ति थाय ए प्रयोजन ठे ते कहो

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ चैत्यवासमंतरेणापि जगवद्विंबा-
यनुवृत्तिमात्रदर्शनात् ॥ तथाहि पूर्वदेशेऽद्यापि तादृक्प्राकृतज-
नेन कुलदेवताबुद्ध्या नमसितकीकृतापेयाज्जद्व्यादिनापि नम-
स्यमानानां जिनविंबानामनेकधोपलब्धेः ॥ अन्यतीर्थिकप-
रिगृहीतानां च तेषां तथैवानुवृत्त्युपलंभाच्च ॥

अर्थः—तेमां पेला पहा जे जगवत् पूजादिक निरंतर चालती रहे ए रुपी तीर्थनो उठेद न थाय माटे चैत्यवास करवो योग्य ठे तेनो उत्तर चैत्यवास विना पण जगवत्नां प्रतिविंबनी सेवादि अनुवृत्ति मात्रनुं देखवापणुं ठे, तेज कही देखाके ठे जे पूर्व देशमां हजु सुधी पण केटलाक प्राकृत लोको पोताना कुल देवतानी बुद्धिए नमे ठे ने खीरखान सुखनी इत्यादि जोजन करीने सेवेलां अनेक जिनविंब जणाय ठे ने अन्यतीर्थिक लोकोए ग्रहण कर्या जे ते विंब तेनी पण अनुवृत्ति सेवा तेज प्रकारे चालती देखाय ठे.

टीकाः—तथाचैतावतैव जदवज्जिमततीर्थाव्यववृत्तिसिद्धेः

किं निष्फलेन चैत्यवाससंरंजेण ॥ न चैतावता तीर्थाव्यवहेदकार्यनिःश्रेयसादिफलसिद्धिः ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहितानां प्रतिमानां मोक्षमार्गानंगत्वेनाजिधानात् ॥ मिथ्यादृष्टिपरिग्रहि-
यात् पन्थिमानं ज्ञावगामो न हुंतिति वचनात् ॥

अर्थः—माटे एटलाज वहे तें मानेलो जे तीर्थनो न उहेद तेजी सिद्धि थई माटे शा वास्ते निष्फल चैत्यवासनो समारंज करूं ने जो तुं एम कहे जे एटला वमेज तीर्थनो उहेद न थाय ने मोक्षादि फलनी सिद्धि पण थाय तो मिथ्यादृष्टि ग्रहण करी जे प्रतिमा तेने मोक्षमार्गना अंगपणुं पण नथी एम शास्त्रमां कहुं ठे ते हेतु माटे जे मिथ्यादृष्टिये ग्रहण करी जे प्रतिमा तेथी ज्ञावने समूह न होय एवा वचनथी ए प्रथम पक्षने मुकी बीजा पक्षने अंगीकार कर. ॥

टीकाः—अथ द्वितीयः कटपः ॥ तर्हि सैव तीर्थाव्यवहिति र-
न्युपेयतां मोक्षमार्गत्वात् ॥ किं तदननुगुणोत्सूत्रचैत्यवासाश्र-
यणेन ॥ यदाह ॥ सीसो सज्जलगोदा गणिवेर्जवा न सुगगर्भंति ॥
जं तत्थ नाणदंसणचरणा ते सुगर्भगो ॥

अर्थः—हवे ते बीजो पक्ष कहीए ठीए जे परंपराये ज्ञानदर्शन चारित्रनी प्रवृत्ति थाय ए रूप बीजो कटप तेज तीर्थनो न उहेद ए प्रकारे अंगीकार करो केम जे मोक्षमार्ग ठे ए हेतु माटे ते मोक्षमार्गने अनुगुण नहीं एवो जे उत्सूत्र चैत्यवास तेनो आश्रय करवो तेणे करीते शुं ! जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीकाः—सम्यग् ज्ञान दर्शन चारित्र्यनुवृत्तिं विनाच जिनगृह
विषसंज्ञावेपितीर्थोच्चिः ॥ अतएव जिनांतरेषु केषुचिद्-
लत्रयपवित्रमुनि विरहात् कापि जिनविषसंज्ञवेपि तीर्थो-
च्छेदः प्रत्यपादि ॥ स्वमतिकद्विपता चेयं प्रकृता तीर्थान्वयच्छि-
त्ति रागमविसंवादित्वाद्धैवेव ॥

अर्थः—ते माटे एम सिद्धांत थयो जे सारी ज्ञान दर्शन अने
चारित्र्यनी अनुवृत्ति एटले परंपरा ते विना जिनगृह विष होय तो
पण तीर्थनो उच्छेद थाय माटेज केटलाक जिननां आंतरां तेने विषे
रत्नत्रयवते पवित्र एवा मुनिनो विरहथी कोइ जगाए पण जिन वि-
बर्नो संज्ञव ठे तोपण तीर्थनो उच्छेद शास्त्रमां प्रतिपादत कयों ठे,
माटे आ चैत्यवास ते तीर्थनो न उच्छेद ते तो पोतानी मति कद्वेदो
ठे नै शास्त्र विरुद्ध ठे माटे त्याग करवा योग्य ठे.

टीकाः—यदाह ॥ नय समइवियपेणं, जहातहा कयमिणं
फलदेइ ॥ अवि आगमाणुवाया रोगतिगिच्छाविहाणं व ॥
किंच जवतु जिनगृहाद्यनुवृत्ति स्तीर्थाव्यच्छिन्ति स्तथापि न यति
चैत्यवासजिनगृहाद्यनुवृत्त्योः श्यामत्वचैत्रतनयत्वयो रिव प्रयो-
ज्यप्रयोजकभावः ॥ नहि यतिचैत्यांतर्वासप्रयुक्ता तदनुवृत्तिः॥
तदंतर्वसद्भिरपि यतिभि रतिसातशीलतया तच्छीर्णजीर्णो-
द्गारादिचिंतामकुर्वाणै स्तदनुवृत्तेरनुपपत्ते स्तस्मान्निश्चिंताप्रयुक्ता
तदनुवृत्तिस्तांच आद्धैरेव कुर्वद्भिस्तदनुवृत्तिः कथं न स्यात् ॥

अर्थः—जिनघर आदिकनी अनुवृत्ति करवी एज तीर्थनो ज-

हेतु ए प्रकारे होय तो पण यतिने चैत्यवास करवो ने जिनघर आदिकनी अनुवृत्ति करवी ए बेने प्रयोज्य प्रयोजक जाव संबंध नथी. एटले कार्य कारणजाव नथी के जिनघरनी अनुवृत्ति थाय. ए कारण माटे साधुने चैत्यवास करवा योग्य ठे एम नथी. जेम श्यामपणुं ने देवदत्त पुत्रपणुं ए बेने कार्य कारणजाव नथी तेम. केमजे श्यामपणुं तो श्यामने विषे रह्युं ठे. ने देवदत्त पुत्रपणुं ते देवदत्त पुत्रने विषे रह्युं ठे. माटे यति चैत्यवास करेतोज जिनघरनी अनुवृत्ति थाय एम कांश् नथी केमजे ते चैत्यमां निवास करता ने अतिसुख शीलीयापणे ते जिनघर पके श्रुटे अथवा जीर्ण थाय तो पण तेनो उद्धार करवो इत्यादि चिंताने न करता एवा यतिये करीने पण ते जिनघरनी अनुवृत्ति आदिक थवानी सिद्धि नथी. एटले जिनघरनी सेवादि थइ शकतुं नथी. माटे जिनघरनी चिंतादिक जे सेवा तेने करता एवा जे श्रावक तेणे करीनेज शुं सेवादि अनुवृत्ति नहि थाय थइज. माटे शास्त्र विरुद्ध चैत्यवास शीद करोवो.

टीका:-नचोक्तन्यायेनश्राद्धानां दुर्गतानां श्रीमतां चेदानीं तच्चिंताकरणासंज्ञवइति वाच्यं ॥ दुःखमदोषात्केषांचितथात्वेप्यन्येषां महात्मनां शुद्धश्रद्धाबंधुराणां तत्संज्ञवात् ॥ तथाहि ॥ दृश्यंत एव संप्रति केचन पुण्यजाजः श्रावकाः स्वकुटुंबजाराटोपं क्षमतनयेषु निक्षिप्य जिनगृहादिचिंतामेव सततं विदधानाः ॥ अतस्तैरेवानुवृत्तिहेतुतच्चिंतासिद्धेः किममी द्दानींतना मुनयश्चैत्योपदेशादनेकानारंजानारंजमाणा मुधवै क्लिश्यंति ॥

अर्थ:-वली तें कह्युं जे श्रावकनो आ काळमां दरिद्री थया

ने केटलाक श्रीमंत ठे तेमने अमे कह्यो एवा न्याय करीने ते जिन मंदिरनी चिंतादि करवानो आ कालमां संजव नथी. माटे अमो करीए ठीए. इत्यादि न बोलवुं केम जे दुषमा कालना दोषथी केटलाक श्रावक एवा हशे तो पण बीजा महात्मा पुरुष शुद्ध श्रद्धावते शोभता एवा श्रावक लोक आ कालमां पण ठे माटे तेज वात कही देखामे ठे जे आ कालमां केटलाक पुण्यशाली श्रावक पोताना कुटुंबनो ज्ञार आरंभ सर्व, समर्थ एवा पोताना पुत्रने विषे नांखीने एटले सौंपीने जिनमंदिरादिकनी चिंतानेज निरंतर करता देखाय ठे. माटे तेणे करीनेज ते जिनमंदिरादिकनी सेवादि अनुवृत्तिनुं कारण सिद्ध थशे. एटले जिनमंदिरादिकनी सार संज्ञार राखनार श्रावक विद्यमान ठतेज शा वास्ते आ कालना लिंगधारी यतिओ चैत्यनुं मिष खेइने अनेक प्रकारना आरंजने करतासता फोगटज क्लेश पामेठे.

टीका:—यदपि जो जेणेत्यादि तीर्थानुच्छित्तेतोरपवादासे-
वनेन चैत्यवासस्थापनं तदपि ज्ञवतोऽविदितसिद्धांतान्निप्रा-
यतां प्रकटयति ॥ अन्यार्थत्वादस्य ॥ अत्रहि यः कश्चिद्यत्यादि-
येन ज्ञानादिना गुणेनाधिकः येनच विनायत्संघादिकार्यं महत्तमं
न सिध्यति तेन तत्र स्वगुणवीर्यस्फोरणं विधेय मित्ययमर्थः ॥
तथाह्येतदुत्तरार्द्धमेवं स्थितं ॥ सो तेण तंमि कज्जे सवत्थासं न
हावेइ इति ॥ अतो नैतस्मादपि ज्ञवदन्निप्रेतसिद्धिः ॥

अर्थ:—वली तें जे एम कह्युं जो जेणे इत्यादि वचने करीने तीर्थनो उच्छेद न थाय ए हेतु माटे अपवादनुं सेवन करवुं ए प्रकारे चैत्यवासनुं स्थापन कर्तुं ते पण तारुं सिद्धांतना अज्ञिप्रायनुं अ-

જાણપણું છે તેને પ્રગટ કરી આપે છે. કેમ જે “ જોજેણ ” इत्यादि વચનનો અન્ય અર્થ છે તે કહે છે જે આ જગાયે યતિ આદિજેનો-
 ઈક જ્ઞાનાદિ ગુણે કરીને અધિક હોય ને જેના વિના જે જગાયે સં-
 થાદિકનું મોટું કામ સિદ્ધ ન થતું હોય તે પુરુષે તે જગાં પોતાનું
 વીર્ય ફોરવવું એ પ્રકારનો અર્થ છે તે અર્થને પ્રકાશ કરનારું એ ગા-
 થાનું ઉત્તરાર્ધ આ પ્રકારનું છે જે વીજાવતે આ કાર્ય થાય એવું નથી
 માટે તે જગાં જે પોતાનું સર્વ સામર્થ્ય ફોરવવું માટે એ ગાથા વ-
 ચનથી પણ તારા વાંદિત અર્થની સિદ્ધિ નથી. ઇટલે ગાથા વચ-
 નનો અર્થ કરીને ચૈત્યવાસનું સ્થાપન કરે છે તે નહીં થાય.

ટીકા:—એવંચ સમસ્તંપરોપન્યસ્તોપપત્તિનિરાકરણાત્ થ-
 તીનાં જિનજવનંજાસનિષેધસિદ્ધૌ સ્વપદ્ધૌ સાધનમંજિધીયતે॥
 જિનચ્છવાસો મુનીના મયોગ્યો, જાયમાનેદેવઙ્ગવ્યોપજોગ-
 ત્વાત્ પ્રતિમાપુરતો જક્કવિતીર્ણબલિદાનહણવત્ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે સમસ્ત લોગધારી પુરુષોએ ચૈત્યવાસનું
 સ્થાપન કુચુક્તિર્ણ્ય કર્યું હતું તેનું સિદ્ધાંતને અનુસરતિ ચુક્તિઓ
 વતે સંમન કરવાથી યતિને જિનજવનમાં નિવાસ કરવાનો નિષેધ
 સિદ્ધ થયો માટે પોતાના પદ્ધતિમાં પુષ્ટિ આપનાર ન્યાય શાસ્ત્ર અનુમાન
 પ્રયોગનું સાધન કહે છે જે મુનિને જિનજવનમાં નિવાસ કરવો તે
 અયોગ્ય છે શાથી જે દેવઙ્ગવ્યનો ઉપજોગ થાય એ હેતુ માટે ॥ ૬-
 ધ્યાત ॥ જેમ પ્રતિમાની આગલ જક્કજને બલિદાન મુક્યાં હોય ઇટલે
 નૈવેદ્ય મુક્યાં હોય ને તેનું જેમ ગ્રહણ કરવું મુનિને અયોગ્ય છે. તેમ
 જિનજવનમાં નિવાસ કરવો તે અયોગ્ય છે.

टीका:-नचायमसिद्धो हेतुस्तत्र वसतां देवद्रव्यजोगस्यो-
क्तन्यायेन साधितत्वात् ॥ नापि विरुद्धः हेतोर्मुनियोग्यतयाव्या-
प्यत्वेहि स स्यान्नचैव मस्ति ॥ देवद्रव्योपजोगस्य मुनियोग्य-
तायाः प्रागेवापाकरणात् ॥ नाप्यनेकांतिकः ॥ मुनियोग्येपिशुद्ध-
वसत्यादौ हेतोवृत्तौ हि स जवेन्नचैवं ॥ तत्र देवद्रव्योपजोगस्य लेश-
तोष्यत्वात् ॥

अर्थ:-न्याय शास्त्रमां पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे एटले
हेतु जेवा जणाता होय पण हेतु नहि, खोटा हेतु. तेनां नाम जे
एक तो असिद्ध, वीजो विरुद्ध, अने वीजो अनै कांतिक अथवा सव्य-
त्रिचारी, चोथो सत्प्रिपक्ष अने पांचमो बाधित ए पांच प्रकारना
हेत्वाज्ञासमांनो एक हेत्वाज्ञास जे अनुमान प्रयोगमांन आवतो
होयते अनुमान प्रयोग साचो कहेवाय ने वीजो जुष्ठो कहेवाय एटले
अप्रमाणिक कहेवाय माटे आ जगाए मुनिने जिनजुवनमां निवास
करवो देवद्रव्यनो उपजोग थाय ए हेतु माटे ए प्रकारना अनुमान
प्रयोगने विषे ए पांच प्रकारनो हेत्वाज्ञास ठे तेमांनो एके पण आ-
वता नथी. के जेथी ए प्रयोग खोटो थाय. ए प्रकारनी दृढता टी-
काकार करे ठे जे चैत्यमां रहेनारने देवद्रव्यनो उपजोग थाय ए
हेतु असिद्ध नथी केमजे तेमां रहेनारने देवद्रव्यनो उपजोग पूर्वे
कह्यो एवे न्याये करीने सिद्ध थाय ठे ए हेतु माटे. वळी एहेतु वि-
रुद्ध पण नथी. केमजे देवद्रव्यनो उपजोग मुनिने योग्य नथी एम
पूर्वे निषेध देखाम्यो ठे माटे मुनिनी योग्यताए सहित जो ए हेतु
होय एटले मुनिने देवद्रव्य जोगववानुं शास्त्रमां जो होय तो एहेतु
विरुद्ध थाय पण ते तो नथी माटे, ने वळी एहेतु अनेकांतिक पण

नथी केमजे मुनिने योग्य एवी पण शुरू वसति आदिकने विषे ए हेतुनुं रहेवापणुं होत तो ए हेतु अनेकांतिक केहेवात पण ते शुद्ध निवासने विषे देवद्रव्यना उपजोगनुं लेशमात्र पण देखवापणुं नथी माटे ए हेतु अनेकांतिक पण नथी एटले व्यञ्जिचारी नथी.

टीकाः--नापि सत्प्रतिपक्षः प्रतिबलानुमानानागमोक्तत्वादिनां प्रागेव निरस्तत्वात् ॥ नापि बाधितविषयः प्रत्यक्षादिजिननपट्टतविषयत्वात् ॥ ननुप्रत्यक्षेणैव संप्रति जिनगृहेवासदर्शनेन तद्भासस्य धर्मिणो मुन्ययोग्यतायाः साध्यधर्मस्य हेतुविषयस्य बाधितत्वेन विषयापहारात्कथं नहेतु बाधितविषय इति चेन्न ॥

अर्थः--वळी ए हेतु सत्प्रतिपक्ष नथी केमजे प्रतिवादिनां अनुमान जे शास्त्रोक्त चैत्यवास ठे तेनुं पूर्वे खंरुन कर्तुं माटे ए हेतुने हठावनार प्रतिपक्षीनो हेतु नथी. माटे वळी ए हेतु बाधित विषय वाळो पण नथी केमजे प्रतिपक्षादि प्रमाणवदे ए हेतुनो विषय नाश पाम्यो नथी. माटे एटले प्रत्यक्ष जणाय ठे जे मुनि होय ते चैत्यमां रहेता नथी माटे ए प्रकारे पांच हेत्वाज्ञास एटले दोष ते आ हेतुमां नथी माटे आ सळेनु कहेवाय प्रतिवादिना जे सर्व हेतु तें असद्धेनु करी देखाम्या माटे हवे खिगधारी आशंका करे ठे जे आ कालमां प्रत्यक्षपणे जे जिनजुवनमां साधुनो निवास देखाय ठे तेणे करीने ते साधुना निवासरूपी जे धर्म तेने मुनिनी अयोग्यतारूपी जे साध्य धर्मरूप देवद्रव्यनो उपजोग थाय ए रूपी जे हेतु तेनो विषय जे अयोग्यता तेनुं बाधितपणुं थयुं तेणे करीने विषयनो अपहार थयो एटले विषय नाश पाम्यो एटले अयोग्य हेतुनुं योग्यपणुं थयुं माटे

केम ए हेतु न बाध पाम्यो त्पारे सुविहित उत्तर आपे ठे जे एम तारे न बोलवुं.

टीका:-तेषां मुन्याज्ञासत्त्वेन तत्र तद्भास दर्शनेना पितद्भा-
सस्य मुन्ययोग्यताया बाधितत्वमिति हेतोर्विषयापहाराज्ञावान्न
बाधित विषयत्वमिति ॥ एवं साधनान्तरमपि प्रकृतसिद्ध्यैद-
र्श्यते ॥ जिनगृहवासो यतीनां वर्जनीयः ॥ पूज्याशातनाहेतु-
त्वात् ॥ गुर्वासनावस्थानवदिति ॥ अत्रापि हेत्वाज्ञासोद्धारः
स्वयंचूह्यः ॥ तदेवमुपपन्नमेतद्यतिजिर्जिनगृहे न वस्तव्य मि-
तिवृत्तार्थः ॥ ७ ॥

अर्थ:-केम जे ते चैत्यमां रहेनारा मुनि नथी, एतो मूनिना
आज्ञास ठे एटले मुनि जेवो वेष राखे ठे पण मुनि नथी. माटे
तेनो चैत्यमां निवास देखाय ठे तेणे करीने पण साधुने चैत्यमां नि-
वास करवो तेनुं अयोग्यपणुं ठे माटे बाधित ठे एटले निषेध ठे ए
हेतु माटे हेतुनो विषय जे अयोग्यपणुं तेनो नाश जे योग्यपणुं ते
नथी, माटे ए हेतुने बाधित विषयपणुं नथी. ए प्रकारे बीजुं पण
अनुमान साधन आ प्रकृत वातनी सिद्धिने अर्थे देखाय ठे. जे, जि-
नघर वास यतिने वर्जवा योग्य ठे केम जे पूज्यनी आशातना थाय
ठे ए हेतु माटे ॥ दृष्टान्त ॥ जेम गुर्वादिकना आसन उपर वेसवुं ते
आशातना ठे माटे वर्जवा योग्य ठे तेम आ अनुमानमां पण हे-
त्वाज्ञासनो उद्धार पोतानी मेळे तर्क करी लेवो ते हेतु माटे एम
सिद्ध थयुं जे यतिने जिनघरमां न रहेवुं ए प्रकारे सातमा काव्यनो
अर्थ थयो इति यतिने चैत्यवास निषेधनो उद्धार थयो ॥ ७ ॥

टीकाः—इदानीं जिनाद्यासेवितत्वेन सिद्धांतोक्तत्वेन च य-
तीनां परगृहवसतिं व्यवस्थापयन् वसत्यक्षमाद्वारं वृत्तद्वयेन
निरसिसिधुराह ॥

अर्थः—इवे साधुने परघरमां निवास करवो केमजे जिन प-
रमात्मा आदिक पुरुषोए परघर वास कर्यो ठे ए हेतु माटे ने सि-
द्धांतमां पण परघर वास करवानो कह्यो ठे, माटे साधुने परघर वास
करवो ए प्रकारे स्थापन करता सता वसति अक्षमा नामे द्वारने वे
काव्य वके निराकरण करता एटले वसति जे परघर तेमां साधुने न
रहेहुं एवां जे लिंगधारीनां वचन तेनुं खंरुन करता सता कहे ठे.

॥ मूलकाव्य ॥

साक्षाज्जिनैर्गणधरैश्च निषेवितोक्तां, निःसंगताग्रिमपदं
मुनिपुंगवानां ॥ शय्यातरोक्ति मनगारपदं च जानन्
विद्वेष्टि कः परगृहे वसतिं सकर्णः ॥ ८ ॥ चित्रोसर्गाप-
वादे यदिह शिवपुरीदूतचूते निशीथे, प्रागुक्ताभूरिज्ञेदा
गृहिगृहवसतीः कारणे पोद्य पश्चात् ॥ स्त्रीसंसक्तादियु-
क्तेष्वग्निद्वितयतनाकारिणां संयतानां सर्वत्रागारिघा-
म्नि न्ययमि नतु मतः क्वापि चैत्ये निवासः ॥ ९ ॥

टीकाः—कः सकर्णः पुमान् परगृहे गृहिसदने वसतिं निवासं
विद्वेष्टि अनुज्ञेते मात्सर्यान्नक्षमते निषेधतीतियावत् । मुनिपुंग-

वानां सुविहितयतीनां न कश्चिदित्यर्थः ॥ अयमर्थः ॥ अक-
णोहिकणोविना सिद्धांतोक्तमपि परगृह वसतिमनाकर्शयन्
द्विष्पादपि यतोलोकेपि बधिरस्तोकमपितद्वचना श्रवणान्मा
मेषोधिद्विपतीति मन्यमानोद्विषन्नुपलभ्यते ॥ यः पुनः सकर्णः
स श्रवणोऽथच हृदयः परगृहवासचैत्यांतर्वासगुणदोषविचारचतुर
इतियावत् ॥ सपरगृहवसतिं यतीनामनुमोदयत्येव ननु द्वेष्टि ॥

अर्थः—कोण माहो पुरुष साधुने परघरमां निवास करवो ते
प्रत्ये द्वेष करे ? नज करे जे हेतु माटे लोकमां पण बेहेरो पुरुष उ-
पदेशकनी थोमी पण वात सांजळी शकतो नथी माटे एम जाणे ठे
जे आ पुरुष मारो तिरस्कार करे ठे. एम मानीने ते उपर द्वेष करतो
जणाय ठे. पण जे कानवाळो ठे ते द्वेष करतो नथी. केमजे ते माहो
पुरुष परघर निवासने चैत्यमां निवास ए बेनो गुण दोषनो विचार
करवामां चतुर ठे माटे ते पुरुष साधुने परघरमां निवास करवो तेनी
अनुमोदनाज करे ठे पण द्वेष नथी करतो.

टीकाः—किंरूपांवसतिमित्याह ॥ निषेविता निवासेनोप-
क्ता उक्ताच स्वमुखेन यत्याश्रयणीयत्वेनागमे प्रतिपादिता नि-
षेविता चासावुक्ताचेतिकर्मधारयः कथंसाक्षात्प्रत्यक्षंस्वयमित्य-
र्थः ॥ कैर्जिनैस्तीर्थकृद्भिः गणधरैर्गौतम स्वामिप्रभृतिभिः ॥ चः
समुच्चये ॥

अर्थः—ते निवास केवो ठे ते कही देखाके ठे जे जे गृ-
हस्योए पोतानो निवास करवो तेणे करीने जोगवेळो ने वळी शा-

स्वर्मां साधुने एवा निवासनो आश्रय करवापणे कहेलो प्रतिपादन
करेलो माटे शास्त्रमां कहेलो ने गृहस्थोऽप्यजोगवेलो ए वे पदनो कर्म-
धारय समास करवो. कये प्रकारे कहेलो ? तो साक्षात् प्रत्यक्ष पोते
कहेलो एटलो अर्थ ठे, कोणे कहेलो तो तीर्थंकर तथा गौतमस्वामी
आदि गणधरोऽप्य कहेलो चकारनो समुच्चय अर्थ करवो.

टीका:-तथाहि ॥ जगवान् श्रीमहावीरोवर्षाचतुर्मासकं
तिष्ठामुर्द्वयमानपाखंकिनामाश्रमं गतस्तत्कुलपतिना जगवत्
पितुवयस्येन सर्वहुमानमनुज्ञातस्तदुज्जमध्युवासेत्यादि श्रू-
यते तथाचावश्यकचूर्णिः ॥ ताहे सामी वासावासे उवागएतं
चेव दूश्जांतगं गामं एइ ॥ तत्थे गंमि उरुए वासावासंठिओत्ति ॥
तथा ॥ ताहे सामी रायगिहउं तत्थवाहिरिगाए तंतुवायसाळाए
एगंदिसिं अहापनिरूवंअवगहं अणुन्नवित्ता चिष्ठइत्ति ॥

अर्थ:-परघर वास तीर्थंकर महाराजे कयों ठे ते कही दे-
खावे ठे. जे जगवान् श्रीमहावीरं स्वामी वर्षाचोमासु रह्वा इच्छ-
तासता, दुख पामता पाखंकि तेमना आश्रममां गया त्यारे जगवा-
नना पितानो मित्र कुलपति तेणे बहुमानपूर्वक अनुज्ञा करी त्यारे
तेनी पूर्ण शाळामां निवास कयों इत्यादि सांजळीए ठीए वळी
आवश्यक चूर्णिमां कहुं ठे जे.

टीका:-तथा श्री सिंहगिरिसूरयोवैरमुनिवसतिपालं संस्था-
व्य वहिः संज्ञाभूमिं गता इतिचश्रूयते ॥ तथाहि ॥ अन्नया आ-

यरिया मप्रएहे साहुसु जिंसुं निगज एसुसन्नाभूमिं निज्जया ॥
वइरसामीवि पक्खिस्सयपालोति ॥

अर्थः—वली श्री सिंहगिरि आचार्य वैरस्वामीने वसतिपाल-
पिने बारणे संज्ञाचूमि प्रत्ये गया एम सांजलीए ढीए ते वचन जे.

टीकाः—एवं निषेविता जिनादिजिः परगृहवसतिः ॥ तथा
संविगसन्निजदगसुत्ते नीयाइमुत्तहाठं दे ॥ वच्चंतस्सेएसुं वसही
षमगणाहोइ ॥ इत्यादिना बहुधा सप्रपंचं जिनादि जिरुक्ता
चतां ॥ तत्रच निषेवितोक्ते ति समासकरणं जगवद्वचनक्रिकयोः
सर्वदाप्यविसंवादंसूचयति ॥

अर्थः—ए प्रकारे परधरनो निवास ते जिनआदि महांत पुरु-
षोए सेव्यो ठे.

टीकाः—तथा सज्यते जनो स्मिन्नितिसंगः ॥ सदनधनकनक
तनयवनितास्वजनपरिजनादिपरिग्रहः ॥ निर्गजतः संगान्निः
संगस्तेषां ज्ञावः तस्याः अग्रिमं मुख्यं पदं स्थानं मुनीनां परगृहव-
सतिः सत्यांहि तस्यां निःसंगता पदमनुबध्नाति ॥

अर्थः—वली लोक जेने विषे बंधाय ते संग कहीअे ते कयो
तो घर; धन; सुवर्ण; पुत्र; स्त्री; सगांसंबंधि, सेवकादि ए
सर्व परिग्रह कहीए, ते निसंगतानुं मुख्यस्थान मुनिने परधर नि-

વાસ ઠે. માટે તે પરધરનિવાસ કરયેસતે નિઃસંગતાપદનો અનુજવ કરે ઠે. ઇટલે નિઃસંગ પણું સ્થિતિ કરીને ટકે ઠે.

ટીકા--તથાહિ ॥ સાધૂનાં પરગૃહવસતિ મુપલગ્ય લોકે વ-
કારોજવંતિ ॥ કિલાતિહુર્ગતાનામપિ પ્રાયેણ તૂણકટીરકમાત્રં
સ્વસત્તાયાં જવત્યેષાં તુ તદપિ નાસ્તીત્યહો નિઃપરિગ્રહતાઽમીષાં
॥ તદુક્તં ॥ ધન્યાઽમી મહાત્માનો નિઃસંગામુનિપુંગવાઃ ॥ અ-
પિ ક્વાપિસ્વકં નાસ્તિ યેષાં તૂણકુટીરકં ॥ પરગૃહવાસં વિનાતુ સં
પ્રત્યુદ્યાનવાસસ્યાશક્યત્વેન મુનીનાં સ્વગૃહાર્થમારંજસંજવે મુ-
નિત્વહાન્યા જનોપહાસાપત્તેઃ ॥

અર્થ:-તે દેલાને ઠે જે સાધુને પરધરમાં રહેવું દેલીને લોકને
વિષે કહેનારા થાય ઠે જે જુઝને દરિદ્રિ હુલીઆને પણ વહુધા તૂ-
ણની કુંપકી માત્ર પણ પોતાની સત્તામાં હોય ઠે ને આ સાધુને તો
તે પણ નથી માટે આ સાધુનું પરિગ્રહ રહિતપણું તો મોટું આશ્ચર્ય
કારી ઠે તે આ શ્લોકમાં કહ્યું ઠે જે આ મહાત્મા પુરુષ નિઃસંગમુ-
નિ મધ્યે શ્રેષ્ઠ ઠે, જેમને પોતા સંવંધિ કોઈ જગાણ પણ તૂણની કું-
પકી પણ નથી માટે એવા પુરુષોને ધન્ય ઠે માટે પરધર વાસ વિનાનો
આ કાલમાં ઝડ્યાનવાસ કરવો તે તો અશક્ય ઠે. એ હેતુ માટે મુ-
નિને પોતાને અર્થે રહેવાનું ઘર કરવાનો સંજવ થયે સતે મુનિપણની
હાનિ થશે તેણે કરીને લોકને ઝપહાસ કરવાની પ્રાપ્તિ થશે એ હેતુ
માટે પરધર વાસ કરવો એજ શ્રેષ્ઠ ઠે.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ जे घरसरणपसत्ता ठक्कायरिज सकिं
चणा अजया ॥ नवरं मोत्तूण घरं निसंकमणं कयं तेहिं ॥ निःसं-
गताया अग्निमं मौलंपदं लक्ष्म लिंग मित्यर्थः ॥ पदं व्यवसिति
त्राणस्थानलक्षमां ध्रुवस्तुष्टित्यनेकार्थवचनात् ॥ निःसंगताहि
मुनिवस्य लक्षणं वह्निर्विदाहपाकादि सामर्थ्यस्य तस्याश्चल्लिंगं
परगृहवसतिः धूमश्चवहेः निःसंगतामंतरेण हि निःस्पृहस्य पर-
गृहवसतिर्वर्हि विना धूमलेखेवानुप पद्यमानतां गमयति.

अर्थः—अथवा आ प्रकारे अर्थ करो जे निःसंगतानुं अग्नि-
मपद कहेतां मुख्य विह ए परघर निवास ठे. एटलो अर्थ ठे, ते
पद शब्दनो चिन्हरुपि अर्थ कयों ते उपर कोशनुं प्रमाण आपे
ठे जे, पदशब्द जे ते रक्षण; स्थान, चिह्न, चरण, वस्तु
एटला अर्थने विषे प्रवर्त्ते ए प्रकारे अनेकार्थ कोशनुं वचन ठे
माटे निःसंगता जे ते निश्चे मुनिपणानुं लक्षण ठे. जेम दहन थवुं
परिपक्व थवुं इत्यादि जे सामर्थ्य ते अग्निनुं लक्षण ठे तेम मुनिप-
णानुं लक्षण निःसंगता ठे, ते निःसंगतानुं चिह्न परघर निवास
ठे जेम अग्निनुं चिह्न धूम ठे, ज्यां धूम ठे त्यां
अग्नि होयज तेम निस्पृह पुरुषने परघर निवास ठे त्यां निः
संगपणुं पण होयज जेम अग्नि विना धूमरेखा घटती नथी तेम
निःसंगता विना निस्पृहने परघर निवास घटतो नथी.

टीकाः—अतो निःसंगतानांतरीयकत्वाद् जवति निस्पृह-
स्य परघरवसतिस्तल्लिंगं ॥ नहि स्वाधीने विजवे मनस्वी कश्चि-
त्परमुपजीवेदिति ॥ अत्रच पदशब्दस्य विष्टलिंगत्वान्न विशेष-
ण्य लिंगता ॥

अर्थः—ए हेतु माटे निःस्पृहने परघरमां रहेवुं ए निःसंग-
तानुं चिन्ह ठे केमजे निःसंगता ढाकेली नथी उधानी ठे ए हेतु
माटे ने कोइ पण माह्यो पुरुष पोताने आधिन विज्रव ठते परघर
प्रत्ये निवास करीने उपजीका करे ? न करे आ जगाए पद शब्द
अजहत् लिंगे ठे. माटे विशेषपना जेवुं स्त्री लींगपणुं न थयुं, निल
नपुंसकपद शब्द रह्यो.

टीकाः—किं कुर्वन् न विद्वेष्टीत्यत आह ॥ जानन् आगम
श्रवणेना वबुध्यमानः ॥ कांशय्यातर इत्युक्ति ज्ञाषा तां ॥ सि-
द्धांतेहि शय्यातर इति ज्ञाषा श्रूयते ॥ नचासौ साधूनां प-
रगृहवासं विनोपपद्यते ॥ तथाहि ॥ शय्यावसत्यायतिच्योदाना
त्तरति संसारपारावार मिति शय्यातर शब्दार्थः ॥

अर्थः—शुं करतो ठतो विद्वेष न करे एवी आ शंकाथी कहै
ठे जे आगमना श्रवणे करीने शय्यातर ए प्रकारनी उक्ति एटले
ज्ञाषा तेने जाणतो ठतो सिद्धांतमां शय्यातर ए प्रकारनी ज्ञाषा
संज्ञळाय ठे, ते साधुने परघरमां निवास विना घटती नथी माटे
तेज कही देखाने ठे जे शय्या जे वसति एटले निवास तेनुं साधुने
आपवा थकी संसार समुद्रने तरे. तेने शय्यातर कहीए एम श-
य्यातर शब्दना अर्थ ठे.

टीकाः—तदुक्तं ॥ शय्यावसतिराख्यातायतिच्योदानतस्तथा ॥
यस्तरति ज्ञानोधिं शय्यातर मुशंति तं ॥ परगृहवसतिं विना-

तु यतीनां न कस्यचित्साधुशय्यादानेन तरणमस्तीति शय्यातर
शब्दस्य स्वार्थालाप्तेन निर्विषयत्वापत्त्या सिद्धांते प्रतिस्थानमु-
च्चारणं कथमिव शोक्षां विभूयात् तस्मादागमे शय्यातरशब्दश्रुते
रपि परगृह्यवसतिर्मुनीनामवसीयते ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कळो ठे जे शय्या ए प्रकारनुं निवासनुं
माम कळुं ठे, तेनुं साधुने आपवाथकी जे संसार समुद्रने तरे ठे.
तेने शय्यातर कहीए माटे मुनिने परघर निवास विना तो कोशने
पण मुनिने शय्या देवाथी तरवापणुं नहि थाय त्यारे शय्यातर श-
ब्दने पोताना अर्थनी प्राप्ति न थाय तेणे करीने ते शय्यातर शब्द
प्रवर्त्तवानुं स्थान न रळुं तेणे करीने व्यर्थ परशे, ने सिद्धांतमां
तो ठाम ठाम शय्यातर शब्दनुं उच्चारण कर्तुं ठे, ते केम करीने शोक्षां
धारण करशे, ते माटे आगममां शय्यातर शब्द सांजळीए ठीए
तेथी पण साधुने परघर निवास करवो एवो निश्चय थाय ठे.

टीकाः—तथाचागमः ॥ सिज्जायरुत्तिजान्नइ आलयसामिति ॥
तथा सिज्जायरो पट्टुवा पट्टुसंदिठो व हेइकायवो इत्यादि ॥ मुत्तूण
गेहंतु सपुत्तदारो वणिज्जमाइहिउकारणेहिं ॥ सयंव अन्नं वइज्जा
देसं सिज्जायरो तत्थ सएव हेइ ॥ तथा ॥ जो देइ नवसयं मु-
णिवराण तव नियमवंज्जुताण ॥ तेणं दिन्ना वत्थन्नपाणसय-
णासणविगप्पा इत्यादि ॥ तथाऽनगारपदंचजानन्निति संबंध्यते ॥
॥ चः समुच्चये ॥ नवद्यतेऽगारंगृहं यस्या सावनगारस्ततश्चा-
नगार इतिपदं व्यपदेशस्तत् श्रुतेह्यनगारपदं श्रूयते ॥ तच्चतेषां
स्वागाराज्ञात्वेन परागारवासेन च संगच्छते ॥ अतएव स्वागारसद-

જ્ઞાવે ચૈત્યવાસે વા યથાક્રમં યતે ગૃહપતિમઠપતિવ્યપદેશપ્રસંગેના
નગારપદવૈયર્થ્યમાપદ્યેતેતિ ॥

અર્થઃ—વઢી શું જાણતો સતો દ્રેષ ન કરે ? તો અનગાર
પદને જાણતો એ પ્રકારે સંબંધ કરવો ને ચકાર છે તેને સમુચ્ચય અર્થને
વિષે જાણવો, નથી ઘર જેને તેને અનગાર કહીએ તે હેતુ માટે અ-
નગાર એ પ્રકારના પદનો વ્યપદેશ છે. એટલે વ્યુત્પત્તિ સહિત પદનો
અર્થ છે તે સાંજળે સતે જે શાસ્ત્રમાં અનગાર પદ સંજ્ઞાયા છે. તે તો
સાધુને પોતાના ઘરનો અજ્ઞાવ કરવો એટલે પરિત્યાગ કરવો તેણે
કરીને પરઘરમાં નિવાસ કરવો એ પ્રકારે એ શબ્દના અર્થનો સંબંધ
થાય છે એમ જાણવું ને જો એમ જાણે તો પોતાનું ઘર ઠતે અથવા ચૈ-
ત્યવાસ ઠતે સાધુનું નામ ગૃહપતિ અથવા મઠપતિ એ પ્રકારે સ્થાપ-
વાનો પ્રસંગ થાય એટલે સાધુને જો પોતા સંબંધી ઘર હોય તો તે
ગૃહપતિ કહેવાય પણ અણગાર ન કહેવાય ને જો સાધુને ચૈત્યવાસ
હોય તો તે મઠપતિ કહેવાય પણ અણગાર ન કહેવાય તેણે કરીને
અનગાર પદનું વ્યર્થપણું પ્રાપ્ત થશે માટે મુનિને પરઘર વાસ છે એમ
સિદ્ધ થયું.

ટીકાઃ—નનુ કથમેતદેવં યાવતા યર્હિ સર્વથાગમે ચૈત્યવાસોઽન-
ન્નિમતઃ સ્યાત્તદાપરગૃહવસતિઃ ક્લમ્યેતાપિ ॥ યદાતુ તત્ર ક્વચિ-
ચૈત્યવાસેન્નિહિતે પિ હઠેનૈવ જ્ઞવદ્જ્ઞિઃ પરગૃહવસતિરાશ્રીયતેતદા
કથં ક્લમ્યત ઇત્યત આહ ॥

અર્થઃ—લિંગધારી શંકા કરી બોલે છે, જે આ એમ કેમ કહો

જો ? જો સર્વથા આગમમાં ચૈત્યવાસ અગ્નિમત ન કહ્યો હોત તો પરધરવાસ જે તમે થાપ્યો તેની ક્રમા કરીએ પણ જ્યારે તો તે આગમમાં કોઈ જગાએ ચૈત્યવાસ કહ્યો હોય, તોપણ હઠવાદથીજ તમો પરધરવાસનો આશ્રય કરોઢો ત્યારે તો ક્રમા કરીએ એ પ્રકારનું લિંગધારીનું આશંકાવાક્ય ધારિ સુવિદિત ચિત્રાત્સર્ગ એ કાવ્યે કરીને ઉત્તર આપે ઢે,

ટીકા:-ચિત્રોત્સર્ગેત્યાદિ ॥ યત્ યસ્માત્ ઇહેતિ સન્મુનીનાં નિત્યાગ્ન્યાસ વિષયત્વેન પુરોવર્તિની અથવા ઇહ પ્રવચને નિશીથે પ્રકલ્પાધ્યયને પંચમોદેશકાદૌ કિંચૂતે ? સામાન્ય વિધિરુત્સર્ગઃ વિશેષવિધિરપવાદઃ ॥ તુજ્જુયમગ્નુસગ્નો અવવાતું તસ્સ ચેવ પન્નિવસ્કો ॥ ઉત્સર્ગગાત પન્તં ધરેશ્સાલંબણ મવાતું ॥ ઇતિવચનાત્ ॥ ઉત્સર્ગશ્રાપવાદશ્ચેતિ ઇંદ્રઃ તતશ્ચ ચિત્રૌનાનાવિધૌવસત્યાદિગોચરાતુત્સર્ગાપવાદૌ સામાન્યવિશેષ વિધી યત્ર સતથા તત્ર

અર્થ:-જે ચિત્રોત્સર્ગાપવાદે આ નિશીથ સૂત્રમાં નાના પ્રકારનો ઉત્સર્ગગ્રને અપવાદ સંબંધિ માર્ગ ઢે આ નિશીથ સૂત્રમાં એમ જે કહ્યું તેનો અગ્નિપ્રાય એ ઢે જે સારા મુનિયોને તેનો નિત્ય અગ્ન્યાસ કરવે કરીને આ પ્રત્યક્ષ જણાતું જે નિશીથ સૂત્ર તેને વિષે અથવા આ પ્રવચનમાં નિશીથ સૂત્રને વિષે પ્રકલ્પ અધ્યયનના પાંચમા દેશાને વિષે એ પ્રકારે ઇહ શબ્દનો અર્થ કરો તેમાં સામાન્ય વિધિ તે ઉત્સર્ગ કહીએ ને વિશેષ વિધિ તે અપવાદ કહીએ, તે કહ્યું જે ઉત્સર્ગ માર્ગ તે રુઝુ માર્ગ કહીએ ને તે ઉત્સર્ગનો પ્રતિ અપવાદ માર્ગ કહીએ ને જે ઉત્સર્ગ માર્ગથી પડે ઢે. તેને આલં

સહિત હોય તે શું એમ છે કેમ જે અપવાદ માર્ગ ધારણ કરે છે, એ પ્રકારના વચનથી ઉત્સર્ગ તથા અપવાદ એ બે પદનો ઠંઠ સમાસ કરવો ત્યાર પછી નાના પ્રકારના નિવાસસ્થાન આદિકને વિષે જણાતા છે ઉત્સર્ગ અપવાદ કહેતાં સામાન્ય વિશેષ વિધિ જેને વિષે એવું સૂત્ર છે.

ટીકા:--શિવપુર્યાં નિઃશ્રેયસનગર્યાં દૂતજૂતઃ સંદેશહરસદ-
શસ્ત્ર જૂતશબ્દસ્યાન્નસદશવાચિત્વાત્ ॥ તેનાયમર્થઃ ॥ યથા
કશ્ચિત્પરરાજદૌવારિકાદિઃ કસ્યાંચિત્પુરિવિવિહુસ્તપૃથ્વીપ-
તિસંદિષ્ટદૂતજ્ઞિતેન પ્રવેશં પ્રાપ્નોતિ તથા યતિરપિ નિઃશ્રેય-
સપુરે નિશીથપ્રતિપાદિતવિધિનેતિપ્રાક્ પ્રથમં યક્ત્વા પ્રતિપાથ
જૂરિન્નેદાઃ પ્રજૂતપ્રકારા ગૃહિગૃહવસતીર્ગૃહસ્થસદનરૂપોપાશ્ર-
યાન્ પશ્ચાચ્ચરમકારણે તથાવિધવસત્યલાઙ્ગલક્ષણે હૈતૌ અ-
પોદ્ય અપવાદવિષયીકૃત્ય તાએવેતિ ગમ્યતે ॥

અર્થ:--વહી નિશીથ સૂત્ર મોક્ષનગરીના દૂત જેવું છે. ભૂત
શબ્દ આ જગાએ સદશ વાચી છે તેણે કરીને આ અર્થ થયો. જેમ
કોઈક પરરાજાનો દ્વારપાલ હોય, તેમ કોઈક નગરીમાં પ્રવેશ કરવા
શક્તો પુરુષ તે પૃથ્વીપતિ રાજાએ આજ્ઞા આપેલા દૂતના કહેવાથી
તે નગરીમાં પ્રવેશ પામે છે તેમ યતિ પણ મોક્ષપુરીમાં, નિશીથ
સૂત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલા વિધિએ કરીને પ્રવેશ કરે છે માટે મોક્ષ
પુરીના દૂત જેવું નિશીથ સૂત્ર કહ્યું તેમાં પ્રથમ ઘણા પ્રકારનાં
ગૃહસ્થનાં ઘરરૂપી ઉપાશ્રય પ્રતિપાદન કર્યા ને પછી બેઠ્યા કારણમાં

ते प्रकारना निवासनो लाज न थाय ए हेतु माटे अपवादरूप तेजेज प्रतिपादन कर्या ठे.

टीकाः—अयमर्थः॥ निशीथेहि पूर्वमौत्सर्गिका वसतिजेदा यतिनिवासयोग्यत्वेन प्रतिपादिताः यथा मूढुत्तरगुणसुखं श्रीपसु-
पंरुगविवज्जियं वसहिं, सेविज्जा सबकालं विवज्जाए हुंति दोसा-
उ ॥ विठिन्ना खुड्डलिया पमाणजुत्तान ति विहवसहिउ ॥
पढमवियासुदाणे ॥ तत्थय दोसा इमे हुंति ॥

अर्थः—आ स्पष्ट अर्थ ठे जे निशीथ सूत्रमां प्रथम साधुने
रहेवा योग्य निवासना जेद उत्सर्ग मार्गे प्रतिपादन कर्या ठे जे मूल
गुण तेणे करीने शुद्ध स्त्री तथा पशु तथा नपुंसक तेणे रहित ए
प्रकारना निवासने सर्व काले सेववो ने जो दोष होय तो ते निवा-
सनो त्याग करवो.

टीकाः—साध्वीरुद्धियोदिता ॥ गुत्तागुत्तदुवारा कुलपत्ते
सत्तिमंतगंजीरे ॥ ज्ञीयपरिसमद्विए अज्जासिज्जायरे जणिए
॥ घणकुड्डा सकवामा सागारियज्जणिमाइपेरंता ॥ निप्पच्च-
वायजोगा विठिन्नपुरोहमा वसही ॥

वली साध्वी उद्देशीत्ते कहुं ठे जे

टीकाः—तदलाज्जे पश्चात्ता एवापोदिताः ॥ यथा ॥ अव्य
प्रतिवज्जायामपि वसतौ कारणेन वस्तव्यं ॥ तथाचाह ॥ अरू-

ए निंगयार्ई तिख्खुत्तो मग्गिऊण असईए॥गीयत्था जयणाए व
संति तो दव्वपम्बिबद्धे ॥

रूवं आजरणविहि वड्डालंकारज्जोयणे गंधे ॥ आउज्जनह-
नाम्यगीये सयणे य दव्वंमि ॥ अऊण निंगयार्ई तिख्खुत्तो
मग्गिऊण असईए॥गीयत्था जयणाए वसंति तो ज्ञापम्बिबद्धे॥
जह कारणपुरिसेसु तह कारण इत्थियासुवि वसंती ॥ अऊण
वाससावय तेणेसुय कारणे वसइ ॥

टीका:-ततोऽपोद्यर्किकृतमित्याह ॥ न्ययमि संयतानां नि-
निवास इति संबंधः ॥ संयतानां निवासोऽवस्थानंन्ययमि ॥ सं-
यतवासस्य सामान्येन सर्वत्र प्रसृतस्य पाक्षिक्यांचैत्येपि
प्राप्तावेकविषयतया व्यवस्थापने नियमः ॥ नियमः पाक्षिके
सतीति वचनात् ॥ तेनैकविषयतया व्यवस्थापित इत्यर्थः
विषयैक्यमेव दर्शयति ॥ अगारिधान्निगृहस्थागारे ॥

अर्थ:-त्यार पढी अपवाद कहीन शुं कर्युं तो त्यां कहे ठे
के साधुना निवासनो नियम कर्यो एटले सुविहित मुनिने रहेवाना
स्थाननो नियम कर्यो केम जे सामान्यपणे सर्व स्थान कहां तेमां
सर्व जगाए मुनिने रहेवानी प्राप्ति थइ त्यारे एक पक्षे चैत्यमां पण
रहेवानी प्राप्ति थइ ने नियम तो कोने कहेवाय ? जे घणी जगाऊ-
मांथी एक जगाए रहेवानुं स्थापन करवुं तेनुं नाम नियम कहिए
ते नियम तो चैत्यवास आदिक जोमे पक्ष होय त्यारे थाय ए प्रका-

रनुं वचन ठे माटे मुनिने रहेवानो विषय एक स्थानकनो ठे. एटलो अर्थ ठे. ते मुनिने रहेवा विषे एक स्थानक ठे तेने देखावे ठे जे गृहस्थना घरमां रहेवुं बीजे न रहेवुं.

टीकाः—कीदृशे स्त्रीणां योषितां संसक्तिः संसर्गो रूपाद्या-
पातप्रत्यासक्तिः ॥ आदिगृहस्थात् पशुपंरुकादिग्रहः तद्युक्तेऽपि
तत्सहितेऽपि ॥ आस्तां तद्ग्रहित इत्यपिशब्दार्थः ॥ न जा वयस्स
अगुत्ति इत्यादि वचनात् स्त्रीसंक्तिमति पशुपंरुगे सर्विहं मो-
हानलदीवियाण जं होइ ॥ पायमसुहा पवित्री पुवज्जवप्जासउं
तह्येत्यादिवचनात् पशुपंरुकसंसक्तिमति च परसदने वसतां
संयतानां मन्मथोत्कलिकाद्यनेकदोषसंज्ञवात् कथं तत्र वासो
नियमित स्तत्राह ॥

अर्थः—ते गृहस्थनुं घर केवुं ठे, तो स्त्रीओना संबंध सहित
ठे. एटले स्त्रीओनां रुपआदिकनुं इत्यादि जेमां स्त्री संबंध रह्यो ठे.
आ जगोए आदि शब्दनुं ग्रहण कर्युं ठे माटे गृहस्थनुं घर पशु तथा
नपुंसक इत्यादिके करी सहित होय तोपण तेमां मुनिने निवास
करवो, तो जेमां स्त्री आदिकनो संबंध न होय ने तेमां निवास क-
रवो तेनी तो शी वात करवी. ए प्रकारे अपि शब्दनो अर्थ ठे ए
प्रकारनां वचन सांजळीने लिंगधारी आशंका करे ठे जे ब्रह्म व्र-
तनी अगुत्ति इत्यादि वचनथी स्त्रीनो जेमां संबंध ठे जेमां पशु आ-
थवा नपुंसक रह्या ठे. तेथी जेमां मोहरूपी अग्नि प्रदित थाय ठे
इत्यादि वचनथी पशु तथा नपुंसक तेनो संबंध जेमां ठे, एवा पर-
घरमां रहेनारा साधुने कामनुं उद्दीपन थाय इत्यादि दोषनो संज्ञव

ते माटे केम त्यां निवासनो. नियम कयों तेनो उत्तर सुविहित साधु
उत्तर आपे ठे.

टीका:—अजिहिता निशीथे प्रतिपादिता यतना स्त्रीसंस-
क्त्यादिसंज्ञवातुकंदर्पविकाराद्यसत्प्रवृत्ति निवृत्ति पटीयसी
तिरस्करणीकटाद्यंतर्जनरूपाचेष्टा ॥ यदाह ॥ जीइपञ्चवतरास-
प्पवित्तिविणिवित्तिलक्कणं वत्थुं सिज्जइ चिच्छाइ जअओ सां-
जयणा णाइविविइमिं ॥

अर्थ:—जे साधुने गृहस्थना घरमां निवास करवो एम नि.
शीथ सूत्रमां प्रतिपादन कर्तुं ठे. ने तेमां स्त्रियादिकनो संबंध यतो
होय तो यतना करवानी कही ठे. ते यतना ते शुं ? तो कामविकार
आदि असत्प्रवृत्तिनी निवृत्ती करवामां चतुर एवी चेष्टा करवी तेनुं
नाम यतना कहीए एटले स्त्रियादिकनां रूपादिक न देखाय माटे
चक नांखवो अथवा कमीत, सादमी, इत्यादिकनो वच्चे परुदो बांध-
वो जेथी ते न देखाय एम करवुं ए प्रकारनी यतना करीने पण
गृहस्थना घरमां निवास करवो पण चेत्यादिकमां न करवो.

टीका:—आणाइ विविइमिति ॥ आइयाआतोपदेशनीत्या
विपदिद्रव्येक्षत्रकालभावादीत्यर्थः ॥ तत्कारिणां तदुद्यतानां ॥
यदाह ॥ ज्ञावमि गायमाणा पढमं गायंति रूपपन्निबद्धे ॥ तद्विद्यं
करुगचिलमिणी तस्सासइ उंति पासवणो ॥ पासवणमत्तएसुं-
दाणे अत्तथं चिलिमिणीरूवे सज्जाए झाणेवा आवरणेसइकर-

ऐय ॥ जहि अप्ययरा दोसा ॥ आजरणाईण दूरओयसिया चिख-
मिणि निसिजांगरणं गीए सज्जायजाणाइ ॥ अद्दाणनिग्गयाई
तिखुत्तो मग्गिऊण असईए ॥ ग्गीयत्था जयणाए वसंति तो द-
वसागरिए ॥ अद्दाण निग्गयाई वासे सावयतिए व तेणजए, आत्र-
लिया तिबिहेवी, वसंति जयणाए गीयत्था ॥

अर्थः—आगळ पाठळ आवी गयो ठे.

टीकाः—इयं यतना स्त्रीसंसक्तवसतिमधिकृत्योक्ता ॥ पशु
पंगु संसक्तायामपि वसतौ वसतामेतदनुसारेण संज्ञविनीय-
तना दृष्टया ॥ तदयमर्थः ॥ स्त्री संक्त्यादिसंज्ञवेप्येवंविध-
तनीसावधानानां मुनीनां न तज्जन्या दोषाः प्रादुष्यन्ति स-
र्वत्र सर्वस्मिन्नपि वसत्यधिकारप्रवृत्तोद्देशकाप्यदौ ॥

अर्थः—ए प्रकारनी यतना स्त्रीना संबंध सहित ज्यारे नि-
वास होय तेनो अधिकार करीने कही ठे माटे पशु तथा नपुंसकना
संबंधवाळा निवासमां पण रहेनारने आ यतनाने अनुसारे जेम
संज्ञे तेम यतना करवी तेनो अर्थ प्रगट ठे जे स्त्रीनो संज्ञव आ-
दिक थवानो संज्ञव होय त्यां पण ए प्रकारनी यतना करवामां सा-
वधान रहेता मुनियोने ते स्त्रीयादिकना संबंधथी थएला दोष नही
प्रगट थाय एम सर्व जगाए एटले साधुना निवासना अधिकारमां
प्रवर्तेला सर्व उद्देशक आदिकने विषे एम जाणवुं यतनावाळाने स्त्री-
यादिकना संबंधथी थएला दोष नही प्रगट थाय.

टीकाः--नन्वेवं यतनावतां चैत्यवासेपि कोदोष इत्यतश्चाह ॥
 नतु ॥ तुर्जेदेवधारणेवा ॥ तेन नपुन नैववा मतश्छः ॥ क्वापि
 उद्देशकादौ चैत्ये जिनगृहे निवासो ॥ निवास इत्युज्जयत्रयोज्यते ॥
 एतदुक्तं भवति ॥ यदिहि चैत्यवासो यतीनां क्वचिन्मतः स्या-
 तदा स्त्रीसंस्कृत्यादियुक्तद्वय गृहे वसतां तत्रापि कांचिच्चतनां
 ब्रूयान्नचैवं ॥ ततोऽवसीयते आगारिधाम्न्येव संयतानां वासो, न
 चैत्य इति तस्मान्न सकर्णेन तत्रविद्वेषो विधेयइतिस्थितं ॥

अर्थः--प्रतिवादिये तर्क कयों जे ए प्रकारनी यतनावालांने
 चैत्यवासमां पण शो दोष ठे ? ते तर्कनुं समाधान कहे ठे के कोइ
 उद्देशादिकने विषे चैत्यमां साधुने निवास करवो अज्जिमतज नथी
 एटले कह्योज नथी. तु अव्यय जेदरुपी अर्थने विषे अथवा निश्चय
 रुपि अर्थने विषे ठे माटे चैत्यवास मान्य नथीज एटलो अर्थथयो
 निवास शब्दनी योजना बे पास करवी तेणे करीने आ प्रकारे अर्थ
 थयो जे साधुने चैत्यमा निवास करवानुं कोइ जगाए कहुंज नथी.
 साधुने गृहस्थना घरमांज निवास करवो एम कहुं ठे जे जो कोइ
 जगाये साधुने चैत्यवास करवानुं कहुं होय तो जेम गृहस्थना घरमां
 निवास करनारे स्त्रीयादिकनो संबंध थाय त्यां यतना करवी कही ठे
 तेम चैत्यवासमां पण कांश्क यतना कहेत पण ते तो कही नथी.
 माटे एम निश्चय करीए ठीए जे गृहस्थना घरमां निवास करनार
 मुनिने विषे द्वेष न करवो एटलुं सिद्धांत थयुं ॥

टीकाः--एतेन सर्वत्रतेषु निरपवादे हीत्यादिना बंजवयस्स
 अगुत्ती इत्याद्यंतेन यद्यतीनां परगृहवसतिदूषणं बज्जाषे परे

ए तदपि पराकृतं ॥ तथाहि ॥ यदीयं परगृहवसतिर्दूष्यते ज-
वता यतीनां तत्किं सवर्दा उतस्विदिदानीमेव ॥

अर्थः—एणे करीने सर्व व्रतमां अपवाद रहित ब्रह्मव्रत इ-
त्यादिथी आरंजीने ब्रह्मव्रतनी अगुप्ति थाय त्यां सुधी जे लिंगधा-
रीये यतिने परघरमां निवास करवा विषे दूषण कह्यां हता ते स-
र्वेंतुं खंरुन कर्तुं ते हवे कांडक देखामे ठे. सुविहित लिंगधारीने पूढे
ठे जे, ते साधुने परघरमां रहेवा विषे दोष कह्यो ते शुं निरंतर सर्व
कालमां ठे के आ कालमांज ए दोष लागे ठे.

टीकाः—॥ यद्याद्यः पक्षस्तदानीमुद्यानादिषु वसतां यतीनां
कथंचिच्चौराद्युपद्रवात्कथं प्रतीकारः स्यात् ॥ नच तदानीं काल-
सोस्थेन चौराद्यपसर्गाज्जावाहुद्यानवासएव यतीनां श्रूयते न
परगृहवास इतिवाच्यं ॥ तदानीमपि चौराद्युपद्रवस्य बहुधा
श्रवणात् ॥ तथा तदापि यतीनां परगृहाश्रयणस्यागमेऽजिधानाच्च

अर्थः—त्यारे तुं जो प्रथम पक्षनुं ग्रहण करीश जे सर्वकाले
गृहस्थना घरमां निवास करतां दोष लागे ठे तो कहीए ठीए जे ते
कालमां उद्यान आदिकने विषे निवास करनार यतिने कांडपण कोइ
प्रकारे चौरादिकना उपद्रवथी गृहस्थना घरमां रहेवा रुपि नपाय
यतो हशे ए वचन सांजळीने लिंगधारी वोढ्यो जे ते काल तो घणो
सारो हतो माटे चौरादिकनो उपसर्ग हतो ज नहीं माटे साधुने उ-
द्यानमां रहेवानुं शास्त्रमां संजळाय ठे पण गृहस्थना घरमां रहेवानुं
संजळानु नथी त्यारे सुविहित वोढ्या जे एम तारे न वोळवुं ते काले

पण चौरादिकनो उपद्रव बहुधा शास्त्रमां संजळाय ठे, वली तेकाले
पण यतिने परधरनो आश्रय करवानुं शास्त्रमां कळुं ठे एहेतु माटे ॥

टीकाः—॥ यदाह ॥ बाहिरगामे वुत्था उज्जाणे ठाणवसहि
पमिलेहा ॥ इहराज गहियजंका वसहीवाघायउड्डाहो ॥ सवेवि-
य हिंमंता वसहिं मगंति जहउ समुयाणं ॥ लद्धेसंकलियनिवे-
यणं तु तत्थेवउ नियाहे ॥

अर्थः—आवी गयो ठे.

टीकाः—॥ तथा वृषजकल्पनया स्थापिते ग्रामादौ यतीनां
वसतिगवेषणं चिंतायामुक्तं यथा, नयराइएसु धिप्पइ वसही
पुवामुहं ठविय वसहं ॥ वासकनीइ निविठे दीकय अगंमिक्का-
पयं ॥ सिंगरकौमे कलहोछाणं पुण नत्थि होइ चळणेसु ॥ अहि-
छाणे पुट्टरोगो, पुठ्ठमिय फेरुणं जाण ॥ मुहमूलंमिय चारंसिरेय क-
कुहेय पूयसकारे ॥ खंधे प्रहीइजरो पुठ्ठमिय धायथो वसहो ॥

अर्थः—अर्थ पाधरो ठे.

टीकाः—नचैवं विधावसतिग्रामादिमध्यमंतरेण संजवति ॥
उद्यानवासएवच तदानीं मज्जिमतं प्रतिपदमुक्तन्यायेन ग्रामाद्यं-
तर्वसतिनिरूपणानोपपद्येत ॥ एवचं तदानीमपि परगृहवसतेर्यती-
नां जावान्नप्रथमपक्ष ॥

अर्थः—ए प्रकारनो निवास ग्रामादिना मध्ये होय त्यारेज संजवे पण ते विनानं संजवे जो तुं एम कहीश जे ते काले तो न्यायनवासज हतो तो पूर्वे कह्यो एवा न्यायथी सिद्धांतमां रगले रगले गाममां मुनिनिवासनी प्ररुपणा आवे ठे ते केम घटे माटे ते काले पण मुनिने परघरवास हतो ए प्रकारे प्रथम पढ़नुं खंनन थयुं.

टीकाः—अर्थ द्वितीयः पढ़ः ॥ अत्रापि वक्तव्यं कुतो दोषादधुनैव यतीनां परगृहवासोदूष्यते स्त्रीसंसक्त्यादेरिति चेत् ॥ न ॥ अस्य दोषस्य तदानीमपि जावात् ॥

अर्थः—हवे बीजो पढ़ जे, साधुने परगृहमां निवास करतां आ कालमां दोष लागे ठे ए पढ़नुं सुविहित खंनन करे ठे जे आ पढ़मां पण कहेवा योग्य ए ठे जे शा हेतु माटे आ कालमां साधुने परघर निवास करतां दोष लागे ठे ? त्यारे तुं कहीश के स्त्रीयादिकना संबंधथी तो एम नही कहेवाय केम जे ए दोष तो ते काले पण हतो ज माटे.

टीका—नच तदापि तत्संस्कारहितवसतिपरिग्रहे तदस्वाजे चाजिहितयतनां विहायान्यः समाधिः ॥ तथाच स इदानीमप्याश्रीयतां न्यायस्य समानत्वात् ॥ एवं चोक्तयतनाविधायिनां स्थ्यादि संस्क्तवसताविदानीमपि ब्रह्मचर्यागत्यादयो दोषाः परास्ताः ॥

अर्थः—ते काले पण स्त्री संबंध रहित निवासनो परिग्रह हतो,

તેવા નિવાસની પ્રાપ્તિ ન થાય. ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહેલી યતના કરીને તેમાં નિવાસ કરવો પણ તે વિનાનું બીજું સમાધાન ન હતું તેમજ આ કાલમાં પણ તેજ પ્રકારનો આશ્રય કરો કેમ જે એ ન્યાય તો તે કાલે ને આકાલે સરખો છે એ પ્રકારે શાસ્ત્રમાં કહી એવી યતનાને કરતા એવા મુનીયોને સ્ત્રીયાદિકના સંબંધ સહિત એવા પણ નિવાસમાં રહેતાં તેમને બ્રહ્મચર્યની અગુતિઆદિ દોષ નહીં થાય એ પ્રકારે લિંગધારીએ જે પરધરમાં નિવાસ કરનારને દોષ દેવાન્યા હતા તેનું સંકુચ કર્યું.

ટીકા:—યદ્યપિ તાત્પર્યવૃત્ત્યા ચૈત્યવાસપ્રસાધનાર્થે એકામૂલ-ગુણેસુ મિત્યવદ્યંતેન સ્ત્રીસંસક્તાધાકર્મિક વસત્યોઃ સંજવે આધાકર્મિકમેવ વસતિગ્રહણમુપપાદિતં તદપ્યનવગતજિનમત તત્વસ્ય જવતો વચઃ ॥ નહ્યત્ર સામાન્યસ્ત્રીસંસક્તવસત્યપદ્યાધાકર્મિક વસત્યુપાદાનમુદિતં કિંતુ તરુણયોષિત્ સંસક્તિ મદ્રસત્યપેક્ષયેતિ બોદ્યવ્યં ॥

અર્થ:—જે ચૈત્યવાસની સિદ્ધિ કરવાની તાત્પર્ય વૃત્તિએ કરીને ઇટલે તમારે જે તે પ્રકારે ચૈત્યવાસ સિદ્ધ કરવો એવા અગ્નિપ્રાયથી એકા મૂલગુણે ॥ એ ગાથાનું આલંબન કરીને એક તો સ્ત્રીના સંબંધ સહિત નિવાસ છે ને બીજા આધાકર્મિક નિવાસ છે તેમાં આધાકર્મિક નિવાસનું ગ્રહણ કરવું એવું જે તમે પ્રતિપાદન કર્યું તે તમારું જિન મતના તત્વનું અજાણપણું છે. તેથી એવું વચન કહો છો ॥ કેમ જે એ જગાએ સામાન્ય સ્ત્રીના સંબંધ સહિત નિવાસની અપેક્ષાએ આધાકર્મિક નિવાસનું ગ્રહણ કરવાનું કાંઈ કશું નથી એ તો જવાન

स्त्रीश्रोना संबंध सहित जे निवास तेनी अपेक्षाए कहुं एम जाणो.

टीका:—अन्यथा पुरुषाकीर्णबालवृद्धस्त्रीसंसक्तवसत्यपेक्षा-
याऽधाकर्मिक वसतिवर्जना जिधानस्य वैयर्थ्यं प्रसंगात् ॥

यदुक्तं ॥

अह्वा पुरिसाइना नायायाराय जीयपरिसाय ॥ बालासु य
वृद्धासु य नारीसु य वज्जए कम्मं ॥

अर्थ:—॥ एम जो न होय एटले जवान स्त्रीश्रोना संबंध
सहित निवासना त्याग करवो एम जो अजिप्राय न होय तो जे
निवास पुरुष युक्त होय बाल अथवा वृद्ध स्त्रीश्रोना संबंधिसहत ।
निवास होय तेनी अपेक्षाए आधाकर्मिक निवासनो त्याग करवानुं
जे कहुं ठे तेने व्यर्थ थवनो प्रसंग यशे ए हेतु माटे ॥ ते शास्त्रमां
कहुं ठे जे.

टीका:—किंच उन्नय प्राप्तावाधाकर्मिकवसति ग्रहणमेव
चैत्यवासं निषेधयति ॥ अन्यथा आधाकर्मादिदोषविकलसद्भावे
आधाकर्मिकवसतिग्रहणं नाचक्षीत ॥ तथा स्त्रीसंसक्ताधा-
कर्मिकवसत्योरिव स्त्रीसंसक्तवसतिजिन गृहयोरेकतरनिर्धारण-
स्यागमे कारणेपि क्वचिदप्रतिपादनात् ॥

अर्थ:—बली वे प्रकारना निवासनी प्राप्ति थये बतें ॥ एटले

जवान स्त्रीश्रोना संबंध सहित निवासने आधाकर्मिकनिवास ए बेनी प्राप्ति थये सते आधाकर्मिक निवासनुं ग्रहण करवुं ॥ एज वचन चैत्यवासनो निषेध करे ठे ॥ ने जो एम न होय तो आधा-
कर्मादि दोष सहित नवासनि प्राप्ति थये ठते जे आधाकर्मिक नि-
वासनुं ग्रहण करवुं कहुं ते न कहेत ॥ वळी स्त्रीश्रोना संबंध सहित
निवास ने आधाकर्मिक निवास ते बेनी पेठे जवान स्त्रीश्रोना संबंध
सहित निवासने चैत्यवास ए बेमांथी एकनो निर्धार कारण ठते
पण कौड आगममां प्रतिपादन कर्यो नथी.

टीका:-यद्यपि ग्रामाद्यंतर्बसंज्ञिरित्यादिनाऽधुना जिनगृह
वासस्या स्मीचीनतापादनं तदप्यज्ञानविजृम्भितं ॥ जवदजिमते
जिनसदनवासपक्षेऽप्यधिकतरविवक्षितदोषसंज्ञावात् ॥

अर्थ:-वळी जे तमे ग्रामादिकना मांही वसताने ॥ ए व
चनथी आरंजीनें हालमां जिन घरवास करवो ए ठीक ठे ए प्रको
कहुं ते पण तमारा अज्ञाननुं प्रकाशपणुं ठे. केमजे तमे मान्यो जे
चैत्यवास ते पक्षमां पण आगळ अमे कहीशुं एवा अतिशय अधिव
दोषनुं विद्यमानपणुं ठे माटे ॥

टीका:-तथाहि प्रत्यहं जगवत्पुरतः शृंगार सार गायन्तृत्य
द्वारांगनां गजंगा पांग निरीक्षण स्तनतटाव लोकनादिना तत्र
वसतामिदानीं तनमुनीनांकथं सातिरेका मन्मथ विकारांगारांन
दीप्येरन् ॥ ततश्चेद मुपस्थितं यत्रोजयोःसमोदोषः परिहारश्च
तादृशः ॥ नैकःपर्यनुयोक्तव्य स्ताकृशार्थ विचारणे ॥

अर्थः—ते कही देखावे ठे जे नित्ये जगवाननी समीपे शृंगार रसथी गान करती ने नृत्य करती जे वेश्याज तेना शरीरनो विलास तथा कटाक्ष तेनुं देखवुं तथा स्तनकलशनुं देखवुं इत्यादिके करीने त्यां रहेनार आ काळना मुनिउने कामना विकाररूपी अंगारा अतिशे घणा केम दि दीप्यमान नहि थाय ? यशेज माटे तेमांथी आ निर्धार प्राप्त थयो जे ज्यां बे वस्तुनो सरखो दोष प्राप्त थयो ने परिहार पण सरखो प्राप्त थयो तेवा अर्थना विचार करवामां एक पदार्थनो पण निर्धार थाय नहि जे आ स्थान ग्रहण करवा योग्य ठे ने आ स्थान परिहरवा योग्य ठे.

टीकाः—अयंच विशेषः ॥ अस्मत्पक्षे स्त्रीसंसक्तपरगृहे कदाचिद्भ्रसतामप्युक्तदोषासंज्ञवः तत्र यतनाजिधानात् ॥ जवत् पक्षे तु चैत्यवासस्य सर्वथा वर्जनीयत्वेन क्वचिदपि यतनानजिधाना देतदोष पोषः केन वार्येत ॥

अर्थः—माटे तेवी जगाए सामान्य विशेषनी कटपना करवी जोइए, तेमां अमारो जे पक्ष घरघरमां निवास करवारूपी तेमां कदापि स्त्रीउनो सम्बन्ध थाय त्यारे तेमां निवास करनार मुनियोने पूर्वे कह्यो जे स्त्रीउना संबंधरूपी दोष तेनो संज्ञव नथी, केम जे तेमां तो जतनानुं केवापणुं ठे माटे ॥ ने तमारो पक्ष जे चैत्यवास करवो तेनुं तो सर्वथा त्याग करवायणुं ठे, माटे कोई शास्त्रमां तेमां रहें नारने जतना करवानुं कहुं नथी माटे ए दोष घणो प्रष्ट थयो तेन कोण निवारण करी शके.

टीका:-नच वक्तव्यं गृहिगृहाणां संकीर्णत्वाद्यतनाकरणेपि
नोक्तदोषमोषःकर्तुंशक्यत इति प्रमाणयुक्तस्यैव गृहिमंदिरस्य
प्रायेण यत्थाश्रयणीयत्वेनाभिधानात् ॥ तत्रंचोक्तदोषपरिहा-
रस्य सुशकत्वात् ॥ अतएव गृहिणा सकलगृहसमर्पणेपि
यतीनां तस्यान्यस्य वा दोर्मनस्यज्जिरासाय मित्तावग्रहाध्यासनं
सूत्रे प्रत्यपादि ॥

अर्थ:-बली तमारे एम न कहेवुं जे गृहस्थनां घर संकीर्ण
होय माटे तेमां यतना करे तो पण पूर्वे कहेला दोषनो परिहार
करवाने समर्थ न थवाय ॥ केम जे बहुधाए प्रमाणयुक्त एवुंज
गृहस्थनुं घर साधुने आश्रय करवा योग्य ठे, एम शास्त्रमां कहेवा-
पणुं ठे माटे तेमां तमारा कहेला दोषनो परिहार सुखेथी थाय एवो
ठे ॥ एज कारण माटे गृहस्थ पोतानुं समस्त अर्पण करे तो पण
यतिने परिमाण युक्त एवाज अवग्रहने विषे रहेवुं केम जे ते गृह-
स्थने अथवा बीजा कोशने ए स्थान संबंधी मनमां माहुं चिंतवन न
थाय माटे ए प्रकारे सूत्रमां प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीका:-॥ यदुक्तं ॥ एवंहावि जं जोग्गं तदेयं जज्ञणिज्जा इ
यज्ञणिज्जं ॥ चुद्धीखट्टाय ममं, सेसमणुन्नाय तुज्जं मए ॥ अणुणा
एवि सबंमि, जग्गाहे घरसामिणो ॥ तहावि सीमं विंदति, साहू
तप्पियकारिणो ॥ जाणठया जायणधोवणठा, दुज्जाठया अत्थण
हेउयं च, मिउग्गहं त्रेव अणिहयंति, मासो व अन्नोव-
करिउमन्नुति ॥

अर्थः-॥ टीका ॥ प्रमाणयुक्तपरगृहालाजेतु संकीर्णेषु
तस्मिन् यतनया वसतां न दोषः ॥

॥ यदुक्तं ॥

नस्थि उ प्रमाणजुता, खुज्जुलियाएव संति जयणाएत्ति ॥ यदपि
नच एक्का मूलगुणेषुमित्यादिना तस्मात्परवसतिरसमीचीने
त्पंतेन जिनगृहवाससमर्थनं तदपि न शोभावहं ॥

अर्थः-शास्त्रमां कहेला प्रमाण युक्त एवुं पण परघर न
मळे ने संकीर्ण मळे तो पण ते घरमां यतनाये करीने रहेनार
साधुने दोष न थाय जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे प्रमाणे जुक्त
हुज्ज घरमां यतनाथी रहेनारने दोष न थाय वळी एक्का मूलगुणे
सुं ए वचनथी आरंजीने तस्मात्परगृह वसति रसमीचीना ए वचन
सुधी जिनघरमां निवास करवातुं जे समर्थन कर्युं ते पण शोभतु नथी.

टीकाः-जिनगृहस्याधाकर्मरहितत्वेपि जइवि न आहा-
कम्म मित्यादिना तदंतर्वासस्य मुनीनां जगवदाशातनाहेतु
त्वेनोक्तत्वात् ॥ तस्याश्चाद्वीयस्या अप्पनंतज्जवामयवृद्धिका-
रणत्वेनापथ्याशनतुदयत्वात् ॥ तस्मात्कथंचिदाधाकर्मिक्या-
मेपि तस्यां वस्तव्यं नतु जिनगृह इति स्थितं ॥

अर्थः-चैत्यवास करवामां आधाकर्म रहितपणुं होय तो
पण ॥ जइविन ॥ इत्यादि गाथा वचने करीने तेमां रहेनार मुनि-

યોને જગવતની આશાતનાનું કારણપણું છે એ હેતુ માટે ને તે શોની પણ આશાતનાને અનંત જવજ્રમણ રૂપી રોગની વૃદ્ધિ થવાનું કારણપણું છે માટે અપથ્ય જોજન તુલ્ય છે કોઈ પ્રકારે આધાકર્મિક એવા પણ નિવાસને વિષે વસવું પણ જિનઘરમાં તો નિવાસ કરવોજ નહિ એ પ્રકારે નિર્ઠાર થયો.

ટીકાઃ—તસ્માદુક્તન્યાયેન યતીનાં પરગૃહવાસસ્યતદાની મિવેદાનીમપિ દોષાજ્ઞાવાત્સમીચીનં યતીનાં પરગૃહવાસોનુ-
પપન્નઃ અનેકદોષદુષ્ટત્વાત્ પ્રાણાતિપાતવદિતિ સાધનપ્રયોગો
પિ અપરોદિત ઉક્તાનેકદોષનિરાસાસિદ્ધત્વાદસિદ્ધઃ પ્રતિ-
પાદિતો જવતિ, સ્વપક્તસાધનં તુ યતીનાં પરગૃહવાસો વિધેયઃ
નિઃસંગતાજિવ્યંજકત્વાત્ શુદ્ધોઽભિહ્વાવદિતિ ॥ તદેવં ય-
તીનાં ચૈત્યપરિત્યાગેનપરગૃહવસતિરેવ શ્રેયસી ને તરેતિ વૃત્ત
ઠ્યાર્થઃ ॥ એ ॥

અર્થઃ—તે હેતુ માટે અમારા કહેલા ન્યાયે કરીને યતીને પરઘર નિવાસ કરવામાં તે કાલે જેમ દોષ ન હતો તેમજ આ કા-
લમાં પણ દોષ નથી. માટે પરઘર નિવાસ કરવો તે ઠીક છે ને તમે
જે અનુમાન પ્રયોગ કર્યો હતો જે યતિને પરઘર નિવાસ કરવો તે
અઘટિત છે, અનેક દોષે કરીને દુષ્ટ છે એ હેતુ માટે પ્રાણાતિપાતની
પેઠે એવો જે અનુમાન પ્રયોગ તે પણ રત્ની પર્યો એટલે વ્યર્થ ગયો ॥
કેમ જે અમે કહ્યા જે અનેક દોષ તનું નિકારણ ન થતું. માટે અ-
સિદ્ધ પ્રતિપાદન કર્યો છે, હવે અમારા પક્ષમાં તો અનુમાન સાધન
આ પ્રકારનું છે, જે યતિને પરઘર નિવાસ કરવો ॥ નિઃસંગપણે

जणावनार ठे ए हेतु माटे दोष वर्जित आहारने ग्रहण करवो तेनी
पैठे ॥ जेम दोष वर्जित आहार ग्रहण करवामां निःसंगपणुं जणाय
ठे तेम परघर निवास करवामां निःसंगपणुं जणाय ठे. माटे ए प्रकारे
यतिने चैत्यवासनो त्याग करीने परघर निवास करवो. तेज अति
शय कढ्याणकारी ठे, ए प्रमाणे बे काव्यनो जेगो अर्थ थयो ॥ए॥

टीकाः—सांप्रतं यथाक्रमं दीक्षाप्रातिकुल्यसावद्यत्वमाठ
पत्यापत्तिदोषैरर्थ्यादित्रयगोचरस्वीकारद्वारत्रयमेकवृत्तेन प्रत्यादि
दिक्षुराह॥

अर्थः—हवे धन तथा सर्व आरंज तथा चैत्यनो अंगिकार
ए त्रणमां दीक्षानुं प्रतिकुलपणुं, तथा सावद्यपणुं तथा मठपतिपणु
ए त्रण दोष अनुक्रमे देखामी तेनुं खंरुन करता सता ए त्रण छा-
रने एक काव्ये करीने कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

प्रब्रज्याप्रतिपथिनं ननु धनस्वीकारमाहुर्जिना.
सर्वारंजपरिग्रहं त्वतिमहासावद्यमाचक्षते ॥ चैत्यस्वी-
करणेतु गर्हिततमं स्यान्माठपत्यं यते, रित्येवं व्रतवै-
रिणीति ममता युक्ता न मुक्त्यर्थिनां ॥ १० ॥

टीकाः—नन्वित्यऽक्षमायां न क्षम्यते एतत्, यद्युत साधूनां

ધનસ્વીકાર ઇતિ યતો ધનસ્વીકારં ડ્રવિણસંગ્રહમાહુ ભુવતિ
 જિના ઝગવંતઃ ॥ અત્ર ચ જિનાનાં મિદાનીમતીતત્વેનોપદેશા
 સંજવાદાહુ રિત્યતીતવિજ્ઞકિતપ્રાપ્તાવપિ શઘ્નર્તમાનપ્રતિપાદનં
 તત્તેષાં સ્વાગમૈર્થસંગ્રહવિપાકપ્રતિપાદકૈઃ સ્ફુરદ્રુપતયાઽધ-
 યાવદનુવૃત્ત્યજ્ઞેદાધ્યવસાયેન વર્તમાનતયાવજ્ઞાસાત્તદુપદેશ પ્રદ-
 ર્શનેન વિનેયાનાં ધનસ્વીકારં પ્રત્યતિપરિજિહ્વીર્ષા યથા સ્યા-
 દિતિ જ્ઞાપનાર્થ ॥ એવ મુત્તરપદેપિ યોજ્યં ॥

અર્થઃ—નનુ ઉપસર્ગનો અક્ષમા ઇટલો અર્થ આ જંગોએ છે
 તેથી આમ અર્થ થયો જે અમો એ વાત સહન કરતા નથી
 જે સાધુને ધનનો અંગિકાર કરવો તે જે માટે ધનનો અંગિકાર એ-
 ટલે સંગ્રહ તેને જિન ઝગવંત, આગલ કહી શું એ પ્રકારનો કહે
 છે એ હેતુ માટે આ જગાએ વર્તમાન કાલનો પ્રયોગ મૂક્યો છે ને
 જિન ઝગવંત તો થઈ ગયા છે માટે તેનાં ઉપદેશનો અસંજવ છે માટે
 આહુઃ એ પ્રયોગને વિષે અતીત કાલની વિજ્ઞકિત પ્રાપ્ત થઈ, પણ જે
 વર્તમાન કાલનું પ્રતિપાદન કર્યું છે તે તો જે ડ્રવ્ય તેના સંગ્રહનો
 વિપાક તેનું પ્રતિપાદન કરનારને સ્ફુરણાયમાન રૂપે કરીને અ-
 યાપિ ચાહ્યાં આવતાં એવાં જે પોતાનાં આગમ ઇટલે સિદ્ધાંત તેની
 સાથે તે જિન ઝગવંતનું અજ્ઞેદપણાના અધ્યવસાયે કરીને વર્ત-
 માનપણું છે તે વર્તમાનપણાના આજ્ઞાસથી તે સિદ્ધાંતના ઉપદેશનું
 દાન દેવું તેણે કરીને પોતાના શિષ્યોને ધનનો અંગિકાર કરવાની
 ઇચ્છા પ્રત્યે ત્યાગ કરવાની સિદ્ધાંતરૂપ ઝગવંતની ઇચ્છા છે તે જણાવ-
 વાને અર્થે અતીત કાલને ઠેકાણે વર્તમાન કાલનો પ્રયોગ મૂક્યો
 છે. ॥ એ પ્રકારે આગલ પણ જાણવું.

टीकाः—प्रवज्यायाःसर्व संगत्यागरूपाया दीक्षायाः प्रतिपं-
थिनं विरोधिनं विरोधश्चात्र वध्यघातकलक्षण स्थाहि ॥ द्रव्य
संग्रहो मूर्धापरिणामः प्रवज्या तद्विरतिपरिणाम स्तयोश्चात्र व-
लवता मूर्धा परिणामेनतद्विरतिपरिणामो बाध्यतइति ॥

अर्थः—सर्व संगनो त्याग करवो ए रुप जे दीक्षा तेनो विरोधी
एवो द्रव्यसंग्रह ठे. आ जगाये विरोध केवो जाणवो के वध्यघातक
ठे लक्षण जेनुं एवो जाणवो. हवे ते वध्यघातक लक्षण देखामे ठे.
जे द्रव्य संग्रह ते मूर्धानो परिणाम ठे ने प्रवज्या ठे ते तो द्रव्यसं-
ग्रहथी विरति पामवाना परिणाम रुप ठे माटे ते बेमां बलवान एवो
मूर्धानो परिणाम तेणे करीने ते द्रव्यसंग्रहथी विरती परिणाम
बाध पामे ठे. ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥ अर्थगृहीति मूर्धा, दीक्षा तद्विरतिप-
रिणतिः प्रोक्ता ॥ अनयोर्हरिमृगयो रिव, विरोध इहं वध्य घातकतेति ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कह्युं ठे जे द्रव्यनो जे संग्रह करवो
ते मूर्धा कहिए ने तेथी विरती पामवानी परिणति तेने दिक्षा क-
हीए ॥ ने ए मूर्धाने दीक्षा ए वेने परस्पर एक बीजाने नाश कर-
वापणुं रह्युं ठे ॥ ज्यां मूर्धा होय त्यां दीक्षा न होय, ने ज्यां दीक्षा
होय त्यां मूर्धा न होय ने एक नाश पामवा योग्य थाय ने बीजुं
तेनो नाश करनार थाय तेने वध्यघातक कहिए, जेम मृगने सिंह
ठे तेम ॥ माटे दीक्षाने विषे धननो स्वीकार करवो ते संज्ञवे नहि ॥

टीकाः—सहानवस्थानं ॥ तथाहि ॥ द्रव्य संग्रहः संगो
दीक्षा च निःसंगता संगनिःसगतयोश्च युगपदेकत्रावस्थाना
ज्ञावात् ॥ यदाह ॥ ग्रंथस्य संग्रहः संगो, दीक्षा निःसंगता स्मृता ॥
सहावस्थानमनयो, न बायातपयोरिव ॥

अर्थः—ए वेनुं संघाथे रहेवापणुं संजवतुं नथी ॥ ते देखाने
ढे जे द्रव्य संग्रह ते संग कहीए ने दीक्षा ते निःसंगता कहीए
ते संग ने निःसंगता ए वेनुं एक काळे एक जगोए रहेवुं थतुं नथी ॥
जे माटे ते शास्त्रमां कहुं ढे जे ॥ ग्रंथ एटले द्रव्य तेनो जे संग
तेने कहीए ने दीक्षा ते निःसंगता कहीये ॥ ए वेनुं जेम तरुको
ने बांयो तेनी पेठे एक जगाए रहेवापणुं न होय.

टीकाः—द्रव्यस्वीकारे हि यतीनां गृहिणामिव दिवानिशं त-
र्द्धनरक्षणोपज्ञोगव्यग्रत्वात् कुतस्त्या प्रव्रज्या ॥ तस्मात्तद्विरो-
धित्वान्न द्रव्यांगिकारः संगतः
॥ यदुक्तं ॥

कामाधुन्मादहेतुत्वा ज्ञानितानेकविग्रहः कथंचन मुमुक्षुणां
न युक्तो द्रव्यसंग्रहः ॥

पुन ५३
प्रत्यर्थः—द्रव्यनो अंगिकार करे तो यतिने गृहस्थनी पेठे रात
दिवस ते धनने वधारवुं तथा तेनुं रक्षण करवुं तथा तेनो उपज्ञोग
ने इत्यादिकने विषे आकुलव्याकुलपणुं थाय माटे क्यांथी रहे,

ते हेतु माटे ते दीक्षानो विरोधि द्रव्यनो अंगिकार थयो ॥ जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे द्रव्यनो संग्रह ठे ते कामादिक जन्मादनुं कारण ठे ए हेतु माटे अनेक विरोधने उत्पन्न करनार ठे ॥ माटे संसारथकी मूकावाने इच्छता जे पुरुष तेने द्रव्य राखवुं युत नथी.

टीका:-उपदेशमालायामप्युक्तं ॥ दोससयमूलजालंबुव्व-
रिसिविवज्जियं जईवंतं ॥ अत्थं वहसि अणत्थं, कीस अणत्थंतवं
चरसि ॥ वहबंधणमारणजेयणाउं काउं परिग्गहे नत्थि, तं जइ प-
रिग्गहुच्चियं, जइधम्मो तो नणु पवंचो ॥

अर्थ:-उपदेशमालामां पण कहुं ठे जे धन ठे ते सेंकनो दोषनुं मूल ठे ॥ ने पूर्वना मुनीउंए त्याग करेहुं ठे माटे जो तेमणे वमन कर्युं ठे एटले वांतिनी पेठे त्याग करेहुं ठे तो ए अर्थ एटले धन ते अनर्थनुं धारण करे ठे एटले अर्थ ठे ते अनर्थरूप ठे माटे अनर्थक एटले फोगट तप केम आचरण करे ठे ॥ एटले तप करनारनुं तप धन राखेथी निष्फल थाय ठे ॥ वली ए परिग्रहने विषे शी वेदनाउं नथी रही वध, बंधन, मारण इत्यादि सर्व रह्युं ठे माटे जो ते परिग्रहनो त्याग करे तो यतिधर्म प्रपंच रहित होय.

टीका:-अत्रच विशेषणे तात्पर्यं ॥ धनस्वीकारस्य सिद्धस्य
प्रव्याप्रतिपत्तिरित्येन यतीनां निषेधे विश्रामात् ॥ एतेन द्र-
व्यस्वीकारस्यागमे निवारित्वेपीत्यादिना यतिचिंताद्यविधाना-
दित्येतेन यद्द्रव्यस्वीकारसमर्थनं सांप्रतिकयतीनां प्रतिपादितं

પરેણ તદપ્યપાસ્તં મંતવ્યં ॥ કેષાંચિદ્ગૃહિણાં નિર્ધનત્વાદિના
સાંપ્રતં યતિર્ચિંતાદ્યવિધાનેપ્યન્યેષાં તથોપલંબાત્ ॥

અર્થ:-આ જગાએ દીકાનું વિરોધી એવું જે દ્રવ્ય છે એમ જે
વિશેષણ દીધું તેમાં આ તાત્પર્ય છે જે તમે યતિને ધનનો અંગિકાર
દીકાનો વિરોધી છે માટે તેનો નિષેધ સર્વથા સિદ્ધ કર્યો એણે કરીને
તમે એમ જે કહ્યું હતું જે શાસ્ત્રમાં સાધુને ધન રાખવાનો નિષેધ
કર્યો છે. તો પણ ઇત્યાદી આરંભીને શ્રાવક યતીની ચિંતાદિ કરતા
નથી ત્યાં સુધી જે ધનનું અંગિકાર કરવું સિદ્ધ કર્યું હતું આ કાલના
યતિને તે સર્વેનું ધનન થયું એમ માનવું કેમ જે કેટલાક ગૃહસ્થોનું
નિર્ધનપણું છે તેણે કરીને હાલમાં યતિની ચિંતાદિકને કરી શકતા
નથી પણ બીજા કેટલાક ગૃહસ્થો સાધુની ચિંતાદિકને કરી શકે
એવા દેખાય છે એવા હેતુ માટે ॥

ટીકા:-॥ તથાહિ દૃશ્યંતેવાદ્યાપિ કેચિદુદારાશયા ગ્લા-
નાદ્યવસ્થાયાં નિરવગ્રહા જિગ્રહપુરસ્સરં પથ્યૌષધાદિ દાનેનય-
તીનાં સંયમશરીરોપધૃત્તં વિદધાના:પાત્રસ્ય દ્રવિણવિદ્રાવકા:
શ્રાવકા: ॥ તત્તાવતૈવ પર્યાપ્તં, કિં સિદ્ધાંત નિષિદ્ધેનાનર્થ સાર્થ-
મૂલેન વિક્તપરિગ્રહેણ ॥

અર્થ:-તે દેખાને છે જે આ કાલમાં પણ કેટલાક ઉદાર
ચિત્તવાળા શ્રાવક દેખાય છે કે જે ગ્લાનાદિક અવસ્થાને વિષે અવ-
ગ્રહ રહિત અજિગ્રહ પૂર્વક પથ્ય-ઔષધ આદિકનું જે દેવું તેણે
કરીને સાધુનું સંયમરૂપ જે શરીર તેનો ઉપધૃત કરે છે એટલે સા-

हज करे ठे ने पात्रने विषे पोताना द्रव्यनो व्यय करे ठे माटे एवा श्रावक लोकवनेज कार्य थयुं त्यारे सिद्धांतमां निषेध करेलो ने अनर्थना समूहनुं मूळ एवो द्रव्यनो परिग्रह करवो तेणे करीने सधुं एटले द्रव्यनो अंगिकार करवो घटतो नथी.

टीकाः--परमेवं कालाद्यौचित्येन पथ्यादिदातृसज्जवेपि-
यदिदानींतना यत्याज्ञासा बालकाध्यापनमंत्रादिप्रयोगवैधका-
दिभिः पथ्यपुस्तकलेखनादिव्यपदेशेन गृयिज्योऽयमयमिकहा
स्वापतेयनिचयसंचिन्वाना उपलज्यन्ते तयनं विषयतृषा कर्षिता-
न्तःकरणतयातेषामेवं द्रव्यसंग्रह प्रवृत्तिर्नतु ग्लानादि हेतुना ॥

अर्थः--परंतु आ काळने उचित एवां पथ्यादि औषधना देनार
विद्यमान ठेते पण जे काळना आ लिंगधारी पुरुषो बाळकोनुं ज-
णावतुं मंत्रादि प्रयोग करवा तथा वैडुं करवुं तथा जेने जेवां जोड्ड
तेने तेवां पुस्तक लखी आपवां इत्यादि द्रव्य उपार्जन करवानी
क्रियाओनो मिषवने हुं मोटो धनाढय थउं हुं मोटो धनाढय थउं
एवा अजिप्रायथी गृहस्थ लोको पासेथी धनना समूह ग्रहण कर-
नारा एटले गृहस्थ पासेथी अनेक युक्तिवने धन लइ संचय करनारा
देखाय ठे ते निश्चे विषय तृष्णावने आकर्षण थयां जे अंतःकरण
तेणे करीने ते लिंगधारीने द्रव्य संग्रह करवामां प्रवृत्ति देखाय ठे,
एटले ते लिंगधारी विषय जोगववानी इच्छाएज द्रव्य पासे राखे ठे
पण ग्लानादि कारणे राखता नथी.

टीकाः--॥ यदुक्तं ॥ एककित्वा चिद्वशुपवनतो मंत्रतंत्रैश्च

केचि, न्मातृस्वाम्यान्मधुरवचनात् सर्वतः केपि नष्टाः ॥ रागा-
ल्लोभारूढविद्वपनध्यानमापूरयन्तो, लब्ध्वालिंगं विदधतितरां नैष्टि-
कीनैव वृत्तिं ॥

अर्थः—ते शास्त्रमां कथुं ठे जे केटलाक तो ठोकराने जणाव
वार्थी ज्रष्ट थयाने केटलाक मंत्रतंत्र करवार्थी ज्रष्ट थयाने केटलाक म-
उपतिपणार्थी ज्रष्ट थया, केटलाक स्त्रीआदिना मधुर वचनार्थी ज्रष्ट
थया, ने केटलाक तो रागार्थी लोभार्थी सर्वथा ज्रष्ट थया. एम धन
राखवाना ध्यानने वधारता पुरुषो साधु वेश धारण करीने पण पो-
तानी जे साधुपणानी वृत्ति तेने अतिशे नथी करता.

टीकाः—न च शिशुपावनाद्यपि यतिना विधातव्यमिति
वक्तुमुचितं गृहिणां मातृकादिपाठनादिविधानस्य मुनीनां चा-
रित्रजंगहेतुत्वेनागमे निवारणात् यदाह ॥ जोऽसनिमित्त अ-
खवर कोउअत्राएसभूइकम्मेहिं ॥ करणाणुमोअणेहियसाहु-
स्स तवरकओहोइ ॥

अर्थः—ठोकराने जणावहुं इत्यादिक साधुने करवा योग्य ठे
एम बालहुं पण घटतुं नथी केमजे गृहस्थने लिपिअक्षरआदि ज-
णावहुं इत्यादिकने करनार मुनिने चारित्र जंगतुं कारण ठे ए हेतु
माटे शास्त्रमां निवारण कर्तुं ठे ते शास्त्र वचन कहै ठे ॥ ज्योतिष
तथा निमित्त कहैतुं इत्यादिथी तप नाश पामे ठे.

टीकाः—यद्यपि सांप्रतं चैत्यद्रव्यमपि यतिभि रित्यानिदा

उर्बलश्राद्धोद्दिधीर्षया यतीनां चैत्यद्रव्यस्वीकारतद्गर्द्धन सु-
पपादितं तदप्यसंगतं ॥ यदाहि द्रव्यमात्रस्वीकार स्याप्युक्त
क्रमेण यतीनामागमे निषेधः प्रत्यग्रादि तदा कैव कथा चैत्य-
द्रव्य स्वीकारस्य ॥ तथा द्रव्येण श्राद्धोद्धारस्याप्यागमे क्वचि-
दप्यप्रतिपादनात् ॥ देवद्रव्यपुञ्जमात्रग्रहणस्यापि श्राद्धानां
सिद्धांति प्रतिषेधाच्च ॥

अर्थः--वली जे तें कह्युं जे आ कालमां चैत्य द्रव्य पण
साधुए इत्यादिथी आरंजीने दुर्बल श्रावकना उद्धार वास्ते यतिने
चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवो तेने वधारवुं त्यां सुधी जे प्रतिपादन
कर्युं ते पण अघटतुं ठे ॥ जे माटे अमे कह्यो ए अनुक्रमे साधुने
द्रव्य मात्रनो अंगिकार पण सिद्धांतमां निषेध कर्यो ठे एम प्रति-
पादन कर्युं त्यारे चैत्य द्रव्यनो अंगिकार करवानी तो वातज क्यांथी
होय ॥ ने ते प्रकारना द्रव्ये करीने श्रावकनो उद्धार करवानुं कोइ
सिद्धांतमां पण प्रतिपादन कर्युं नथी माटे सिद्धांतमां श्रावकने दे-
वद्रव्य संबंधी, रुनुं पूमरुं पण ग्रहण करवानो निषेध कर्यो ठे
ए हेतु माटे ॥

टीकाः-- यडक्तं ॥ वज्रोश्चेद्यालयदवंशंगेवरिमिष्ठारं
॥ साहारणं च एयं, न जान से पुंजयं लेइ ॥ तद्वरिणियजायण
विष्ठीए सगरुवडलमणुयाणं ॥ अह्वावि खरा लएही कोइ तह
बकइयाणं ॥ एयं पुंजं न कुणइ, सरका वज्रोश्च किमिह्वुचंति ।
वज्रोश्च तद्वं, विसुरुज्जावो सयाकालं ॥

અર્થ:-॥ ટીકા ॥ એવંચ શ્રાક્ષાનાં યદાપુંજમાત્રસ્યાપ્યેવં
નિષેધસ્તદા કા વાર્તા ઉદ્ધિર્ધર્ષયા યતિવિતીર્ણસાક્ષાદેવદ્રવ્ય
ગ્રહણસ્યેતિ ॥

અર્થ:-એ પ્રકારે શ્રાવકને એક પૂમરું માત્ર પણ ગ્રહણ કર-
વાનો નિષેધ શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે ત્યારે ઉદ્ધારવાની ઇચ્છાએ યતિએ શ્રાપ્યું
જે સાક્ષાત્ દેવદ્રવ્ય તેનું જે ગ્રહણ કરવું તેની તો વાતજ ક્યાંથી હોય.

ટીકા:-॥ તદુક્તં ॥ ઝરકેઝ જો ઝવિરકેઝ, જિણદંત્તં તુસા-
વઝ ॥ પન્નાહીણો ઝવે સોઝ, લિપ્પઈ પાવકમ્મુણાં ॥ આયાણં નવ
ઝુંજઙ્ગ, પન્નિવન્નધણં ન દેઙ્ગ દેવસ્સ ॥ નસ્સંતં સમુવિસ્કઙ્ગ, સો
વિહુ પરિન્નમઙ્ગ સંસારે ॥

અર્થ:-તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:-દેવદ્રવ્યરક્ષણવર્જનાદાદેવ શ્રાક્ષાનામધિકારા-
ત્તસ્યૈવચ તેષાં પરમકોટિપ્રાપ્તિફલાધાયકત્વેન ઝણનાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

જિણપવયણવુઢ્ઠિકરં, પન્નાવગં નાણદંસણગુણાણં ॥ રરકંતો
જિણદંત્તં પરિત્તસંસારિઝહોઙ્ગ ॥ જિણપવયણવુઢ્ઠિકરંપન્નાવગં
નાણદંસણ ગુણાણં, વઢ્ઠંતો જિણદંત્તં, તિત્થયરત્તં લહ્ઙ્ગ જીવો ॥
જિણપવયણવુઢ્ઠિકરંતિ ॥

અર્થ:-દેવ દ્રવ્યનું રક્ષણ કરવું ને વધારવું ઇત્યાદિકને વિષે શ્રાવકનોજ અધિકાર છે એ હેતુ માટે શ્રાવકનેજ તે દ્રવ્યનું રક્ષણ કરવું, વધારવું ઇત્યાદિકથી પરમકોટીને પામેલું એટલે અતિશય મોટું ફલ તેનું ધારણ કરવાપણું છે એમ સિદ્ધાંતમાં કહ્યું છે જે માટે તે સિદ્ધાંતનું વચન જે જિનપ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનાર એવું તે જ્ઞાન-દર્શન ગુણનું પ્રજાવક એવું જિનદ્રવ્ય તેની રક્ષા કરતા જે પુરુષો તે અલ્પ સંસારી હોય છે. ને વળી એ દ્રવ્યની વૃદ્ધિ કરતા જે જીવ તે તીર્થંકરપણા રૂપી રત્નને પામે છે જિણપવચણં એ પદનો અર્થ ટીકા-કાર પોતેજ કહે છે ॥

ટીકા:-જીર્ણજિનજ્ઞવનાદેરુદ્ધારવિધિના તત્સ્થર્થિબાદ્યવ લોકનવિહારક્રમાગતસુવિહિતયતિધર્મોપદેશદ્વારેણ ભૂયસાં જ્ઞવ્યસત્વાનાં બોધિવિધીયકૃત્વાન્નવતિ જિનદ્રવ્યં પ્રવચન-વૃદ્ધિકરમિતિ સંકાસાઞ્જદાહરણેનચાસ્યાર્થસ્ય પ્રતીતત્વાત્ ॥ શ્રાદ્ધોદ્ધારે ચ યતીનાં સર્વથાઽનધિકારિત્વાન્ન ॥ તસ્માન્નાદ્ધોદ્ધારેવ સ્વદ્રવ્યેણ સાધારણસમુદ્ધદ્રવ્યેણ વા વાત્સલ્ય કર-ણાન્નાદ્ધોદ્ધારેણ તીર્થાનુઞ્જિતિઃ સેત્સ્યતિ ॥ કિં યતીનાં તદુ-દ્ધારાય વિહિતેન દેવદ્રવ્યસ્વીકારેણેતિ ॥

અર્થ:-જે જુનાં જિનજ્ઞવન આદિકનો ઉદ્ધાર કરવાના વિ-ધિ કરીને તે જિનજ્ઞવનમાં રહ્યાં જે વિંવ આદિક તેને દર્શન કરવાને વિહારના અનુક્રમે આવેલા જે સુવિહિત મુનિ તેના ધર્મો-પદેશ દ્વારે કરીને ઘણાક જ્ઞવ્ય પ્રાણીને સમકીર્તનુ ધારણ કરવા

પણું થાય એ હેતુ માટે જિન ડ્રવ્ય છે તે પ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનાર છે. સંકાશ શ્રાવક આદિકના દૃષ્ટાંતે કરીને એ અર્થનું પ્રસિદ્ધપણું છે એ હેતુ માટે વઢી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવામાં યતિને સર્વ પ્રકારે અધિકાર નથી એ હેતુ માટે ॥ શ્રાવકજ પોતાના ડ્રવ્યે કરીને તથા સમુદ્ધક ડ્રવ્યે કરીને અથવા સામી વત્સલ કરવાથી શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરશે તેણે કરીને તીર્થનો ઉચ્ચેદ ન થવો જોઈએ, એ વાત સિદ્ધ થશે. માટે શ્રાવકનો ઉદ્ધાર કરવાને અર્થે યતિને દેવડ્રવ્યનો અંગિકાર કરવો તેણે કરીને શું ॥ કાંઈ પણ ડ્રવ્ય રાખવાનું પ્રયોજન નથી.

ટીકાઃ-તથા સર્વાંરજિણાં સકલસાવચારંજગ્રવૃતાનાં ગૃહિણાં પરીગ્રહો મૂર્ગહેતુઃ પામકત્વબુદ્ધિઃ સ તથા તં ॥ તુશ્બ્દોઽર્થસ્વીકારાદસ્ય જેદપ્રદર્શનાર્થઃ અતિશયેન મહાસાવધં મહાપાપં આચક્ષતે વદંતિ જિનાં ઇતિ પૂર્વસ્માદનુકૃષ્યતે ॥ અત્ર ચાહુ રિતિ ક્રિયાનુવૃત્ત્યૈવ સાધ્યસિદ્ધાવાચક્ષત ઇતિ પુનરજિધાનં દ્વારાંતરનિરાકરણમેતદિતિ જ્ઞાપનાર્થમ્ ॥

અર્થઃ-વઢી સકલ સાવધ આરંજને વિષે પ્રવર્તેલા ગૃહસ્થોનો પરિગ્રહ કરવો તે મુર્ગનું કારણ છે ॥ એટલે તે ગૃહસ્થને વિષે મમત્વ બુદ્ધિ કરવી જે આ ગૃહસ્થ તો અમારા છે એમ જે કરવું તેને જિન જગવંત અતિ મહા સાવધ કહે છે મહા પાપ કહે છે. જિન એટલું પદ પ્રથમ વાક્યમાંથી આકર્ષણ કરવું ॥ આ જગાએ 'તુ' અવ્યય છે તે ધન અંગિકાર કરવાથી ગૃહસ્થનો પરિગ્રહ કરવો તે તો અતિ મહા સાવધ છે એમ જે દેખાવાને અર્થે છે. આ જગાએ 'આહુઃ'

कहेतां 'कहे' ठे ऐ प्रकारनुं क्रियापद तेनी अनुवृत्ति थती हती तो पण 'आचक्षते' कहेतां 'कहे' ठे ए प्रकारनुं फरीथी क्रियापद कहुं ते तो आ बीजो द्वार नथी एम जणाववाने अर्थे कहुं ठे.

टीकाः—॥ अयमर्थः ॥ गृहपरिग्रहेहि तत् कृतकारि-
तादिसकलमहारंजमहापरिग्रहजनितपापानुमत्यादिना यतीना-
मपि तत्कृतादिनाखिलपापसत्त्वप्रसंगोऽतः कथं तस्य नातिमहा-
सावद्यता परकृतमहापापस्यात्मन्यऽध्यारोपणमेव चेति शब्दार्थः ॥

अर्थः—एनो स्पष्टार्थ तो आ ठे जे, गृहस्थना परिग्रहे करीने निश्चे ते गृहस्थोए पोते करेलां तथा बीजा पासे करावेला जे सम-
स्त मोटा आरंज तथा मोटा मोटा परिग्रह तेथो उत्पन्न थयुं जे पाप तेनी अनुमोदनादिके करी यतिने पण ते गृहस्थोए कयुं कराव्युं जे समस्त पाप तेने पासवानो प्रसंग थाय ठे. माटे ते गृहस्थोनुं अंगिकार करवुं तेमां अति महासावद्यपणुं केम नहि. केम जे बीजानुं करवुं पाप तेनुं पोताने विषे आरोपण करवुं एज अति शब्दनो अर्थ ठे, एटले अति महा सावद्यपणुं ठे.

टीकाः—॥ तदुक्तं ॥ आरंजनिर्जरगृहस्थपरिग्रहेण, त-
त्पातकं सकलमात्मनि संवधानाः, सत्यात् पतंत्यहह तस्करमोष-
दोष मारुव्यनिग्रहनयं सितजिह्वापाशा, इति॥

अर्थः—ते कहुं ठे, जे आरंजने विषे जरपुर एवा गृहस्थ

લોક તેમનો પરિગ્રહ કરવે કરીને શ્વેતાંબરી ત્રિહુમાં અધમ ઇટલે
 લિંગધારી પુરુષો તે ગૃહસ્થોએ કરેલાં પાપને પોતાના વિષે ધારણ કરે
 છે ॥ તે જેમ ચોરે ચોરી કરીને તેનો દોષ માંઘવ્ય નામે ઋષિને
 લાગ્યો તેથી તે ઋષિનો નિગ્રહ થયો એવા ન્યાયને સત્ય કરે છે, તે
 કથા અન્ય દર્શનમાં છે જે એક નગરને વિષે રાજાના રાજદ્વારમાં
 ચોર ચોરી કરીને નાઠા તે માંઘવ્ય નામે ઋષિના આશ્રમમાં ગયા
 ત્યાર પછી રાજાએ ચોરને જાલવા લશ્કર મોકલ્યું તેણે સર્વે ચોરને
 જાલ્યા તે જોગા માંઘવ્ય ઋષિ તપ કરતા હતા તેને પણ જાલ્યા,
 ત્યાર પછી રાજાએ આજ્ઞા કરી જે સર્વ ચોરને ફાંસી આપો, પછી
 સર્વ ચોરને ફાંસી દીધી તે જોગી માંઘવ્ય ઋષિને પણ ફાંસી દીધી
 તે ઋષિએ યમરાજ પાસે જઈને પૂછ્યું જે મેં કોઈ દિવસ પાપ કર્યું
 નથી ને મને ફાંસી કેમ મળી. ત્યારે યમરાજે પોતાનો ચિત્રગુપ્ત નામે
 પાપ પુણ્યનું લેખું રાખનાર પુરુષ પાસે સર્વે નામું લેખું જોવાવ્યું
 તેમાં ઇટલુંજ પાપ નીકળ્યું જે ત્રણ વરસની અવસ્થા હતી ત્યારે
 રમત કરતાં એક દેવકીને બાવલની શૂલમાં પરોવી છે તે વાત ઋ-
 ષિને કહી જે આ પાપે કરીને તમને ચોરી નથી કરી તો પણ શૂલી
 મળી, ત્યારે ઋષિએ કહ્યું જે શાસ્ત્રમાં તો એમ કહ્યું છે જે પાંચ વ-
 રસ સુધી જે જે પાપ બાલક કરે છે તેતો તેના માબાપને લાગે છે
 માટે એ પાપનું ફલ અમને શાથી દીધું, ત્યારે યમરાજે કહ્યું જે ઘણા
 કામના ઘટ્ટરાટથી જૂલમાં એ કામ બન્યું છે. ત્યારે ઋષિએ યમરા-
 જને શાપ દીધો ક્ષત્યાદિ મોટી કથા છે. માટે જેમ ચોરે ચોરી ક-
 રી ને માંઘવ્ય ઋષિને ફાંસી મળી તેમ ગૃહસ્થ લોકે પાપ કર્યું તેની
 અનુમોદનાથી સાધુએ લીધું તેથી અતિ મહા સાવધપણું ગૃહસ્થના
 પરિગ્રહથી કહ્યું.

टीकाः—अतएव गृहिपरिग्रहो यतीनां प्रायश्चितापत्त्या श्रुते निवारितः ॥ उंसन्नगिहिसुखदुगेत्यादि॥ एतेन गृहिस्वीकारं प्रति यत्पणरस्य पूर्वहि कालस्य सौस्थ्यादित्यादिना युक्त्यभिधानं तदपि निरस्तं ॥ कालदोषात् कुतीर्थिकादि न्यूनस्त्वेपि गृहिस्वीकारमंतरेणापि जक्तजडकादिश्राद्धेभ्यो यतीनामधुनापि जिह्वादिप्राप्ते रूपपत्तेः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे साधुने गृहस्थनो परिग्रह प्रायश्चित्त करवापणुं ठे माटे शास्त्रमां निवारण कर्यो ठे, उंसन्नगिहित्यादि गाथाए करीने, एणे करीने गृहस्थनो अंगिकार करवा प्रत्ये जे लिंगधारीए पूर्वे तो काल सारो हतो इत्यादि युक्ति कही हती तेनुं खंरुन कर्युं. कालना दोषथी कुतीर्थिकादिक घणा ठे तो पण गृहस्थनो अंगिकार कर्या विना जक्त जडक इत्यादि श्रावक थकी यतिने हालमां पण जिह्वादिकनी प्राप्ति थाय ठे. ए हेतु माटे.

टीकाः—अतः केवलौदारिकत्वा पत्यातीवोपहासपदं विदुषां तदर्थस्तत्स्वीकार इति ॥ योपि, जा जस्स विद् इत्याद्यागमो पन्यासः सोपि न ज्वदन्निमतप्रसाधकः ॥ अन्यार्थत्वात् ॥ नहि गृहिपरिग्रहसाधकोयं प्रकृतागमः ॥ किंतु गणधरादीनां शिष्यप्रतिशिष्यपरिग्रहविषयः ॥

अर्थः—एथी एम जणाय ठे जे पंक्तिने उपहास करवा योग्य एवुं केवल पेट जर्यापणुं लिंगधारीजुनुं ठे तेथी ते गृहस्थोने पोताना करी राखे ठे वळी जेनी जेटली स्थिति मर्यादा इत्यादि आ-

ગમતું થાપન કર્યું તે પણ તે તમારું લિંગધારીનું ઇચ્છિતને સિદ્ધ કરનાર નથી, કેમ જે એ આગમનો તો બીજો અર્થ છે, પણ સાધુને ગૃહસ્થનો પરિગ્રહ કરવો એમ સિદ્ધ કરનાર 'જાઝ્સત્થિ' એ આગમ વચ્ચેનથી તોરે શું સિદ્ધ કરનાર છે તો એ કે ગણધરાદિકના શિષ્ય તેમને બીજા ગણધરાદિકના શિષ્ય તેમનો પરિગ્રહ કરવા વિષે એ આગમ વચ્ચેનો અર્થ છે.

ટીકા:-તથાહિ ॥યા કાચિદ્યસ્ય ગણધરશિષ્યપ્રતિશિષ્યાદેઃ સ્થિતિઃ પ્રતિક્રમણ વંદનાદૌ ન્યૂનાધિકક્ષમાશ્રમણદાનાદિ લક્ષણા સમાચારી યાચ યસ્ય સંતતિર્ગુરુપારંપર્યેણાલાચનાદિદાન વિષયઃ સંપ્રદાયઃ યાચ પૂર્વપુરુષકૃતા ગણધરાદિપ્રવાર્તિતા મર્યાદા ગચ્છવ્યર્વસ્થા તામનતિ કામન્નનંતસંસારિકો ન જવતીતિ ॥

અર્થ:-તેજ સ્પષ્ટ કરી દેખામે છે કે જે જે કોઈ જે ગણધરના શિષ્ય પ્રતિશિષ્ય આદિકની સ્થિતિ ઇટલે પ્રતિક્રમણ વંદનાદિકને વિષે ન્યૂન તથા અધિક ધામણાં દેવાં ઇત્યાદિ લક્ષણ સમાચારી છે, તથા જેની જે સંતતિ ઇટલે ગુરુ પરંપરાયે આલેયણઆદિક દેવાને વિષે સંપ્રદાય છે. વળી જે પૂર્વ પુરુષ કરેલી તે ગણધર આદિકે પ્રવર્ત્તાવલી મર્યાદા ઇટલે ગચ્છની વ્યવસ્થા તેનું ગચ્છવ્યર્વસ્થા જે નથી કરતા તે અનંત સંસારી નથી થતા.

ટીકા:-અત્રિહિ ગણધરશિષ્યાદીનાં સ્વસ્વગુરુપ્રદર્શિત સિંત્યાદ્યતિક્રમેઽનંતસંસારિતાપત્યાં પ્રતિનિયતગણધરપરિગ્રહં વિષયસ્વમવસાયતે ॥ શ્રાવકાણાંતુ સર્વધાર્મિકગચ્છેઽવિશેષણ

जक्तपानादिजक्त्यजिधानात् ॥ यदुक्तं ॥ एतंगघयगुलगो-
रसफासुअपक्विलाहणंसमणसंघे ॥ असङ्गणवाङ्माणंति ॥ तथा
सङ्घेणं सङ्घविह्वे साहूणं वत्थमाइ दायव्वां गुणवन्ताण विसेसोत्ति॥

अर्थः-जे माटे आ जगाए तो गणधरना शिष्यादिकने पोत
पोताना गुरुए देखाकी जे स्थिति आदिक तेनुं उल्लंघन थये सते
अनंत संसारीपणुं थाय एम कह्युं ठे माटे जे जे गणधरना शिष्य
होय तेने तेने पोतपोताना गणधरनी मर्यादा ग्रहण करवी एवा
अजिप्रायतुं ए शास्त्र वचन ठे एम निश्चय करीए ठीए. ने श्राव-
कने तो सर्वथा धार्मिक गच्छने विषे विशेष रहित जक्त पान आ-
दिक जक्ति करवानुं कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे, ते शास्त्रमां
कह्युं ठे जे.

टीकाः-अतोनेदानींतिनरुद्ध्या प्रतिनियतगणपरिग्रहं वि-
षयत्वं तेषां सिध्यति॥ यत्त्वशक्तस्य ॥ तदसङ्ख्यस्स गणस्स ॥
तथा दिसाइतव्विण जे सत्थी इत्युक्तगाथयोश्चतुर्थपादाज्यां
धर्मगुरुषु तज्जन्नेवा विशेषण दानजक्तिप्रतिपादनं तत्तेषां दुःप्र-
तिकारतया ननु तत्स्वीकारविषयतयेति ॥

अर्थः-ए हेतु माटे आ कालनी रुढि प्रमाणे पोते पोतानां
गण बांधीने ते गणना अजिमानवाळा श्रावकने पोताना करी रा-
ख्वा एम शास्त्रवक्ते सिद्ध थतुं नथी ने वळी अशक्त तमे कह्युं जे
' तदसङ्ख्यस्स ' ए गाथा तथा ' दिसाइतव्वि ' ए गाथा, ते वे गा-
थाना चोथा पादथी धर्मगुरुने विषे तथा तेना गणना विषे विशेष

દાન ઝત્કિતું પ્રતિપાદન કર્યું, તે તો તેમના ઉપકારનું સહજપણું નથી માટે કહ્યું છે. પણ તેનો અંગિકાર કરવા વિષે નથી કહ્યું.

ટીકા:—યદપિ સમ્યક્તદીક્ષાવસરે શ્રાઢાનાં ગુરોરાત્મસર્વ-
સ્વસમર્પણેન પરિગ્રહસમર્થનં તદપિ ન શોઝનં ॥ તથાહિ ॥
કોયં પરિગ્રહઃ ॥ કિમુપાસ્યોપાસકસંબંધઃ, આહો પ્રતિનિયતા
જ્ઞાવ્યવ્યવસ્થાવિષયતયા નિયમનં ॥ તત્રાચપદ્ધે સિદ્ધસાધનં ॥
એવંવિધપરિગ્રહવિષયતાયાઃસાધુશ્રાઢાનામસ્માકમપ્યનુમતત્વાત્ ॥

અર્થ:—વઢી જે તમે સમકિત દીક્ષાને અવસરે શ્રાવકને પો-
તાના ગુરુને સર્વસ્વ અર્પણ કરવું તેણે કરીને પરિગ્રહ કરવાનું પ્રતિ-
પાદન કર્યું તે પણ શોઝતું નથી, તે કહી દેવાને છે એ પરિગ્રહ તે
કયો ? ॥ શું ઉપાસ્ય ઉપાસક સંબંધ રૂપી છે, કે નિયમ પૂર્વક
જે આજ્ઞાવ્યવ્યવસ્થા છે તેણે કરીને નિયમ કરવો એ છે. તેમાં પ્રથ-
મનો પક્ક જે ઉપાસ્ય ઉપાસક સંબંધ તે તો ઘટતો નથી; કેમ જે
તેમાં તો સિદ્ધ સાધન દોષ આવે છે જે એ પ્રકારનો પરિગ્રહ તો સા-
ધુને તથા શ્રાવકને તથા હમારે પણ માન્ય છે એ હેતુ માટે ॥

ટીકા:—અથઘ્નિતીયઃ ॥ તન્ન ॥ આજ્ઞાવ્યવ્યવસ્થાયાઃ પ્ર-
વિત્રજિષ્ટપ્રવ્રજિતવૃદ્ધિવિષયતયૈ વાગમેદર્શનાત્ ॥ તથાહિ ॥
કદપવ્યવહારોક્તાદિ ગવ્યવસ્થૈવ મુપલ્લખ્યતે ॥ યઃપ્રવિત્રજિષ્ણ-
માયિકાદિપાઠપ્રવૃત્તઃ સત્રીણિ વર્ષાણિ યાવત્ પૂર્વાચાર્યસ્ય સ-
મ્યક્તદાતુરેવ જવતિ ॥

અર્થઃ—વઠી બીજો આત્મા વ્યવસ્થા રૂપી પક્કુ તેને વિષે પણ તે પરિગ્રહ નથી કેમ જે આગમને વિષે જેને પ્રવ્રજ્યા લેવાની ઇચ્છા હોય અથવા જેણે પ્રવ્રજ્યા લઈને ત્યાગ કરી ઠે એવા ગૃહસ્થને વિષેજ આજ્ઞાવ્યવ્યવસ્થાનું દેખવાપણું ઠે એ પ્રવ્રજ્યા લેવાની ઇચ્છા હોય તે સામાયીકાદિ પાઠને વિષે પ્રવર્તેલો ત્રણ વરસ સુધી પ્રથમનો આચાર્ય જે સમકિતને પમારનાર તેનોજ હોય.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ સામાશ્યાશ્યા ચલુ, ધમ્માચરિયસ્સ તિ-
ન્નિ જા વાસા ॥ નિયમેણ હોઈ સેહોઝકવમન્ન તપુવરિન્નયણા ॥
યસ્તુ નિજ્ઞવાદિર્જૂત્વા પુનઃપ્રવિવ્રજિષતિ તસ્ય યદ્દચ્છયાદિક ॥
અત્યક્તસમ્યક્તસ્તૂત્પ્રવૃજ્યયઃપ્રવ્રજતિ સ ત્રીણિ વર્ષાણિ યાવત્
પૂર્વાચાર્યસ્યૈવ ॥ યદાહ ॥ પરલિંગિ નિજ્ઞાણવા, સમ્મદંસણ જઠે
ઝ ઝવસંતે ॥ તદિવસમેવ ઇચ્છા સમ્મત્તજુણ સમા તિન્નિ ॥

અર્થઃ—જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઠે જે નિહવાદિક થૈને ફ-
રીથી પ્રવ્રજ્યા લેવાની ઇચ્છા કરે ઠે, તેને તો જ્યાં ઇચ્છામાં આવે ત્યાં
રહેવું એ દિશ ઠે, ને જેણે સમકિતનો ત્યાગ કર્યો નથી ને તે પ્રવ્રજ્યા
ગ્રહણ કરે તો તે ત્રણ વરસ સુધી પૂર્વાચાર્યનોજ ઠે એમ જાણવું, જે
માટે કહ્યું ઠે જે.

ટીકાઃ—ઉત્પ્રવ્રજિતસ્તુ દ્વિધા સારૂપી ગૃહસ્થશ્ચ ॥ તત્ર સા
રૂપી રજોહરણવર્જસાધુવેષધારી ॥ સચયાવજ્જીવં પૂર્વાચાર્યસ્યૈવ ॥
તન્મુંકીકતાન્યપિ ॥ યાનિપુનસ્તેન નમુંકીકૃતાનિ કેવલંવોધિતા

ન્યેવતાનિયમાચાર્ય મિચ્છંતિ, તસ્યાસૌદદાતિ તદીયાનિચતાનિ
ઝવંતીત્યન પત્યસ્યાયં વિધિઃ ॥

અર્થ:-જેણે પ્રવજ્યા મૂકી છે તે પણ બે પ્રકારનો છે એક તો
સા રૂપી તે રજોહરણ વિના કેવલ સાધુવેષનો ધરનાર છે. તે તો જા-
વજ્ઞાવ પૂર્વાચાર્યનોજ છે. ને તેણે મુંઝન કરેલા અથવા તેણે મુંઝન ન
કરેલા કેવલ પ્રતિબોધનેજ પમાડ્યા તે સર્વેતો જે આચાર્યને ઇચ્છે તે
નેજ એ આપે તે તેનાજ એ કહેવાય વિધિ છે તેજે શિષ્ય વિનાના
હોય તેનોજ એ વિધિ છે.

ટીકા:-સાપત્યસ્યત્વડપત્યાન્યપિ પૂર્વાચાર્યસ્યૈવ ॥ યદાહ ॥
સારુવી જાજીવં પુઘ્વાયરિયરિસ્સ જેય પઘાવે ॥ અહવાવિંસસં
દો ઇઘાએ જસ્સ સોદેઙ્ગ ॥ ગૃહસ્થઃપુનર્દિવિધો મુંઘિતઃ સશિખશ્ચ
સ ચ દ્વિવિધોપિ પૂર્વાચાર્યસ્ય ॥ યાનિચ તેનોત્પ્રવ્રજનાનંતરં વર્ષ
ત્રયાઙ્ગ્યંતરે બોધયિત્વા મુંઘીકૃતાનિ તાન્યપીતિ ॥ આહચ ॥ જો-
પુણ્ણિહત્થમુંઘો અહવ અમુંઘોઝ તિન્નિ વરિસાણા ॥ આરેણં ઘવાત્તે
સયંચ પુઘ્વાયરિયસવે ॥

અર્થ:-તે જે શિષ્ય પરિવાર સહિત છે તેને તો પોતાના શિષ્ય
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે; જે માટે તે કહ્યું છે જે ગૃહસ્થ પણ વઢી
બે પ્રકારનો છે એક તો મુંઘિતને બીજો શિખા સહિત તે બે પ્રકારનો
છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનોજ છે ને જે તેણે પ્રવજ્યા મૂક્યા પછી ત્રણ વર-
સમાં બોધ પમાડીને મુંઝન કર્યો છે તે પણ પૂર્વાચાર્યનાજ છે તે કહ્યું છે જે.

टीकाः—एवं चाज्ञाव्यवस्थाया मागमे व्यवस्थापितायां जवत्प्रकटितसामान्यगृहविषयाज्ञाव्यवस्थायाः क्वावकाशः येनेदानींतनरूढया प्रतिनियतगच्छविषयतया गृहपरिग्रहः क्रियमाणो जवतः शोभेत ॥ किंच एवाप्ताज्ञाव्यवस्था सुविहितानामेव प्रतिपादिता न पार्श्वस्थानां ॥

अर्थः—ए प्रकारे आगममां आज्ञाव्यवस्था स्थापी ठे तेमां तमे कटपी जे सामान्य गृहस्थने विषे आज्ञाव्यवस्था तेने रहेवानो अवकाश क्यां ठे जे जेणे करीने आ काळनी रुढिये नियम बांधी पोतपोताना गच्छने विषे गृहस्थनो परिग्रह करो ठो ते केम शोभे नज शोभे. वळी आ जे आज्ञाव्यवस्था ते तो सुविहितनेज करवानी ठे एम प्रतिपादन कर्तुं ठे पण पासस्थाने करवानुं नथी प्रतिपादन कर्तुं.

टीकाः—नन्वेवं तर्हि सम्यक्तूदीक्षाकृण्वे श्राद्धानां गुरवे स्व-समर्पणमुपचारवचनं प्रसज्येत, तन्नेदानीं तथाविधशरीरादि चेष्टान्निर्व्यग्यबहुमानसारं नैसर्गिकजनक्या तथाजिदधतां तेषा मौपचारिकज्ञावाज्ञावात् इतरथा सम्यक्त्वप्रतिपत्तेरनुपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी तमो एम आशंका करता हो जे समकित दीक्षाने अवसर गुरु पासे आचक्रनुं जे पोतापणाना समर्पणनुं वचन ठे ते उपचार मात्र ठे एम धवानो प्रसंग आवशे, तो एवी आ कांइ शंका न करवी केम जे ए अवसरे ते प्रकारनी शरीर आदिकनी चेष्टाथी जणानुं जे बहुमान ते पूर्वक स्वाज्ञाविक ज्ञक्तिण करीने तेम कहेता एटले पोतानुं समर्पण करता जे पुरुष तेमने उपचारिक ज्ञाव

न होय ए हेतु माटे ॥ ने जो एम न कहीए तो समकित प्राप्ति-
नी सिद्धि न थाय ए हेतु माटे ॥

टीका:-तदुक्तं ॥ काञ्चिस्तस्य येनात्मा सर्वथा न हि यु-
ज्यते ॥ अज्ञातेः कार्यमेवाहुः, रशेनाप्यनियोजनं ॥ नचैवंगुरोर-
पि तदनुमत्यादिना तज्ज्ञताधिकरणप्रसंगः ॥ ममकारविरहित
त्वेन तस्य जगद्वदाङ्गैव प्रवर्तमानस्य तदज्ञावात् ॥

अर्थ:-जेनो ज्ञक्तिए करीने आत्मा सर्वथा न जोमाय तो
ते पुरुषनी ए ज्ञक्ति सारी न कहेवाय केम जे अंश मात्र पण जेने
जोमावहुं तेतो अज्ञक्तिनुं कार्य ठे. एटले गुरुने आत्मानुं समर्पण
करहुं ते गुरु साथे पोतानो आत्मा जोमा ने जो आत्मा अंश मात्र
पण न जोमाय ए ज्ञक्ति न कहेवाय. ने वळी एम पण आशंका न
करवी जे गुरुने पण तेनी अनुमोदना आदिके करीने तेमां रक्षां जे
अधिकरण तेनो प्रसंग गुरुने पण थाय; केम जे ते गुरुने ममता-
रहितपणे जगवंतनी आज्ञाए करीनेज प्रवर्तपणुं ठे, माटे ते अधि-
करणनी प्राप्ति नथी.

टीका:-यदुक्तं ॥ गुरुणोविनाहिगणं, समन्तरहियस्स एत्थ
वत्थुंमि ॥ तज्ज्ञावसुद्धितुं, आणाइ पयट्टमाणस्स ॥ एतेन श्र-
द्धानुगुण्येन दानोपदेशादिना गुरोर्यद्वाद्दस्वीकारसमर्थनं, तद-
प्यसंगतमेव ॥ स्वीकारमन्तरेणैव ज्ञावानुरूप्येण धर्मं वृध्यर्थं
गुरोस्तेषु सद्भिषयदानाद्युपदेशप्रवृत्तेः ॥ यदुक्तं ॥ नाज्जणयत्त-
ज्ज्ञावं, जह होइ इमस्स धम्मवृद्धिं ॥ दाणाडुवएसाउं, अणेण त-
हइत्थजश्वं ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे एणे करीने श्रद्धाने अनुसरतो जे गुरुनो दानादि उपदेश ए आदिके करीने जे श्रावकना अंगिकारतुं प्रतिपादन कर्तुं ते पण अघटतुंज ठे केम जे श्रावकनो अंगिकार कर्ता विनाज जावने अनुसरतो धर्मनी वृद्धिने अर्थ गुरुनो ते श्रावकने विषे सत्पुरुषने दान आपबुं इत्यादिक उपदेशानी प्रवृत्ति ठे ए हेतु माटे ॥ जे माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे.

टीकाः—यदप्युक्तं ॥ ग्रहिणां दिग्बंधोपि यतिवन्न दुष्यतीति तदप्यसमीचीनं॥दुविहा सादूण दिसा,तिविहा पुण सादुणीण विनेया ॥ इतिन्यायेन यतिदिगूबंधवद्ग्रहग्रबंधस्य क्वचिदप्य श्रवणादिति ॥ एवंच ग्रहिपरिग्रह स्सर्वथायतीनां नोचितः ॥५॥

अर्थः—वळी तमे जे कहुं के यतिनी पेठे ग्रहस्थोने पण दिग्बंध करवामां दोष नथी इत्यादि ते पण तमारुं वचन अघटतुं ठे. केम जे शास्त्रमां एम कहुं ठे जे साधुने बे प्रकारनी दिशाने साध्वीने त्रण प्रकारनी दिशा जाणवी. इत्यादि न्याये करीने साधुना दिग्बंधनीपेठे ग्रहस्थने दिग्बंध करवानुं कोइ शास्त्रमां सांजलता नथी. ए हेतु माटे एम सिद्धांत थयो जे ग्रहस्थनो परिग्रह करवानुं साधुने सर्वथा अणघटतुं ठे. ॥ ५ ॥

टीकाः—चैत्यस्यजिन ग्रहस्य स्वीकरणं स्वायत्ततापादनं तत्र ॥ तुरत्रापि प्रथमद्वारादस्य जेदभाह ॥ गर्हिततमं प्रत्यह सकलचैत्यकृत्यचिंतातद्रव्योपज्ञोगादिना लोकेष्यतिनिर्दिष्टं मातृपत्यं मठनायकत्वं स्यान्नवेत् यतेर्मुनेः ॥ एतदुक्तंनवति ॥

ચૈત્યસ્વીકારેહિ યતીનાં તદ્વિતનં સકલમનુષ્ટેયં તસ્યચારંજદો-
ષવત્તયા દ્રવ્યસ્તવત્ત્વેન યતીનાં નિવારણાત્ ॥ તદધિકગુણ-
સ્થાનકજાવસ્તવનિષ્ઠત્વાતેષાં ॥ તદશક્તસ્યચ દ્રવ્યસ્તવે-
ધિકારાન્નિધાનાત્ ॥

અર્થઃ:-વઢી ચૈત્ય કેતાં જિનમંદિર તેનો સ્વીકાર ઇટલે પો-
તાનું કરી રાખવું તે પણ અતિ નિંદ્ય છે. તેમાં તુ શબ્દ જે છે તે પ્ર-
થમદ્વાર થકી આ દ્વારનો ખેદ કહે છે. ને સાધુને નિરંતર સમસ્ત
ચૈત્યના કામકાજની ચિંતા કરવી તથા તે ચૈત્યના દ્રવ્યનો ઉપજોગ
કરવો ઇત્યાદિકે કરીને લોકમાં અતિ નિંદ્યપણું છે. ને તેથી મુનિને
મઠપતિપણું હોય એ વાત કહી છે જે જો ચૈત્યનો અંકિરણ કરે તો
નિશ્ચે સાધુને તે ચૈત્યનું ચિંતન આદિ સકલ કરવા યોગ્ય કાર્ય તેના
આરંજનો દોષ આવે એ હેતુ માટે ને એ દ્રવ્યસ્તવ કહેવાય એ હેતુ
માટે યતિને એનું નિવારણ કર્યું છે કેમ જે એ દ્રવ્યસ્તવ કરતાં અધિક
ગુણસ્થાનક જે જાવસ્તવ તેને વિષે તે મુનિને રહેવાપણું છે માટે ને
જે જાવસ્તવ કરવાને અશક્ત છે ઇટલે અસમર્થ છે તેને દ્રવ્યસ્તવ
કરવાનો અધિકાર છે એમ કહ્યું છે.

ટીકા:-જાવચ્છણ મુગ્રવિહારિયા ડ દ્વચ્છણં તુ જિણપૂઆા
જાવચ્છણાનજઠો,હવિજ્ઞા દ્વચ્છણુ જુજ્જોાત્ત્વિતનેતુ યતીનાં જાવ
સ્તવાજાવપ્રસંગાત્ ॥ દ્રવ્યસ્તવસ્યચ ષટ્તજીવનિકાયવિરોધિ
ત્વેન તતોન્મૂનતરત્વાત્ ॥ તત્સંયમસ્યૈવચ પૂર્ણસ્ય જગવતા
મન્નિમત્ત્વાત્ ॥

अर्थः—ते चैत्यना कामकाजनी चिंता करे त्यारे तो यतिने जावस्तवना अजावनो प्रसंग थाय ए हेतु माटे ने जे अव्यस्तव ठे ते तो ठ जीव निकायनो विरोधी ठे ते हेतु माटे ते जावस्तव थकी अतिशय तेमां न्यूनपणुं ठे माटे ने जगवंते तेज संजमने पूर्ण मान्या ठे जे जावस्तव रुप ठे ते.

टीकाः—यदाह ॥ दवत्थजंय जावत्थजंय दवत्थओ बहुगुणुत्ति बुद्धिसिया ॥ अनिजणजणवयणमिणं, ठज्जीवहियं जिणाविति ॥ ठज्जीवकाय संजमदवत्थ ए सोविरुज्ज ए कसिणो, तो कसिणसंजमवि आ पुष्फाईयं न इहंति ॥

अर्थः—पाधरो ठे.

टीकाः—अथ चैत्यमुद्दिश्यारंजादयोपि यतेर्न विरुध्यन्ते ॥ तथाहि ॥ जगवान् श्रीवैरस्वामी त्रिदशविनिर्मितमणिमय-विमानस्योपरिष्ठात्सातकौञ्जमुज्जृज्जमंजोजमध्यासीनो जुञ्जक वृन्दारकवृन्देन पुरतोविधीयमानाऽवि गानगानहृद्यनाद्यातोद्य-निनादपूरितसमस्तनजस्तलो हिमगिरिशिखरव सैं श्रीदे-वतायाः सकाशाच्चिरगलसमुच्छलदतुच्छावंध्यसौगंध्यसुरजितककु-ष्मांताननानि विशप्रसूनानि हुताशनगृहाच्चप्रसूनानि समादाय पुर्या तथागतायतनानि विहाय विहायसा मंदानिलचलश्चेत-केतनं जिननिकेतनं पर्युषणमहसि समाजगामेति श्रूयते ॥ य-थोक्तं ॥ चेड्यपूया किं वडरसामिणा मुणिअपुव्वसोरण ॥ न

કયાપુરીઃ તદ્વ્યા મુરકંગસાવિ સાહૂણં ॥ અતસ્તચ્ચરિતમનુવર્ત-
માનાઃસંપ્રતિ કથં વયમુપાલંઝમહીમ ઇતિ ચેન્ન ॥

અર્થઃ--વહી તમે કહ્યું જે ચૈત્યને ઉદ્દેશીને જે આરંજ આ-
દિક કરવા તે પણ યાત્રિને વિરુદ્ધ નથી ॥ તેજ કહી દેવાને જે જે
જગવાન્ એટલે સમર્થ શ્રી વૈરસ્વામી દેવતાએ નિપજાવેલા મણિમય
વિમાન ઉપર સોનાનું વિકસ્વર કમલ તે ઉપર બેઠા, ને જુંજક દેવ-
તાના સમુદ્દે આગળ કર્યા જે સુંદરગાન તથા મનોહર નાદ્ય તેના
શબ્દવદે જેણે સમસ્ત આકાશતલ પૂરણ કર્યું જે એવી શોજાને ધરતા
થકા હિમાચલના શિખર ઉપર રહી જે શ્રી દેવતા તેના સમીપ થકી
અતિશ્વે ઝળઝળતી જે મોટી સુગંધી તેણે કરીને વિશારૂપી સ્ત્રીઝનાં
મુખ જેમણે સુગંધિમાન્ કર્યા જે એવાં કમલ તથા હુતાશન ગ્રહ થકી
પુષ્પ એ બેને લેશને મારગની નગરીઝમાં જે જે બૌદ્ધના મંદિર આવે
જે તેનો તેનો ત્યાગ કરીને આકાશ માર્ગે કરીને મંદ વાયુવદે જે
જિન મંદિરની ધોલી ધજા ચંચલ જે એ પ્રકારના જિનમંદિર પ્રત્યે
પજુસણના ઉત્સવને વિષે આવતા હતા. જે માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું જે
જે ચૈત્ય પૂજા શું વશ્વર સ્વામિયે નથી કરી, કરી જે તે વશ્વરસ્વામિ
કેવા જે, તો જાણ્યું જે પૂર્વનું સાર જેણે એવા માટે તે પૂજા સાધુને
પણ મોકલ્યું અંગ જે એ હેતુ માટે તેમના ચરિત્રને અનુસરતા જે અમે
તે તમારા ઝલંઝા યોગ્ય કેમ હોય નથીજ એવું લિંગધારીનું વચન
સાંજળીને સુવિહિત બોલે જે જે એમ તમારે ન બોલવું.

ટીકાઃ--જગવચ્ચરિતસ્ય જગતામાલંબનીર્કર્તુમનુચિતત્વાત
પાત્રસ્યર્ક્યાઽસ્મદાદીનામિક્ષુજક્ષણં યુજ્યતે ॥ તેનહિ
નહિ સ્તંભેરમ

जगवता तथाविधसंघप्रार्थनया तथागतमनोरथपथमथनाय
स्वतीर्थप्रोत्सर्पणायच स्वपाणिग्रहणं विना पूर्वोच्चितानि धूपे-
नाऽचितीकृतानिच कुसुमानि सकृदानोत्तानि जवतांच माला
काराणामिव सततं स्वयमुच्चयनगुंफनपाणिग्रहणादिना प्रकृत
प्रवृत्तिरूपलज्यते ॥ अतो जगवच्चरितमालंब्य देवनमस्याञ्जना
खोपजोगायैव केवलमजियुंजानाः कथंकारं जवंतो नव्रीमंते.

अर्थः—केम जे महा समर्थ पुरुषनुं आचरण तमारे आलंबन
करुं घटुं नथी, शायी के मोटा हाथी शेरनी आखीने आखी
एटले कुचा कहास्या विना जक्षण करी जाय ठे ते हाथीनी साथे
स्पर्द्धा करीने आपणा जेवाने आखी ने आखी शेरनी जक्षण क-
रवी योग्य नथी. ने ते जगवान् एटले महा समर्थ एवा वझर स्वा-
मीए तथा प्रकारनी एटले घणीज संघनी प्रार्थनाए करीने तथा
बौद्ध लोकोना मनोरथ मारगनुं मंथन करवाने एटले बौद्धनो परा-
जय करवाने, ने पोताना तीर्थना जय वृद्धि करवाने पोताना हाथे
लीधा विनाज पूर्वे धूपथी अचित्त करेलो जे पुष्पनो समूह, ते एक
फेरोज आण्यो ठे ने तमारी तो माळीनी पेठेज निरंतर पोतानी
मेळे पुष्प चुंटवां तथा गुंथवां हाथे जालवां इत्यादि हालमां प्रवृ-
त्ति देखाय ठे ए हेतु माटे मोटा पुरुषना चरित्रनुं किंचित उठुं लेइने
देव नमस्कारनुं मिय लइने केवल पोताना उपजोगने अर्थेज पुष्पने
वावरता ने आ प्रकारनुं कपट जावण करता तमो केम बोलतां
लजवाता नथी.

टीकाः—यदुक्तं ॥ चेद्व्यकुलगणसंघे, अन्नं वा किंचि काव-

निस्साय ॥ अहवावि अज्जवड्ढं तो सेवन्ती अकरणिज्झं ॥ ओहावणं
 परेसिं सति तथोब्जावणं च वड्ढं, न गणितं गणेमाणा पुब्बु-
 च्चियपुष्फमहिमं च ॥ गणेमाणंति आलंबनानि गणयंतः इत्यहो
 अविवेकसेकः सातिरेकः प्रव्रजितानामपि यदेवमंकुरयति महारं
 ज्ञमूरीरुहान् ॥ चण्डण घरावासं आरंज परिग्गहेसु वट्ठंती ॥
 जं सन्नाजेणं एयं अविवेयसामत्थं ॥ सन्नाजेणंति देवाद्यर्थ
 भेददित्तिनामभेदेन ॥ मंसनिविर्त्तिकाउं सेवइ दंतिकखयंति ध-
 णिजेया ॥ इय चइज्जणारंजं परववएसा कुणइ बालो ॥ अथ, चोएइ
 चेइयाणं खित्तहिरन्नाइ गामगोणाइ ॥ लगंतस्सउ मुणियो तिगरण
 सुद्धी कहनु जवे ॥ इत्यादिना चैत्यक्षेत्रादिचिंतां विदधतो यते
 स्त्रिकरणशुद्धिं दूषयतः पूर्ववद्विणो वचनादवसीयते यतेश्चैत्यो
 देशेनारंजो न दुष्यतीति चेत्तन सिद्धांतार्थां परिज्ञात् ॥ आगमे-
 बुत्सर्गतस्तावदारंजादिदोषेण सत्तायां क्षेत्रग्रामादीनां निषेध
 एव प्रत्यपादि ॥ तथाच कुतस्तया तच्चिंता यतेः ॥ अथ कथंचित्
 केनापि जडकादिना राज्ञाचैत्यस्य ग्रामादयो वितीर्णाः सन्ति ते
 च कदाचिद्बलवता केनापि हठेनापहर्तुमारब्धास्तदा संघलाघव
 रिरक्षिषया साधुश्रावकाणां तच्चिंताऽनुज्ञाता यदि तु लोकादिना
 यतिः स्वयं देशनाद्वारेण वा तान् मार्गयेत्तच्चिंतां वा विदध्यात्तदा
 तस्य चारित्राशुद्धिरेव ॥

अर्थः—इत्यादि चैत्य संबंधी खेतीवामीनी चिंता करतो
 त्रिकरण शुद्धिने दोष पमामतो ने पूर्व पक्ष करतो एवो
 लिंगधारी तेना वचनशीज जाणीए ठीए जे यतिने चैत्यनो उदे

हरीने आरंज करवा तेनो दोष नथी एम जो तुं कहेतो होय तो ते । कहेवुं. केम जे सिद्धांतना अर्थनुं परिज्ञान नथी, माटे एम कहो ॥ ने सिद्धांतमां उत्सर्गं श्रीकीज आरंजादि दोष करीने चैत्य स-
गामां एटले चैत्य संबंधी क्षेत्र गाम आदिकनुं जे करवुं तेनो. निषे-
ज प्रतिपादन कर्यो ठे. तो ते चैत्य संबंधी खेतरगाम होयज
ल्यांथी ? जे तेनी चिंता यतिने करवी पने. ने एम करतां कदाचित्
होइ प्रकारे महा आग्रहथी कोइक नडकादि राजाए चैत्य संबंधी
गाम आदिक आप्यो होय; तेने क्यारेक कोइपण बळवान पुरुषे ह-
गतकारे लेवानो आरंज कर्यो. त्यारे संघनी लघुता थाय माटे तेनी
ह्मा करवानी इच्छाए साधु श्रावकने तेनी चिंता करवानी आइ
आपी ठे. पण ज्यारे तो लोकादिके करीने यति पोतानी मेळे देशना
द्वारे तेने सागी ले अथवा पोतानी मेळेज तेनी चिंता करे तो ते
साधुना चारत्रपणानी अशुद्धताज थाय ठे.

टीकाः—तदुक्तं ॥ नम्र इत्थ विज्ञासा, जो एयाइं सयंवि-
मग्निज्ञा ॥ नहु होइ तस्स सुद्धी, अह कोवि हरिज्ञाएयाइं॥सब
ज्ञामेण तहिं, संघेणं होइ लग्गियवंतुं ॥ सचरित्तचरित्तीणं एयं
सवेसिकज्जांति ॥ अतःकथं सम्पृहृतया चैत्यारंजं कुर्वतामधुना
तनमुनीनां न दोषइति ॥ यदिच संप्रति संपूर्णज्ञावस्तवस्या-
शक्यत्वेन तदपेक्षया चैत्यकृत्यचित्तनमपि महाफलमन्युपेयते
तदा तेजकरजोहरणादिपरिहारेण ग्रहिनेपथ्यमन्युपगम्य
जिनपूजनमाद्रियतां ॥

अर्थः—ए हेतु माटे स्पृहाये सहित चैत्यनो आरंज करनार

आ काळना यतिने केम दोष न लागे. ने ब्रळी जो आ काळमां एवो संपूर्ण जाव ठे जे जाव पूजा करवा समर्थ नथी. माटे तेनी अपेक्षाए चैत्य संबंधी चिंता करवी तेमां पण मोटुं फळ ठे. एम जो जाणता हो तो ते साधुपणाने जणावनार रजोहरणादिक तेनो त्याग करीने गृहस्थना आचूषणरूप रुप जे जिनपूजा तेनो आदर करो.

टीका:-यदुक्तं ॥ जइ न तरसि धारेजं, मूलगुणजरं सज्जतर गुणं च ॥ मुतुण तोतिजूमि सुसावगतं वरतरागं ॥ अरहंतचे-इआणं, सुसाहुपूयारठं दढायारो ॥ सुस्सावगो वरतरं, न साहुवे-सेण चुअधम्मो ॥ रजोहरणादिखिंगं बिज्रतां तु चैत्योद्देशनापि यतीनामारंजविधानं महते पापाय लोकशोकाय च ॥ यदाह ॥ ठज्जीवनिकायदयाविवज्जित नेव दिख्खितं न गिही ॥ जइधम्माठं चुक्को, चुक्कइ गिहिदाणधम्माठं ॥

अर्थ:-रजोहरणादि खिंग धारण करनार यतिने तो चैत्यनो न्देश करीने आरंज करवो ते मोटा पाप जणी ठे ने लोकने शोक जणी ठे.

टीका:-तथा ॥ संप्रतिव्रतिवेषण, लोकमोषकमेव्वहो ॥ सि-तांबरेषु जातेषु, चौराः किं निर्मिता मुधेति ॥ एतेनोक्तन्यायेन संप्रति गृहमेधिनामित्यादिना यतीनां चैत्यस्वीकारसमर्थनंतदपिश्रद्धा समृद्धानां केषांचिच्छ्रद्धाना मद्यापिश्रुतोक्तविधिना चैत्यचिंता-करणादर्शनेन निरस्तं ॥

અર્થ:-વઢી આ કાઠમાં સાધુવેષે કરીને ઠગી લીધામાં સ-
મર્થ યવા શ્વેતાંબરી ત્રિહુ જગતમાં વિદ્યમાન છે તે શું કરવા ચોર,
મિથ્યા, નિપજાવ્યા હશે ? માટે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. એ કહ્યો જે ન્યાય
તેણે કરીને, ‘સંપ્રતિ ગૃહમેધિનાં’ ઇત્યાદિ વચનથી આરંજીને યતિને
ચૈત્યનો અંગિકાર કરવાનું પ્રતિપાદન કર્યું હતું તે સર્વેનું ધનન થયું.
કેમ જે શ્રદ્ધાવંત કેટલાક આવક હજુ સુધી પણ શાસ્ત્રમાં કહેલા
વિધિ પ્રમાણે ચૈત્યની ચિંતાદિક કરે છે તેને પ્રત્યક્ષ જોઈને ઊંચ
એ હેતુ માટે.

ટીકા:-યથાપિ ચૈત્યસ્વીકારાર્થતયા, સીલેહ મંલખલણ ૬
ત્યાગમોપદર્શનં તદદષ્ટસંગતં ॥ અસ્યાન્યાર્થત્વાત્ ॥ તથાહિ ॥
કેચિત્ સુવિહિતા વિહારક્રમેણાંતરા કંચિદુદ્ભવશ્રાવકં મધ્યસ્થ-
જૂરિલોકમંતઃસ્થિતચૈત્યચિંતાનિરવધાન દેવકુલિકજીર્ણશીર્ણ
પ્રાયેકજિનસદનાધિષ્ઠિતં અમમેકં પ્રાપ્તાસ્તત્રચ તેપવાદેન દેવ-
કુલિકાનાં શિક્ષાદ્યર્થં દેવકુલં ગતાપત્તસમારચનસંજ્ઞવે કાલેન
ગચ્છતાત્રત્રત્યલોકસ્ય ઝડકતયા જૈનમાર્ગાન્યુપગમ ગુણં સુવિ-
હિતસંપાતેન સંજ્ઞાવયંતો દેવકુલિકાન્પ્રત્યાહુઃસીલેહેત્યાદિ ॥

અર્થ:-જો પણ ચૈત્યનો અંગિકાર કરવાને ‘સીલેહમંલ’
ઇત્યાદિ આગમ વચન દેવામાં, તે પણ અઘટતાં દેવામાં કેમ જે
એ આગમનો અર્થ વીજો છે. તેજ કહી દેવામાં છે જે કેટલાક સુ-
વિહિત સાધુને અનુક્રમે વિહાર કરતા થકા કોઈક વચ્ચે એવું ગામ
આવ્યું જે તેમાં આવકનો હુદ્દે થયો છે પણ ગામમાં તો લોકની
વસ્તી ઘણી છે ને તેમાં ચૈત્યની ચિંતા કરવામાં અસાવધાન યવા

પૂજારી રહ્યા છે ને જૂનું ને બહુધા પમેલું એવું એક જિનમંદિર જે ગામમાં છે એ પ્રકારના ગામમાં આવ્યા સતા તેમાં તે સુવિદિત સાધુ અપવાદ માર્ગે દેવપૂજારીની શિક્ષાદિકને અર્થે દેવકુળમાં ગયા ને વિચાર કરે છે જે આ ચૈત્યનું સમારવું થયે સતે આ ગામના જડિક લોકે છે તે જૈન માર્ગનો અંગિકાર કરશે, એવું સંજવ છે કેમ જે સુવિદિત પુરુષનું જે આગમન છે તે જૈન માર્ગનો અંગિકાર કરવારુપ ગુણ જાણી છે માટે દેવકુલીક પ્રત્યે તે સુવિદિત બોલે છે જે 'સીલે-હમંલ' ઇત્યાદિ ગાથાએ કરીને કહે છે.

ટીકા:—જોદેવકુલિકા એતાનિમંલપલકાનીવ મંલપલ કાનિ યથા મંલસ્ય પલકોજ્વલતયા આસનિર્વાહ એવં જવતામપિ ચૈત્યનિર્મલતયા તત્સદનસજ્જતયાચ નિર્વાહ: ॥ અતો નિર્વાહેતુચૈત્યાનિ શીલયત સમારચયત ॥ ઇતરે સુવિદિતાઃ ચોયંતિ પ્રેરયંતિ તંતુમાશ્સુ લૂતાત્ત્વપ્રસારણાદિષુ ॥ અથ તે લિંગિનઃ સવૃત્તયઃ ચૈત્યચિંતા વિનાપિ પ્રાક્સંચિત્તદ્રવિણનિચયેત વિદ્યમાનનિર્વાહા સ્તદા તાન્ અગ્નિયોજયંતિ ॥ અંવાનિંતિ નિષ્ઠુરવાચા શિક્ષયંતિ ॥ યથાજોડ્ઙ્ઙાકિમિત્યેતાનિ ચૈત્યાનિ ન સમારચયથ યતેતાનિવિના પશ્ચાદપિ ન જવિતા જવતાં નિર્વાહ: ॥

અર્થ:—જે જો દેવકુલિક આજે ચૈત્ય છે તેતો મંલપલ જેવાં છે એટલે મંલ તે કોશ્ક જાતિ વિશેષ પુરુષ, તે પોતાની અજિવિકાના કારણરુપ જે ચિત્રપલક તેની ડબ્બલતા રાખે તો તે થકી તેનો જેમ નિર્વાહ થાય છે તેમ તમારે પણ ચૈત્યની નિર્મલ

राखवी तथा तेनी सारी संज्ञाळ करवी तेथी तमारो निर्वाह ठे माटे निर्वाहना कारणरुप जे चैत्य तेने समारो एटले ठीक करो ने वळी सुविहित एम प्रेरणा करे ठे जे आ करोळीयानां जाळां काढी नाखीने साफ करो. इत्यादि प्रेरणा करे ठे तो पेण वळी ते लिंगधारीयो पोतानी आजीविकाये संपूर्ण ठे तेथी चैत्यनी चिंता कर्पा विना पण प्रथमथी संचय करेलो जे अव्यनो समूह तेणे करीने तेमनो निर्वाह विद्यमान ठे. एवुं देखे त्यारे तेमने कठोर वाणीथी शिक्षा आपे जे जो अज्ञानी आ चैत्यनी केम संज्ञाळ करता नथी, जे माटे ए चैत्य विना पढीथी पण तमारो निर्वाह नहि थाय.

टीकाः—अणिच्छत्ति ॥ अथ देवकुलिकाः सातलंपटतयैतदपि कर्तुं नेहंति तदा सुविहिताः स्वयमेव तंतुजालादीनि फेकिंति अपसारयंति ॥ उपहासजयाद् गृह्णिन्निरदृश्यमानाः कथमेवं सुविहितानां स्वयं चैत्यसमारचनप्रवृत्तिरिति यदि कश्चिदब्रूयात् तत्रैतत्समर्थना येदंगाथा युगलमुत्तिष्ठते ॥

अर्थः—हवे देवकुलिक अतिशय साता सुखमां लंपट थया ठे माटे ए करोळीयानां जाळां दूर करवां एटलुं पण करवा न झे तो ते सुविहित पोतानी मेळेज ते तंतुजाळ आदिकने दूर करे ठे. तेमां पण गृहस्थ लोक जेम न देखे एवी रीते ते काम करे ठे केम जे सुविहित साधुनी पोतानी मेळे चैत्यने समारवुं तेमां आ प्रवृत्ति केम थइ ? ए प्रकारनुं गृहस्थ लोक उपहास करे तेना जयथी. जो वळी कोइक आ वातमां संशय करे तो तेना समर्थननी करनारी आ वे गाथा प्रसंगथी लखीये ठीए.

ટીકા:-અન્નાજ્ઞાવે જયણાશ્યગના સો હવિજ્જ મા તણાપુગ્ગ
 કયાયગણાશ્સુ ઈસિંગુણ સંજવેશ્હરા ॥ ચેદ્વયકુલગણસંવે આ-
 યરિયાણં ચ પવયણસુપ્પયા ॥ સન્નેસુવિતે હ કયં, તવસંજમમુજ્જુમે-
 તેણાસ્યાર્થ:-અન્યાજ્ઞાવે શ્રાવકાજ્ઞાવે યતસ્તત્ર શ્રાઘા ન સંતિ
 થેન તણવ સમારચનં કુર્વારિન્ અતઃસ્વયંયતનયા કુર્વંતિ ॥ મામ્-
 ચૈત્યસમારચનં ॥ કાવોદ્દાનિરિતિચેત્ અતઆહ ॥ માર્ગનાશો જૈન
 માર્ગોન્નેદોમાજૂત્તત્રતેન હેતુના પૂર્વકૃતાયતનાદિષુ ચિરંતનજિ-
 નગૃહેષુ ઈષદ્ગુણસંજવે સતિ મનાગૂલોકસ્ય જિનમાર્ગપ્રવૃત્તિ
 સંજાવનાયાં ॥

અર્થ:-આ વે ગાથાનો અર્થ ટીકાકાર લખે છે જે શ્રાવક
 આદિનો અજ્ઞાવ સતે જે હેતુ માટે તે ગામમાં શ્રાવક રહેતા નથી,
 જે તે ચૈત્યનું સમારણું ઇત્યાદિ કરે. એ હેતુ માટે સુવિહિત યતનાયે
 કરીને તે કામ કરે છે. ત્યારે કોઈ કહેશે કે ચૈત્યનું સમારણું ન થાય
 એમાં તમારી શી હાની છે ? એવી આ શંકા કરે તો તે ઉપર કહે
 છે જે વૈત્તમાર્ગનો ઉદ્ધેદમાં થાય તે ગામમાં એ હેતુ માટે પૂર્વે કરેલાં
 માટે અતિશયજુતાં થયેલાં જિનમંદિર વિદ્યમાન છે તે થોમોકગુણ
 થવાનો સંજવ છે. એટલે લોકને જિન માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ થાય એમ
 સંજવ છે.

ટીકા:-અયમાશયઃ ॥ તત્રહિ દેશેતદૈવૈકં જિનજનનં તતશ્ચ
 શ્રાવકાજ્ઞાવેન દેવકુલિકાનાંચસુખરસિકત્વેન ચૈત્યર્ચિતાયજ્ઞા-
 વે તત્રદેશે જિનગૃહાજ્ઞાવાન્માગાહિદોમાજૂદિતિ ॥ તત્રત્યલોકસ્ય

माध्यस्थेन गुणसंज्ञावनया सुविहिता अपितत्र जिनगृहे कां-
चिच्चितांयतनया विरूति ॥

अर्थः—आ अजिप्राय ठे जे ते देशमां एकज जिन जवन ठे ने
तेमां श्रावक नथी ने देवकुलिक ठे ते घणा सुख शीलिया ठे माटे
चैत्य चिंतादिक कांइपण करी शकता नथी माटे ते देशमां जिन
मंदिरनो अज्ञाव ठे तेथी मार्ग तो उब्बेद न थाय ए हेतु माटे ने
मध्यस्य दृष्टिए जोतां ते देशना लोकने गुण थवानुं संजवे ठे. माटे
सुविहित पण ते जिनमंदिरने विषे यतनाये करीने कांइक चिंता
करे ठे एटले तेने पोते पण समारे ठे.

टीकाः—॥ इहरति ॥ इतरथा एवंविधगुणाज्ञावे चैत्यकुल
गणसंघाचार्यप्रवचनश्रुतेषु सर्वेष्वपि वैयावृत्यस्थानेषु तेषु
तेषुतेन सुविहितेन कृतं वैयावृत्यं तपः संयमोद्यमं कुर्वतेति ॥ एवं
रूपाखवंता ज्ञावे सुविहितस्य न चैत्यचिंतया काचित् स्वार्थ
सिद्धिः संयमोद्योगस्यैव तस्य सर्वोत्तमत्वादित्यर्थः ॥

अर्थः—जो एम न होय तो एटले ए प्रकारनो गुण न होय
तो तप संयममां उद्यमवंत एवा ते सुविहित साधु जे तेमणे चैत्य
१ कुल २ गण ३ संघ ४ आचार्य ५ प्रवचन ६ श्रुत, ए सर्व विया-
वच्छ करवानां स्थानक तेमने विषे वियावच्छ करीज ठे. केम जे
ए रुपनुं जो आखंबन न होय तो सुविहितने चैत्यचिंता करवाथी
कांइपण स्वार्थ सिद्ध करवानी नथी तेमने तो संजमने विषे उद्योग
करवो एज सर्वोत्तमपणुं ठे एवो अर्थ ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—एवंचास्या गमस्य तात्पर्ये नास्माच्चैत्यस्वीकार-
सिद्धिः ॥ मार्गोच्छेदजयेन हि श्रावकाज्ञावे तच्चैत्यसमाचनं प्रति
सुविहितानां देवकुलिकप्रेरणं न तु यतीनां कृत्यमेतदित्यजिसं-
धानेन ॥ अतः कथमयमागमश्चैत्य स्वीकारार्थतया यतीनां प-
र्यवस्येदिति ॥

अर्थः—माटे ए आगमनुं तात्पर्यं विचारी जोतां ए थकी
चैत्यनो अंगिकार करवो ए वात सिद्ध यती नथी ने श्रावकनो अ-
ज्ञाव ठे ते मार्गोच्छेद थवाना जय थकी ते चैत्यनुं समारवुं कहुं माटे
सुविहित यतिनुं ए कृत्य ठे षट्ठे सबै सुविहितने ए करवा योग्य
ठे एवा अनुसंधाने करीने देवकुलिकने प्रेरणा करवी एवो ए आ-
गमनो अजिप्राय नथी. ए हेतु माटे यतिने चैत्यनो अंगिकार करवो.
ए प्रकारे ए आगमनो ज्ञावार्थ केम सिद्ध थाय ? नज थाय.

टीकाः—एवंच त्वमेव परिज्ञावय मार्गानुसारिण्यामनीषया
यन्मुनेर्देवाधिकारं चिंतयतः कथं माठपत्यमतिकुत्सितं न प्रस-
ज्यत इति ॥ लौकिकाश्चप्पाहुः ॥ यदीच्छेन्नरकं गंतुं, सपुत्रपशुवां-
धवः ॥ देवेषूपधिकृतिं कुर्याजोषुच ब्राह्मणेषुच ॥ तथा ॥ नरकाय
मतिस्तेचेत, पौरोहित्यं समाचर ॥ वर्षयावत्किमन्येन माठपत्यं
दिनत्रयमिति ॥

अर्थः—बली ए मार्गने अनुसरति बुद्धिये तुं पण विचारी जो
जे देवाधिकारनी चिंता करनार मुनिने मठपतिपणुं केम अतिशय

निंदित नहि होय. एतो अतिशय निंदा थवानोज प्रसंग ठे केमजे लौकिक शास्त्र पण एम कहे ठे जे पुत्र, पशु, बांधव तेमना सहित जो नरकमां जवानी इच्छा होय तो देवने विषे तथा ब्राह्मणने विषे अधिकार कर ने वळी जो तारी नरकमां जवानी मति होय तो एक वरस सुधी पुरोहितपणुं कर ने वळी ते करतां ए सर्वे नरकमां जवानां साधननुं शुं प्रयोजन ठे एक त्रण दिनसुधी मठपतिपणुं कर. जेणे करीने कुटुंब सहित नरकनी प्राप्ति शीघ्र थाय इत्यादि महा निंदितपणुं अन्य दर्शनमां पण ठे.

टीकाः—इदानीं निगमयति ॥ इति यस्मादर्थे यस्मात् एव मित्युक्तक्रमेण व्रतवैरिणी चारित्रप्रतिपंथिनी इति हेत्वार्थो जिन्नक्रमः सचाग्रे योद्ध्यति ॥ ममतां अर्थादिषु स्वीकारबुद्धिः इति तस्माद्धेतो नैयुक्ता नोपपन्ना मुक्त्यर्थिनां निर्वाणान्निष्ठाषिणां मुनीनामिति वृत्तार्थः ॥

अर्थः—हवे ए वातनी समाप्ति करता सता कहे ठे ॥ जे इति शब्दनो एवो अर्थ करवो, एटले जे हेतु माटे पूर्वे कह्यो एक्रम थकी चारित्रनी वैरी एटले नाश करनारी ममता ठे एटले अव्यादिकनो अंगिकार करवानी बुद्धि ए प्रकारनी ठे. एहेतु माटे मुक्तिना बांढक मुनिने ए ममता करवी युक्त नथी, एम एकाव्यनो अर्थ ठे.

टीकाः—सांप्रत मसंयमादिदोषप्रदर्शनेनाप्रेक्षिताद्यासन धारं निराकर्तुमाह ॥

अर्थः—हवे असंजम आदि दोष देखामवे करीने पळेवण न थाय एवां आसन तेनो द्वार प्रत्ये निषेध करता सता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

ज्वति नियतमत्रा संयमः स्याद्विज्ञूषा, नृपतिककु-
दमेतदलोकदासश्च जिह्वोः ॥ स्फुटतरङ्ग संगः सात
शीलत्वमुच्चै, रिति नखलु मुमुक्षोः संगतं गब्दिकादि
॥ ११ ॥

टीकाः—ज्वति जायते नियतं सर्वदा अत्र गब्दिकाद्यासने
ऽसंयमो जीवरक्षाऽज्ञावः ॥ गब्दिकादेर्नित्यस्यूतत्वादिना प्रत्यु-
पेक्षणाद्यज्ञावे विवरादिना तदंतःप्रविष्टानां तदंतरेचोत्पन्नानां
वा त्रसादीनां तत्रोपवेशनेन विनाशसंज्ञवात् ॥ जिह्वोरितिवृत्त
मध्यस्थप्रदं सर्वत्र संबध्यते स्यात् ज्वेत् विज्ञूषाशोभा तत्रोपवि-
ष्टस्य जगतोप्युपरिवर्त्यहमिति विज्ञूषाकार्याजिमानप्रवृत्तेर्विज्ञू-
षा च यतीनामवश्यं वर्जनीया ॥

अर्थः—गादी आदिक आसन राखे ठेते निश्चे निरंतर अ-
संजम थाय ठे एटले जीव रक्षा थइ शकती नथी केम जे गादी
आदिकजे आसन ते निरंतरशीवेलां ठे ए हेतु माटे पनीलेहण आ-
दिक थइ शकतुं नथी माटे तेनां ठिडआदि द्वारे करीने तेमां पेवा
जे जीव तेमनं ~~तथा तेमां~~ थया जे त्रसादिक जीव तेमनुं ते

આસન ઉપર બેસવાથી વિનાશ થવાનો સંજવ છે. વ્રતને મધ્યે રહ્યું જે જિહ્વા ઇટલું પદ તેનો સર્વ જગાણ સંબંધ કરવો. જિહ્વા ઇટલે સાધુ તે ગાદી ઉપર બેસે ત્યારે હું જગતના પણ ઉપરી રહેનાર હું એ પ્રકારની શોજાથી કાર્ય કરવામાં અજિમાનની પ્રવૃત્તિ થાય એ હેતુ માટે ને મુનિને શોજા તો અવશ્ય ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ વિભૂસાવત્તિયં જિક્ષ્વુઃ, કમ્મં બંધશ્ચિક્ષણં ॥ સંસારસાગરે ધોરે, જેણં પરુશ્ ડુત્તરે ॥ ઇતિ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે શોજામાં વર્તતો જે જિહ્વા તેને ચીકણાં કર્મ બંધાય છે ને તે કરીને જિહ્વા જે તે શો-જા કરીને મહાધોર ને ડુઃખથી તરાય એવો જે સંસારરૂપી સમુદ્ર તેમાં પડે છે, ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચન છે.

ટીકા:—નૃપતે રાજઃકકુદં ચિહ્નં રાજાદીનામેવ પ્રાયેણ મહ-
ર્ક્ષિકાનાં તત્રોપવેશદર્શનાત્ ॥ લોકહાસો જનતોત્રાસનં ચ શ-
બ્દોદોષસમુચ્ચયે જિહ્વોર્થતેઃ ॥ અહોજિહ્વોપજીવિનો મું-
ન્નિતા અપ્યેવં વિધાસનેષૂપર્વિશતીત્યાદિસેર્વ્યજનવચનશ્રવણાત્ ॥
સ્ફુટતરો લોકપ્રકટઃફહ ગબ્દિકાદૌ સંગઃ પરિગ્રહો મહાધનત્વેન
મૂર્ઘાદિતુત્વાત્ ॥ સાતશીલત્વં સુખલાલસત્ત્વં ॥ તદંતરેણ હંસ
સ્તાદિપૂર્ણેષુ સ્પર્શેષુ તથાવિધાસનેષુ યત્વનુચિતતયા સિદ્ધાંત
નિષિદ્ધેષૂપવેશાઽસંજવાત્ ॥

અર્થ:—વઢી એ ગાદી આદિક આસન રાજાનું ચિહ્ન છે ને

બહુધાએ રાજા આદિક મહર્ષિ લોક તે તેવા આસન ઉપર બેસે છે એમ દેખીએ ઢીણ, ને વઢી યતિની લોકમાં હાંસી થાય છે. ચ-શ-બ્દનો એ અર્થ છે જે દોષનો સમૂહ એથી થાય છે. લોકની હાંસી એમ થાય છે જે અહો ! ઝીલ માગીને આજીવિકા કરનાર મુંઝીત માથાવાલા પણ આ પ્રકારના આસન ઉપર બેસે છે ઇત્યાદિ ઇર્ષા સહિત લોકનાં વચન સંજલાય એ હેતુ માટે લોકમાં અતિશય પ્રસિદ્ધ ગાદી આદિકનો પરિગ્રહ છે તે મહા ધનપણે સંસારમાં મૂર્ખાનું કારણ છે ને વઢી સુખકારી જેનો સ્પર્શ છે ને અતિશય કોમલ રૂ આદિક વસ્તુએ ઝરેલાં સાત શીલપણને જાણવનાર એવાં તે સિદ્ધાંતમાં મુનિને અઘટિતપણે બેસવાનો નિષેધ કરેલો છે માટે ગાદી આદિક આસન તેને વિષે સાધુને બેસવાનો સંજવજ નથી.

ટીકા:-ઉચ્ચૈ રતિશયેન ઇતિહેતૌ અન્યો હેતુન્યો ન લ્હુ, નૈવ લ્હુ રવધારણે મુમુક્ષોર્મોક્ષાર્થિનો યતેઃ સંગતં યુક્તિયુક્તં ગબ્દિકાધ્યાસનં ઉપજોગતયેતિ શેષઃ ॥ લોકપ્રસિદ્ધો રૂતાદિ-જૂતઆસનવિશેષો ગબ્દિકા ॥ આદિશબ્દાન્મસૂરકસિંહાસ-નાદિપરિગ્રહઃ ॥ એતેન યદપિ—નાણાહિંબરતરમિત્યાદ્યાગમ વલ્લેન પ્રવચનપ્રજાવનાંગતયા યતીનાં ગબ્દિકાસિંહાસનાધ્યાસ-નોપવેશનસમર્થનં તદપિ સુખશીલતાવિલસિતં ॥

અર્થ:-મોક્ષના અર્થી યતિને ગાદી આદિક આસન અતિ-શય અઘટિતજ છે. ‘ન લ્હુ’ એ અન્યયનો નિશ્ચયવાચક અર્થ છે, માટે યતિને એ પ્રકારના આસનનો ઉપજોગ કરવો તે યુક્તિ યુક્ત નિશ્ચે નથીજ. ‘ઉપજોગતયા’ એટલું પદ ઉપરથી શેષ લેવું. લોક-

मां प्रसिद्ध रू आदि वस्तुए जरेलुं जे आसन विशेष ते गादी
कहीए. आदि शब्दथी मशरुनी तलाइ सिंहासन इत्यादिकनुं ग्रहण
करवुं. एणे करीने जे पूर्वे 'नाणाहिउ' इत्यादि आगम वचननुं
बल लइने प्रवचननुं प्रजावक अंगपणे यतिने गादी सिंहासन आ-
दिक आसन उपर वेसवानुं प्रतिपद्हीए प्रतिपादन कर्युं हतुं ते सर्वे
पण सुखशीलीयापणानो विलास ठे.

टीका:- तथाहि॥ किं यतेर्महार्हगण्डिकाद्यासनोपवेशनमेव
प्रवचनप्रसिद्धसम्यग्ज्ञानादित्रयाजिव्यंजनं ? न तावदवाद्यः॥
इदानींतनरूढया निर्गुणस्य कस्यचिदनागमइस्याचार्यादेः सदसि
व्याचिख्यासया महार्हासनोपवेशनेपि प्रवचनप्रज्ञावनाया अ-
नुपपत्तेः प्रत्युत तादृशस्तस्य तथाभूतासनमध्यासीनस्य केनापि
तर्ककर्मशवाग्जद्विशद्वियतारातिकोविदेन प्रतिवादिना हिसस्य
स हृदय हृदयंगम प्रतिवचनाज्ञावेन महाप्रवचन लाघवा-
पादनात् ॥

अर्थ:- तेज प्रतिपादन करे ठे जे यतिने मोटा मोटा मूलनी
गादी आदिक आसन उपर वेसवुं एज प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग
ठे के प्रवचनमां प्रसिद्ध एवुं सम्यग् ज्ञान दर्शन चारित्र ए अणनो
प्रकाश करवो ए प्रवचननी प्रज्ञावनानुं अंग ठे तेनो उत्तर वोलुं तेमां
प्रथमनो पढ़ ते तो अंगिकार करवा योग्य नथी. केम जे आ काळनी
रूढीए कोइक आचार्य आदिक ते आगमनो अजाण ठेने गुणरहित
ठे तेने सजामां व्याख्यान कराववानी इहाए मोटा मोटा मूलना
आसन उपर वेसारीए तो पण प्रवचननी प्रज्ञावना तेथी यइ सकती

नथी. जलटो ते पुरुष प्रवचननी लघुता करे ठे. केम जे ते पुरुष तेवा प्रकारना आसन उपर बेगो ते बखत कोइक आकरी वाणीरूपी शस्त्रना प्रहारवते शत्रुना पराजय करवाने पंक्ति एवो तर्कवादी प्रतिवादी पुरुष ते पराजय पमाने ठे. शार्थी के पंक्तिना मनने प्रसन्न करे एवो तेथी उत्तर न थाय ए हेतु माटे तेवो पुरुष तो प्रवचननी लघुता करनार ठे.

टीका:—तथाच पठ्यते ॥ गुणै रत्तुंगतां याति, नचोच्चासन संस्थितः ॥ प्रासादशिखरस्थोपि क्राकः किं गरुनायते ॥

अर्थ:—बली ते उपर साहित्यनो श्लोक आ प्रकारनो कहेवाय ठे जे गुणे करीने मोटापणुं पमायठे. पण उंचा आसन उपर बेगथी नथी पमातुं. जेम मोटी हवेलीना शिखर उपर कागमोजइने बेगो पण ते शुं गरु पक्षीनी पेठे मोटापणानुं काम करी शकशे ? नहि करे. तेम ते पुरुष पण प्रवचननी प्रज्ञावना नहि करी शके.

टीका:—अथ द्वितीयः ॥ तर्हितत्रैव प्रज्ञावनाकल्पलता मूलतया प्रयत्यतां किंवृद्धासनाद्याटोपेन मुग्धजनबंधीकरणेन ॥ यदुच्यते ॥ गुणेषु यत्नः क्रियतां, किमाटौपैः प्रयोजनं ॥ विक्री-यंते न घंटानि, गावः क्षीरविवर्जिताः ॥

अर्थ:—हवे बीजो पक्ष अंगिकार करो जे गुणने बिषे प्रयत्न करवुं केम जे ते गुण मांहेज प्रज्ञावनारूपी कल्पलतानुं मूलपणुं रखुं ठे माटे जोळा माणसने बंधन करनार एवो मोटा आसननो आटोप

તેણે કરીને શું? જે માટે નીતિવચન આ પ્રકારનું છે જે ગુણને વિષે પ્રયત્ન કરવું તેમાં આટોપનું શું પ્રયોજન છે કેમ જે તે ઉપર દૃષ્ટાંત જેમ દૂધ રહિત ગાય તે ઘંટાવતે વેચાતી નથી. એટલે જેમ કોઈક ગાય સદાકાલ દૂધ દેતીજ નથી. તે તેનું સારું મૂલ્ય ઉપજાવવા વાસ્તે તેની કોટે ઘણી ઘંટાનું બાંધીને આટોપ કરીએ પણ તેનું મૂલ્ય સારું ઉપજે નહિ તેમ ગુણ વિના કેવલ મોટા મોટા આસન ઉપર બેઠા તેણે કરીને પ્રવચનની પ્રજાવના થાયજ નહિ.

ટીકા:-આગમે ચ શિષ્યોપધ્યાદિત્રિરેવસૂરિનિષદ્યાવિધા-
નાન્નિધાનાત્ ॥ ઉપદેશમાલાયામપિ ॥ નવિ ધમ્મસ્સ જ્ઞ-
ત્યત્ર જ્ઞ-
સનાદ્યાસનનિષેધપ્રતિપાદનાત્ ॥ કિંચાપ્રત્યુપેક્ષત્વેનાકલ્પ-
નીયતયાગમનિષિદ્ધદૂષ્યપંચકાંતર્વર્તિત્વેન ગબ્દિકાદ્યાસનસ્ય
પ્રવચનપ્રજાવનાનંગત્વાત્ ॥

અર્થ:-આગમને વિષે પણ કહ્યું છે જે શિષ્ય તથા ઉપધિ-
શ્વાદિકે કરીનેજ સૂરિને નિષદ્યાનુ વિધાન કહેવાપણું છે એટલે સૂરી
આવે ત્યારે શિષ્ય આસન પાથરી આપે, ત્યારે જો સિંહાસન ઉપર બે-
સવાનું હોય તો એમ નકહેત. ઉપદેશમાલામાં પણ ‘નવિધમ્મસ્સજ્ઞ-
-જ્ઞા’ એ જગાએ જ્ઞ-
વ્યાખ્યાન્ન કરવે કરીને વસ્તુતાએ સિંહાસનાદિ આસનનો નિષેધનું
પ્રતિપાદન દેખાય છે એ હેતુ માટે. વળી જેની પમિલેહણ ન થઈ
શકે માટે અકલ્પવાપણે આગમમાં નિષેધ કર્યો જે દૂષ્ય પંચક ॥
હુલે જેની પમિલેહણ થાય માટે દોષયુક્ત જે પાંચ વસ્તુ તેમાં ગા-

दीआदि जे आसन ते गणावेलां ठे माटे तेने प्रवचननी प्रजावनातुं
अंगपणुं नथी ए हेतु माटे.

टीका:-यदाह ॥ अप्पमिलेहियदूसे तूली उवहाणगं चना
यथा ॥ गंडुवहाणालिंगिणि मसूरए चेव पोत्तमएपा॥द्वह्विकोय
विवावारनवय अतहया दाढगालीय ॥ दुप्पमिलेहियदूसे एयं
वीयं जवे पणगं ॥

अर्थ:-ते शास्त्र वचन आ प्रकारनां ठे जे,

टीका:-अत्रहि तूद्युपधानगब्दिकाप्रावरणपुष्पपटाद-
योऽप्रत्युपेक्ष्यतया यतीनामसंयमहेतुत्वेनानु पादेयतपोपन्यस्ताः
॥जवंतस्तु तूद्युपधान गब्दिकादीन्येव जगवत्सिद्धांतमात्सर्येणै
व :हठाद्विरतमुपश्रुजानाःप्रवचनमाहित्यमानयंत उपलज्यंत
इत्यहोमहामोहमदिरा मदयति विदुषोपि ॥

अर्थ:-आ शास्त्र वचनने विषे तलाइ, उंशिकां, गादी, र-
जाइ, पुष्पपट इत्यादिकनी पमिलेहण न थाय तथा दुःखे एवाका-
रणथी यतिने असंयमनुं कारण ठे माटे न ग्रहण करवापणे थाप्यां
ठे ने तमोतो तलाइ, ओशिकां, गादी इत्यादिक जगवंतना सिद्धांतनी
साथे मस्तर पणेज एटले विपरीतपणेज हठात्कारे निरंतर उपजोग
करो ठे; तेथी प्रवचननुं मलीनपणुं करता देखाउं ठे माटे अहो
एतो मोटा मोह रुपी मदीरा विद्वानने पण एटले जाण पुरुषने
पण मद करे ठे.

टीकाः—यदपि राजवणीय इत्यागमबलने व्याख्यानादौर्लिंग-
हासनोपवेशनोपपादनं तदपि न सचेतसांचतेश्चमत्कारकरं ॥
तथाहि ॥ राजोपनीतसिंहासनोपविष्टा गणधरा व्याख्यांतीति
किंराजोपनीतएव सिंहासनोपविष्टा अहोराजोपनीतेपि उप-
विष्टा इत्यपि किमु उपविष्टा एव न तोपविष्टा अपीति चत्वारः पक्षाः
कषाया इव नवदन्निमतव्याघातद्वान्निष्ठंते ॥

अर्थः—जे पण राजवणीय इत्यादिके आगम बले करीने व्या-
ख्यानादिकेने विषे सिंहासनने विषे बेसवालुं प्रतिपादन कर्तुं ते पण
पंक्तिना चितने चमत्कारनुं करनार एवुं नथी. तेज कही देखाके
ठे जे राजाए प्राप्त कर्तुं जे सिंहासन ते उपर बेठा एवा जे गणधर
ते व्याख्यान करे ठे इत्यादि. ए जगाए तने पूठीए जे शुं राजाए
आपेलुं एवुंज सिंहासन ते उपर बेठेला के अहो राजाए आपेला
सिंहासनने विषे पण बेठेला ने बेठा ए जगाए जे अपिशब्द ठे तेथी
बीजा बे विकल्प जे शुं वेठाज के बेठा पण ए चार प्रकारना पक्ष
उत्पन्न थया, ते जाणे तारा चार कषाय मूर्तिमान उत्पन्न थया होय
ने शुं ? एम तारा मतने नाश करवामां अतिशे काह्या ठे.

टीकाः—॥तत्र यद्याद्यः पक्षस्तदागणधरन्याय नुसारेण न-
वतामपि राजोपनीतसिंहासनस्थानामेव व्याख्याप्रसंगः ॥
अथ द्वितीयस्तदा राजोपनीते तदन्योपनीतेपीत्ययमर्थ स्त-
त्रापि विकल्पे किं तदन्योपनीते राजव्यतिरिक्तजनोपनीतं
आहोस्वोपनीतं ॥

अर्थः—तेमां जो प्रथम पढ़ानो अंगिकार करो त्यारे तो गंगाधरना न्यायने अनुसारे तमारे पण राजाए आपेला सिंहासनने विषेज वेशीने व्याख्यान करवानो प्रसंग आवशे. ने वळी बीजो पढ़े, जे राजाए आपेलुं ने बीजाए पण आपेलुं एवा पढ़ानो अंगिकार करंशो तो तेमां पण वे विकटप ठे जे शुं राजा विना बीजा लोके आपेलुं के ग्रहो पोताने अर्थे करावीने एटले यतिने अर्थे करावीने बीजा लोके आप्युं राजाए पोते आपेलुं.

टीकाः--न तावदाद्यः ॥ राजव्यतिरिक्तलोकानां सिंहासनं जावेनतदुपनीतत्वानुपपत्तेः ॥ नृपासनं विनाऽन्यस्याभिधानं कोशादिषु सिंहासनव्यपदेशासिद्धैः ॥ नृपासनं यत्तद्व्यासनं सिंहासनं च तदितिवचनात् ॥ अन्यत्र तु तद्व्यपदेशस्य ज्ञातत्वात् ॥ ननु जवत्त्वग्निर्माणवकश्यादौ सर्वथा तदाकारधारणतदर्थक्रिया कारित्वादि विरहेण कतिचित्तद्गुणयोगादग्निशब्दस्य माणवके ज्ञातत्वं मिदं तु मात्रयापित्तिरहा जावेन सकल तद्गुणोपपत्तेः कथं ज्ञातत्वं ॥

अर्थः—तेमां प्रथमनो विकटप जे राजा विना बीजा लोके आपेलुं तो राजा विना बीजा लोकोने सिंहासन होय नहीं माटे तेणे आपेलुं ए वात केम सिद्ध थाय ने राजासन विना बीजानुं सिंहासन एवुं नाम अभिधान कोशादिकने विषे सिद्ध कर्तुं नथी. ॥ केमजे ते कोशनुं वचन आ प्रकारनुं ठे जे राजानुं आसन ते ज्ञासनं कहीए तथा सिंहासन कहीए ए हेतु माटे ने बीजा जगाए ते सिंहासननुं नाम कहेवाय ठे ते तो लाक्षणिक ठे, एटले मुख्य

પણે નથી ગૌણપણે છે હવે પ્રતિવાદીની આ શંકા ગ્રહણ ફરીને કહે છે જે ॥ અગ્નિર્માણવકઃ ॥ ઇટલે આ બોકરો અગ્નિરૂપ છે ઇત્યાદિ સ્થલને વિષે સર્વથા પ્રકારે તે અગ્નિના જેવા આકારનું ધારણ તે બોકરો કરતો નથી તથા તે અગ્નિના ગુણ તેના યોગ એ બોકરામાં છે તે માટે અગ્નિ શબ્દનું બોકરાને વિષે આરોપણ કર્યું તેથી એ અગ્નિ શબ્દ લાક્ષણિક કહેવાયો પણ આ જગાએ તો સિંહાસનના જેટલા ગુણ છે તે સર્વ ગુણ સહિત એનું સિંહાસન કહેવાનું છે. લગાર પણ ગુણ ઓળો કહેવો નથી માટે આ જગાએ સિંહાસન શબ્દનું લાક્ષણિક પણું કેમ કહેવાય ? નજ કહેવાય.

ટીકાઃ—અગ્નિધાનકોશપાઠોપલક્ષણતયાસમાધાસ્યતે અન્યથા જગત્પ્રાતિહાર્યાતઃપાતિન્યપિતસ્મિનૂ સિંહાસનશબ્દે ગૌણત્વં પ્રસજ્યેત્ ॥ એવંચરાજોપનીતે તદન્યોપનીતેવા તસ્મિન્નુપ-વિષ્ટા ગણધરાવ્યાચક્ષતે તદનુસારેણ વયમપીતિ કિમનુપપન્નમિ-તિચેત્ ॥ એવંતર્હિપ્રત્યુપેક્ષાદ્યનર્હતયા તદ ધ્યાસનસ્યમુનીનામનનુ ગુણત્વાદિતિપરિહારોસ્તુ ॥

અર્થઃ—વઢી અગ્નિધાન કોશ પણ ઉપલક્ષણથી સમાધાન કરે છે જે સકલ સિંહાસન ગુણ સહિત એ સિંહાસન છે ને જો એમ ન કહીએ તો જગવંતના પ્રાતિહાર્યમાં રહ્યું જે સિંહાસન તેને વિષે પણ સિંહાસન શબ્દનું ગૌણપણું પ્રાપ્ત થાય વઢી જો તમો એમ કહે-તા હો જે રાજાએ આપેલું અથવા તે વિના વીજાએ આપેલું તે સિં-હાસન ઉપર બેસીને ગણધર વ્યાખ્યાન કરે છે, તેને અનુસારે અમે પણ વ્યાખ્યાન કરીએ ઢીએ, એમાં શું અઘટતું છે. એમ જો તું કહેતો

होय तो पम्बिलेहणादि करवा योग्य ए वस्तु नथी माटे ते उपर मुनिने बेसवुं ते गुणकारी नथी. ए प्रकारे तारी आशंकानो परिहार थशे.

टीका:-नापि द्वितीयः स्वार्थनिर्मापितसिंहासनस्थाधा कर्मत्वेन यतीनां तत्रोपवेशनायोगात् ॥ यत्पर्यञ्जक्तश्रावकादिनिर्मापितस्यापि तद्भदेव वर्जनीयत्वात् ॥

अर्थ:-हवे बीजो पद्द पण घटतो नथी केम जे तेमां पो-
ताने अर्थे नीपजाव्युं जे सिंहासन तेने विषे आधाकर्मिक दोष
खागे ए हेतु माटे साधुने ते उपर बेसवुं ते अयोग्य ठे. ने यतिने
अर्थे कोइक जक्त श्रावकादि तेणे नीपजाव्युं होय तो पण पूर्वनी
पेठेज त्याग करवा योग्य ठे.

टीका:-नापि तृतीयः ॥ तथाहि ॥ राजोपनीतसिंहासन
सम्प्रापेपि कुतोपि हेतोस्तत्रोपवेशनासंज्ञवे न गणधराणां व्या-
ख्यानाज्ञावप्रसंगः ॥ तथाच तदा नुसारेण ज्ञवतामपि ॥

अर्थ:-त्रीजो पद्द जे बेठाज ते पण घटतो नथी केम जे
राजाए सिंहासन आपे सते पण कोइ कारण माटे ते उपर बेसवा-
नो संज्ञव न थाय त्यारे गणधरथी पण व्याख्याम न थाय एवो प्र-
संग आवशे तेम तमारे पण ते गणधरने अनुसारे राजाए सिंहासन
आप्युं होय त्यारेज आपेला सिंहासन उपर बेसीनेज व्याख्यानाथाय
नहीं तो न थाय एवो-प्रसंग आवशे माटे त्रीजो पद्द पण घटयो नहीं

टीका:-॥ नापिचतुर्थः ॥ तथाहि ॥ ज्वतुगणधराणां राजो-
पनीत सिंहासनोपवेशनानुपवेशाभ्यां व्याख्यानविधिः ॥
राजोपनीतसिंहासनोपवेशनसंज्ञावनास्पदत्वात्तेषां ज्वतां तु
राजोपनीतसिंहासनप्राप्ति संज्ञावनायां सत्यामेवान्यपाप्युप-
विष्टानां व्याख्यानकरणं संगच्छेत ॥

अर्थ:-बली चोथो पक्ष जे, वेगो पण, तेपण घटतो नथी,
जे गणधरने तो राजाए आपेल सिंहासन उपर बेसीने अथवा न
बेसीने व्याख्यान विधि करवानुं हो केम जे ते गणधरने तो राजाए
आपेला सिंहासनने, ते उपर बेसवानुं संज्ञवे ठे. पण तमारे तो रा-
जाए आपेल सिंहासननी प्राप्ति कदाचित् संज्ञवेज, तोपण ते विना
बीजे बेसीने व्याख्यान करवानो संज्ञवे ठे.

टीका:-एवंच प्रदर्शितागमावष्टंजेनसिंहासनोपवेशनं
कथमपि ज्वतां नोपद्यते॥ तस्मादयमस्यागमस्याज्जिप्रायः ॥य-
दोगणजृतां व्याख्यानानेहसि कश्चिद्भद्रकादिः पृथ्वीपतिरुपवे-
शनाय स्वं सिंहासनमुपनयति तदातच्चेतोनुवृत्त्यातत्राधिकं ते
प्रज्ञावनादिलाजं संज्ञावयंतस्तदा तदासनमध्यास्यापि व्याचक्षते॥

अर्थ:-ए प्रकारे तमे देखारुनुं जे आगम वचन तेनुं अव-
खंवन करवे करीने सिंहासन उपर बेसवानुं तमारे कोइ प्रकारे पण
शास्त्रथी सिद्ध थतुं नथी ते हेतु माटे ए आगमनो तो आ प्रकारनो
अज्जिप्राय ठे जे ज्यारे गणधरने व्याख्यान करवो समय होय त्यारे
कोइक ज्जिक राजा गणधर महाराजाने बेसवा सारु पोतावुं सिं-

હાસન ત્યાં લઈ જાય છે. ત્યારે તેના ચિત્તની અનુવૃત્તિ રાખવે કરીને પ્રજાવનાદિ લાજની સંજાવના કરતા સતા તે આસન ઉપર બેસીને પણ વ્યાખ્યાન કરે છે.

ટીકા:—અન્યથાતુ તેષાં જગવત્સમીપવર્તિના મુત્સર્ગેણ તત્પાદ પીઠાધ્યાસનેન કદાચિત્તતઃ પૃથ્વીહરતાં ચૌપગ્રહિકપટ્ટાદ્યુપવેશનેન સ્વનિષદ્યોપવેશનેન વા ઠ્યાખ્યાવિધિઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ એવ મધુનાપિગીતાર્થસૂરિજ્ઞિરુત્સર્ગેણૌપગ્રહિક પટ્ટસ્વનિષદ્યાદ્યુપવેશનેન વ્યાખ્યાનં વિધેયં ॥

અર્થ:—એમ જો ન હોય તો જગવતની સમીપ રહેનાર એવા તે ગણધરને ઉત્સર્ગે માર્ગે તે જગવંતના પાદપીઠ ઉપર બેસવાનું છે એ હેતુ માટે ને કયારેક તે જગવંતથી જુદા વિહાર કરે ત્યારે તો ચૌદ ઉપકરણથી બાહ્યાર જે ઉપકરણ તે ઔપગ્રહિક કહીએ તે ઉપગ્રહીક એવાં પાટપ્રમુખ આસન તે ઉપર બેસવું તેણે કરીને અથવા પોતાના આસન ઉપર બેસવું તેણે કરીને વ્યાખ્યાન વિધિ પ્રતિપાદન કર્યો છે. એમ આ કાલમાં પણ ગોતાર્થસૂરીએ ઉત્સર્ગ માર્ગે ઉપગ્રહીક પટ્ટ અથવા પોતાનું આસન તે ઉપર બેસીને વ્યાખ્યાન કરવું.

ટીકા:—અપવાદતસ્તુ કદાચિદ્રાજકુલાદિગમનૈ તત્પ્રાર્થનયા સિંહાસનાદ્યુપવેશનેનાપિ ॥ નત્વિદાર્નીતનરુઢયાય શાકથં ચિત્સિંહાસનાદાદ્યુપવેષ્ટવ્યમિતિ ॥ એતેન યદપિ વૈરસ્વામ્યુદ્ગ્રહરણેન યતીનાં મહાર્હસિંહાસનાધ્યાસનપ્રતિપાદનં તદ-

प्यपास्तं ॥ कनककमल सिंहासनादीनां गब्दिकाद्यपेक्षयाऽद्व-
दोषत्वेन कथंचिदपवादेन सातिशयानां तथैवज्जव्योपकारसंज्ञा-
वनया व्याख्यानादौ सिद्धांति श्रवणात् ॥ गब्दिकादीनां चकेव-
लसातशीलताव्यंजकत्वेन सिंहासनाद्यपेक्षया महादोषत्वेन
चव्याख्याविधौ क्वचिदप्यननुज्ञानात् ॥

अर्थः—अपवाद थकी ते ब्यारेक राजकुलादिकमां गये ठते
ते राजादिकनी प्रार्थनाए करीने सिंहासनादिक उपर बेसीने पण
व्याख्यान करे पण आ कालना साधुनी रुढीए जे ते प्रकारे
सिंहासनादिक उपर चढी बेसवुं एम नथी एणे करीने जे श्री वैर
स्वामीना दृष्टांते करीने साधुने मोटा मूलना सिंहासनादिक उपर
बेसवानुं प्रतिपादन कर्तुं हतुं तेनुं खंरुन थयुं ने सुवर्ण कमळ सिं-
हासनादिक तेनुं गादी आदिकनी अपेक्षाए अद्वप दोषपणुं ठे तेहेतु
माटे कोइक प्रकारे अपवाद मार्गे अतिशय सहित एवा मोटा पुरुषोने
ते प्रकारे ज्व्य प्राणीनो उपकार थाय एवुं संजवतुं होय तो व्या-
ख्यानादिकने विषे सिंहासन उपर बेसवानुं सिद्धांतने विषे सांजखीए
ठीए पण गादी आदिक तो केवल साता सुखनुं जणावनार ठे ने सिं-
हासनादिकनी अपेक्षाए महा दोषपणुं ठे ए हेतु माटे व्याख्यान आ-
दिकने विषे कोइ जगाए पण शास्त्रमां आज्ञा आपी नथी.

टीकाः—यदपिक्वचिदपवादेन तेषामपज्ञानं तदपिग्लाना
वस्थायां गुप्तवृत्त्या पुरुषविशेषमाश्रित्य न यथाकथंचित् ॥ त-
स्मात्तत्प्राग एवयतीनां न्याय्यः ॥ एतेन गब्दिकाद्यासनमुपादेय

મિત્યાદૌપ્રયોગેપિ ગબ્દિકાદેઃ પ્રવચનપ્રજ્ઞાવનાં ગત્વસ્યોક્તન્યાયે
ન નિરસ્તત્વાદ્દેતુરસિદ્ધોવેદિતવ્યઃ॥સ્વપક્ષસાધનં તુ યતીનાં ગ-
બ્દિકાયાસન મનુપાદેયં અસંયમહેતુત્વાત્ આધાકર્મિક
ઝોજનવદિતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૧-॥

અર્થઃ:-વઢી જે ક્યારેક અપવાદ માર્ગે તેમને ગાદી આદિ-
કની આજ્ઞા આપી છે, તે પણ ગ્લાનાદિક અવસ્થામાં ગુત્તવૃત્તિયે
કરીને પુરુષ વિશેષને આશ્રીને કહ્યું છે પણ જે તે પ્રકારે ગાદી ઘ-
ટ્ટણ કરવાનું નથી, તે ગાદીનો ત્યાગ કરવો એજ યતિને ન્યાય છે,
એણે કરીને ગાદી આદિ આસન ઘટ્ટણ કરવું એ પ્રકારનો જે અનુ-
માન પ્રયોગ કહ્યો હતો તે પણ ગાદી આદિકને પ્રવચન પ્રજ્ઞાવનાનું
અંગપણું નથી માટે કહ્યો એ પ્રકારનો ન્યાય તેણે કરીને તેનું સ્વંન
થવાપણું છે માટે એ હેતુ અસિદ્ધ થયો એમ જાણવું ને પોતાના પ-
ક્ષનું જે અપમાન સાધન તે તો સાધુને ગાદીઆદિક આસન ન ઘટ્ટણ
કરવું. અસંયમનુ કારણ છે એ હેતુ માટે; આધાકર્મિક ઝોજનની
પેટે જેમ આધાકર્મિક ઝોજન છે તેમ ગાદી આદિ આસનનું ઘટ્ટણ
કરવું તે પણ અસંયમનું કારણ છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો
॥ ૧૧ ॥ ગાદી આદિ આસનના સ્વંનનો સાતમો દ્વાર થયો.

ટીકા:-સાંપ્રતં સનામોચ્ચારસાવધાચરિતાન્નિધાનપુરસ્સરત
દોષપ્રદર્શનેન સાવધાચરિતાદરદ્વારં નિરસ્યન્નાહ ॥

અર્થઃ:-હવે નામનું કહેવું તેણે સહિત સાવધ આચરીતનું

कहेवुं ते पूर्वक तेना दोष देखामवा तेणे करीने सावध आचरणानो
आदर करवा रूप द्वारनुं खंमन करतासता ग्रंथकार कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

गृहीनियतगच्छागू जिनगृहे धिकारोयतेः प्रदेय-
मशनादि साधुषु यथा तथारंजिभिः ॥ वतादि विधिवा-
रणं सुविहितां तिकेगारिणांगतानुगतिकैरदः कथम
संस्तुतं प्रस्तुतम् ॥ १५ ॥

टीकाः—गतस्य पूर्वप्रस्थितस्य कस्यचित् अनुपश्चाद्गतं-
मनमन्यस्य यत्तद् गतानुगतं तदेषामस्तीति गतानुगतिकाः ॥
अस्त्यर्थेष्कप्रत्ययस्तद्धितः ॥ अयमर्थः ॥ यथा गङ्गुरिकाः कांचन
दिशं प्रतीत्य कांचिदेकामविकां पुरोगच्छंतीमवलोक्य तदनुमार्गे-
ण पाश्चात्याः सर्वा अपितामनुगच्छंति न मार्गस्य सुगमदुर्गम-
त्वादिकं मृगयंति.

अर्थः—जेम लोकमां गारुरियो प्रवाह कहेवाय ठे तेम चा-
लनार पुरुषोए अयुक्त करवा सांरुयुं ठे एम आगल कहेशे, कोइक
प्रथम चाव्यो ने तेनी पठवामे विचार्या विना बीजानुं जे चालवुं
ते गतानुगतिक कहीए, ने गतानुगत जेमने ठे ते गतानुगतिक
कहीए व्याकरण शास्त्रमां अस्त्यर्थे ए प्रकारना तद्धित सूत्रे करीने
गतानुगतिक एवो प्रयोग सिद्ध अयो तेमां आ परमार्थ ठे जे जेम

गागरनो समूह कोइक दिशनी प्रतिति करीने कोइक एक आगल चालनार गागरने जोइने तेनी पढवाके मार्गे मार्गे पाठली सर्व गागर पण जाय ठे पण आ मार्ग सुगम ठे के दुर्गम ठे एम कोइएण विचारती नथी.

टीका:-तथा जिनप्रवचने सुखलोलतया कंचिदेकं प्रवाह मार्गे गच्छंतं वीक्ष्य तच्छीलतयान्येपि तन्नयाय्यान्याय्यतामविचार्यन्तोये तमनुगच्छन्ति ते सांसारपथाज्जनंदित्वात्तथोच्यंते॥तैर्ग-
तानुगतिकैर्लोकप्रवाहपतितैर्यत्याज्ञासैः अदएतत् सकलजन प्रत्यक्षगृहिनियतगच्छजजनादिकं सावद्याचरितं.

अर्थ:-तेमज जिन प्रवचनने विषे सुखनी लालचपणे को-
इक एकने लोक प्रवाह मार्गे चालतो देखीने तेना जेवा न्याय अ-
न्यायने न विचारता बीजा केटलाक पुरुष जे तेनी पढवाके चाले
ठे ते संसार मार्गमांज खुशी थएला ठे ए हेतु माटे ते गागरीआ
प्रवाहनी पेठे चालनार कहीए ढीए ते जे गतानुगतिक लोक प्र-
वाहमां पढेला यतीनो आज्ञास मात्रवके जणाता ते लिंगधारी पु-
रुषोए आ प्रत्यक्ष जणातु जे गृहस्थने नियमोए पोताना गच्छुं
सेवन करुं इत्यादि सावद्य आचरण प्रगट कर्तुं ठे.

टीका:-अस्य सावद्याचरितस्यानेकविधस्यापि समुदायरूप
तयैकत्वविवक्षणात् अदइत्येकवचनं कथमितिदोष गर्जप्रकार
वचनोनिपातः केन कुत्सितप्रकोरेण असंस्तुतं यतीनामकृत्यतया-

अपरिचितमप्यनुचितमितियावत् प्रस्तुतं प्रारब्ध माहृतमित्यर्थः॥
तदेव नामग्राहमाह.

टीका:-अनेक प्रकारनुं पण सावध आचरण तेनो समुदाय
रूपे एकपणुं कहेवानी इहा ठे ए हेतु माटे अदस् शब्दनुं एकवचन
कहुं ठे कथं प्रकारनो आक्षेपगर्जित एटले तिरस्कार सूचना कर-
नार निपात ठे ते आ जगाए कह्यो ठे लिंगधारीए शा प्रकारनुं आ-
चरण प्रगट कर्तुं ठे ? तो निर्दित प्रकारे एटले यतिने न करवापणे
जे ठे ते अनुचितनो आदर कर्तुं ठे एटलो अर्थ ठे तेनु नाम ग्रहण
करीने कहे ठे एटले आ वस्तु न फरवानी ठे तेनो आदर करे ठे
ते वस्तुनुं नाम जे.

टीका:-गृहीश्रावकोनियतं गच्छांतरपरिहारेणैकतरं गच्छमा-
चार्यप्रतिबद्धयतिसमुदायं ज्ञजते परिगृह्णातिस तथा॥गृहिनियः
तगच्छज्ञाक्त्वेन हि यतीनामिदानीं सर्वज्ञक्त पानादि निराबाधं
निर्वहतीतिधिया जवतीतिक्रियापदंयथासंज्ञवमत्राभ्याहार्य ॥
गृहिनियतगच्छज्ञाक्त्वंच यतीनां तद्गतसकलारंज्ञानुमत्या-
दिना पापसत्त्वप्रसंगेनासंस्तुतं ॥

अर्थ:-गृहस्थने पोत पोताना गन्ननो अंगीकार करवो बीजा
गच्छमां न जनुं इत्यादि अघटीत स्थापन करेठे एटले श्रावक बीजा
गन्ननो त्याग करीने हरेक कोइ एक गच्छ एटले आचार्य प्रतिबद्ध
जे यतिनो समुदाय ते रुपी गन्न तेने जजे तेनुं सेवन करे ए प्रका-
रनो उपदेश करे ठे कारण के ज्यारे गृहस्थ नियमाये करी एक

ગચ્છને વિષે રહે તેણે કરીને નિશ્ચે આ કાલના યતિને સર્વ જીવ પાનાદિક નિરાવાધ પ્રાપ્ત થાય, સુખે કરી નિર્વાહ થાય, એ બુદ્ધિયે કરીને શ્રાવકને ગચ્છનું અજિઘાન ધરાવે છે. જવતિ ક્રિયાપદનો અધ્યાહાર કરી જ્યાં જેમ ઘટે તેમ જોઈવું ને જ્યારે ગૃહસ્થ એક ગચ્છને જીજે ત્યારે યતિને તે શ્રાવકોએ કરેલા જે સકલ આરંજ તેની અનુમોદનાદિકે કરીને પાપ લાગવાનો પ્રસંગ થાય છે તે હેતુ માટે એ લિંગધારી ન કરવાનું કરે છે.

ટીકા:--યદપ્યુત્પદ્યતેહીત્યાદિનાઽધ્યતનકાંક્ષાપેક્ષયા તત્સમર્થનં તદપિ ન યુક્ત તસ્યાપવાદિક તયાગમોક્તાધાકર્મ્માદિવિષયત્વાન્નસર્વથા નિષિદ્ધગૃહ્ણિનિયતગચ્છજનવિષયત્વં ॥ કિંચગૃહ્ણિનિયતગચ્છજનમંતરેણાધુનાતનયતીનાં માત્સર્યાદિગૃહસ્થાન્યોન્યાકૃષ્ટયાકલહઃ સ્યાદિતિ જવતાંતદચ્યુપગમઃસત્સાંગતઃ॥

અર્થ:--વઢી લિંગધારી પ્રત્યે કહે છે જે તમોએ ન્તપદ્યતે ઇત્યાદિ વચનને આરંજીને આ કાલની અપેક્ષાએ સાધુનો નિર્વાહ થાય ઇત્યાદિ કારણ ગૃહસ્થને પોતે પોતાનો ગચ્છ કરી રાખવાનું પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ યુક્ત નથી કેમ જે તે તારું પ્રતિપાદક વચનનો અપવાદપણે કરીને શાસ્ત્રમાં કહેલો જે આધાકર્માદિ દોષ તેનું વિષયપણું છે. એ હેતુ માટે સર્વથા નિષેધ કરેલું જે ગૃહસ્થને નિયમાથી એક ગચ્છમાં રહેવાપણું તેનું એ સ્થાન છે વઢી તમે કહ્યું જે ગૃહસ્થને નિયમાયે એક ગચ્છમાં રહ્યા વિના હાલકાલના યતિને મત્સરપણાથી માંહોમાંહે એક બીજાને ઁંચાતાણ કરવાથી ક્લેશની ઉત્પત્તિ થાય એ પ્રકારનું જે તારું કહેવું તથા જાણવું તે અઘટવું છે.

टीकाः—कालदोषान्नवनवप्राप्तुर्नवस्सुविहितदर्शनने गुण-
वत्त्वादिबुद्ध्या श्रावकाणां तदंतिकगमनादिना ज्वतामिदानीं
प्रत्युत विवक्षितकलहस्याधिक्योपलंभात् इत्यहोदं दशूकजिया
पलायमानस्य केसरीमुखे निपातः ॥

अर्थः—केम जे नवा नवा प्रगट थता जे सुविहित तेमने दे-
खीने गुणीपणानी बुद्धिये करीने श्रावक तेमनी पासे गमनादिक
करशे त्यारे तो तमारे आ काळमां पण नलटो अधिक क्लेश थशे
जे अमारा गच्छना श्रावक थइने ए सुविहित पासे केम गया इ-
त्यादि, माटे अहो आतो मोटुं आश्चर्य जेवुं जे तमे अल्प क्लेश
मटाववानुं प्रगट करवा जतांज मोटो क्लेश प्राप्त तमारे थयो माटे
ए न्याय तो ए प्रकारनो थयो जे जेम कोइक सर्पना जयथी नागो
ते सिंहना मुखमां जइ पमयो तेम तमारे थयुं.

टीकाः—तथा जिनगृहे देवसदनेऽधिकारः सकलतत्कृत्यचिं-
तननियोगोयतेर्मुनेः श्राद्धानामिदानीं तच्चिंतानिरवधानताव्या-
जेन ॥ अस्य चासंस्पतत्वं चैत्यस्वीकारद्वारनिराकरणे प्रागे-
वदर्शितं ॥

अर्थः—वळी मुनिने जिनमंदिरने विषे अधिकार एटले समस्त
देवमंदिर संबंधी कामकाजनी चिंतानुं जोरुवुं शाथी कै आ काळमां
श्रावकने देवमंदिर संबंधी चिंता करवामां सावधान नथी इत्यादि
मिष लइने अघटनुं करवा मांरुं ठे ते अयुक्त ठे ते चैत्य अंगिकार
करवाना द्वारनुं खंरुन करुं तेने विषे प्रथम देखांरुं ठे.

टीका:—तथा प्रदेयं वितरणीयं अशनादि अशनं जोजन-
मोदनादि आदिशब्दात् पानकादिग्रहः साधुषु यतिषु अत्रच
संप्रदानेपि विषयविवक्षया सप्तमी ॥ यथातथा येन तेन प्रका-
रेण अशुरुमपीत्यर्थः ॥ आरंजिनिर्गृहस्थै रघुना केवलेन शुद्धे-
नाशनादिना निर्वाहान्नावादिति ॥ अशुद्धाशनादिदानप्र-
वर्तनस्य चासंस्तुतत्वमौद्देशिकजोजननिरसनावसरे प्रतिपादितं ॥

अर्थः—बली साधुने आपवा योग्य जे ओदनादि जोजन
तथा आदि शब्दधी पानकनुं पण ग्रहण करवुं आ जगाए चतुर्थीना
अर्थमां सप्तमी विज्ञप्ति थइ ठे, अशनपान जे ते प्रकारे एटले अ-
शुरू होय तोपण श्रावके साधुने आपवुं ए प्रकारे बोले ठे. केम जे
आ कालमां शुरू जोजनादिके करीने साधुनो निर्वाह न थाय माटे
ए प्रकारनुं मिष लेशने अशुरू जोजनादि दवानुं प्रवर्तन अघटित
ठे ते औद्देशिक जोजननुं खंफन कर्युं ते अवसरे प्रतिपादन कर्युं ठे.

टीका:—तथा व्रतं सर्वविरतिरादिशब्दाद्देशविरतिसम्य-
क्त्वारोपणतदंतिकगमनादिग्रहः ॥ ततश्च व्रतादिविधेः सर्वविर-
त्याद्यज्युपगमस्य वारणं निषेधः सुविहितांतिके सन्मुनिसमीपेऽ
गारिणां श्राद्धानामेतद्देशनापरिणतांतःकरणानां ॥ नास्मत्पार्श्वे
दीक्षादिकमपि ग्रहीष्यंतीतिबुद्ध्या ॥ एतस्य चासंस्तुतत्वं तेषां
सुविहिताज्यासे देशनाकर्णनव्रतादिनिषेधेनय त्याज्यासोत्सूत्र
देशनासिद्धतालूनविवेकमस्तकतया तद्धेतुकातिवारितप्रसर
दुर्गतिवज्रपातापादनात् ॥

अर्थः—वली व्रत एटले सर्व विरतिरूप, आदि शब्दथी देश विरतिरूप, तथा समकितनुं आरोपण इत्यादि व्रतना विधिनो निषेध करे ठे एटले सुविहित पासे जइने श्रावकने कोइ व्रतनो अंगिकार न करवो एम निषेध करे ठे शार्थी के ए लिंगधारी एम जाणे ठे जे आ श्रावक सुविहित पासे जइने व्रतादिक लेशे ने आपणी पासे दिक्षादी नहि ले त्यारे आपणो आ प्रकारनो निर्वाह नहि चाले ए प्रकारनी बुद्धि राखे ठे माटे ए अघटतुं करवा मांरुयुं ठे ने ते श्रावक सुविहित पासे जइने, देशना सांजळइने व्रतादि ग्रहण करइने हेतु माटे उत्सूत्र प्ररूपणारूपी तरवारवक्के ते श्रावकनां विवेकरूपी माथां कापी नांखे ठे ए हेतु माटे ते लिंगधारी अतिचारना प्रवेश-थी दुर्गतिरूप वज्रपात पोताना उपर नांखे ठे.

टीकाः—अन्यदुर्गतिपातनं चयतीनां पापादपिपापीयः

॥ तदुक्तं ॥

किमतोपि महापाप, मज्ञानातूतुकः स्वयं ॥ पातयत्यंधकूपे यन्मूढः सहचरानपि ॥ आगमेष्युक्तं ॥ किं एत्तो कठयरं, सम्मं अण्हिगयसमयसप्लावो ॥ अन्नं कुदेशणाए कठयरागंमि पोरुइ ॥ कोइत्तो पावायरो, जोउ निउत्तो पमाणठाणम्मि ॥ जाणंतो जिण-वयणं पमाणमपमाणयंतोउ ॥ एवंच चिंत्यमानमाधुनिकमुनीनां सावद्याचरितमागमविरुद्धतया न घटामियत्तीतिवृत्तार्थः ॥ १५ ॥

अर्थः—वली बीजाने दुर्गतिमां नांखुं ए तो यतिनां पाप

કરતાં પણ અતિ મોટું પાપ છે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે જે પુરુષ અજ્ઞાનથી પોતે પાપમાં પર્યો છે તેને બીજો પાપમાં નાંખે છે એથી બીજું શું મોટું પાપ છે ? કેમ જે મુઢ પુરુષ પોતાની સંગાથે ચાલનાર ને પણ આંધળા કુવામાં નાંખે છે. આગમમાં પણ કહ્યું છે જે, એ પ્ર-કારનો વિચાર કરતાં આ કાલના મુનીને સાવચત્તું આચરણ કરવું તે આગમ વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે અતિશે ઘટતું નથી.

સાવચ ક્રિયા નિષેધનો અષ્ટમદ્વાર સંપૂર્ણ થયો.

ટીકા:-ઈદાર્નીશ્રુતપથાવજ્ઞાદ્વારનિરાસમુપક્રમતે ॥ તત્ર-
નાનાવિધાઃ શ્રુતાવજ્ઞા જિનાજ્ઞાવાદ્યલિંગિત્તિરુપકલ્પિતા સ્તત્ર
પ્રથમ મયોગ્યસ્યાપિસ્વગુરુશિષ્યસ્યગઢ્યગ્રહાન્મહાજનાપૂજોપલંજેન
શ્રુતપથાવજ્ઞાં પશ્યં સ્તામેવમોહમહિમપ્રદર્શનદ્વારેણનિરાકુર્વન્નાદ્વા॥

અર્થ:-હવે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા એટલે અપમાન તે દ્વારનું ધ્વંસન આરંભે છે તેમાં નાના પ્રકારની સિદ્ધાંત માર્ગની અ-
વજ્ઞા જિન જગવંતની આજ્ઞાથી રહિત એવા લિંગધારીલોકોએ કલ્પી
છે તેમાં પ્રથમ પોતે પણ અયોગ્ય અને પોતાના સરખો અયોગ્ય છે
ગુરુ જેનો એવો જે તે શિષ્ય તે ગચ્છના આગ્રહથી મહાજન સંબંધિ
પોતાને પૂજાની પ્રાપ્તિ થાય એ હેતુ માટે સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા
કરે છે. તેને જોતાં જે ગ્રંથકારને, એતો મોટા મોહનો મહિમાન છે. એ
પ્રકારનું દેખાતુનાર દ્વારે કરીને તે સિદ્ધાંતની અવજ્ઞાનું ધ્વંસન ક-
રતાં બતાવે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

निर्वाहार्थिनमुज्जितं गुणलवैरज्ञातशीलान्वयं, तादृ-
ग्वंशजतद्गुणेन गुरुणा स्वार्थाय मुनीकृतम् ॥ यद्वि-
ख्यातगुणान्वयाच्चपि जना लभोग्रगच्छग्रहा, देवेभ्योऽ-
धिकमर्चयन्ति मद्गतो मोदस्य तज्जृज्जिततम् ॥ १३ ॥

टीकाः--निर्वाहार्थिनं केवलं उदरचरणप्रयोजनं नप सं-
सारनिस्तारकांक्षिणं, उज्जितं हीनं गुणलवैः कृमादिलेशैरपि ॥
प्रवज्यायोग्यो हि पुरुषः कृमादि गुणवान् भवति ॥ यदुक्तं ॥
पवज्ज्ञाणजोग्गा, आरियदेसंमिजे समुप्पन्ना ॥ जाशकुलेहि विसिद्धा
तह खीणप्पायकम्ममला ॥ एवं पयश्चियञ्चवगयसंसारनिग्गुण
सहावा ॥ तत्तोअ तविरत्तापयणुकसायप्पहासाय.

अर्थः--जे आ प्रकारनो शिश्य केवल उदर चरणानुंज जेने
प्रयोजन ठे एवो पण संसरनो निस्तार करवानी जेने इत्ता नथी एवोन
वळी कृमादि गुणनो लेश करीने पण रहित ठे एवोने प्रवज्या योग्य
जे पुरुष ते तो कृमादि गुणवाळो जोशए, जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे
जे, जे आर्य देशमां उत्पन्न थयो होय ने जाति तथा कुल ए वे सारां
होय तथा जेनो कर्ममल बहुधानाश पामेलो होय ने जेणे संसारनो
गुण रहित स्वजाव जाण्यो ठे ने जेना कषाय ओग थएला एवा
गुणवाळो पुरुष दीक्षाने योग्य ठे.

टीका:-अयंतु क्षमायंशेनापित्यक्तः ॥ तथा शीलं स्वज्ञावः
सदृत्तंच ॥ अन्वयश्च कुलं शीलंचान्वयश्चेति छंदः ॥ ततश्चाज्ञा-
तावविदितौशीलान्वयौ यस्य स तथा तं ॥ परीक्षितशीलकुलस्य-
हि प्रवज्यादानं शास्त्रेऽभिहितं ॥ अविदितस्वज्ञावोहिकषाय
दुष्टादिः क्वचिदपराधे गुर्वादिनाशिक्षितस्तमपि जिघांसति ॥

अर्थ:-ने आतो क्षमादि गुणना अंशे करीने पण रहित ठे,
वळी शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील कहेतां स्वज्ञाव तथा शील
कहेतां सार वृत्तांत तथा अन्वय कहेतां कुल ॥ शीलने अन्वय ए
वे पदनो छंद समास करवो त्यारपटी नथी जाण्युं शीलकुल ते
जेनुं एवो शिष्य ठे, शास्त्रने विषे कळुं ठे जे शील कुलनी परीक्षा
करीने गुर्वादिक अपराध थये सते शिक्षा देता रेते गुरुने पण मा-
खाने इच्छे माटे.

टीका:-एवमज्ञातवृत्तोपि तस्करादिः प्रवृजितस्तच्छीलत्वा-
स्तैर्न्यादिकं कदाचिदाचरन् गच्छमपि तुलायामारोपयति ॥ तथाऽ
विदितकुलोदीक्षितः कथमपि कर्मोदयादीक्षां जीहासुर्निरंकु-
शतया जहात्येव ॥ कुलीनस्तुकदाचिदकार्यचिकीर्षुरपि कौलिन्य-
सततगुरुशिक्षानिविरुनिगरुनियमो न करोत्येव.

अर्थ:-ए प्रकारे नथी जाण्युं वृत्तांत ते जेनुं एवा जे पुरुष
ते पण कदापि चोर होय ने तसे दीक्षा लोधी होय त्याने तेने चोरी
करवानो स्वज्ञाव होय ए हेतु माटे कदापि कोशक चोरी आदि के

करीने वधागच्छने पण भूलीने विषे आरोपण करावे वळी जेनुं कुल जाणुं नथी. ते पण कोडक कर्मना उदय थकी दीक्षाने त्याग करवा इच्छे तो निरंकुशपणे दीक्षानो त्याग करीज दे, ने कुलवान तो क्यारेक न करवानुं काम करवाने इच्छे तो पण एने विषे कुलीनपणुं रहुं ठे ए हेतु माटे निरंतर गुरुनी शिक्षारूपी आकरी वेळीवने वंधायो ठे माटे न करवानुं काम करी शकेज नही.

टीकाः—यदुक्तं ॥ अपि निर्गतुमनसः, प्रब्रज्यामंदिरान्नरान् ॥
रुपाः पुरतः स्थाष्णुं रगलेव कुलीनता जडविदुर्निगयज्ञावो तद्-
विदु ररि कक्षाए सयन्नेहिं ॥ वंसकुमंगीच्छन्नोवि वेणुन
पावए न महिं.

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे दिक्षारूपी सं-
विरथी नीकलवाने इच्छता पुरुषोने पण वंधननी पेठे कलीनपणुं जे
ते आगळ आगळ आवीने रोके ठे.

टीकाः—मुंकीकृतंदीक्षितं ॥ गुरुणा आचार्येण ॥ तादृशं विने-
यवंशसमे वंशे जातः सतथा अज्ञातकुलोद्भव इत्यर्थः ॥ तथा ते
तत्सजातीयविनेयतुल्या गुणाः निःशीलतादयो धर्मा यस्य स तथा
ततः कर्मधारयसमासकरणेन गुरुशिष्ययोर्विश गुणात्वं तत्सा-
जात्यं व्यनक्ति ॥ तादृशो हि तादृश मेव मुंरुयते ॥ समानशील
व्यसनेषु सख्यमिति वचनात्.

अर्थः—ते प्रकारनी दिक्षा, ते प्रकारना गुरु आपे ठे. शिष्यः

ની સમાન વંશને વિષે થાણા ગુરુ અજાણ્યા કુલમાં થયેલો ઇટલો અર્થ છે. વઢી એ ગુરુ શિષ્યને તુલ્ય ગુણવાલો છે ઇટલે શિષ્યની પેઠેજ શીલરહિત જેના ધર્મ છે એવો, ત્યારપછી તાદક્ષિણજ ને તદ્ગુણ એ પદનો કર્મ ધાસ્ય સમાસ કરવો તેણે કરીને એ ગુરુના શિષ્યના વંશને ગુણ એ વેનું અતિશે સજાતિપણું ઇટલે સરસાપણું પ્રગટ કરી દેવાને છે જે, તેવો ગુરુજ તેવા શિષ્યને મુને કેમ જે જેના ગુણ તથા આચરણ સરસાં હોય તેનેજ મિત્રપણું થાય છે એમ નીતિ શાસ્ત્રનું વચન છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—સ્વાર્થાય સ્વપ્રયોજનાય સ્વશરીરશુશ્રૂષાદિહેતવે નતું સંસારદુઃખેજ્યો મોચયિતું તમેવંવિધં ચદર્ચયંતિ મલયજઘ્નમૃણ ઘનસારાદિના વસ્ત્રાદિના ચ સતતં પૂજયંતિ અધિકમિતિ ક્રિયા-વિશેષણં અતિરિક્તં દેવેજ્યોપિ જનાઃ શ્રાવકલોકાઃ ॥ નનુ તેપિ તં પૂજયંતસ્તાદ્ગુણા એવ જ્ઞવિષ્યંતીત્યતઆહ ॥ વિચ્યાતગુણાન્વયા અપિ જગતીપ્રતીતગાંઝીર્યૈર્દાર્ય ક્રમાદિગુણમહાકુલાઅપિ ॥ આસતાંતંતરર ઇત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥

અર્થઃ—પોતાના શરીરની સેવા કરાવવી ઇત્યાદિ જે પોતાનો સ્વાર્થ તેને અર્થે તે શિષ્યને મુને છે પણ સંસારના દુઃખ થકી મુકાવવાને નથી મુક્તિ એ પ્રકારના મુનેલા કેવલ લિંગધારી ગુરુને શ્રાવક લોકો મલયાગરુ, કેશર, ચંદન, કુંકમ આદિક વસ્તુ વને તથા વસ્ત્રાદિક, કરીને નિરંતર તેમને પૂજે છે; દેવ થકી પણ અધિક પૂજે છે, ત્યારે આશંકા કરી કહે છે જે તે શ્રાવક પણ તેવા ગુરુને પૂજે છે માટે તે પણ તેવા હશે ? તો તે જગાંએ વિશેષણ આપે છે જે

“विख्यात गुणवंशश्चापि” एटले जगतमां गंजीरपणुं तथा उदारपणुं तथा मोटु कुल, क्षमादिगुण ए सर्वे जेमनो प्रसिद्ध ठे, एवा सारा श्रावक पण गच्छरुपि गल बंधने करीने तेमने पूजे ठे तो बीजा सामान्य श्रावक पूजे ठे तेमां शुं कहेवुं ए प्रकारे अपिशब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—कस्मादेव मित्यतश्चाह ॥ लग्नोद्योगच्छग्रहा इतिहेतु गर्जविशेषणं ॥ लग्नश्चेतसि निविष्ट उग्रोद्वहोगहप्रतिबंधोयेषां ते तथा ॥ जवतु निर्गुणो वा गुणीवायं किं नोऽन्याचित्तया ॥ गुरु जिरयमस्माकं प्रदर्शितः तथा अस्मद्दृश्यै रप्यंगुरुत्वेनानैनहास्याम इतिविहितस्वस्वगच्छगोचरमनोजिनिवेशा इत्यर्थः ॥

अर्थः—शा हेतु माटे तेमने पूजे ठे त्यां विशेषण आपे ठे जे श्रावक केवा ठे तो “ लग्नोद्यच्छग्रह ” ए विशेषण हेतु गर्जित ठे जेमना चित्तमां आकरो (दृढ) गच्छनो प्रतिबंध ठे एटले श्रावक एम जाणे ठे जे आपणो गुरु गुणी हो अथवा गुणरहित हो, आपणे एनो विचार न करवो मोटा पुरुष गुरु ए आ आपणने देखाड्यो ठे, वळी आपणा वंशमां थएला सर्व पुरुषो ए आ पुरुष गुरुपणे देखाक्यो ठे आपण कांइ ते करतां परिक्षा करवामां साह्या नथी ए हेतु माटे तेमनी परिपाटीनो अनुसार करीने आ गुरुनो त्याग न करवो जेवो तेवो पण ए आपणो गुरु ठे. ए प्रकारे पोताना गह संबंधी मोटा आग्रह वरे गळायो ठे ए हेतु माटे ते लिंगधारीने पूजे ठे

टीकाः—अथ विदुराणामपि तेषां तादृक् चेतोनिर्वंधे कोहेतु रित्यतश्चाह ॥ महतोऽति प्रबलस्य मोहस्य मिथ्याजिनिवेशास्या

તદિતિ તાદૃશસ્યાપિ તથાવિધાન્યર્ચનાદિકં જૃજિતં લીલાયિતં
 ॥ તથાહિ ॥ નગુરુપદર્શિતત્વં નિર્ગુણેપિ તદ્વિષ્યેઽન્યર્ચનાદિ નિ-
 વંધનં ॥ યદિહિગુરુઃસ્વાજન્યાદિના નિમિત્તેન નિર્ગુણમપિશિષ્યં
 મોહાદગુરુતયા દર્શયતિ નેતાવતા સૌ બહુમાન મર્હતિ વિવેકિનાં ॥
 ગુણાનામેવ બહુમાનહેતુત્વાત્ ॥ તે ચેત્તત્ર નસંતિ તદા કિં નિઃ-
 ફલેન ગુરુપદર્શિતેન ॥

અર્થઃ--હવે જાણતા એવાય પણ શ્રાવકને તે પ્રકારનો ચિત્તમાં
 ગઢનો આપ્યો રહે છે તેનું શું કારણ છે ? તો એ જગાએ ઉત્તર કહે
 છે જે તે પ્રકારના જાણ પુરુષોને તે પ્રકારના લિંગધારીઓનું પૂજન
 કરવું એ સર્વ મોહની લીલા છે. એટલે એ સર્વ મિથ્યાન્નિ નિવેશનું
 પ્રગટપણું છે. તેજ દેખાએ છે જે ગુણ રહિત શિષ્યને વિષે પૂજાદિક
 જે કરવાનું તે ગુરુનું દેખાએલું ન જાણવું. કેમ જે ગુરુ થઈને આપો-
 તાનો શિષ્ય છે इत्याદિક કારણે પણ નિર્ગુણ શિષ્યને ગુરુપણે દેખાએ
 તોપણ એ શિષ્ય બહુમાનપણાને ન પામે કેમ જે વિવેકીઆ યોની
 મધ્યે ગુણનુંજ બહુમાનપણું છે એ હેતું માટે જો તે ગુણ તે શિષ્યમાં
 નથી તો નિષ્ફળ એવું ગુરુનું દેખાએલું તેણે કરી શું ? કાંઈ નહિ.

ટીકાઃ--ચક્રં ॥ ગૌરવબીજં શિષ્યે, ગુણાઃ સત્તાંનગુરુદર્શિત-
 ત્વં યત્ ॥ ગુરુદિષ્ટમપ્પસન્નૌ હ્યોકાયતમતમગૌરવ્યં ॥ તથા સ્વ-
 વંશજાન્યુપગમસ્યાપિ નિર્ગુણગુરુબહુમાનહેતુત્વે લક્ષ્મીપ્રાપ્તા-
 વપિ નૃણાં સ્વકુલક્રમાગતદારિદ્ર્યાદરે પરિત્યાગપ્રસંગાન્ન ચૈવં
 લોકે ઉપલબ્ધયતે ॥

॥ यदुक्तं ॥

सुगुरुप्राप्तौ कुगुरुं क्रमानुषक्तमपि जहति धीमंतः ॥ चिर
परिचितमपिनोक्नोति निधिलाभे कोनु दौर्गत्यं ॥ अतएव सिद्धांते
गुरुगुण हीनस्य गुरोरगुरुत्वेन यतीनाम प्यंगारमर्दक शिष्या-
णामिव सद्गुरुगङ्गांतरसंक्रमणेन तत्परित्यागः प्रत्ययादि ॥

अर्थः—जे माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे शिष्यने विषे गुण ठे ते
ज सत्पुरुषने गौरवपणानुं कारण ठे. पण गुरुनुं देखारुनुं ते कांड गौ-
रवपणानुं कारण नथी. जेस गुरुए देखारुयो होय तोपण नास्तिकनो
मत असत् ठे माटे गौरव करवा योग्य नथी. तेमने निर्गुण शिष्य
पण मानवा योग्य नथी. वळी आपणा वंशमां थयेला सर्वे वृद्धोए
ए निर्गुण शिष्यने गुरुपणे मान्या माटे आपणे पण मानवा, बहुमान
करवुं. त्याग न करवो. एम जो मानता होतो लक्ष्मीनी प्राप्ती थाय
तोपण पुरुषने पोतानी कुळ परंपराथी चाढ्युं आवतुं जे दारिद्र्यपणुं
इत्यादिकनो पण त्याग न करवो जोडए. ते तो त्याग करो ठे माटे
आ निर्गुण गुरु शिष्यनो केस त्याग करता नथी. जगतमां पण ल-
क्ष्मी मळे तो दलदर राखवानुं जणानुं नथी. ते लौकीक शास्त्रनुं
वचन जे सुगुरुनी प्राप्ति थये ठेते कोण बुद्धिमान पुरुष परंपराथी
चाढ्यो आवतो जे कुगुरु तेनो त्याग न करे. दृष्टांत जेस निधनी
प्राप्ति थये ठेते घणा काळथी परिचय करेलुं एवुं पण दारिद्र्यपणुं
तेनो कोण त्याग न करे ? एज कारण माटे सिद्धांतमां पण गुरु
गुण रहित जे गुरु तेनो अगुरुपणे त्याग करवानुं प्रतिपादन कर्तुं ठे.
जेस अंगार मर्दकना शिष्य साधुए अंगार मर्दक गुरुनो त्याग करीने
सारा गुरु जे गत्तमां ठे ते गत्तमां प्रवेश कर्यो तेम.

टीकाः--यदाह ॥ गुरुगुण रहित्यो य गुरु न गुरु विहित्वा
गमोयतस्सिद्धो ॥ अन्नत्थसंकमेणं नञ एगागितणेणपि ॥ लोकि-
काअप्याहुः ॥ गुरोरप्यवलितस्य, कार्याकार्य मजानतः ॥ उत्पथं
प्रतिपन्नस्य, परित्यागो विधीयते ॥ ततश्चवं स्थिते यन्निर्गुणेपि
गुरुवाच्युपगमेनाच्यर्चना निसंधिः समहामोहमहिमेतिवृत्तार्थः ॥

अर्थः--जे कारण माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे. लोकि-
शास्त्रमां पण कह्युं ठे जे जे गुरु अहंकारी होय ने आ करवा योग्यने
आ न करवा योग्य एवं न जाणता होय ने उन्मार्गे चालता होय
ते गुरुनो सर्व प्रकारे त्याग करवो. ते हेतु एम सिद्धांत थयो जे
गुणने विषे पण जे गुरपणुं मानीने पूजनादिक करवुं ते मोटा मो-
हनो महिमा ठे ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ १३ ॥

टीकाः--एतर्हि गच्छ मुद्रामुद्रिततया लोकानां सद्धर्माप्रति-
पत्त्यादिना श्रुतावज्ञामी कमाणः सविषादमाह ॥

अर्थः--हवे गुठरूपी बंधने करीने बांधेला लोकोने सारा ध-
मनी प्राप्ति नथी थती ए हेतु माटे सिद्धांतनुं अपमान जोता सता
ग्रंथकार खेद सहित कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

दुःप्रापा गुरुकर्मसंचयवतां सधर्मबुद्धिर्नृणां, जाता-
यामपि दुर्लभः शुभगुरुः प्राप्तस पुण्येन चेत् ॥ कर्तुं न
स्वहितं तथाप्यलममी गच्छस्थितिर्व्याहताः, कं ब्रूमः
कमिहाश्रयेमहि कमाराध्येम किं कुर्महे ॥ १४ ॥

टीकाः—दुःप्रापा दुर्लभा सधर्मबुद्धिर्नृणां गवत् प्रणीतनिरुप-
चरितधर्मजिघृक्षा ॥ अथ पारमेश्वरस्य सर्वस्यापि शोचनत्वां
विशेषात् किं सदिति विशेषणेनेति चेत् न तस्यापीदानीं कालदौ-
षादनुश्रोतः प्रतिश्रोतोरुपत्वेन द्वै विध्यदर्शनात् ॥

अर्थः—जे सारा धर्मेने विषे बुद्धि थवी ते दुर्लभ ठे, एटलै
तीर्थकरे, उपचार रहित कहेलो जे धर्म तेनी ग्रहण करवानी जे इच्छा
ते दुर्लभ ठे. आ शंका करे ठे जे परमेश्वरे कहेलो जे ते सर्वे सा-
रो ज ठे तेमां कोइ लोभो वधारे नथी, साटे सत् ए प्रकारनुं धर्मनुं
विशेषण कहेवानुं शुं प्रयोजन ठे ! उत्तरः—ए प्रकारे तमारे आशंका
न करवी केम जे आ कालना दोषथी धर्मनुं वे प्रकारे देखवुं आय
ठे एक तो अनुश्रोतपणे न वीजुं प्रतिश्रोतपणे ॥

टीकाः—तथाहि ॥ विषयकुमार्गद्रव्यक्रियानुकूल्ये सुख-
शीलजनैः सिद्धांतनिरपेक्षस्वच्छंदमतिप्ररूपितो बहुजनप्रवृत्ति
गोचरः पंथा अनुश्रोतः ॥ अयमर्थः ॥ अनुपपन्नं हि गच्छतः

પુરુષસ્ય નદીશ્રોતઃ સુગમં સાગરગામિચ જવતિ ॥ એવમયમપિ
પ્રકૃતો માર્ગઃ સુકરત્વાત્ સંસારપ્રાપકત્વાચ્ચ તથોચ્યતે શ્રુતોક્ત
સકલયુક્ત્યુપપન્નઃ સ્વયંજગવત્પ્રજ્ઞાપિતઃ પ્રેક્ષાવત્પ્રવૃત્તિ
વિષયસ્તુ પ્રતિશ્રોતઃ ॥ એતદુક્તં જવતિ પ્રતિપથેન પ્રતિષ્ઠમા-
નસ્ય હિ નદીશ્રોતો દુર્ગમંપારપ્રાપકંચ જાયતે એવમયમપિ-
પંથા દુઃકરત્વાત્સંસારતારકત્વાચ્ચૈવમન્નિધીયતે ॥

અર્થઃ—તેજ અનુશ્રોત, પ્રતિશ્રોતપણું દેશ્વાને છે. જે વિષય
તથા કુમાર્ગ તથા દ્રવ્યક્રિયા તેમનું અનુકૂળપણું સતે જે સુખશી-
લીયા લોકોએ સિદ્ધાંતની અપેક્ષાએ રહિત પોતાની જ્ઞામાં આવે
તેમ પ્રરુપણા કરેલો જેમાં ઘણા લોકની પ્રવૃત્તિ થાય છે એવો જે
માર્ગ તેને અનુશ્રોત માર્ગ કહીએ. આ પરમાર્થ છે. જે પ્રવાહને અ-
નુસરીને ચાલનાર પુરુષને નદીનો પ્રવાહ સુગમ છે ને સમુદ્ર પ્રત્યે
જવાનું પણ થાય છે. એમ આ લોક પ્રવાહ માર્ગ પણ સંસાર સમુદ્રને
પમારનાર છે સુગમ છે માટે તેમ કહીએ ઠીએ. ને શાસ્ત્રમાં કહેલી
સકલ જુક્તિર્જ તેણે સહિત પોતે જગવંતે કહેલો ને જે માર્ગે બુદ્ધિમંત
ચાલે છે તે પ્રતિશ્રોત માર્ગ કહીએ. એ કહ્યું છે જે સામા માર્ગે ચાલ-
તાને ઇટલે સામે પુર ચાલનાર નદીનો માર્ગ દુર્ગમ છે. દુઃખે જવાય
એવો છે કેમ જે તે માર્ગ પાર પમારે એવો છે. એમ આ માર્ગ પણ સં-
સારને તારનાર છે માટે દુઃખકર છે તેથી એ માર્ગને પ્રતિશ્રોત
કહીએ ઠીએ.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥ અણુસોયપટ્ટિએ બહુજણું મિપક્સિસોયલ-
ધ્વલંકલેણ ॥ પક્સિસોયમેવ અપ્પાદાયત્તો હોઝ કોમણા ॥ અણુસોય

सुहो लोगो पफिसोळ आसवो सुविहियाणं॥ अणुसोळ संसारो
पफिसोळ तस्स उत्तारो ॥ अत्रासवश्चित्तं इन्द्रियजयादिरुपपर-
मार्थपेशलः कायवाङ्मनोव्यापारः बहुजनप्रवृत्ति विषयत्वा-
दनुश्रोतसएवसद्धर्मत्वमि चेत् न विकल्प्यासहत्वात् ॥ तथाहि ॥
किं बहुजनप्रवृत्तिगोचरमात्रं सद्धर्मनिबंधनं आहो सिद्धां-
तोक्तत्वं ॥

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ए गाथामां आ-
सव ए प्रकारनुं पद ठे तेनो अर्थ इन्द्रियोनुं जितवुं इत्यादिरुपनो ठे.
परमार्थ करवामां चतुर एवो जे शरीर वाणीने मन तेमनो जे व्या-
पार तेमां बहुजननी प्रवृत्ति थाय ठे. माटे अनुश्रोत एज सद्धर्म ठे
एम जोतुं कहेतो होय तो ते न कहेवुं. केम जे एमां विकल्प ठे तेनुं
सहन थाय एम नथी. तेज विकल्प कही देखावे ठे जे बहुजननी
प्रवृत्ति जे मार्गमां थाय ते शुं सारा धर्मनुं निबंधन ठे. एटले का-
रण ठे, के सिद्धांतमां कह्या प्रमाणे करवुं ए सारा धर्मनुं निबंधन ठे.
एटले सारो धर्म ठे.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ बहुजनप्रवृत्तिगोचरत्वस्य सद्धर्म
निबंधनत्वाज्युपगमे लौकिकधर्मस्यैव सद्धर्मत्वप्रसंगात्तस्यै-
वदानीं पार्थिवादिपुरुषसिंहप्रवृत्तिविषयत्वात् ॥ अथ तस्य
पार्थिवादिप्रवृत्तिविषयत्वेऽपि जगव द्विनेयाप्रवृत्तिं तत्त्वेन न
सद्धर्मत्वमस्यतु जगव द्विनेयप्रणीतत्वेन तत्त्वमिति चेत् न ॥

अर्थः—तेमां पहेलो पक्ष मानवा योग्य नथी, केमजे जेमां

बहु जननी प्रवृत्ति थाय तेणे करीने जणातो जे धर्म ते जो सद्धर्म पण अंगिकार करीए तो लौकिक धर्मने पण सद्धर्मपणानी प्राप्ति थवानो प्रसंग आवशे केम जे ते लौकिक धर्मने विषे आ काळमां मोटा मोटा राजा आदि पुरुष मध्ये सिंह समान पुरुष तेमनी प्रवृत्ति देखाय ठे. माटे ने वळी तारे एम कहेवुं होय जे ते लौकिक धर्ममां राजादि प्रवर्तेंला ठे पण जगवंतना शिष्य प्रवर्तेंला नथी. माटे एने सद्धर्मपणुं नथी ने आ धर्म तो जगवंतना शिष्योए कहेलो ठे ए हेतु माटे सद्धर्म ठे एम तारे जो कहेवुं होय तो ते न कहेवुं.

टीका:-बहुजनप्रवृत्तिविषयत्वेन सद्धर्मत्वे प्रतिज्ञायाश्च निष्ठप्रसंगेन तज्ज्ञातुं जवतोहेतुहान्योपपत्तेः ॥ किंच जवतु जगवद्विनेयप्रणीतत्वेनास्य तत्त्वं तथापि जगवद्विनेयत्वमेवक-श्मेषा मनुश्रोतप्रणेतृणां ॥ किं जगवन्मुंभीकृतत्वेन तदाज्ञा कारित्वेन वा ॥

अर्थ:-केम जे बहु लोकनी जे प्रवृत्ती तेणे करीने जणातो ए धर्म ठे ए हेतुं माटे एने सद्धर्मपणे प्रतिज्ञा पूर्वक स्थापन करनारने अनिष्टनी प्राप्ति थाय ठे. एटले सद्धर्म एने कहेवायज नहि ने जो तुं. एम. कहीश के हुं बहु लोकनी प्रवृत्तिने सद्धर्म कहेतो नथी तो तारा हेतुनी हानि थशे. एटले तारो हेतु खोटो थशे. ने वळी तुं कहुं तुं जे जगवंतना शिष्योए कहेलो ठे माटे एने सद्धर्मपणुं ठे तो त्यां तुंने पूढीए ढीए जे लोक प्रवाह जे अनुश्रोत मार्ग तेना कहेनार खिगधारीजने जगवंतना शिष्यपणुंज क्यां ठे. ने जो तुं कहीश के तेमने जगवंतना शिष्यपणुं ठे तो त्यां तेने पूढीये ढीए जे

जुं तेमने जगवंते पोते मुंड्या ठे तेणे करीने शिष्यपणुं ठे के तेमनी
आज्ञा पालवे करीने शिष्यपणुं ठे.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ जगवन्मुंसीकृतत्वेन तद्धिनेयत्वे-
जमाढ्यादीनामपि तद्धिनेयत्वप्राप्तेः ॥ अथ जमाढ्यादीनां त-
द्धिनेयत्वं सकलभूतलप्रतीतमशक्यापह्वमिति चेन्न ॥ तेषां
निहूनवत्वेन सिद्धांते तद्धिनेयान्नासत्त्व प्रसाधनात् ॥

अर्थः—तेमां प्रथमनो पक्ष अंगिकार करवा योग्य नथी, केम
जे जगवंते मुंरुन कर्तुं तेणे करीने जो जगवंतना शिष्यपणुं होय
तो ज माली आदिकने पण जगवंतना शिष्यपणानी प्राप्ति थशे ने
वळी तुं कहीश के जमाली आदिकने जगवंतनुं शिष्यपणुं ठे ते
सकळ जगत्मां प्रसिद्ध ठे ते तमारुं ढांक्युं ढंकाशे नहि तो एम
तारे न कहेवुं. केम जे ते जमाली आदिकने तो निहवपणे सिद्धां-
तने विषे जगवंतना शिष्यपणानो आनास मात्रज प्रतिपादन कर्तों
ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—नापिद्धितीयः ॥ जगवदागमात्यंत विरुद्ध चैत्यवा-
सादि प्रज्ञप्त्यतमेवकदर्शयतां कथंतेषां तदाज्ञाकारित्वं तथाच
कथंतद्धिनेयत्वं ॥

॥ तदुक्तं ॥

गंजीरमिणं वालातप्रत्तामोचित हकयंत्यता ॥ तंचेव यमझं

ता, अवमन्नंता न या एंति ॥ नहिलोकेपि सत्पितृविरुद्धमाचरत-
स्तदाज्ञामप्यकुर्वतः पुत्रस्यापि वस्तुतः पुत्रत्वं नाम
॥ तस्मात्तद्धिनेयाज्ञासास्तेऽतस्तत्प्रणीतत्वेनोत्सूत्रत्वाद्भवाज्जिनंदि
बहुजनप्रवृत्तिविषयत्वेऽप्यनुश्रोत सद्धर्मत्वमेव ॥ अथ द्वितीयः
तदेवमेतत् प्रतिश्रोत स अप्येतुजगवत् प्रज्ञप्तसिद्धांतो
क्तत्वेन कतिपयमहासत्त्वप्रवृत्तिगोचरत्वेऽपि सद्धर्मत्वात् ॥ अतो-
नुश्रोतसो व्यवहेदे न प्रतिश्रोतःसंगृहीतुंसदिति विशेषणं वि-
धीयमानं नविवादपदवीमधिरोहति॥

अर्थः—बीजो पक्ष पण अंगिकार करवा योग्य नथी केम जे
जगवंतनी आज्ञार्थी अत्यंत विरुद्ध एवो चैत्यवास आदिक स्थापवे
करीने ते जगवंतनी कदर्थना करनारा एवा ते लिंगधारीओने जग-
वंतनी आज्ञानुं करवापणुं कयांथी होय ने वळी जगवंतना शिष्य-
पणुं कयांथी होय. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे लोकने विषे पण
सारा पिताए जे कहेलुं तेथी विरुद्ध एटले जलदुं आचरण करे तो
एवो पुत्र एटले पितानी आज्ञाने अंशमात्र पण न करतो एवा पु-
त्रने पण वस्तुताए पुत्रपणुं नथीज. ते हेतु माटे ते जगवंतना शिष्य
कहेवाय ठे ते तो केवल आज्ञास मात्र ठे माटे तेमनुं जे कहेवुं तेने
उत्सूत्रपणुं ठे ते हेतु माटे ' जवाज्जिनंदि ' एटले संसारमांज आ-
नंद मानता घणा लोक तेमनी प्रवृत्ति ए मार्गमां ठे तोपण अनुश्रोत
मार्गनो त्याग करीने प्रतिश्रोत मार्गनुं ग्रहण करवाने सत् ए प्रकारनुं
धर्म शब्दने विशेषण आण्युं ठे ते कांइ विवाद करवानुं ए स्थानक नथी.

टीकाः—केषां दुःप्रापा नृणां पुसां गुरुकर्म संचयवतां महाज्ञा-

नावरणादिसंसारज्जारं ॥ संप्रतिहि गुरुकर्मत्वा ज्जीवानां न प्रायेण
प्रतिश्रोतसि प्रवृत्तिरुपलभ्यते ॥

॥ यदुक्तं ॥

अयोग्यज्ञावात् गुरुकर्मयोगाद्भूलोकप्रवाहस्पृहया दुरापा ॥
प्रायोजनानामधुना प्रवृत्तिः प्रथि प्रतिश्रोतसि जैनचंद्रे ॥

अर्थः—कोने ए सद्धर्मनी प्राप्ति दुःख पामवा योग्य ठे तो
ज्ञानावरणादि जारे कर्मना समूहवाळा पुरुषोने ते वात घटे ठे, केम
जे आ काळमां जारे कर्मी जीव ठे ए हेतु माटे बहुधा प्रतिश्रोत
मार्गमां तेमनी प्रवृत्ति देखाती नथी. जे माटे शास्त्रमां कहुं ठे जे
श्री जिनेश्वर जगवंतना कहेला प्रतिश्रोत मार्गने विषे आ काळमां
बहुधा लोकनी प्रवृत्ति थती नथी एटले दुःखे थाय ठे. शायी के
अजोग्य ज्ञावथी तथा जारे कर्मनो योग ठे तेथी तथा लोक प्रवाह-
नी स्पृहा ठे. एटले लोक प्रवाह जे मार्गे चाले ठे ते मार्गे झ्या राखे
ठे. ए हेतु माटे सद्धर्मनी प्राप्ति दुर्लभ ठे.

टीकाः—आगमेप्युक्तं ॥ बहुजणपवित्तिमित्तं, इदंतेहिं इ-
हलोइउंचेव ॥ धम्मो न उज्झियवोजेण तहिं बहुजणपवित्ती ॥
तो आणाणुगयं जंतंचेव बुहेण सेवियवंतु ॥ किमिह बहुणा ज-
णेणहंदिन सेअस्थिणो बहुया ॥ रयणत्थिणोत्थिवा तदाया-
रोवि जह न लोगंमि ॥ इयसुधम्म रयणत्थिदाय गादहयरंनेया ॥ ;

વહુગુણવિહવેણ જનં એણ લવ્વંતિ તા કહમિમેસું॥ એયદરિદ્ધાણં
તહ, સુમિણેવિ પયદ્દઈ ચિંતા॥

ટીકા:—જાતાયામપિ કથંચિત્કિંચિન્નવ્યત્વપરિપાકાત્પ્રાહ
મૃતાયામપિ સદ્ધર્મવુદ્ધિ ડુર્લભોદુરાસદઃ શુભ ગુરુચાર્યસિદ્ધાંત
પ્રરુપણનિપુણોલોકપ્રવાહવહિર્મૂતેચતોવૃત્તિઃપ્રતિવાદિમદક્ષો દ-
ક્ષમઃ કાલાચપેદ્ધાનુષ્ઠાનપટિષ્ઠઃસૂરિઃ ॥ અયમર્થઃ ॥ સદ્ધર્મ
મનોરથજાવેપિ સહુપદેશ ગુરંવિના નાસાવાસાયતે ॥

અર્થ:—કોઈ પ્રકારે કાંઈક જવ્યપણાની પરિપાક અવસ્થાને
વિષે સદ્ધર્મ વુદ્ધિ થયે સતે પણ શુભગુરુ મલવો ડુર્લભ છે. તો જથાર્ય
સિદ્ધાંતની પ્રરુપણા કરવામાં કુઝલ છે ને જેના ચિત્તની વૃત્તિ લો-
કપ્રવાહ થકી રહિત છે, ને જે ગુરુ પ્રતિવાદિના મદને નાસ કરવામાં
સમર્થ છે ને વઢી કાલાદિકની અપેક્ષાએ અનુષ્ઠાન ક્રિયા કરવામાં
અતિસે માહ્યો છે એવો ગુરુ એટલે આચાર્ય તે મલવો ડુર્લભ છે. આ
અર્થ પ્રગટ છે જે સદ્ધર્મ કરવાનો મનોરથ થયે ઠતે પણ સારો ઉપ-
દેશ ગુરુ મદ્યા વિના સદ્ધર્મ પમાતો નથી.

ટીકા:—ચદુક્તં ॥ ધમ્માયરિયેણ વિણા, અલહંતા, સિદ્ધિસા-
હુણેવાયં ॥ અરણ્ણવંતુવલગ્ગા જમંતિ સંસારચક્રંમિ॥ સચ પ્રાયેણ
સાંપ્રતમુસ્સૂત્રજાપકાચાર્યપ્રાચુર્યેણ તથાવિધોનાદ્યજાગ્યલજ્યઃ ।

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ધર્માચાર્ય મલ્યા વિના
સિદ્ધિ પામવાનાં સાધનનો ઉપાય ન પામતા જીવ સંસાર ચક્રમાં

जमे ठे. जेम गामाना तुंवने लागेला आरा जमे ठे तेम संसार चक्रमां ते प्राणी जमे ठे माटे बहुधा आ काळम^१ उत्सूत्रना ज्ञाषण करनार आचार्य घणा ठे माटे जेवो सिद्धांतमां कह्यो ठे तेवा लक्षणवाळो धर्माचार्य घणा जाग्ये करीने पमाय ठे.

टीका:—यदुक्तं ॥ यस्यानद्वयविकल्पजद्वयलहरीयुग् यु-
क्तयः सूक्तयः सज्जं जर्जरयंति संसदि मदं विस्फूर्जतां वादिनां॥
यश्चोत्सूत्रपदं जातुदिशति व्याख्यासु संप्राप्यते सच्चारित्र प-
वित्रितः शुजगुरुः पुण्यैरगण्यैरको ॥

अर्थ:—जेनी वाणी अनेक विकल्प सहित जे ज्ञाषण तेनी लहेरो एटले परंपरा ते सहित युक्तिउ ते जेने विषे एवी ठे. वळी जे गुरु सज्जाने विषे अति शय दिदीप्यमान एवं वादी लोकना प्र-
बलमदने नाश करे ठे ने जे गुरु व्याख्यान ते विषे क्यारेय पण उत्सूत्रप्ररूपण नथी करता एवा सुंदर चारित्रवमे पवित्र थयेला शुज गुरु ते जो अगणित पुण्यनो उदय होय तो तेने मळे ठे.

टीका:—प्राप्तः समासादिनः सज्जदितगुणः गुरुगुरुः पुण्येन
ज्वांतरसंनृतसुकृतेन चेत्यदि तथापि शुजगुरु प्राप्तावपि-
कर्तुं विधातुं स्वहित मात्मनआयति सुखावहं कर्म सद्धर्मप्रति-
पत्ति लक्षणं नाहं न समर्थाः ॥ अमीपुण्य प्राप्त शुजगुरवो
मर्त्याः ॥ आसादितसुगुरुवोपि ते किमिति न स्वहिताय यतंत
इत्यत आह ॥

अर्थः—ते पूर्वे कहेला गुण सहित गुरु जन्मांतरमां संज्ञ करेलां पुण्यवदे जो कदापि मळे तोपण पोताना आत्मानुं परिणामे हित करनार एवं सद्धर्म कर्मना अंगिकाररुपि पोताने हितकारी वस्तु तेने करवाने आ पुरुष समर्थ यता नथी. शुभ गुरु मळ्यापढी पण ते पुरुष केम पोतानुं हित करवानाणी प्रयत्न करता नथी तो त्यां कहे वे.

टीकाः—गच्छस्य स्ववंश्याज्युपेतयतिवर्गस्य स्थितिः युष्मत् कुलादतोयं गच्छोऽतएनं विहाय युष्माजिर्नान्यपार्श्वं देशनाश्रवणसम्यक्तप्रतिपत्यादिकं विधेयमिति ग्रहिणःप्रतीत्य लिंगिकृता व्यवस्था तथा व्याहता एवंविधशुभगुरुप्राप्तावपि निःसत्त्वतया किमेनां गच्छस्थितिं मुंचामो नवेतीतिकर्तव्यतोद्भांतांतःकरणाः एवं गच्छस्थिति व्याहताः तेषां स्वहितकरणासामर्थ्यं सुपलज्यतदुपचिकिर्षुश्चेतःसमुद्वलसत्करुण ॥ पारावारः प्रकरणकारः प्राह॥

अर्थः—गढनी जे स्थिति तेणे करीने ए पुरुष हणाया वे. गढ ते शुं तो पोताना वंशमां थयेला जे पुरुषो तेमणे अंगिकार कर्यो एवो जे यतिनो समूह ते गढ कहीए ने तेनी स्थिति जे मर्यादा एटले तमारा कुळना वृद्ध पुरुषोए आ गढनो आदर कर्यो वे माटे ए गढने मूकीने तमारे बीजानी पासे देशनानुं सांजळवुं तथा समक्षितनुं अंगिकार करवुं इत्यादि कांड पण न करवुं ए प्रकारे गृहस्थने आश्रिने लिंगधारीए करेली जे मर्यादा तेने गच्छ स्थिति कहीए. तेणे करीने हणायेला एटले व्याकुल थयेला पुरुषो शुभ

गुरु मळ्या पळी पण सद्धर्म करवा समर्थ नथी थता. वळी ए पुरुषो केवा ठे तो ए प्रकारनी शुज गुरुनी प्राप्ति थये ठते पण निसत्व ठे एटले पुरुषार्थ हीण ठे माटे एम विचारे ठे जे आपणे आ गठनी मर्यादा मूकीए के न मूकीए ए प्रकारना विचारमां जे करवा योग्य ठे ते करवामां जमी गयां ठे अंतःकरण जेमनां एवा थाय ठे. ते गच्छ स्थिति व्याहृत कहीए. ते पुरुषने पोतानुं हित करवानुं सामर्थ्य नथी, एम देखीने ते पुरुषोनो उपकार करवाने इच्छतौ अंगिकार पोताना चिंतमां उत्पन्न थयो जे दयानो समुद्र तेणे करीने कहे ठे.

टीकाः—किं ब्रूम इत्यादि॥ अतःकं पुरुषविशेषं ब्रूमो जणामः कं इह जगति आश्रयेमहि सेवेमहि ॥ कं आराध्येम दानादि-नोपचरामः ॥ एतेषां जणनादीनां मध्यात्किं कुर्महे विद्वद्ब्रहे ॥ यदिहि कस्यचिन्महात्मनो जणनेनाश्रयणेनाराधनेन वा गच्छ स्थितिं विमुच्य सद्धर्मप्रतिपत्तौ ते स्वहितमाचरन्ति तदैतदपि क्रियते ॥ परोपकृतिदीक्षितत्वात्सत्पुरुषाणामिति ॥

अर्थः—जे कया पुरुषने प्रत्ये आ वात कहीए. वळी जगतमां कीया पुरुषनी सेवा करीए जे पुरुष सेवा वते आ वातने समजे. वळी कया पुरुषनी आराधना करीए एटले दानादिक वते तेनो उपचार करीए. ए सर्वनी मध्ये शुं करीए. जो कोइक मोटा पुरुषना कहेवाथी आश्रय करवाथी अथवा आराधन करवाथी गच्छ स्थितिने मूकीने सद्धर्मनो अंगिकार करीने पोतानुं हित करेतो पण करीए. केम जे सत् पुरुषे तो पारको उपकार करवो एज दीक्षानो अंगिकार कर्यो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—॥ अथवा ॥ यदाहिप्राप्तसुगुरुवोपि तत्त्वंजानाना
 अत्येवंगढस्थित्याव्यामुह्यंति तदा कं ब्रुम इत्यादि ॥ अयमर्थः॥
 अजानानोहि तत्त्वं स्वयं वा कस्यचिद्भ्रणनाराधनादिना वा तद्बोध-
 यित्वा सद्धर्मं स्थाप्येतापि एतेच मूढा जानंतोपि गच्छस्थितिं व्या-
 हता इति कथं तत्र स्यापयितुं पार्यते ॥ तत्सर्वथास्मच्चेतस्यमीषां
 सन्मार्गव्यवस्थापने न कश्चिदुपायः प्रतिस्फुरति॥ अतः किं कु-
 र्मह इति विषादवचनं ॥

अर्थः—॥ अथवा ज्यारे तत्त्वना जाण एवा सुगुरु मढ्या
 तो पण गच्छनी स्थितिचे करीने व्यामोह पामे ठे त्यारे कोना प्रले
 कहीए इत्यादि जाणवुं. तेमां आ प्रगट अर्थ जे पोतानी मेळे तत्त्वने
 न जाणतो होय तेने तो कहेवार्थी, आराधन करवार्थी हरेक प्रकारे
 बोध करीने मार्गने विषे स्थापन करीए. पण आतो मूढ पुष ठे
 केम जे पोते जाणे ठे तो पण गच्छनी स्थितिमां दृणाय ठे ए हेतु
 माटे तेमने सद्धर्ममां स्थापन करवानुं केम पार पामीए ? एटले
 केम समर्थ थइए ? ते माटे सर्व प्रकारे अमारा चित्तमां एमने स-
 न्मार्गमां स्थापन करवाने विषे कोइ उपाय फुरतो नथी; माटे शुं
 करीए. ए प्रकारे खेद जरेलुं वचन कळुं.

टीकाः—इदमत्रैदंपर्यं ॥ महासत्त्वसत्त्वोपादेयोह्ययं सद्धर्मं
 एतेचातिक्लीबा अन्यथा किं विदुषां गढस्थितिजिया ॥ यदिहि
 किं गिनःस्तत्वाज्ञादिहेतुनागच्छ स्थितिर्दर्शयति तथापिदृष्टिणा
 परीक्षापुरःसरंधर्मप्रतिपत्तव्यः ॥

અર્થ:—આ જગાણ ઠેવટ કહેવાનું કે તાત્પર્ય આ છે જે આ સદ્ધર્મ છે તેનું મહાસ્ત્વ ઇટલે મહાવલવાલો પ્રાણી તેનાથી ગ્રહણ થાય એમ છે ને આજે પુરુષ છે તે તો અતિશય નપુંસક છે. કેમ જો એમ ન હોય તો જે જાણ પુરુષ છે તેને ગચ્છ સ્થિતિનો જ્ઞય કેમ રાખવો જોઈએ ? નજ રાખવો કેમ જે જો પણ લિંગધારી પોતાને લાંબા થાય છે ઇત્યાદિ કારણે ગઠની સ્થિતિ દેખાને છે. તો પણ ગૃહસ્થોએ પરીક્ષા પૂર્વક ધર્મ અંગિકાર કરવો.

ટીકા:—યતો જગવાનેવાહ ॥ નિકષ્ણેદતાપાચ્યાં સુવર્ણ મિવ પન્થિતૈઃ ॥ પરીક્ષ્યન્નિક્ષ્ણો ગ્રાહ્યં, મહત્ત્વો નતુ ગૌરવાત્ ॥ આગમેપ્યુદિતં ॥ સદ્બલુધરણનિમિત્તં ગીયસ્સન્નેસણાઞ્ઞ ઉક્કોસા જોયણસયાઙ્ઞં સત્તં ઞ વારસવરિસાઙ્ઞં કાયવા ॥

અર્થ:—તે વાત જગવાને પોતે કહી છે જે જેમ સુવર્ણની પરીક્ષા કસોટીથી, ઠેદવાથી, તાપ દેવાથી થાય છે તેમ હે જિહ્વુ છોકો પંક્તિતોએ અમારું વચન પરીક્ષા કરીને ગ્રહણ કરવું. પણ મારી મહો-વતથી ન ગ્રહણ કરવું. વળી એ વાત આગમમાં પણ કહી છે જે.

ટીકા:—તથા સંપ્રદાયાગતસ્યાપિ નિર્ગુણસ્ય ગચ્છસ્યાગમે પતીનામપિ પરિહારશ્રવણાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

સારણમાઞ્ઞ વિત્તં ગચ્છંવિહુ ગુરુગુણેણ પરિહીયં ॥ પરિચત્તના-દ્વગ્ગો ચદ્ધક્કતં સુત્તવિહિણાઞ્ઞ ॥

अर्थः--बली आगमने विषे साधुने पण पोताना संप्रदायची चाव्यो आवेलो एवो निर्गुण गच्छ तेनो परित्याग करवो एम सांज-ळीए ठीए ए हेतु माटे गळनो ममत्व त्याग करीने शुज गुरु थकी संकर्म पामवो जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकां--एवंच यदा कृतदिग्वंधानामपि यतीनां निर्गुणगुहं परिहारः पतिपादित स्तदा का कथा श्राद्धानामिति ॥ तदेवं विधानामपि य ऋच्छस्थितिर्जिया तेषां न सङ्कर्माच्युपगम स्तदहो बलीयसी गळमुझा तिरयति विवेकांकुरं ॥

॥ यदुक्तं ॥

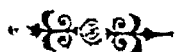
जीवाः प्रसादमदिरा हृतहृद्यविद्या अप्यन्यथा सुपथिसंप्रति नोत्सहन्ते ॥ हामज्जनाय तु जवांजसि किंग जिः किंगच्छस्थिति विनिहतेव गले शिलैषा ॥ तद्वच्छ स्थितेरपि विज्यतो धर्मान् धिकारिण ए वतेवराकाशनात्मनीना असमर्थत्वात् समर्थस्यै- वहिशास्त्रे तत्तद्दिगारी अच्छी समत्थश्चो इत्यादिना धर्माधिका- रित्व प्रतिपादनात् ॥ समर्थस्यैवंलक्षणत्वात् ॥ होइ समत्थो भम्मकुणमाणो जो न वाहइ परसिं ॥ माइपिइसामिगुरु माइयाण भम्मेण जिन्नाणं ॥ तद्यवस्थितमेतत् कंब्रम इत्यादीतीवृत्तार्थः १४

अर्थः--एम ज्यारे कयों ठे दिग्वंध ते जेमणे एवा साधुने पण निर्गुण गच्छमां रहेवानो निषेध कयों त्यारे श्रावकने निर्गुण ग-

છનો પરિત્યાગ કરવો તેની તો શી વાત કહેવી. એ હેતુ માટે આ નિર્ગુણ ગચ્છે એમ જાણનારને પણ તેની મર્યાદાના જયચક્રી સદ્ધર્મનો અંગિકાર નથી થતો માટે અતિશય વલ્લવાન એવી એ ગઢ મુઢા જે તેજ વિવેકરૂપી અંકુરાને ઢાંકી દે છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે પ્રમાદરૂપિ મદિરાવતે નાશ પામી છે સારી વિદ્યા તે જેમની ઘટલે સારું જ્ઞાન જેમનું ગયું છે એવા જે જીવ જે તે વીજી રીતનો જે સારો માર્ગ તે તે પ્રત્યે પણ જવાનો ઉત્સાહ નથી કરતા. તે ઉપર તર્ક થાય છે જે સંસાર સમુદ્રમાં બુદ્ધયોજ રહે તે માટે ગચ્છ સ્થિતિચક્રી જય પામનાર પુરુષો ધર્મના અધિકારી નથી. માટે એ વચારા આત્માનું હિત કરવામાં અતિશય રાંકના છે કેમ જે અસમર્થ થયા છે એ હેતુ માટે શાસ્ત્રમાં તો સમર્થ પુરુષોજ ધર્મના અધિકારી કયા છે. તે હેતુ માટે એવો નિશ્ચય કર્યો જે કોના પ્રત્યે કહીએ કોની આરાધના કરીએ જેથી આ વાત સમજે રૂપાદિ. આ ચતુર્દશા કાવ્યનો અર્થ સંપૂર્ણ થયો. ॥ ૧૪ ॥

ટીકા:-શ્વદાની કસ્યચિદયોગ્યસ્યાચાર્યપદપ્રાપ્ત્યા તદ્ સચ્છેષ્ટિતપ્રદર્શનેન શ્રુતાવજ્ઞાં જ્ઞાપયન્નાહ ॥

અર્થ:-હવે કોશ્ક અયોગ્ય પુરુષ આચાર્ય પદને પામ્યો તેની અસત્ ચેષ્ટા દેખાતી તેણે કરીને સિદ્ધાંતની અવજ્ઞા પ્રત્યે જાણવતા સતા ગ્રંથકાર કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

ધુત્તરામઃકિલ કોપિ રંકશિશુકઃપ્રવ્રજ્ય ચૈત્યૈ ક્વચિત્,
 કૃત્વા કંચન પદ્મમદ્ધતકલિઃ પ્રાપ્ત સ્તદાચાર્યકં ॥
 ચિત્રં ચૈત્યગૃહે ગૃહીયતિ નિજે ગહેકુટુંબીયતિસ્વં,
 શક્રીયતિ બાલિશીયતિ બુધાન વિશ્વંવરાકીયતિ ॥૧૫॥

ટીકાઃ—ધુત્તરામો બુદ્ધા શ્લદ્ધાકુક્ષિઃ ગૃહસ્થાવસ્થાયાં
 કિલેતિઃસંજાવનાયાં પ્રત્યક્ષોપલબ્ધમાયર્થ સંજાવનાસ્યદતયવ-
 સંતો વદંતીતિન્યાયઃ ॥ અતઃ સ્તદજ્ઞાપનાય કિલેતિ પદં ॥
 અન્યથા સંપ્રતિ પ્રત્યક્ષ એવાયમર્થ ઇતિ ॥

અર્થઃ—જુલવતે જેનું પેટ ચોંટી ગયું છે ને આંખો ઝંઝી ઝ-
 તરી ગઈ છે એવો રાંકનો પુત્ર ગૃહઅવસ્થામાં હોય એવું સંજ્ઞવે છે.
 માટે આ જગાએ કિલ અવ્યયનો સંજાવનારૂપ અર્થ કરવો. કેમ જે
 સત્પુરુષ છે તે પ્રત્યક્ષ જણાતો એવો પણ અર્થને સંજાવનાનું સ્થાનક
 છે એ પ્રકારેજ કહે છે. એવો ન્યાય છે. એ હેતુ માટે તે ન્યાય જણા-
 વવાને કિલ એ પ્રકારનું પદ મૂક્યું છે જો એમ ન હોય તો આ કા-
 લમાં એ અર્થ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે એટલે રાંકના ઢોકરા એ પ્રકારના
 થયેલા પ્રત્યક્ષ દેખાય છે તો એ વાત સંજ્ઞવે છે એમ સંજાવના શીદ કહેતી?

ટીકાઃ—કોપિ અસાત નામા રંકા ત્રિદાકોડત એવ કુત્તિઃ

तोऽनुकंपितो वा शिशुरर्जकः शिशुकुत्सायामनुकंपने वा कः ॥
ततोऽरंकश्चासौ शिशुकश्चेति कर्मधारयः ॥ रंकस्य वा कस्यचि-
च्छिशुक इति॥ अनेन परंपयापि तस्य जिह्वाकत्वं निवेदितं ॥ एतेन
प्रव्रज्याया अपि तस्या योग्यता माह ॥

अर्थः—कोइक एटले जेनुं नाम पण जाणता नथी एवो रंक
एटले जिखारी एज हेतु माटे निंदित अथवा दया करवा योग्य
एवो वालक निंदा अर्थने विषे अथवा अनुकंपा अर्थने विषे कप्रत्यय
जाणवो. त्थार पढी रंक एवो जे शिशु कह्नीए, एम कर्मधारय समास
करवो. अथवा कोइक रंक तेनो वालक एम अर्थ करवो. एणे करीने
परंपराथी एनुं जीखारीपणुं चाढ्युं आवतुं ठे एम जणाव्युं. तेणे क-
रीने प्रव्रज्या देवाने पण ए पुरुष योग्य नथी.

टीकाः—कुलशीलादिविकलत्वात्तद्युक्तस्यैव दीक्षा योग्य-
तायाः प्राक्प्रतिपादनात् ॥ प्रव्रज्य मुंजीजूय ॥ चैत्ये लिंगि
संवंधिनि जिनगृहे क्वचिदनिर्दिष्टनास्ति कृत्वा विधाय लंकादिना
कंचन कमपि वरूमूलं वलीयांसं संयतं श्रावकं वा पक्वं सहायं॥
नहि तादृक् साहाय्यं विना तादृशमाचार्यपदलाजसंज्ञवः ॥

अर्थः—ते अयोग्यपणाने कहे ठे जे ए पुरुष कुलशील
आदिके करीने रहीत ठे ए हेतु माटे ने पूर्वे तद्युक्त पुरुषनेज दीक्षा
देवानुं योग्यपणुं ठे एम प्रतिपादन कर्युं ठे. ए हेतु माटे ने ते पुरुष
लिंगधारी संवंधी कोइक जिनघरने विषे मुंनित यश्ने कोइने लांच

आपवी इत्यादि कारणे करीने कोइक वळवान साधु अथवा श्रावक तेनी सहाय्य करीने एटले ते प्रकारना पुरुषने आचार्यपदनो लाज थवो ते कांइ साहाय्य विना थाय नहि माटे.

टीकाः—अकृतकलिः यत् किञ्चिन्निमित्तमात्रं प्राप्य शिष्या दिजिः सह नक्तंदिनमखंशितकलहः ॥ एतेनाचार्यपदानौ चित्यं तस्याह ॥ निर्निमित्तात्यंतकोपनस्य सकलगच्छोद्देगवेग हेतुत्वेनाचार्यपदायोग्यत्वात् ॥ सोमो पसंतहियओ गुरू होइ इत्यादिवचनात् ॥

अर्थः—ते पुरुष आचार्यपद पाव्या पढी जे ते कांइक निमित्त मात्रनुं ग्रहण करीने शिष्यादिकनी साथे रात दिवस कलह करे वे. एणे करीने ए पुरुष आचार्यपदने योग्य नथी एम जणव्युं केम जे कारण विनानो अत्यंत क्रोधी ए पुरुष सकल गळने उद्देग करवानुं कारण वे माटे एने आचार्यपदनुं अयोग्यपणुं वे ए हेतु माटे.

टीकाः—इहच कलिग्रहणमन्येषामध्याचार्य पदायोग्यता पादकानां स्तंजदंजलोजमूर्खत्वादिदोषाणामुपलक्षणं ॥ ततः सकलसूरिपदानुगुणगणरहित इत्यर्थः ॥ अतएवापात्राणां सूरिपददातुरपि पापीयस्त्वमुक्तमागमे ॥

अर्थः—आ जगाए कलि कहेतां कलह ए शब्दनुं ग्रहण कर्युं वे, तेणे करीने बीजा पण जेथी आचार्य पद न देवाय एवा ग्रहं

कार, दंज, खोज, मूर्खपणुं इत्यादि दोष पण ए पुरुषने विषे ठे एम उपलक्षणथी जाणवुं. ते हेतु माटे सूरिपदने अनुसरता एवा समस्त गुण तेणे रहित ए पुरुष ठे एटलो अर्थ थयो एज हेतु माटे अपात्र सूरिपद देनारनुं पण अतिशय पापीपणुं ठे एम आगममां कथुं ठे.

टीका:—यदाह ॥ बूढो गणहरसदो, गोयममाई हिं धीरपु-
रिसेहिं, जोतं ठवइ अपत्ते, जाणंतो सो महापावो॥लोगंमिवि उ-
वघाठं, जत्थ गुरु एरिसो तहिं सीसा ॥ लठ्ठयरा अत्रेसिं,अणाय
रोद्दोश्य गुणोसुत्ति ॥ प्राप्तआसे दिवान्सन् तदिति विवेकिनां
विम्वनास्पंदं आचार्यकं आचार्यत्वं सूरिपद मित्यर्थः ॥

अर्थ:—जे हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ते हेतु
माटे विवेकीनी मध्ये विम्वनाने पाम्युं एवुं आचार्यपणुं ठे, एटले सूरि-
पद विम्वना पाम्युं एटलो अर्थ ठे.

टीका:—अत्रच यो पधावृत्तीयादिगुरोरकणित्यनेन जावे
ऽकण तद्धितः॥ चित्रमद्भुतमेतत् यच्चैत्य गृहे देवज्जवने गृहीयति
गृहंश्वाचरति यथा निजसदने गृही शयनासनपानपचनसंज्ञोग
तांबूलजङ्गणादिकं निःशंकमाचरति तथायमपि केवलजक्ति
योग्येपि जिनमंदिरेऽत्यंतानुचितमप्येतद्यथेष्टं समाचरन्नेव
मुच्यत इति ॥

अर्थ:—आचार्यक ए शब्दने विषे 'योपधात्' ए सूत्रे करीने
ज्ञावमां तद्धितनो अकण प्रत्यय आवीने ए शब्द सिद्ध थयो ठे.

વઢી આ વાત આશ્ચર્યકારી છે જે જિનમંદિરને વિષે ઘરની પેઠે આ-
ચરે છે એટલે જેમ ગૃહસ્થ પોતાના ઘરમાં સુવે, જોજન કરે, પીયે,
રાંધે, સંજોગ કરે, પાન चावे इत्यादि क्रिया निःशंकपणे કરે, તેમ
આ લિંગધારી પણ કેવળ જ્ઞાતિ કરવા યોગ્ય એવું જિનમંદિર તેને
વિષે અત્યંત અઘટતી એવી પણ એ ક્રિયાને પોતાની ઇચ્છામાં આવે
તેમ કરે છે માટે ઘરની પેઠે આચરે છે એમ કહીએ ઢીએ.

ટીકા:—નિજે સ્વકીયે ગઢે કુટુંબીયતિ કુટુંબેવાચરતિ॥
યથાહિ ગૃહસ્થઃ સ્વકુટુંબે પર્વદિનેષુ જ્ઞાતૃજામાતૃમાતૃજ-
ગિનિપુત્રિકાદિસંબંધેન નિમંત્રણાદાનાનુપ્રદાનાદિષુ પ્રવર્તેત
એવમેષોપિ સાધ્વાદિવર્ગે તથા પ્રવર્તમાન એવમુચ્યતે ॥

અર્થ:—વઢી લિંગધારી ગુરુ પોતાના ગઢને વિષે કુટુંબની
પેઠે આચરે છે. જેમ ગૃહસ્થ પોતાના કુટુંબને વિષે પર્વ દિન આવે
ત્યારે જ્ઞાત, જમાત, ફોર્ડે એ ત્રણ પ્રકારનો જે સંબંધ એટલે-માતાપિ-
તાનો તથા પોતાનો જે સંબંધ તેણે કરીને તેમને નિમંત્રણ કરવું તથા
આપવું લેવું इत्यादि क्रियाને વિષે પ્રવર્તે છે, તેમ લિંગધારી પણ પોતાના
જેવો જે સાધુનો વર્ગ તેને વિષે તેમજ પ્રવર્તે છે માટે તે ગૃહસ્થની
પેઠેજ પ્રવર્તે છે એમ કહીએ ઢીએ.

ટીકા:—यदि वा आचार्येण हि स्मारणवारणादिपुरस्सरं
प्रत्युपेक्ष. पणप्रमार्जनविनयाध्ययनाध्यापनादिनोत्तरोत्तरगुण
स्थानाधिरोपणेन स्वगच्छःप्रतिक्षणमेवेक्षणीयः यथा गुणंच प्र-

तीक्ष्णो यथादोषं च शिक्षणीय इति सिद्धांतस्थितिः ॥ अयं-
तु गर्वोद्धुरकं धरतया तामवगणय्य यथा गृही प्रायेण कुटुंबम-
ध्यात् सौजन्यपरोपकारादिसत्पुरुषगुणहीनमपि ग्रंथार्जनग-
ृहकर्मकरणादिमात्रप्रवणं पुत्रादिकं बहुमन्यते तदन्यं चाव-
मन्यते तथा गच्छमध्याद्धि श्रामणादिषु शुश्रूषाकारिणं सदोष-
मपि नृपयति ॥ तदन्यं च सद्गुणनृपणमपि दूषयति इति
गृहिकुटुंबप्रक्रियावर्तित्वात्तथाजिधीयत इति ॥

अर्थः—बली आचार्ये पोताना गच्छनो क्षणे क्षणे तपास
राखवो जे कोश्कने विस्मरण थयुं होय तो तेने संजारी आपवुं
तथा कोइ विपरीत करतो होय तो तेनुं निवारण करवुं. इत्यादि
पूर्वक जे जोवुं प्रमार्जवुं तथा शिष्यनुं जणवुं जणाववुं इत्यादिके
करीने पोताना गच्छने जोवो तपासवो तथा जेनो जेवो गुण तेने
तेवुं मान आपवुं तथा जेनो जेवो दोष तेने तेवी शिक्षा आपवी,
ए प्रकारनी सिद्धांतनी स्थिति ठे एटले मर्यादा ठे ने आ आचा-
र्यनुं तो अहंकारे करीने उंचुं माथुं ठे ए हेतु माटे ते सिद्धांतनी
मर्यादानी अवगणना करीने जेम गृहस्थ बहुधाए कुटुंबना मध्यथी
आ प्रकारनो पुत्रादिक तेने बहु माने ठे जे जे पुत्रादिकने विषे
सुजनपणुं तथा परोपकार इत्यादि सत्पुरुषना गुणे करीने रहितपणुं
ठे तो पण ते अव्य उपार्जन करवुं तथा घरनुं काम करवुं इत्यादि-
कने विषेज चतुर होय तो तेने घणुं मान आपे ठे ने ते थकी अन्य
गुणी होय तो तेनुं अपमान करे ठे तेमज गच्छमध्ये जे कोइ दोष-
वाळो होय ने ते जो विसामा करावतो होय, सेवा करतो होय तो
तेने माने ठे शोभावे ठे ने ते विना बीजो महागुणी होय, गुणरूपी

મૂષણનું ધારણ કરનાર હોય તો પણ તેને દોષ પમાને છે, એ હેતુ માટે
 રૂઢસ્થની ક્રિયાને અનુસરે છે માટે કુટુંબી રૂઢસ્થ જેવો એને કહ્યો.

ટીકા:—તથા સ્વમાત્માનં શક્તીયતિ ॥ શક્રમિવ પુરંદર
 મિવાચરતિ ॥ સહિ નીચત્વાત્તથાવિધચૈત્યદ્રવ્યશિષ્યશ્રા-
 વકાદિસમૃદ્ધિદર્શનાન્મદિષ્ણુઃ શક્રોહ મિત્યજિમન્યત્ત્વમિતિ
 તથા કતિપયાક્ષરલેશલેપદિગ્જિહ્વતયા મદાવલેપાદ્વાલિશી-
 યતિ બાલિશાનિવ મૂર્ખાનિવાચરતિ બુધાન્ કુશાગ્રીયબુદ્ધીન્
 વિચક્ષણાન્ અહમેવ સકલવાદ્મયપારપારદશ્વા કિમમી
 અજ્ઞા વીદંતીતિ ॥

અર્થ:—વઢી તે આચાર્ય પુરુષ પોતાના આત્માને ઇંડની
 પેઢે આચરે છે. કેમજે તે પુરુષને વિષે નીચપણું રહ્યું છે માટે તે
 પ્રકારનું ચૈત્ય તથા દ્રવ્ય તથા શ્રાવકાદિ સમૃદ્ધિ તેને દેખવાથી
 અહંકારી થયેલો એવો એ પુરુષ એમ માને છે જે હું ઇંડ હું વઢી
 કેટલાક અક્ષર એ જાણ્યો છે તેનો લેશ માત્ર લેપ એટલે થોડું જાણ-
 પણું તેણે કરીને ચારે પાસ મુખ ઘાલતો પણ એકે ગ્રંથ યથાર્થ ન
 જાણતો પણ મદે કરીને અહંકારી છે એ હેતુ માટે સારા સૂક્ષ્મદર્શી
 પંક્તિને પણ મૂર્ખની પેઢે આચરે છે એટલે તેમને મૂર્ખ જાણે છે ને
 પોતાને મહા પંક્તિ જાણે છે. જે હુંજ સર્વ શાસ્ત્રરૂપ સમુદ્ગનો પાર
 દેખનાર હું માટે અજ્ઞાનો શું બોલે છે શું સમજે છે ક્રિયાદિ.

ટીકા:—તથા અતએવ વિશ્વં જગદ્ધરાકીયતિ વરાકમિવ
 રંકમિવાચરતિ ॥ સહિ રસાદિગૌરવમદિરામદપૂર્ણમાન .

નયનતયા જગદપિ મત્પુરતઃ ક્ષિતકમિતિ મનુતે ॥

॥ યદુક્તં ॥

અસ્તર્વગર્વસંજારાઃ સમાસાદ્ય મહાપદં ॥ નીચા સ્તૂણાય
મન્યન્તે, નિર્વિકલ્પતયા જગત્ ॥

અર્થઃ—વઢી એજ હેતુ માટે જગતને રંક જેવું આચરે છે
એટલે રંક માને છે, કેમજે તે પુરુષ રસાદિ ગારવરૂપી મદિરાના
મદે કરીને ધુમરાયમાન જેનાં નેત્ર થયાં છે, એવો છે એ હેતુ માટે
જગત પણ મારા આગળ તરણા તુલ્ય છે એમ માને છે, જે માટે તેવું
કશું છે જે મહા ગર્વિષ્ઠ નીચ પુરુષ મોટું પદ પામીને નિઃશંકપણે
જગતને તૃણ સમાન માને છે.

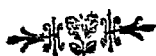
ટીકાઃ—અયમાશયઃ ॥ ईश्वरोहि कश्चित् प्रव्रज्य प्राप्ता-
चार्यपदः सन्निर्विवेकतया कथंचित्तच्चैत्यगृहादिषु गृहीयिता-
दिकं विदधानोपि न तथा लोकानां चित्रीयते॥ गृह्वासेपि दु-
र्लक्षितत्वस्य लोकैस्तथा दर्शनात्॥ अयंतु रंकशिशुर्दीक्षित्वा सू-
रिपदासादनेन तथा कुर्वाणो जनानामुपहासविषयतया
महदाश्चर्यज्ञाजनमिति ॥ तदहो अत्यंतमाचार्याद्यनुचित
चैत्यगृह्गृहीयितादिनाऽसच्चेष्टितेन श्रुतपथावज्ञा पापानां मल्लि
नयति प्रवचनमिति वृत्तार्थः ॥ १५ ॥

અર્થઃ—તેમાં આ અત્તિપ્રાય છે જે કોઈ સમર્થ ધનાઢ્ય હોય

ને તે દીક્ષા લઈને આચાર્ય પદ પામ્યો હતો નિર્વિવેકપશાદ કરીને
 ક્યારેય ચૈત્ય ગૃહાદિકને વિષે ગૃહસ્થની પેઠે આચરણાદિકને કરતો
 હોય તો પણ તે પ્રકારે લોકને આશ્ચર્યકારી ન થાય પણ જેનું ગૃહ-
 સ્થાવસ્થામાં દાક્ષિણ્યું દીધું હોય ને તેની આ પ્રકારની ડહાંત
 દશા દેખીને લોકને કેમ આશ્ચર્ય ન થાય, ને આ તો વઢી રાંકનું
 ઢોકરું દીક્ષા લઈને આચાર્ય પદ પામીને તેવું ડહાંતપણું કરવા માંડ્યું
 માટે લોકને ડપહાસ કરવાનું ઠેકાણુ એ છે, એ હેતુ માટે મોટા આ-
 શ્ચર્યનું પાત્ર છે તે માટે અત્યંત આચાર્યાદિકને અઘટનું જે ચૈત્યમાં
 ઘરમાં ગૃહસ્થની પેઠે આચરવું ઇત્યાદિક જે જૂની ચેષ્ટાઈ એટલે ન-
 ઠારું આચરણ તેણે કરીને સિદ્ધાંત માર્ગની જે અવજ્ઞા કરવી એપણે
 કરીને પ્રવચનને મલીન કરે છે એટલે સિદ્ધાંતનું અપમાન કરે છે એ
 પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૧૫ ॥

ટીકા:-સંપ્રતિ પિતૃપુત્રાદિસંબંધં વિનાપિ હઠાદિંગિ
 વિહિતલોકવાહનોપલંજદ્વારેણ શ્રુતવજ્ઞા પ્રતિપાદયન્નાહ ॥

અર્થ:-હવે પિતા પુત્ર આદિક સંબંધ વિના પણ હઠાત્કારે
 લિંગધારીએ પોતે સ્થાપન કરીને લોક પાસે ડપાસાવી જે રીતિ તે
 સંબંધી જે ડલંજો દેવો તે દ્વારે કરીને સિદ્ધાંત અવજ્ઞાનું પ્રતિપાદન
 કરતા સંતા ગ્રંથકાર કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यैर्जातो नच वर्द्धितो नच नचक्रीतोऽधमर्णो नच ।
 प्राग्दृष्टो नच बांधवो नच नच प्रेयान्नचप्रीणितः ॥
 तैरेवात्यधमाधमैः कृतमुनिव्याजैर्बद्धाद्वाह्यते ।
 नस्योतः पशु वज्जनोयम निशं नीराजकं हा जगत् ॥ १६ ॥

टीकाः—यैर्लिङ्गिजिरयं जनो नचजातो जनेरन्तर्जावित-
 ज्यर्थत्वान्न जनितः पित्रादिरुपतया न जन्म लंजितः ॥ चकाराः
 सर्वेऽपि समुच्चयार्थाः अवधारणार्थावा ॥ अथ माचूज्जातस्तथापि
 वर्द्धितो नविष्यत्ये तावतापि बलात्तद्वाहनसिद्धिरतश्चाह ॥
 वर्द्धितो नचेति एवमुत्तरपदेष्वाशङ्क्य योजना कार्या वर्द्धितो
 योगक्षेमादिसंपादनेन शरीरपोषं प्रापितः ॥

अर्थः—जे लिंगधारी आ श्रावक जननो कांइ वाप नथी
 जे एनुं जेम तेम कहेहुं श्रावक अंगिकार करे ठे एटले लिंगधारीए
 आ जन उत्पन्न कयों नथी. जन धातुनां अंतर्जाविज्यंतनो अर्थ
 ठे ए हेतु माटे नथी उत्पन्न कयों ए प्रकारनो अर्थ थयो. एटले
 पितादि रूपणे जन्म आप्यो नथी. आ जगाए सर्वे पण चकारनो
 समुच्चयरूपी अर्थ ठे, अथवा अवधारणरूपी अर्थ ठे बळी आशंका
 करी कहे ठे जे जन्म आपनार न होय तो पण वृद्धि करनार तो
 ह्मेशे, के जेथी बलात्कारे ते लिंगधारीना वचननी माथे नपाकी लेवानी
 सिद्धि आय. एज हेतु माटे विशेषण कहे ठे जे ए लिंगधारीए

પાલણ પોષણ કરીને કાંઈ આ જનની વૃદ્ધિ પમાતી નથી કે જેથી
 એનું અવલૂં કહેલું પણ માથે ઝપાતી હે એ પ્રકારે આગદ્યાં પદને
 વિષે પણ આશંકા કરીને યોજના કરવી. વર્ધિત શબ્દનો એ અર્થ છે
 જે ન મળેલી વસ્તુનો યોગ કરવો ને મળેલી વસ્તુની રક્ષા કરવી એ
 રૂપ જે યોગ કેમ ઇત્યાદિકનું જે કરવું તેણે કરીને જે શરીરનું
 પોષણ કરવું તે.

ટીકા:—નચ ક્રીતો મૂલ્યદાનેનાઽન્યસ્માદ્ગૃહીતઃ ॥ અ-
 ધમર્ણો નચ ઉત્તમર્ણસકાશાદુચ્ચારાદિપ્રયોગેણાઽર્થ ગૃહીતોઽધ-
 મર્ણઃ ॥ અત્રચ યૈરિતિકર્તૃતયા સંબંધાનુપપત્તેર્યેષામિતિ
 સંબંધવિવક્ષયા યદ્બદ્ધો યોજ્યઃ ॥ અર્થવશાદ્વિક્તિપરિણામ
 ઇતિવચનાત્ ॥ તેન યેષાં લિંગિનામયંજનોઽધમર્ણોર્થધારયિતા ન
 જવતિ એવમુત્તરત્રાપિ યથાસંજવં યેષામિતિ સંબંધનીયમ્ ॥

અર્થ:—વઢી લિંગધારીએ આ આવક કોઈ પાસેથી મૂલ
 આપીને વેચાતો લીધો નથી જે એનું બોદ્યું માથે ઝપાતે વઢી આ
 જન ઇટલે આવક લોક એ લિંગધારીઝનો દેવાદાર નથી જે પોતાની
 આજ્ઞા પરાણે પઢાવે. ધનાદિ વસ્તુ આપનાર જે પુરુષ તે ઉત્તમર્ણક
 હીએ. ને જે ધનાદિ વસ્તુનો લેનાર પુરુષ તે અધર્મણ કહીએ. માટે
 ઉત્તમર્ણ પાસેથી ઝધાર પ્રમુખ પ્રયોગે કરીને અર્થનો ગૃહણ કરનાર
 ઇટલે અધર્મણ થયેલો આ જન નથી. આ જગાએ વ્યાકરણાદિ વિ-
 ચાર જે આ જગાએ યૈ: એ પ્રકારનું કર્તા પદ છે તેણે કરીને સંબંધની
 સિદ્ધિ નથી થતી માટે યેષાં એ પ્રકારના સંબંધની કહેવાની જણાવ
 કરીને પ્રત્ શબ્દની યોજના કરવી. કેમ જે અર્થના વશથી વિજ્ઞ-

क्तिनो परिणाम थाय ए प्रकारनुं वचन ठे ए हेतु माटे आ प्रकारनो
अर्थ थयो जे जे लिंगधारीनो आ जन जे ते अधमर्ण नथी. एटले ते
लिंगधारी थकी डव्यनो लेनार नथी, एम आगळ पण जेम घटे
तेम 'येषां' कहेतां जे संबंधी ए प्रकारे पदनो संबंध करवो.

टीका:—तथा ॥ यैः प्रागपूर्वं दृष्टोऽवलोकितो न च ॥ अयमर्थः
॥ यैर्लिङ्गिभिः स्वश्रद्धाद्विष्टदेशवर्तित्वात्कदाचिदपि न दृष्टास्ते
पि स्वगच्छग्रहप्रस्तत्वादन्यं गुरुं वाचापि न संज्ञायन्ते ॥ तमेव गच्छ
गुरुं ध्यायतः कालमतिवाहयन्ति ॥

अर्थ:—वळी जे लिंगधारीउए पूर्वे दीठो पण नथी एटले
तेनो आ अर्थ ठे जे लिंगधारीए पोताना श्रावक अतिशय दूर दे-
शमां रह्या ठे माटे क्यारेय पण ते दीठा नथी ते श्रावक पण पोताना
गच्छना आग्रह वते गलाया ठे ए हेतु माटे बीजा गुरुने वाणीए
करीने पण नथी बोलावता. ने केवळ तेज गच्छ गुरुनुं ध्यान करता
बता कालनो निर्वाह करे ठे.

टीका:—बांधवः पितृजातृव्यादिसंबंधज्ञानं न च येषां ॥
न च प्रेयान् वल्लभतरो मैत्र्यादिसंबंधेन न च प्रीणितो दानज्ञा-
नातिशयादिना तोषितः ॥ अत्र चेदानीं तनुरूढ्या यद्यपि केषां-
चिद्वर्कितत्वादिसंज्ञं स्तथाप्ययं पटसंवृतएव शोभत इति
न्यायेनातिवृत्तानीयत्वादिना तदविवक्षणाच्च वर्कित इत्या-
द्युक्तं तथा केषांचिद्बांधवत्वादिसंज्ञेऽपि द्वीयसां त्र्ययसां च तद-
संज्ञेन तदविवक्षणाच्च बांधवइत्याद्युक्तमिति ॥

अर्थः—वळी ए लिंगधारीनो आ जन बांधव पण नथी. जे आझा उपासवे बांधव एटले पिता, आता इत्यादि संबंधवाळो जे होय ते. वळी ए लिंगधारीने आ जन मैत्री आदिक संबंध वते अतिशय वहालो पण नथी. वळी ए लिंगधारीए आ जन दान ज्ञान आदि अतिशय आपीने प्रसन्न पण कर्यो नथी. जे एनुं अवळुं कहेळुं वचन अंगिकार करे. आ जगाए आ काळनी रुढिए करीने जो पण कोइ लिंगधारीना श्रावकने वृद्धि पमासवी इत्यादिक गुण संज्ञवे ठे तोपण एतो जेम आ पट ढांकेंलो जे शोने ठे ए प्रकारना न्याये करीने अतिशय लज्जा पामवां योग्यपणुं एमां रळुं ठे इत्यादि कारणे करीने ते ढांकेंली वात उघासनी करी देखामवानी अमारी इच्छा नथी. ए हेतु माटे एम कळुं जे नथी वृद्धि पमास्यो इत्यादि कळुं. वळी कोइनो कोइ बांधव पण हशे एवो संज्ञव थये ठेते पण अतिशय दूर रहेनार घणाक लोकने ते संबंध संज्ञवतो नथी माटे ते संबंध कहेवानी इच्छा पण नथी माटे नथी बांधव इत्यादि कळुं.

टीकाः—तैरेव प्रागुक्तसंबंधाज्ञावेन लोकवाहनयोग्यता विकल्पैर्लिङ्गिजिरेव एवेत्यव्ययमिह परिज्ञवे ॥ ईषदर्थे पारज्जवे प्येवौ पम्पेऽवधारण इति विश्वप्रकाशवचनात् ॥ ततश्चमहान् पराज्जवोऽयं यत्तादृशैरपि लिङ्गिजिलोको बाह्यत इति ॥ बलात् हठेन नतु प्रणयेन बाह्यते वशीकृत्य स्वकार्याणि कार्यते ॥

अर्थः—आज्ञावहन कराववाने अयोग्य एवा लिंगधारीज्येष्ठ पूर्वे संबंध कहा तेमांनो एके संबंध नथी, तो पण आ जगाए एव

દ પ્રકારનો અવ્યય છે, તે પરાન્નવ રૂપી અર્થને વિષે છે કેમ જે એવ અવ્યય છે તે લગારેક એવા અર્થને વિષે પ્રવર્તે, તથા પરાન્નવ રૂપી અર્થને વિષે પ્રવર્તે તથા 'તથા' નિશ્ચયરૂપી અર્થને વિષે પ્રવર્તે એમ વિશ્વપ્રકાશ નામે કોશનું વચન છે એ હેતુ માટે અહીં પરાન્નવરૂપી અર્થ લેવો તેથી આ પ્રકારનો અર્થ થયો જે તેવા પણ લિંગધારીનું આ લોક પાસે આજ્ઞા ઉપાન્નાવે છે એટલે બલાત્કારે પણ સ્નેહથી નહિ તે શ્રાવક લોકને વશ કરીને પોતાનાં કામ કરાવે છે એવો મોટો પરાન્નવ કયો એમ જાણવું.

ટીકા:—અર્થ ગચ્છમહાગ્રહગૃહીતઃપ્રત્યક્ષોપલબ્ધમાનો જ નઃશ્રાદ્ધ લોકો નસ્યોતો નાસ્તિતત્ત્વ પશુવત્ વૃષ્ણાદિરિવ ॥
યથા રજ્જુનિયમિતનાસો વૃષ્ણાદિર્યદ્દૃષ્ટયા બાહ્યતે યત્રતત્ર ની-
યતે તથા લોકોપિ લિંગિવાહ્યત્વેનોપચારાન્નસ્યોત ઇત્યુચ્યતે ॥

અર્થ:—આ પ્રત્યક્ષ જાણાતો જન એટલે શ્રાવક લોક તે ગ-
ચ્છનો જે મોટો ગ્રાગ્રહ તેણે કરીને ગ્રહણ થયેલો છે. અથવા ગચ્છ
એજ મહા મોટો હુષ્ટ ગ્રહ તેણે ગઢી લીધેલો છે. કેમ જે નાકે ના-
થેલો વલદ આદિ પશુની પેઠે એટલે જેમ વલદ આદિ પશુ નાકે
નાથીને વાંધેલું હોય તેને જ્યાં પોતાની ઇચ્છામાં આવે ત્યાં જાર ઝ-
પાનાવીને લઈ જાય તેમ લિંગધારીઓ આ શ્રાવક રૂપી વઢદને પ-
શુને ગચ્છની સમતારૂપ નાકે નાથ ઘાલીને પોતાની આજ્ઞારૂપ જાર
વહન કરાવીને પોતાની નજરમાં આવે તેમ ફેરવે છે માટે ઉપચાર
થકી નાકે નાથેલા કહીએ ઠીએ.

टीकाः—ननुपशुवद्भुजुवद्भुनाशतया अनिशमनवरतंन
तु सकृत् वारमेकं किलैवमपि कोपिवाह्येतापि॥एतदुक्तं ज्ञवति॥
किल जननवर्द्धनक्रयणाधमर्णत्वप्राग्दर्शनबांधवत्व प्रेयस्त्वप्री-
णनादिसंबंधैर्बलादपि जनो बाह्यितुं पार्थते लोके तथाव्यवहार
दर्शनात् ॥ लिंगिन्निस्तूदितसंबंधानंतरेणापि यदेवं लोको
बाह्यते तन्महापरिज्ञव इति ॥

अर्थः—आशंका करीने कहे ठे जे पशुनी पेठे नाके दोरहुं
बांधीने निरंतर पण कोइक काम करावे पण खरुं केम जे लोकमां तेवो
व्यवहार देखाय ठे. जे कोइए उत्पन्न कर्यो होय, वृद्धि पमामयो होय,
तेनुं करज कारुण्य होय, तेणे प्रथम दीठो होय, तेनो बांधव होय,
तेनो वहालो होय, तेणे प्रसन्न कर्यो होय इत्यादि संबंधना बलवते
तो कदापि पोतानी आझानुं वहन करावुं संजवे ठे. लोक व्यवहारथी
पण आ तो लिंगधारीजए पूर्वे कहेला संबंध विना पण जे श्रावक
लोक पासे पोतानी आझानुं वहन करावे ठे ए तो मोटो पराजव देखाय
ठे. एटले मोटो अन्याय देखाय ठे.

टीकाः—ननूकसंबंधप्रतिबंधं विनापि सदगुरुत्वेन तेषां
नस्ति तपशुबद्धोकाः कार्याणि निर्मापयिष्यन्ते ॥ नहनुपकृतपर-
हितरतानां गुरुणां धर्मदानोपकारस्य प्रत्युपकारः कर्तुं शक्यते॥

॥ यदुक्तं ॥

ज्ञावाणुवत्तणं तद्, सव्वपयत्तेण तेण कायव्वं,
समत्तदायगाणं, इण्णमियारंजलं जणियं ॥

अर्थः—प्रथम वितर्क करीने आगळ विशेषणरूप समाधान आपुं ठे माटे कहे ठे जे पूर्वे संबंध कह्या ते विना ते लिंगधारीउने विषे सदगुरुपणुं रखुं ठे तेणे करीने ते श्रावक लोक तेमनां कार्य करशे केम जे जेनो उपगार थइ शकतो नथी एवाने पारकुं हित करवामांज आसक्त एवा गुरुनो जे धर्म दाननो उपगार तेनो प्रत्युपकार एटखे तेनो बदलो वाळवाने कोइ समर्थ थतुं नथी. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे माटे ते लिंगधारी गुरुनी आझा माथे उपानी जोइए एम जो लुं कहेतो होय तो ते उपर विशेषणरूप समाधान आपीए ठीए जे.

टीकाः—अतश्चाह ॥ अत्यधमाधमैरिति॥ लोकलोकोत्तर गर्हिततमसाध्वीप्रतिसेवादेवद्रव्यजक्षणसुविहितघातशासनोद्धा-
हप्रभृतिभूरिपापकर्मनिर्माणादतिशयेनाधमेज्योपि हीन जाती-
येज्योप्यधमै रहिनैर्यदुक्तं ॥ संजइपुनिसेवाए देवद्वस्तज
क्वणेशंच ॥ इसिघाएपवयणुड्डाहे, बोहिधाउं निंदसिओ ॥ अतः
कथमेषां सदगुरुतया लोको वाहनीयो जविष्यति ॥

अर्थः—एज हेतु माटे तें लिंगधारी गुरु कैवा ठे तो अधम करतां पण महा अधमठे एटखे नीच करतां पण महा नीच ठे केम जे लोकने लोकोत्तर तेमां अतिशय निंदित एवां जे साध्वीनी प्रतिसेवा करवी तथा देवद्रव्यनुं जक्षण करवुं तथा सुविहितनो घात करवो, तथा शासनना उड्डाह करवो इत्यादिक जे घणां महा पाप कर्म तेने करवा थकी अतिशय अधम एवा हीन जातिवाळा पुरुषो ते थकी पण अतिशय अधम महा नीच एवा ए लिंगधारी गुरु ठे. जे माटे शास्त्रमां क-
खुं ठे जे साध्वीनी प्रतिसेवा, देवद्रव्यनुं जक्षण, सुविहितनो घात, शास-

ननो उड्डाह एटलां वानां बोधिरतननां घात करनार कक्षां ठे ए हेतु माटे
ए लिंगधारी जेने सद्गुरूपणे लोक पासे पोतानी आझानुं वहन करा-
वुं क्यांथी थाय ! नज थाय एटले आझा करवा योग्यज नथी.

टीकाः--अथैवंविधैरेजिः कथं तर्हि वाहयितुं लोकः पार्यते
अत आह कृतमुनिव्याजैः ॥ प्रपंचचतुरतया विश्वासो
त्पादनेन मुग्धजनस्य विप्रखित्तयारचितशांतिरूपमांसोपवास कर-
णादिसुविहितव्यञ्जिः ॥ अयमर्थः ॥ एवमसमंजसकारि-
णोपि लिंगिनो विश्रंजहेतुतथाविधयतिरूपप्रदर्शनेन सुखकर
पथप्ररूपणेन च सुखलुब्धान् मुग्धान् प्रलोच्य यथेष्टं वाहयंतीति ॥

अर्थः--हवे ए लिंगधारी ए प्रकारना ठे त्यारे लोक पासे
पोतानी आझानुं वहन करावुं केम करी शके ठे तो ए प्रकारनी
आशंकाना उत्तर रुप विशेषण आपे ठे, जे कर्तुं ठे मुनिपणानुं कपट
ते जेमणे एवा ए ठे माटे एटले प्रपंच करवामां जे पोतानुं चतुर-
पणुं तेणे करीने जोळां माणसने विश्वास उपजावीने तेमने उगवानी
इच्छाए उपरथी कर्तुं ठे शांति रुप ते जेमणे ने मासोपवास आदि
जे सुविहितनुं आचरण तेनुं मिष जेमणे ग्रहण कर्तुं ठे एवा तेनो
आ प्रगट अर्थ ठे जे ए प्रकारना अति जूंहु आचरण करवामां महा
कपटी ठे तो पण लिंगधारी पणुं ठे ते विश्वासनुं कारण ठे माटे ते
प्रकारनुं यतिरूपनुं देखारुवुं तेणे करीने तथा सुखे थाय एवो
मार्ग प्ररूपवो तेणे करीने सुखमां लोचायेला एवा जोळा माणसने
लोचावीने जेम पोतानी नजरमां आवे तेम पोतानी आझा तेमनी
पासे उपाकावे ठे.

ટીકા:—યંદુક્તં ॥ અવરે નિયમિપહાણા. પયમિવેસાસિયં
પણં રૂઘં ॥ સુહલુરુઘરુજણવંચણેણ કમ્પિતિ નિયવિત્તિં ॥
અમુમેવાર્થ સમર્થયિતું પ્રકારાંતરેણ લોકવાહનપ્રતિકારમસં-
જાવયન્ સવિષાદમનુગુણં વૈધર્મ્યેણાર્થાતરન્યાસમાહ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે એજ અર્થને સમર્થ
કરવાને લોકને જે એ લિંગધારી ઠગે છે તેનો નુપાય બીજે પ્રકારે
સંજવતો જણાતો નથી માટે ગ્રંથકાર છેદસહિત જેને અનુસરતો
ગુણ રહ્યો છે એ પ્રકારનું વૈધર્મી દૃષ્ટાંતે કરીને અર્થાતર ન્યાસ અલં-
કારને કહે છે.

ટીકા:—નીરાજકં ॥ વિગતસહાઈશ્વર્યન્યાયગ્રોપાયિત
પ્રજહુષ્ટશિક્ષાશિષ્ટરક્ષાવિચક્ષણજૂપં કિંરાજસંહિતમપિ ની-
રાજકમિવ નીરાજકમુચ્યતે હા ઇતિવિષાદે જગદ્જુવનં ॥ ન
હ્યન્યથોદિતગુણજાજિ રાજનિ બલાદ્લોકવાહનં કર્તુ લજ્યતે ॥
અયમાશયઃ ॥ યથા સગુણં રાજાનં વિના તદ્દેશઃ પ્રતિભૂપમલિ-
મ્બુચાદિન્નિરૂપ્યુચ્યતે એવં સંપ્રતિ પ્રૌઢસાતિશયબહુજનાપેક્ષ-
ણીયગણધરાદિપુરુપસિંહવિરહાદ્લિંગિજિરયં શ્રાદ્ધજનો વાહ્યત
ઇતિવૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૬ ॥

અર્થ:—જે આ જગત્ હા ઇતિ છેદે રાજા રહિત હોય ને
શું એમ થયું નિધણીઆતું થયું: કેમજે આજ્ઞાએ સહિત ઐશ્વર્યપણું
તથા ન્યાયે કરીને પ્રજાનું રક્ષણ કરવું તથા હુષ્ટની શિક્ષા કરવી
તથા સાધુ પુરુષની રક્ષા કરવી તેમાં ચતુરાઈ રૂપ જે રાજાપણું તેણે

રહિત આજગત્ થયું છે માટે આશંકા કરીને કહે છે જે રાજા સહિત એવું આ જગત્ છે તેને રાજા રહિત હોય ને શું એમ કેમ કહો છો તો તે ઉપર કહે છે જે આ લિંગધારીઓ ઠગે છે એ મોટી સ્ત્રેણી વાત છે કેમજે જો એમ ન હોય ને પૂર્વે કહેલા ગુણ સહિત રાજા હોય તો બલાત્કારે લોક પાસે પોતાની આજ્ઞા મનાવે છે તે કેમ થાય ? તેમાં આ અગ્નિપ્રાય છે કે જેમ પૂર્વે કહ્યા એવા ગુણવાળા રાજા વિના તે રાજાના દેશ પ્રત્યે શત્રુ તથા ચોર શ્યાદિક ઉપદ્રવ કરે છે તેમ આ કાલમાં પણ મોટાને અતિશયે સહિત એવા ઘણા જનને અપેક્ષા કરવા યોગ્ય એવા ગણધર આદિ પુરુષસિંહનો વિરહ છે એ હેતુ માટે લિંગધારીઓ આ શ્રાવક જનને ઠગે છે એટલે પોતાને મનમાં આવે તેમ પ્રરુપણ કરીને પોતાના સ્વાર્થ સાધવાની વાત તેમના માથા ઉપર ચઢાવીને જમાવે છે એ પ્રકારનો આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૧૬ ॥

ટીકા:-અધુના લિંગિનો વૈશસં દષ્ટાપિ કદાગ્રહાત્તપ્રથિત
કાપથાદઽનિવૃત્તમાનાન્મૂઢાન્દિગ્મૂઢત્વાદિના વિકલ્પયન્નાહ ॥

અર્થ:-હવે લિંગધારીઓની કરેલી પ્રત્યક્ હિંસા દેખીને પણ કદાગ્રહ થકી તેણે પ્રરુપણ કરેલો જે નિંદિત માર્ગ તે થકી નિવૃત્તિ ન પામેલા એટલે તે માર્ગે ચાલતા એવા મૂઢપુરુષોને ડિગ્મૂઢપણું શ્યાદિક દોષ છે તેનું વિકલ્પ કરતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

किं दिग्मोहमिताः किमंधवधिराः किं योगचूर्णीकृताः
किं दैवोपहृताः किमंगं ठगिताः किंवा ग्रहावेशिताः ॥
कृत्वा मूर्ध्निपदं श्रुतस्य यदमी दृष्टोरुदोषाः अपि ।
व्यावृत्तिं कुपथा ज्जम्मा न दधते सुयंति चैतत्कृते ॥१७॥

टीकाः—किंशब्दाः सर्वेऽपि विकल्पार्थाः ॥ किममी जम्मा
दिग्मोहः कुतश्चिददृष्टादिनिमित्तात् प्राच्यादिदिक्षु प्रतीच्यादि
भ्रमस्तमिताः प्राप्ताः ॥ अयमर्थः ॥ यथा दिग्मूढाः प्राचीं प्रती-
चीत्वेनाध्यवस्यंतो लोकेन युक्त्या ज्ञापिततत्त्वाः अपि तदध्य-
वसायान्न निर्वर्तन्त एवमेतेऽपि विदितकुपथदोषाः अपि कुतोऽपि
हेतोस्ततोऽनिर्वर्तमानास्तत्साम्यात्तथोच्यन्ते ॥

अर्थः—आ काव्यमां सर्वे पण किं शब्द ठे ते विकल्प अ-
र्थने कहेनारा ठे तेथी आ प्रकारे अर्थ थयो, जे आ श्रावक लोक
जर पुरुषे एटले ते कोइक कारणथकी दिग्मूढ थयो के शुं एटले
कोइक अदृष्टादि कारणथकी पूर्वादि दिशाओने विषे पश्चिम
आदि दिशाओनी जांति थाय तेने दिग्मूढ कहिए. ते दिग्मूढपणाने
आ जर पुरुषो पाम्या ठे के शुं ? तेनो प्रगट अर्थ आ ठे जे जेम
दिग्मूढ पुरुष पूर्व दिशाने पश्चिम दिशारूपे निश्चय करे ठे. तेने
बीजा लोक युक्तिए करीने यथार्थ समजावे ठे तोपण ते पोताना
खोटा निश्चयथकी पावो निवृत्ति पामतो नथी. एस आ जर पुरुषो

એવો એ ધૂર્ત પુરુષ પોતાનો હિતકારી. માને છે ને તેને કોશ્ક યથાર્થ વાંત કહે છે જે આતો તારું જીવું કરનાર છે એનો સંગ ત્યાગ કર. એમ યથાર્થ કહેનાર મળે છે તોપણ તે યોગ ચૂર્ણાદિકના પ્રજાવચી ત ધૂર્ત પુરુષનું વચન ત્યાગ કરી શકતો નથી તેમ આ શ્રાવક લોક એમ લિંગધારીના કુમાર્ગરૂપી વશીકરણચક્રી બુટી શકતા નથી શ્ત્યાદિ પૂર્વની પેઠે સંબંધ કરવો.

ટીકા:—કિં દૈવેન પ્રતિકૂલવિધિનોપહતાઃ સદ્બુદ્ધિત્રંશં પ્રાપિતાઃ ॥ તેહિ વિધિવશેન વિપર્યસ્તમતિત્વાદકૃત્યમપિ સ્તે-
યાદિકં કૃત્યતયા મન્વાના સ્તત્ત્વં પ્રતિપાદ્યમાનાઽપિ દુર્વૈવમ-
હિન્ના તતો ન નિવર્તતે તથૈતેપિ કિં અંગેતિ પાર્શ્વવર્ત્યામંત્રણં કિં
ઠગિતાઃ મંત્રાદિપ્રયોગેણ સ્વાયત્તીકૃતાઃ ॥

અર્થ:—બહી પ્રતિકૂલ દૈવે ઇદલે વિપરીત અદષ્ટે શ્રાવક લોકની સારી બુદ્ધિનો નાશ કર્યો છે કે શું કેમજે જેનું પ્રતિકૂલ દૈવ છે તેની વિપરીત મતિ છે એ હેતુ માટે ચોરી પ્રમુખ ન કરવાનું કાર્યને પણ કરવાપણે માને છે. તેને કોશ્ક કહેનાર મળે છે જે આ કામ કરવા યોગ્ય નથી એમ યથાર્થ કહે છે તોપણ દુષ્ટ અદષ્ટના મહિમાયે કરીને તે ચૌર્યાદિક કર્મથી નિવૃત્તિ નથી પામતા. તેમ એ શ્રાવક પણ ન કરવાનું કરે છે માટે એમનું અદષ્ટ વાંકુ ચયું કે શું! અંગ એ પ્રકારનું પાસે રહેલાને સંબોધન આપે છે જે તમો ઠગાયા ઓ કે શું! ઇદલે હે શ્રાવક લોકો એ લિંગધારીનું મંત્રાદિ પ્રયોગે કરીને તમને ગાંધી લીધા છે કે શું!

टीकाः—यथाहि केचन केनापि दुर्मात्रिकेण वशीकरणमंत्रेण तथाकृता स्तद्वचनमसमीचीनमप्यत्यंतसमीचीनतयाऽऽयुपगच्छंत स्तत्त्वमवगमिताश्चपि मंत्रमहिम्ना न ततोनिवर्तते एव मेतेपि ॥ किंचेति पक्षांतरे ग्रहैर्जुतादिजिरोवेशिताःकृतावेशाविहितशरीराधिष्ठाना इत्यावत् ॥

अर्थः—जेम कोइ दुष्ट मांत्रिक पुरुषे कोइक वशीकरणना मंत्रे करीने तेवी रीते वश कर्षा होय जे तेनुं विपरीत वचन होय तेने पण सारुं करीने माने. पढी तेने कोइ पुरुष यथार्थ समजावे तो पण ए मंत्रना महिमाए करीने तेथी निवृत्ति न पामे एटले ते खोटाने पण साचुं जाणीने छाळी रहे ए प्रकारे आ श्रावक लोक पण थया ठे शुं !

किंच—एटलो अव्यय बीजा पढ़ने कहे ठे के वळी भूता-दियहे प्रवेश कर्षा ठे के शुं एटले ए श्रावक लोकना शरीरनुं अधिष्ठान करीने जूत वळग्यां ठे के शुं ?

टीकाः—यथा जूताद्यधिष्ठिता स्तदावेशा द्विधेयापरिज्ञानेनाविधेयमपि पितृप्रहारादिकं विदधाना स्ततो निवर्त्यमाना अपिन निवर्तते एवमेतेपि सदसद्विवेकविकलतया कुपथात्र निवर्तत इति ॥ अत्रच दिग्मूढादिवहुधाविकल्पप्रदर्शनमाधुनिक श्राद्धलोकानामत्यंतानिवर्त्यस्वगच्छग्रहस्तत्त्वज्ञापनार्थं ॥

अर्थः—केम जे जेनां शरीरने जूतादि वळग्यां होय तेना

आवेश थी तेने आ ते करवा योग्य ठे के आते करवा योग्य नथी
 एवुं ज्ञान नथी रहतुं माटे पितादिकने पण प्रहार करवा मोके ठे
 त्यारे तेने कोइ तेनाथी निवृत्ति पमाकवा जाय तोपण निवृत्ति पामे
 नहि एम आ श्रावक लोक पण सारा खोटाना विवेके रहित ठे
 माटे ते कुमार्गथकी नथी निवृत्ति पामता हवे आ काव्यमां घणा
 विकल्प देखाड्या तेनो अजिप्राय ए ठे जे आ काळनां श्रावक लो-
 को अत्यंत जेमांथी निवृत्ति न पमाय एवो पोतानो गह्वरूपी ग्रह
 तेणे करीने गळाया ठे एम जणाववनि अर्थे घणा विकल्प कहा ठे.

टीका:—कृत्वा विधाय मूर्ध्नि शिरसि पदं पादं श्रुतस्य सिद्धां-
 तोक्तातिक्रमेण निःशंकतया स्वगुरुर्लिङ्गिप्रवर्त्तितासन्मार्गपो-
 षणमेव श्रुतमूर्ध्नि पादकरणं श्रुतमूर्ध्नि पादन्यासे च तेषामिदं
 बीजं ॥ जगवत्सिद्धांतो हि नैकांतेनैव विहितानुष्ठानविधिनि-
 ष्टइत्यादि विवेकिनां निःश्रेयसाय न विष्यति किं श्रुतेनेत्यंतं
 लिङ्गिर्जिह्वुक्तं मूलपूर्वपक्षे ॥ तस्योपदेशस्य सततं तत्सकाशे
 श्रवणमिति ॥ एतच्चायुक्तं ॥

अर्थ:—शुं करीने ए प्रकारना थया ठे तो सिद्धांतना मस्तक
 उपर पग दइने केम जे सिद्धांतमां जे कहुं तेनुं निशंकपणे उद्वं-
 घन करवुं ने पोताना जे लिङ्ग धारी गुरु तेने प्रवर्त्ताव्यो जे असत्
 मार्ग तेनुं पोषण करवुं एज सिद्धांतने माथे पग दीधो कहेवाय माटे
 तेमने सिद्धांतने माथे पग दीधानुं तो आ बीज ठे जे जगवत्तो
 सिद्धांत तो एकांतिक्रमेण कह्यो एवो जे अनुष्ठान विधि तेने विवे-
 क ठे तास्य ते जेनुं एवो सग्री एवचनथी आरंजीने विवेकीअने मोह

जणी सिद्धांत थवे शुं ए वचन पर्यंत लिंगधारीज ए जे कहुं हतुं-
मूल पूर्वपक्षने विषे एटले पूर्वे ते उपदेशनुं ते लिंगधारीज पासे
निरंतर सांजळवुं एतो घणुंज अयुक्त ठे.

टीका:—यतः, नवि किंचीत्याद्यागमशेकलस्येदं मुत-
रार्द्ध ॥ एसा तोसिं आणा, कज्जे सच्चेणहोयवमिति ॥ अस्य चा-
यमर्थः ॥ एसा जगवता माझा यत् कार्ये सत्येन जवितव्यं ॥
कोर्थः कार्ये ज्ञानादित्रयं ॥ सत्यंच संयमः ॥ यथा यथा ज्ञा-
नादिकं संयमश्चोत्सर्प्यत स्तथातथा यतिना निर्मायं यतितव्यं॥

अर्थ:—जेहेतु माटे 'न विकिंची' इत्यादिआगमनो ककनो
सझने ए लिंगधारीज बोले ठे पण ते गाथानुं उत्तरार्द्ध तो आ
प्रकारनुं ठे जे 'एसा' इत्यादि एनो आ प्रकारनो अर्थ ठे जे आ
जगवंतनी आझा ठे जे कार्यने विषे सत्यपणे थवुं तेनो प्रगट अर्थ
शो थयो ? तो आ प्रकारे थयो जे कार्य एटल करवा योग्य ज्ञानादि
त्रण ने सत्य एटले संयम ते वेय जेम जेम वृद्धि पामे तेम तेम
मायारहितपणे यति ए प्रयत्न करवो.

टीका:—यदाह ॥ कज्जं नाणार्श्यं, सच्चं पुण संजमो मुणे
यवो ॥ जह जह सो होइ थिरो, तहतह कायवयं कुणसु ॥ दोसा
जेण निरुज्जंति, जण खिज्जंति पुवकम्माइं ॥ सो सो मुक्कोवा
ओ, रोगावच्छासु समणंव ॥

अर्थ:—जे माटे ए बात शास्त्रमां कही ठे जे ज्ञानादि त्रण

એને કાર્ય કઢીણ ને વઢી સત્ય તે સંયમ જાણવો. તે વેય જેમ જેમ સ્થિર થાય તેમ તેમ કાર્ય કરવું. જેણે કરીને દોષ જાય ને જેણે કરીને પૂર્વે કરેલાં કર્મ લપાય તે તે મોક્ષનો હાથ જાણવો.

ટીકા:—નવાગમે સુલ્લિપ્તયા કિંચિત્સૂત્રિતં, કિંતર્હિ-
યાવતા વિના સંયમજ્ઞાનદિયાત્રા નોત્સર્પ્યતિ તાવન્માત્રસ્યૈવ
વિદ્ધિતનિવારણસ્યનિવારિત્વિધાનસ્ય ચ જગવદ્ભિઃ પુષ્ટાલંબ-
નેન કંદાચિત્કતયા તત્રાનુજ્ઞાનાત્ ॥

અર્થ:—આગમને વિષે સુલ્લની લાલચે કાંઈ પણ કહું નથી
‘ત્યારે શું તો જેના વિના સંયમ જ્ઞાનાદિયાત્રા ઘૂલ્લ ન પામે, તેટલા
વિધિનો નિષેધ કહ્યો છે ને નિષેધનો વિધિ કહ્યો છે જગવતે પુષ્ટા-
લંબન જાણીને અ્યારેક કરવાપણે તેની આજ્ઞા આપી છે પણ નિરં-
તરપણે આપી નથી.

ટીકા:—एवंचकथं श्रुतस्याव्यवस्था ॥ ज्वन्मार्गस्यचोदे-
शिकप्नोजनादेः सर्वस्यापि सार्वदिकतया निस्तुंगत्वेन केवल
सुखानुभवोद्देशेनैव प्रवृत्तेः ॥ तथाच तस्य महासावद्यत्वेन ज्ञा-
नादियात्राह्वयमाणत्वात् कथं प्रामाण्यमित्यहो अकल्पितगुण
दोषविज्ञागः स्वपदानुरागः खलानां यज्ञगवन्मत्तस्याव्य-
वस्थापादनेन स्वमतस्योत्कर्षप्रदर्शनं । नहितेजसः सकाशान्
कदाचित् तमसउत्कर्षसंज्ञव इति ॥

અર્થ:—ને જો વિધિનો નિષેધ, નિષેધનો વિધિ નિરંતરપણે

होय तो जगवत्तना मार्गनी तथा उद्देशिक जोजन इत्यादि सर्व व-
स्तुनी व्यवस्था न रहे, केमजे सर्वने सार्वदिकपणुं थाय तेम
निर्दयपणे केवळ पोताने जेम सुख उपजे तेमज प्रवर्तवानुं रहेलुं ठे
ए हेतु माटे वळी ते उद्देशिक जोजनादिकने महा सावद्यपणुं
ठे तेणे करीने ज्ञानादियान्नानी हानिपणुं तेमां रळुं ठे माटे केम
प्रमाणिकपणुं कहेवाय ने आतो आश्चर्य ठे जे खळ पुरुषोने जेमां
गुणदोषना विज्ञाग नीकळता नथी एवा पोताना पढनो अनुराग
ठे जे माटे जगवंतना मतनी अव्यवस्था संपादन करवी तेणे करी-
ने पोताना मतनुं उत्कर्षपणुं देखामे ठे पण ते एम नथी जाणता
जे क्यारेय पण तेजना म्होंना आगळ अंधकारनो उत्कर्ष संजवशे?
नहिज संजवे.

टीका:—किंच तीर्थकरगणधरपूर्वधरादिसातिशयमहा-
पुरुषविरहे संप्रति तत्सिद्धांतएव नः प्रमाणं ॥ यदुक्तं ॥ नो
पिष्टामो सव्वन्नुणो संयं न मणपज्जावजिणादं ॥ नय चन्दस
दसपुञ्जिप्पमुहे विस्सुयसुयहेरेवि ॥ एवंपि अहसरणं ताणं
चस्कू गइ पइवोय ॥ जयवं सिद्धंतोच्चिय,अविरुद्धो इह दिठेहिं॥

अर्थ:—वळी शुं तो तीर्थकर गणधर आदिक जे महा अति-
शय वाला पुरुष तेमनो विरह थये सते आ काळमां तेमनां सि-
द्धांत एज हमारे तो प्रमाण ठे जे माटे ते शास्त्रमां कळुं ठे जे.

टीका:—तस्य च प्रामाण्यानज्युपगमे तत्पणेतु जग-
वतोप्यप्रामाण्याज्युपगमप्रसंगेन जवतस्तन्मूलरजोहरणादि
वेषपरित्यागापत्तिः ॥

॥ यदुक्तं ॥

आणाएच्चिय चरणं, तबज्जगे जाण किं न जगं, ति॥ आणं च
अइकंतो कस्साएसा कुणइ सेसं ॥

अर्थः—सिद्धांतनुं जो प्रमाणपणुं अंगिकार न करो तो तेना
कहेनार जगवंतनुं पण प्रमाणपणुं न थवानो प्रसंग थशे. तेणे क-
रीने जगवंत ठे मूल ते जेनुं एवो जे तारो रजोहरणादि धारण
करेलो वेष तेनो परित्याग करवानी प्राप्ति थशे. एटले जो जगवंतनुं
सिद्धांत नथी मानतो तो जगवंतनो कहेलो रजोहरणादि वेष तेने
मूकी दे. जे माटे ते बात झास्त्रमां कही ठे जे जगवंतनी आझा
एज निश्चे चारित्र ठे, माटे ते आझा जागे सते थुं न जायुं !
सर्वे जायुं.

टीकाः—तथाचायं सुखाशया जवत्कट्वितः पंथाः सक-
लोपि विशाररुता मापयेते त्यहोलाजमिडोनी व्याअपि-
व्ययः संवृत्तः ॥ यदपि, रुग्णिणः कट्यतां यांतीत्यादिश्लोकबलेन
स्वप्रकट्वितक्रियायाः सुकुमाराया मोक्षांगत्वसमर्थनं तद्वयं
सुंदरं ॥ यत एतच्छ्लोकार्थ एव मागमे विधीयते ॥ मज्झ-
एवि किरियाए कालेणारोगयं जह नवेति ॥ तद्वचेव न निव्वाणं
जीवा सिद्धंत किरियाएति ॥ अत्रहि सिद्धांतक्रियायाएव चिरं-
तनमुनिक्रियापेक्षया कोमलाया अपि निर्वाणांगत्वं प्रतिपा-
दितं नतु त्वदग्निप्रेतोत्सूत्रक्रियाज्ञासस्य ॥

અર્થ:—વઢી સુખની આશાએ જે કરવું તેણે કરીને જગ-
વંતે કરેલો જે માર્ગ તે સર્વ નાશ પામે. માટે અહો આતો મોઢું
આશ્ચર્ય જે લાજની ઇચ્છા કરનારને મૂઢ ધનનો પણ નાશ થયો.
તેમ વઢી જે પુર્વે તમે પ્રતિપાદન કર્યું જે રોગી પણ સારા થાય ઇ-
ત્યાદિ જાવને કહેનાર શ્લોકનું વઢ લઈને પોતાની કપોલ કલ્પિત
ક્રિયા સુકુમાર ઢે દટલે સુખ સમાધે થાય એવી ઢે તેને મોઢના
અંગપણું પ્રતિપાદન કર્યું તે પણ શોજતું નથી કેમજે તે શ્લોકનો અર્થ
આગમને વિષે આ પ્રકારનો કહ્યો ઢે જે આ જગાએ સિદ્ધાંતને વિષે
પૂર્વના મહંતં મુનીની ક્રિયાની અપેક્ષાએ જે સુકુમાર ક્રિયા કહી ઢે
તેને મોઢનું અંગપણું પ્રતિપાદન કર્યું ઢે તેણે કરીને કાંઈ તારો માને-
લો જે ઋત્સૂત્ર ક્રિયાજાસ તેને મોઢનું અંગપણું પ્રતિપાદન ઉપર
પ્રમાણે ન થયું.

ટીકા:—અતો જવદન્નિમતક્રિયાયા ઉપદર્શિતન્યાયેન
તદ્વિપર્યયપ્રસાધનાન્ન તત્શ્લોકવલેન જવત્પ્રકલ્પિતશ્રુતા
પ્રામાણ્યસિદ્ધિઃ ॥ એવંચ લિંગદેશનયા શ્રુતસ્ય મૂર્ધ્નિ પદક-
રણમસાંપ્રતમપિ કૃત્વા યદમી પ્રત્યક્ષગોચરાઃ શ્રાવકજ્ઞનાઃ
સુદૃઢગત્ત્રયહ્રંથયોદૃષ્ટો રુદોષાઅપિ સાક્ષાકૃતપુરુતરપૂર્વો-
દિત કુપથાપરાધા અપિ ॥ અદૃષ્ટ દોષાહિ વિવેકિનોપિ કુ
પથાદપિ ન નિવર્તિતુમીશતે કિં પુનરન્ય ઇત્યપિ શંબ્દાર્થઃ ॥

અર્થ:—એ હેતુ માટે તે માનેલી જે ક્રિયા તેનો પ્રથમ દે

મયો જે ન્યાય તેણે કરીને વિપર્યયનું સાધન કરવાપણું છે એટલે તેમાં માનેલી જે ક્રિયા તેનું સંમન કરવાપણું છે એ હેતુ માટે એ શ્લોકના બલે કરીને તે કલ્પના કરી જે સિદ્ધાંતનું અપ્રમાણપણું તેની સિદ્ધિ ન થઈ માટે લિંગધારીનું દેશનાં કરીને સિદ્ધાંતના મસ્તક ઉપર પગ મૂકવો તે અઘટિત છે તોપણ તેના કરનારા જે આ પ્રત્યક્ષ જાણતા શ્રાવક લોકો છે તે અતિશય દૃઢ બંધાઈ છે ગત્તા ગ્રહરૂપી ગ્રંથીનું તે જેમને એવા છે માટે તે લિંગધારીના પ્રત્યક્ષ ઘણાક દોષ દેશે છે ને વળી સાક્ષાત્ અતિશય મોટા પૂર્વે કહ્યા છે કુમાર્ગમાં પ્રવર્તવારૂપ અપરાધ તે જેમના એવા છે તોપણ કોઈક અદૃષ્ટના દોષે કરીને જે વિવેકી છે તે પણ કુમાર્ગમાંથી નિવૃત્તિ પામવાને સમર્થ થતા નથી, તો બીજા અવિવેકી કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામવાને કયાંથી સમર્થ થાય એમ અપિ. શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—વ્યાવૃત્તિમપસરણં કુપથાત્ અધિકૃતાત્ કુમાર્ગાત્ જન્મઃ સ્વહિતાહિતવિવેકશૂન્યાઃ નદધતે ન ચેતસિ ધારયંતિ ન કુર્વંતીત્યર્થઃ નકેવલં વ્યાવૃત્તિં સ્વયં ન દધતે અસૂયંતિ ચદ્વર્ષ્યંતિ સગુણે દોષમારોપયંતીતિયાવત્ ચઃ સમુચ્ચયે એતાં કુપથવ્યાવૃત્તિં કરોતિ એતત્કૃત્ તસ્મૈ ॥ કુધદ્રુહેષ્યંત્યાદિના ચતુર્થી ॥ મહાસત્વાય કસ્મૈ ચિત્કુપથવ્યાવૃત્તિવિધાયિને ॥

અર્થ:—જે પોતાનું હિત ને અહિતનો જે વિવેક તેણે કરીને શૂન્ય એવા જન્મપુરુષો કુમાર્ગ થકી નિવૃત્તિ પામવાને વિચાર પણ કરતા નથી એટલો અર્થ છે. કેવલ એટલુંજ નથી કરતા ત્યારે શું તો દૃષ્ટિ પણ કરે છે એટલે ગુણવાનને વિષે દોષનો આરોપ

કરે છે. ચકાર ગ્રવ્યય છે તેનો સમુચ્ચય રૂપી અર્થ છે. તેણે કરીને એમ અર્થ થયો જે એ કુમાર્ગથકી નિવૃત્તિ પામનાર કોઈક મહાસત્ત્વવંત પ્રાણી તે પ્રત્યે ડલટા ઈર્ષ્યા કરે છે. વ્યાકરણ વિચાર જે મહાસત્ત્વાય એ જગાણ 'કુધ ડુહેર્ણ્યા' એ સૂત્રે કરીને ચતુર્થી વિજ્ઞાતી થઈ છે.

ટીકા:—અત્રચોત્તરવાક્યાર્થગતત્વેન પ્રયુજ્યમાનો યચ્છ-
વદ સ્તચ્છબ્દોપાદાનંવિનાપિ તદર્થગમિયતિ ॥ યથા ॥ સાધુ
ચંદ્રમસિ પુષ્કરૈઃ કૃતં, મોલિતં યદત્રિરામતાધિકં ઇતિ ॥ તેના-
યમર્થઃ ॥ તેષાંહિ દૃષ્ટ દોષત્વાત્ કુપથાત્તાવત્સ્વયં વ્યાવૃત્તિઃ ક-
ર્તું યુક્તા ॥ અથ કુંતોપિહેતોઃ સ્વયં ન વ્યાવર્તતે તદા તદ્વ્યાવૃત્તિ
કારિણિ પ્રમોદો વિધાતું સંગતઃ ॥ યત્પુનરમી દ્વયમધ્યાદેકમ-
પિ કર્તૃ નોત્સહંતે પ્રત્યુત કુપથનિવૃત્તિવિધાયિનિ કસ્મિન્નપિ-
ક્ષુદ્રોપજ્વાય યતંતે તત્કિમમી દિગ્મોહમિતા ઇત્યાદિ યોજ્યં ॥
તેનૈતદુક્તં જવતિ ॥ દિગ્મૂઢાદયો હિ હિતૈષિણા વ્યાવર્ત્તમાના
અપિ દિગ્મોહાદેવ્યાવૃત્તિં માલમેવન કુર્વતિ ॥ એતે તુનકેવલ
કુપથાન્ન વ્યાવર્તતે યાવતાકુપથવ્યાવૃત્તિકારિણેઽસૂચ્યંત્યપીતિ
તેજ્યોપ્યમીકુત્સિતાઈતિ. વૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૭ ॥

અર્થ:—આ જગાણ ઉત્તર વાક્યાર્થમાં રહેલો જે યત્ શબ્દ
તે તત્ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યા વિના પણ તેનો અર્થ પમાડે છે જેમ
સારો ચંદ્રમા નદય પામે સતે જે કમલ મીચાયાં તે શોજાનું અધિ-
ક પણ કહ્યું છે તે હેતુ માટે આ અર્થ થયો જે પોતે દોષદીઠા માટે
પોતાની મેઢે જ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામવું જોઈએ એ યુક્ત છે. ને

વઢી કોઈ કારણે પોતાની મેલે તે કુમાર્ગથી પાહું ન વઢાય ત્યારે જે પુરુષ એ કુમાર્ગથી પાઢા વઢયા હોય તે ઉપર પ્રમોદ કરવો ઘટિત છે વઢી આ શ્રાવક તો એ બેમાંથી એકે પણ કરવાનો ઉત્સાહ નથી કરતા. ડલટો જે કુમાર્ગથી કોઈક નિવૃત્તિ પામે છે તેના ઉપર પણ હુડ્ર ઉપડવ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે તે માટે આ તે શું દિગ્મોહ પામ્યા છે કે શું થયું છે ઇત્યાદિ યોજના કરવી તેણે કરીને આ સ્પષ્ટાર્થ કંઢ્યો છે જે દિગ્મોહ પામેલા જે પુરુષ તે નિશ્ચે હિતકારી પુરુષે તેથી નિવૃત્તિ પમાડવા માંડ્યા છે તેપણ તે દિગ્મોહાદિકંથી જ કેવલ નિવૃત્તિ નથી પામતા ને આ તો કેવલ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ નથી પામતા એટલુંજ નહિ ત્યારે શું તો જે એ કુમાર્ગથી નિવૃત્તિ પામે છે તે ઉપર ડલટા ઇર્ષ્યા કરે છે માટે તે દિગ્મૂહ થકી પણ આંતો અંતિશે નિંદ્ય છે. મૂંઢા છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥૧૭॥

ટીકા:—સાંપ્રતંહિં ગિદેશનયા શ્રાદ્ધૈરવિધિવિહિતસ્ય જિનમજ્જનસ્યાપિ દુર્ગતિપાતહેતુત્વપ્રતિપાદનદ્ધારેણશ્રુતપથાવિજ્ઞાં દર્શયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે લિંગધારીની દેશનાયે કરીને શ્રાવક લોકો વિધિ રહિત જે જિનમજ્જન ઉત્સવ કરે છે તેપણ દુર્ગતિમાં પડવાનું કારણ છે એમ પ્રતિપાદન કરનાર દ્ધાર કરીને સિદ્ધાંત માર્ગની અવજ્ઞા દેલામતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

इष्टावाप्तितुष्टविटनटजटचेटकपेटकाकुलं
निधुवनविधिनिबद्धदोहदन्तरनारीनिकरसंकुलं ॥
रागद्वेषमत्सेरर्ष्याघनमघपंकेथनिमज्जनं
जनयत्येवचमूढजनविहितमविधिनाजैनमज्जनं ॥ १८ ॥

टीका:—जैनमज्जनं जगवंहिंस्नात्रं कर्तुं जनयत्येव संपा-
दयत्येव ननु कदाचिन्न जनयत्येवकार्थः ॥ अघपंके पापकर्मि-
निमज्जनं त्रुनं कर्म तत्कर्तृणामितिशेषः ॥ अथ कथं पुण्याय-
विधीयमानं जिनस्नात्रं पापपंकनिमज्जनाय प्रजवतीत्य-
तश्चाह ॥

अर्थ:—जे जगवत्विंवनुं स्नात्र तेज पापरूपी कादव प्रत्ये
बुझावे ठे एम अर्थ जणावनार एवकारनो अर्थ ठे, ते कोने बुझावे
ठे तो जे स्नात्र करे ठे तेने एम कर्तृपदशेष उपरयी लेवुं ल्यारे हवे
अही आशंका करीने कहे ठे जे पुण्यने अर्थे कर्तुं जे जिन
स्नात्र ते पापकादवमां बुझावने केम समर्थ थाय ? तो तेनो
उत्तर कहे ठे जे.

टीका:—अविधिना सिद्धांतोक्तक्रमविपर्ययेण प्राक्तन-
विशेषणान्यथानुपपत्त्या रात्रावित्यर्थः ॥ सिद्धांते हि रजन्यां जिन-
स्नात्रं निवारितमतस्तत्र तत्कुर्वतां कथं न पातकमित्यर्थः ॥

અથ કં દોષમજિપ્રેત્ય સિદ્ધાંતે રાત્રિસ્નાત્રનિવારણમિતિ
દોષપ્રદર્શનાય હેતુગર્જ વિશેષણત્રયં મજ્જનસ્યાહ ॥

અર્થ:—વિધિરહિત ઇટલે સિદ્ધાંતમાં જે અનુક્રમ કહ્યો
તેથી વિપરીત પૂર્વે કહેલાં વિશેષણને સાર્થક કરવાને રાત્રિને વિષે
સ્નાત્ર કરે છે ઇટલો અર્થ થયો. વિધિ રહિત ને રાત્રિ વિષે જે પં-
રમાત્માનું સ્નાત્ર કરવું તે પૂર્વે કહ્યું એ પ્રકારનું છે. ઇટલે સિદ્ધાંતને
વિષે રાત્રિમાં જિનનું સ્નાન નિવારણ કર્યું છે એ હેતુ માટે રાત્રિને
વિષે સ્નાત્ર કરનારને કેમ પાપ ન હોય ઇટલો અર્થ છે. હવે શો
દોષ અંગિકાર કરીને સિદ્ધાંતમાં રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરવાનું નિવા-
રણ કર્યું છે એ દોષ દેખાવવાને હેતુગર્જિત એ સ્નાત્રનાં ત્રણ વિ-
શેષણ કહે છે.

ટીકા:—શ્ચાવાપ્તિ ઇત્યાદિ ॥ શ્ચાયા વહ્નજાયા મજ્જન
દર્શનમિષેણાગતાયા અવાપ્તિ મૈલકસ્તયા તુષ્ટા નિઃશંકમત્રા-
ય નઃ સુરતલીલા પ્રવત્સ્યતીતિધિયા મુદિતા વિટા વેશ્યાપતયઃ
નટા નાટકાજિનયનાદિકલોપજીવિનઃ જટાઃ શસ્ત્રાદિકલાજી-
વિનઃ ચેટકા માસાદિનિયમિતવૃત્તિગ્રાહિણઃ ઇષાં પેટકં સમુદાય
સ્તેનાકુલં ક્ષુન્નિતં પ્રેયંસીપ્રાપ્ત્યા સાત્વિકત્રાવેનાકુલીકૃત
વિટાદિજના કીર્ણત્વાત્ મજ્જનમપ્યુપચારાદાકુલં ॥

અર્થ:—જે એ સ્નાત્ર કેવું છે જે જેમાં પોતાને વહ્નજ એવી
જે સ્ત્રી તેની પ્રાપ્તિ થાય ઇટલે સ્નાત્ર દેખવાનું મિષ કરીને આવે-
લી જે પોતાની વાંછિત સ્ત્રી તેનો સમાગમ તેણે કરીને રાજી થયેલા

ઘટલે આજ શંકાયે રહિત આપણી સંજોગ લીલા પ્રવર્તશે એ પ્ર-
કારની બુદ્ધિવતે હર્ષ પામેલા જે વિટ કહેતાં વેશ્યાપતિ, તથા નટ
કહેતાં નાટક આદિ કલાવને આજીવિકા કરનાર પુરુષો તથા જટ
કહેતાં શાસ્ત્રાદિક કલાવને આજીવિકા કરનારા તથા ચેટક કહેતાં
મહિને મહિને અથવા વર્ષે જે જે પોતાની નિયમાયે આજીવિકા
વાંધી છે તેનું ગ્રહણ કરનારા એવા જે પુરુષો તેનો જે સમુદાય તેણે
કરીને કોજ પામેલું એવું સ્નાત્ર છે. ઘટલે વાંઘિત સ્ત્રીની પ્રાપ્તિ થઈ
તે રૂપ શૃંગાર રસનો હેતુ ભૂત સાત્વિક નામ અવ્યગ્નિચારી ઘટલે
શૃંગારની પુષ્ટીનો કારણયોગ તેણે કરીને આકુલ વ્યાકુલ થયેલા જે
લોક તેણે કરીને વ્યાપ્ત થયેલું છે માટે એ સ્નાત્ર પણ નપચારથી
આકુલ થયું એમ કહેવાય.

ટીકા:—તથા નિધુવનવિધિનિવરુદ્ધોદ્ધવા મોહનવિલ-
સિતવિહિતાગ્નિલાષાઃ 'યા નરનાર્યઃ પુરુષયોષિત સ્તાસાં નિકરેણ
નિચયેન સંકુલં વ્યાપ્તં ॥ નારીણાંહિ પ્રાયોનિધુવનાર્થમેવ મ-
જ્જનાવલોકનઘ્ઘના તત્રાગમનાત્ ॥ તથાવિધવ્યાજમંતરેણ
રાત્રૌ તત્રાપ્યાગમનાસંજવાત્ ॥ તથાવિધવ્યાજેન ચાન્યત્ર ગંતુ
મશક્ત્વાત્ ॥

અર્થ:—વઢી એ સ્નાત્ર કેવું છે જે જેમણે મૈથુનવિલાસ ક-
રવાની અગ્નિલાષા વાંધી છે એવી સ્ત્રીને પુરુષ તેમનો જે સમૂહ તેણે
કરીને વ્યાપ્ત એવું ઘટલે વહુધા સ્ત્રીને મૈથુનને અર્થેજ સ્નાત્ર જો-
વાના કપડે કરીને ત્યાં આવવું થાય છે. એ હેતુ માટે કેમજે તે પ્ર-
કારનું કપડ કર્યા વિના રાત્રિને વિષે ત્યાં આવવું સંજવતું નથી. ને

ते प्रकारनुं कपट करीने बीजी जगाए पण जवा समर्थन थाय माटे.

टीकाः—अतएवरागः कांचित् परवर वर्णिनीं प्रत्यजिषुंगः
द्वेषः स्वप्रेयसीमन्येन सह संगच्छमानां पश्यतस्तज्जियांस्ता म-
त्सरः किंचित्सौजाग्येन कयाचित्संघट्टमानमालोक्यतः स्वयं-
च तां कामयमानस्य तत्सौजाग्यविच्याविषा, ईर्ष्यास्विवह्वजा-
मन्येन सार्द्धं संलपंतीमीक्षमाणस्याऽसहिष्णुता ॥ ततो राग-
श्चेत्यादिद्वन्द्वः ॥ तान्निर्घनं सार्द्धं ॥ अत्रापि रागादिमद्वौकघन-
त्वान्मज्जनमप्युपचारात्तथा ॥

अर्थः—एज कारण माटे राग एटले कोइक पारकी स्त्री
प्रत्ये अति आसक्ति, ने द्वेष एटले पोतानी वहाली स्त्री बीजा
पुरुष संघाथे संगम करती देखीने ते पुरुषने हणवानी इत्ता करवी
ते, तथा मत्सर एटले कोइक पुरुषे कोइक स्त्रीनी कामना करेली
एटले प्रथम वांछा करेली ते स्त्री ते विना ते करंतां अधिक सुंदर
बीजो पुरुष मळ्यो तेनी संघाथे संघट्टन करती ते स्त्रीने प्रथमना
पुरुषे देखी पढी जेनी साथे संघट्टन करे ठे ते पुरुषना सौजाग्यप-
णानो नाश करवो तेनी जे इच्छा ते, तथा ईर्ष्या एटले पोतानी व-
ह्वज स्त्री बीजानी संघाथे आलाप संलाप करती देखीने जे अस-
हंनपणुं थाय ते सर्वे करीने ए स्नात्र अतिशै व्याप्त ठे. रागादि पद-
नो द्वन्द्व समास करवो. आ जगाए पण रागादि सहित घणा
लोक ए प्रकारना ठे पण उपचारथी ते प्रकारनुं स्नात्र कहुं.

टीकाः—कामुकलोकमेलकेहि जिनपदेपि निशायां रागा-

दयएवोज्जुंजंते नत्वणीयस्यपि धर्मज्ञावना ॥ तडुक्तं ॥ प्रा-
रब्धे जिनविंशमज्जनविधौ मुग्धे निंशि श्रावकैः, श्रेयोर्य जिनमं-
दिरे समुदिताश्चित्रं रिरंसास्पृशः ॥ स्त्रीपुंसा रजसाडुपात्तसम-
यास्तांवूलविंवाधरा, गाढालिंगनजंगिसंगमसुखं विंदंति नंदंति च॥

अर्थः—रात्रिए जिनघरने विपे कामि लोकनो मेलावो थाय
तेमां रागादिकज उत्पन्न थाय पण अतिशय थोमी पण धर्मनी ज्ञा-
वना तो उत्पन्न थायज नहि ते शास्त्रमां कछुं ठे जे रात्रिये जिनमं-
दिरेमां श्रावक लोके स्नात्र विधि श्रेयने अर्थे आरंज्यो ठे एम जे
कहेवुं ते तो महा आश्चर्यकारी ठे, केमजे क्रीना करवानी इच्छाए
वेगे करीने जेळां थयां जे स्त्री पुरुष ते ए समय पामीने तांवूल
जक्षण करवाथी लाल होठ जेमना थया ठे ने परस्पर आलिंगननी
स्वनावते संगमनुं सुख अनुभव करे ठे अने आनंद पामे ठे.

टीकाः—एतडुक्तं जवति जिनस्नपनं हि स्वस्य परेषां च झ-
पृष्णांरागद्वेषादिकथाय विधीयते ॥ निशायां तद्धिधानेच कामुका-
नांसुरताद्यसमंजसप्रवृत्त्याऽप्रतिहतप्रसरस्तत्प्राडुर्जाव इति कथं
तत्क्षयविधायिता तस्य स्यात् ॥

अर्थः—ए बात कही ठे जे जिन परमात्मानुं स्नात्र ते पो-
ताने तथा परने तथा देखनारने राग द्वेषना क्षयने अर्थे करीए ठीए
ने रात्रिए ते करे सते तो कामी पुरुषनी संजोगादिक जुंसी प्रवृत्ति
रोकाइ शकाय एवी नथी माटे ते जिन स्नात्र रागद्वेषनुं
नाश करनार केम थाय ? उलटुं रागद्वेषनी वृद्धि करनार ठे.

ટીકા:—અથાસ્તુ નટવિટાદીનાં તત્પ્રાદુર્જીવઃ કિંનચ્ચિન્નં॥
 નહ્યેતાવતાપિ શ્રાદ્ધાનાં શ્રદ્ધા સ્નાત્રં વિદધાનાનાં તજ્જન્યપુ-
 ણ્યહાનિરિતિચેન્ન ॥ તેષાં તત્પ્રાદુર્જીવસ્યસુરતાદિવશપ્રાદુષ્યઙ્ગ-
 ગવદાશાતનાયાશ્રાનંતસંસારકારિણ્યા રાત્રિસ્નાત્રકારિશ્રાવક
 નિબંધનત્વાત્ ॥ મજ્જનવ્યાજમંતરેણ નિશીથિન્યાં તેષાં રતાર્થ-
 મપિ પ્રાયેણ જિનજવનાગમનાસંજવાત્ ॥ એવંચ નટાદિરાગાદિ
 વૃદ્ધિનિમિત્તજાવમાસેડુષાં શ્રાવકાણાં કથં ન મજ્જનજન્યપુ-
 ણ્યનાશઃ ॥

અર્થ:—હવે તું એમ કહેતો હોય જે એતો નટવિટાદિક
 કામી પુરુષોની એવી પ્રવૃત્તિ થાય છે તેમાં અમારું શું ગયું? હમારું
 શું ઠેડાયું? એણે કરીને જે શ્રદ્ધાવમે સ્નાત્ર કરનાર શ્રાવક લોકોને
 એ સ્નાત્ર થકી થયું જે પુણ્ય તેની હાની થતી નથી. એમ તારે ન
 કહેવું કેમ જે તેનો ઉત્તર કહીએ ઢીણ જે તે કામી પુરુષોની જૂની
 પ્રવૃત્તિની ઉત્પત્તિ થવી તેનું કારણ તે રાત્રિ સ્નાત્ર કરનાર શ્રાવક
 છે એ હેતુ માટે ને તે કામી પુરુષો સંજોગાદિકને વિષે પરવશ થાય
 છે તે થકી ઉત્પન્ન થઈ જે જગવંતની આશાતના તેને અનંત સંસારનું
 કારણપણું છે. માટે રાત્રિ સ્નાત્ર કરનાર એ સર્વેનો કારણિક થયો એ
 હેતુ માટે કેમ જે રાત્રિએ સ્નાત્રના મિષ વિના તેમનું સંજોગને અર્થે
 પણ બહુધા જિનમંદિરમાં આવવાનો સંજવ નથી એ હેતુ માટે ન-
 ટાદિક પુરુષોની રાગાદિકની વૃદ્ધિનું નિમિત્ત કારણને પમારનાર
 શ્રાવક લોકને એ સ્નાત્ર થકી કેમ પુણ્યનો નાશ ન થાય એતો થાયજ.

ટીકા:—કિંચ નટાદ્યસમંજસપ્રવૃત્તિદર્શનેન શ્રાદ્ધાનામપ્ય

विवेकिनां केषांचिदिदानीं जिनगृहे तथा प्रवृत्त्युपलंघात् ॥ तडु-
त्तां ॥ एकेण कयमकळांकरेइ तप्पच्चया पुणो अन्नो ॥ साया बहुलपरं-
परवुच्छेठ संयमतवाणं ॥

अर्थः—वळी नटादिकनी जूनी प्रवृत्ति देखवे करीने अवि-
वेकी केटलाक श्रावकने पण आ काळमां जिनमंदिरमां ते प्रका-
रनी जूनी प्रवृत्ति करवानुं देखीए ठीए हे हेतु माटे ते वात शा-
स्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तथाच तेषां कथं मज्झानादिजन्यपुण्यगंधोपीति
चित्यतां सूक्ष्मधिया ॥ जगवद्भिः श्रीजिनदत्तसूरिजिरप्येनं
दोषसमूहं रात्रिस्तात्रस्योपलब्ध्य प्रतिपादितं ॥ जा रत्ती जारत्ती
मिह रइ जणइ जिणवरगिहेवि ॥ सा रयणी रयणियरस्स होअ-
कह नीरयाण मया ॥

अर्थः—वळी तमे सूक्ष्म बुद्धि करीने विचारो जे ते पुरु-
शने स्नात्र आदिक थकी थयुं जे पुण्यतेनो गंध पण क्यांथी होय
नज होय, समर्थ एवा श्री जिनदत्त सूरि तेमणे पण ए रात्रि स्ना-
त्रनो दोष लक्ष्ने निषेध प्रतिपादन कर्तुं ठे जे.

टीकाः—अह्नि जिनमज्जनविधानेच नोक्तदोषलेशस्यापि
संज्ञवः ॥ जनसमूहां दिवा तथाप्रवृत्तेर्लज्जनीयत्वेन राजनि-
ग्रहजयेनच प्रायेणासंज्ञवात् ॥ तस्मद्दिनएव जिनस्नात्रं धर्मा-
र्थिनां विधिप्रवणानां श्रेयो न निशायामिति ॥

અર્થ:—દિવસને વિષે જિન સ્નાત્ર વિધિ કરે સતે તો પૂર્વે કહેલા દોષનો લેશ પણ સંજવતો નથી. કેમજે દિવસને વિષે લોકની સમક્ષ તે પ્રકારની પ્રવૃત્તિવાળાને લજ્જા પામવાપણું છે એ હેતુ માટે તથા રાજ દંડનો જય છે એ હેતુ માટે બહુધા એ વાતનો સંજવ નથી. ધર્મના અર્થી એવાને વિધિ વિષે તત્પર એવા પ્રાણીને દિવસમાં જ જિનસ્નાત્ર કરવું એજ શ્રેય જાણી છે પણ રાત્રિને વિષે જે સ્નાત્ર કરવું તે શ્રેય જાણી નથી એતો દોષ જાણી જ છે.

ટીકા:—અત્ર યદ્યપીષ્ટાવાપ્તીત્યાદિવિશેષણકદંબકં જિન-
ગૃહસ્યૈવ સંજવતિ ન મજ્જનસ્ય તથાપિ મજ્જને સતિ તસ્યૈવ
વિધત્વમિતિમજ્જનસ્ય પ્રાધાન્યેન વિવક્ષણા દુપચારેણમજ્જનમ-
પ્યેવં વિશેષણાનાં ચાન્યત્ર નિવેશને વિશેષણવિશિષ્ટ મુક્તમિતિ
અન્ય રાત્રિમજ્જનસ્યાત્યંતદોષતયા સર્વથા નિવાર્યત્વંવ્યજ્યતે॥

અર્થ:—આ જગાએ જો પણ ઇષ્ટાવાપ્તી ઇટલે વહ્નજ વ-
સ્તુની પ્રાપ્તી इत्यादि વિશેષણનો સમૂહ તે તો જિનમંદિરનુજ સં-
જવે છે પણ સ્નાત્રનો સંજવતો નથી તોપણ જિન સ્નાત્ર સતેજ તે
જિનમંદિર એ પ્રકારે થાય છે માટે સ્નાત્રનું અર્હિ પ્રાધાન્યપણે કહે-
વાની ઇચ્છા છે તેથી ઉપચાર માત્રે કરીને સ્નાત્ર પણ એ પ્રકારના વિ-
શેષણે સહિત છે એમ કહ્યું. કેમજે અન્ય વિશેષણનું અન્ય જગાએ
સ્થાપન કરે સતે રાત્રિ સ્નાત્રને અત્યંત દોષપણે કરીને સર્વથા નિવા-
રણ કરવાપણું છે એમ સૂચના કરી.

ટીકા:—एतेन यदपि कैश्चिदज्ञिधीयतेरात्रिस्नात्रेपि जग-

वतो न कश्चिदोषः जिनजन्ममज्जनस्य शक्रेण तथाविधानात् ॥
 तथाहि सर्वेपि जिनेन्द्रा निशीथिनीयामद्वयसमयएव जायंते तदे-
 वच सुरेन्द्रश्चामीकरगिरिशिखरं नीत्वा तान् स्नपयतीति श्रूयते ॥
 तस्यच तथासदोषत्वे शकस्तथा न तत् कुर्वीत ॥ महतां ह्यन्यथा-
 करणे तद्धोचनत्वात्तत्पथानुवर्तिनीनां प्रजानां दुर्गतिपाते न तेषां
 महाहान्यापत्तेः ॥

अर्थः—जो पण केटलाक एम कहे ठे जे . रात्रि स्नात्र जग-
 वतनुं करे सते पण दोष नथी केम जे इन्द्र महाराजे जिन जगवंतनुं
 जन्मंस्तान रात्रि ए कर्तुं ठे . ए हेतु माटे तेज देखावे ठे जे सर्वे पण
 जिनेन्द्र रात्रिना वे पहोर समयमां एटले मध्य रात्रिये जन्मे ठे
 त्यारेज इन्द्र महाराज मेरु पर्वतना शिखर उपर लइ जइने ते जिन
 परमात्माने स्नान करावे ठे एम सिद्धांतमां सांजळीए ठीए माटे
 रात्रि स्नात्र करतां तेज प्रकारनो दोष होत तो तेम इन्द्र महाराज
 न करत . साथी जे मोटा पुरुष अन्यथा आचरण करे एटले विप-
 रीत आचरण करे तो तेमना मार्गने अनुसरती जे प्रजा तेमने तो
 ते मोटा पुरुष एज नेत्र ठे . एटले मोटा पुरुषनी आचरण प्र-
 माणे आचरण करतुं एमज देखे ठे एटले जाणे ठे ए हेतु माटे ते
 प्रजाने दुर्गतिमां पम्बुं थाय तेणे करीने ते मोटा पुरुषने मोटी हांण
 प्राप्त थाय ए हेतु माटे ए रात्रि स्नात्र करवामां दोष नथी .

टीकाः—स्नात्रादिविधाविंश्याचरितस्य सर्वैरपि जिनपथ
 वर्तिनिःप्रामाण्योपगमात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

तित्थयरे बहुमाणो, अज्ज्ञासो तद्वय जीयकप्पस्स ॥
देविदाइअणुगिइ, गंजीरपलोयणा लोए ॥

अर्थः—स्नात्रादिक विधिने विषे इन्द्रा आचरणनुं जिनमा-
गमां वरतनार पुरुषोए प्रमाणपणे अंगिकार कर्तुं ठे ए हेतु माटे
ते कहुं ठे जे.

टीकाः—तस्मादिन्द्राचरितस्यप्रामाण्यान्निशायामपि स्न-
पनं विधातव्यमिति तदपास्तं ॥ शक्रोजिनजन्ममज्जनं मेरु-
करोतीति मन्यामहे ॥ नतु यामिनीयामद्वितयइति ॥ मेरु
शिखरे सूर्योदयास्तमयाज्ञावेनरात्रिदिवव्यवहाराज्ञावात् ॥

अर्थः—ते हेतु माटे इन्द्रनुं जे आचरण तेनुं प्रमाणपणुं ठे
माटे रात्रिए पण स्नान विधि कराववो, एम जे कहे ठे ते मत पण
खंफन कर्षो शायी के इन्द्र जिनजगवंतनुं जन्म स्नान मेरु पर्वतने
विषे करे ठे एम मानीए ठीए पण रात्रिना वे पहोर थये सते एम
नथी मानता केम जे मेरुपर्वतने विषे सूर्यनो उदय ने सूर्यनो अस्त
तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे त्यां रात्रि दिवस एवो व्यवहार नथी.

टीकाः—तथाहि ॥ प्रत्यस्तमितै तत्क्षेत्रवर्त्तिदिनकरकिरण
निकारःकालविशेषो हि रात्रिरित्युच्यते तद्विपरीतश्च दिनमिति॥
मेर्वपेक्षया खेरत्यंतनीचैर्वाहितत्वेन किरणानां चोपरिष्ठा तथाप्र-
सराज्ञावेनाधस्तनज्ञागस्यैवतत्प्रकाशविषयत्वात्तथाच कथं तत्र
रात्रिदिवविभागः स्यात् ॥

અર્થ:—તેજ દેખાવે છે જે ક્ષેત્રમાં રહ્યો જે સૂર્ય તેના કિરણનો સમૂહ આથમે સતે જે કાલ વિશેષ તે ક્ષેત્રને વિષે રાત્રિ કહીયે, ને તે થકી જે વિપરીત કાલ વિશેષ તે દિવસ કહીએ ને મેરુ પર્વતની અપેક્ષાએ અત્યંત નીચો ગમન કરતો એવો સૂર્ય છે એ હેતુ માટે કિરણનો ઉપર તથાવિધ પસાર થતો નથી. એતો હેઠલા જાગ-નેજ તે કિરણવડે પ્રકાશ કરવાનો વિષય છે એ હેતુ માટે રાત્રિદિવસ નો વિજ્ઞાગ ત્યાં કયે પ્રકારે છે ? કોઈ પ્રકારે નથી.

ટીકા:—કથં તર્હિ પ્રકાશાજાવેતત્રેં ડ્રાણાં જિનમજ્જનાદિ વિધિરિતિચેન્ન ॥ રત્નસાનોરધિત્યકાયાશ્રતાપકેન નિરસ્તપૂષ્પમ-યૂક્તયોતેન સતતમુચ્ચરતા બહુલવિમલમાણિક્યશિલામરીચિ નિચયેન દેવમહિમ્ના ચ શશ્વજ્ઞાસ્વરત્વાત્ ॥ એવંચેંડ્રાચરિતાવઘ્નં જ્ઞેન કથં રાત્રિસ્નાત્રં સમર્થ્યમાણં ચારિમાણમંચેત્ ॥

અર્થ:—ત્યારે ત્યાં સૂર્યનો પ્રકાશ નથી ત્યારે ઇંદ્ર જિન સ્નાનનો વિધિ કયે પ્રકારે કરે છે એમ જો તું આશંકા કરતો હોય તો તે ન કરવી કેમ જે રત્નનાં છે શિખર તે જેનાં એવા મેરુ પર્વતની ઉપલી ભૂમિને વિષે તાપ રહિત ને જેમાં સૂર્યના કિરણનો પ્રકાશ નથી ને નિરંતર અતિશય દેદીપ્યમાન એવી જે ઘણી નિર્મલ માણિક્ય રત્નની શિલાનું તેમના કિરણનો જે સમૂહ તેણે કરીને તે વઢી દેવતાના મહિમાએ કરીને નિરંતર અતિશય દેદીપ્યમાનપણું છે એ હેતુ માટે એ પ્રકારે ઇંદ્રના આચરણનું આલંબન કરીને જે રાત્રિ સ્નાત્રનું સમર્થન કરવું એટલે સ્થાપવું તે કેમ અતિશય શોજા પ્રત્યે પામશે નહિજ પામે.

टीकाः—इतोपि न रात्रिस्नात्रं पुण्यपात्रं ॥ जगवत्प्रतिकृ-
तिपातुकसखिलपूरप्लाव्यमानस्य पिपीलीकादिजंतुः संतानस्य
रक्षायतनाया रात्रौ दुःशकत्वात्, तत्प्रधानत्वाच्च जिनशासनस्य ॥

॥ यदुक्तं ॥

जयणाय धम्म जणणी, जयणा धम्मस्स पावणीचेव ॥
तवुहिकरी जयणा, एगंतसुहावहा जयणा ॥

अर्थः—वळी हेतु माटे पण रात्रि स्नात्र जे ते पुण्यने रहे-
वानुं पात्र नथी, एटळे रात्रिस्नात्र थकी पुण्य थतुं नथी. जे जग-
वाननी प्रतिमा उपर पकतो जे जळनो समूह तेषे करीने खेंचातो
जे कीकी आदिक जंतुनौ समूह तेनी रक्षा. जतना तेनुं रात्रिये
करवुं ते महा दुष्कर ठे एटळे थइ शंकतुं नथी ने जिनशासनतो
जतनाप्रधान ठे ए हेतु माटे ते शास्त्रमां कवुं ठे जे जतना ठे ते
धर्मनी उत्पत्ति करनारी ठे ने जतना ठे ते धर्मनी पावन करावनारी.
ठे माटे एकांत सुख करनारी जतना ठे इत्यादि.

टीकाः—किंच माज्जुवृहत्तब्देन सत्त्वसंहारकारिणां यद्
गोधिकादिनां क्रूरजंतूनां मुत्थानमिति प्राज्ञातिकं प्रतिक्रमणं
मपि साधूनां मृदुस्वरेणा निहितमागमे ॥ यामिन्यां च
मज्झादिविधौ निरंतरगंज्जीरोद्धुरवाद्यमानातोद्यनिनादश्रवणेन
विज्ञातमिति मन्यमानस्य तप्तायोगोलकव्यस्यासंयतजनस्य
जागरणात् ॥

અર્થ:—વઢી મોટા શબ્દે કરીને પ્રાણીનો સંહાર કરનાર જે ઘરોલી પ્રમુખ કુર જંતુનું ઝઘવું મ થાવ ઇટલે ન થાવ. કેમ જે સાધુને પ્રજાત કાઠનું પત્રિકમણું પણ કોમલ સ્વરે કરીને કરવાનું શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તો રાત્રિએ સ્નાત્ર વિધિ કરે સતે નિરંતર ગંઝીર ને મોટા શબ્દે વાગતાં જે વાદિત્ર તેના શબ્દ સાંઝલ્લવે કરીને આ તો પ્રાતઃકાલ થયો કે શું એમ માનતા જે તપાવેલા લોહ જેવા કુર અસંજતિ લોકો તેમનું જાગવું થાય એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તથાચ તત્કાલતદારજ્યમાણનેકપાપકર્મ નિમિત્તજાવેન કથં રાત્રિસ્નાત્રકર્તૃણાં પાપબંધો ન જવેત્ ॥ એતેન યદપિ ક્વચિત્કથાદિષુ કેષાંચિત્ સ્ત્રીપુંસાનાં ગિરિકાનાદિસ્થિતદેવગૃહેષુ નિશાયાં જિનપ્રતિમાસ્નાનાદિશ્રવણેન તદજ્યુપગમઃ સોપ્યલીકાલંબનમાત્રરુચિતાં જવતોવ્યનક્તિ મોક્ષાર્થસ્નાનાદે રિદ્ધાધિકૃતત્વાત્ ॥ તસ્યચ સિદ્ધાંતે રાત્રૌ નિવારણાત્ ॥

અર્થ:—વઢી તે અવસરે આરંજ કર્યાં જે અનેક પાપ કર્મ તેનું નિમિત્ત કારણ છે એ હેતુ માટે રાત્રિસ્નાત્ર કરનારને કેમ પાપ બંધન થાય એ તો થાયજણે કરીને જે કોઈક કથાનું વિષે કોઈક સ્ત્રી પુરુષોએ કરાવેલું પર્વતના વનમાં રહ્યાં દેવમંદિર તેને વિષે રાત્રીએ જિન પ્રતિમાનું સ્નાત્ર આદિક તેને સાંઝળીને તે વાતનો જે અંગિકાર કરવો તે પણ જુઠી વાતનું આલંબન કરનારી તમારી સૂંચી છે એમ પ્રગટ કહી દેવાને છે અહીં તો મોક્ષને અર્થે સ્નાત્ર આદિ કરવાનો અધિકાર કરેલો છે તેથી રાત્રિસ્નાત્ર સિદ્ધાંતમાં નિવારણ કર્યું છે જે એ હેતુ માટે ન કરવું.

टीकाःतथाहि ॥ सिद्धांते संजातं तन्नि तावज्जेष मिति
वचनात् संध्यात्रयलक्षणो जिनपूजायाः कालो नियमितो रात्रा-
वपि तद्विधानेच कालमि कीरमाणं किसिकम्मं बहुफलं जहा ॥
होइ इय सबच्चियकिरिया, नियनियकालमिविन्नेयेत्यादिना कृषि-
दृष्टां तेन कालविधीयमानं जिनपूजादिक्रियाणांसा फलान्निधानं
व्यर्थं मापयेत ॥

अर्थः—तेज देखामे ठे जे सिद्धांतमां त्रण संध्यातं उँये
कही ठे साटे त्रण संध्यातं ठे लक्षण जेनुं एवो जिनपूजानो काल
नीम्यो ठे. ने रात्रिने विषे ते करे सते, जे क्रिया कालने विषे
करीए ते क्रिया फलदायी होय जेम कृषिकर्म एटले खेती जे
कालने विषे बहु फलदायी होय ठे एम सर्वे क्रिया पोतपोताना का-
लने विषे करवी एम जाणवुं इत्यादि खेतीना दृष्टांते करीने का-
लमां करेली जे जिनपूजादिक क्रियांतं तेनुं सफलपणुं जे कथुं ठे
ते अकाले करवायी व्यर्थपणाने पामे.

टीकाः—नच“वित्तिकिरियाविरुद्धो, अहवा जो जस्सजावइ-
उंइतिवचनाद्वात्रावपितत्प्रतिपादनमिति वाच्यं ॥ श्रावकाणां त्रि-
संध्यं जिनपूजायादिनकृत्यत्वेन सिद्धांते जिधानात् ॥ ततश्च वि-
त्तिकिरियाविरुद्धो इत्यादेरयमर्थो यः प्राज्ञातादिसंध्यायां वृत्ति-
निमित्तवाणिज्यादिव्यग्रत्वात्कथंचिदेवपूजायां न व्याप्रियते स
दिनमध्यएव मूहूर्त्तादिनासंध्या तिक्रमेप्यपवादतः पुजां करोतु ॥
नपुनरस्यायमर्थोयदुतापवादेन रात्रौ करोति दिनकृत्यताहानि
प्रसंगादिति ॥

અર્થ:-વઢી 'વિત્તિ'કિરિયા' ઇત્યાદિ વચનથી રાત્રિએ પણ પૂજા આદિકનું પ્રતિપાદન થશે. એમ ન બોલવું કેમજે શ્રાવકને પણ સંધ્યાકાલને વિષે જે જિન પૂજા કરવી તે દિન કૃત્ય છે એટલે દિવસની કરાણી છે તે હેતુ માટે 'વિત્તિ કિરિયા વિરુદ્ધો' ઇત્યાદિ. કનો અર્થ છે જે પ્રજ્ઞાતાદિ કાલની સંધ્યાને વિષે પોતાની આજી-વિકા નિમિત્ત જે વ્યાપાર તેને વિષે વ્યગ્રપણા થકી એટલે આકુ-લવ્યાકુલપણા થકી કોઈક પ્રકારે દેવપૂજામાં ન પ્રવર્તાય તો તે પુરુષ મધ્યાનને વિષે પણ કરે એટલે પૂજા કરવાનો જે કાલ તે બે ઘડી આદિક અતિક્રમીને પણ અપવાદથી પૂજા કરે એમ અર્થ છે પણ એમ નથી જે અપવાદ માર્ગે રાત્રિએ પણ પૂજા કરે ને જો એમ હોય તો દિનકૃત્યપણાનિ હાનિ થવાનો પ્રસંગ આવે એટલે એ પૂજ-નની દિનકૃત્ય એવી સંજ્ઞાજ ન થાય એ હેતુ માટે.

ટીકા:-એવંચ ચદ્યપિવિદ્યાદિસિદ્ધ્યર્થિનાંકેષાંચિદ્ભવાજિ-નંદિત્વેનગિરિકાનનાદૌજિનસ્નાત્રાદિષુ રાત્રાવપિપ્રવૃત્તિઃ શ્રૂય-તેતથાપિ ન તત્ચરિતમવલંબ્ય શ્રુતોક્તમજ્જનાદિસમયં પરિહત્ય રાત્રૌત દ્વિધાનેનવિવેકિનાત્મદુહા જવિતંવ્યમિતિ ॥

અર્થ:-જો પણ વિદ્યાદિકની સિદ્ધિને ઇચ્છનારા કેટલા જ-વાજિનંદી પુરુષોની પર્વતના વન આદિકને વિષે રાત્રિએ પણ જિન સ્નાત્ર આદિને વિષે પ્રવૃત્તિ સંજ્ઞાયા છે. તો પણ તેનું ચરિત્ર અવલં-બન કરીને સિદ્ધાંતમાં કહેલો સ્નાત્ર આદિકનો સમય તેનો પરિહાર કરીને રાત્રિને વિષે સ્નાત્ર કરાવવું તે વિવેકી પુરુષોને આત્મજોહ છે એટલે આત્માને ઠગવાજાણી છે માટે તે કરવું નથી ઘટવું ઇત્યાદિ.

ટીકા:—એતેન રાત્રૌ જિનસંદને વલિદાનનંદિપ્રતિષ્ઠાદિ વિધાનમપિ પ્રત્યુક્તં ॥ પ્રાંયોમજ્ઞાનેન સમાનયોગક્ષેમત્વાત્ ॥ નિશિસ્નપનોક્તદોષાણાં વલિદાનાદાવપિ સંજવાત્ ॥ કિંચિદાધિક્રયાચ્ચ તત્ર પ્રથમં તાવદ્વલિદાનમધિકૃત્ય તદુચ્યતે ॥

અર્થ:—એણે કરીને રાત્રિને વિષે જિનમંદિરમાં વલિદાન તથા નંદિત પ્રતિષ્ઠા ઇત્યાદિકનું કરવું તે પણ સ્વંમન કર્યું, કેમ જે બહુધા સ્નાત્રની સંઘાથે એનું સમાનપણું સરસાપણું છે એ હેતુ માટે એટલે યોગ ક્ષેમ સરસો છે કેમ જે પાપ સરસું લાગે છે માટે રાત્રિ સ્નાનમાં કહેલા જે દોષ તે વલિઆદિકને વિષે પણ સંજવે છે એ હેતુ માટે વળી તે કરતાં અધિક દોષપણું છે, તેમાં પ્રથમ વલિદાનનો અધિકાર કરીને દોષ કહે છે.

ટીકા:—જગવત્ પ્રવચને વિજ્ઞાવર્યા ચતુર્વિધાહારસ્થાપિ સંસક્તિમશ્વપ્રતિપાદનાત્ ॥ તથાચ નિશિં જિનપુરત્તસ્તાદગા-હારદાનેન કથં તત્પ્રજવાસંસંખ્યજીવવધજન્યઃ કર્મવંધો દાતૃણાં ન સ્યાત્ ॥

અર્થ:—જગવંતનાં સિદ્ધાંતને વિષે રાત્રીએ ચાર પ્રકારના આહારને પણ સંસક્તિમત્ત્વ દોષનું પ્રતિપાદન કર્યું છે માટે વળી રાત્રીએ જિન જગવંતની આગલ તે પ્રકારના આહારનું દેવું તેણે કરીને તે થકી થયો જે અસંખ્ય જીવનો નાશ તે થકી થયો જે કર્મનો બંધ તે વલિ દેતારને કેમ ન થાય ? એ તો આયં-જ.

टीका:—तडुकं ॥ रात्रौ वलिं वृषनिमित्तमतीवजीवसं-
सक्तिमंतमपि तीर्थपतेः पुरस्तात् ॥ ये ढौकयंति वलिना कलिना जि-
तास्ते, नूनं शुभ्रेण तलिना मलिना अर्धेन ॥

अर्थ:—ते शास्त्रमां कहुं ठे जे रात्रिये तीर्थकरना म्होंका आ-
गळ अतिशय जीवनी संसक्ति दोषवाहुं वलीदान धर्मनिमित्त जे पु-
रुष ढोके ठे अर्पण करे ठे. ते पुरुष निश्चे वळवान एवा कलिकाले
जीत्या ठे पुण्य रहित एवा थाय ठे ने पापवने मलिन थाय ठे. एटले
रात्रिए वलिदान आपतां पुण्य तो थतुं नथी पण नलहुं पाप बंधाय ठे.

टीका:—तथा लोकविरुद्धोपि अहो अमी श्रावकाः स्वयं
रात्रिभोजननिषेधे पि स्वदेवस्य पुरतो निशिवलिमुपढौकयंत्यतः
कीदृगमीषां रात्रिभोजनविरतिरितिसोत्प्राप्तलोकवाक्यश्रव-
णात् ॥ आगमेपि जगत्पुरतो व्याख्यानावसाने समवसरणेषु वि-
राजादिभिः सिद्धस्य सिक्थरूपस्य कलमतं कुलवलोर्दिवस एवोप-
ढौकनप्रतिपादनात् ॥

अर्थ:—वळी ए लोकविरुद्ध पण ठे, केमजे लोक एम वोल्ले
जे अहो आ श्रावक लोक पोताने रात्रि भोजननो निषेध ठे तोपण
पोताना देवनी आगळ रात्रिये वलिदान आपे ठे. माटे एमनुं रात्रि
भोजनथी विराम पामवारूप व्रत केवुं एम कही उपहास करे ठे ते
उल्लंघन वचननुं सांजळवुं थाय ठे. वळी आगममां पण जगवंतनी
आगळ व्याख्याननी समाप्ती ध्ये सते सम्मोसरणी पृथ्वीने विंये

सिद्ध करेला जंची सांगरना तंमुल तेनुं बलिदान राजादिक मूके ठे ते पण दिवसने विषेज एम प्रतिपादन कर्तुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:—यदाह॥राया व रायमच्चो,तस्सासइ पत्तरजणवउवा-
लि ॥ दुब्बहिलखंमिअबलिउ न्णियतं दुलाणाढयंकलमं ॥ जा-
इयपुणाणियाणं अखंरुफुन्धियाण फलगसरियाण ॥ कीरइबली-
सुराविय, तत्थेव बुंहंति गंधाइ ॥

टीका:—देवार्चनत्वात् बलिदानं रात्रावप्नुचितं. तथाच
किमायातं लोकविरोधस्येति चेत् न ॥ देवार्चनस्यापि रात्रौ
सिद्धांते निषेधात् महिमं च सूरुगमणे करिंतीत्यावश्यकचूर्णिव-
चनप्रामाण्यात् ॥

अर्थ:—वली देवपूजन ठे ए हेतु माटे बलिदान रात्रिए
पण करवुं उचित ठे ने लोकने विरुद्ध ठे तेमां आपणुं शुं गयुं ने
शुं आव्युं. एम जो तारे कहेवुं होय तो ते न कहेवुं केमजे देवपू-
जन पण रात्रिए करवानो सिद्धांतमां निषेध ठे. सूर्य उगे पूजना-
दिक महिमा करवौ एम श्री आवश्यकचूर्णिना वचनतुं. प्रमाणपणुं
ठे ए हेतु माटे.

टीका:—लौकिकमार्गेपि रात्रौ स्नात्रदेवार्चनादे निवा-
रणात् ॥ तदुक्तं ॥ नैवाहुति न च स्नात्रं, न श्राद्धं देवतार्चनं ॥
दानं वा विहितं रात्रौ, नोजनं तु विशेषतः ॥

અર્થ:—લૌકિક માર્ગમાં પણ રાત્રિએ સ્નાત્ર તથા દેવપૂજનાદિકનું નિવારણ કરવાપણું છે એ હેતુ માટે તે કહ્યું છે જે રાત્રિએ આહુતી તથા સ્નાત્ર તથા શ્રાદ્ધ તથા દેવપૂજન તથા યોગ્ય એવું દાન તેટલાં વાનાં કરવાં ને ઝોજન તો વિશેષે કરીને ન કરવું.

ટીકા:—અથ જ્ઞાવશુદ્ધિહેતુત્વાન્નિશાયામપિ ચલિસ્નાત્રાદિવિધાનં સંગતં ॥ તથાહિ ॥ રાત્રાવપિ જિનયદ્દે દુગ્ધદધિસુરજિનીવિપૂરેણાતિનીરજીકૃતઙ્ગવજ્ઞાત્રં સ્નાત્રં વિદધતે વિકચવિચકિલવકુલમાલતીનવમાલિકાંદિજિશ્ચ વર્યાં સપર્યાં વિરચયતો રુચિરચનાનિર્મિતજનમનોહારં સ્નિગ્ધમધુર પક્વાન્નફલોપહારંચ ઢૌકયતઃ શ્રદ્ધાબંધુરબુદ્ધેર્યદિણો દૂરીકૃત કુગતિવાસો જાવોદ્ધાસો જાયતે ॥ તસ્યૈવચ સુગતિહેતુત્વેન ઙ્ગવતો બહુમતત્વાત્ ॥

અર્થ:—પ્રતિવાદી બોલે છે, જે જ્ઞાવશુદ્ધિનું કારણપણું હમાં રહ્યું છે માટે રાત્રિએ ચલિસ્નાત્ર આદિકનું કરવું સંગત છે એટલે ઘટિત છે તેજ કહી દેવાને છે જે રાત્રિને વિષે પણ ઘરમાં દૂધ દહીં સુગંધીમાન જલ તેના સમૂહવજે અતિશય રજરહિત કર્યું એટલે અતિશય સ્વચ્છ નિર્મલ કર્યું છે ઙ્ગવંતનું શરીર તે જેથી એવું જે સ્નાત્ર તેને કરતો ને પ્રફુલ્લ વિકસ્વરજે વકુલ તથા માલતી તથા નવો મોગરો શ્યાદિકનાં સુંદર પુષ્પવને કરી જે નવી માલાઓ એટલે હાર પ્રમુખ તેણે કરીને શ્રેષ્ઠ પૂજા કરતો ને સુંદર રચનાવને કર્યું છે લોકના મનનું હરણ તે જેણે એવું સુંદર મિષ્ટ પક્વાન તથા ફલ તેમનો ઉપહાર એટલે જેટલું ચલિદાન તે પ્રલે વિસ્તારતો ને શ્રદ્ધાવને સુંદર થઈ

હે બુદ્ધિ જેની એવા ગૃહસ્થોને દૂર કર્યો હે કુગતિનિવાસ તે જેણે એવો
એવો જાવનો ઉદ્ધાસ થાય હે. ને તેજ પ્રકારના જાવ ઉદ્ધાસને
સુગતિનું કારણપણું હે તેથી તે જાવ ઉદ્ધાસને જગવંતે બહુ માન્યો
હે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદાહ ॥ જોચેવ જાવલેસો, સોચેવય જગવંત
બહુમહત્તિ ॥

અર્થ:—જે કારણ માટે શાસ્ત્રમાં કહ્યું હે જે જેથી જાવશુ-
દ્ધિ લેશ માત્ર પણ થાય તેજ જગવંતે બહુ કરીને માન્યું હે એટલે
શ્રેષ્ઠ કહ્યું હે.

ટીકા:—इति चेत् तत्र ॥ मार्गानुसारिण्याः कदाग्रहरहि-
तायाः प्रज्ञापनायोग्यायाएव जावशुद्धेरिहाधिकारात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

જાવશુદ્ધિરપિ જ્ઞેયા, યૈવા માર્ગાનુસારિણી ॥
પ્રજ્ઞાપનાપ્રિયાત્યર્થ નપુનઃ સ્વાગ્રહાસ્મિકા ॥
ઔચિત્યેન પ્રવૃત્તસ્ય કુગ્રહત્યાગતો ભૃશં ॥
સર્વત્રાગમનિષ્ઠસ્ય જાવશુદ્ધિર્યથોદિતા ॥

અર્થ:—સુવિહિત ઉત્તર આપે હે એમ જો તું કહેતો હોય તો
તે ન કહે કેમ જે માર્ગાનુસારિણી ને કદાગ્રહ રહિત ને પ્રજ્ઞાપના

करवा योग्य एटले प्ररुपणा करवा योग्य एवीज जावशुद्धिनो अहीन अधिकार ठे. ए हेतु माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे एज जावशुद्धि पण जाणवी के जे मार्गानुसारिणी ठे तथा जेनी प्रज्ञापना अतिशय प्रीतिकारक ठे एज जावशुद्धि सारी ठे पण पोताना कदाग्रहरूप जावशुद्धि सारी नथी केम जे जे पुरुष कदाग्रहनो अतिशय त्याग करीने उचितपणे प्रवर्त्यो ठे ने सर्व जगाए आगममां जेनी निष्ठा ठे एंवाने यथार्थ जावशुद्धिनो उदय ठे.

टीका:—भवद्विवक्षितायाश्च जावशुद्धैः सिद्धान्तविरोधी-
त्वेन मुक्तिमार्गानुसारित्वाज्ञावात् अस्मत्पूर्वजैरेतावतमने
हसंरात्रावेवंदं स्नात्रं कारितमतोऽस्मान्निरपीत्यमैवर्त्तव्य मिति
कदाग्रहप्रस्ततया प्रज्ञापनानुचितत्वाच्च कथं मुक्त्यंगता स्यादिति॥

अर्थ:—तमे कहेवाने इच्छेवी जे जावशुद्धि ते सिद्धान्तयकी
विरुद्ध ठे माटे मुक्तिमार्गने अनुसारीपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु
माटे ने कदाग्रह जे अमारा पूर्वज वृद्धोए आटला काळ सुधी रात्रि-
एज आ स्नात्र कराव्युं ठे माटे अमारेपण एजप्रकारे करवुं श्यादि
कदाग्रहवने सहितपणुं ठे ए हेतु माटे प्रज्ञापना करवाने अनुचित-
पणुं ठे माटे केम मुक्तिना अंगपणुं होय.

टीका:—नंदिविधानमपि रात्रौ महादोषं ॥ तथाहि दी-
प्ताद्यर्थहिनं दिकरणं ॥ दीप्ताच्च स्थूलसूक्ष्मप्राणातिपातविर-
तिलक्षणा ॥ रात्रौच प्रकाश निमित्तोज्ज्वलितभूरिदीपकरूपते-
जस्कायिकजीवानां शरीरस्पर्शेनव्यापादनात् प्रतिदीपेषुच निरंत-

रं निपततां लक्षशःपतंगदिजंतूनां व्यापत्तिनिमित्तजावान्कीदृशी-
दीक्षादातृगृहीत्रोः सर्वविरतिः ॥

अर्थः—ते रात्रि ए नांय मांरुवी ते पण महा दोषने कर-
नारी ठे. तेज वात कही देखामे ठे जे दीक्षादिकने अर्थे निश्चैनां-
यनुं करवापणुं ठे ने जे दीक्षा ठे ते तो स्थूल सूक्ष्म प्राणातिपात
ते थकी विराम पामवारुपी ठे लक्षण जे ते रात्रिये प्रकाश निमित्त
उज्ज्वल कुर्या जे गणाक दीवारुप जे तेजस्कायिक जीव तेनुं पो-
तान्नी मेळे शरीरने फरश थवार्थी नाश थवापणुं ठे ए हेतु माटे
दीवादीवाने विषे निरंतर परतां जे लखो पतंगियादिक जीव तेना
नाशनुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे दीक्षा लेनारने ने दीक्षा आ-
पनारने सर्व विरतिरुप दीक्षा केवी थइ एटवे एते सर्व विरतिरुप
दीक्षा थइ के सर्व हिंसामयी दीक्षा थइ तेनुं तारा मनमां विचारी जो.

टीकाः—तथाच करेमिजंतेसामाश्रयमित्यादि सर्वविरति-
सामायिकसूत्रस्यापि तत्क्षणं शिष्येणोच्चार्यमाणस्य वैयर्थ्यप्रसं-
गः ॥ शिष्यस्य दीक्षाप्रथमक्षणादारभ्यप्राणातिपातप्रवृत्तेः ॥
तदुक्तं ॥ सवन्ति ज्ञाणिनणं विरिश्खलुजस्स सव्विया नत्थि ॥ सो-
सव्विरिश्वाइ. चुकइ देसंचसवंच ॥

अर्थः—ब्रह्मी दीक्षा लेती वखत 'करेमिजंते' इत्यादिक
सर्व विरति सामायिक सूत्रनुं जे उच्चारण शीखे कुर्युं तेनुं तेज व-
खत व्यर्थे थवानो प्रसंग आवशे केमजे शिष्यने दिक्षाना प्रथम

क्षण्यी आरंजीनेज प्राणातिपातने विषे प्रवृत्ति थइ ए हेतु माटे ते कथुं ठे जे.

टीका:—दीक्षादातुश्च दोषसंख्यापि वक्तुं न शक्यते॥तद्धि-
क्षया तावर्जंतुजातव्याघातप्रवृत्तेः॥ तदहोमूढा एतावतं पापकला-
पमात्मन्यारोपयंतोजाविजवन्नमणान्मनागवि न विज्यतीति ॥

अर्थ:—दीक्षा देनारने पण जे दोष थाय ठे ते दोषनी सं-
ख्या पण कहेवा समर्थ नथी केमजे ते दीक्षा आपनारनी दिक्षाए
करीने तेदला जंतुना समूहनो नाश थवामां प्रवृत्ति थइ ए हेतु
माटे अहो आतो आश्चर्य ठे जे ए मूढ पुरुष आटलोवधो पापनो
समूह पोताने विषे आरोपण करे ठे पण आगळ थये एवुं संसारमां
त्रमण थशे तेथी लगार मात्र पण जय पामता नथी.

टीका:—तदुक्तं ॥ ज्योतिर्ज्योतितकृत्स्नदेवसदनप्रायः प्र-
दीपोच्चरद्दीपार्चिर्निकुरंवचुंवनन्नवत्तंगत्पतंगैषणां ॥ निर्विशि-
निशि सूत्रयंतिकुधियो मुग्धामुधामी हहा नंदिसंदितिसम्मितां
स्वपरयोः संसार कारागृहे ॥

अर्थ:—ज्योतिः एटले ग्रह, नक्षत्र जेकुं देदीप्यमान जे
समस्त देवमंदिर तेमां घणा दीवाथी उत्पन्न थइ दिव्यकांति तेनो
जे समूह तेना स्पर्शथी जंपापात करता जे पतंगीया तथा तेनकायि
प्राणि तेना नाश करवामां तरवार समान दुष्ट बुद्धिवाळा आ मुग्ध

लोक पोताने ने परने संसार रुप बंधी खानाना घरने विषे नाखनारी बंधन समान जे रात्रिये नांद मांरवी ते प्रत्ये विस्तार करे ठे एंटखे विस्तार सहित नांद मांरके ठे. हा ! आतो मोटी खेद जरेली बात ठे केमजे अनेक जीवनी हिंसा प्रत्यक्ष करे ठे. ॥

टीका:—अहिदीक्षादिलग्नबलान्नावेरात्रौच तस्मावे विहार-
क्रमवदपवादेन कदाचिद्वात्रावपि नंदिविदधतां कोदोय इति चेन्न ॥
विहारक्रमस्यापवादेन रात्रावपि प्रतिपादनात्तत्र कदाचित्तत्करणं-
युक्तं ॥ नंदिविधानस्य चापवादेनाप्यागमे रात्रावनजिधानात्कथं-
तद्विधानं तत्र संगच्छेत ॥

अर्थ:—वली दिवसने विषे दीक्षादीकनुं लग्न बल न होय ने रात्रिए ते होय त्यारे जेम अपवादे करीने रात्रिए विहार करे ठे तेम क्यारेक रात्रिने विषे पण नांद करनारने शो दोष ठे ? एम जो तुं कहेतो होय तो ते न कहेवुं. केमजे विहारक्रमनुं तो अपवाद मार्गे रात्रिए पण करवानुं. शास्त्रने विषे प्रतिपादन कर्तुं ठे माटे ते तो कदाचित करवुं युक्त ठे पण नांद करवानुं तो अपवादमार्गे पण शास्त्रने विषे कहुं नथी माटे रात्रिए नांद करवी केम घटती आवे.

टीका:—किंचापवादिक कृत्यानां रात्रिविहारक्रममादीनां सर्वेषां प्रायश्चित्तमजिहितमागमे ॥ नच निशि नंदिविधानस्य जवन्नीत्यापवादिकस्यापि क्वचित्तदजिधानं श्रूयते ॥ ततोवगम्यते नास्त्यपवादेनापि रजत्यां नंदिविधानं ॥ तथा जगदज्ञाता

દપિ રાત્રૌ તદ્વિધાનમસમીચીનં ॥ જગવતાહિ વિમલકેવલા
લોકેનાપિ તાવતાં વિનેયલક્ષાણાં મધ્યાત્કસ્યચિદપિ ક્ષણદા-
યામદીક્ષણાત્

અર્થઃ—વઢી શું તો રાત્રિ વિહાર આદિક અપવાદિક
કૃત્ય એટલે અપવાદ માર્ગે કરવા યોગ્ય જે સર્વે કૃત્ય
તેમનું શાસ્ત્રમાં પ્રાયશ્ચિત કરવાનું કહ્યું છે. પણ રાત્રિએ
નાંદ માંડવાનું તમારા ન્યાયે અપવાદ માર્ગે પણ કોઈ જગાએ
પ્રાયશ્ચિત કરવાનું કહ્યું નથી તે માટે એમ જાણીએ ઠીએ જે અપ-
વાદ માર્ગે પણ રાત્રિએ નાંદ માંડવાનું નથી. વઢી જગવંતની વંદ-
નાના દૃષ્ટાંતે પણ રાત્રિએ નાંદ માંડવી તે પણ અઘટિત છે. કેમ જે
જગવંત કેવલજ્ઞાની હતા તો પણ તેમણે લાખો શિષ્યની મધ્યે કો-
ઈને પણ રાત્રિએ દીક્ષા દીધી નથી એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—દિવસાશ્યં તિથ્યંદિણં પસત્યં ચેત્યાધ્યાગમવચનપ્રા-
માણ્યાત્ ॥ તત્પથ્યવર્તિત્વાન્ન તદ્વિનેયાનામૈદંયુગીનાનાં કથં નિ-
શિતત્કર્તુયુજ્યતઙ્ગતિ ॥ એવં નિશિ જિનપ્રતિમાપ્રતિષ્ઠાયામપિ
સકલમેતદ્દૂષણજાતં વિવિચ્ય વાચ્યં ॥

અર્થઃ—દિવસાદિકનું જે કૃત્ય તે દિવસને વિષે કરવું તજે
પ્રશસ્ત છે એટલે દિવસમાંજ કરવું પણ રાત્રિયે ન કરવું, इत्याદિક આ-
ગમ વચનના પ્રમાણપણાથી તે માર્ગમાં રહેવાપણું છે, એ હેતુ માટે
આ કાઢના જે તેમના શિષ્ય તેમને તે નાંદ આદિકનું કરવું તે

રાત્રિએ કેમ ઘટે ! એમ રાત્રિયે જિન પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠાને વિષે યજ્ઞ
આ સમગ્રદોષનો સમુદ્ધ જુદો જુદો કરી વિવેકથી કહેવો.

ટીકા:—તદુક્તં॥ પ્રાહુઃષદ્દોષપોષાયાં,દોષાયાં સાધયંતિયે॥
જિનર્બિંબપ્રતિષ્ઠાં તે, પ્રતિષ્ઠાં સ્વસ્ય દુર્ગતૌ ॥ તદેવં દોષકલાપદ-
ર્શના રાત્રૌમજ્જનાદિવિધાયિનાં પાપપંકે નિમજ્જનં ઝવર્તીતિ વ્ય-
વસ્થિતં ॥ इदं वक्ष्यमाणं च वृत्तद्वयं द्विपदी बंद इतिवृत्तार्थः॥१७॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ઘણા દોષને પુષ્ટ કર-
નારી જે રાત્રિ તેમાં જે પુરુષ જિન બિંબની પ્રતિષ્ઠા સાથે છે એટલે
જે રાત્રિયે જિનર્બિંબની પ્રતિષ્ઠા કરે છે તે પુરુષ પોતાના આત્માને
દુર્ગતિમાં સ્થાપે છે. એ પ્રકારે દોષના સમૂહ દેહીને રાત્રિસ્નાત્ર ક-
રનારને પાપરૂપી કાદવમાં પરુણું થાય છે એમ સિદ્ધાંત થયો. હવે આ
કાવ્યનું વૃત તથા આગલ કહીશું એ કાવ્યનું વૃત એ બે દ્વિપદી બંદ
નામે છે. એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો.

ટીકા:—સાંપ્રતં પ્રસંગેન મજ્જના દન્યસ્યાપિધર્મકૃત્યસ્ય વિ-
ધિરહિતસ્ય સંસારનિમિત્તત્વં પ્રકટયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે આ પ્રસંગને વિષે સ્નાત્ર વિના પણ જે વિધિર-
હિત ધર્મકૃત્ય તેને સંસારનું નિમિત્તપણું છે એમ પ્રગટ કરતા સતા કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनमतविमुखविहितमहिताय न मज्जन मेव केवलं ।
किंतु तपश्चरित्रदानाद्यपि जनयति न खलु शिवफलं ॥
अविधिविधिक्रमा जिनाज्ञापिह्यशुभशुभाय जायते ।
किंपुनरिति विम्वनैवाहितहेतु न प्रतायते ॥ १९ ॥

टीकाः—जिनमतविमुखविहितं जगवदागमवैपरीत्य
निर्मितं मज्जनमेव स्नपनमेव केवलमेकं अहिताय संसाराय न
ज्वति स्नानमेवैकमविधिविहितं संसारकारणमिति नास्ति किंतु
किंतर्हि तप्यंते धातवोऽशुभ कर्माणि वानेनेति तपोऽनशनादि ॥

अर्थः—जगवानना आगमर्थी विपरीत कथुं जे स्नात्र
तेज केवल कहेतां एक संसारजणी थाय ठे एम नथी, 'शुं' त्यारे तो
बीजुं पण ए प्रकारे ठे जे तप जेणे करीने शरीरना धातु तथा अ-
शुभ कर्म तपावीए ते तप कहीए. अशनादिक ते पण आगम विरुद्ध
करे तो संसारने अर्थ थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ मज्जास्थिरुधिरपलरसमेदः शुक्राण्यने
न तप्यंते ॥ कर्माणि चा शुभानी त्यतस्तपो नाम नैरुक्तं ॥ तथा
चारित्रं सर्वविरतिः दानं पात्रे पुन्यायार्जितशुद्धजकादिवित-
रणं ॥ आदिशब्दाद्भिनयैव्यावृत्त्यादिग्रहः ॥ ततस्तपश्चेत्यादि
द्वंद्वगर्जो बहुव्रीहि ॥ ततश्चैवमाद्यप्यनुष्ठानं जिनमतवैपरीत्य

વિહિતં ન કેવલં મજ્જન મિત્યપિ શબ્દાર્થઃ ॥ ન खलु नैव जन
यति संपादयति शिवफलं मुक्तिरुपं फलं ॥

અર્થઃ—હેવે તે તપ શબ્દનો અર્થ શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે જે જેણે
કરીને શરીરના સાત ધાતુ જે મીજો, હારકાં, રુધિર, માંસ, રસ, મેદ,
વીર્ય એ સર્વ તપે છેને વઢી અશુભ કર્મને તપાવે તેથી તપ એવું નામ નિ-
રુક્ત કહ્યું છે એટલે એ પ્રકારનો તપ શબ્દનો અર્થ રુષિના વચનથી
જાણવો. વઢી ચારિત્ર એટલે સર્વ વિરતિરૂપને જ્ઞાન એટલે પાત્રને વિષે
ન્યાયવચ્ચે ઉપાર્જન કર્યું જે જ્ઞાતપાન તેનું આપવું. આદિ શબ્દથી
વિનય તથા વીયાવજ્ઞ ઇત્યાદિકનું ગ્રહણ કરવું તે હેતુ માટે તપશ્ચ
ઇત્યાદિ ઇંદ્ર સમાસ ગર્જિત બહુવ્રીહિ સમાસ કરવો, માટે એ પ્રકારનું
જે જે અનુષ્ઠાન આદિક પણ જિન મતથી વિપરીત કરેલું હોય તે
પણ ગ્રહણ કરવું કેવલ સ્નાત્રજ નહિ એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે માટે
તે તે અનુષ્ઠાન મુક્તિ રૂપિ ફલને નથીજ ઉત્પન્ન કરવું.

ટીકાઃ—અથ કસ્માદેવમિત્યત આહ ॥ હીયસ્માત્ અવિ-
ધિવિધિક્રમાત્ સિદ્ધાંતાનુક્તત્ક્રમપ્રકારેણ જિનાઙ્ગાપિ જગવ-
જ્ઞાસનોક્તાનુષ્ઠાનમપિ અશુભશુભાય અશ્રેયઃ શ્રેયસે ॥ ઇંદ્રૈકવ-
જ્ઞાવાદત્રૈકવચનં ॥ જાયતે સંપદ્યતે ॥ યથાસંખ્યેનાંત્રયોજના ॥
તેનાયમર્થઃ ॥ કિલ્લજિન પૂજાતપઃપ્રજૃતિ પ્રવચનપ્રસિદ્ધં જિ-
નાઙ્ગા ॥ જગવતા નિશ્રેયસ સાધનત્વેન જ્ઞાપિતત્વાત્ ॥ તથાચ ત-
દપ્યવિધિક્રમેણ કાલેસુદ્ગૂણમિત્યાદ્યુક્તવિધિપર્યયેણક્રિય-
માણમશુભાય જવતિ ॥ વિધિક્રમેણતુ સંધ્યાત્રયારાધનશુચિજૂત-

त्वादिनांतदेव शुभाय ॥ विध्य विधिभ्यां जगवदाज्ञाराधनानारा-
धनयोरेव मोक्षसंसारफलत्वात् ॥

अर्थः—हवे श्या माटे एम कहो ठो एवी आशंका धारीने उत्तररूप कहे ठे जे जे हेतु माटे अविधिक्रम ने विधिक्रम थकी एट-
ले सिद्धांतमां न कहेला प्रकारवने ने सिद्धांतमां कहेला प्रकारवने
जिन जगवंतना शासनमां कहेलुं अनुष्ठान पण अशुभने अर्थें तथा
शुभने अर्थें एटले अश्रेय जणी तथा श्रेय जणी थाय ठे. अनुक्रमे
आ जगाए शब्दोनी योजना करवी. तेणे करीने आ प्रकारे अर्थ
थाय ठे जे जिनपूजा तथा तप आदि आगम प्रसिद्ध जे ठे ते जिन
जगवंते मोक्ष साधनपणे कह्युं ठे. माटे वळी ते पण अविधि क्रमे
करीने एटले यथाकाले पवित्र थइने इत्यादि विधि कह्यो ठे तेथी
विपरीत जे कर्तुं ते सर्व अशुभ जणी थाय ठे ने विधिक्रमे करीए
तो एटले त्रण संध्याकाले पवित्र थइने इत्यादि जे विधिक्रम तेणे
करीने जे कर्तुं ते शुभ जणी थाय ठे. एटले विधि ने अविधि जे
जगवंतनी आज्ञा प्रमाणे आराधना करवी ने जगवंतनी आज्ञा वि-
नानी आराधना करवी ते वेनेज मोक्षफल तथा संसारफल ए.वेनुं
आपवापणुं ठे ए हेतु माटे. जावार्थः—जे जगवंतनी आज्ञारूप जे जे
विधि तेणे करीने जे आराधना करे ठे तेने मोक्ष फल थाय ठे ने
जे जगवंतनी आज्ञा रहीतरूप जे अविधि तेणे करीने जे आराधना
करे ठे तेने संसार त्रमणरूप फल थाय ठे

टीकाः—यदाह ॥ जहचेवउमोक्षफलाआणा आराहिया-
जिणिंदाणं ॥ संसारदुस्फलया,तहचेव विराहिया होइ ॥

અર્થઃ—આ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જિનેન્દ્ર જગવંતની આજ્ઞા આરાધન કરવાથી નિશ્ચે મોક્ષ થાય ને તેજ આજ્ઞા વિરાધવાથી દુઃખ જેનું ફળ છે એવો સંસાર થાય છે

ટીકાઃ—અથવા જિનાજ્ઞાપવાદિકી આધાકર્મજોજનાદિકા ક્રિયા ॥ સાપ્યવિધિક્રમેણ સંસ્તરણાદૌ તદ્ગ્રહણાદિના અશુભાય વિધિક્રમેણ વાઽસંસ્તરણાદૌ તદ્ગ્રહણાદિનાશુભાયેતિ॥ કિંપુનરિત્યાદિવાક્યં કાકાયોજ્યં ॥ અંત્રચ કિમિત્યાક્ષેપે પુનરપિ વાક્યજેદે ઇતિપ્રકરણે ॥ તેનૈષાપ્રકૃતા રાત્રિજિનમજ્ઞાનાદિકા ક્રિયાવિમંબનૈવ પ્રવચનાપ્ર ત્રાજનૈવ લોકોપહાસાસ્પદં ॥ નત્તેષા જિનાજ્ઞાપીત્યૈવકારાર્થઃ ॥

અર્થઃ—જે જિન ભગવંતની અપવાદ માર્ગે જે આધાકર્મ જોજનાદિકનું કરવું તે રૂપ આજ્ઞા તે પણ અવિધિ ક્રમે કરીને નિર્વાહાદિ ઠતાં પાઠી હોય તો અશુભ જાણી થાય છે, ને જો વિધિ ક્રમે કરીને નિર્વાહાદિ નહિ થતાં ગ્રહણ કરેલી હોય તો શુભ જાણી થાય છે તો રાત્રિસ્નાત્રાદિકનું શું કહેવું એ તો અશુભ જાણી થાયજ. એમ એ વાક્ય કાકુ અર્થવચ્ચે જોઈવું. આ જગાએ ‘કિં’ એટલા પદનો આક્ષેપ અર્થ કરવો. ને ‘પુનરપિ’ એ પદનો વાક્ય જેદરૂપ અર્થ કરવો ને ‘ઇતિ’ અભ્યયનો આ પ્રકરણને વિષે એટલો અર્થ કરવો. તેણે કરીને આ કહેવાને આરંજ કરેલી જે રાત્રિએ જિન સ્નાત્ર આદિક કરવાની ક્રિયા તે વિમંબના માત્રજ છે એટલે પ્રવચનની હસકાંશ કરનારીજ છે તિરસ્કાર કરાવનારી છે ને લોકને ઉપહાસ કરવાનું

સ્થાનક છે ને એ જિનઝગવંતની આજ્ઞા પણ નથી એમ એવકારનો અર્થ છે એટલે એ વાત નિશ્ચે એમજ છે.

ટીકા:—અહિતહેતુ: સંસારનિબંધનં ન પ્રતાયતે ન વિસ્તાર્યતે ॥ કિંત્વહિતહેતુત્વેન પ્રત્યાખ્યાપ્યત એવ ॥ તદુક્તં ॥ રાત્રિસ્નાત્રવિધાપનાદિજિરહો સંસારપદ્ધ્યાં હઠાત્પાર્શ્વસ્થાદિ મલિમ્બુચૈર્વલિતયા દ્રામ્નીયમાનં જનં ॥ દૃષ્ટ્વા સંપ્રતિ શુરુદેશનમિષાદ્યે પૂત્કૃતિં કુર્વતે. ધન્યૈસ્તૈ: શિતધામ ધામવિશદં જૈનં મતં ભૂષિતં ॥

અર્થ:—સંસાર બાંધવાનું કારણ છે એનો વિસ્તાર નથી કરતા ત્યારે શું કરીએ ઠીએ તો એ અહિતનું કારણ છે એમ જાણીને પ્રત્યાખ્યાનકરીએ ઠીએ એટલે એ રાત્રિસ્નાત્રાદિક કોઈ દિવસ ન કરવાં એમ પચ્ચાણજ કરીએ ઠીએ તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે પાસથ્યાદિક ચોર લોકો બલવાન છે એ હેતુ માટે સંસારરૂપી લૂટવાની જગ્યા પ્રત્યે આ લોકને હઠાત્કારે લઈ જતાં देखીને આ કાલમાં શુરુ દેશનારૂપી મિષવેતે તે પાસથ્યાદિક પાસેથી જે ઢોળાવે છે તે ચંડકાંતિ જેવા ફીતંલ પુરુષોને ધન્ય છે ને તેણે કરીનેજ આ જૈનમત શોખિત છે,

ટીકા:—इदमुक्तं जवति ॥ जिनाज्ञापि तपः प्रभृतिका आपवादिका धाकर्मज्ञोजनादिका वा यदा अविधिना विधीयमाना जवफला तदा किंपुनरस्यापि विरुवनया: सर्वथा जिनवचनवाह्याया रात्रिमज्जनादि कायावक्तव्यं ॥ सुतरामेया जवहेतुरेवा ॥ अतोऽहितहेतुत्वेन प्रत्याख्यापते ये न सा तथा प्रत्याख्याप्यमाना

કસ્યાપિ પુણ્યાત્મનઃ સ્વતો નિવર્તનાય પ્રજવતીતિવૃત્તાર્થઃ॥૧૭॥

અર્થ:—એમાં આ પ્રકારનો પ્રગટ અગ્નિપ્રાય કહ્યો છે જે જિન જગવંતની આજ્ઞા પણ તપ આદિક અપવાદ માર્ગ સંબંધી છે અથવા આધાકર્મ જોજનાદિકની આજ્ઞા પણ અપવાદ માર્ગે છે ને જ્યારે અવિધિવચ્ચે ત્યારે તે પણ સંસાર ફલને આપનારી છે ત્યારે તો સર્વથા જિનવચન બાહ્ય એવી આ રાત્રિસ્નાત્ર આદિક વિમંબના સંસારફલ ને આપે એમાં શું કહેવું અતિશયજ સંસારનું કારણ છે એ હેતુ માટે અહિતનું કારણ છે એમ જાણીને પચ્ચાણ કરીએ ઢીએ ઇટલે નિષેધ કરીએ ઢીએ જે હેતુ માટે તે નિષેધ દેહી કોઈ પણ પુણ્યાત્મા પોતાની મેળે નિવૃત્તિ પામશે એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥૧૭॥

ટીકા:—શ્દાનીં નિર્વાણકારણમપિ નિસર્ગેણજિનગૃહા-
દિનિર્માપણં ગૃહિણઃકુમતાદિલેશસ્યાપ્યનુવેધાન્નવહેતવે જવતી-
ત્યેતત્પ્રદર્શનાયાહ ॥

અર્થ:—હવે સ્વપ્નાવથી મોક્ષનું કારણ એવું જે જિનગૃહ આ-
દિકનું નિપજાવવું તે પણ ગૃહસ્થને કુમત આદિકના લેશનો પણ અનુવેધ થવાથી ઇટલે કુમતનો મિશ્રજ્ઞાવ થવાથી સંસારના કારણ જ્ઞાની થાય છે એ દેહાનુવાને કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनगृहजिनविंशजिनपूजनजिनयात्रादिविधिकृतं ।
दानतपोव्रतादिगुरुभक्तिश्रुतपठनादिचादृतं ॥
स्यादिह कुमतकुगुरुकुग्राहकुबोधकुदेशनांशतः
स्फुटमनजिमतकारि वरजो जनमिव विषयवनिवेशतः ॥१॥

टीकाः—जिनगृहं परमेश्वरजगन् जनैर्विंशं जगवती प्रति-
मा जिनपूजनं जगवत्प्रतिमायाः कुसुमादिजिरञ्चनं जिनयात्रा
जिनानुप्रतीत्याष्टाहिकाकव्याणकरथनिष्क्रमणादिमहामहकरणं

अर्थः—जिनेश्वर जगन्तनुं मंदिर तथा जिनप्रतिमा तथा
जगवाननुं पुष्पादिकवने पूजन तथा जिन जगन्तने उद्देशोने अ-
ष्टाहिका उत्सव करवो तथा कव्याण रथयात्रा इत्यादि महामहो-
त्सव करवा.

टीकाः—यष्टुकं ॥ जत्तामहूसवोखलु, उद्विस्सजिणे स की-
रई जोड ॥ सो जिणजत्ता जन्नइ तीएविहाणं उ दाणाइ ॥ ततो जि-
नगृहं चेत्यादिद्वंद्वगर्जो बहुव्रीहिरेवमुत्तरपद्ययोरपि ॥ आदि
ग्रहणाज्जिनवंदनप्रतिष्ठादिग्रहः इहचासकृज्जिनपदोपादानं
जगवतोऽप्यंतजक्तिगोचरतया तदुद्देशेन विधिना गृहादिनिर्मा-
पणस्य परममुक्त्यंगत्वख्यापनार्थं ॥ एवमादि धर्मकर्मजात-
मितिशेषः ॥

અર્થ:—પઠી જિનગૃહ, જિનચિંબ, જિનપૂજન, જિનયાત્રા એ સર્વ પદનો ઇંદ્ર સમાસ ગર્જિત બહુવ્રીહિ સમાસ કરવો એમ આગલાં જે વે પદ તેને વિષે પણ તેમજ સમાસ કરવો ને આદી શબ્દને પ્રહણ કર્યો છે એ હેતુ માટે જિનવંદન તથા પ્રતિષ્ઠા ઇત્યાદિકનું પ્રહણ કરવું. આ જગાએ વારંવાર જિનપદનું જે પ્રહણ કરવું તે તો જગવંતની અત્યંત પ્રીતિનું પ્રગટ કરવું તેણે કરીને જે જગવંતને હૃદયીને વિધિ સહિત જિન મંદિરનું નિપજાવવું તેને પરમ મુક્તિનું અંગપણું છે એમ જણાવવાને અર્થ છે. સર્વ ધર્મકર્મનો સમૂહ એજ પ્રકારે છે એમ ઉપરથી શેષ લેવું.

ટીકા:—વિધિના શ્રુતોક્તેન પ્રકારેણ કૃતં નિર્માપિતં ॥
તથાહિ ॥ જિનગૃહનિર્માપણવિધિઃ શુદ્ધભૂમિપરિગ્રહાદિકઃ ॥
યદુક્તં ॥

જિનજવણકારણવિદી સુદ્ધા જૂમીદલંચક ણાઃ ॥
ત્રિયગાણસંધાણં સાસયવુદ્ધીય જયણાય ॥

અર્થ:—જે શાસ્ત્રમાં કહેલો જે વિધિ તે પ્રકારે કર્યું હોય તેજ કહી દેલા છે જે જિનમંદિરને નિપજાવવાનો વિધિ આ પ્રકારનો છે જે શુદ્ધ જૂમિનો પરિગ્રહ આદિક, તે શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે જે.

ટીકા:—તદ્વિધાપના નંતરં ચૈતસ્મિન્નપિશિલાપિત્તલાદિ ઘટિતત્તતિરૂપકેસંપ્રતિજગવદ્ધિરહેતુજ્ઞાનધ્યારોપ્યતપૂજયામીતિ પ્રણિધાનેન શ્રાદ્ધસ્ય જગવદ્ધિવનિર્માપણં ॥ તન્નિર્માપણે વિધિર્યં

सूत्रधारस्यदानादिसन्मान पूर्वविजवौचित्येन घटितविंब.
मूढ्यसमर्पणं ॥

अर्थः—ए शास्त्र प्रमाणे जिनमंदिर कराव्या पठी ए मंदिरने
विषे शिलानी तथा पितलनी इत्यादिकनी घमेली जे प्रतिमा तेने
विषे भगवंतना गुणनो अध्यारोप करीने केम जे हाल काळमां ज-
गवंतनो विरह ठे ए हेतु माटे तेने पूजुं तुं ए प्रकारना प्रणिधाने
करीने श्रावकने जगवर्द्धिवनुं निपजाववुं. ते निपजाववानो विधि तो
आ. प्रकारनो ठे जे सूत्रधारने एटले प्रतिमाना घरुनारने दानादि
सन्मानपूर्वक पोताना वैजवने घटित एटले पोतानी शक्ति प्रमाणे
विंब घरुवानुं मूल आपवुं.

टीकाः—यदाह ॥ इह सुरुबुद्धिजोगा काले संपूज्जण क-
त्तारं ॥ विजवौचित्यमपिज्ञा मूलं अणहस्स सुहजावो ॥

अर्थः ॥ टीका ॥ तदेवं जिनविंबे विधिना निर्मापिते प्र-
तिष्ठापितेचायं पूजनविधिः ॥ संध्यात्रये विधिना शुचि र्भूत्वा
जगवर्द्धिवंश्रद्धावान् पुष्पादिजिरञ्चयति ॥ तदुक्तं ॥ काले सुह-
भूषणं विसिद्धपुष्पाद्विहिं विहिणाज ॥ सारथुश्चुत्तगरुई
जिणपूआ होइ कायवा ॥

अर्थः—ते जिनविंब ए प्रकारे विधिये करीने निपजावे सते
प्रतिष्ठा करे सते आ प्रकारनो पूजन विधि ठे, जे त्रण संध्याकाळने
त्रिपे विधिए करीने पवित्र यज्ञने श्रद्धावाळो पुरुष जे ते पवित्र यज्ञने
जगवत्त्विवने पूजे ठे ते वाव शास्त्रमां कही ठे जे.

ટીકા:—તથાચ તત્રચ કલ્યાણકાદિ દિનેષુયાત્રા પ્રસ્તૂયતે ॥
તત્રચાયં વિધિઃ ॥ યથાશક્તિદાનતપશ્ચરણશરીરવિઙ્ગુષાજિન
ગુણગાનવાદિત્રાદિકરણં ॥ યદાહ ॥ દાણં તવોવહાણં સરીર
સંસ્કાર મો જહાસતિં ॥ ઉચિયંચ ગીયવાદ્યથુદ્યુત્તાપિ
ઢણાઈય ॥

અર્થ:—વઢી કલ્યાણ આદિક દિનને વિષે જે યાત્રા કહી છે તેમાં પણ આ પ્રકારનો વિધિ છે જે પોતાની શક્તિ પ્રમાણે દાન તથા તપશ્ચર્યા શરીરની શોષા જિનગુણનું ગાન તથા વાદિત્ર સહિત વત્સવાદિકનું કરવું તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા—તથા દર્શનતપસીપૂર્વ વ્યાખ્યાતે વ્રતાનિ સ્થૂલ
પ્રાણાતિપાતવિરમણાદીનિ ॥ આદિશબ્દા દ્વિચિત્રાગ્નિગ્રહગ્રહઃ ॥
તતોદાનં ચેત્યાદિદ્વંદ્વઃ ॥ તથા ગુરોર્ધર્માચાર્યસ્ય ઋક્તિઃ શુશ્રૂષા
આગન્ધદન્નિમુલ્લગમનોસ્થિતાન્યુત્થાનગન્ધદનુગમનિશ્રામણા વિ-
શુરુઋક્તપાનાદિદાનચિત્તાનુરંજનાદિકા ॥

અર્થ:—દર્શન ને તપ તે બેનું પ્રથમ વ્યાખ્યાન કર્યું છે ને વ્રત તે સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણાદિક જાણવાં ને આદિશબ્દથી નાના પ્રકારના અગ્નિગ્રહ ગ્રહણ કરવા, ત્યાર પછી દાન આદિક શબ્દનો દ્વંદ્વ સમાસ કરવો. વઢી ગુરુ જે ધર્માચાર્ય તેની ઋક્તિ તેમની સેવા કરવી. ઇટલે તે જ્યારે આવે ત્યારે સન્મુલ્લ જવું ને તે ઉઠે ત્યારે ઉઠું થવું ને તે જાય ત્યારે પઢવાને જવું તથા વિસામો કરાવવો તથા વિશુરુ ઋક્ત પાન આદિક દેવા ને તેમના ચિત્તને પ્રસન્ન કરવું इत्यादિક તે જાણવી.

टीका:—यदुक्तं॥ अहवा विगुरु समत्तदायगा ताण होइ सु-
स्सूसा ॥ इंताणजिमुहगमणं उत्थाणं उत्थिएसुंच ॥ विस्सा-
मणाइस्सम्मं वियाणणुव्वयण मेव जंताणं ॥ संपाकणमेयाणंस-
मिष्ठियाणं विसुद्धाणं॥जावाणुवत्तणं तह सव्वपयत्तेण ताण काय-
व्वंसम्मत्तदायगाणं दुप्पमियारं जठं जणियं॥श्रुतपठनं सिद्धांता-
ध्ययनं ॥ आदिग्रहणातदर्थश्रवणमननादिग्रहः ॥ एतच्चविवे-
किनाविशेषेण विधेयमेतत्पुरस्सरत्वात् सकलप्रागुक्तजिनगृहादि-
करणविधिप्रतिपत्तेः ॥ यदाह ॥ अत्रेसि पविच्छीए निंबधणं होइ
विहिसमारंजो सासुत्ताज नज्जइ ता तं पढमं पढेयव्वं॥सुत्ता अत्थे ज-
तो अहिगयरो नवरि होइ कायव्वो ॥इतो उज्जयविसुद्धति सूयगं
केवलं सुत्तंति ॥

अर्थ:—सिद्धांतनुं जणवुं आदि शब्दयकी तेना अर्थ जा-
णवा तथा सांजळवुं तथा मनन करवुं इत्यादिकनुं ग्रहण करवुं एट्ठां
वानां विवेकी पुरुषोए विशेषे करीने करवां केमजे ए प्रथम करे तोज
समस्त पूर्वे कहुं जे जिनगृह आदिकनुं करवुं तेनोज विधि तेनी
सिद्धि थाय ए हेतु माटे ए वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीका:—एतदंतरेणसमस्तस्यापि क्रियाकलापस्यांधमूक-
साम्यापत्तेः ॥ ततो गुरु जक्तिश्चेत्यादि छंदः ॥ वा समुच्चये ॥
आदृतंस बहुमानं नत्ववहेलया ॥ एतत्सकलंजिनगृहादिदाना
दिगुरुजक्त्यायनुष्ठानं किमित्याह ॥ स्याद्भवेत् इह प्रवचने अन-
जिमत्तकागीतिसंबंधः ॥ कस्मादतआह ॥ कु मतेत्यादि ॥ तत्र-
कुमतंपरतीर्थिकसमयाजिहितं क्रियाकदंबकंश्राद्धचंडसूयोंप-
रागसंक्रांतिमाघमालाप्रपादानादि ॥

अर्थः—ए विनाना सर्व पण क्रिया कलापने अंध तथा मू-
कनो सरखापणानी प्राप्ति थाय ठे ए हेतु माटे त्थार पढी गुरु ज्ञप्ति
इत्यादि पदनों छंद समास करवो. वा अव्ययनो समुच्चयने विषे
अर्थ करवो ए सर्व जिनगृह आदिक तथा दान आदिक तथा गुरु
ज्ञप्ति आदिक अनुष्ठान जे बहुमान सहित आदर कर्युं ठे ते आ
प्रवचनने विषे अजिमत नथी. एटले मानवा योग्य नथी. एम संव-
ध करवो शायी के ते सर्व कुमत जे अन्य दर्शनी तेमना शास्त्रमां
कह्यो जे क्रियानो समूह श्राद्ध तथा चंद्र सूर्यतुं ग्रहण तथा संक्रा-
ति तथा माघ माला इत्यादिकतुं जे प्रतिपादन ठे तेने कुमत कहीए.

टीकाः—कुगुरु उत्सूत्रदेशनाकरण प्रवणः सन्मार्गदूषण-
परायणो धार्मिक जनहुडो पडवतत्परः सुखलोल तथायतिक्रिया
विकलोजनविप्रलिप्सयाडुःकरक्रियानिष्ठोपिवा लाजपूजा
ख्यातिकामः कुत्सितआचार्यः ॥ कुग्राहः सिद्धांतबाह्य स्वमति
कल्पितस्वाभ्युपेतासत्पदार्थसमर्थनानुष्ठानगोचरो मानसोजि
निवेशः ॥

अर्थः—ने कुगुरु जे उत्सूत्र देशना करवामां तत्पर ने सारा
मार्गने दोष पमारुवाने तत्पर ने धर्मवंत लोकने हुड उपडव कर-
वामां तत्पर ने विषय सुखनी लालचे यतिक्रियाथी अष्ट थयेलो
ने लोकने उगवानी इच्छाए डुःकर क्रिया करे ठे तो पण लाज तथा
पूजा तथा पोतानी ख्याती तेमनी इच्छावाळो ठे ते कुगुरु कहीए,
कुत्सित आचार्य कहीए, ने कुग्राहं ते सिद्धांतनी बाह्य एटले सि-
द्धांतथी उलटो पोतानी बुद्धिए कल्पना कर्यो ने अंगीकृत कर्यो

जे असत् पदार्थ तेनुं समर्थने करनार एटले प्रतिपादन करनार एवुं जे अनुष्ठान एटले क्रिया तेणे करीने प्रत्यक्ष जणातो जे मन संबंधी अग्निनिवेश एटले ह्मवाद तेने कुग्राह कहीए.

टीका:—कुबोधोऽन्यथाव्यवस्थितस्य जगवदागमार्थस्या
ज्ञानाद्विशिष्टसंप्रदायाज्जावादाऽन्यथापरिच्छेदः ॥ यद्विज्ञया
ज्जावादन्यथापरिच्छेदः ॥ कुदेशना श्रुतोक्तार्थानां संशयादज्ञा-
नान्मिथ्याग्निनिवेशाद्वा वैपरीत्येन प्ररूपणं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सिद्धांताग्निहितार्थानां व्यत्यासेन प्ररूपणा ॥

याग्रहाग्निनिवेशादेर्जणिता सा कुदेशना ॥

अर्थ:—कुबोध ते अन्यथा प्रकारे एटले बीजे प्रकारे व्यवस्थित एटले रहेलो जे जगवानना आगमनो अर्थ तेनुं अज्ञानथी अथवा कोशक विशिष्ट संप्रदायना अज्ञावथी एटले शुद्ध गुरु परंपराना अज्ञावथी बीजी रीते परिच्छेद करवो एटले निर्धार करवो. तेने कुबोध कहीए अथवा वेना अज्ञावथी एटले पोताना अज्ञानथी तथा तेवो कोश ज्ञानो गुरु मदयो नहि ते कारणथी विपरीतपणे जे शास्त्रने जाणवुं तेने कुबोध कहोए, ने कुदेशना ते सिद्धांतमां कहेला अर्थना संशय थकी अथवा अज्ञान थकी अथवा मिथ्याग्निनिवेशथी जे विपरीत प्ररूपणा तेने कुदेशना कहीए. ते वात शास्त्रमां कही वे जे सिद्धांतमां कहेला अर्थनुं आग्रहाथी उज्जटो रीतेज प्ररूपण करवुं तेने कुदेशना कहीए.

टीकाः—अत्र च कुगुरुग्रहणेन कुदेशनालात्रेपि पृथगुप-
दानं तस्याः सकलेतरदोषेभ्यो महत्त्वज्ञापनार्थं ॥ ततः कुमतं
चेत्यादिछंदः ॥ तासामंशोलेशस्तस्मात् आस्तांकुमतादिभ्यः
समग्रेभ्यः किंत्वेषामंशमात्रादपि स्फुटंव्यक्तं निश्चितमितियावत्
अनजिमतकारि अनिष्टविधायिदुरंतसंसारकांतारनिरंतर
पर्यटन कारणमित्यर्थः ॥

अर्थः—आ जगाए कुगुरुना ग्रहणवने कुदेशनानो लाज थये
सते पण जे कुदेशना पदनुं जुहुं ग्रहण कर्तुं ते तो ते, कुदेशनानो
समस्त बीजा दोषथी मोटो दोष ठे एम जणाववाने अर्थे ग्रहण
कर्तुं ठे. त्वार पढी कुमत इत्यादि पदनो छंद समास करवो. ते कु-
मतादिकना अंश मात्रथी पूर्वे कह्यो जे समस्त क्रियाकलाप ते व्यर्थ
थाय ठे तो समस्त कुमतादिकनी तो वातज शी कहेवी ए तो वा-
तज ठेठे रह्यो. पण ए कुमतादिकना अंश मात्रथी पण निश्चे अ-
निष्टकारी थाय ठे एटले महा दुःखवने जेनो अंत ठे एवी संसार-
रूपी अटवी तेने विषे ए सर्व क्रियाकलाप परित्रमण करावनारुं ठे
एटलो अर्थ.

टीकाः—एतदुक्तं भवति ॥ जिन प्रवचनंहि सम्यग्
ज्ञानदर्शनचारित्रसमुदायरूपं कुमतादीनि तु मिथ्यात्वं रूपाणि ॥
तथाच श्राद्धादीनि कुतीर्थिककर्माणि यः श्राद्धोजिनार्चनादि-
वृत्तव्यान्येतानीति धिया समस्तान्यपि करोति तस्य प्राक्तन-
मनुष्ठानं सकलमपि विफलमिति किमत्रवक्तव्यं ॥ यावदेतन्म-
ध्यावेकादिकमपि तदंशादिकं वायो विधत्ते तस्याप्येतदेवमेव ॥

अर्थः—ए वधुं कहुं तेमां सार अर्थ आटलो कहो ठे जे जिन परमात्मानुं प्रवचन ठे ते निश्चे सम्यक्त तथा ज्ञान दर्शन चारित्रना समुदायरूपी ठे ने कुमतादि समस्ततो मिथ्यात्वरूप ठे ने वली श्राद्ध आदिक जे कुतीर्थि लोकोनां कर्म तेने जे श्रावक यज्ञे जगवाननी प्रतिमाना पूजनादिकनी पेठे आतो आपणे करवा योग्य ठे एवी बुद्धि करीने ते समस्त कुतीर्थिकनां कर्मने पण करे ठे ते पुरुषने पूर्वे कहेलुं सर्व अनुष्ठान निष्फल थाय ठे एमां ते शुं कहेलुं ए सर्वमांथी एके पण होय तो पण निष्फल थाय ठे अथवा तेनो अंश लेश मात्र पण जो होय तो तेनुं पण सर्व अनुष्ठान ए प्रकारे निश्चे निष्फल थाय ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ श्राद्धप्रपारविशिशिग्रहमाघमाला संक्रांतिपूर्वपरतीर्थिकपर्वमालाः ॥ पापावहाविगलदुज्ज्वलयुक्ति जाला जैनाः स्ववेश्मसु कथंरचयंति बालाः ॥

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे श्राद्ध तथा पर्व मंगलववी ते, तथा सूर्य चंडनुं ग्रहण तथा माघमाला तथा संक्रांति आदिक जे अन्य तीर्थिकना पर्वनो समूह ते पापनेजं वहन करनार ठे ने सर्व पर्व जे ते सारी निर्मल युक्तिना समूहथी रहित ठे तेने जैन लोक पोताना घरने विषे रचे एटले शुं करे ? नज करे एटले अज्ञानी होय ते तो ए पर्व करे पण जैनी तो नज करे.

टीकाः—तथा कुगुरुरपियोजूयांस्युतसूत्रपदानिप्रज्ञापयति तदाज्ञयावर्त्तमानस्यसर्वमेतद्भवहेतु रिति किमद्भुतंयावतायः

પદમાત્ર મપ્યુત્સૂત્રં પ્રરૂપયતિ તદગિરાપિ પ્રયતમાનસ્ય તસ્ય મિ-
થ્યાદૃષ્ટિત્વેન તદાજ્ઞાપ્રવૃત્તે ઝવનિબંધનત્વાત્ ॥

અર્થઃ—વઢી જે કુગુરુ પાંણ ઘણાંક ડત્સૂત્ર પદને કહે છે ને તેની આજ્ઞાયે કરીને વર્તેતો એવો જે પુરુષ તેને એ સર્વ ક્રિયા સંસારનું કારણ થાય છે એમાં શું આશ્ચર્ય છે કેમજે જે પુરુષપદ માત્ર પાંણ ડત્સૂત્ર પ્રરૂપે છે ને તેના કહ્યા પ્રમાણે જે પ્રયત્ન કરે છે તે પુરુષને પાંણ મિથ્યાદૃષ્ટિપણે કરીને તેની આજ્ઞામાં પ્રવર્ત્યો છે માટે સંસારનું બાંધવાપણું થાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—યડ્ઠકં ॥ ડત્સૂત્રોચ્ચયમુચૂષઃ સુખજુષઃ સિદ્ધાંતપ-
ચામુષઃ પ્રોશર્પ્યઙ્ગવતાપકાપથપુષઃ સમ્યગ્દૃશાંવિદ્વિષઃ ॥ યેહુ-
દ્રાઃ પ્રતિજાનતે ગુરુતયા ઝૂરીનૂકુસૂરીનહો, તે ચુંબંતિસહસ્રશઃ
શ્રમઝરોદશ્રાશ્ચત્સો ગતીઃ ॥

અર્થઃ—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે ડત્સૂત્રના સમૂ-
હને બોધતા ને વિષય સુખને ઝોગવતા ને સિદ્ધાંત માર્ગના લોપના-
રને જેથી સંસાર તાપ ઘણો વૃદ્ધિ પામે એવા કુમાર્ગની પુષ્ટી કર-
નારને સમકિત દૃષ્ટિવંતના દેશી એવા ઘણાક કુગુરુને ગુરુપણે જાણે
છે માને છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે. તે હુદ્ર પ્રાણી એટલે નીચ માણસ
હજારો હજારવાર મહાં ડુઃખવાઢી ચારે ગતીયો પ્રત્યે ઝ્રમણ કરે છે.

ટીકાઃ—તસ્માદેવં વિધસ્યગુરોઃ પરિહાર એવશ્રેયાન્ ॥ યડ્ઠ-
કં ॥ અહિતઝયતઃ સંઝસ્તાનાં નૃણાંશરણાર્થિનાં ॥ સુગતિસ-

राणिंजव्यानां यः कुदेशनयानया ॥ कुनृपसुतवह्नीर्षश्रेणिं वि-
नच्यसिलेखया, जवतिकुगुरुः स त्यक्तव्यः शिवस्पृहयाबुजिः ॥

अर्थः—ते माटे ए प्रकारना गुरुनो त्याग करवो एज श्रेष्ठ
ठे जे माटे शास्त्रमां कळुं ठे जे कुगुरु दुःखदायि एवा संसार थकी
त्रास पामेळा एवा ने शरणपणाने खोळता एवा जव्य पुरुषोने सुग-
तिरुपी मारगने कुदेशना एटले उत्सूत्र देशना तेषे करीने नाश करे
ठे जेम नठारो राजा तेनो पुत्र पण तेना जेवो नठारो ते तरवारवमे
जे सर्वेना मस्तकने ठेदे ठे तेम ए कुगुरु पण माथुं कापनारज ठे माटे
मोक्षनी स्पृहावाळा पुरुषोए ते कुगुरुनो त्याग करवो.

टीकाः—तथाकुग्राहस्याप्याजिनिवेशिकमिथ्यात्व रूपत्वा-
त्तद्वाहुल्येनतत्तीव्रपरिणामतयावा सर्व मेत द्विधीयमानमसमं-
जसमिति किंचिजयावत्तदन्यतमत्वेन तन्मंदपरिणामतयावा-
तदेकदेशेनापि ॥

अर्थः—वळी कुग्राह एटले मागे कदाग्रह तेने पण आजि-
निवेशिक मिथ्यात्वरूपपणु ठे ए हेतु माटे आजिनिवेशिक मिथ्या-
त्वन जेने होय ते मानने उदये करीने जाणीने जूगे जाखेलो क-
दाग्रह ठोमे नहि ते रूपपणुं ठे. माटे अथवा ते कदाग्रहनुं बहुपणुं
ठे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहनुं तीव्र एटले आकरं परिणाम
पामवापणुं ठे ए हेतु माटे अथवा ते कदाग्रहना एक देशे करीने
पण मिथ्यात्वपणुं ठे ए हेतु माटे तथा ते सर्वनुं मंद परिणाम पा-
मवापणुं ठे ए हेतु माटे एमानुं हरकोइ एक होय तो सर्व करेखुं

તપ આદિ અનુષ્ઠાન અઘટતું થાય તો એ સર્વ હોય તેમાં અયોગ્યપણું થવામાં શું આશ્ચર્ય છે કાંઈપણ નથી.

ટીકા-તદુક્તં ॥ કુગ્રહાઃ સમયનીતિવહિષ્ટસ્વાશ્રયસ્વમ-
તિકલ્પનનિષ્ટાઃ માનસાઅગ્નિનિવેશવિશેષા ડુર્ગદાશ્વ જવા-
તિકૃતસ્તે ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે કુગ્રહ જે તે સિદ્ધાંતની નીતિથી વાહિર છે ને જેમાં આશ્રવ રહ્યા છે ને પોતાની મૈતિકલ્પનાયે સ્થાપેલા છે ને મન સંબંધી કોઈક પ્રકારના અગ્નિનિવેશ વિશેષ છે એટલે હવવાદરૂપ છે તે જેમ માઠા ગ્રહ સંસારમાં ડુઃખ દેનાર છે તેમ કદાગ્રહ પણ સંસાર ડુઃખને આપનાર છે.

ટીકાઃ—અતएव जगवत् प्रवचनप्रतिपत्तावपिकुगुरुकु-
ग्राह्यस्तानां दारुणोविपाकःप्रतिपादित ॥ यदाह ॥ तुहपवयणं
पिपाविय संज्ञाविय साहुसावगत्तंपि ॥ कुग्रहकुगुरुहर्ज उण
अणंतखुत्तो दुहंपत्तो ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે જગવંતના પ્રવચનની પ્રાપ્તિ થયે સતે પણ કુંગુરુ તથા કુગ્રાહ એટલે માઠો કદાગ્રહ તેણે કરીને ગ-
ઝાણલા પ્રાણીને મહા આકરો વિપાક એટલે એ પાપનું મહા આકરું
ફલ પ્રતિપાદન કર્યું છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે તમારું
પ્રવચન પામીને તથા સાધુપણું અથવા શ્રાવકપણું સુંદર પામીને જે
પુરુષ માઠો કદાગ્રહ તથા કુગુરુ તેણે કરીને દણાયા છે. એટલે ઝુંના

કુરુના વચન પ્રમાણે ચાલનારા તે અનંતવાર સંસાર કાદવને વિષે
 ખુલ્યા ઠે ઇટલે ચોંટ્યા ઠે તે મહાદુઃખને પામશે.

ટીકા:—તથા કુવોધસ્યાપિ વિપર્યય જ્ઞાનત્વેન મિથ્યાત્વરુપ
 ત્વાદ્ વહુજગવદુપદિષ્ટપદાર્થવિષયવિપર્યયજ્ઞાનરુપતત્સાકલ્યેનૈવ
 ક્રિયમાણ મેતન્નકેવલં સંસારાય કિંત્વડપતરજિનોક્તાર્થ
 વિષયવિપર્યયજ્ઞાનરુપતદંશેનાપિ ॥

અર્થ:—વહી કુવોધને પણ વિપરીત જ્ઞાનપણું ઠે એ હેતુ
 માટે ઘણી રીતે જગવંતે ઉપદેશ કર્યા જે પદાર્થ તે સંબંધી જે વિપ-
 રીત જ્ઞાન તે રુપ જે કુવોધ તેનું સમસ્તપણું તેણે કરીનેજ જે કર્યું
 તેજ કેવલ સંસારજાણી ઠે એમ ન જાણવું. ત્યારે શું તો અતિશે અદ્વપ
 જગવંતે કહેલો જે અર્થ તે સંબંધી વિપરીત જ્ઞાન તે રુપ જે કુવોધ
 તેનો અંશમાત્ર પણ સંસાર જાણી ઠે. જાવાર્થ:—વીતરાગે ઉપદેશેલો
 ઇટલે કહેલો જે અક્ષર તેનો અર્થ પોતાની મતિ કલ્પનાએ અવલો કરે તો
 ઉત્કૃષ્ટ જાગે અનંતો સંસાર વૃદ્ધિ પામે તો સમસ્ત વીતરાગે કહેલા
 પદના અર્થનું મતિ કલ્પનાએ અવલો અર્થ કરે તેનું તો શું કહેવું.

ટીકા:—યદાહ ॥ સિદ્ધાંતમન્યાર્થતયાવગમ્ય, પ્રવર્તમાના
 નફલં લક્ષંતે ॥ વિપર્યયાત્કાચતયેવ જાત્યં માણિક્ય મજ્ઞા:
 પરિવર્તયંતઃ ॥

અર્થ:—જે માટે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઠે જે સિદ્ધાંતના અર્થને
 વીજી રીતે જાણીને પ્રવર્તતા જે પુરુષ તે ફલને નથી પામતા. જેમ

અજ્ઞાની પુરુષ જાતિવંત માણિક્ય મણિને કાચ જેવો જાણીને આપે
હે તે માણિક્ય મણીના ફાળને નથી પામતો તેમ.

ટીકા:—તથા કુદેશનાબાહુલ્યેનાનુવિદ્ધં સકલ મેવ દુ-
ર્ગતિહેતવેદિતિ કિમાશ્ચર્યં યાવત્તદંશેનાપિ ॥ અતએવશ્રીમન્મ-
હાવીરસ્ય મરીચિઞ્ચવે પદમાત્રોત્સૂત્રદેશનાનિબંધનં ચૂરિઞ્ચવઞ્ચ-
મણં શ્રૂયતે ॥

અર્થ:—ઘડી કુદેશનાનું જે બહુપણું તેણે સહિત જે સકલ
પટલે સમસ્ત શુભકાર્ય તેમાંજ દુર્ગતિનું કારણ હોય તેમાં શું આ-
શ્ચર્ય. કેમ જે તે કુદેશનાના અંશ માત્રે કરીને પણ દુર્ગતિ થાયઠે.
એજ કારણ માટે શ્રી મહાવીરસ્વામીને મરીચિ ઞ્ચવેને વિષે પદમા-
ત્રની જે ઉત્સૂત્ર દેશના તેણે કરીને બાંધ્યું જે કર્મ તે ઘણા ઞ્ચવે ઞ્ચ-
મણ કરવાનું કારણ થયું એમ સાંજઢીણ ઢીણ.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ ઉત્સૂત્રપદમાત્રસ્ય, દેશનેનાપિજંતવઃ ॥
બંધન્યંતે જવાંજોધૌ, ચૂરિકાલંમરીચિવત્ ॥

અર્થ:—જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી ઢે જે ઉત્સૂત્ર એક
પદમાત્ર થીપણ દેશનાયે કરીને પ્રાણી જે તે સંસાર સસુડને વિષે
ઘણા કાલ સુધી મરીચીની પેઠે અતિશય ઞ્ચમણ કરે ઢે.

ટીકા:—આગમેપ્યુક્તં ॥ કુરુવાગરુમકહંતો જહઞ્ચિયં બો-
દિહ્યાઞ્ચમુવહ્ણશઞ્ચજગત્ વિસાલો જરમરણ મહોઅહી આસિા

अर्थः—ते वात आगमने विषे कही ठे जे.

टीकाः—अथ कथं पुनर्विधिकृते जिनगृहादौकुमताद्यंशानुवेधः ॥ उच्यते ॥ पूर्वोक्तानेककुतीर्थिक मत मध्यादेकमपिजिनगृहादिषुविदधतो ज्ञवति कुमतांशानुवेधः ॥ तथैकपदाद्यद्वयोत्सूत्रजाषिणः कुगुरोराज्ञा या किंचिदेकरात्रिस्नानादिकं जिनजवनादौकुर्वतोयद्वाच्युपेतसुगुरुक्तसमस्तधर्मकर्मविधायिनोपि कथंचि त्कुगुरुक्तमपि किंचित्तत्र विदधानस्य ज्ञवति कुगुरुलेशस्पर्शः ॥

अर्थ—हवे प्रतिवादी बोले ठे के विधिए करीने करेलां जे जिनमंदिर आदिक तेने विषे कुमतादिकनो अंशनो प्रवेश केम थाय. इी रीते थाय ठे तो तेनो उत्तर कहे ठे जे पूर्वे कहा एवा जे अनेक कुतीर्थिक मत तेना मध्यंथी एक पण जिनमंदिरादिकने विषे करनार पुरुषने कुमतना अंशनो प्रवेश थाय ठे. वळी एक पदादि अद्वय पण उत्सूत्रने कहेनार एवा कुगुरुनी आज्ञाए करीने जिनमंदिरादिकने विषे रात्रि स्नान आदिक कांइ एक पण करनारने कुमतना अंशनो प्रवेश थाय ठे अथवा प्राप्त थयेला जे सुगुरु तेणे कथुं एवुं जे समस्त धर्म कर्म तेने करतो एवो जे पुरुष तेने पण कोइ प्रकारे ते जिनमंदिरआदिकने विषे धर्म कर्म करनार कुगुरुना लेशनो स्पर्श थाय ठे.

टीकाः—तथा दक्षिणादिदिग्व्यवस्थितानां जगवत्प्रतिमानांस्नान विधानेऽस्माकमान्नायस्तस्मात्तत्रस्थितैरस्मात्तिरेवस्नानं

વિધાતવ્યમિત્યાદ્યનેકકુગ્રાહાન્યતમેન કુગ્રાહેનતન્મંદપરિણામ
રૂપતયાવા તત્રસ્નાત્રાદિકંરચયતઃકુગ્રહાંશશ્લેષઃ ॥

અર્થઃ—વઢી ઝગવંતની પ્રતિમાના સ્નાત્રવિધિને વિષે દ-
ક્ષિણ આદિક દેશમાં રહેવું ઇવો અમારો આમ્નાય છે માટે તેજદિ-
શમાં રહીને અમારે સ્નાત્ર કરવું ઇત્યાદિક અંનેક પ્રકારના
કુગ્રાહ ઇટલે માઠા કદાગ્રહ તેમાંથી હરેક કોઈ કુગ્રાહ
તેણે કરીને અથવા તેના મંદ પરિણામ રૂપ કદાગ્રહના અંશથીજિન
મંદિરને વિષે સ્નાત્ર આદિક ક્રિયાને રચતો ઇવો જે પુરુષ તેને કુ-
ગ્રહના ઇટલે કદાગ્રહના અંશનો પ્રવેશ થાય છે.

ટીકાઃ—તથા જાજસ્સઠિશ્ ઇત્યાદ્યાગમાર્થમન્યયા બુઢા
તદનુસારેણ શ્રાઢ્ઢાનાં સ્વસ્ય દિગ્વંધાદ્યન્યતમં પ્રતીઢ્ઢતાં કુબોધ
લવાનુષંગઃ॥ તથાઢ્ઢનેકોત્સૂત્રવાદિન આચાર્યાદે ઝૂયસ્યાઃકુદેશના-
યાઃઇકતરં કિંચિત્તુત્સૂત્રપદંરાત્રિનંદ્યાદિકંતત્રકારયતઃશ્રાઢ્ઢસ્ય
કુદેશનાલેશપ્રવેશ ઇત્યેવં સર્વત્રોક્તધર્મકર્મસુ કુમતાદ્યનુવેધઃ
સ્વધિયાઢ્ઢન્યૂહનીય ઇતિ ॥

અર્થઃ—વઢી જે જેની સ્થિતિ ઇત્યાદિ આગમના અર્થને વિ-
પરીતપણે જાણીને તેને અનુસારે શ્રાવકને દિગ્વંધ ઇટલે દિશવું
બાંધવું ઇત્યાદિક હરેક કોઈ અવઢી સમજણ તેને ગ્રહણ કરનારને
કુબોધના લવમાત્રનો પ્રવેશ થાય છે ઇ પ્રકારે સર્વ જગાઇ કહ્યાં ઇવાં
જે ધર્મકર્મ તેને વિષે કુમતાદિકનો પ્રવેશ જે તે પોતાની બુઢિઇ
કરીને કલ્પના કરી લેવો.

ટીકા:—નનુકથમેતાનિ ગરીયાંસિ ધર્મકૃત્યાનિ કુમતાદિ
લેશમાત્રેણાપિ પ્રતિરૂઢ્યંતે ॥ નહિમૃણાલતંતુના દંતિનઃ પ્રતિ-
વહું પાર્યંત ઇત્યાશંક્યવિવક્ષિતાર્થપ્રસાધનાનુશુણ્નુપમાનમાહ ॥
વરજોજનમિવ સ્નિગ્ધમધુરસુસ્વાદજેમનમિવ ॥ ઇવેત્યુ-
પમાનદ્યોતકમવ્યયં ॥ વિષલવનિવેશતોગરલકણપ્રકેષાત્ ॥

અર્થ:—તર્કકરિ સમાધાન આપે છે જે આ અતિશે મોટા
ધર્મ કૃત્ય જે જિનમંદિરાદિક તે જે તે કુમતાદિકના લેશ માત્રે
કરીને પણ કેમ પ્રતિરોધને પામે ઇટલે કેમ અહિતકારી થાય કેમ
જે કમલના તાંતણાવમે હાથી જે તે બાંધવા ન સમર્થ થઈ તેમ
લગાર કુમતાદિકે કરીને એ પ્રકારનાં મોટાં ધર્મકૃત્ય દોષરૂપ કેમ
થાય એવી આશંકા કરીને કહેવાની ઇચ્છા કર્યો એવો જે અર્થ તેનું
જે સિદ્ધ કરવું તેને અનુસરતો છે શુણ જેનો એવું ઉપમાન કહે છે
ઇટલે તેની ઉપમા દે છે જે શ્રેષ્ઠ જોજન ઇટલે સુંદર મધુર સારું
સ્વાદિષ્ટ જોજન જેમ જેરના લવનો પ્રવેશ થવાથી અહિતકારી થાય
છે તેમ એ સર્વ ધર્મકૃત્ય તે કુમતાદિના લવચકી અહિતકારી થાય
છે આ જગાએ ઉપમા અલંકારને કહેનાર શ્વ અવ્યય છે.

ટીકા:—અયમર્થઃ ॥ ઇદ્રશીહિ વિષકણસ્યાપિ પરિણામિકા-
શક્તિર્યાદ્યમપિ વહ પિજોજનં ક્ષણાદૈવસકલમસૌસ્વાત્મજ્ઞાવે-
નપરિણમયતિ તથા પરિણમિતં ચ તદ્ભુજ્યમાનમપાયાયજાયતે યથા
તથા કુમતાદિલેશસ્યાપિ મિથ્યાત્વરૂપત્વોદવં વિધમહિમાયેન
મહીયોપિ જિનગૃહવિધાનાદિ ધર્મકર્મ સ્વસ્વરૂપતયા જાવયતિ ॥
તથાજ્ઞાવિતં ચ તદ્ધિધીયમાનમપિ સંસારાય સંપદ્ય ન ઇતિ ॥

અર્થ:—એનો સ્પષ્ટાર્થ આ પ્રકારે છે કે જેમ કેરનાં કણની પણ પ્રકારની પરિણામિક શક્તિ છે જેણે કરીને સુંદર એવું પણ ઘણું જોજન જે તે કણ માત્રમાં જ એ કેર જે તે સમસ્ત અન્નને પોતા જેવુંજ કરે છે એટલે પોતા જેવુંજ પરિણામ પમાડે છે ને તે પ્રકારે પરિણામ પમાડ્યું જે અન્ન તે જોજન કરનારને નિશ્ચે નાશ પમાડે છે તેમ કુમત આદિકના લેશને પણ મિથ્યાત્વરૂપપણું છે એ હેતુ માટે એનો એ પ્રકારનો મહિમા છે જે જેણે કરીને અતિદો મોટું એવું પણ જિનમંદિર કરાવવા આદિક ધર્મ કર્મ તેને પોતાના રૂપપણે એટલે મિથ્યાત્વરૂપપણે પરિણમી છે એટલે મિથ્યાત્વમય કરે છે ને તે મિથ્યાત્વરૂપ થયું જે ધર્મ કર્મ તે સંસાર જાણી થાય છે એટલે ઘણું સારું ધર્મ કર્મ છે પણ તેમાં મિથ્યાત્વરૂપી જેર જલવાથી સંસારનું કારણ થાય છે.

ટીકા:—इदमत्र तात्पर्यं ॥ यद्यपि विषयसादृश्येन जिनगृहादिकरणं निसर्गमधुरं तथापि तद्भगवदाज्ञापुरस्कारेणैव सुगतिफलाय कल्पते जगवदाज्ञामंतरेण जिनगृहादिकरणे पितृदाराधनाऽज्ञावेन तदनुपपत्तेः ॥

અર્થ:—આ જગાણ કહેવાનું આ તાત્પર્ય છે. જો પણ વિષય આધીન થઈને વિષય જોગવવાને કારણે જિનગૃહાદિકનું જે કરવું તે સ્વાત્તાવિક દેખાતું તો સુંદર જણાય છે તો પણ જગવંતની આજ્ઞા પૂર્વક જે કરવું તેને જે સુગતિરૂપી ફલ આપવાપણું છે માટે જગવંતની આજ્ઞાવિત જિનગૃહાદિક કરે સતે પણ તે જગવંતની આરાધના તેમાં થતી નથી તેમાં તો વિષયની આરાધના થાય છે એ હેતુ માટે તે જિનમંદિરાદિકને કરવાનું ફલ થતું નથી.

टीका:—कुंतलदेव्यादीनां तत्करणेपि दुर्गतिगमनश्रवणा-
त् ॥ आज्ञासंप्रदानस्यैव तदाराधनोपायत्वात् ॥ यदाह ॥ तुम-
मस्त्रीर्हि नदीससि नाराहिजसिपञ्चयूप्याहिं ॥ किंतु गुरुचत्तिरागे-
ण वयणपरिपालणेणंच ॥

अर्थ:—कुंतल देव्यादीके पण ते धर्मकृत्य कर्मां ठे तो पण
तेमनी दुर्गति थइ ठे एम शास्त्रथी सांजळीए ढीए. जे माटे ते
कष्टं ठे जे.

टीका:—तथा ॥ यस्य चाराधनोपायः सदाज्ञान्यास एव
हि ॥ यथाशक्तिविधानेन नियमात्स फलप्रदः ॥ लोकेपि स्वा-
मिशासनं विना तदनुकुलं किंचनविदधानोपि नृत्योन्स्वामिन
स्तोषाय जायते प्रत्युत रोषाय ॥ तस्याज्ञाजंगजनि तवैधुर्यप्राप्तेः॥

अर्थ:—बली जेने आराधननो उपाय सत्पुरुषनी आज्ञानो
अन्यास एहीज ठे पोतानी शक्ति प्रमाणे नियमथी जिनमंदिर आ-
दिकनुं करावुं तेणे करीने फल आपनार थाय ठे लोकमां पण
कोइ पुरुष पोताना स्वामीनी आज्ञा विना ते स्वामिने अनुकुल
कांश्क करे ठे तो पण ते सेवक स्वामिने प्रसन्न करवा जणी नथी
थंतो. उलटो ते स्वामिना रोषजणी थाय ठे केम जे ते स्वामीनुं
आज्ञानुं जागवुं ते थकी थयुं जे कष्ट तेनी प्राप्ति थाय ठे ए हेतु माटे.

टीका:—यदुक्तं ॥ जिञ्चावि सामिणो इह जनेण कुणंति
जेज सनिउंगं ॥ हुंतिफलजायणं ते इयरेसि किंसेसमित्तु ॥
एवमिहापिकुमतादीनि जगवदाज्ञाविरोधीन्यतस्तदज्ञानुवेधेनापि

સર્વાણ્યપિ જિનગૃહનિર્માપણાદીનિતન્નિમિત્તાન્યપિ જગવદાજ્ઞા
જંગદેતુત્વાન્નવફલાન્યેવ ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારે આ લોકને વિષે પણ જગવાનની આજ્ઞા-
નાં વિરોધી ઇવાં જે કુમતાદિક તેના અંશ માત્રનો પણ પ્રવેશ થ-
વાથી સર્વ પણ જિનમંદિરાદિકનું નિપજાવવું, ઇત્યાદિક સર્વે ધર્મ
કાર્ય જે તે જગવાનની આજ્ઞાજંગનું કારણપણું ઇમાં રહ્યું છે એ હેતુ
માટે સંસારરૂપી ફલનેજ આપનારાં છે.

ટીકાઃ—સમશ્પવિત્તી સદ્વા આણાવજ્જતિ જ્ઞવફલાવેવ ॥
તિત્થગરુદ્દેસેણવિ ન તત્તર્જ સાતદુદેસા ॥ અતએવસમ્યક્કશુદ્ધિ-
લભે કર્ત્તવ્યતયાઽન્નિહિતાન્યપ્યેતાન્યસમંજસવૃત્ત્યા ક્રિયમાણાનિ
તદજ્ઞાવાપાદકત્વેન શ્રૂયંતે ॥ યદાહ શ્રી હરિન્નદ્રસૂરયઃ ॥ પ્ર-
ણણાંતલેખલજિણપક્કિમા કારિયાઽઽઽ જીવેદિં ॥ અસમંજસવિત્તી
એનય સિદ્ધો દંસણલવોવિ ॥ તદેવંવિષલવસંવલિત્તજ્ઞોજનો
પમાનેન જિનગૃહાદિવિધાનસ્ય કુમતાદિલેશસંસ્પર્શિનોપ્યન
જિમતકારિત્વં વ્યવસ્થિત મિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૦ ॥

અર્થઃ—એજ કારણ માટે સમંકિતની શુદ્ધિના કારણ માટે
જે શાસ્ત્રમાં કરવા યોગ્યપણે કહ્યાં ઇવાં જિનમંદિરાદિક તેને અઘટ-
તી વૃત્તિએ કરીને કરે તો તે ધર્મ કર્મ ન કર્યાં કહેવાય. એમ શા-
સ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે તે સંજ્ઞાવાય છે. જે માટે શ્રી હરિન્નદ્રસૂરિએ
કહ્યું છે જે તેહિજ કારણ માટે વિષલવમિશ્રિત જે જ્ઞોજન તેની ઉપમા
દેવી તેણે કરીને જિનમંદિર આદિકનું જે કરવું તેને કુમત આદિકના

लेश मात्रनो पणं स्पर्शं थाय तो वाञ्छितकारी ते न थाय एटले ते
जिनमंदिर आदिकने कराववानुं फळ न थाय एम सिद्धांत थयो. ए
प्रकारे आ काव्यनो अर्थ समाप्त थयो. ॥ २० ॥

टीकाः—अधुना मुग्धजनाकर्षणनिमित्तजिनविबप्रदर्श-
नादिद्वारेण लिंगिनां लोकप्रतारणं दर्शयन्नाह ॥

अर्थः—हवे जोळा लोकने आर्कषण करवामे काजे जिनविब
देखामुं इत्यादि द्वारे करीने लिंगधारीत लोकने उगे वे तेने देखा-
कता सता कहे वे.

मूल काव्यम्.

आकृष्टं मुग्धमीनान् वमिशपिशितवद्विबमादर्श्य जैनं ।
तत्राम्ना रम्यरूपानपवरकमठान् स्वेष्टसिद्ध्यर्थे विधाप्य ॥
यात्रास्नात्राद्युपायैर्नमसिंतकनिशाजागराद्यैश्चलैश्च ।
श्रद्धासुर्नामजैर्नैश्चलित इव शठैर्वच्यते दाजनोऽयम् ॥२१॥

टीकाः—आकृष्टं मुग्धमीनान् जैनविबमादर्श्य नामजैर्नैर्ज-
नोयं वंच्यत इति संबंधः तत्राकृष्टमिति स्ववशमानेतुं नतु पुण्य-
मर्जयितुं मुग्धा ह्योपादेयं विचारशून्यतयाधर्मश्रद्धालवस्तद्व-

जरुप्रकृति तयास्वहिताहितपरिज्ञानवैकल्पसाधर्म्यान्मीनाम-
त्स्यास्तान् विवं प्रतिमां जैनं जगवतं आदर्श्यदर्शयित्वा यथा
जोन्नव्या ऐहिकामुष्मिकसुखसाकल्पनिधानकल्पमिदमर्हद्वि-
पूजयत न्नक्त्येति सामान्यतोऽथवा न्नवत्पूर्वजैरेताद्विबमार्हतं नि-
र्मापितं॥ तथेदमेव प्रत्यहं नियमेनापुपूजन् ॥ ततो न्नवन्निरपो-
दमेव विशेषेण पूजनीयं ॥

अर्थः—विचाररहितपणे धर्मना श्रद्धालुएवा जे पुरुष तेहिज
जरु प्रकृतिपणे पोताना हितनुं तथा अहितनुं यथार्थ ज्ञान नथी
माटे ए पुरुषने मत्सनुं समानपणुं ठे माटे मत्स जेवां तेमने जिन
जगवत संबंधी विंव एटले प्रतिमा तेने देखानीने एटले लिंगधारी
ए श्रावक लोकोने एम कहे ठे जे जोन्नव्याः एटले हे जाविक
प्राणी, आ लोकना तथा परलोकना समस्त सुखना निधि समान
आ अर्हतनुं प्रतिविंव ठे तेने न्नक्तिजावे पूजो अथवा तमारा पूर्वज
एटले वृद्धो तेमणे आ जिन प्रतिमा निपजावी ठे ने एज प्रतिमानुं
नित्य पूजन तमारा वृद्धो करता हुता माटे तमारे पण आज प्रति-
मानुं विशेषे करी पूजन करवुं.

टीकाः—तथार्हद्विबनिर्माणमेव संप्रति न्नवजलधिनिप-
तज्जंतुतारणायालमिति न्नवज्जिः स्वश्रेयसे नवीनं जगवद्विंव स्व-
नाम्नाविधापनीयमिति विशेषतोमुग्धजनपुरतः प्रज्ञाप्येत्यर्थः ॥
किं यतिना देशनाद्वारेण जिनविंवार्चनादेर्गृहिपुरः फलमुप-
वर्षनीयं ॥ तत्फलक्षिप्तया तदनुसारेण गृहिणः स्वयमेव
तत्रप्रवृत्त्युपपत्तेः ॥

अर्थः—वळी अर्हत्नी प्रतिमानुं निपजावुं एज आ का-
ळने विपे संसार समुद्रमां पफेला प्राणीने तारवा समर्थ ठे ए हेतु
माटे तमारे पोताना कढ्याणने अर्थे ननुं जगवंतनुं विंव एटले
प्रतिमा ते पोताना नामनी नवी प्रतिमा कराववी जोइए ए
प्रकारे विशेषे करीने जोळा माणसनी आगळ प्ररुपणा करीने
एटलो अर्थ ठे. वळी साधुए देशना छारे करीने गृहस्थनी आगळ
जिन प्रतिमाना पूजनादिकनुं फळ वर्णन करवुं जोइए ने ते फळने
पामवानी इच्छाए गृहस्थ पोतेज ते प्रकारनी क्रियादिक करवामां
प्रवर्त्तणे.

टीकाः—ननु साक्षात् तन्निर्माणनिर्माणयोरुपदेशो दात-
व्यस्तदुपदेशस्य सावद्यतया यतेर्निषेधात् ॥ लिंगिनस्तु कथमा-
जन्मामीगृहिणोऽस्माकं वश्या न विष्यंतीति धिया अहिकमेव
स्वार्थं केवलं चिंतयंतो धूर्ततया पूर्वपुरुषसंबंधितादिक्रमेण मुग्धे-
भ्यो जिनविंवमादर्शयंति ॥

अर्थः—पण ते प्रतिमानुं करावुं तेनो उपदेश करवानो
यतिने निषेध ठे ए हेतु माटे ने लिंगधारी तो एम जाणे ठे जे आ
गृहस्थ लोक जन्मारा सुधी आपणे वश केम करीए तो थाय एवी
बुद्धिए आ लोकनोज केवळ स्वार्थ तेनो धूर्तपणे विचार करता सता
प्रथमतो आ जगाए तमारा वृद्धो पूजनादिक करता हता ए प्रकार-
नो पुरुष संबंध देखामवो एवा अनुक्रमे करीने जोळा लोकोने
जिनविंव देखामे ठे.

ટીકા:—તે તુ મુગ્ધત્વાત્તદાશયમનવબુધ્યમાનાઋજુશ્રદ્ધાહુ-
તયાપૂર્વવંચ્યસ્નેહસ્વકારિતમમતાદિના તત્ર જિનર્બિંવાદૌ નિલં
દ્રવ્યં વ્યયંતે લિંગિન શ્વેત દુપયુંજતે સ્વેચ્છયેતિ ॥ ઋવતિ
તદાકર્ષણાર્થં લિંગિનાં જિનર્બિંવદર્શનમિતિ ॥ કિમિવેત્યાહ ॥

અર્થ:—ને તે ઝોલા લોકોતો અણસમજુ છે માટે લિંગધારી-
ઝનો ઊગવારુપ દુષ્ટ અન્નિપ્રાય તેને નથી જાણી શકતા ને સરસ
શ્રદ્ધાહુપણે વૃદ્ધચરંપરાથી ચાલી આવતી ને પૂર્વજના સ્નેહચકી થયે-
લી જે મમતા इत्यादि कारणે કરીને તે લિંગધારીઝં ઉપદેશ કરેલી
જે જિન પ્રતિમા તેને વિષે નિલ દ્રવ્ય ધરચે છે. તે દ્રવ્ય લિંગધારી
ઝને ઉપયોગી થાય છે તેને પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે વાપરે છે માટે તે
ઝોલા લોકોને આકર્ષણ કરવા ઇટલે પોતાના ઝણી સ્વેચ્છી લાવ-
વાને લિંગધારીઝ જિનર્બિંવ દેખામે છે તે કોના જેવું છે તો તે હવે
કહે છે જે.

ટીકા:—વશિષ્ઠ મત્સવેધનં તદગ્રે મત્સ્યવિલોજનાય
સ્થાપિતં પિશિતં માંસં તદ્દત્ ॥ વતિરુપમાને ॥ તદિવા ॥ યથાધી-
વરા મત્સ્યાકર્ષણાય વશિષ્ઠે પિશિતં સ્થાપયંતિ તેષામ્ તદ્દ્યોજતયા
સ્વાપાયમાગામિનમવિજ્ઞાવયંતો ગઝીરાદપિનીરાશયાન્નિર્ગત્સુ-
મ્ધત્વાત્તત્ર સ્ત્રીયમાનાબધ્યંતે દ્વં લિંગિનોપિ મુગ્ધજનનાં સ્વવશ-
તાવિધાનાયોક્તવિધિના ઋગવદ્વિંવમાદર્શયંતિ નતુ સંસાર-
નિસ્તારણાય ॥

અર્થ:—મત્સને વિંધવાનો જે લોહાનો કાંટો તેને વશિષ્ઠ

कहीए ने तेनी आगल मत्स्यने लोझाववाने अर्थे स्थापन कर्युं जे मांस तेनी पेठे आ जगाए वत् प्रत्ययनो उपमारूपी अर्थ करवो तेणे करीने वक्किश मांसनी पेठे एम अर्थ थयो एटले माठी लोक माठलां खेंची लेवाने लोढाना कांटानी आगल मांसनो करुको स्थापन करे ठे तेने लेवाना लोझथी माठलां पोताना ए लीधाथी प्राण जशे एम न विचारतां महा गंजीर एवा मोटा धोमांथी नीकळीने ते कांटानी आगल रहेला मांसने जकण करवा जतांज बंधन पामी मरण पामे ठे शायी के ए माठलांमां जोळापणुं रखुं ठे ए हेतु माटे. तेम लिंगधारीन पण जोळा लोकने जोळवीने पोताने वश करवाने पूर्वे कणुं ए प्रकारना विधिए जगवंतना बिंवने देखामे ठे पण संसार तारवाने अर्थे जिनबिंव देखामता नथी.

टीका:—तेचश्राद्धाः स्नेहादिना प्रत्यहमे वतस्पूजनादिकं विदधाना विवेकशून्यत्वादजगवज्जुणबहुमानेन पूजादिक्रियमाणं मोक्षाय नतु ममतादिनेत्यजानाना ज्ञाविनमात्मनो दुर्गतिपातमर्चितयंतो लिंगिजिर्वशीकृत्यसततमुपजीव्यंत इति जवति वक्किशपिशितसमानं जिनबिंव मिति ॥

अर्थ:—ते श्रावक लोक जे ते स्नेहादिके करीने निरंतरज तेनुं पूजन प्रमुख प्रत्ये करे ठे विवेक शून्यपणुं ठे ए हेतु माटे ने जगवंतना गुणेंतुं बहुमान करवुं तेणे करीने पूजनादिक जे करवुं ते मोक्ष जणी ठे. पण ममतादिके करीने जे करवुं ते कांइ मोक्ष जणी नथी, ए प्रकारना अजिप्रायने न जाणता एवा जे ते पुरुष पोताना आत्मानुंज दुर्गतिमां परुवापणुं तेने न विचारता एवा ते लोकोने

टीकाः—तत्र ॥ लोकाकर्षणेन स्वनिर्वाहहेतोर्ये लिङ्गपरिग्रही-
तस्य जिनबिंबस्योत्तमस्याप्यसदुपाधिवशात् दुःपरिवारपरि-
वृतराजादेरिव वाञ्छितफलासाधकत्वा ह्रीनताध्यारोपेणोप-
मानेन साम्यापादनादुपमानोपमेयज्ञावोपपत्तेः ॥

अर्थः—हवे उत्तरकार कहे ठे जे जे तुं कहुं तुं वे तेम नथी
केम जे लोकनुं आकर्षण करवा माटे तथा पोताना निर्वाहने काजे
जे लिङ्गधारीए ग्रहण कर्युं जे जिनबिंब ते उत्तम ठे तो पण असत्
उपाधिना वशथी जेम राजादिक ठे ते माछो परिवार तेणे करीने
वींटी लीधो होय ते वाञ्छित फल एटले इच्छित फल तेनुं साधन
करी शकतो नथी तेम ह्रीनपणानो आरोप करनार एवो मारे पण
ए बकिशमांस साथे ए जिन बिंबनुं समपणुं प्रतिपादन करवाथी
उपमान उपमेय ज्ञावनी सिद्धि थशे ए हेतु माटे.

टीकाः—ननु तथापि नैतदुपमानं जिनबिंबस्य संगृह्यते॥
सिद्धांते कचिदपि जिनबिंबोद्देशेनैवंविधोपमानानुपलब्धात् ॥

अर्थः—वळी ते प्रतिवादी आशंका करें ठे जे एम ठे तो
पण जिन बिंबने एवी उपमा घटेज केम केम जे सिद्धांतमां कोर
जगाए पण जिनबिंबने उद्देशीने एवी उपमा दीधी देखाती नथी.

टीकाः—इति चेन्न तत्राप्युपलब्धेः॥ तथा हि॥ शीलेह मंख-
फलए इत्याद्यागमे स्वनिर्वाहादिहेतुचैत्यादीनामुपमेयानामर्त्य-
तत्त्वसमताप्रदर्शनायोपमानैर्मखफलकै रतिहीनैः स्वातन्त्रिणी-

तथाऽध्यवसिताना मुपमापेक्षयातिशयोक्त्याऽतिहीनतायाः प्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—सिद्धांती कहे ठे जे जो तुं एम कहेतो होय तो
ते न कहेवुं केम जे ते सिद्धांतमां पण एम उपमा देवा ठे ए हेतु
माटे तेज कही देखावे ठे जे 'शीलेहमंखफलए' इत्यादिक आगम
तेने विषे पोताना निर्वाह आदि कारणे कराव्यां एवां जे चैत्य आ-
दिक उपमेय वस्तु तेनी साथे अत्यंत पोतानुं समपणुं ठे ते देखारु-
वाने उपमान एवां ते अतिहीन मंखफलक तेने मनमां राखीने उपमानी
अपेक्षाए अध्यवसाय कर्यो ठे एटले निश्चय कर्यो ठे एटले चैत्यने
मंखफलकनी उपमा दीधी ठे तेनुं अतिशयोक्ति अलंकारे करीने
अतिहीनपणानुं प्रतिपादन कर्तुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—उपमायांच्छुजयोरपि स्वतंत्रतया पार्थक्येन प्रतीते
स्तुल्यतामात्रमवगम्यते ॥ अतिशयोक्तौ तु कमलमनंजसिकम-
लेचकुवलये इत्यादिवदेव नामसाम्यमुपमेयस्योपमानेन ॥
येनमंखफलकैः सर्वथात्मनैकात्म्यमापादितानि जिनबिंबानि
मंखफलकान्येव चैतानि लिंगिनिर्वाहहेतुचैत्यानि नतु जगव-
र्द्धिवानीति ॥

अर्थः—उपमां अलंकारने विषे उपमान जे चंद्रादिकने
उपमेय जे मुखादि ए वेनुं पण स्वतंत्रपणे जुडुं जुडुं जे ज्ञासन तेणे
करीने तुल्य मात्रपणुं देखाय ठे ने अतिशयोक्ति अलंकारने विषे
तो स्थलकमल तथा जलकमल ए वेने विषे जेम कमल शब्द वप-

રાય છે ઇત્યાદિકંની પેઠેજ ઉપમાનની સાથે ઉપમેયનું તુલ્યપણું છે જે હેતુ માટે મંત્રફલકની સંઘાથે એક રૂપપણાને પ્રતિપાદન કર્યો જે જિનર્વિંબ તેજ મંત્રફલકજ છે કેમ જે લિંગધારીએ નિર્વાહ કારણે કર્યા જે ચૈત્ય તે મંત્રફલકની પેઠે આજિવીકા હેતુ છે. માટે તે જગવદર્વિંબજ નથી એ તો પૂર્વે કહ્યું હતું બક્ષિશમાંસજ છે.

ટીકા:—તથાચાતિશયોક્તિલક્ષણં ॥ નિર્ગીર્યાધ્યવસ્તનંચ પ્રકૃતસ્યપરેણયદિત્યેવંચ કથં નાગમે એવંવિધોપમાનોપલંજસંજ-વસ્તથાચ સિદ્ધાંતાનુસારેણોપમાનોપમેયજાવં નિવદ્ધતઃ કવેઃ કથં પાપલેશોપિ ॥ કથં ચોક્તન્યાયેન સમાનગુણયોરુજયો સ્તજ્ઞાવં પ્રશ્નતઃ કવિતુઃ કાવ્યાનૈપુણદોષપ્રસંગોપીતિયુક્ત મુક્તં પ્રકરણકારેણ બક્ષિશપિશિતવદિત્યુપમાનં પ્રકૃતજિન-વિંબસ્યેતિ ॥

અર્થ:—વઢી અતિશયોક્તિ અલંકારનું લક્ષણ છે કે જે વર્ણ્ય વસ્તુને શ્રોત્રવીને શ્રવણ્ય વસ્તુ એટલે પરવસ્તુ તેણે કરીને જે પ્રકૃતવસ્તુનો આરોપ કરવો તે. એ પ્રકારનો આગમને વિષે ઉપમાન વસ્તુને દેખવાનો કેમ સંજવ નથી એતો સંજવ છે માટે સિદ્ધાંતને અનુસારે ઉપમાન ઉપમેય જાવને બાંધતો એવો જે કવિ તેને પાપનો લેશ પણ ક્યાંથીજ હોય ને વઢી પૂર્વે કહ્યો એવો જે ન્યાય તેણે કરીને સમાન છે ગુણ તે જેના એવો જે ઉપમાન જાવને ઉપમેય જાવ તેને બાંધતો એવો જે કવિ તેના કાવ્યમાં રૂઢાપણપણાને વિષે દોષનો પ્રસંગ ક્યાંથીજ હોય માટે પ્રકરણના કર્તા પુરુષે જે કહ્યું છે તે યુક્તજ કહ્યું છે તે શું તો જે લિંગધારીએ પ્રદર્શ કરેલાં

जिनविंव तेने बरिशमांसनी उपमा दीधी ते ठीक कथुं ठे.

टीका:—अत्रचापवित्रेण बरिशपिशितेनोपमानं लिंगि-
परिग्रहीतस्य जिनविंवस्याऽत्यंतहेयताज्ञापनार्थं ॥ आगमेऽति-
हेयस्याधाकर्मादेर्गोमांसादिनैवोपमानोपमेयदर्शनादिति ॥ अ-
नेनचोपमानेनसिद्धांताजिहितमंखफलकोपमानसंवादिनालिंगि
परिग्रहीतजिनविंवस्यौपाधिकमनायतनत्व मपिसूचितं ॥

अर्थ:—आ जगाए अपवित्र एवुं जे बरिशमांस तेनी उपमा
लिंगधारीए ग्रहण कथुं जे जिनविंव तेने दीधी तेथी ए जिनविंवनुं
अतिशय त्याग करवापणुं ठे एम जणाववाने अर्थे कथुं ठे. आग-
पने विषे अतिशय त्याग करवा योग्य एवुं जे आधाकर्मादिक तेने
गोमांस आदिकनी संघाथेज उपमेय पणुं देखाय ठे ए हेतु माटे ने
सिद्धांतने विषे मंखफलकनी जेम उपमा दीधी ठे तेम लिंगधारीए
ग्रहण कथुं जे जिनविंवतेने उपाधिककी थयुं एवुं जे अनायतनपणुं
तेनी पण सुचना करी एम जाणवुं.

टीका:—तथाहि ॥ बहुशस्तावदागमेयतीनां श्राद्धानां
चायतनसेवाऽनायतनपरिहारोपदेशः श्रूयते ॥ तत्रकिमिदमाय-
तनं किंवानायतनमिति॥ तत्रप्रथमं प्रतिपक्षनिर्णयेनायतनस्वरूपं
सुगमंज्ञवतीत्यनायतनस्वरूप मुच्यते ॥

अर्थ:—घणीवार आगमने विषे साधुने तथा श्रावकने आ-
यतननुं सेवन करवुं ने अनायतननो त्याग करवो एवो उपदेश सां-

जळीए ठीए तेमां आ ते श्रुं आयनन ठे के अनायतन ठे एवो विचार
कहीए ठीए तेमां प्रथम प्रतिपक्षनो निर्णय करवो तेणे करीने आयतननुं
स्वरूप तो सुगम ठे माटे अनायतननुं स्वरूप कहीए ठीए.

टीका:—तथाह्यनायतनं मस्थानं ज्ञानादिगुणानामिति सा-
मर्थ्याप्तम्यं ॥ अथवा ॥ ज्ञानाद्याऽऽयहानिजननादनायतनं ॥

॥ यदुक्तं ॥

सावज्जमणाययणं ॥ असोहिवाणं कुशीलसंसग्गी ॥
एगहाहुंतिपया एएविवरीय आययणे ॥

अर्थ:—तेज कही देखामे ठे जे अनायतन एटले अस्थान
ते अस्थान कोनुं तो के ज्ञानादिक गुणनुं. एटले ज्ञानादिक
गुणं जेमां स्थान करी रखा नथी तेने अनायतन कहीए. ए प्रका-
रनो अर्थ सामर्थ्य थकीज प्राप्त थयो. अथवा ज्ञानादिगुणनो आय
एटले लाज तेनी हानि करनार ए ठे माटे अनायतन कहीए. ते
वात शास्त्रमां कही ठे जे सावय जेमां ठे ते अनायतन जाणवुं तथा
ते अशुद्धपणानुं स्थान ठे जे तेमां कुशीलनो संबंध राखो ठे माटे ए
सर्व पद एक अर्थवाळां ठे केम जे एने सावय कहो अथवा अना-
यतन कहो अथवा अशुद्धिस्थान कहो अथवा कुशील संबंधी कहो
ने एथी जे विपरीत तेने आयतन कहीए.

टीका:—तच्चद्वेधा ॥ लोकिजलोकोत्तमिकेदेवान् ॥ लो-
किकमपि अव्यक्तावनेदाद्विधा ॥ तत्र अव्यक्तो लोकिकमनाय-

तनंदरसदनादि ज्ञावतोवेश्यादयः जिनप्रवचनवाह्यस्य यथासंख्यं
द्रव्यरूपस्याशुज्ज्ञावरूपस्य च सतोद्भयस्यापि यथासंज्ञवं संसर्गं
वंदनसेवनादिना सम्यग्दृशां ज्ञानादिविधातनिमित्तत्वात् ॥

अर्थः—ते अनायतन वे प्रकारनां एक तो लौकिकने बीजो
लोकोत्तर ए वे प्रकारना जेदे ठे. तेमां लौकिक पण द्रव्य तथा ज्ञाव
ए वे प्रकारे ठे तेमां द्रव्यथी जे लौकिक अनायतन ते तो शिव
मंदिर आदि जाणवुं. ने ज्ञावथी जे अनायतन ते तो वेश्यादिकनुं
घर जाणवुं. जे जिनना प्रवचनथी वाह्य थयुं ठे एटले सिद्धांतथी
विरुद्ध ठे ते द्रव्यरूपे तथा ज्ञावरूपे होय तो पण ए बेनुं संसर्ग,
वंदन तथा सेवनादि जे ते समकित दृष्टिवंत प्राणीजना ज्ञानादिकने
विधातनुं निमित्त कारण ठे ए हेतु माटे ते अनायतन त्याग
करवा योग्य ठे.

टीकाः—द्वे रुद्रा इ धरा अणाययण ज्ञावर्त्तं दुविद्मेव ॥
लोह्यलोउत्तरियं तद्वियं पुण लोह्यं इणमो ॥ खरिया तिरि-
क्खजोणी तात्तायरसमणमाहणसुसाणे वग्गुरियवाद्गुम्भिय-
हरिएसपुल्लिदमच्छंधा ॥ लोकोत्तरिकमपि ज्ञावतोऽनायतनं
सुविहिताचारपरिच्रष्टा लिंगमात्रधारिणः शक्तिमंतोपि संयम
क्रियामणीयसीमप्यकुर्वाणाः यत्याज्ञासाः ॥ यदाह ॥ अहलो-
उत्तरियं पुण अणाययण ज्ञावर्त्तं मुण्येव ॥ जे संजमजोगाणं
करिति द्वाणिं समत्थावि ॥

अर्थः—लोकोत्तरिक जे ते पण ज्ञावथी अनायतन ए ठे जे

સુવિહિતના આચાર્યકી ત્રણ થયેલા એવા ને કેવલ લિંગમાત્રને ધારણ કરતા ને શક્તિવંત છે તોપણ અતિશય થોમી પણ સંજમની ક્રિયાને કરતા નથી એવા જે યતિના આજ્ઞાસરુપ પુરુષ તે લોકોત્તરિકજાવથી અનાયતન છે જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે.

ટીકા:—તેષાંજૈન લિંગસ્થિતાનામશુજ્જાવરૂપાણાંસતામા-
લાપવંદનાદેર્જાનાયાયહાનિદેતુત્વાત્ ॥ તદુક્તં ॥ આલાવો સં-
વાસો વીસંજો સંથવો પસંગો વા ॥ હીણાયારેહિ સમ્મંસવજિણિં
દેહિંપન્નિકુઠે ॥

અર્થ:—તે અશુજ્જ જાવરુપ એવા ને જિન સંવંધી જે લિંગ
પટલે ચિહ્ન તેને વિષે રહેલા પટલે લિંગધારીઝં તેમની સાથે જે
બોલવું તથા વંદન કરવું इत्याદિકને પણ જ્ઞાનાદિના લાજની હાનીનું
કારણપણું છે. એ હેતુ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે પાસથ્યાદિ-
કની સાથે બોલવું, તેમની સાથે નિવાસ કરવો, તેમનો વિશ્વાસ
કરવો તથા તેમનો પરિચય કરવો. પટલે વસ્ત્રાદિક ગ્રાપવું હેવું
इत्याદિક-વ્યવહાર તે સર્વનો જિનેશ્વરે નિપેધ કરેલો છે.

ટીકા:—અતએવ જિનશાસન સ્થિતાનામપિ તેષાં વંદના-
દિકં નિવારિત માગમે ॥ ચદાહ ॥ વંદણપૂયણસકારણાં સર્વં
ન કપ્પણકાઝં ॥ લોચુત્તમલિંગીણવિકોસિંચેવંજઝંણિયં ॥
પાસત્થોસન્નકુસીલનીયસંસન્નજણમદ્દાવંદં ॥ નાઝણતંસુવિદિયા-
સવ્વપ્પયત્તેણ વર્જંતિ ॥

अर्थः—एज हेतु माटे जिनशासनने विषे रह्या एवा ते लिंगधारी पुरुषोनु वंदनादिक जे ते पण शास्त्रमां निवारण कर्तुं ठे माटे ते शास्त्रमां आ प्रकारनुं वचन ठे जे.

टीकाः—अथ कथं निर्गुणत्वेपि पार्श्वस्थादीनां वंदनादि प्रतिषेधः ॥ लिंगमात्रस्यैव हि वंद्यत्वेनाभ्युपगमात् ॥ तस्यच तेषामपि सद्भावात् ॥ लिंगग्रहणेन कथंचिदकार्यं चिकीर्षोरपि-यतेर्जनापवादशंकया तत्र प्रागेवाप्रवृत्तेः ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारी प्रतिवादीउं बोले ठे जे पासत्था-दिक गुण रहित ठे तोपण तेमने वंदनादि करवानो केम निषेध करोढो केमजे वंदन करवुं तेमां तो केवल लिंगमात्रनुंज अंगिकार करवापणुं ठे एटले मोटा पुरुषनो वेषमात्र देखीने नमस्कार करवो. पण कांइ गुण जोवा नहि. ने ते लिंगमात्रनुं धारण करवापणुं तो पासत्थादिकमां ठे ने जो तेमणें लिंगधारण कर्तुं हशे तो कोइ न करवानुं कार्य करवा इहशे तोपण ते यतिने लोकापवादनी शंकाये करीने तेमां प्रवृत्तिज प्रथमथी थशे नहि माटे ए प्रकारनो गुण ए वेषमां रह्यो ठे माटे ते वेषधारीने नमस्कार करवानो पण केम निषेध करोढो ए जाव ठे.

टीकाः—वेषग्रहणस्य 'धम्मंररकइ वेसो' इत्यादिनोपदेश-मालायामपि चारित्ररक्तत्वेन प्रतिपादनात् ॥ श्रेणिकादीना-मपि जिनप्रवचने प्रवादपारंपर्येण रजोहरणादिमात्रस्य वंदन श्रवणात् ॥

અર્થ:—વેષ ગ્રહણ કરવો તે પણ ચારિત્રની રક્ષા કરનાર છે કેમજે તે વાત ઉપદેશમાઝામાં પ્રતિપાદન કરી છે જે વેષ જે તે ચારિત્ર ધર્મની રક્ષા કરે છે इत्यादि વચન છે એ હેતુ માટે વઢી શ્રેણિકાદીક રાજાએ પણ રજોહરણ માત્ર દેખીને વંદન કર્યું છે એમ જિન શાસનને વિષે વૃદ્ધ પરંપરાએ સાંજઢીએ ઢીએ એ હેતુ માટે.

ટીકા:—કિંચ જવતુ સગુણસ્યૈવ્યતેવંદનં તથાપિ સંપ્રતિ-
જિનગણધરાદિશાતિશયપુરુષવિરહે પ્રાણીના મંતરંગશુદ્ધા-
શુદ્ધાધ્યવસાયપરિજ્ઞાનાજ્ઞાવાન્નાસ્મદાદિજિઃ સગુણનિર્ગુણમુ-
નિવિજ્ઞાગઃ સમ્યગવસાતુંપાર્યતે ॥ તસ્માન્નેદાર્નીતનજના-
નાંયતિગુણાગુણચિંતયા તદ્વંદનાદિકર્તુ મુચિતં કિંતર્હિ રજોહર-
ણાદિભિંગમાત્રદર્શનેનેતિ ॥

અર્થ:—વઢી તમે એમ કહેતા હો જે ગુણ સહિત જે યતિ છે તેનુંજ વંદન હો તો પણ આ કાઢમાં જિન તથા ગણધર इत्यादિક અતિશયવંત જે પુરુષ તેનો વિરહ થયે સતે પ્રાણીના અંતરંગના જે શુદ્ધ અથવા અશુદ્ધ એવા જે અધ્યવસાય તેનું આપણને જ્ઞાન નથી માટે આ મુનિ ગુણ સહિત છે ને આ મુનિ ગુણ રહિત છે એવા વિજ્ઞાગ કરી યથાર્થ જાણવાને આપણા જેવા કોઈ પુરુષ સમર્થ થતા નથી. માટે આ કાઢના લોકને મુનિના ગુણ તથા અવગુણ તે બેનો વિચાર ઢોકી દર્શને તે મુનિને વંદનાદિક કરવું ઘટે છે તો રજોહરણ માત્ર લિંગને દેખીને વંદન કરવું તેમાં તો શું કહેવું એ તો વંદન કરવુંજ.

ટીકા:—ચડુક્તં ॥

केवलमणोहिचउदसदसनवपुव्वीहिं विरहिण इहिं ॥
 सुखमसुखं चरणं ॥ को जाणइ कस्स जावंगा ॥
 (तथा) सुविहियडुविहियंगा नाहं जाणामहंखुउममत्थो ॥
 लिंगंतुप्पययामी तिगरण सुखेण जावेणंति ॥

टीकाः—अत्रोच्यते ॥ यत्तावदुक्तं लिंगमात्रस्यैव वंद्यत्वा-
 दिति तदयुक्तं ॥ संयमब्रह्मचर्यादिगुणानामेव यत्पुनर्गुणांबन्ध-
 त्वेनागमेऽन्निधानान्नतुलिंगस्य ॥

यदुक्तं ॥

वंदामि तवं तह संजमंचखंतीयवंचचेरंच ॥

जं जीवाण नहिंसा जंच नियत्ता गिहावासा ॥

अर्थः—आ जगाए सुविहित समाधान करे ठे जे तमोए
 कहुं जे लिंग मात्र देखीनेज वंदन करवुं ते अयुक्त ठे. केमजे यतिने
 विपे रह्या एवा संजम तथा ब्रह्मचर्य इत्यादिक गुणनुंज शास्त्रमां वंदन
 करवुं कहुं ठे पण लिंग मात्रनुं वंदन करवुं कहुं नथी जे माटे ते
 वात शास्त्रमां कही ठे जे तमारा गुण जे तप, संयम, द्वांति,
 ब्रह्मचर्य, जीवनी अहिंसा, तथा अनियत गृहवास एटले एक
 ठेकाणे नियमाये न रहेवुं इत्यादि ते गुणने हुं नमस्कार करुं तुं.

टीकाः—लिंगमात्रस्यतु वंद्यत्वे निह्वानामपिवंदनीयत्वा-
 पत्तेः ॥ लिंगमात्रदर्शनस्य तत्राप्यविशेषात् ॥

यदुक्तं ॥

जइते लिंगपमाणं वंदाही निहए तुमं सव्वे ॥

एए अवंदमाणस्स लिंगमवि अप्पमाणं ते ॥

अर्थः—जो लिंगमात्र वंदनीक होय तो निहवने पण वंदनीकपणानी प्राप्ति थाय केमजे लिंग मात्रतुं देखवुं ते तो निहव पुरुषने विषे पण ठे ए हेतु माटे ते शास्त्रमां कहुं ठे जे जो वंदनपणने विषे लिंग मात्र प्रमाणभूत होय तो सर्व निहवने पण वंदन करवानी प्राप्ति थाय पण निहवतो अवंदनीक ठे माटे लिंग पण अप्रमाणिक ठे.

टीकाः—अथ निहवानां संघवाद्यतया प्रकाशितत्वेनागमे तद्वंदनप्रतिषेधान्नतद्विधीयते ॥ पार्श्वस्थानांतु तत्त्वेनाप्रकाशितत्वात्तद्विधास्यतइतिचेन्न ॥

अर्थः—इहे लिंगधारी आशंका करे ठे जे निहवतो संघयकी बाहिर करेला प्रसिद्ध ठे माटे तेमनुं वंदन शास्त्रमां निषेध कर्युं ठे माटे तेमने वंदन नथी करता ने पासस्था तो निहवपणे प्रसिद्ध प्रकाश्या नथी माटे तेमने वंदन करवुं जोइए. ल्यारे सिद्धांति कहे ठे जो तमे एम कहेता होतो ते न कहेवुं.

टीकाः—तत्तयानुदघाटितानामपि सर्वाकृत्यविधायिनां निःशंकतया गृहस्थवत्सकलपापारंजप्रवृत्त्या प्रवचनोद्वाहकारिणां यत्याज्जासानां रंगांगणवर्तिर्दर्शनविमंत्रनार्थपरिकल्पितयतिनेपथ्यधारिदौलूषादिवचंदननिवारणात् ॥

अर्थः—केम जे ते सिद्धांतमां निहवपणे उधारु कही देखारुया नथी तो पण सर्व न करवानां कार्यने करता एवा ने निःशंकपणे गृहस्थनी पेठे समस्त पापना आरंजने विषे प्रवृत्ति करे ठे माटे प्रवचनना उड्डाह करनाराने जेप्र रंगमंरुपना आंगणामां एटले नाटक करवाना स्थानकमां रहेलो ने जैन दर्शननी विगंवना करवाने अर्थे यतिनो वेप कटपीने रह्यो एवो जे वेषधारी नट तेनी पेठे केवल यतिना आज्ञास मात्र जणाता जे ते पासथ्या लिंगधारी पुरुषो तेमना वंदननो निषेध ठे.

टीकाः—यदाह ॥ जह्वेलंगलिंगं जाणंतस्स नमओहवइ दोसो ॥ निरुंधसत्ति नाऊणवंदमाणेधुवंदोसो ॥ यदप्युपदेशमाखावचनावष्टंजेन वेपग्रहणस्यधर्मरक्ककत्वेन समर्थनं तदप्यसंवज्जानिधानं ॥ यदिहिकस्यापिमहात्मनः कदाचित्कमोदैयादकृत्यं विधित्सोरपि वेपग्रहणादिलज्जाया तदविधानं तदा किमायातमिदानींतनरुद्ध्या निर्विशित्वेनाऽसमंजसवृत्त्या व्याप्रियमाणाना मक्षिपइमनिमेषमात्रेणापिलोकापवादमगणयतां लिंगिनां वेपग्रहणस्य ॥

अर्थः—बली जे उपदेश मालाना वचननुं आलंवन करीने वेप ग्रहण करवो ते धर्मनी रक्षा करनार ठे एम जे प्रतिपादन करुं ते पण संवंध विनानुं कहुं ठे एटले ते ग्रंथनो संवंध जाण्या विना ए तां प्रतिपादन खोदुं ठे. केम जे ए ग्रंथनो संवंध तो आ प्रकारनो ठे जे कोइ मोटा पुरुषने क्यारेक कर्मना उदयथी न करवानुं काम करवानी इच्छा उत्पन्न थइ होय तोपण वेप ग्रहण करेलो ठे

माटे आम केम आय इत्यादिक लज्जाए करीने ते अकार्य करी शके नहि. माटे आ प्रकरणमां तेमांनुं शुं आव्युं, कांइ पण न आव्युं. आतो निर्लज्जपणे जेम तेम मनमां आवे तेवां जूंकां आचरण करता एक आंखना निमेष मात्र पण लोकापवादने न गणता एवा लिंगधारी वेष विरुंढक तेने तो शुं कहेवुं.

टीका:—नहि ते वेषादिशंकयापिकथंचिदकार्या दंशमात्रेणा-
पि निवर्त्तमाना उपलब्ध्यन्ते तस्मात्सत्पुरुषविशेषविषयं तत्सूत्रं
न सामान्यविषयमिति न तद्बलेन वेषग्रहणप्रामाण्यादधुनात
नानां वेषमात्रभृतां वंदनं संगच्छत इति ॥

अर्थ:—केम जे ते लिंगधारी वेषादिकनी शंकाये करीने
सगार मात्र पण न करवाना कार्य थकी कोइ प्रकारे पण
निवृत्ति पामता देखाता नथी एतो न करवानां कार्य कर्था करे ठे
ते हेतु माटे ए उपदेश मालानुं जे वचन ठे तेनो विषय तो कोइक
सत्पुरुष ठे पण ए लिंगधारीजने ए वचननो संबंध लागतो नथी.
केम जे ए सूत्रनो सामान्य विषय नथी जे तेनुं बळ लझे वेष ग्रहण
करवाना प्रमाणपणा थकी आ काळना केवळ वेष मात्र धारण
करनार यतिने वंदन करवानुं सिद्ध थाय माटे आ काळना वेष
विरुंढक यतिने वंदन न करवुं एम सिद्धांत थयो. इतिज्ञाव ॥

टीका:—यदपि प्रवादपारंपार्येण श्रेणिकादेरजोहरणं
दनाभिधानं तदप्यागमनिर्मूलस्य प्रवादपारपर्यस्या प्रामाण्या-
पगमेन निरस्तं ॥ नहि श्रेणिकनृपतिकथास्वागमेऽनेकधा वि-

સૃતાસ્વપિ ક્વચિત્ત્વન:પુઠ્ઠસંયમિતરજોહરણવંદનં શ્રૂયતે પ્રત્યુ-
ત ક્ષોજ્ઞનિમિત્તાગતસુનિવેષગીર્વાણાદિદર્શને તદવંદનમેવો-
પલ્લચ્યત ઇતિ ॥

અર્થ:—વઢી જે લોક પ્રવાદ પરંપરાએ કરીને શ્રેણીકાદિક
રાજાએ રજોહરણ देखी વંદન કર્યું છે એમ જે તું કહું હું તે પણ
શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ નિર્મૂળ એ લોક વાતોની પરંપરા તે કાંઈ પ્રમાણ નથી
માટે એ તારું કહેવું જૂઠું છે શાસ્ત્રમાં અનેક પ્રકારે શ્રેણિક રાજાની
કથા વિસ્તારવંત છે તો પણ કોઈ જગાએ કૂતરાના પૂઠની પેઠે જાણ્યું
જે રજોહરણ તેનું વંદન સંજ્ઞાલાતું નથી ઝલતું એમજ દેખાય છે
જે દેવતાદિક:મુનિ વેષ ધરીને ક્ષોજ પમાનવા નિમિત્તે આવ્યા
તેમનું વંદન ન કર્યું એ પ્રકારે આગમને વિષે પ્રસિદ્ધ દેખાય છે.

ટીકા:—યદધ્યચ્યુપગમવાદેન કિંચ જવત્વિત્યાદિના સાં-
પ્રતં સગુણનિર્ગુણ વિજ્ઞાગાનવગમેન લિંગભાત્રપ્રણામપ્રતિપાદનં
તદપ્યર્થવિદિતજિનાગમસ્ય તેવચ: ॥ ચત્તોશેષવિશેષવિષય- તયા
જિનાદિવ હ્રદયસ્થૈ રિદાની ભા નામ નિશ્ચાયિ દેહિનાં માન
સાધ્યવસાય સ્તથાપ્યાકારેંગિતચાહ્યક્રિયાદિચિરંતરંગ: પ્રાણિ
પરિણામ: સામાન્યતયા તૈરપિ નિશ્ચેતું શક્યત એવાતથૈવદર્શનાત્ ॥

અર્થ:—વઢી જો પણ લૌકિકવાદનો અંગિકાર કરીને એમ
કદાચિત્ વંદન હોય, પરંતુ વર્તમાનકાલમાં સગુણ નિર્ગુણ વિજ્ઞાગ
જાણ્યા વિના કેવળ લિંગમાત્ર देखीને પ્રણામ કરવો એવું જે પ્રતિ-
પાદન કર્યું તેતો જિન પરમાત્માના આગમને ન જાણતો એવો જે

તું તે તારું વચન છે કેમ જે જે હેતુ માટે જિન પરમાત્મા જેમ સમસ્ત જાવ જાણે છે તેમ ઠઘ્ઘસ્થ પુરુષ પણ આ કાલમાં દેહધારીના મનના અધ્યવસાયને પણ આકાર તથા ચેષ્ટા ઇત્યાદિ વાહ્ય ક્રિયાદિ કારણે કરીને જાણી શકે છે. અંતરંગના પ્રાણધારીના પ્રણામ સામાન્યપણે પણ તે ઠઘ્ઘસ્થ નિશ્ચય કરવાને સમર્થ થાય છે કેમ જે અમે કહ્યું એ પ્રકારે આજ પણ દેખાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥ સુરૂપસુરૂપ ચરણં જહાત્ જાણંતિ ઠઠિ નાણાઃ, આગારેહિ મણંપિદુતહ જ્ઞમત્યાવિ જાણંતિ ॥ અતએવ જગવતા જ્ઞવાહુસ્વામિના સૌવિહિત્યં લક્ષ્યિતું વસતિવિહારા દિકા વાહ્યક્રિયા લક્ષણત્વેનોપન્યસ્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જેમ અવધિ, મનપર્ય-વજ્ઞાની, કેવલજ્ઞાની શુરૂચારિત્ર તથા અશુરૂ ચારિત્ર તેને જાણે છે તેમ ઠઘ્ઘસ્થ પણ આકારે કરીને મનના અધ્યવસાયને પણ નિશ્ચે જાણે છે. એજ કારણ માટે જગવાન જ્ઞવાહુ સ્વામિએ સુવિહિત-પણું ઝંઝલાવવા સારું નિવાસ તથા વિહાર ઇત્યાદિક વાહ્ય ક્રિયા-રૂપ લક્ષણ સ્થાપન કર્યું છે એટલે સુવિહિતપણું વાહ્ય ક્રિયાથી ઝંઝ-લાય છે કેમ જે નિવાસ કરવામાં ઇત્યાદિ ક્રિયા લક્ષણ દેખીને બુ-દ્ધિમાન પુરુષ એના અંતરના જાવની પરીક્ષા કરીને તે પુરુષને ત્રિપે સુવિહિતપણું સત્ય જાણી લે છે.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

आलएणं विहारेणं ठाणाचंक्रमणेणय ॥

सक्का सुविहियानाऊंजासावेणइएणय ॥

टीकाः—लोकेष्याकारेंगितादिजिरेव पार्थिवादीनामांतर
प्रसादादिजावपरिच्छेदनविज्ञानुजीविप्रचृतीनां विज्ञप्त्यादि
प्रवृत्तिदर्शनात् ॥ एवमनज्युपगमेच जगद्व्यवहारोच्छेदप्रसंगात्
॥ किंच माचूदतिगूढाशयतया वकवृत्तीनां केषांचिच्छस्त्रैर्मनि
साध्यवसायावसायः ॥

अर्थः—लोकने विषे पण वाह्य आकार चेष्टादिके करी-
नेज राजा आदिकना अंतरनी प्रसन्नता आदिक जे जाव तेने जा-
णीने चतुर एवा जे सेवक आदिक पुरुषो तेमनी राजाने विज्ञप्ति
करवी एटले अरज करवी इत्यादिकनी प्रवृत्ति देखाय ठे एटले चतुर
सेवक वाह्य आकारथो राजानी अंतरनी खुशी वर्तिने कोइ काम-
काज कहेबुं होय ते कहे ठे. इत्यादि व्यवहार प्रत्यक्ष देखाय ठे ने
जो एम नहि मानो तो जगतना व्यवहारने उच्छेद थवानो प्रसंग
आवशे. ए हेतु माटे वळी केटलाक गूढ अज्ञिप्रायवाळा ठे ए हेतु
माटे बगलानी पेठे उपरथी सारी प्रवृत्ति देखामता तेमना मननो
अध्यवसायनो निश्चय ठग्नस्थ पुरुषोवते कलनामां कदापि नहि
आवे तो पण बीजाना तो कलनामां आवशे माटे ते दांजिक पुरु-
पोना अज्ञिप्राय जाणवानो नपाय देखामे ठे.

टीकाः—तथा च तदनवसायात् क्रियतां तेषामंगारमर्द्धका
दिवहांजिकानामपिवंदनं ॥ येषांत्वाधुनिकन्यायेन प्रकटप्रति-

सेविना मतिवैशसकृत्या ज्वझिरप्यं तरंगजावो पलंजस्तेषां
तावदज्युपगम्यतामवंदनमिति ॥

अर्थः—जे ते प्रकारना दांजिक पुरुषोनो अंतरंग अध्यव-
सायनो निश्चय आकार चेष्टाथी न थइ शके तो तेमनी परीक्षा क-
रीने अंगारमर्दक आचार्यनी पेठे तेमनुं वंदन पण करो केमजे परीक्षा
करवाथी तेमनुं अवंदनीकपणुं जणाय माटे एटले वंदन न करवुं
एम ठरइ प्रगटपणे न करवानां हिंसक कार्यने करता एवा पुरुषोनो
दुष्ट अंतरंग जाव जाणीने तमो तेनुं वंदन निवारण करो.

टीकाः—ननु तथापि कृष्याद्यकरणेन गृहिष्य उत्तमत्वात्ते-
षांवंचत्वं संगंस्यत इति चेन्न ॥ संप्रतिकेषांचित्तदुपलंजेपि ल-
ज्जनीयतया तदविवक्षयापि सिद्धांते गृह्यति धर्मबाह्यत्वेन
गृह्योपि तेषां हीनत्वप्रतिपादनात् ॥

अर्थः—हवे आशंका करीने कहे ठे जे गृहस्थ खेतीवारी
आदिक करे ठेने आ लिंगधारी करतो नथी ते माटे ते गृहस्थ थकी
उत्तम ठे माटे तेमने वंदन करवुं घटित ठे एम जो तुं कहेतो होय
तो ते न कहेवुं केम जे आ काळमां केंटळाकनुं तो गृहस्थ जेवुंज
आचरण देखीए ठीए तो पण ए बात लज्जा पाम्या जेवी ठे माटे
ते कहेवानी इच्छा नथी पण सिद्धांतमां ते पुरुषने उजयज्ज कह्यो
ठे एटले गृहस्थ धर्मथी तथा यति धर्मथी ॥ ज्ज कह्यो ठे माटे ए
पुरुष गृहस्थथी पण हीन ठे एटले नीच ठे ए पुरुषनी अपेक्षाए
गृहस्थ सारो एम प्रतिपादन कर्तुं ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥

केसिंपिसंजयाणं केहिंपि गुणेहि सावगा अहिगा ॥

जम्हा ते देसजई, इयरे पुण उजयओ जछा ॥

अर्थः—जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे केटलाक सं-
जति करतां केटलाक गुणे करीने श्रावक अधिक ठे. जे माटे ते
श्रावक देशथी यति ठे ने ए लिंगधारी तो उजयथी एटले श्रावक
तथा साधु ए वे प्रकारना धर्मथी ब्रष्ट थयो माटे.

टीकाः—नन्वेवंयदि सर्वथा पार्श्वस्थादीनां वंदननिषेधस्तर्हि
कथं “कालम्मिसंक्लिष्टे” इत्यादिना पार्श्वस्थादि पंचकान्यतरेण
संवासः ॥ तथा वायाएनमुक्कारो इत्यादिना सुविहितानामपि
तद्वाग्नमस्काराद्युपदेशश्च सिद्धांतेश्रूयते इति चेत्तन्न ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी आशंका करी पूठे ठे जे जो एम स-
र्वथा पासस्थाने वांदवानो निषेध होय तो ‘कालम्मि’ इत्यादि
शास्त्र वचने करीने पासस्थादिक पांच मध्ये सुजते एक पुरुष साथे
मुनिने निवास करवो कह्यो ठे वळी ‘वायाए नमुक्कारो’ इत्यादि
शास्त्र वचने करीने सुविहितने पण ते पुरुषोने वाणीथी नमस्कारा-
दिक करवानो उपदेश सिद्धांतमां सांजळीए ठीए ते केम घटे हवे
सुविहित मुनि एनो उत्तर आपे ठे जे एम तमारे न वोखवुं.

टीकाः—सदोषादपि पार्श्वस्थादिसंवासान्महादोषमेका-

कित्वंयतीनामित्येकाकित्वात्यंतनिषेधपर्यवसायित्वेनकालस्मिसं-
किलिष्ठे इत्याद्यागमस्यापवादिकसंवासाजिधायकस्यापि सर्वदा
तद्वंदनाप्रसाधकत्वात् ॥

अर्थः—कैम जे दोष सहित एवो पण पासथ्यादिकनो
सहवास ते करतां पण जे एकाकि यतिने रहेवुं ए महा दोष ठे माटे
एकाकी रहेवाना निषेधने प्रतिपादन करनार जे कालस्मि इत्यादि
आगम ते अपवाद मार्गे तेनो सहवास करवानुं कहे ठे तो पण
निरंतर तेमनी वंदना प्रमुख करवानुं प्रतिपादन नथी करतुं.

टीकाः—तथा वायाए नमोकारो इत्यादिरपि म्लेष्ठाद्युपप्ल-
वात्पार्श्वस्थाद्यनाकीर्णक्षेत्रेषु स्थित्यज्ञावे तदाकीर्णेषु क्षेत्रे
सुविहितैः समागत्य तद्वंदनाद्यनुवृत्त्यापि स्वसंयमक्रियाविधा-
तव्या ॥ अन्यथा तावन्मात्रतदनुवृत्त्य करणे तेज्यस्तेषांबहुला-
घवापत्ते रित्यादिहेतुजिः क्षेत्रकालाद्यपेक्षया तत्रैव अग्नीयादा-
इन्नेखितेअन्नतथ्यिष्ठिअज्ञावमि इत्यादिना विशेषविषयत्व
समर्थनात् ॥

अर्थः—वळी वाणीए नमस्कार करवो इत्यादि वचन ठे
पण म्लेष्ठादिकना उपद्रवथी पासथ्यानी जग्याविना बीजे रहे-
वानो जोग न होय तो ते पासथ्या सहित स्थानने विषे पण सुवि-
हित पुरुषोए जवुं ठे तेनी वंदनादिकनी अनुवृत्तिए करीने पण
पोतानी संयम क्रिया करवी ने जो एटवुं पण न करे तो ते पास-

य्यानी घणी लघुता थाय इत्यादि कारणे करीने क्षेत्रकाळ आदि-
कनी अपेक्षाए वंदन करवानुं ठे केम जे तेज शास्त्रने विषे.

टीका:—ननु तथापि यथाऽर्हद्विद्वानामर्हद्गुणबंध्यत्वेऽपि
तद्गुणाध्यारोपेण वंदनं वाञ्छितफलावहं ॥ तद्वत्पाश्वस्थादीनां यति
गुणशून्यत्वेऽपि लिंगसाम्येन तदारोपात् तथा घटिष्यत इति चेन्न ॥

अर्थ:—प्रतिवादी लिंगधारी आशंका करे ठे जे तमो एम
कहो ठो तो पण जेम अरिहंतनी प्रतिमामां अरिहंतना गुण नथी
तो पण ते गुणनो आरोप करीने जे वंदन करवुं ते वाञ्छित फळने
आपनार थाय ठे तेम पासथ्यामां मुनिना गुण नथी तो मुनिना
जेवुं लिंगधारण करे ठे माटे मुनिना गुणनो आरोप करीने तेनुं वंदन
करवुं घटशे. हवे सुविहित कहे ठे जे एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर आपीए ठीए.

टीका:—अर्हद्विवेषु ह्यनुपयोगरूपत्वाद्यथा गुणानामजा-
वस्तथा दोषाणामपि ॥ तथा चोज्ञयस्याप्यजावाद्युक्तं तेषु सतो
विद्यमानार्हद्गुणानध्यात्ममध्यारोप्य फलार्थिनां वंदनं ॥ पाश्व-
स्थादीनां तु प्रत्यक्षलक्ष्यमाणनिखिलदोषकलापानां सर्वथा
मुनिगुणोज्झितत्वेन लिंगसाम्येन तद्गुणारोपेण तद्विधीयमानं
कथंकारं घटामाटीकेत ॥

अर्थ:—जे अरिहंतना विंवेने विषे तो उपयोग रुपपणुं नथी

ए हेतु माटे जेम गुणनो अजाव ठे तेम दोषनो पण अजाव ठे. ए प्रकारे गुणदोष बे ए नथी. माटे ते प्रतिमानुं वंदन करवुं ते तो युक्त ठे. केम जे ते अरिहंतने विषे विद्यमान एवा जे गुण तेनुं आत्माने विषे आरोपण करीने फळना अर्थी पुरुषोने वंदन करवुं घटीत ठे पण पासत्थादिक तो प्रत्यक्ष जणाता सकल दोषना समूहरूप ठे, ने सर्वथा मुनिगुणवने रहित ठे, माटे केवल लिंगना समानपणाची तेमना विषे मुनिना गुणनुं आरोपण करवुं ते केम घटे ! नज घटे.

टीकाः—कोद्यनुन्मत्तः पीतिमचाकचक्यादिसाधर्म्यात्कां-
चनगुणानारोप्यारकूटं कनकमूढ्येन क्रीणीयात् ॥ तदुक्तं ॥
नाज्ञाद्वेते मुनिगुणानधिरोप्य लिंगसारूप्यतः परिचरत्यवकी-
र्णतोन्मयः ॥ क्रीणातिरुक्ममितितद्गुणरोपणात्को रीतिं सुवर्ण-
मुखयेतर उन्मदिष्णोः

अर्थः—पीतळनो पीळो चकचकाट देखीने केवळ पीळा गुणथीज सुवर्णना गुणनुं आरोपण करीने सोनानुं मूल आपीने पीतळने कोण माह्यो पुरुष वेचातुं ले? कोइ न ले. ते वात शास्त्रमां कही ठे ते वचन जे, सरखा वेषथी लिंगधारीमां मुनिना गुणनो आरोप करीने अज्ञानी विना बीजो कोण पुरुष तेनी सेवा करे एतो अज्ञानीज करे जेम पीतळने विषे सोनाना गुणनो आरोप करीने सोनाना मूलवने पीतळने महा मूर्ख विना बीजा कोण ले तेम लिंगधारीमां मुनिना गुणनो आरोप करी वंदन कोण करे, जे मूर्ख होय ते करे.

टीकाः—तस्माद्यत्किंचिदेतदपीति ॥ तस्मान्नलिंगमात्रं सुविहितानां वंदनगोचरः किंतु गुणः नचलिंगमात्रस्यावंध्यत्वेद्भिः जादिवदपवादेनापितेषांवंदनान्निधानं सिद्धांते न संगृह्यत इति वाच्यं, तेषां मनुद्धाटितत्वेन लिंगमात्रसाधर्म्यादपवादेन तदुपपत्ते रिति ॥

अर्थः—ते हेतु माटे सुविहितं कांडक लिंग मात्र पण वंदनीक ठे. एम नथी त्यारे शुं वंदनीक ठे ? तो सुविहितना गुण ठे तेज वंदनीक ठे.

टीकाः—ननुमाजूवन्पाश्वस्थादयः क्रियाहीनत्वाद्धंदनीयाः ॥ येतुगन्धेवहुयतिसंकुलत्वात्स्वमत्या पिंकाशुद्ध्यादिदोष संज्ञावनया ततो निर्गत्य स्वातंत्र्येण दुष्करक्रियां कुर्वतिते संयम क्रियातत्परत्वाद्धंद्यान्नविष्यंतीतिचेत् न ॥ तेषामपि सुगुरुसंप्रदायाज्ञावात् सम्यगागमार्थापरिज्ञानेनविपर्यस्तमतितयोत्सूत्रज्ञापित्वात् ॥ कुग्रहादुष्करक्रियाकरणेष्युत्सर्गापवादहेत्रकालादिविषयविज्ञानवबोधेन प्रवचनमालिङ्ग्यकारित्वाच्चयत्तित्व निषेधात् ॥

अर्थः—प्रतिवादी बोले ठे जे पासथ्यादिक क्रियाहीन ठे माटे वंदनीक न थार्ल पण जेना गन्धने विषे घणा यतिथी संकुलपणं थयुं ठे. ए हेतु माटे पिंरुनी अशुद्धि आदिक दोषनी संज्ञावना करीने ते जगामांथी नीकळीने स्वतंत्रपणे दुष्कर क्रियाने करे ठे. ते संयम क्रियाने विषे तत्पर ठे ए हेतु माटे वंदनीय थसे

હવે સુવિદિત બોલે છે જે એમ તમારે ન બોલવું કેમજે સારા ગુરૂના સંપ્રદાયનો અજ્ઞાવ છે એ હેતુ માટે સમ્યક્ શાસ્ત્રના અર્થનું પરિજ્ઞાન નથી માટે એની અવળી બુદ્ધિ થઈ છે માટે ઉત્સૂત્રચાષીપણું એને રહ્યું છે એ હેતુ માટે, ને વળી કદાચ્છથી હુઃકર ક્રિયા કરે છે તો પણ ઉત્સર્ગ, તથા અપવાદ ક્ષેત્રકાલ ઇત્યાદિક સંબંધિ વિજ્ઞાગનો એને બોધ નથી માટે પ્રવચનને મલિન કરનાર છે એટલે જિનશાસનના કલંકરૂપ છે, ને જે એ પ્રકારનો પુરુષ છે, તેને વિષે યતિપણાનો નિષેધ છે. એ હેતુ માટે તે વંદનીક નથી.

ટીકા:—તથા ચાવંદનીયત્વાત્તદ્બહુમાનવિધાયિનાં ચોત્પથાનુમોદનેન ડુર્ગતિપાતપ્રતિપાદનાત્ ॥ યદાહ ॥ જેઞ તદ્ વિવક્ષ્ણથ્યા સમ્મં ગુરુલાઘવં અયાણંતા । સંગાહાકિરિયરયા પવયણંલિંસાવહા સુદ્ધા ॥ પાયં અન્નિન્નગંઠી તમાઞ તદ્ હુક્કરંપિ કુવંતા ॥ વક્કાવ ન તે સાદ્ સંભાહરણેણ વિન્નેયા ॥ તેસિંં બહુમાણેણં ઝમ્મગ્ગણુમોયણા અણિઠ્ઠફલા ॥ તદ્ધા તિત્થયરાણાનિણ્ણસુ જુતુથ્ય બહુમાણો

અર્થ:—વળી એ લિંગધારીઞ અવંદનીક છે એ હેતુ માટે તેમનું બહુમાન કરનાર પુરુષોને પણ ઝનમાર્ગની અનુમોદના કરવી તેણે કરીને તેમનું ડુર્ગતિમાં પરુવાપણાનું શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે. તે શાસ્ત્રનું વચન એ છે જે

ટીકા:—તસ્માદ્ ગુણવતામેવ વંદનં શ્રેયો નલિંગક્રિયા-માન્નધારિણામિતિ ॥ તથા પૂર્વત્વાદજ્ઞાતગુણદોષોપિયતિ; પર્યુ-

पासनीयः प्रथमं यावत्परिशीलनेन तस्याद्यापि दोषोपलंभो न
भवति ॥ तदुपलंभे तु सोऽपि दूरतो वर्जनीयः ॥

अर्थः—माटे गुणवाननुं वंदन करवुं एज ठीक ठे. पण के-
वल लिंगक्रिया मात्रने धारण करनारनुं वंदन करवुं ए ठीक नथी.
तेमज प्रथमथी जेना गुणदोष जाण्या नथी एवा पण यतिनी उपा-
सना करवी. पठी तेनो परिचय करते करते आज सुधी पण दोष
दीठामां न आवे तो तेनी उपासना कर्या करवी ने जो दोष दीठामां
आवे तो तेनो पण दूर थकीज त्याग करवो.

टीकाः—॥ यदाह ॥ अमुणियगुणदोसं पासिउं साहुवेसं,
पढमसढजावालेहसुस्संजयं च ॥ पुणवकुसकुसीदुत्तिन्नमुस्सु-
त्तजासिं ? विसविसहरसंसग्गिव उज्जेह तुज्जेति ॥ अथ पा-
श्चस्थादिवंदने कोदोषोयेनैवं सिद्धांतप्रतिषेध इति चेत् अयशः
कर्मबंधादि रिति ब्रूमः

॥ तदुक्तं ॥

पासत्याइं वंदमाणस्स नेय किच्चीन निज्जारा होइ ॥
कायकिलेसं एमेव कुणइतहकम्मबंधं च ॥

अर्थः—हवे पासत्यादिकने वंदन करवामां शो दोष ठे. जेणे
करीने ए प्रकारे सिद्धांतमां निषेध ठे. एम जो तुं कहेतो होय तो
तेनो उत्तर कहीए ठीए जे तेथी अयश मळे तथा कर्मबंध आया
इत्यादि दोष पासत्याने वंदवामां रह्या ठे ते शास्त्रमां कशुं ठे जे

टीका:—ननु जवत्त्वसदाचारगुरूणां वंदनादयशः कर्म-
बंधस्तु कुतस्त्यस्तत्कारणसंक्षेपाद्यज्ञावादिति चेत् न ॥ तद्वदने
तदसत्क्रियानुमोदनेनाऽन्येषामपि बहूनां तद्विषयबहुमानोत्पा-
दनात्कर्मबंधोपपत्तेः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे असत् आचरण क-
रनारं मां मोटा एवा जे पुरुष तेमनुं वंदन करवाथी, अथवा
असत् आचरण करनार एवा जे गुरु तेमनुं वंदन करवाथी अपयश
थाय परंतु कर्म बंध तो क्यांथी थाय कर्म जे ते कर्म बंधनां का-
रण एवां जे संक्लेश आदिकं तेनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे. हवे
सुविहित एनो उत्तर आपे ठे जे, एम तमारे न बोखुं केम जे
एवा असत् पुरुषनुं वंदन करे तो तेनी असत्क्रियानी अनुमोदना
थाय तेणे करीने बीजा घणांक पुरुषो ते असत् पुरुषनुं बहु मान
करे तेथी एने कर्म बंधनी उत्पत्ति थाय ठे. ए माटे तेनुं वंदन
न करवुं.

टीका:—॥यदाह॥ किं च मंचपसंसा, सुहृत्सीलजणं मिक्कम
बंधाय ॥ जेजे पमायणा तेते जववूहियाहेंति ॥ किंच तैः सारुं
संवासमात्रस्यापियथाक्रममसेव्यतागर्हितत्वापत्त्यादृष्टांतान्यां
सिद्धांतसुविहितानां निषेधप्रतिपादनात् ॥ यदुक्तं ॥ असु-
छाणे पंक्तिया चंपगमालानकीरुंसीसे ॥ पासत्थाइवाणेसुवद
माणंतहअपुज्जा ॥ पक्कणकुले वसंतो सज्जणीपारोवि गरदिन होइ
॥ इयंगरहियासुविहिया, मज्जि वसंता कुसीदाणं ॥

अर्थ—बळी ते लिंगधारीज संगाथे निवास मात्रनो पण सिद्धांतने विषे वे दृष्टांते करीने निषेध कर्यो ठे. ए वात शास्त्रने विषे कही ठे जे अनुक्रमे असेववापणुं तथा निर्दिष्टपणुं प्राप्त थाय माटे ॥

टीकाः— ॥ प्रद्वेषस्तुतेष्वपिनकर्तव्यस्तस्यदुर्गतिनिबन्धनत्वेनाभिधानात्॥ किंत्वहोकथममीमूढान्नवकोटिद्विरापमप्येतज्जिनमतमाणिक्यमासाद्य मुधाहारयंतीति तत्स्वरूपं सानुकंपं विजावयन्निर्विवेकिजिरुपेक्षैव तेषु विधेया.

अर्थः—ने द्वेषतो तेमने विषे पण न करवो केमजे ते द्वेषतो दुर्गतिनुं कारण ठे एम शास्त्रमां कहुं ठे ए हेतु माटे. त्यारे शुं करवुं ? तो, अहो आ मूढ पुरुषो कोटाकोटि जन्मर्थी पण दुःखे प्राप्त थय्हुं जे जिनमत रूप माणिक्य रत्न तेने फोगट हारे ठे. ए प्रकारे ते लिंगधारीजनुं स्वरूप अनुकंपा सहित जावना करता एवा विवेकी पुरुषोए तेमनी उपेक्षा करवी.

टीकाः—॥यदुक्तं॥ इयरेसुवियपलंसो,नोकायव्वोज्जवठिईए सो ॥ नवरं विवज्जाणिज्जो, विहिणा सइधम्मनिरएणमिति ॥ तदेवं पार्श्वस्थादि वंदनस्य सुविहितानां ज्ञानादिहानिनिमित्तत्वाद्यवसितमेतद्धीनाचारायतयोऽनायतनमिति ॥

अर्थः—सुविहितने पासथ्यादिकनुं वंदन करवाथी ज्ञानादि

गुणनी हानि थाय ठे माटे हीन आचारवाळा यतियो अनायतन
ठे एम निश्चय कर्णो ठे.

टीकाः—अधुनायतनं विचार्यते ॥ तत्रायतनं स्थानं गु-
णानामतीहापिगम्यं अथवा आस्यतननान्निरुक्तविधिना
यतनं ॥ वंदनादिना ज्ञानादिलाज्जविस्तारकारणमित्यर्थः ॥
तदपि द्विधा ॥ अव्यज्जावचेदात्तत्राव्यतो जिनजवन मनिश्रा-
कृतं विधिचैत्यमायतनं ॥

अर्थः—हवे आयतननो विचार करीए ठीए. त्यांआयतन
एटले गुणनुं स्थान एम अही जाणवुं अथवा “आय” जे लाज
तेनुं “तन” कहेतां विस्तार करनार माटे आयतन ए प्रकारनोश-
ब्द निरुक्त विधि थकी सिद्ध थयो. एटले मोटा पुरुषना वचनथी
सिद्ध थयो. वंदनादिके करीने ज्ञानादि लाजना विस्तारनुं कारण
ठे, एटलो अर्थ जाणवो. ते आयतन पण बे प्रकारना अव्य तथा
ज्जाव ए बे जेदथी तेमां अव्यथी जिन जवन अनिश्राकृत एवुं
जिनजवन तथा विधि चैत्य ते आयतन जाणवुं.

टीकाः—अव्यरूपस्य सतस्तस्य सिद्धांतोक्तविधिप्रवर्त्तनेन
जव्यानां ज्ञानादिवृद्धिहेतुत्वात् ॥ अथ कोसौविधिर्यत्प्रवृ-
त्त्यात् विधि चैत्य मित्युच्यते ॥ तत्र निर्माणे विधिः प्रथममेव
किंचिदजिहितः ॥ संप्रति निर्माणे तस्मिन् प्रतिष्ठापितेच स
एवदिग्मात्रमजिधीयते ॥ यदुक्तं श्रीप्रकरणकारैरेव स्थानांतरे
विधिचैत्यविधिं प्रदर्शयद्भिः

अर्थः—केम जे डव्य स्वरूप जे जिनजवन ते सिद्धांतमां कहेला विधिये करीने थएलुं होय तो तेणे करीने ज्ञानादिकनी वृद्धिनुं हेतुपणुं थाय ठे. माटे हवे आ शंका करी समाधान करे ठे जे ए कीयो विधि ? जेनी प्रवर्तिये करीने ते चैत्य विधिचैत्य कहे-वाय ठे ? तो त्यां कहीए ठीए जे ते चैत्य नीपजाववाने विषे विधि जे ते प्रथमधीज कांश्क कह्यो ठे. हवे ते चैत्य नीपजे ठते तथा तेमां प्रतिष्ठा करे ठते तेज दिश मात्र आ प्रकरणना करनार पुरुषे वीजा कोइ ग्रंथातररूपी स्थानमां विधिचैत्यनो विधि देखारुतां आ काव्य कहुं ठे जे.

टीकाः—अत्रोत्सूत्रजनक्रमोनचनच स्नात्रं रजन्यां सदा, साधूनां ममताश्रयोनचनचस्त्रीणां प्रवेशो निशि ॥ जातिज्ञाति कदाग्रहोनच नच श्राद्धेषु तांबूल मित्याज्ञात्रेयमनिश्रिते विधिकृते श्री जैनचैत्यालये ॥ इह नखलु निषेधः कस्यचिद्दंढनादौ, श्रुतविधिवहुमानी त्वत्रसर्वोऽधिकारी ॥ त्रिचतुरजनदृष्ट्या-चात्र चैत्यार्थवृद्धि व्ययविनिमयरक्षाचैत्यकृत्यादि कार्य ॥ व्याख्या ॥ अत्रेति विधिचैत्ये उत्सूत्रजनानामुत्सूत्रजाषिणां यत्यादीनां क्रमो व्याख्यानं नद्यादिकरणाधिकारो नास्ति किंतदुत्सूत्रमितिचेत् उच्यते.

अर्थः—आ विधि चैत्यने विषे, उत्सूत्र जापक एवा जे लिंगधारी यति आदिक तेमनो “व्याख्यानतथानंदि” इत्यादिक करवानो अधिकार नथी. माटे ते उत्सूत्र केम थयुं एम जो तुं कहेतो होय तो ते उत्तर कहीए ठीए.

टीकाः—स्वमतिकल्पित मागमोत्तीर्णतद्विसंवादि चा-
नुष्ठानं ॥ यदाह ॥ उस्सत्तमणुवइं सच्चंदविगप्पियं अणणु-
वाइत्ति ॥ कथं पुनरेतदुत्सूत्रं जिनसदने जायते इति चेत् उच्यते ॥

अर्थः—पोतानी बुद्धिये कटपेखुं अने आगमथी रहित एवुं
जे ते विसंवादि अनुष्ठान ते आगम विरुद्ध क्रिया ठे. ते शास्त्रमां
कहुं ठे जे ए प्रकारनुं उत्सूत्र जिन मंदिरने विषे केम थाय ? एस
जो तुं कहेतो होय तो तेनो उत्तर कहीए ठीए.

टीकाः—गृहिणा स्ववित्तेन देववित्तेन वा ज्ञातकादि हेतु-
कदेवद्रव्यवृद्धये यद्देवनिमित्तं स्थावरादिनिष्पादनं ॥ तथा
महार्घानेहसिविक्रयेण बहुदेवद्रविणोत्पादनाय गृहिणा यद्देव-
धनेन समर्पधान्यसंग्रहणं ॥

अर्थः—जे गृहस्थोए पोताना धनवने अथवा देव द्रव्ये क-
रीने ज्ञानुं आदिक ठे कारण जेनुं एवुं देव द्रव्यनी वृद्धिने अर्थे
जे देव निमित्त स्थावरादिकनुं नीपजाववुं एटले देव द्रव्यने वधा-
रवाने देवद्रव्ये करीने जगाओ बंधावी ज्ञानां लेवां. तेम वळी सो-
घासने विषे वेचीने बहु द्रव्यनी उत्पत्ति करवा अर्थे गृहस्थ लोकोए
जे देव धनवने सोंघासमां धान्यनो संग्रह करवो ते.

टीकाः—तथा यद्देवहेतवे कूपवाटिकाक्षेत्रादिविधानं ॥ तथा
शुष्कशालादिपुत्रान्मुद्दिश्य राज्यग्राह्यज्ञागाधिककरोत्सा-

दनादुत्पन्नेन द्रविणेनयद्गृहिणादेवपूजनविधानमित्थमेवमा-
दीयुत्सूत्रपदानि यतिदेशनयोदेवगृहेऽपि संजवंति ॥

अर्थः—बली जे देवने कारणे कुवा वाव इत्यादिक तथा खेतर
इत्यादिनुं करवुं तथा कोइ वस्तुनी दाण लेवानी शाळाने विषे राजा
कर लेठे तेमां कोइ प्रकारनो जाग राखीने अधिक कर वधारवार्थी
उत्पन्न करेलुं जे उच्च तेणे करीने जे गृहस्थने देव पूजा करवी ते
सर्वे ए प्रकारनां उत्सूत्र पद ठे ते यतिना देशनाए करीने देवमंदि-
रमां पण संजवे ठे एटले थाय ठे.

यदुक्तं ॥ उत्सुतं पुण्ड्रित्यं थावरपात्रोगकूवकरणार्हं ॥ उत्सु-
यगकर उप्पायणाद् धर्माहिगारंमि ॥ अत्र चादिशब्दान्निशि-
वस्तिनयादियद् ॥ तत्र स्थावरादिनिर्माणणादीनां षट्कायादिरंजा-
संयत वासादिना महासावयत्वेन देवनिमित्तं सिद्धांते निवा-
रितत्वाहुत्सूत्रं ॥

जे माटे ए बात शास्त्रमां कही ठे जे आ जगाए आदि श-
ब्दयी रात्रिये नांद मांसवी तथा बलिदान देवुं इत्यादिकनो पण
संग्रह करवो. तेमां जे जगार्ज बंधाववी तेमां ठकाय आदिकनो आ-
रंज रह्यो ठे. तथा असंजतिनो निवास थाय इत्यादि कारणवळे महा
सावयपणे देव निमित्त कराववानुं सिद्धांतमां निवारण कर्तुं ठे ए
हेतु माटे उत्सूत्र ठे.

टीकाः—एतान्यंतरेणापि च जक्तिमज्जिः स्वद्रव्यव्ययेन ज-

ગવસ્તપર્યાપર્યાપણાત્ ॥ ઉદ્ભૂતકકરોત્પાદનસ્ય ચ વ્યવહારિણા
મત્યંતાપ્રીતિજનનાહુત્સૂત્રત્વં ॥ પરાપ્રીતિમાત્રસ્યાપિ જૈનમતે
જગવચ્છ્રીમહાવીરોદાહરણેન વહુધા નિષેધાત્ ॥

અર્થ:-એટલાં વાનાં કર્યા વિના પણ જતિવંત પુરુષો પોતાનાં
કંઈકનો સર્વ કરીને જગવત્ પૂજા કરવા સમર્થ થાય છે. એ હેતુ
માટે નવો કા ઉત્પન્ન કરવો તેણે કરીને વેપારી લોકોને અત્યંત અ-
પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરવાપણું એમાં રહ્યું છે માટે એ ઉત્સૂત્ર છે, કેમ જૈન
મતમાં પરને અપ્રીતિ માત્રનું પણ જૈન ઉપજાવવું તેનો મહાવીર સ્વા-
મિના દૃષ્ટાંતે વહુધા નિષેધ છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:-અહુક્તં ॥ ધમ્મત્થમુજ્જાણં સવસ્તાપત્તિયં ન કા-
ચવં ॥ ઇય સંજમોવિ સેઝંક્થય જયવં ઉદાહરણં ॥ સોતાવસા-
સમાનં તેસિંઅપ્પત્તિયં મુણેજ્જણં ॥ પરમં અબોહિવીયં તઝં ગઠં હંત-
કાલેવિ ॥

ટીકા:-નિશિ વજિનંદ્યાદિકસ્યચોત્સૂત્રત્વં પ્રાગેવજાવિતં ॥
તથાચૈવમાયુસૂત્રજાત્રિણાં તત્ર વ્યાખ્યાનાદ્યધિકારેણવાવહુ-
ત્સૂત્રજાપિસંતાનં યાવજ્જિનગૃહંચતદેશનયા તત્ર પ્રવર્તમાનાનાં
સંતાનક્રમેણ પ્રજાયમાનાનાંચશ્રાદ્ધાનાંજવકૂર્ષ પ્રપાતપ્રસંગં ઇતિ

અર્થ:-રાત્રિએ બલિદાન આપવું તથા નાંચ માંઝવી રૂપાદિ-
કતું જે ઉત્સૂત્રપણું તેનો પ્રથમ દેખાવવું છે. વહ્ની રૂપાદિક ઉત્સૂત્ર

जापण करनारुं ते स्थानमां व्याख्यान आदिक करवानो अधिकार
थाय तेणे करीने जेटलो उत्सूत्रजापिनो संतान ठे ते तथा जेटलां
जिन मंदिर ते सर्व जगामां तेनी देशनाए करीने प्रवर्त्तेला लोको
तेमने तथा तेना अनुक्रमे तेमना शिष्यो प्रवर्त्ते तेमने तथा श्राव-
कने ए सर्वेने संसाररूप कूवामां पकवानो प्रसंग थरो.

टीकाः—अतएव कथंचिदगत्यात्तुपाश्रयेगतानां सुविहि-
तानां मानूत्तदेशनाकर्णनात्संशयादिना सत्पथविप्रतिपतिरिति
तदनाकर्णनाय तत्प्रतिघातश्रवणस्थगनादयः प्रकाराः सि-
द्धान्ते प्रदर्शिताः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे कोइ प्रकारना अवश्य काम वास्ते ते-
मना उपाश्रयमां गया जे सुविहित साधु तेमने तेमनी देशना सां-
जळवार्थी संशयादिकबरे सन्मार्गनुं विरुद्धपणुं थाय ए हेतु माटे
ते देशना न संजळाय तेने अर्थे तेनो विघात करवो, कान ढांकी
देवा, कोइ शब्द काने न पकवा देवा इत्यादि प्रकार सिद्धांतमां दे-
खामया ठे.

टीकाः—यदाह ॥ एमेव अहावंदे पम्हिणणाज्जाण अज्जाय-
णकत्रा ॥ ठाणठिउंनिसामे सुवणाहरणाय गहिणणे ॥ तस्मा-
प्रविधिचैत्ये तेपांकम ५ति॥ तथा नच स्नात्रं रजन्यां सदा॥ आ-
गुदर्शित दोषसंदोहात् सदेति सर्वकाल सित्यर्थः ॥
तेन क्रदाचित्कस्य श्रीमहावीरसोक्तकृद्व्याणकस्नात्रस्याप्याधु-

નિકરુદ્યા રાત્રૌ કૈશ્ચિદ્વિધિયમાનસ્ય નિષેધો જ્ઞાપિતઃ ॥ એતેન
પ્રતિષ્ઠાયા આપ રાત્રૌ નિષેધઃ સૂચિતઃ તસ્યાઃ સ્નાત્રપુરઃ સરત્વાત્ ॥

અર્થઃ—તે હેતુ માટે ચૈત્યમાં તે લોકોનો પગજ નથી ઇટલે
પ્રવેશ નથી એ પ્રકારનું વિધિકૃત શ્રીજિનનું ચૈત્ય છે એમ સંબંધ
છે. વળી રાત્રિએ સ્નાત્ર કરવું તેના દોષનો સમૂહ તો પૂર્વે દેખાતો
છે તેમાં “સદા” શબ્દનો “સર્વે કાલમાં” એમ અર્થ કરવો તેણે
કરીને કોઈક વખત શ્રી મહાવીર સ્વામીનું મોક્ષ કલ્યાણક સંબંધિ
સ્નાત્ર આ કાલની રૂઢીએ કેટલાક રાત્રિયે કરે છે તેનો પણ નિષેધ
જણાવ્યો ઇટલે દેખાતો. એણે કરીને રાત્રિયે પ્રતિષ્ઠા કરવી તેનો
પણ નિષેધ સૂચવ્યો ઇટલે દેખાતો કેમજે તે પ્રતિષ્ઠા પણ પ્રથમ
સ્નાત્ર કર્યા પછી થાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—તથા સાધૂનાં મમતામદીય મેતજિનગૃહપ્રતિ-
માદિક મિત્યાદિકાનાસ્તિ ॥ ગૃહસ્થસ્યૈવ તન્નિર્માપણચિંતા-
દાવધિકારાન્તથાચ કથં જિનગૃહાદેર્યતિ મમકાર વિષયતા ॥
આશ્રયશ્ચ તેષાં નાસ્તિ ॥ પ્રાગૂઝ્જિહિતદોષકલાપાત્ ॥

અર્થઃ—વળી જ્યાં સાધુને મમતા નથી ઇટલે આ જિન
મંદિર તથા પ્રતિમા ઇત્યાદિ હમારો છે ઇત્યાદિરૂપ તે જ્યાં નથી કે
મજે એ ચૈત્યાદિકનું નિપજાવવું તથા તેની ચિંતા કરવી ઇત્યાદિ-
કને વિષે ગૃહસ્થનોજ અધિકાર છે એ હેતુ માટે વળી જિનમંદિરની
મમતાનો અવકાશજ સાધુને ક્યાંથી હોય ને તે જિનમંદિરમાં રહે

वानो आश्रय पण क्यांथी होय केमजे पूर्वे चैत्यवास करवामां दो-
पनो समूह कही आव्या ठीए माटे.

टीका:—तथा स्त्रीणांप्रवेशो निशितास्ति ॥ अकाल चरि-
प्रदोषप्रसंगात् ॥ तदुक्तं ॥ अज्जाणसावियाण य अकालचारि-
त्त दोसजावाउं ॥ नसरणंमि न गमणं दिवसतिजामे निसि-
कहंता ॥

अर्थ:—तथा बली ज्यां रात्रीए स्त्रीनो प्रवेश नथी ते वात
शास्त्रमां कही ठे जे.

टीका:—लोकेपि कुलवधूनां यामिन्यां स्वयंदाद्वहिर्नि-
गच्छन्तीनां महापवादाज्जिधानात् ॥ तदुक्तं ॥ स्वगेहदेहलीं त्य-
क्तानिशि स्त्री यातिया बहिः ॥ ज्ञेयाकुलस्थिते लोपात्कुलटाकु-
लजापि सा ॥ दंमनीतावपि कुलवालिकानां निशि स्वसंज्ञवहि-
र्निगमे दंमप्रतिपादनाच्च ॥

अर्थ:—लोकमां पण कुलवान स्त्रीने रात्रीए पोताना घ-
रथी वारणे नीकळवामां मोटो अपवाद थाय एम कछुं ठे माटे ते
शास्त्रुं वचन जे पोताना घरनो उमरो मूकीने जे स्त्री रात्रीए वार-
णे निकळे ठे ते स्त्री कुलवान होय तो पण कुलमर्यादानो लोप कर-
वाथी कुलटा जाणवी. एटले व्यञ्जिचारिणी जाणवी बली दंम नी-
तिमां पण कुलवान स्त्री रात्रीए वारणे नीकळे तो तेनो दंम करवो
यम प्रतिपादन करुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—अतएव यतिवसत्यादौ योषितामेकाकिनीनां विवसेप्यनेकावर्णशंकाकलंकानुपगंगास्कंदितत्वेन प्रवेशस्य प्रतिषेधः ॥ एवंच यदा लोकेपि रात्रौ स्त्रीणां गृहनिर्गमो विरुद्धस्तदाकावर्त्तो जिन शासने ॥ तस्मात्सर्वथा जिनवेशमनि निशायां योपिप्रवेशोऽनुचितत्वान्नास्तीति ॥

अर्थ—एज कारण माटे साधु आदिकना निवासमां एक स्त्री स्त्री दिवसमां प्रवेश करे तो पण अनेक अवर्णवाद थाय, तथा कोइने शंका पडे. तथा कलंक आवे इत्यादि कारणथी ए पराजवनुं स्थान ठे माटे तेना प्रवेशनो निषेध कयों ठे ज्यारे एम लोकमां पण रात्रिए स्त्रीजनने घरथी वारणे नीकलवानो निषेध ठे तो जिन शासनमां निषेध होय तेनी तो वातज इी कहेवी. ते माटे सर्वथा जिन मंदिरमां रात्रिए स्त्रीजनो प्रवेश अघटित ठे ए हेतु माटे ते विधि चैत्यमां नथी.

टीकाः—जातिज्ञातिकदाग्रहश्चनास्ति ॥ तत्र जातिकदां ग्रहएतज्जातीयाएव श्रावका अत्र जगवद् विवस्य दक्षिणादिशस्नात्राधिकारिणोनान्यजातीया इत्यादिकः ॥ ज्ञातिकदाग्रह स्माजिरस्मत्पूर्वजैर्वाकारितमिदं जिनमंदिरं ततोऽस्मत् सगोत्रं एवात्र सर्वस्यामि देववित्तसमुद्गकादिचिंतायामधिकारिणो नेतर इत्यादिकः ॥

अर्थः—वली ते विधिचैत्यने विषे जाति संबंधी तथा ज्ञाति संबंधी कोइ जातनो कदाग्रह नथी तेमां जाति कदाग्रह तो ए ठे मे

आ ज्ञातिनाज श्रावक आ जगाए जगवद् विंव संबंधी दक्षिणादिक
स्नात्र करवामां अधिकारी ठे पण बीजी जातना अधिकारी नथी.
इत्यादि ज्ञाति कदाग्रह ए ठे जे अमोए तथा अमारा वृद्धोए आ
जिनमंदिर कराव्युं ठे ते माटे अमारा गोत्रनाज आ सर्व देवद्रव्य
राज्यरादिकनी चिंता करवामां अधिकारी ठे पण बीजा अधिकारी
नथी इत्यादि.

टीका:—सचविधिचैत्ये न संगतः सर्वेषामेव धार्मिकश्रा-
द्धानां गुणवतां तत्र सर्वाधिकारित्वाजिधानादन्यथा जात्यादिनि
श्रयाप्यनिश्राकृतत्वानुपपत्ते रिति ॥

अर्थ:—ए प्रकारनो जाति ज्ञाति संबंधि कदाग्रह विधि
वैल्यमां नथी, केम जे सर्व धर्मवंत, गुणवंत एवा श्रावकनोज
यां अधिकार ठे एम कह्युं ठे ने जो एम न होय तो ए विधिचै-
त्यने पण जात्यादिकनी निश्राए करीने अनिश्राकृतपणानी सिद्धि
न आय एटले ए विधिचैत्य अनिश्राकृत न कहेवाय.

टीका:—नच श्राद्धलोकस्य तांबूलजक्षणमस्ति ॥ जग-
वदाशतनापत्तेः ॥ तांबूलमिति च तंबूलपाणेत्यादि गाथो-
क्तानां पानजोोजनादीना मुपलक्षणं ॥ तथा ॥ गव्दिकायासन
मप्याशतना विशेषत्वाद्मुपलक्ष्यते ॥ इत्येवं प्रकारा आज्ञावि-
धिः ॥ अत्रैषा निश्चितेकस्यापि यत्यादेर्निश्चया अधीनतया
विनाकृते विधिकृते श्रुतोक्तविधि निष्पादिते श्रीजिनचैत्यालये
अकजवन इति ॥

अर्थः—वळी त्यां श्रावक लोकने तांबूल नक्षण नथी केम जे तेथी जगवंतनी आशातना थाय ए हेतु माटे तांबूल शब्दे करीने तंबोल पान इत्यादि गाथामां कहेलां जे पान तथा चोजन इत्यादिक पण उपलक्षणथी ग्रहण करवां. वळी गादी आदिक आसन पण कोइ प्रकारनी आशातनानुं कारण ठे माटे तेनो निषेध पण उपलक्षणथी जाणवो. ए प्रकारनी जे आज्ञा ते विधि ठे. आ जगाए ए आज्ञा कोइ यतिनी निश्चा विना करेलुं जे विधिचैत एटले सिद्धांतमां कहेला विधि प्रमाणे निपजाव्युं जे विधिचैत तेने विषे पूर्वे कळुं ते न होय एम संबंध ठे.

टीकाः—तथा इह नखलु नैवनिषेधो निवारणं कस्यापि वंदनपूजनादावुत्सूत्रजाषिणां तद्भक्तानां चापिवंदनादिकं विदधतां न निषेधः क्रियते ॥ श्रद्धाजंगमास्तर्यादिदोषा प्रसंगात् ॥ श्रुतविधिवहुमानी सिद्धांतक्रमादरवान् तुः पुनरर्थे अत्र सर्वोपतिः श्राद्धो वा यथाक्रमं व्याख्यानादौ चैत्यर्चितायां चाधिकारी योग्यः सिद्धांतविधिविधुरस्य साध्वादेर्व्याख्यानादौ नतत्राधिकार इत्यर्थः ॥ त्रिचतुरजनदृष्ट्याविधि परश्राद्धत्रयचतुष्टयदृशाऽत्र चैत्यद्रव्य वृद्ध्यादिकं चैत्यर्चितनं कार्यं विधेयं नवेकाकिना निस्पृहेणापि ॥ लोकापवादादिदोषापत्ते रिति प्राप्तं गिक वृत्तद्वयार्थः ॥

अर्थः—वळी आ जगाए उत्सूत्र जावकुं वंदन पूजन आदिकने विषे कोइने पण अमो निषेध नथी करता, ने वंदनादिकने करनार एवा जे ते उत्सूत्र जावकना जक्त लोको तेमने पण निषेध

नथी करता केम जे श्रद्धानो जंग तथा मत्सरनी उत्पत्ति इत्यादिक दोषनो प्रसंग थाय ए हेतु माटे. वळी सिद्धांतना आदरवाळां जे सर्व यतिजन तथा श्रावक ते अनुक्रमे व्याख्यानादिकने विषे तथा चैत्य चिंताने विषे अधिकारी ठे एटले योग्य ठे. एटले सिद्धांतमां कहेला विधिनुं बहुमान करनार एवो जे यति ते व्याख्यान करवामां अधिकारी ठे तथा एवो जे श्रावक ते चैत्यनी चिंता करवामां अधिकारी ठे ने सिद्धांत विधिवेने रहित एवो जे साधु आदिक ते व्याख्यान आदि करवामां अधिकारी नथी एटलो अर्थ ठे ने त्रण चार लोकनी दृष्टिए एटले विधिने विषे तत्पर एवा त्रण चार श्रावकनी दृष्टिए आ जगाए चैत्य ड्रव्यनी वृद्धि आदिक चैत्यचिंता ते वारवा योग्य ठे पण ए हाकी निस्पृह पुरुषने पण ए काम करवा योग्य नथी श्राव्यो के लोकापवाद आदिक दोषनी प्राप्ति थाय ए हेतु माटे ए प्रकारे प्रसंगे आवेलां वे काव्य तेनो अर्थ आ प्रकारे करो देखावयो.

टीका:—एवं चैवं विधः सिद्धांतानिहितो विधिर्यत्र वर्त्तते तद् विधिचैत्य मनिश्राकृतं ड्रव्यतआयतनं ज्ञेयते इति ज्ञावतआयतनंतु ज्ञानादित्रय त्राजिणवः पंचविधाचारचारवः सुविहिततायवः ॥ शुन नावलूगाणां सतां वंदनादिनाज्ञव्यानां ज्ञानादिलाज हेतुत्वात् ॥

अर्थ:—ए प्रकारनो सिद्धांतमां कहेलो जे विधि ते जे जगाए वरते ठे ते विधिचैत्य अनिश्राकृत ड्रव्यथो आयतन कहीए वीए. ने ज्ञाव थकी आयतननो ज्ञान दर्शन चारित्र ए त्रणवेने जो-

जता ने पांच प्रकारना जे ज्ञानाचार, दर्शनाचार, चारित्राचार, तपाचार तथा वीर्याचार तेवमे शोजता एवा जे सुविहित साधु ते ठे केमजे शुभ्र जावरूप एवा ने वंदनादिक वमे जव्य जणाता एवा जे सत्पुरुष तेमने ज्ञानादि लाज थवानुं कारणणुं एसां रखुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—यदुक्तं ॥ आययणंपि य दुविहंद्वत्वे जावेय होइ नायवं ॥ दवंमिजिणहराई जावंमि य होइ तिविहंतु ॥

टीकाः—ननु जवत्वेवं अव्यजावजेदेना नायतनस्वरूपं तथा-
पि जिनजवनं न क्वचिदनायतनमजिहितं ॥ सत्यमनौपाधिक-
मनायतनायतनयोः स्वरूपमिदमुदितं ॥ औपाधिकं त्वनायतन-
स्वरूपमेवं प्रतिपादितमागमे ॥ यत्र गतानां ज्ञानादित्रयव्या-
घातो जवति तद्वर्जयेन्मतिमान् ॥ अथ कगतानां तद्व्याघात-
इति चेमुच्यते ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे अव्यजाव जेदे करीने ए प्रकारे अनायतननुं स्वरूप हो, तो पण कोइ जगाए जिनजवन अना-
यतन कछुं नथी ल्यारे सिद्धांती बोले ठे जे ए वात सत्य ठे पण उपा-
धि थकी थयुं जे अनायतन ने आयतन एवेनुं स्वरूप आ प्रकारनुं ठे
शास्त्रने विवे तेसां उपाधि अनायतनना स्वरूपनुं आ प्रकारे प्रति-
पादन ठे जे, जे जगाए गयेला ने ज्ञानादि त्रणनो विधात थाय तो
ते स्थानकनो बुद्धिमान् पुरुषोए त्याग करवो. ने हवे तुं जो एम
कहेतो होय जे क्यां गएला ने ज्ञानादिकनो विधात थाय एम जो

तुं प्रवृत्तो होय तो तेनो उत्तर कहीए ठीए.

टीका:—यत्र लिंगमात्रधारिणः साधवो वसन्ति यदाहु रोष-
निर्युक्तौ श्रीजडबाहुस्वामिपादाः ॥ नाणस्त दंसणस्सय च-
रणस्त य जत्थ होइ वाघाउ ॥ वज्जिज्जवज्जजीरु अणाययण वज्जउ
खिप्पं ॥ सुगमा ॥ नवरं यत्तेत्यायतने स्थाने देवगृहादौ ॥

अर्थ:—जे जगाए लिंगमात्र धारण करनार साधु वसे ठे ते उ-
घनिर्युक्तिमां कह्युं ठे श्री जडबाहु स्वामीए जे ज्ञान दर्शन चारित्रि जे
जगाए व्याघात एटले नाश थाय तो ते स्थानने अनायतन जाणी
तत्काळ त्याग करवो ए प्रकारे ए गाथानो अर्थ सुगम ठे तेमां आ-
टहुं विशेष ठे जे यत्र शब्दवक्त्रे आटलो अर्थ ठे जे जे देवगृह आ-
दिक आयतन स्थानने विषे गये सते ज्ञानादिकनो विघात थाय
एम पद संबंध करवो.

टीका:—नचा यतनशब्देना लयमात्रमेवोच्यते ॥ तदेवगृह
मिति वाच्यं ॥ आयतनं देवानां ॥ तथा आययणंमि अन्नोगो-
इत्यभिधान कोशागमवचनाज्यां लोके लोकोत्तरे च सामान्य
विशेषाज्यां देवगृहस्याभिधानात् ॥

अर्थ—आयतन शब्दे करीने स्थानमात्र कहीए ठीए एम
जों कहेता होतो ते न कहेवुं केमजे आयतन शब्दे करीने देवमं-
दिर कहेवुं केमजे देवनुं जे स्थान तेने आयतन कहीए ते वात अ-
भिधान कोशमां कही ठे जे देवस्थानक तेने आयतन कहीए तथा
शास्त्रमां पण कह्युं ठे जे जेनो जोग न थाय ते स्थान आयतन क-

हीए. एम अजिधान कोश तथा आगम ए वेनुं वचन ठे ए हेतु माटे लोकमां तथा लोकोत्तरमां सामान्यथी तथा विशेषथी आयतन शब्द देवमंदिरना अर्थने कहेनार ठे.

टीकाः—अथ किं तदायतनं यत् ज्ञानादित्रयोपघातिनिमित्त्वा दनायतनं जवतीत्याह ॥ जत्थ साहम्मिया बहवे जिनचित्ता अणारिया मूलगुणप्पत्तिसेवी अणाययणं तं वियाणाहि ॥ साधर्मिका लिंगतः समान धर्माणो बहवो जिनवृत्ता ब्रष्टाचारा अनार्या मूलगुणप्रतिसेविनो निर्दयतया प्राणातिपातादि प्रसक्ता यत्र ते निवसन्ति तदनायतनं ॥

अर्थः—हवे ते अनायतन ते शुं तो तेनो विचार लखे ठे जे ज्ञानादि त्रणुं उपघातक ठे ते अनायतन कहीए एम शास्त्रमां कहुं ठे ते वचन जे जे जगाए साधर्मिक एटले लिंगथी समान धर्मवाळा घणाक जुदां जुदां आचरण करता ब्रष्टाचारी अनार्य लोक मूलगुणप्रतिसेवी एटले निर्दय पखे प्राणातिपात आदिकने विषे आसक्त लोको जे जगाए वसे ठे ते अनायतन कहीए.

टीकाः—तथा जत्थ साहम्मिया बहवे जिनचित्ता अणारिया ॥ उत्तरगुणप्पत्तिसेवी अणाययणं तं वियाणाहि सुगमा ॥ नवरं उत्तर गुणप्रतिसेविनोऽशुद्धिर्पिनादिआहिणः ॥ तथा ॥ जत्थ साहम्मिया बहवे जिनचित्ता अणारिया ॥ लिंगवेस पक्किन्ना अणाययणं तं वियाणाहि ॥ सुगमा ॥ नवरं लिंगवेषमात्रेण प्रतिबन्ना आच्छादिताः प्राकृत लोकैः सुविहितेभ्योऽलक्ष्यमाण विशेषा इतियावत् ॥ इति बाह्यतः ॥ आचर्यतरतः पुनर्मू-

લગુણ પ્રતિસેવિનઃ ઉત્તર ગુણપ્રતિસેવિનશ્ચ યત્ર તદનાયતનમિતિ
ગાથા ત્રયાર્થઃ ॥

અર્થઃ—જે જગાએ લિંગ ધરવાથી સરસ્વા ધર્મવાળા ઘણા
રહેતા હોય ને તેમ જુદા જુદા ચિત્તવાળા હોય ને અનાયતને લિંગ
તથા વેષ તે વેવઝે ઢાંકેલા જ્યાં છે તે અનાયતન કોત્ર જાણવું એ
ગાથા સુગમ છે માટે એની ટીકા ટીકાકારે નથી કરી તેમાં આટલું
વિશેષ છે જે લિંગ તથા વેષ તેણે કરોનેજ ઢાંકેલા છે એટલે પ્રાકૃત
લોકોએ સુવિદિત મુનિયકી જુદા જાણ્યા નથી એટલો અર્થ. એ પ્ર-
કારે બાહ્યરથી તથા અંતરથી મૂલગુણ પ્રતિસેવિ છે. તથા ઉત્તરગુણ
પ્રતિસેવિ છે તે જે જગાએ રહેતા હોય તે અનાયતન કહીએ એમ એ
ત્રણ ગાથાનો અર્થ છે.

ટીકાઃ—શ્રી હરિઙ્ગસૂરિઙ્ગિ વિવરણે પ્રતિપાદિત ઇતિ ॥
અસ્ય ચાયમાશયઃ ॥ નહિ રુદ્રાદિગૃહ્ય ત્વરૂપેણ જિનઙ્ગવન-
મનાયતનં ॥ કિંતૂ પાધિવશાત્ ॥ ઉપાધિશ્ચ તત્ર લિંગિનિવાસઃ ॥
અતઃપ્રોક્તં ॥ યત્ર નિવસંતિ તદનાયતનમિતિ ॥ તથા ચ યદિ તે
જિનઙ્ગવને નિવસંતિ તદા તન્નિવાસૌપાધિકત્વાદ્ ઙ્ગવતિ જિન-
ઙ્ગવનસ્યા નાયતનત્વં ॥

અર્થઃ—જે હરિઙ્ગસૂરિએ વિવરણ કર્યું છે તેમાં પ્રતિપાદન
કર્યું છે તેનો અર્થપ્રાય એ છે જે શિવમંદિરની પેઠે સ્વરૂપે કરીને
જિનઙ્ગવન અનાયતન નથી ત્યારે શું તો ઉપાધિના વશથી અનાય-
તન છે ને તેમાં ઉપાધિ શો છે તો લિંગધારીનો નિવાસ એ રૂપ ઉપા-

ધિ ઠે એજ હેતુ માટે કહ્યું ઠે જે જગાણ લિંગધારી રહે ઠે તે અનાયતન કહીએ. વળી તે લિંગધારી જો જિનજીવનમાં રહે ઠે તો તે જિનજીવન પણ તેમના નિવાસરૂપી ઉપાધિથી અનાયતન થાય ઠે.

ટીકા:—ઉપાધ્યપરાધેન સ્વરૂપત આયતનસ્યાપિ તસ્યાના શ્રયણીયત્વાત્ ॥ દૃશ્યતેષો પાધિવૈગુણ્યા ડુપાધિમતઃ સગુણસ્યાપ્યજોગ્યત્વં ॥ યથા જુજંગસંગા ચંદનતરોરિતિ જીવત્યૌપાધિક મસ્યાનાયતનત્વમિતિ ॥ અતએવ જગવતા જડવાદુસ્વામિના નાયતનસ્વરૂપવિચારાત્પરતઃ આયતનવિચાર પ્રક્રમે જાવાય તન સ્વરૂપં પ્રતિપિપાદયિષતા પ્રથમં જાવંમિ ગહોઈતિ વિહંતુ ઇત્યનેન જ્ઞાનદર્શનચા રિત્રપવિત્રમુનિલક્ષણમનૌપાધિક જાવાયતન સ્વરૂપમજિધાય તન્નિવાસૌપાધિકત્વા તદાશ્રયસ્યાપ્યાયતનત્વં ॥

અર્થ:—ઉપાધિ જે લિંગધારી તેમના અપરાધથી સ્વરૂપથી આયતન એવું પણ જિનજીવન તેના આશ્રયનું ન કરવાપણું ઠે એ હેતુ માટે એ જિનજીવન અનાયતન કહીએ લોકમાં એવું દેખાય ઠે જે ઉપાધિના દોષથી ઉપાધિવાળો ગુણસહિત હોય તોપણ તેનું અજોગ્ય પણું જેમ સર્પના સંબંધથી ચંદનવૃક્કનું ઠે તેમ માટે જિનમંદિરનું ઉપાધિથી અનાયતનપણું થયું ઠે. એજ કારણ માટે જડવાદુસ્વામીએ અનાયતનના સ્વરૂપનો વિચાર કર્યા પછી આયતનનો વિચાર આરંજ કરે સતે જાવઆયતનના સ્વરૂપને પ્રતિપાદન કરવાની ઇચ્છાએ પ્રથમં જાવંમિ ઇત્યાદિ ગાથાએ કરીને જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર એ ત્રણવધે પવિત્ર થયેલા જે મુનિ તે ઠે લક્ષણ, જેનું ને લિંગધારીરૂપી ઉપાધિ જેમાં નથી

एवुं जाव आयतननुं स्वरूप कहोने ते मुनि निवासरूपी उपाधि जेमां
रहो ठे ते स्थानकने पण आयतनकही ए एम कह्युं ठे ते वचन कहे ठे जे.

टीकाः—जत्थ साहम्मिया बहुवे सीलवंता बहुस्सुया ॥
चरित्तायार संपन्ना आययणं तं वियाणाहि॥इत्यनेन प्रतिपादितं ॥
लिंगप्रवचनाज्यां साधर्मिकाः शिलादिमंतः साधवो यत्र निव-
सन्ति तदायतनमिति तत्र व्याख्यानात्तत्कस्यहेतोः तदुपाधि-
सन्निधाना दुपाधिमतस्तद्रूपता जवतीति ज्ञापनार्थं ॥

अर्थः—जे जगाए साधर्मिक घणा रह्या होय ते केवा ठे
तो शीलवंत ठे तथा बहु श्रुत ठे तथा चारित्राचारवने सहित ठे
एवुं जे स्थानक तेने आयतन ए प्रकारनुं जाणो. ए गाथावने आय-
तननुं स्वरूप प्रतिपादन कर्युं, पढी तेनुं व्याख्यान ए प्रकारनुं कर्युं;
जे जे जगाए लिंग तथा प्रवचन ए वे वने सरखा जणाता ने शीला-
दि गुणवाळा साधु जे जगाए रहेता होय ते आयतन कहीए माटे
ए प्रकारना व्याख्यान करवानुं शुं कारण ठे तो ते लिंगधारी तथा
ते प्रकारना सुविहित मुनि ते वे रूप जे उपाधि तेना संबंधयो स्था-
न पण ए वे प्रकारनुं थाय ठे एम जणाववा वास्ते ए प्रकारनुं जे
व्याख्यान कर्युं जे ज्ञादार्थः जे लिंगमात्र धारीना निवासथी जिन-
मंदिरादिक आयतन एटले आश्रय करवा योग्य एवां स्थानक पण
अनायतन थाय ठे एटले त्याग करवा योग्य थाय ठे ने सुविहितना
निवासथी स्थानक मात्र आयतन थाय ठे एटले ~~जग्य~~ प्राणिने
आश्रय करवा योग्य थाय ठे.

टीकाः—अतएव हरिजडसूत्रिणा जिनजवनविधापन-
चूनापं निरुपयतातत्पंचाशके कुत्सितलोकाकीर्णपाटकांतर्निर्मि-
ते जिनगृहे साधूना सुपपातेन चारित्रजंगप्रसंगा तत्रतद्विधाप-
नानावः प्रदर्शितः ॥

यदुक्तं ॥

अणसंमि न बुद्धी कारवणे जिणहरस्स नय पूया ॥

साहूण मण्णुवानं किरिया नासोन उववाए ॥

અર્થ:—એજ કારણ માટે હરિજનસૂરિએ જિનજીવનને સ્થાપન કરવા યોગ્ય એવો પૃથ્વીનો જાગ તેનું નિરૂપણ કરતી વખત પંચાશક નામા ગ્રંથને વિષે કહ્યું છે જે નિંદિત એવા જે લોક તેણે સહિત એવો જે પાત્રો તેમાં નિપજાવેલું જે જિનમંદિર તેને વિષે સાધુનું આગમન થાય તેણે કરીને સાધુના ચારિત્રનો જંગ થવાનો પ્રસંગ ગ્રાવે તે હેતુ માટે તે પાત્રાને વિષે જિનમંદિર કરવાનો નિષેધ દેવાન્યો છે.

टीकाः—नचै तावता तस्य ना नायतनत्वं ज्ञानादित्रयवि-
धातहेतुत्वस्य तद्वह्णस्य तत्रा प्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्ध-
मुपाधिदोषा जिनजवनस्या प्यनायतनत्वं ज्ञानादित्रयविधात-
हेतुत्वस्य तद्वह्णस्य तत्राप्युपपद्यमानत्वात् ॥ तस्मात्सिद्धमुपा-
धिदोषाजिनजवनस्याप्यनायतनत्वमिति ॥

अर्थ:-वली ए वात कही तेणे करीन ते जिनजवननुं अनायतनपणुं न आव्युं एम नथी त्यारे शुं तो अनायतनपणुंज आव्युं ते केसजे अनायतननुं ए लक्षण बे जे ज्ञानादि त्रणना विघातनुं

जे कारण होय ते अनायतन कहीए ते लक्षण तो ए जिन मंदि-
रमां पण आवुं ए हेतु माटे उपाधिना दोषथी जिन जवननुं पण
अनायतनपणुं सिरू थाय ठे. इति.

टीका:—अनिश्रानिश्राकृतयो रन्येत रदेत दधिकृतं जिन-
जवनं जविष्यतीति चेन्न तल्लक्षणानुपपत्तेः तल्लक्षण मंतरेण च
लक्ष्यस्य तत्तया व्यवस्थापयितुं मशक्यत्वात् ॥

अर्थ:—प्रतिवादिने कहे ठे के तु एम कहे ठे जे अनिश्रा-
कृत तथा निश्राकृत ए वेमांनु एक आ जिनजवन पण हशे पण
एम तारे न कहेवुं केम जे ए वेनुं पण लक्षण आ जिनजवनमां
मळतुं नथी आवतुं. ने ते लक्षण मळ्या विना लक्ष्य वस्तुनी स्था
पना करवा समर्थ न थवाय ऐटले जे वस्तुमां वस्तुनुं लक्षण न होय
तेने ते प्रकारनी न कहेवाय लिंगधारीए निवास करेवुं जिनमंदिर
तेमां निश्राकृतनुं लक्षण पण मळतुं नथी आवतुं ने अनिश्राकृतनुं
पण लक्षण मळतुं नथी आवतुं.

टीका:—तथाहि ॥ नैतदनिश्राकृतं ॥ अत्रोत्सूत्रेत्यादिना
प्रागभिहितस्य तल्लक्षणस्य विधिरोधसोऽत्र विवक्षितचैत्येऽनव-
रतं प्रवहता सर्वथा तद्विपरीतेनाऽविधिश्रोतसा समूलकापं क-
पितत्वात् ॥

अर्थ:—तेज कहा देखामे ठे जे ए जिनजवन अनिश्राकृ-
त नथी केम जे अत्रोत्सूत्र इत्यादि पूर्वे कथुं जे विधि सहित करवा-

रूप अनिश्राकृतनुं लक्षण तेनुं आ चैत्यने विषे निरंतर वहन यतो
ने सर्वथा लक्षणरहित जे अविधिनो प्रवाह तेणे करीने मूलमांथीज
विधि लक्षणनुं जवापणुं ठे हे हेतु माटे.

टीका:—नाप्येतन्निश्राकृतं ॥ निश्राकृतं हि तदुच्यते ॥
यत्र देशकालविप्रकर्षादिना सुविहितगुरुशिक्षादिविरहा षैथि-
व्यातिशयेन देशतः पार्श्वस्थावसन्नादिज्ञाव मापन्नानां शुरुप्ररू-
पकाणामपि सातलोखतया तथाविधंविधि मनुपदिशता मप्रवर्त्त-
यतां चचैत्याहहिर्निवासेपि तच्चिंतापराणां यतीनां निश्रा वर्त्तते॥

अर्थ:—वली ए चैत्य निश्राकृत पण नथी केमजे निश्राकृत
तो तेने: कहीए के जे देश काळना विपरीतपणादिक कारणे करीने
तथा सुविहित गुरुनी शिक्षा इत्यादिकनो जे विरह ते थकी जे अ-
तिशय शिथिलपणुं तेणे करीने तथा देशथकी पासस्था, उसन्न
इत्यादिक जावने पामेला ने शुरु प्ररूपक ठे तो पण साता सुखने
विषे लोखपी ठे; ए हेतु माटे ते प्रकारनो विधि 'मार्गने' उपदेश न
करता तथा न प्रवर्त्तावता ने चैत्यथी बारणे निवास करे ठे तो पण
ते चैत्यनी चिंता करवामां तत्पर एवा जे यति तेनी निश्रा जे न
गाए वर्त्ते ठे ते ठे ते निश्राकृत कहीए.

टीका:—यत्रच श्राद्धानां श्रद्धावृद्धये सुविहितसूरयोपि
कदाचिद्व्याख्यानं विदधति॥ उसन्नावि य तत्थेवे त्यादि तथासरिं-
ति समोसरण मित्यादि प्राक्प्रतिपादित वचनात् ॥ नचोक्त-
-ऋणमध्या त्रकृतचैत्ये किंचि दुपलज्यते.

अर्थः—जे जगाए श्रावकनी श्रद्धा वधवाने अर्थें सुविहित सूरि पण कदाचित् व्याख्यान करे ठे, 'उसन्नावि' इत्यादि वचन-वने ते वात प्रथम प्रतिपादन करी ठे ए हेतु माटे ए वात सांजळीने लिंगधारी शंका करे ठे जे आ कळुं जे लक्षण तेमांथी कांइ पण आ लिंगधारीए निवास करेला चैत्यमां आवे ठे? त्यारे सुविहित कहे ठे जे कांइ पण नथी आवतुं.

टीकाः—तथाहितत्र ॥ सर्वदां तर्निवसद्भिरेव पार्श्वस्थादिभिः सकलचिंताविधाना ब्रह्मानां चात्यंतकुदेशनावासितानां विधि-पथमात्सर्येण तदुत्साहायैव प्रत्यवस्थानाद दूरोत्सारित सुविहि-तानां तत्र व्याख्यानविधानं ॥ तथा च कथमेतन्निश्चाकृतं स्यात् ॥

अर्थः—तेज कही देखाने ठे जे निरंतर चैत्यमांज निवास करता एवा जे पासथ्यादिक ते चैत्य संवंधि कार्यने करे तेमनी अ-त्यंत कुदेशनावने वासित थयेला एटले कुदेशना रूप थयेला जे श्रावक तेनी मध्ये विधि मार्ग साथे मत्सर थकीज जाणेशुं एम वृद्धि पांमतो जे अविधि मार्ग तेने प्रवर्ताववाने अर्थें रह्या होय ने शुं एवा जे ते लिंगधारी तेथी सुविहितुं व्याख्यान दूर गयुं ते माटे ए केम निश्चाकृत चैत्य कहेवाय.

टीकाः—तस्मादनिश्चानिश्चाकृतव्यतिरिक्तं लिंगिज्जिरध्या-सितं तृतीयमेतदनायतनाजिधानं चैत्य मन्थ्युपगंतव्य मिति ॥ न-नु नित्यजत्तिकृतसाधर्मिकमंगलचैत्यजेदा चचतुर्विधं चैत्यं सि-द्धांते परिसंख्यायते ॥ जत्तिकृतस्य निश्चानिश्चाकृतजेदेन हे

વિધ્યાત્પંચવિધે વા ॥

અર્થઃ—તે હેતુ માટે અનિશ્રાકૃત તથા નિશ્રાકૃત એ બેથી રહિત લિંગધારી એ નિવાસ કરેલું ત્રીજું આ અનાયત નામ ચૈત્ય છે એમ જાણવું. ત્યાં આશંકા કરે છે જે સિદ્ધાંતમાં નિત્ય ચૈત્ય જ્ઞાતિકૃત ચૈત્ય, તથા સાધર્મિક ચૈત્ય તથા મંગલ ચૈત્ય એવા ત્રેદથી ચાર પ્રકારનાં ચૈત્ય ગણાવ્યાં છે અથવા તેમાં જ્ઞાતિકૃત ચૈત્ય નિશ્રાકૃત, અનિશ્રાકૃત એવા ત્રેદે કરીને બે પ્રકારનું છે તેથી પાંચ પ્રકારનાં ચૈત્ય છે.

ટીકાઃ—ન ત્વનાયતનાસ્ત્યસ્ય પંચમસ્ય ષષ્ઠસ્ય વાક્વચિત્પરિ સંખ્યાન મુસ્તિ ॥ યદિ હ્યનાયતન મપ્યન્નિપ્રેતં સ્યાત્તદાત્તદપિ નિત્યચૈત્યાદિવત્ પરિસંખ્યાયેત ॥ ન ચૈવં ॥ તસ્માદ્વત્વારિ પંચ વા ચૈત્યાનિ ના નાયતનમિતિ ॥ યથોક્તં ॥ નીયાઈસુરલોએ જત્તિ-કયાઈં ચ જરહમાઈણં ॥ નિસ્સાનિસ્સકયા સાહમ્મિ ય મંગલોઈં ચેતિ ચેન્ન ॥

અર્થઃ—તેમાં લિંગધારી એમ આશંકા કરી કહે છે જે અનાયતન નામે પાંચમું અથવા ઠઠું કોઈ જગાએ ચૈત્ય ગણ્યું છે ને જો સિદ્ધાંતકારને એ અનાયતન ચૈત્ય કહેવાનું હોય તો પણ નિત્યચૈત્યાદિકની પેઠે કોઈ જગાએ ગણ્યું હોત પણ એમ તો કોઈ જગાએ ગણ્યું નથી માટે સિદ્ધાંતકારને મતે ચાર પ્રકારનાં અથવા પાંચ પ્રકારનાં જ ચૈત્ય છે. પણ અનાયતન નામનું ચૈત્ય નથી તે શાસ્ત્રનું વચન જે નિત્ય ચૈત્ય દેવલોકને વિષે તથા જ્ઞાતિકૃત ચૈત્ય જરત્યાદિક દે-જને વિષે નિશ્રાકૃત તથા અનિશ્રાકૃત તથા સાધર્મિક ચૈત્ય તથા મંગલ ચૈત્ય એ પ્રકારે છે તેમાં અનાયતનનું નામજ નથી. હવે સુવિ-

हित एनो उत्तर आपे ठे जे एम तारे न कहेवुं.

टीका:—अन्यतीर्थिकपरिग्रहीतार्हत्प्रतिमानां वंदनादि निषेधेन तस्याप्यागमे जिमत्वात् ॥ कथं मन्यथा सम्यक्प्रति पत्तिसमये आरूढानां नोमे कप्पइ अन्नतिस्थियपरिगिहियाणि अरिहंतचेईयाणि वंदित्तए वा नमंसित्तए वा इत्यादिना जगवान् जडवाहुस्वामी जगवत्प्रतिकृतीनां बोटिकादि परिग्रहीतानां वंदनादिप्रतिषेध मज्झिदधीत॥ न ह्यनायतनत्वं विना तत्प्रतिषेधा- निधानं शोभां विजर्त्ति॥ तस्मा दस्त्यनायतनं सिद्धांतानिहित मिति॥

अर्थ:—केम जे अन्यदर्शनीए ग्रहण करेली जे अरिहंतनी प्रतिमा तेनुं वंदनादिक निषेध कहेवे करीने ते अनायतन चैत्यनुं पण आगमने विषे कहेवापणुं ठे ए हेतु माटे ने जो एम न होय तो समकित अंगिकार करवाने समे आवकने 'नोकप्प' इत्यादि एटले अन्यदर्शनीए ग्रहण करेलां एवां जे अरिहंतनां चैत्य ते वंदन करवां तथा नमस्कार करवां नथी कळपतां इत्यादि वचने करी- ने जगवान् श्री जडवाहु स्वामि बोटिकादिक अन्यदर्शनी तेमणे ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमनुं वंदनादिक ते प्रत्ये निषेध केम कहेत नज कहेत. माटे जो अनायतन चैत्य नज होय तो ते चैत्यना वंद- नादिकनो निषेध कर्हो ते न शोभत माटे अनायतन एटले अवंद- नीक एवुं चैत्य सिद्धांतमांज कहेवुं ठे.

टीका:—उक्ते ष्वेवांतर्जावां त्रैतत्पृथगस्ती तिचेन्न तदज्ञा- वात् तथाहि न ताव न्नित्यचैत्येऽस्यांतर्जावःकृतकत्वेन तद- ज्ञावानुपपत्तेः ॥ विमानजवनसनातनशिलोच्चयादिष्वेव च

नित्यचैत्यानां ज्ञावात् ॥ नापि निश्चानिश्चाकृतयोः ॥ प्रायुक्त-
क्षणस्ये हानुपपत्त्येव तदंतर्जावस्यापाकरणात् ॥

अर्थः—गणावेलां जे ए चैत्य तेमां आ अनायतन चै-
त्यनो पण अंतर्जाव थरो एथी जुहुं नहि पके एम जो तुं कहे-
तो होय तो ते न कहेवुं केम जे तेज कही देखाके ठे जे नि-
त्य चैत्यने विषे ए अनायतन चैत्यनो अंतर्जाव नथी थतो केम
जे ते तो नित्य शाश्वतां चैत्य ठे ने आ तो करेलुं ठे माटे ने नित्य
चैत्य तो विमान, जवन तथा सनातन पर्वत इत्यादिकने विषे रखां
ठे ए हेतु माटे ने निश्चाकृत, अनिश्चाकृत ए वे प्रकारना चैत्यनुं
लक्षण प्रथम कह्युं ठे ते आ अनायतन चैत्यमां नथी माटे तेमां न
गणीनेज जुहुं कही देखारयुं ठे माटे.

टीकाः—नापि साधर्मिक चैत्ये ॥ यति मूर्तनुषंगित्वेनैव त-
स्याजिधानात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

वारत्तगस्स पुत्तो पस्मिंठाविंसुचेइ य हरंमि ॥

तत्थयत्थलीअहेसी साहम्मिय चेश्यं तंतु ॥

नापिमंगले चैत्ये तस्य प्रतिनियतविषय तथैव प्रतिपादनात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

अरहंत पइठाए महुपानयरीइ मंगलाइंतु ॥

गेहेसु चचारेसु य ठन्नउइ गाम गद्येसु ॥

तस्मा देतेव्वंतर्जावात् परतीर्थिकपरिगृहीताऽहंचैत्याना-
मनायतन चैत्यत्वं सिद्ध मिति ॥

अर्थः—साधर्मिक चैत्यने विषे पण ए अनायतन चैत्यनो
अंतरजाव नथी केम जे तेमां तो सांधुनी मूर्ति स्थापन करवी तेणे
करीने कहेवापणुं ठे जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे तथा मं-
गल चैत्यमां पण एनो अंतरजाव नथी. केम जे तेतो स्थान स्थान
प्रत्ये नियमाए करीने तेनुं प्रतिपादन कर्तुं ठे जे माटे ते वात शा-
स्त्रमां कही ठे ते हेतु माटे ए सर्व चैत्यमां अनायतन चैत्यनो
अंतरजाव नथी एटले ते थकी आ अनायतन चैत्य जुहुं पके ठे. ए
प्रकारे परतीर्थी लोकोए गृहण करेलां जे अरिहंतनां चैत्य तेनुं
अनायतनपणुं सिद्ध थयुं.

टीकाः—नन्वेवं षट्चैत्यांन्युपगमे सूत्रोक्ता नित्यादिचैत्य
पंचकसंख्या विरुद्धते ॥ तथाच सूत्रकृतां विरुद्धवादित्वेना-
न्यत्रापि तद्वचसि विनेयानां समास्वासो नस्या देवं च बहु विशी-
र्येतेति चेन्न ॥ अविरोधात् ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे जो एम ठहुं अना-
यतन चैत्यमां न शोत्रे तो सूत्रमां कहेली जे नित्यादि चैत्यनी
पांच संख्या तेनो विरोध लागशे वळी सूत्र करनारने विरुद्धवादि
जाणीने बीजी जगाए पण तेमना वचनने विषे शिष्योने विश्वास
उनी जशे एम विचारतां घणी हानी प्राप्त थशे. हवे सुविहित
कहे ठे जे एम तमारे न बोदवुं केम जे कोइ प्रकारनो विरोध ठेज
नहिं शी रीते तो.

टीकाः—नीयाइ सुरलोएइत्यादौ देवकुलिक परिग्रहाधुपा-
धिवशेना निश्चाकृतादे रपि क्वचित्कदाचि इनायतनव्यपदेशा-
दौपाधिकत्वेन तस्य पृथगपरिसंख्यानात् ॥ यद्वा ॥ तत्पूजार्हा-
णामेव चैत्यानां संख्याजिधानं ॥ अनायतनचैत्यस्यत्वपूज्य-
त्वेन पृथगपाठा तर्दतः पाठे तस्याप्येवं प्रतिपधेरन्मंदमेधसः ॥

अर्थः—नित्यादिचैत्य देवलोकमां ठे इत्यादि वचनने विषे
देवपूजारातुं ग्रहण करतुं ए रूप जे उपाधि ते तो वशथी अनिश्चा-
कृतादि चैत्यनो पण क्यारेक कोइ जगाए अनायतन पणाना कहे-
वाथी उपाधिक संबंधी करीने तेने जुहुं गएयुं नथी ए हेतु माटे
अथवा तेमां पूजा करवा योग्य एवां जे चैत्य तेनीज संख्या कही ठे
ने अनायतन चैत्य तो अपूज्य ठे ए हेतु माटे एनो पाठ जुदो न-
एलो ठे केमजे जो ते पूजनिक चैत्य जेहुं अपूजनिक जे अनाय-
तन चैत्य तेनो पाठ जणयो होत तो केटलाक मंद बुद्धिवाळाने ए
सर्व चैत्य पूजनिक मनात ए हेतु माटे जावार्थः पांच प्रकारनां चैत्य
पूजनिक ठे ने ठहुं लिंगधारीए ग्रहण करेहुं अनायतन चैत्य ते
अपूजनिक ठे.

टीकाः—एक सूत्रनि दिष्टानां सहवा प्रवृत्तिः सहवानिवृ-
त्तिरिति वेयाकरण न्यायात् ॥ तस्मात् ज्ञायते विशेष प्रतिपत्त-
येतेन्यस्तस्यपार्थक्या जिधान मितिनागमोक्त चैत्य संख्या वि-
रोधइति ॥

અર્થ—નેજે એક સૂત્રમાં દેલાં કેલાં તેમની પ્રવૃત્તિ તથા નિવૃત્તિ તે વે સંઘાયે જ થાય એમ ઠાકરણ જણેલા વિદ્વાન લોકોનો ન્યાય છે એ હેતુ માટે એટલે પૂજ્ય તથા અપૂજ્ય એ વે પ્રકારનાં ચૈત્ય એક સૂત્રમાં સંઘાયે ગણાવ્યાં હોય ત્યારે સર્વે પૂજ્ય થાય અથવા સર્વે અપૂજ્ય થાય માટે પૂજવા લાયક પાંચ પ્રકારનાં ચૈત્ય એક સૂત્રમાં ગણાવ્યાં ને ઘડુ અપૂજ્ય જે લિંગધારીએ ગ્રહણ કરેલું અનાયતન ચૈત્ય તે જુડું ગણાવ્યું માટે તે પૂજ્ય ચૈત્યથી અપૂજ્ય ચૈત્ય જુડું ગણાવતાં શાસ્ત્રમાં કહેલી જે પાંચની સંખ્યા તેનો વિરોધ નહિ આવે.

ટીકા:—નન્વેતાવતા કુતીર્થપરિગ્રહીતાર્હૈચૈત્યાનાં સિધ્ધ-
ત્વનાયતનત્વં નતુ સ્વયૂચ્યગર્શ્વસ્થાદિપરિગ્રહીતાના મિતિ ચેત્ર-
તેષામપિ સિદ્ધાંતોક્તેના જાવગ્રામત્વેન તથાત્વસિદ્ધે: ॥

અર્થ:—લિંગધારી આશંકા કરે છે જે આ જે તમો એ કશું તેણે કરીને કુતીર્થિક પુરુષોએ ગ્રહણ કરેલાં જે અરિહંતનાં ચૈત્ય તેનું અનાયતનપણું સિદ્ધ થાય પણ પોતાના યુથના એટલે પોતાના વર્ગના જે પાસથ્યાદિક તેમણે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેમનું અનાયતનપણું તો નથી ત્યારે સુવિદિત મુનિ ઇત્તર આપે છે જે જો એમ તમારે કહેવા-
નું હોય તો તે ન કહેવું કેમ જે સિદ્ધાંતમાં જાવગ્રામ કહ્યો છે તેણે કરીને તે લિંગધારીએ ગ્રહણ કરેલા જે ચૈત્ય તેનું પણ અનાયતનપણું સિદ્ધ થાય છે.

ટીકા:—નનુ કાયં જાવગ્રામોનામ વદજાવાત્પ્રતિમાના મ-
નાયતનત્વં પ્રસાધ્યતે જવતેતિચેત્ ॥ ઇચ્યતે ॥ જ્ઞાનદર્શનચા-

स्त्रिणि ज्ञावग्रामो येज्योवा ज्ञानादीनामुत्पत्तिरिति ॥ अथ के-
ते येज्यो ज्ञानाद्युत्पादः ॥ अवहिती ज्ञय श्रूयतां ॥

अर्थः—लिंगधारी पूछे ठे जे ए ज्ञावग्राम कीयो के जेना
विना प्रतिमानुं अनायतनपणुं तमो सिद्ध करो ठे हवे सुविहित
बोद्ध्या जे जो एम तमे कहेता होतो तेनो उत्तर कहीए ठीए जे
ज्ञान दर्शन तथा चारित्र ए ज्ञावग्राम ठे जेथी अथवा जेथी ज्ञाना-
दिकनी उत्पत्ति थाय ते ज्ञावग्राम कहीए हवे लिंगधारी पूछे ठे जे
जेथी ज्ञानादिकनी उत्पत्ति थाय एवा ते कोण ठे त्योरे सुविहित
बोद्ध्या जे तुं सावधान थइ सांजळ उत्तर आपीए ठीए.

टीकाः—तीर्थकर मनः पर्यायावधिज्ञानिन श्रतुर्दशदश-
नवपूर्वधराः संविज्ञास्तत्पाक्षिकाश्च सारूपिणो ग्रहीताणुव्रताः
प्रतिपन्नसम्यक्त्वाश्च श्रावकाः अर्हत् प्रतिमाश्च ॥ तीर्थकरा-
दयो हि देशनादि द्वारेण ज्ञव्यसत्त्वानां ज्ञानाद्युत्पादहेतुत्वेन
जवंति ज्ञावग्रामः ॥

अर्थः—जे तीर्थकर तथा मनः पर्याय ज्ञानि तथा अवधि
ज्ञानि तथा चउद पूर्वधारी तथा दश पूर्वधारी तथा नव पूर्वधारी
तथा संविज्ञ तथा तेमना पक्षपाति तथा सारूपी तथा ग्रहण कर्तुं
ठे अणुव्रत ते जेमणे तथा ग्रहण कर्तुं ठे समकित जेमणे एवा जे
श्रावक तथा अरिहंतनी प्रतिमा तथा तीर्थकरादिक पण देशना-
दिक द्वारे ज्ञव्य जीवने ज्ञानादिकनी उत्पत्तिनुं कारण ठे ए हेतु
माटे ज्ञावग्राम ए सर्वेने कहीए ठीए.

टीकाः—नन्वेवं तर्हि फलितमस्माकं मनोरथपादपे नाती-
र्थकरादिवत्प्रतिमानामपि ज्ञावग्रामत्वेनाऽनायतनत्वासिद्धे रि-
तिचेन्न सम्यगुदृष्टिपरिग्रहीताना मेव तासां ज्ञावग्रामत्वप्रति-
पादनात् ॥

अर्थः—लिंगधारी बोध्या जे ए प्रकारे ज्ञावग्राम कहेता
होतो अमारा मनोरथ रूपी वृक्ष फळवाळुं थयुं. एटले
अमांहे धार्युं तेज तमारा कह्यामां आव्युं. जे तीर्थकरादिकनी
पेठेज प्रतिमाने पण ज्ञावग्रामपणुं प्राप्त थयुं माटे अनायतन चैत्य-
नी वांते असिद्ध थई एटले खोटी थई, हवे सुविहित बोले ठे जे
एम तमारे न बोलवुं केम जे समकित दृष्टिवाळा पुरुषोए ग्रहण
करेली जिनप्रतिमानेज ज्ञावग्रामपणानुं प्रतिपादन ठे ए हेतु माटे
लिंगधारीए निवास करेलां चैत्यनुं अनायतनपणुं सिद्ध थाय ठे.

टीकाः—अथ कथंचित् मिथ्यादृष्टिपरिग्रहीतानां तासां
तन्नजवति ज्ञानायज्ञावादिति चेन्न तदज्ञात्रेपि तासां वीतरागत्व-
लिंगदर्शनेन कस्यचि त्सम्यक्त्वाद्युत्पादात् ॥

यदुक्तं ॥

दलिततमस मुचैर्जास्वतो यस्य विंव
गतमल मपि दृष्टेर्नालिकानां विवोधं ॥
प्रजनयति रजोजि धूसराणां नराणां
प्रिजगति स नमस्यः कस्य न स्याज्जिनेन्द्रः ॥

અર્થ:—હવે લિંગધારી બોલે છે જે મિથ્યાદૃષ્ટિએ ગ્રહણ કરેલી જે પ્રતિમા તેને કોઈ પ્રકારે જાવગ્રામપણું નથી. કેમ જે જ્ઞાનાદિકનો અજ્ઞાવ છે એ હેતુ માટે એમ જે તમો કહોઠો તે ન કહેવું. કેમજે તે પ્રતિમાઈને જાવ ગ્રામ પણું નથી તોપણ વીતરાગ પણાનું ચિહ્ન દેખવે કરીને કોઈને સમક્ષિત આદિક ગુણની ઉત્પત્તિ દેખાય છે. એ હેતુ માટે, માન્ય છે જે કારણ માટે એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અજ્ઞાન અંધકારની નાશ કરનાર અને દેદિપ્યમાન અને મલરહિત એવી જે જગવતની પ્રતિમા તે જેમ સૂર્ય દૃષ્ટિનો પ્રકાશ કરે છે તેમ રજોગુણ વડે મલીન થયેલા પુરુષોને અજ્ઞાન અંધારું ટાળીને અવ-
બોધ ઉત્પન્ન કરે છે એ જિનરાજ ત્રણ જગતમાં કયા પુરુષને નમસ્કાર કરવા યોગ્ય નથી ? સર્વને નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—તતશ્ચાયુ ધૃતમિતિવત્ કારણે પ્રતિમા લક્ષણે જ્ઞાના-
દિલક્ષણકાર્યોપચારેણ તાસામપિ જાવગ્રામત્વ મુપપત્સ્યત ઇતિ
ચેન્ન ॥ એવં સતિ નિહવાદીનામપિ જાવગ્રામત્વાપત્તે સ્તેષામપિ
પ્રજ્ઞાંતરૂપક્રિયાદિદર્શનેન કસ્યચિત્ સમ્યક્કાદ્યુત્પત્તેઃ ॥

અર્થ:—તે હેતુ માટે ધૃત છે તેજ આયુષ્ય છે એટલે ધૃત રૂપી કારણ થકી આગ્રહા રૂપી કાર્ય ઉત્પન્ન થાય છે એવા જેમ ન્યાય લૌકિક શાસ્ત્રમાં છે તેમજ પ્રતિમા રૂપી કારણ દેખવાથી જ્ઞાનાદિ લક્ષણ જે કાર્ય તેની ઉત્પત્તિ થાય. એ પ્રકારે ઉપચાર માત્રે કરીને તે પ્રતિમાને પણ જાવ ગ્રામપણું ઉત્પન્ન થશે. એમ જો તમે કહેતા હો તો તે ન કહેવું એમ સુવિહિત બોલે છે. જે એમ કહીએ તો નિહ-
વાદિકને પણ જાવગ્રામપણું પ્રાપ્ત થાય કેમ જે તેમનું પ્રણ-પ્રજ્ઞાંત

रूप क्रियादिक देखवाथी कोइकने समकितादिकनी उत्पत्ति थशे ए हेतु माटे.

टीका:—नचेदमिष्टं जवतोपि सर्वैरेव जिनमतवर्तिजिनिह वाना माझावाह्यत्वेना ज्ञावग्रामतया वर्जनीयत्वाज्युपगमात् ॥ एवं निहवोदाहरणेन प्रतिमानामपि मिथ्यादृष्टिपरिग्रहीताना- मज्ञावग्रामत्वेन वर्जनीयत्व मज्युपेयम् ॥

अर्थ:—सुविद्धित कहे ठे के ए प्रकारनुं जे तमारुं कहेवुं ते तमारे पण वल्लज नथी ने सर्वे जिनमतवाळा पुरुषो एम जाणे ठे जे निहव पुरुषो परमात्मानी आझाथी बाहिर ठे ए हेतु माटे अज्ञावग्रामपणुं एमां रळुं ठे तेणे करीने त्याग करवा योग्य ठे एम सर्वे जाणे ठे. ए प्रकारे निहव पुरुषोना दृष्टांते करीने मिथ्या दृष्टिग्रहण करेली जिन प्रतिमाने पण अज्ञावग्रामपणुं ठे ए हेतु माटे वर्जवा योग्य ठे एम जाणवुं.

टीका:—यदुक्तं ॥ चित्रं नसर्गसुजगापि परिग्रहेण, मि-
थ्यादृशां जगवतः प्रतिमा तथापि ॥ सम्यग्दृशां प्रणमनादि
विधा वज्ञावग्रामत्वतो जवति निहववद्भिहेया ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे स्वज्ञाव थकीज सुंदर एवी जिन जगवंतनी प्रतिमा जे ते मिथ्या दृष्टिना परिग्रह मात्रे करीने पण ते प्रतिमाज ते सम्यग्दृष्टि पुरुषोने नमस्कार करवा आदि विधिने विषे अज्ञावग्रामने उत्पन्न करनारी ठे माटे तेनो निहवनी येजे त्याग करवो.

टीकाः—अमु मेवार्थं ज्ञावग्रामविचारप्रक्रमे शंकोत्तराज्या-
 मूचतु स्तत्र जगवंतौ कटपज्ञाप्यचूर्णिकारौ ॥ नाणाइतिगं ज्ञा-
 वो जउय एएसिं उप्पत्ती ज्ञावग्रामो नाणदंसण चरित्ताणि
 ॥ जउं वा एएसिं उप्पत्ती हवइ ॥ केय ते जउंउप्पत्ती हवइ
 ॥ उच्यते ॥ तित्थगरा जिणचुइसदंसजिन्ने संविग्ग तह असं-
 विग्गे ॥ सारूविय वयदंसणपफिमाउं ज्ञावगामाउं ॥ जा
 संमिज्जावियाउं पफिमा इयरी न ज्ञावगामो य ॥ ज्ञा-
 वो जइ नत्थि तहिं नणु कारणकज्जउवयारो ॥ आह कहंमिड्ड
 हिठ्ठिपरिग्गहियाउं ज्ञावगामो न हवइ ॥ उच्यते ॥ तत्र ज्ञाना-
 दिज्ञावो नास्ति ॥ आह ॥ ननु ॥ कारणे कार्योपचार इति कृत्वा ॥
 तान्निवि ददूणं कस्सवि संमुप्पाउंहोज्जा तो कहं ताउं ज्ञावगामो न
 जवइ ॥ आयरिउं जणइ ॥ एवं खु ज्ञावगामे निहगमाईवि ज-
 ह मयं तुप्पं ॥ एय मवच्चं कोणुहु वयविवरीउं वइज्जाहि ॥

अर्थः—आज वात जगवान् कटपज्ञाप्यकार तथा चूर्णि-
 कारे ज्ञावग्रामेना विचारना प्रस्तावे शंका अने उत्तरवके जणावेली
 ठे. ते आ रीते ठे के ज्ञानादि त्रण ज्ञावग्राम कहेवाय ठे. अथवा
 जेनाथी एमनी उत्पत्ति थाय ते पण ज्ञावग्राम कहेवाय. वारुं त्यारे
 कयी कयी बाबतोथी एमनी उत्पत्ति थाय ठे तो कहे ठे के तीर्थकर,
 सामान्यकेवल्लि, चउदपूर्वी, पूर्वधर, संविग्गसाधु, असंविग्गसारुपिक,
 अंतद्वारीश्रावक, समकित्ती श्रावक तथा प्रतिमाउं ए वधाथी तेमनी
 उत्पत्ति थाय ठे. त्यां प्रतिमाउं जे सम्यग्दृष्टिनी परिग्रहीत होय तो
 ज्ञावग्राम ठे, पण मिथ्यादृष्टि परिग्रहीत होय ते ज्ञावग्राम नहिं आय.

एम केम हशे तो कहे ठे के त्यां ज्ञानादिकनो जाव होतो नथी, माटे एम ठे, कोइ बोलशे के त्यारे कारणमां कार्यनो उपचार केम नहि थइ शके केमके तेमने जोइने पण कोइने ज्ञानादिक उपजे ठे माटे तेउ पण ज्ञावग्राम थशे त्यां आचार्य जबाव आपे ठे के एम जो ज्ञावग्रामपणुं थतुं होय तो तारा हिसावे निहवो पण ज्ञावग्राम गणशे, माटे आवी ए विपरीत बात कोण कहे ?

टीकाः—ननु तथापि मिथ्यादृक् परिग्रहीतचैत्याना म-
ज्ञावग्रामत्वमेवोक्तं नत्वनायतनत्वं ॥ अज्ञावग्रामाऽनायतन-
शब्दयोः पर्यायत्वाज्ञावा दिति चेन्न॥ज्ञावग्रामशब्दस्य ज्ञानाद्युत्प-
त्तिकारणाद्यर्थत्वे नायतन पर्यायत्वसिद्धौ तद्विपक्षस्यार्थादेवा-
नायतनपर्यायत्वसिद्धेः ॥

अर्थः—लिंगधारी शंका करे ठे जे ए प्रकारे शास्त्र वचन ठे तो पण मिथ्या दृष्टि ए ग्रहण करेलां जे चैत्य तेमने अज्ञावग्रामप-
णुंज कछुं पण अनायतनपणुं तो नथीज कछुं ने अज्ञावग्राम तथा
अनायतन शब्द ए वेने पर्यायपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे हवे सु-
विहित कहे ठे जे एम जो तमे कहेता होतो ते न कहेवुं. केमजे
ज्ञावग्रामशब्दने ज्ञानादिकनी उत्पत्ति यत्रारूप कारणादिकना अर्थ
पणे करीने आयतन शब्दना पर्यायपणुं जेमसिद्ध थाय ठे तेमज ज्ञाव-
ग्राम शब्दथी उलटो जे अज्ञावग्राम शब्द तेने पण आयतन शब्दथी
उलटो जे अनायतन शब्द तेने पण पर्यायपणुं सिद्ध थशेज.

टीकाः—एवंच जगवत्कल्पज्ञाप्यार्थमीमांसनेन कथं मि-

ध्यादृष्टिपरिग्रहीताहृत्प्रतिमानां नायतनत्वं सिध्यतीति ॥
एतेन “परतिस्थिपरिग्रहिणं मुक्तुं अरहंतचेष्टं सेसे अवंदमाणो पारं-
चियारिहो होइ” इति विशेषकद्वयचूर्णौ सूत्रमिदं मधीयत इति यत्कै-
श्चिदुच्यते ॥ तद्ग्राम्यजनविप्रलंजनमिति संतव्यं ॥

अर्थः—ए प्रकारे जगवान् श्री कद्वयजाप्य तेनो अर्थ वि-
चार करवो तेणे करीने मिथ्या दृष्टि ए ग्रहण करेली जे अरिहंतनी
प्रतिमा तेनुं अनायतपणुं केम सिद्ध नथी एतो अनायतनज ठे. ए
जे सर्व कळुं तेणे करीने जे केटलाक जे विशेषकद्वयचूर्णीने विषे
परतिस्थि ए प्रकारनुं सूत्र जणे ठे ते अणसमजु मूर्ख लोकने ठेतरवा
सारु जणे ठे एम जाणवुं एटले लिंगधारीन पोतानां चैत्य वंदाव-
वाने तथा अजाण लोकने ठगवा सारु पोताना कपोल कद्विपत
एवां जूझा पाठ तेमां जेळवीने जणे ठे ते पाठनो ए अर्थ ठे जे पर-
तीर्थिके ग्रहण करेलां जे चैत्य तेने मूकीने शेष रह्यां जे चैत्य तेने
वंदन करतो सतो संसारपारने पामे ठे ए प्रकारना पोताने गमता
बीजा सूत्रथी विरुद्ध पाठ जणीने जोळा लोकने जमावे ठे.

टीकाः—एवं विध सूत्रस्य तत्र क्वाप्यनुपलंजात्॥ जां सम्मि-
जावियात् इत्यादि कद्वयजाप्यविरोधाच्च मिथ्याजिनिवेशेन च स्व-
कपोलशिद्विपद्विपतै रेवं विधपाठैर्मुग्धजनव्यामोहने महा-
पापप्रसंगात् ॥

अर्थः—ए प्रकारनुं सूत्र ते ग्रंथमां कोई जगोणं दीगमां

આવતું નથી એ હેતુ માટે ને વઢી 'જા સમ્મિ' ઇત્યાદિક જે કલ્પજ્ઞા-
પ્યનું વચન તેની સાથે વિરોધ આવે છે એ હેતુ માટે ને વઢી મિ-
થ્યાજિનિવેશે કરીને પોતાના કપોલ કલ્પિત એ પ્રકારના જૂઠા
પાઠ કલ્પીને અણસમજુ જોળા લોકને મોહ નપજાવવે કરીને તે
લિંગધારીને મહા પાપનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય છે.

ટીકા:—નન્વેતાવતા પિ પ્રબંધેન તદવસ્થમેવ પાર્શ્વસ્થાદિપ-
રિગ્દ્વીતચૈત્યાનામાયતનત્વં ॥ પરતોર્થિકાનામેવ મિથ્યાદૃષ્ટિસ્વા-
ત્પાર્શ્વસ્થાદીનાં ચ સ્વયૂથ્યત્વેન તદજ્ઞાત્વાદિતિ ચેત્ત ॥ તેષામપિ સિ-
દ્ધાંતે મિથ્યાત્વપ્રતિપાદનાત્ ॥

અર્થ—લિંગધારી બોલે છે કે તમે આટલો બધો વાતનો પ્ર-
બંધ રચ્યો, તેણે કરીને જે અમારી વાત હતી તેની તેજ સિદ્ધ રહી.
કેમજે પાસત્યાદિકે ગ્રહણ કરેલાં જે ચૈત્ય તેનું આયતનપણું છે ને
જે અન્ય દર્શની છે તેજ મિથ્યાદૃષ્ટિ છે એ હેતુ માટે તે પાસત્યા-
દિક તો સ્વદર્શની છે તેણે કરીને તેમને મિથ્યાદૃષ્ટિ ન કહેવાય
એ હેતુ માટે સુનિહિત બોલે છે જે એમ તમે કહેતા હો તો તે ન ક-
હેવું કેમ જે સિદ્ધાંતમાં તો તે પાસત્યાને પણ મિથ્યાત્વ રૂપે પ્રાતિપા-
દન કર્યા છે માટે.

ટીકા—તથા હુપદેશમાલાયાં ॥ સાવજ્જજોગપરિવજ્જણા-
ં સચ્ચુત્તમોર્જઈધમ્મો ॥ વીઓસાવગ્ગધમ્મો તઙ્ઓ સંવિગ્ગપક્કપદ્દો.

અર્થ:—તેહીજ વાત અપદેશ માલામાં કહી છે જે સાવચ

योग्यनो त्याग करवो इत्यादि सर्वोत्तम यति धर्म ठे तथा बीजो आ-
वक धर्म ठे तथा त्रीजो संविद्य पाक्षिक ठे.

टीका:—इत्यनेनोत्तममध्यमजघन्यत्रेदेन मुक्तिपथत्रयं
प्रदर्श्य संसारपथत्रयं दिदर्शयिष्यता ग्रंथकारेण प्रतिपादितं से-
सामिद्विद्भिर्गिहि लिंगकुलिंग द्वलिंगेहिं जहतित्रीमुखपहा-
संसारपहा तथा तन्नि ॥

अर्थ:—ए वचने करिने उत्तम मध्यम ने जघन्य ए त्रण
जेदे करिने त्रण प्रकारनो मोक्ष मार्ग देखाकीने संसार मार्ग पण
त्रण प्रकारनो ठे एम देखाकवानी इत्थाये ग्रंथकारे आ प्रकारे प्रति-
पादन कर्तुं ठे जे वाकी रह्या ते गृहस्थ लिंगे करिने तथा कुलिंगे
करिने तथा द्रव्यलिंगे करिने मिथ्यादृष्टि जाणवा. जेम त्रण प्रकारे
मोक्ष मार्ग ठे तेम ए त्रण प्रकारनो संसार मार्ग ठे.

टीका:—अत्रसु साध्वादिव्यतिरिक्ता मिथ्यादृष्टयोर्गृहि-
लिंगिद्रव्यलिंगिनो दर्शिताः ॥ तत्र गृहिलिंगिनां हलधरगोपा-
लादीनां सामाचार उत्तमः संसारपथः ॥ तन्मिथ्यात्वस्यानाजि-
ग्रहिकत्वेन संक्लेशाज्ञावेनचोत्तमत्वात् ॥ कुतीर्थिनां तद्भ-
क्तानांच मध्यमः ॥ तन्मिथ्यात्वस्याजिग्रहिकत्वेन प्रथमापेक्षया
निवृत्तत्वात् ॥ द्रव्यलिंगिनां पार्श्वस्थादीनांतु जघन्यस्तन्मि-
थ्यात्वस्याजिनिवेशिकत्वेन गोष्ठामाहिलादिवदितिवरूढमूल-
त्वात् ॥ एवंच ग्रंथार्थपूर्वापरपर्यालोचनेन कथं न तेषां महामि-

व्यापत्वं ॥

अर्थ—आ जगाए सारा साध्वादिकधी रहित गृहस्थ लिंग-
धारी तथा द्रव्यलिंगधारी ए वे प्रकारना मिथ्यादृष्टि देखाड्या.
तेमां गृहस्थ लिंगधारी जे हलधर गोपालादिक तेमनो समाचार जे
ते उत्तम संसारनो मार्ग ठे केमजे तेमना मिथ्यात्वनुं अनाजिग्रहि-
कपणुं ठे ए हेतु माटे तथा संक्लेशनो अज्ञाव ठे ए हेतु माटे एमां
उत्तमपणुं ठे ने कुतीर्थिक एवा जे तेमना जक्त तेमनो मध्यम मि-
थ्यात्वाजिनिवेश ठे केमजे तेमना मिथ्यात्वने अजिग्रहिकपणुं ठे
ए हेतु माटे प्रथमनी अपेक्षाए तेनुं निविरुपणुं ठे एटले आकरा-
पणुं ठे ए हेतु माटे ने द्रव्य लिंगिजे पासथ्यादिक तेमनुं तो जघ-
न्य ठे केमजे तेने विषे मिथ्यात्वनुं आजिनिवेशिकपणुं ठे ए हेतु
माटे गोष्ठामाहिलादिकनी पेठे बरूमूलपणुं ठे माटे ए प्रकारे ग्रंथना
अर्थनुं पूर्वापर विचार करवुं तेणे करीने ते पासथ्या लिंगधारीउ
महा मिथ्यादृष्टि केम नथी ए तो महा मिथ्यादृष्टिज ठे.

टीका:—तथा च सिद्धं तत्परिगृहीताऽर्हच्चैत्याना मनायत-
तनत्वं तत्प्रदर्शितस्य सर्वस्याप्यधुनातनरूढ्या प्रत्यक्षस्य पथः
संसारपथत्वेनाऽनायतनत्वात् ॥ तदेवमहोमोहध्वांतमहिमायदेव
मुदितेपि सकलज्ञावाज्ञासनेजगवद्भ्रमने तमोपहे मूढानां विवेक
लोचन गोचरं विधुरयति ॥

अर्थ:—माटे ते प्रकारना महा मिथ्यादृष्टि एवा लिंगधा-
रीउए ग्रहण करेलां जे अरिहंतनां चैत्य तेमनुं अनायतपणुं सिद्ध

થયું ને તેમણે દેશ્વાનુયો જે સર્વે આ કાલની રૂઢીણ પ્રત્યક્ષ માર્ગ તેને સંસાર માર્ગપણું છે તેણે કરીને અનાયતનપણું થયું તેજ કારણ માટે એ પ્રકારનો મહા મોહ અંધકારનો મહિમા છે જે કારણ માટે સકલ જ્ઞાને પ્રગટ કરી દેશ્વાનુનારને અજ્ઞાન અંધકારને નાશ કરનાર એવું જગવદ્ધન એ પ્રકારે હૃદય પામે સતે પણ જે મૂઢ પુરુષોનાં વિવેકરૂપી લોચન ઝઘરતાં નથી. અજ્ઞાન અંધારું જતું નથી પણ મહા મોહ મહિમા દેશ્વાય છે.

ટીકા:—અથવા તામસાનામિયમેવગતિઃ ॥ કિંચ પંચક-
લ્પેપિ પ્રશ્નપૂર્વમનાયતનદેશપરિહરેણાયતનદેશવિહારક્રમંપ્ર-
તિપાદયતાજ્ઞાપ્યકારેણ ॥ જહિયંતુઅણાયયણાનહુંતિકેપુણઅ-
ણાયયણાજ્ઞાપિયા ॥ સાહમ્મિજિન્નચિત્તા સૂલૂત્તરદોસપન્નિસેવી ॥
પણહિં જો દેસો આજ્ઞો તદ્ય અન્નતિસ્થિર્હિ ॥ મહંધવાહગામા
પુલિંદદેસાઅણાયયણા ॥ ઇત્યાદિના સુવિહિતાનાં દેશ્વાપિ પા-
શ્વસ્થાદિકુદેશનાનિવિરુનિગમિતસ્યાનાયતનત્વમુપદર્શિતં ॥
કિંપુનઃ સતત તન્નિવાસદૂષિતસ્ય જિનજવનસ્ય વક્તવ્યં ॥ હુ-
રંતત્વાત્તસંસર્ગસ્યેતિ ॥

અર્થ:—આ ટીકાનો જાવાર્થ ઊપર આવી ગયો છે માટે તે જુદો નથી લખ્યો.

ટીકા:—નનુ જવત્યેવં જિનશ્વહાનાયતનત્વસિદ્ધિર્ચદિ-
જાથસાહમ્મિયાશ્વ્યાદૌયત્રેતિ જિનશ્વહાદા વિત્યયમર્થઃ સ્યાન્ન
ચેવં કિંતુયત્રેતિમગદૌ ॥ તથાચતદેવતદ્વાસાંકિતત્વાદનાયતનં

न जिनजवन मिति चेन्न ॥ नाणस्सदंसणस्सय इत्यादौ यत्रेति
जिनगृहादावि त्यायतन इति वृत्तिकृद्व्याख्यानेनैकप्रक्रमात् ॥
जत्थसाहिम्मिया इत्यत्रापि तदर्थानुवृत्तेर्यत्रे त्यायतन इति
व्याख्यानस्य न्याय प्राप्तत्वान्न यत्रेति मठादा वित्यर्थः ॥

अर्थः—लिंगधारी आशंका करे ठे जे ए प्रकारे जिन गृ-
हनी अनायतनपणानी सिद्धि थाय ठे पण जो ‘जत्थ साहिम्मिया’
इत्यादिक गाथाने विषे यत्र ए शब्दनो जिन गृहादिक ए प्रकारनो
ए अर्थ होय. अपितु न होय त्यारे शो अर्थ होय तो यत्र शब्दनो
मठादिक ए प्रकारनो अर्थ थशे त्यारे ए जिनजवन तेमना निवासे
सहित थशे तोपण अनायतन नहि थाय त्यारे सुविहित बोद्ध्या
जे एम तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केम जे ‘ नाणस्सदंसणस्सय’
इत्यादि स्थळने विषे यत्र कहेतां जे आयतनने विषे एम वृत्ति क-
रनारे यत्र शब्दनी व्याख्या करी ठे तेनी संघाथे ए यत्र शब्दनो
पण एक प्रक्रम ठे ए हेतु माटे ‘जत्थसाहिम्मिया’ ए जगाए पण
तेज अर्थनी अनुवृत्ति आवशे ए हेतु माटे यत्र कहेतां जे आय-
तनने विषे ए प्रकारनी व्याख्या करवी एज न्याय प्राप्त अर्थ थयो
ठे माटे यत्र शब्दनो मठादिरूप अर्थ नहि थाय.

टीकाः—जवतुवायत्रेतिमठादौ तथापि किंमठादावेववसंति
अहोमठादावपीति विकल्पयुगलं जवन्मनोरथपथमथनपटिष्ठमु-
त्तिष्ठते ॥ तत्र यथायः पक्ष स्तदाज्जवतोवाङ्मनसविसंवादेन
चैत्यवासाज्जुपगमजंगप्रसंगः इतरथा मठादावेवेत्यवधारणा-
नुपपत्तेः ॥

अर्थः—अथवा एम करतां यत्र शब्दनो अर्थ मठादि ए प्र-
कारनो करो तोपण शुं केवल मठादिकने विषेज ए लिंगधारी वसे
ढे के मठादिकने विषे पण वसे ढे ए प्रकारना वे विकल्प तमारा
मनोरथ मार्गने नाश करवाने समर्थ एवा उत्पन्न थाय ढे तेमां जो
प्रथमनो पक्क ग्रहण करशो जे केवल मठादिकने विषेज रहे ढे ए
प्रकारनुं बोलशो तो तमारी वाणीने मन ए वेनुं विसंवादपणुं थशे
एटले मननो अजिप्राय चैत्यमां रहेवानो ढे ने मुखथी मठादिकमां
रहेवानुं कहेवाय. माटे परस्पर विसंवादपणुं थयुं. तेणे करीने चैत्य-
वास जे तमोए अंगिकार कर्यो ढे तेनो जंग थशे केम जे जो एम
न होय तो 'मठादावेव' ए जगाए केवल निर्धारवाचक जे एव शब्द
तेनी असिद्धि थशे एटले एवकार शब्द व्यर्थ पकशे.

टीकाः—अथद्वितीयः ॥ तदानेनैवामृतं ज्ञह्य ॥ मठदेवगृ-
हयोरुजयत्रापितन्निवाससिद्धेः सिद्धं नः समीहितं ॥ अथ म-
ठादावेववसंतिचैत्यवासाज्युपगमस्त्वज्युपगममात्रमठवाससि-
ध्यर्थं तंविना यतीनां चैत्यवासप्रयोजकत्वतश्चिंताविधानाद्यनु-
पपत्तेरिति चेन्न ॥ विकल्पासहत्वात् ॥

अर्थः—बीजो पक्क तमे कहेशो के अंगिकार करीशुं तो ते
पक्कवनेज अमृत ज्ञहण करो एटले बीजो पक्क जे मठादिकने विषे
पण त्यारे तो ते पक्क अमृत ज्ञहण जेवो हितकारी ढे मठने देव
गृह ए वे जगाए तेमना निवासनी सिद्धि थइ तेथी अमाहं वां-
च्छित सिद्ध थयुं हवे मठादिकने विषेज निवास करे ढे ने चैत्य-
वासनो जे आलंबन तेतो अंगिकार मात्र ढे मठमां जे निवास करवो

तेनी सिद्धिने अर्थे ठे केम जे ते विना यतिने चैत्यवास संबंधी स्वतंत्र कर्तापणुं न थाय तथा ते चैत्यनो जे चिंता एटले साल संजाल राखवी तेनुं करवापणुं इत्यादिक सिद्ध न थइ शके माटे एम जो तमे कहेता होतो ते न कहेवुं केम जे विकल्प सहन नही थाय एवा ए प्रकारनुं सुविहितनुं वचन ठे.

टीका:—तथाहितदच्युपगममात्रंप्रमाणमूलमप्रमाणमूलं वास्यात् ॥ प्रमाणमूलं चेन्मठादावेत्यवधारणव्याघातः ॥ तदच्युपगममात्रस्य प्रमाणमूलत्वे चैत्यवासस्यापितन्मूलत्वेन प्रमाणसिद्धेः ॥

अर्थ:—तेज कही देखावे ठे जे ते मठवासनुं जे आलंबन ते प्रमाण मूल ठे के अप्रमाण मूल ठे ने जो प्रमाण मूल ठे तो 'मठादौ एव' ए जगाए एवकार शब्दनो निरधारणवाचक जे अर्थ ठे तेनो व्याघात थशे एटले नहि घटे ने ते मठवासना अंगिकार करवानुं प्रमाणमूलपणुं जो होय तो चैत्यवासनुं पण तेना मूलपणे करीने प्रमाण सिद्ध थाय पण तेतो नथी.

टीका:—अप्रमाणमूलं चैत्यज्यतां तर्हि चैत्यवासाज्जिनिवेशः ॥ समूलमुन्मूल्यतांतत्समर्थनाय विरचितानि वादस्थला नि ॥ समुत्सृज्यतामप्रमाणिक चैत्यवासाज्ज्युपगममूलत्वेना प्रामाण्यान्महासावद्यशय्यारूपमठवासाज्ज्युपगमः ॥ अज्युपेयतां चाधाकर्मादिसकल दोषरहितपरगृहवासन सौविहित्यमिति ॥

अर्थ:—ने जो चैत्यवास अप्रमाणमूल ठे तो चैत्यवासनो

આગ્રહ ત્યાગ કરો, ને તે ચૈત્યવાસને સિદ્ધ કરવાને રચ્યાં એવાં વિવા-
દના જે સ્થલ તેને મૂઠામાંથી ડાલેલી નાલોને અપ્રમાણિક એવું જે
ચૈત્યવાસનું અંગિકાર કરવાપણું તે રૂપ જે મૂલ તેણે કરીને અપ્ર-
માણિકપણું ઢે એ હેતુ માટે મહાસાવચ્ચ નિવાસરૂપ જે મઠવાસ તેનો
અંગિકાર ત્યાગ કરો ને આધાકર્માદિક જે સકલ દોષ તેણે રહિત
એવો જે પરગ્રહવાસ તેણે કરીને સુવિહિતપણું અંગિકાર કરો.

ટીકા:—તસ્માદુક્તનીત્યાયત્રેતિ મઠાદાવિત્યર્થાનુપપત્તે-
ર્યથાવૃત્તિકૃદ્યાખ્યાન મેવસાધીય ઇતિ ॥ એવંચવક્ત્રિપિશિ-
તોપમાનેન જિનર્વિંવ સ્થાનાયતનત્વસિદ્ધેર્યુક્તમુદિતં વક્ત્રિશ
પિશિતવાદિંવમાદર્શ્ય જૈન મિતિ ॥ સાંપ્રતંપ્રકૃતમુપક્રમ્યતે ॥

અર્થ:—તે કારણ માટે કહી એવી જે નીતિ તેણે કરીને યત્ર
એ શબ્દનો જે અર્થ તે મઠાદિરૂપ નહિ થાય માટે જેમ વૃત્તિકારે એનું
પૂર્વે વ્યાખ્યાન કર્યું ઢે તેમજ અતિશય શ્રેષ્ઠ ઢે માટે વક્ત્રિશ માંસની
જે જિનર્વિંવને ઉપમા દીધી તેણે કરીને જિનર્વિંવનું અનાયતનપણું
જે સિદ્ધ કર્યું તે યુક્ત કહ્યું. હવે વક્ત્રિશ માંસની પેઠે જિનનું વિંવ
દેખાતીને લોકને લિંગધારી ઠગે ઢે એ પ્રકારનું ચાલતું પ્રકરણ ક-
હીએ ઢીએ.

ટીકા:—તથા તન્નામ્નાજિનનામધેયેન જગવદ્જ્ઞાનાગારાદિ
નિમિત્તમેતે નિર્મ્માપ્યંતેનાસ્મન્નિમિત્તમિતિ વ્યપદેશેન સ્મ્યરૂપાન્
રુચિરરચનયાદૃઢબંધતયાચ મનોહરાકારાન્ અપવરકાઅંતર્થદ્વાઃ
મહાનિષયવિશેષાસ્તતો ક્રુસ્તાન્ ॥

अर्थः—बळी जिनना नामवळे एटले आ तो जगवत संवं-
धी जंकार घर ठे इत्यादि निमित्ते आ निपजावीए ठीए पण अ-
मारा निमित्ते नथी निपजावता. ए प्रकारना मिषवळे सुंदर रुपवा-
ळाने सुंदर रचनाए सहित ने दृढ बंधपणे मनोहर एवा जेरमा एटले
अंतर्घर मठ स्थानविशेष त्यार पढी ए पदोनो छंछ समास करवो.

टीकाः—स्वेष्टसिद्धयै वयमेष्वाजन्म सुखेन वत्स्याम इत्या-
त्माज्जिमतनिष्पत्तये विधाप्य कारयित्वा तेहि शठाः स्वनिमित्तम-
पवरकादीन्निष्पादयन्ति॥ मुग्धाश्चजानते जिननिमित्तमित्यहो ए
तेषां जिनभक्तिरितितेषु रज्यन्ते तैश्चोपजीव्यन्त इतिवंचनप्रकारः॥

अर्थः—ते ओरमाने पोतानी इष्ट सिद्धिने अर्थे एटले वां-
ञ्छित साधवाने अर्थे एटले आ स्थानने विषे आपणे जन्मारा सुधी
सुखे निवास करीशुं ए प्रकारे पोताना भतनी सिद्धिने अर्थे करा-
वीने तेशठ पुरुष एटले लिंगधारी पोताना निमित्ते ए प्रकारना सु-
दर रहेवाना ओरमा निपजावे ठे ने जोळा लोको एम जाणे ठे जे
जिन निमित्त आ निपजावे ठे माटे ग्रहो आतो मोटुं आश्चर्य जे
आ मुनिओने आ प्रकारनी परमात्मानी भक्ति ठे एम धारीने ते-
मने विषे रीऊ पामे ठे ने तेवा जोळा लोकोवळे ते लिंगधारीभनी
आजीविका चाले ठे ए प्रकारे तेमने उगवानो प्रकार ठे.

टीकाः—तथा यात्राः पित्राद्युद्देशेन भवद्भिरत्राष्टाहिकाः
कर्तव्याः ॥ अमुग्मिन्वा मासादावमुनाश्चाद्धेन श्रीमतात्र देव-
पदे यात्राः कृतास्तस्मान्नवद्भिरपि तथैव विधेयाः ॥ तथा स्नात्रं

कहेवाय ? जे ते प्रकारे करी एवी पण जगवत्नी पूजाने कुशल वांधवापणुं ठे ए हेतु माटे हवे सुविहित बोल्या जे जो तमे एम कहेता होतो ते न कहेवुं. केम जे ए प्रकारे लोकना उदाहरणना प्रमाणपणे करीने जगवत् पूजा करेसते जगवंतना अप्रमाणपणानुं प्रतिपादन थयुं तेणे करीने मिथ्यात्व आदिकनो प्रसंग प्राप्त थाय ए हेतु माटे.

टीका--जिहंमि विज्जमाणे उचिए अणुजिष्ठपूयणमजुत्तं ॥ लो-
गाहरणं च तहा पयमे जगवंतवयणंमि ॥ लोगो गुरुत्सगो खलु
एवं सइ जगवत्तवि इहोत्ति ॥ मिच्छत्तमोय एवं एसा आसाय-
णा परमा ॥

टीका:---तथा नमसितकमुपयाचितकंजवतामिदानीमीह-
गुपद्रवःसमुपस्थितःसमुपस्थास्य मानंवावर्त्तते तस्मान्नवद्भिस्तन्नि-
वृत्तयेजिनगोत्रदेवताऽस्मिकादिशासनसुराणामियद्रव्यमेषणीय
मितियुहिणः प्रति जिनाद्युद्देशेन वित्तव्ययविधापनमितियावत् ॥

अर्थ:---बली नमसितक एटले बलीदानादि निमित्त मागी
लीधेलुं द्रव्यादि एटले तमारे आ कालमां आ प्रकारनो उपद्रव
प्राप्त थयो ठे अथवा उपद्रव प्राप्त थशे अथवा उपद्रव वर्त्ते ठे ते
हेतु माटे तमारे तेनी निवृत्तिने अर्थे जिन गोत्रनी देवता जे अं-
बिका ते आदिक शासन देवताने आटलुं द्रव्य एषणीय ठे एटले
आपवा योग्य जोइशे. इत्यादिक गृहस्थो प्रत्ये जिनादिकना उद्देशे
करीने द्रव्यनो खर्च कराववो एटलो अर्थ ठे.

ટીકા:—નિશાજાગર ઉપસર્ગ વર્ગોપશમનાય પ્રવચનદે-
વતાદીનાં પુરતોબદ્યાદિસ્થાપનગીતવાચલાસ્યપુરસ્સરં સકલ
રાત્રિજાગરણં તતોદ્ઘ્નઃ ॥ આદિગ્રહણાદન્ધેષામપિશાંતિકપૌ-
ષ્ટકાનાં સંગ્રહઃ ॥ તદાદીનિ ઠલાનિ ઠદ્ધાનિ લોકોપજીવનાર્થ
માગમાનજિહિતત્વેન વિલોઝનનિમિત્તાનીતિ યાવત્ ॥

અર્થ:—રાત્રિ જાગરણ એટલે ઉપસર્ગના સમૂહને સમાવ-
વાને અર્થે પ્રવચન દેવતાદિકની આગલ બલીદાન આદિકનું સ્થા-
પન કરવું તથા ગીત વાચ નૃત્યપૂર્વક સકલ રાત્રિનુ જાગરણ કરવું.
ત્યારપછી એ પદોનો ઇંદ્ર સમાસ કરવો. આદિ શબ્દના ગ્રહણ કર-
વાથી બીજા પણ શાંતિક પૌષ્ટિક સ્તોત્ર પાઠમંત્ર તે પણ ગ્રહણ કર-
વા ઇત્યાદિક ઠલ લોક થકી પોતાની આજીવિકા કરવાને અર્થે
કરે છે એટલે એ સર્વ ઉપાય જ્ઞાત્રમાં નથી કહ્યા તે કરે છે માટે લો-
કને લોજાવવાનાં નિમિત્ત કારણ છે એટલો અર્થ.

ટીકા:—તૈઃ કરણજૂતૈ શ્રદ્ધાશબ્દજક્તવચનપ્રકારસમુચ્ચયે
શ્રદ્ધાલુર્વિવેકવિકલધર્મેષ્ટાવાન્ ॥ વિવેકિનોહિ પ્રાયેણ નૈવં
વિધેઃ પ્રતારયિતું પાર્યતે નામતઃ સંજ્ઞામાત્રેણ જૈનૈર્જિનદેવતૈર્નતુ
ક્રિયયા ત્રષ્ટાચારત્વાત્તેષાં તેન લિંગિજિરિત્યર્થઃ ॥

અર્થ:—જ શબ્દનું ગ્રહણ કર્યું છે માટે પૂર્વે કહ્યા એવાં સર્વ
ઘગવાનાં પ્રકારે કરીને કેવલ નામ માત્રવચે જૈની કહેવાતાં પણ
ક્રિયાવચે નહિ. કેમ જે તે ત્રષ્ટાચારી છે માટે એવા જે એ લિંગધારી
પુરુષો તે વિવેક રહિત ને ધર્મની જ્ઞાવાલા ને શ્રદ્ધાલુ એવાં જોઈને

थयेलो जे उदय तेने पोताना विषाद सहित एटले खेद पूर्वक दे-
खामता सता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वत्रास्थगिताश्रवाः स्वविषयव्यासक्तसर्वेन्द्रिया ।

वदगजौरवचमदंरु तुरगाःपुण्यत्कषायोरगाः ॥

सर्वाकृत्यकृतोपि कष्टमधुनांत्याश्रयराजाश्रिताः ।

स्थित्वा सन्भुनिमूर्धसूद्धतधियस्तुष्यन्ति पुष्यन्ति च॥२९॥

टीकाः—सर्वत्रलोक समक्षप्रसमक्षं च आश्रवतिसंचिनो
ति जीवःकर्मजिरित्याश्रवाः पंचप्राणातिपातादयस्ततश्चास्थगि-
ता अनिरुद्धाआश्रवायैस्ते तथा॥ किल यतीनां सप्तदशविधसं-
यममध्यात्पंचाश्रवद्वारनिरोधः परमसंयमस्तेनैव तेषां पंचमहा-
व्रतधारित्वसिद्धे स्तेत्वतिनिरंकुशत्वान्न तानि निरुधन्ति ॥

अर्थः—सर्व जगाए एटले लोकना देखतां प्राणातिपात
आदिक पांच आश्रव ते जेमणे रोक्या नथी एटले पांच प्रकारना
आश्रवने ज्ञाना तथा उद्याना सेवन करनार जीव जे ते जेणे करीने
कर्मनो संचय करे ठे तेने आश्रव कहीए. ए प्रकारे आश्रव शब्दनी
व्युत्पत्ति ठे. वळी यतिने सत्तर प्रकारना संयममांथी पांच प्रकारना
आश्रवनो निरोध करवो ते परम संयम कहीए तेणे करीनेज तेमने
पांच महाव्रतनुं धारवापणुं सिद्ध थाय ठे पण ते लिंगधारी तो अ-

तिज्ञेज निरंकुश थया ठे ए हेतु माटे ते महाव्रतने पण राखी शकता नथी.

टीकाः—अनिरुधाना अपिकेचन लोकापवादजिया न प्रा-
कटयेन तत्प्रतिसेविनो ज्ञवन्ति ॥ इमेतुनिस्त्रपतया सर्वत्र तान्य
प्रतिहतप्रसरत्वेन सेवन्त इति ॥ तथास्वविषयेष्वात्मग्राह्येषुरूप-
रसगंधस्पर्शशब्देषु व्यासक्तान्युपजोगप्रवणानि सर्वेन्द्रियाणि
सकलकरणानि चक्षूरसनघ्राणत्वग्श्रोत्राणि येषां ते तथा ॥ य-
तिना हि निगृहीतैन्द्रियेण ज्ञवितव्यं ॥

अर्थः—महाव्रतने न पाळनार एवा पण केटलाक लिंगधा-
री पुरुषो लोकापवादना जय थकी प्रगटपणे ते पांच महाव्रतने नाश
करता नथी पण निर्दयपणुं सर्व जगाए ठे ए हेतु माटे निरंतर म-
हाव्रतने नथी सेवता ॥ एटले ठाना निरंतर पंच महाव्रतना घातक
कपटीए लिंगधारी पुरुषो ठे. वली सर्व इंद्रिज एटले नेत्र, जिह्वा,
नासिका, त्वचा, कान ए पांच इंद्रियो तेमना जे पोतपोताना विषय
एटले ते इंद्रियोवने अनुक्रमे ग्रहण करवा योग्य एवा जे रूप, रस,
गंध, स्पर्श ने शब्द ए जे पंच विषय तेने विषे अतिशय आसक्त ए-
टले ते विषय जोगववामां प्रवीण एवी ठे सर्व इंद्रिज ते जेम-
नी, एवा लिंगधारीज ठे ने निश्चे साधुने तो सर्व इंद्रिज वश कर-
वी घटे ठे.

टीकाः—अन्यथा प्रव्रज्याया जीवनमात्रतापत्तेः ॥ यदाह ॥
प्रसंजितानिदीक्षित्वा, स्वानि येन सुखाशयाः॥ विषयेषु हृषीकाणि,

પ્રવજ્યા તસ્ય જીવનં ॥ લિંગિનસ્ત્વૈહિકમેવ, સુખં પુરસ્કૃત્ય વિષયે ॥
 ષિંદ્રિયાણિ વ્યાસંજંતો, યથેચ્છં વિચરંતિ ॥ તથા ગૌરવાયાત્મ
 ન્યુત્કર્પપ્રત્યયહેતવોઽધ્યવસાયવિશેષાસ્તાનિચ ઋદ્ધિરસસાતા-
 તિરેકહેતુલ્લેન કારણેકાર્યોપચારાદ્ધિરસસાતસંજ્ઞાન્યેવ ત્રીણિ
 તૈશ્ચંકાસ્તત્સાહાય્યેનોધુરાઃ ॥

અર્થઃ—ને જો ઇંદ્રિયો વણ ન કરે તો દીક્ષા જે તે કેવલ
 આજીવિકારૂપપણાને પામે. જે હેતુ માટે કહ્યું છે જે જે પુરુષ દીક્ષા
 લઈને સુખની આશાએ વિષયને વિષે પોતાની ઇંદ્રિયો પ્રવર્તીવે છે
 તેને દીક્ષા જે તે આજીવિકારૂપ થાય છે ને લિંગધારીઈ તો આ લો-
 કનુંજ સુખ આગળ કરી ઇટલે મુખ્ય કરીને ઇંદ્રિયોને વિષયમાં
 અતિશય આસક્ત કરીને પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ યથેષ્ટ ઇટલે
 મનમાં આવે તેમ વિચરે છે વળી ગૌરવ ઇટલે પોતાને વિષે ભૂતર્ક
 જણાવવાનું કારણ એવા જે આત્માના અધ્યવસાય વિશેષ તે ગૌરવ
 કંહીએ તે ઋદ્ધિ તથા રસ તથા શાતા તેનું જે અતિશયપણું તેના
 કારણાનુત્ત છે એ હેતુ માટે કારણને વિષે કાર્યનો ઉપચાર કરવાથી
 ઋદ્ધિ ગૌરવ તથા રસ ગૌરવ તથા શાતા ગૌરવ તેમણે કરીને આકરા
 એવા જે દંડ ઇટલે તે ગૌરવની સાહાય્યે કરીને આકરા દંડ થાય છે.

ટીકાઃ—દંડા દંડયતે ડુર્ગતિપાતેન ડુઃસ્વસંસ્થાપ્યતે આત્મા-
 ઽમીજિરિતિદંડા અકુશલમનોવાક્યાસ્તએવ દેહિનામુત્યયપ્રવ-
 નંકસ્વાચ્છપલત્વાચ્ચ તુરંગાઅશ્વાસ્તતશ્ચ વલ્ગતોઽનિયમિતતયા ય-
 દ્વચ્ચા પ્રસરંતોગૌરવચંકાદંકુરગાયેષાં તે તથા ॥

अर्थः—केम जे दंरु शब्दनो एम अर्थ थाय ठे जे आत्माने दुर्गतिमां नाखवावके दुःखित करे ठे तेने दंरु कह्यै ए ते अकुशल एटले सारां नहि एवां जे मन वाणी ने शरीर तेज देहधारीने उन्मार्गमां प्रवर्त्तववाथी ने चपलपणायी घोमा समान कइया ठे ते हेतु माटे उठळता एटले नियम रहित मनमां आवे तेम गमन करता माटे गौरववके आकरा एवा ठे मन वचन ने कायारूपी घोमा ते जेमना एवा एटले जेमनां मन वचन ने काया ते सर्वे उद्धत ठे एवा लिं-गधारीउ ठे.

टीकाः—यथाहि तुरगा निर्वलाअपि जातिस्वान्नाव्याद् व-
द्वगति यदातु गौरवेण वलोपचयेन दर्पिष्ठास्तदा किं वक्तव्यं ॥
एवं दंरुअपि स्वरूपेणैव तावदुद्धुरा कृध्यादिगौरवत्रयसंकलिता-
नां तेषां का कथा ॥

अर्थः—जेम घोमा निर्वळ होय तो पण एनी जाति स्वज्ञा-
वथीज चंचळ होय तो ज्यारे गौरव वळवके मदोन्मत थाय त्यारे
तो शुं कहेवुं. एम मन वचन ने काया ते रूपो जे दंरु ते पण स्व-
रूपवके एटले पोतानी मेळेज उद्धत ठे ते ज्यारे कृद्धि गौरव रस
गौरव ने साता गौरव ए त्रणवके सहित थयां त्यारे तेना उद्धतप-
णानी शी वात कहेवी.

टीकाः—न च यतीनां दंरुत्रयोद्धासनमुपपन्नं ॥ दुर्गति-
हेतुत्वेन तस्यानुचितत्वात् ॥

॥ યદુક્તં ॥

ત્રયોમનોજાષિતકાયદંદ્વા વિનિર્મિતાસજ્જતિપાતદંદ્વાઃ ॥

નજાતુ કાર્યા યતિના પ્રચંદ્વાઃસમીકૃતાકાંઠકૃતાંતદંદ્વાઃ॥

લિંગિનસ્તુ ગૌરવોદુરકંઠ રતયા સતતં તાન્વદ્યગયંતિ ॥

અર્થઃ—યતિને મન વચન ને કાયા તેમનું જે ઝલ્લાસ કરવું
 ઇટલે ગમે તેમ છૂટાં મૂકવાં તે ઘટતું નથી કેમ જે એ દુર્ગતિમાં
 પન્થનાં કારણ છે એ હેતુ માટે સાધુને ઇંદ્રિયો અને અંતઃકરણને મનમાં
 આવે તેમ જે ચલાવવું તે પણ અઘટિત છે. જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં
 કહી છે જે મન વચન તથા કાયા તેમનું જે દમન કરવું તે સદુશ-
 તિમાં જવાનું આલંબનરૂપ થાય છે ને યતિ પુરુષે તે મન વચન કા-
 યાને પ્રચંદ્વા ન કરવાં ઇટલે ઝનમત્ત ગમે તેમ ચાલનાર ન કરવાં
 કેમ જે જો એમ કરે તો તેજ યમરાજાના દંડ જાણવા. ઇટલે તેજ
 મન વચન કાયા નાશ કરનાર દુર્ગતિ પમાડનાર ડુઃખ દેનાર જા-
 ણવાં ને એ લિંગધારી તો પોતાને વિષે ગુરુપણું માનીને ઝંચો લાંબ
 રાખીને નિરંતર તે ત્રણ પ્રકારના ગૌરવને વઢવી રહ્યા છે ઇટલે તે
 ગૌરવનું ઘણું સેવન કરવાથીજ પોતાને વિષે મોઢ્યપ માને છે એ જાવશે.

ટીકાઃ—તથા કષાયાએવદ્યોપાદેયવસ્તુતત્ત્વચૈતન્યદારિ-
 ત્વાદુરગાહ્યજંગાસ્તતશ્ચધાર્મિકજનસત્ક્રિયાદર્શનાસહનેન પુ-
 ર્યંતઃ પ્રવલીજવંતઃ કષાયોરાગાયેષાં તે તથા,યતિનાં હિ સૌશ્રા-
 મણ્યવૈફલ્યોત્પાદનાત્કષાયાઃ કર્તુ ન યુજ્યંતે ॥ યદાહુઃ॥ મુક્ત્યં
 ગનાયાઃક્રયણેષરણ્યં શ્રામણ્ય મુચ્ચૈર્ગુણિનાં શરણ્યં ॥ કૃતવ્યપાયા
 યતિનાકષાયાઃ સસ્યાંનરસ્યંતિ યથા કુવાતાઃ ॥

અર્થ:—વઢી કષાય જે તે ત્યાગ તથા ગ્રહણ કરવા યોગ્ય
 એવી જે વસ્તુ તેનું યથાર્થ જ્ઞાનરૂપી જે ચૈતન્ય તેના નાશ કરનાર છે એ હેતુ
 સર્પ માટે સમાન છે ને ધર્મિષ્ઠ લોકની સારી ક્રિયા દેહી ને સ્વમાય તેણે
 કરી પ્રવલ્લ થતા છે કષાયરૂપી સર્પ તે જેમના એવા એ લિંગધારી છે
 વઢી નિશ્ચે પોતાનું જે સારું સાધુપણું તેને નિષ્ફલ કરે એવા કષાય
 છે માટે કરવા ઘટતા નથી. જે માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે
 મુક્તિરૂપી સ્ત્રીને વેચાર્થી લીધામાં સાધુપણું રાખવું તે મૂલ્ય છે એટલે
 જેની પાસે સાધુપણારૂપી મૂલ્ય છે તેને મુક્તિરૂપી સ્ત્રી મળે છે ને વઢી
 સાધુપણું જે તે ગુણિ પુરુષોને શરણ કરવા યોગ્ય છે ને જે કષાય છે તે
 યતિપણાને નાશ કરનાર છે જેમ વિપરીત વાયુ છે તે ધાન્યને વગાડે
 છે નાશ કરે છે તેમ ॥

ટીકા:—યત્યાજ્ઞાસાસ્તુગુણિષ્ઠનિર્નિમિત્તકષાયકલુષિતાંતઃ
 કરણા એવો પલન્યંત ઇતિ ॥ એવંતાવત્ પંચાશ્રવવિરમણપંચે-
 દ્રિયનિગ્રહદંઋત્રયવિરતિકષાયચતુષ્ટયજયલક્ષણસપ્તદશવિધ
 સંયમાજ્ઞાવેન તેપાં લોકોત્તરવાહ્યત્વં પ્રદર્શ્યેદાનીં લોકલોકો-
 ત્તરવાહ્યત્વમપિદર્શયતીત્યાહ ॥

અર્થ:—લિંગધારી તો ગુણવાળા પુરુષોને વિષે કારણ વિના-
 જ કષાયવન્ને મલિન થયાં છે અંતર તે જેમનાં એવાજ દેહાચ છે એ
 રીતે પાંચ આશ્રવથી વિરામ પામવું તથા પાંચ ઇંદ્રિયોનો નિગ્રહ
 કરવો તથા ત્રણ દંઋત્રી વિરતિ કરવી તથા ચાર કષાય જીતવા એ
 છે લક્ષણ જેનું એવો જે સત્તર પ્રકારનો સંયમ તે એ લિંગધારીને

विषे नथी माटे तेमने लोकोत्तर क्रिया थकी रहितपणुं ठे ते देखारुनुं ने
हवे लौकिकने लोकोत्तर ए वे थकी रहितपणुं लिंगधारीनुं देखाने ठे.

टीकाः—सर्वाकृत्यकृतोपि लोकलोकोत्तरविरुद्धाब्रह्म
सेवनपुष्पफलाद्युपज्ञोगाद्यसदाचारकारिणोपि ॥ यदाह ॥
दगपाणं पुष्पफलं अणोसण्णज्जं गिहत्थकिच्चाइं ॥ अजयापकी से-
वंती जइवेसविंभवगानवरं ॥

अर्थः—जे ए लिंगधारीनुं सेवन करवानुं काम करे ठे तो
पण एटले लोकने लोकोत्तरमां विरुद्ध एवां जे मैथुन सेववां तथा
पुष्पफळ आदिकनो उपज्ञोग करवो इत्यादि असत् आचरण करता
एवा ठे तोपण जे माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—नाम जैना इति प्रकृतं ॥ कष्टं महद्दुःखमेतत् ॥
अधुना संप्रति स्थित्वा आरुह्य सन्सुनिमूर्द्धसु सुविहितसाधुम-
स्तकेषु प्रतिपदमसूयया सुविहितानामसदोषारोपणेन लाधवो
त्पादनमेवहितेषां तन्मूर्द्धस्ववस्थानं ॥ उरुतधियोनास्त्यस्मत्समो
जगति संप्रति कश्चिदिति दर्प्पाध्मातबुद्ध्यः तुष्यन्ति सुविहितं
मन्या अप्येतेऽस्माज्जिर्लघूकृता इत्याशयेन मोदन्ते ॥ तुष्यन्ति
च साध्वादिपरिवारेण श्राद्धादिपूजयाच वर्द्धन्ते चः समुच्चये ॥

अर्थः—ए लिंगधारीनुं नाम जैनी कहेवाय ठे एटले नाम
मात्रवे जैनी ठे एम प्रसंगथी प्राप्त थयुं माटे अहो आतो मोदं

कष्ट, मोटું ડુઃખ છે જે હવે સુવિહિત સાધુના મસ્તક ઉપરથી આરોહણ કરીને ઇટલે માથા ઉપર ચઢીને રાજી થાય છે ઇટલે પદ પદ પ્રત્યે દુર્ધાવને અસત્ દોષનું જે આરોપણ કરવું તેણે કરીને લઘુપણાનું જે ઉત્પાદન કરવું તેજ તેમના માથા ઉપર પગ મુક્યો જાણવો તે જ-
ઋત બુદ્ધિવાળા એમ જાણે છે જે આ કાઠમાં જગતને વિષે અમારા જેવો કોઈ નથી એ પ્રકારે અહંકારવને ધમધમતી છે બુદ્ધિ તે જેમની એવા એ લિંગધારીઝં હર્ષ પામે છે ઇટલે સુવિહિતપણાને માનતા એવા એ સુવિહિત સાધુ જે તે અમોએ લઘુ કર્યા છે ઇટલે એમની હલકાશ કરી અર્થાત્ એમને અમોએ જીત્યા છે એમ માનીને રાજી થાય છે ને પોતાની પાસે પોતાના જેવા જે લિંગધારી પુરુષો તેના પરિવારવને પોતાની મોટપ માની રાજી થાય છે ને શ્રાવકાદિકની પૂજાવને અ-
હંકારપણું ધારણ કરે છે ચકારનો સસુચ્ય અર્થ છે ઇટલે એ સર્વ દોષ એક એક લિંગધારીઝમાં રહ્યા છે.

ટીકા:—અથ કથમેવં વિધા અપિ સન્મુનિમૂર્ઝાવસ્થાનેન તે લુપ્યંતિ પુણ્યંતિ ચેત્યતઆહ ॥ અંત્યાશ્ચર્યરાજાશ્રિતાઃ પાશ્વા-
ત્યાશ્ચર્યપાર્થિવાનુગતાય તદ્વિતિ હેતુગર્જવિશેષણં ॥ એતદુક્તં જવતિ ॥ નહ્યેવંવિધાકૃત્યવિધાયિનો મહામુનીનાં મસ્તકેષ્વ-
વસ્થાનં કર્તુ પાર્યંતિ ॥

અર્થ:—હવે એ પ્રકારના લિંગધારીઝ છે તોપણ સારા મુનિ-
ના મસ્તકને વિષે નિવાસ કરવો તેણે કરીને કેમ પ્રસન્ન થાય છે પુષ્ટ થાયે ઇટલે રાજી રહે છે એમ જો કહેતા હોય તો તેનો ઉત્તર કહે છે જે દશમા આશ્ચર્ય રૂપી રાજાનો આશ્રય કરીને એ લિંગધારીઝ

પૂજાય છે હરચાય છે. જે હેતુ માટે દશમા આશ્ચર્ય રૂપી રાજાને અનુસરતા એ જે વિશેષણ છે તે હેતુ ગર્જિત છે એટલે એ વિશેષણ કહ્યું તેમાં હેતુ રહ્યો છે એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે એ પ્રકારે અકાર્યના કરનારા લિંગધારીને તે મહામુનિના મસ્તક ઉપર નિવાસ કરવા ક્યારે પણ પાર પામેજ નહિ એટલે સમર્થ થાયજ નહિ.

ટીકા:—કથંચિત્કુર્વાણાઅપિવા ન તોષં પોષંચ તે પ્રાપ્નુવંતિ ॥ મહામુનિતિરસ્કારમાત્રેણાપિ તત્કારિણા મિદૈવ હાનિશ્રવણાત્ ॥ યદાહ ॥ इहेवहीलिया हाणिं हसियारोवियवष अक्रोसिया वहंदिंतिमरणं दिंति तामिया ॥ परंचैवमनर्थकारिणोपि लिंगिनः सुविहितां स्तिरस्कृत्यापिनंदति तन्नूनं दशमाश्चर्यमहिमायं ॥

અર્થ:—કોઈ પ્રકારે પણ મહામુનિના મસ્તક ઉપર પણ સ્થાપનારા પુરુષો જે સંતોષ પ્રત્યે તથા પુષ્ટિ પ્રત્યે ન પામે. કેમજે મહામુનિના તિરસ્કાર માત્રવચ્ચે પણ તે તિરસ્કારને કરનાર પુરુષની એ જગોણજ હાનિ થાય છે એમ સંજ્ઞાચાય છે એ હેતુ માટે તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે પરંતુ એ પ્રકારે અનર્થના કરનાર એવા પણ લિંગધારીને જે તે સુવિહિતનો તિરસ્કાર કરીને પણ આનંદ પામે છે તે જિજ્ઞે દશમાશ્ચર્યનો મહિમા છે.

ટીકા:—यदुच्यते ॥ नेकेन क्वणता सरोषपरुषयत् कृष्ण सर्पानने, द्रातुंतेन चंपेटमुद्धतधिया इस्तः समुद्धासितः ॥ य-

स्वाधोमुखमक्षिणी विदधता तेनापि तन्मर्षितं ॥ तन्मन्ये विषमं
त्रिणो बलवतः कस्यापि लीलायितं ॥

अर्थः—ते उपर दृष्टांत कळुं ठे जे मदनमत्त अयेलो ने
गव्द करतो एवो देरुको काळा सर्पना मुखने विषे लापट मारवाने
जे रोप रहित कठोरपणे हाथ उगामे ठे ने ते सर्प आंखो मीची
नीचुं मुख करी ते देरुकानो अपराध सहन करे ठे ते बळवान एवो
कोइक पण विष मंत्रवाळो पुरुष तेनुं लीलाचेष्टित ठे एम हुं मानुं
हुं एटले कालो सर्प देरुकानो मार खाय ठे ते विषमंत्रवाळा पुरुषनो
प्रज्ञाव ठे तेम सुविहित साधु जे ते लिंगधारीओनुं अपमान सहन
करे ठे ते दशमाश्चर्यनो महिमा ठे पण ए लिंगधारीओनो महिमा नथी.

टीकाः—ततश्च यथानीचाअपिकेचन किंराजादेःस्वामिनोऽव-
ष्टनेन महतामपिमूर्खस्वारुह्यपुष्पंति ॥ एवमेतेपि दशमाश्चर्यम-
हिम्ना महामुनीन् परिज्ञूयापि पुष्यंतीत्यपि शब्दार्थः ॥

अर्थः—बळी जेम केटलाक नीच नगरा पुरुषो ते राजा-
दिक लोकमां मोटा कहेवाता होय तेनुं आलंचन करीने मोटा पु-
रुषना माथा उपर पण आरोहण करीने खुशी थाय एम आ लिंग-
धारी पण दशमा आश्चर्यना महिमावने ते मोटा मुनिने पण पराज्व
करीने हर्ष पामे ठे एम अपिशब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—तथाच प्रकरणकारै रेवाऽन्यत्राज्ञिहितं ॥ अइ-

समदुरंतवेरयप्रासरासी, दुसमसमयहं जोतुमसप्पजावे ॥
जमिहकवकूमासाहुर्लिगीगुणहेपरिजविय पटुत्तं जंतिनंदंतिदूरं
एतच्च मइत्तकष्टं, नहिमहामुनीनामेवं पराजवः कर्तुमुचित इति
वृत्तार्थः ॥ ५३ ॥

अर्थः—बली प्रकरणना करनार पुरुषेज बीजी जगाए कहुं
ढे जे मोटा मुनिनो ए प्रकारे पराजव करवो घटतो नथी ने ते को
ढे ते मोटुं कष्ट ढे. ए प्रकारे आ वावीसमा काव्यनो अर्थ थयोश

टीकाः—सांप्रतं तेषां प्रत्यहं सर्वं विरतिरूपप्रत्याख्यान
जंगकरणेन तपश्चरणाद्यन्नायं प्रतिपाद्यन्नाह ॥

अर्थः—हवे ते लिंगधारीउनुं निरंतर सर्व विरतीरूप पच-
खाणुनुं जे ज्ञागुं तेणे करीने तप तथा चारित्र तेनो अज्ञाव पटवे
नाइ तेने प्रतिपादन करता सता कहे ढे.

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वारंजपस्त्रिहस्य गृहिणोप्येकाशनाद्येकदा ।
प्रत्याख्यायनरक्षतो हृदिभवेत्तीब्रानुतापस्सदा ॥
षट्कृत्वस्त्रिविधं त्रिधेत्यनुदिनं प्रोच्यापि जंजति ये ।
तेषां तु कतपः कसत्यवचनं कङ्कानिता क व्रतं ॥ ५३ ॥

टीका:—सर्वारंजपरिग्रहस्य सकलसावद्यव्यापारधनधान्यादिसंग्रहतत्परस्य गृहिणोपिश्राद्धस्याप्यास्तां महामुनेरित्यपिशब्दार्थः ॥ एकाशनं अंतर्दिवसमेकवारनियमितजोजनः प्रत्याख्यानजेदस्तदादिर्यस्य निर्विकृतिकादेस्तदादिप्रत्याख्यानं ॥

अर्थः—समस्त जे सावद्य वेपार धन्य धान्य आदिक तेनो जे संग्रह तेने विषे तत्पर एवो जे गृहस्थ श्रावक तेना पण अंतरमां एकासणुं प्रमुख पञ्चस्काण जागीने पश्चात्ताप थाय तो मोटा मुनिना अंतरमां पश्चात्ताप थाय तेमां शुं कहेवुं एम अपि शब्दनो अर्थ ठे एकासणुं ते शुं तो दिवसमां एकवार नियम प्रमाणे जोजन करवुं एवो जे पञ्चस्काणनो जेद ते ठे आदि ते जेने एवुं जे निर्विकृतिकादिक ॥ एटले विगड न वावरवी इत्यादिकनुं जे पञ्चस्काण तेने ॥

टीका:—एकदा कदाचिदष्टम्यादितिथिषु प्रमादबाहुल्येन नित्यप्रत्याख्यानाच्चावात् प्रत्याख्याय नियम्य तदपि कदाचित् कृतमेकासनादि न रक्तोऽनाजोगसहसाकारादिना न पालयतो जंजतइत्यर्थः हृदिचेतसि जवेज्जायेत तीव्रो निष्ठुरोऽनुतापः ॥

अर्थः—क्यारेक करतो एवो श्रावक एटले अष्टमी आदिक तिथिने विषे पञ्चस्काण करतो केमजे घणा प्रमादथी नित्य पञ्चस्काण करतो नथी एवो जे श्रावक ते पण क्यारेक करेलुं एवुं एकाशनादि तेने न पाळतो एटले अजाणे सहसात्कारादिकवमे जागतो एवो ए प्रमादी श्रावक तेना चित्तमां पण अतिशय आकरो पश्चात्ताप थाय ठे जे में आ शुं कर्युं.

टीकाः—बहुना कालेन तावद्व्यप्रत्याख्यानं कृतं ॥ तदपि मयामंदजाग्येन जग्नमतो धिग्मां कथंमे शुद्धिर्नविष्यतीत्येवं रूपः पश्चात्तापः सदा सर्वदा यावद् जंगप्रायश्चित्तं गुरुभ्योनासादयति ॥ षट् कृत्वस्त्रीन् वारान् सायंतनप्रतिक्रमणे त्रींश्चप्रगेतन प्रतिक्रमणे इति षट्वारान् संख्याया वारेकृत्वस्तद्धितः ॥ त्रिविधं त्रिधेति ॥ अनेन सामायिक सूत्रमुपलक्षयति ॥ किलसाधवः सायं प्रातश्च प्रतिक्रमणे सामायिक सूत्रमुच्चारयंतः त्रिविधं त्रिविधेनेति पठंति ॥

अर्थः—अहो में घणो काले आज पञ्चस्काण कर्तुं ते पण मंद जाग्यवाळो हुं जे तेणे जाग्युं माटे मने धिक्कार ठे मारी पाप शुद्धि केम थशे इत्यादि रूप पश्चात्ताप निरंतर करे ठे ज्यां सुधी ए पञ्चस्काणतुं प्रायश्चित्त गुरु थकी नथी पान्यो त्यां सुधी पश्चात्ताप करे ठे ने जे लिंगधारी ठे ते तो ठवार एटले सायंकाळना पन्तिकमणा वखत त्रणवार ने प्रातःकालना पन्तिकमणा वखत त्रणवार एम ठवार त्रिविध त्रिविध इत्यादि सामायिक सूत्रने निश्चे उच्चारण करता सता त्रण प्रकारे त्रिकरण शुद्धि सावद्यनुं पञ्चस्काण करे ठे.

टीकाः—यथा सर्वं सावज्जयोगं पञ्चस्काणि जावज्जीवाणं त्रिविहंतिविहेणं अणेणं वायाए काएणमिलादि॥तत्रत्रिविधमिति तिस्रो विधायस्येति त्रिविधं कृतकारितानुमतलक्षणं त्रिधेति त्रिविधेन करणेन मनोवाक्कायरूपेण सावद्यं योगं प्रत्याख्यामि ॥

इत्येवंरूपतया अनुदिनं प्रतिवासरं प्रोच्याप्यन्निधाय प्रतिज्ञा-
यापीत्यर्थः ॥

अर्थः—जेम मन वचन काया ए त्रणे करीने त्रणे प्रकारे
जावज्जीव सर्व सावद्ययोगने हुं पञ्चस्काण करं हुं इत्यादि तेमां
त्रण ठे प्रकार ते जेना तेने त्रिविध कहीए एटलेत्रण प्रकारे करवुं,
कराववुं ने अनुमोदना करवी ए ठे लक्षण जेनुं एवुं मन, वचन
कायाए करीने सावद्ययोगनुं हुं पञ्चस्काण करंहुं ए प्रकारे नित्य
पञ्चस्काण करीने पण एटले नित्य बोलीने प्रतिज्ञा करीने पण जागे
ठे एटसो अर्थ ठे.

टीकाः—अप्रतिज्ञातानुष्ठानस्यहि जंगेनापि न तथा दोष
इत्यपिज्ञावदार्थः जंजंतिखंरुयंति ये लिंगमात्रवृत्तयस्तेषां तुर्यहि-
णोन्नेदप्रदर्शनार्थः ॥ क्वशब्दाः सर्वेप्यक्षमाव्यंजकाक्षेपार्थाः ॥
तपोऽनशनादि ॥ नित्यप्रत्याख्यानस्य सर्वसावद्ययोगविरति
रूपस्य सकललोकसमक्षमन्युपेतस्यजंगदर्शनेन नैमित्तिक प्र-
त्याख्यानस्यापिकथंचिद्वैकपंक्त्याविहितस्योपवासादेर्जंगानुं-
मानान्नास्त्येव तेषां क्वचित्तपः

अर्थः—ने जे अनुष्ठाननुं पञ्चस्काण कर्युं नथी तेनुं जे जा-
गवुं तेणे करीने तेवो दोष लागतो नथी. जेवो पञ्चस्काण करीने
तेने जागतां दोष लागे ठे. ए प्रकारे अपि शब्दनो अर्थ ठे जे लिं-
गमात्र धारण करीने केवल पोतानी आजीविका मात्र करे ठे ते-
मने तपतो क्यांथीज होय. तु शब्द जे ते ग्रहस्थयकी ते लिंगधारी

જૂદા છે એમ જણાવે છે ને ' સર્વે ક ' શબ્દ છે તે અક્ષમાને જણાવે છે એટલે તિરસ્કાર છે અર્થ તે જેનો એવા છે. અર્થાત્ એ લિંગધારીઝને તિરસ્કાર છે જેને તપ નથી, તપ એટલે અનશનાદિક જાણવું ને સર્વ લોકની સમક્ષ અંગિકાર કરેલું સર્વ સાવચયોગ વિરતિરૂપ જે નિત્ય પચ્ચસ્કાણ તેનું જાગવું પ્રત્યક્ષ દેખાય છે. તેણે કરીને લોકપંક્તિ એટલે લોકલજ્જાએ કર્યું એવું જે નૈમિત્તિક પચ્ચસ્કાણ એટલે કોઈ તિથીને વિષે ઉપવાસાદિક તેનું પણ અનુમાને જાગવું જણાય છે માટે તે લિંગધારીઝને કાંઈ પણ તપજ નથી.

ટીકા:—યદ્વા વસ્તુગત્યાપિતપઃકુર્વતાંતેષાંતપોનાસ્યેવ ॥
તામલિવત્ ॥ ષટ્કાયોપમર્દિનાં તપસો વિફલત્વેનાજિધાનાત્ ॥
ક સત્યવચનં ॥ તથ્યવાક્ ॥ સર્વ સાવચયોગં ન કરોમિશ્ચ્યાય-
જિધાય પુનસ્તત્ક્રણમેવતન્નિષેવણાત્ પ્રત્યક્ષમૃષાવાદિતા પ્રસંગે-
નાંદોનાપિસત્યવચનાજ્ઞાવાત્ ॥

અર્થ:—અથવા કદાચિત્ તપકરતા એવા પણ તે લિંગધારીઝને વસ્તુગતિએ તપ નથીજ. તામલી તાપસની પેઠે. કેમજે ઠ-કાયનું ઉપમર્દન કરનાર પ્રાણીઝનું તપ નિષ્ફળ થાય છે એમ શાસ્ત્રમાં કહેવાપણું છે એ હેતુ માટે. વળી તે પુરુષોને સત્ય વચન પણ ક્યાંથીજ હોય. કેમજે સર્વ સાવચયોગ નહિ કરું શ્યાદિ કહીને પણ તત્કાજ તે સાવચય યોગનું સેવન કરે છે માટે પ્રત્યક્ષ મૃષાવાદપણું જણાવે ને મૃષાવાદના પ્રસંગનો અંદા માત્રથી પણ સત્ય વચન હોય તે અસત્ય થાય છે એ હેતુ માટે સાક્ષાત્ અસત્ય વચનની તો શી વાત કહેવી. શ્ચિત્ જાવ ॥

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

न करेमिच्छिज्जित्ता तं चेवनिसेवई पुणो पावं ॥

पञ्चस्कमुसावाई मायानियनीपसंगोय ॥

एवं च यदा प्रव्रज्यावसरोक्तस्यसर्वविरतिविषयस्यतद्गघन-
स्यास्तीकत्वं तदा वस्त्वन्तरविषयस्य तस्य का सत्यत्वसंज्ञावनेति
सर्वथानृतज्ञाविषयवत इति ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे पाप नहि करूं एम
कहीने तेज पापने वळी सेवे ठे ते प्रत्यक्ष मृषावादी ठे ने बाह्य मा-
याने अर्ज्यन्तर माया तेनो तेमने प्रसंग थाय ठे माटे ज्यारे दीक्षा
वखते सर्व सावद्य योगनी विरतिरूप पोतानुं बोखेलुं वचन असत्य
अयुं त्यारे बीजी वस्तु संबंधी जे तेमनुं बोखेलुं ते सत्य संज्ञवेज
क्यांथी माटे ए लिंगधारीउं सर्वथा असत्य ज्ञाविज ठे.

टीकाः—एव ज्ञानितासिद्धांतरदृश्यपरिच्छेदत्वं ॥ ज्ञानस्य-
हिफलं विरतिस्तस्याश्चसातशीलतया तैःसमूलमुन्मूलनात्तथा
च कथंचित्सतोपिज्ञानस्याऽकिंचित्करत्वेन तदाज्ञासत्वाद्ज्ञान
गंभोपि तेषां नास्तीति ॥

अर्थः—वळी ते लिंगधारीउने सिद्धांतना रदृश्यनुं जाणपणुं
पण क्यांथीज होय केम जे ज्ञाननुं फळ तो विरति ठे ने ते विरति तो
शाताशीलपणे ते लिंगधारीउं मूलमांथीज उखानी नांखी ठे एहेलु

माटे वळी कोइ प्रकारनुं कांडक ज्ञान हसे तो पण ते ज्ञान कोइ कर
समर्थ नथी केम जे ए ज्ञान नथी ए तो ज्ञाननो आज्ञास जणा
हे माटे ते लिंगधारीउने ज्ञाननो गंध पण नथी ए वात सिरु थर.

टीका:—॥ यदुक्तं ॥

सुबहुं पि सुयमहीयं किं काही चरणविप्यहीणस्स ॥
अंधस्स जह पक्षित्ता दीवसयसहस्सकोमीवि ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही हे जे अतिशय घणुं एवुं ए
पण जे शास्त्रनुं जणवुं ते चारित्ररहित एवा पुरुषने शुं करी शकसे
कोइ पण नहि करी शके जेम आंधळानी आगळ सो हजार करीम
एवा पण दीवा प्रदीप्त कर्या पण ते अंधने उपकार जणी नथी तेवुं
चारित्रहीण पुरुषनुं जणवुं हे.

टीका:—क्व व्रतंदीक्षा॥ दीक्षोपादानेपि प्रत्याख्यानजंगाद-
क्षीकजाषणेन दीक्षाया अपार्थक्यापादानाद्गतं तेषांनास्तीति
शयदाह॥ खोएवि जो ससूगो अलिपिं सहसा न जासई किंवि॥
अहदिस्किउवि अलिपिं जासई तो किंच दिस्कोए ॥

अर्थ:—वळी ते लिंगधारीउने दीक्षा पण नथी केम जे
दीक्षा से हे तो पण पञ्चकाणनुं जागवुं तेथी तथा असत्यं जाषण
करवुं तेथी दीक्षानुं निरर्थकपणुं थाय हे ए हेतु माटे तेमने दीक्षा

नथी ते वात शास्त्रमां कही ठे जे लोकने विषे सारो पुरुष होय ते पण सहसात्कारे कांइ जूठुं न बोले ने अहो आ लिंगधारीए तो दीक्षा लीधी ठे तो पण जुठुं बोले ठे माटेए दीक्षावने शुं? कंइपण नहि. ए दीक्षा लीधी ते न लीधा जेवीज थइ इति जाव ॥

टीका:—अत्रचासकृतवशब्दोपादानेन लोके लोकोत्तरे च तत्तपःप्रभृतेस्तपस्त्वादिकं न संजवतीतिज्ञाप्यते ॥ तेनायमाशयः ॥ यदाकिलगृहिणोपिसंततं गृहारंजसंरंजरतत्वात् प्रमादजरनिर्जराअप्यन वगतसिद्धांततत्वाअपि कदाचित् प्रत्याख्यान जंगेनैवमनुत्प्यंते तदा सुतरां यतीनां सर्वसावध्ययोगविरतानां विदितागमसाराणां कथंचिद्धिरतिजंगे पश्चात्तापः प्रायश्चित्तग्रहश्च युक्तः येतुनिःशूकतया तांजंजतो मनाग्लज्जामपिनादधति तेषां नास्त्येव तपःप्रभृतीतिवृत्तार्थः २३ ॥

अर्थ:—आ जगाए वारंवारक्व शब्दनुं जे ग्रहण करवुं तेणे करीने लोकने विषे तथा लोकोत्तरने विषे ते लिंगधारीउनुं जे तप आदिक तेथकी तप आदिकपणुं संजवतुं नथी एम जणावे ठे. एटले ए लिंगधारीउनुं जे तप ते :निष्फल ठे अर्थात् एम जे तप नथी, व्रत नथी इत्यादि अर्थने क्व शब्द जणावे ठे ते हेतु माटे आ अजिप्राय प्रगट जणाय ठे जे ज्यारे गृहस्थ ठे ते पण निरंतर घरना आरंजने विषे मग्न ठे ते हेतु माटे प्रमादना समूहने विषे जरपुर बुकेला ठे ने नथी जाण्युं सिद्धांतनुं तत्त्व ते जेमणे एवा ठे तो पण क्यारेक पञ्चक्काणनुं ज्ञागवुं थाय तो तेणे करीने अतिशय परितप्त थाय ठे त्यारे सर्व सावध्य योगथी विराम पामेला ने जाण्यो ठे

આગમનો સાર તે જેમણે એવા યતિને તો કોઈ પ્રકારે વિરતિનો જંગ થયે સતે પશ્ચાન્નાપ થવો જોઈએ તથા પ્રાયશ્ચિતનું ગ્રહણ કરવું તે યુક્ત છે ને જે નિઃશૂકપણે તે તપઆદિકને જાગતા સતાલગાર માત્ર સજ્ઞા પામતા નથી માટે તે લિંગધારીઝને તપ આદિક કાંઈપણ નથી એ પ્રકારે આ ત્રેવીસમા કાવ્યનો અર્થ થયો. ॥ ૩૩ ॥

ટીકા:—શ્દાની તેષાં લોકોપહાસાદિપુરઃ સરં જિનપથપ-
રિપંથિત્વં વૃત્તદ્વયેન પ્રકટયન્નાહ ॥

અર્થ:—હવે તે લિંગધારીઝનું લોકમાં ઉપહાસાદિક થાય છે તે પૂર્વક જિનમાર્ગથી જે ઝલટાપણું છે તેને વે કાવ્યે કરીને પ્રગટ કરી કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

દેવાર્થવ્યયતો યથારુચિકૃતે સર્વર્તુરમ્યે મઠે
નિત્યસ્થાઃ શુચિપટ્ટતૂલિશયનાઃ સજ્ઞબ્દિકાઘાસનાઃ ॥
સારંજ્ઞાઃ સપરિગ્રહાઃ સવિષયાઃ સેષ્યાઃ સકાંક્ષાઃ સદા
સાધુવ્યાજવિટા અહો સિતપટાઃ કષ્ટં ચરંતિ વ્રતમ્ ॥૨૪॥

શ્લોકાદ્યુદ્ધત સોપહાસવચસઃ સ્યુઃ પ્રેક્ષ્યલોકાઃ સ્થિતિં,
શ્રુત્વાન્યેન્નિમુખાઅપિ શ્રુતપથાદૈમુખ્યમાતન્વતે ॥
મિથ્યોક્ત્યાસુ સુદૃશોપિવિભ્રતિ મનઃ સંદેહદોલાચલં,
યેષાં તે નનુ સર્વથા જિનપથ પ્રત્યર્થિનોમીતતઃ ॥ ૨૫ ॥

टीकाः—येषां स्थितिं प्रेक्ष्य लोकाः सोपहासवचसः स्युरि-
ति संबंधः ॥ कथमित्याह ॥ अहोइति विस्मये सितपटाः
श्वेतांबराः कष्टं दुष्करं चरंत्यनुतिष्ठंति व्रतं प्रवज्यां महदा-
श्चर्यमेतत् यत्सितपटाः कलावप्येवंविधं व्रतकष्टमनुजवंति ॥
नहि संप्रतितनैर्मानवैरद्वयसत्त्वैरेवंविधं कष्टं कर्तुं शक्यते ॥

अर्थः—जे लिंगधारीजनी स्थिति देखीने लोक जे ते उ-
पहासे सहित थाय ठे एटले ए लिंगधारीजनी हांसी करे ठे ए
प्रकारनो संबंध ठे ते कये प्रकारे करे ठे तो त्यां कहे ठे जे अहो
आतो मोटुं आश्चर्य जे आ श्वेतांबर यती लोक दुष्कर व्रत पाळे
ठे जे हेतु माटे कलिकाळमां पण आ प्रकारनुं दीक्षा कष्ट अनुभव
करे ठे एतो मोटुं आश्चर्य आ काळना अद्वय वळना प्राणी ए प्र-
कारनुं कष्ट करवाने नथी समर्थ यता.

टीकाः—अथच सर्वैरप्येवंरूपं व्रतं कर्तुं पार्यतएव सुखहेतु-
त्वादित्युपहासः ॥ अथ कथमेवमुपहासस्तेषां तैः क्रियतश्च्युत-
आह ॥ साधुव्याजेन यतिवद्वना विटाः खिजाः नामीसाधव-
स्तद्वृक्षाणायोगात् ॥ किंतु तद्व्याजेन विटाः सकलतद्वृक्षाणोपपत्तेः ।

अर्थः—ते कहेवामां आ प्रकारनो लोकनो अजिप्राय ठे
जे सर्व लोक पण आ प्रकारनुं व्रत करवाने समर्थज ठे केम जे
ए व्रत तो सुखनुं कारण ठे ए हेतु माटे. इत्यादि लिंगधारीजने
देखीने लोक हसे ठे वली कीये प्रकारे लोक लिंगधारीजनुं उपहास
करे ठे ते कहे ठे जे आतो साधुनो मश लक्ष्णे एटले उपरशी सा-

ધુનો વેષ બનાવીને જણાતા વિટ પુરુષ છે એટલે વેશ્યાપતિ છે જાવાર્ય જે હુચ્ચા, ડચ્ચકા, વઠેલ, વ્યજિચારી એવા એ પુરુષ છે પણ સાધુ નથી. કેમજે સાધુના લક્ષણમાંથી એકે લક્ષણ શ્રા લિંગધારીઝમાં દેખાતું નથી ત્યારે શું દેખાય છે તો કેવલ સાધુનું કપટ કરીને વર્તતા વ્યજિચારી પુરુષો દેખાય છે કેમ જે સમસ્ત વ્યજિચારી પુરુષોનાં લક્ષણ એમને વિષે પ્રત્યક્ષ દેખાય છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—તદેવાહ ॥ દેવાર્થવ્યયતો દેવગૃહાધિપત્યેન તદ્વિ-
ણસ્યતદ્ધીનત્વાત્ જિનવિસત્તવિનિયોગેન યથારુચિ રુચેઃ સ્વૈચ્છાયા
અનતિક્રમેણૈત્યવ્યયીજાવઃ સ્વમનોજિલાંષાનુરૂપ મિત્યર્થઃ કૃતે
નિષ્પાદિતૈ સર્વર્તુરમ્યે સંકલ્પવસંતાદિરૂપતાવિજ્ઞત્કાલવિશેષ
મનોહરૈ મઠે પ્રતીતૈ ॥

અર્થ:—તેજ કહી દેખાને છે જે લિંગધારીઝને દેવમંદિરનું
અધિપતિપણું છે તેણે કરીને દેવદ્રવ્ય એ લિંગધારીઝને સ્વાધીન છે
તે હેતુ માટે જે પ્રકારની પોતાની ઇચ્છા છે એટલે રુચિ છે તે પ્રકારે
કરાવેલો ને સર્વ વસંતાદિ ઋતુને વિષે મનોહર એટલે જે જે કા-
લમાં જે જે વસ્તુથી સુખ થાય તે પ્રકારે કરાવેલો જે સુંદર પ્રસિદ્ધ
મઠ તેને વિષે.

ટીકા:— તથાહ્યત્રજાલિકાશુભિરવિશચ્છિશિરચારુમારુત
વિહિતજીભ્રમીભ્રમપૃથુદવથુમથિતશરીરાપ્યાયનાનિ તુંગતા સંપા-
દિતસંચરિણુજનતોધ્ધૂતરથ્યારજઃસંપાતનાયનાનિ વાતાયનાનિ॥

અર્થ:—તે સુંદરપણું કહી દેખાને છે જે એ મઠને વિષે એ

टले पोताने रहेवाना स्थानने विषे आ प्रकारनां सुंदर जालीयां
मूकावे ठे. ते केवां ठे तो जे जालीआंना ठिडमांथी प्रवेश करतो
ने शीतल एवो जे सुंदर वायु तेणे करीने कर्यो ठे आकरा ग्रीष्म
ऋतुना घणा घामथी आकुल थतुं जे शरीर तेनी पुष्टि ते जेमणे
एवां ने वळी ते जालीआं केवां ठे तो मारगमां चालनार लोकोण
उमाकी जे रस्तानी रज ते जेम न पदे ए प्रकारे जेनुं ठंचापणुं
संपादन कर्तुं ठे एवां एटले देव ड्रव्यवके पोताने रहेवाना स्थानमां
उष्णकालमां सुख थवाने वास्ते जंची बारीओ तथा जालीओनो
ताळमेळ वनावे ठे इतिज्ञावः ॥

टीकाः—निरुद्धप्रावृषेण्यवरेण्यजस्रदपटलविगल्लदविरल्ल
सल्लधारासारा विचित्रचित्रशालिकासारा विटंकोटंकित
दंतकलजा वलज्जयः ॥

अर्थः—वळी वर्षाऋतुमां पोताना सुखने अर्थे ते जगाष्ट
सुंदर मेघयुक्ती पळतुं जे घणुं जल तेनी धाराजना कशिया रोकावाने
वास्ते उपर आवादनवाळां ठजां करावे ठे.

टीकाः—अजवन्प्रालेयकणसंवलितहैमनपवनस्पर्शालेशा-
निशीथिन्यामपि सुखप्रवेशा अपवरकदेशाः ॥ एवं च कथं
न सर्वचूर्णम्यता मठस्य ॥

अर्थः—वळी शियाळामां हिमना कणीयावके मिश्रित चः

યેલો જે અતિ શીતલ વા તેના સ્પર્શનો લેશ જેમાં ન થાય ને રા-
ત્રિણ પણ જેમાં સુખનો પ્રવેશ છે એવા જેમાં સુંદર ઝરુકા છે. એ પ્રકારનો
પોતાનો મઠ સર્વ કાઠમાં સુખકારી કેમ ન હોય.

ટીકા:—તથા ચ તત્ર નિત્યસ્થાઃ સતતવાસિનઃ ॥ સુવિ-
હિતાહિ દેવદ્રવ્યોપજોગ ઝયાદ્યતિનિમિત્તનિર્મિતત્વેન મહા-
સાવચત્વાચ્ચ મઠે ન વસંતિ કિંતુયાચિતે યાદૃશિતાદૃશિ પરશ્વહાવા-
વેવ તત્રાપિનાનવરતં વસંતિ ॥

અર્થ:—વઢી તે સ્થાનકને વિષે નિરંતર નિવાસ કરતા
એવા લિંગધારી છે ને સુવિહિત સાધુ જે તે તો દેવદ્રવ્યનો ઉપજોગ
થાય એ ઝયથકી યતિને નિમિત્તે નિપજાવ્યો છે એ હેતુ માટે ને
મહા સાવચપણું છે એ હેતુ માટે ત્યાં નથી વસતા ત્યારે ક્યાં વસે છે?
તો માગી લીધેલું જેવું તેવું પારકું ઘર તેને વિષેજ નિવાસ કરે છે
તેમાં પણ નિરંતર નિવાસ નથી કરતા.

ટીકા:—નિત્યવાસિત્વપ્રસંગાન્નિત્યવાસસ્ય ચ યતીનાં શ્રા-
દ્ધાદિપ્રતિબંધલાઘવાદિદેતુત્વેન પ્રતિષેધાત્ ॥

॥ યદુક્તં ॥

પન્નિબંધો લઘુયત્તં ન જણુવયારો ન દેસવિન્નાણં ॥

નાણારાહણ મેષ્ઠ દોસા અવિદ્યારપસ્કંમિ ॥

અર્થ:—કેમ જે નિત્ય નિવાસપણાનો પ્રસંગ થાય એ હેતુ માટે ને સાધુને શ્રાવકાદિકનો પ્રતિવંધ થાય તેથી લઘુતા આદિકની પ્રાપ્તિ થાય તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે જો સાધુ વિહાર ન કરે તો તે પક્ષમાં આટલા દોષ રહ્યા છે જે પ્રતિવંધ થાય તથા લઘુતા થાય તથા લોકોનો ઉપકાર ન થાય. તથા નાના પ્રકારના દેશનું વિજ્ઞાન ન થાય તથા આજ્ઞાનું આરાધન ન થાય.

ટીકા:—ઉચ્ચતવિહારસ્થૈવ મમકારાદ્યુદ્દેદનિમિત્તત્વેનાગ્નિ-
ધાનાત્ ॥ યદાહ ॥ અનિયયવાસો સમુચાણચરિયા અન્નાય ઉત્તં
પયરિકયાય ॥ અપ્પોવહી કલહવિવજ્જાણા ય વિહારચરિયા
ઇતિણંપસત્થા ॥

અર્થ:—જે વિહારના ઉચ્ચમી છે તેનેજ મમત્વનો નાશ થાય છે તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે મુનિને વિહાર ચર્યા કરવી તે પ્રશસ્ત છે એટલે વચાણવા યોગ્ય છે કેમ જે એક જગાએ નિયમાએ નિવાસ થઈ ન જાય તથા ઘણા ઘરની ગોચરી થાય તથા અજ્ઞાત ગોચરી થાય એટલે આપનાર તથા લેનાર પરસ્પર ઝઘઘે નહિ તથા શુરૂ અહાર મળે તથા પ્રતિરિક્તપણું થાય. એટલે સ્ત્રી પશુ નપુંસકે રહિત એવું સ્થાન મળે તથા અદ્ય ઉપધિ થાય તથા કલહનો ત્યાગ થાય એ સર્વગુણ મુનિને વિહાર કરતાં પ્રાપ્ત થાય છે.

ટીકા:—એતેતુ સાતલંપટતયા મઠે નિત્યકૃતસ્થિતયો
બિહસંતીતિ કથં ન જ્ઞવંતિ વિદાઃ।।તથા શુચયો નિર્મલાઃ પદ્મ:

લાઃ પટ્ટાંશુકસંવીતા હંસરુતાદિમયાઃ શય્યાવિશેષાઃ ॥ યદ્વા
પટ્ટાઃ શ્રીપર્ણાદિદારુનિર્મિતા સ્તાઃશયનંશયનીયં યેષાં તે તથા॥
સાધવોહિ કંબલાદિસંસ્તારક એવ શેરેતે ન પટ્ટતૂલ્યાદિષુ તાસાં
પ્રમાર્જનાદ્યશુદ્ધેર્વિજ્ઞાપાસાતશીલત્વવ્યંજકત્વાદ્લોકોપહાસદેતુત્વાચ્ચ॥

અર્થઃ—આ લિંગધારી તો સાતાસુખમાં લંપટ છે એ હેતુ
માટે મઠને વિષે નિત્ય નિવાસ કરી રહ્યા છે ને વિલાસ કરે છે માટે
એ વિટ પુરુષ એટલે વ્યજિચારી પુરુષ કેમ ન હોય વઢી નિર્મલ
સુંદર તલાઈડં જારે સારાં વસ્ત્રના ઝંગામે સહિત તરેહવારની શય્યાઝ
સુવાની સામગ્રીમાં જેમને દેખાય છે એવા અથવા શીશમ આદિક
કાષ્ટના પલંગ સુવાના જેમને છે એવા. નિશ્ચે સાધુ તો કાંબલી
આદિકના સંચારામાં સુવે છે પણ કાંઈ જારે જારે ગોદમાં તલાઈડં
પલંગ પાથરણાં વગેરેમાં સુતા નથી કેમ જે તેવી વસ્તુનું પૂજવું
શક્તિહીનું થઈ શકતું નથી માટે અશુદ્ધપણું રહે છે એ હેતુ માટે
તથા શોજાને જણાવનાર છે તથા સાતા સુખશીલપણાને જણાવનાર
છે એ હેતુ માટે તથા લોકોમાં ઉપહાસ થવાનું કારણ છે એ હેતુ માટે.

ટીકાઃ—એતેતુ તત્ર શયાના વિટત્વં પ્રકટયંતિ ॥ તથા
સન્નિવિદિકાચાસનાઃ ॥ શોજનગન્ધિકામસૂરકાદિવિષ્ટરજાજઃ ॥
ગન્ધિકાદ્યુપવેશને ચદોષા મુનીનાં પ્રાગ્વેક્તાઃ॥સારંજા મઠવાદિ-
કાકૃજ્યાદિમહાસાવચવ્યાપારકરણકારણપ્રવણાઃ સપરિગ્રહાઃ
ચૃદ્ધિવદ્ધાણિજ્યાદિપ્રયોજનને ધન્યધાન્યસ્નેહાદિજ્ઞાનસંગ્રહ
પરાયણાઃ ॥

અર્થ:—આ લિંગધારી તો પૂર્વે કહી એવી તલાશનાં સુધે
ઠે માટે પોતાનું વ્યજિચારીપણું પ્રગટ કહી આપે ઠે વઢી સારી ગા-
દીઝં જે મશરુ, મુખમલ, કીનખાપ, સાઢી, ગજીયાણી, સેલાં આ-
દિકની ગાદીઓ આસન તકીયા વગેરે વસ્તુનો ઉપજોગ કરે ઠે ને
મુનિયોને તો ગાદી આદિક આસન ઉપર બેસવાથી ઘણા દોષ લાગે
ઠે તે પૂર્વે કહ્યા ઠે વઢી તે લિંગધારીઓ આરંજ સહિત ઠે ઇટલે
મઠ તથા વાનીઓ તથા લેતી ક્રિયાદિક જે મહાસાવધ વેપાર તેનું
કરવું તથા કરાવવું તેને વિષે તત્પર ઠે વઢી તે લિંગધારીઓ પરિમહ
સહિત ઠે ઇટલે ઇહસ્થની પેઠે વેપાર આદિક પ્રયોજનને કારણે
ધન તથા ધાન્ય તથા સ્નેહ ઇટલે ધી, તેલ, દિવેલ ક્રિયાદિક વસ્તુ
તથા પાત્ર તે સર્વનો જે સંગ્રહ કરવો તેને વિષે તત્પર ઠે ॥

ટીકા :—સવિપયાશ્ચકુરાદીંદ્રિયાનુકુલનર્તકીદર્શનતાંબૂ-
લાસ્વાદનચંદનાચંગરાગગંધર્વગીતશ્રવણાદિવિષય સતતાનુષક્ત
ચેતસઃ ॥ સેષ્યા વિષયાસક્તત્વાત્કામુકવત્ ॥ સ્વાન્નિમતાં યો-
પિતમન્યેન સાર્દ માલાપાદિ વિદધાનામવેદ્ય તં પ્રત્ય-
ક્ષમાજ્ઞાજઃ ॥

અર્થ:—વઢી તે લિંગધારીઓ વિષય સહિત ઠે ઇટલે નેશ્ર
આદિક ઇંદ્રિયોને અનુકુલ ઇટલે ઇંદ્રિયોને આનંદકારી જે નાટિક
કરનારી સ્ત્રીઓ તેનું જે દેખવું તથા તાંબૂલનું જક્ષણ કરવું તથા
ચંદનાદિકનો અંગરાગ કરવો તથા ગંધર્વનું ગીતગાન સાંજલવું ક્રિ-
યાદિક જે વિષય તેને વિષે નિરંતર આસક્ત ઠે ચિત્ત તે જેમનું ઇવા
વઢી તે લિંગધારીઓ ઇર્ષ્યા સહિત ઠે ઇટલે કામી પુરુષની પેઠે
વિષયાસક્ત ઠે ઇ દેતુ માટે પોતાની માનેલી સ્ત્રી તેને વીજા પુરુષની

संघाथे आलाप संलापादि करतां देखीने ते प्रत्ये कृमावाला न थता
एटले इर्या करता एवा.

टीकाः---सकांक्षाः संजोगविलासाज्यासात् प्रतिक्षणं
नवनवोपजायमानरिरसोत्कलिकाः ॥ आरंजादयश्चयतीनां बहु-
दोषत्वादनेकधानिषिद्धाएव सदा सर्वदा ॥ विषयाणांमनादिज-
वाज्यासात्कदा चित्सन्मुनेरपि कस्यापिचेतो विकारमात्रं प्रा-
दुष्यात् ॥

अर्थः—वली ते लिंगधारीओ आकांक्षाए सहित ठे एटले
संजोग करवानो तथा विलास करवानो अज्यास ठे ए हेतु माटे
क्षणे क्षणे नवी नवी रसवानी इच्छाओ जेमने उठे ठे एवा साधुने
आरंज आदिकनो अनेक प्रकारे निषेध ठे केमके एमां बहु दोष-
पणुंज ठे ए हेतु माटे निरंतर विषयनो अनादि कालनो अज्यास
ठे ए हेतु माटे क्यारेक कोइ पण सारा मुनिना चित्त प्रत्ये पण
विकार मात्रने प्रगट थवापणुं ठे माटे पुर्वे कथां जे कारण ते मुनिने
सेववा योग्य नथी.

टीकाः—यदुक्तं ॥

नवि अस्थि नविय होही पाएणं तिहुयणंमि सो जीवो ॥
जो जुवणमणुपत्तो विचाररहिउं सया होइ ॥

अर्थः—ते बात शास्त्रमां कही ठे जे एवो कोइ जीव प्रण
जगमां बहुधा नथी तथा थइ पण नहि जे यौवन अवस्था पामीने

विकार रहित सदाकाल एटले निरंतर होय ॥

टीकाः—ननु सर्वदा ॥ तदैव तेषां ज्ञानांकुशेन स्वचित्त-
माकृष्य मिथ्यादुःकृतादिप्रायश्चित्तप्रतिपत्तेः ॥ एतेतु एगागिय-
स्स दोसा, इत्थी साणे तहेव परिणीए ॥ जिस्सविसोहिमहवय त-
म्हासविइज्जाए गमणमित्याद्यागमनिजिस्सैकाकिविचरणादिनाऽ
त्युच्चंखलतयाच सदैव मन्मथविकारजाज इतिसाधूक्तं साधु
व्याजविटा इति ॥ २४ ॥

अर्थः—माटे ज्ञानरूपी अंकुशवक्त्रे पोताना चित्तनुं आक-
र्षण करी मिथ्या दुःकृत आदिक प्रायश्चित्तनुं अंगीकार करवुं तेने
सदाकाल अणकरतो एहवो. आ लिंगधारी निरंतर काम विकारनेज
जजे ठे केम जे शास्त्रमां निपेध कर्युं एवुं जे एकाकि विहार करवा-
पणुं इत्यादिकने अतिशय उत्तुंखलपणे एटले मदोन्मत्तपणे करे ठे
ते एकाकि विहार उपर शास्त्रनुं वचन जे एकाकि विहार करनारने
स्त्री संबंधी तथा श्वान एटले कुतरां सम्बन्धी तथा शत्रु सम्बन्धी
दोष उत्पन्न थाय ठे तथा जिज्ञानी शुद्धि यती नथी तथा महाव्रतनो
जंग थाय ठे माटे एकाकि विहार करवानो त्याग करवो माटे जे
लिंगधारीउने.साधुना सिपथी जणाता व्यभिचारी पुरुष कदा ते
वात युक्त ठे. ॥ २४ ॥

टीकाः—इति उक्तप्रकाराणि आदिशब्दा दन्यान्यप्येवं
प्रायाणि विम्वनाव्यंजकानि वचांसि गृह्यन्ते ॥ ततश्च इत्यादी

ન્યુદ્ધતાનિ बहुजनवदनस्य मुद्रयितुमशक्यत्वान्निःशंकतयो
झटानि सर्वत्राऽस्खलितानीतियावत् ॥

અર્થ:—એમ પૂર્વે કહ્યાં એવાં આદિ શબ્દથી બીજાં પણ બ-
હુધા એજ પ્રકારનાં વિઠંબણાને જણાવનારાં વચન ગ્રહણ કરીએ ઢીએ
તે હેતુ માટે ઘણા ઉદ્ભૂત લોકનાં વચન થાય છે કેમજે બહુ લોકના
મુખને રોકવા નથી સમર્થ થતા માટે નિઃશંકપણે અતિશય પ્રસિદ્ધ
કોઈ જગાએ સ્ખલના ન પામતાં એવાં લોકનાં વચન એ લિંગધારી-
ઝને દેખીને ઉત્પન્ન થાય છે.

ટીકા:—સોપહાસાન્યુત્પ્રાસજ્ઞાંજિ વચાંસિ વચનાનિ येषां
ते तथास्युर्नवेयुर्लोकाः प्राकृतजनाः कुतीर्थिकजाविताश्च जैन
पथमत्सरिणः प्रेक्ष्य साक्षात्कृत्य येषामिति पदं तूर्यपादस्थितं
सकलं वाक्यंदीपयति ॥ तेन येषां स्थिति मित्यादि संबध्यते ॥

અર્થ:—ઘટલે જે લિંગધારીઝને સાક્ષાત દેખી કુતીર્થની
જેમને જાવના વઢગી છે એવા પ્રાકૃત મત્સરી લોક ઉપહાસ સહિત
છે વચન તે જેમનાં એવા થાય છે યેષાં એ પદ આ કાવ્યના ચોથા
ચરણમાં રહ્યું છે પણ સકલ વાક્યને દીપાવે છે તે હેતુ માટે જે લિં-
ગધારીઝની અઘટિત સ્થિતિ દેખીને લોક ઉપહાસ કરે છે એમ
સંબંધ થાય છે.

ટીકા:—स्थितिं यत्यनुचितमसमंजसमाचारं ॥ स्वरूपेणैव
तावन्मत्सरिणः सर्वस्याप्युपहासंकुर्वन्ति किंपुनः संप्रति निरतिश-

यस्य जिनशासनस्य तत्रापि लिंगिनां तथारूपं वैशसव्यवहारं
वीक्ष्य कथंकारं न कुर्युरित्यर्थः ॥

अर्थः—मत्सरि पुरुष पोताना स्वजावेज पोतानी मर्यादाने
न घटतो एवो आचार देखीने सर्वनुं उपहास करे ठे तो सर्वोपरि
जे जिनशासन तेनुं वर्तमानकाले उपहास करे तेमां तो शुं कहेवुं
तेमां पण लिंगधारीउनो ते प्रकारनो हिंसक व्यवहार देखीने केम
उपहास न करे एटलो अर्थ ठे.

टीकाः—तथा श्रुत्वाआकर्ण्य येषां स्थितिं अन्ये अपरेऽ
त्रिमुखाः शेषदर्शनेज्यः सकलोपपत्तिकलितमिदं जैनदर्शनं
यतयोप्यत्रदर्शने शांतात्मानः क्रियानिष्ठा श्रोतृपक्ष्यन्ते ॥ ततोऽ
स्माकमपीदमंगीकर्तुं मुचित मिति चेतसाच्युपगमविषयीकृत
जिनशासना स्तेपि आसतां तदपरइत्यपेरर्थः ॥

अर्थः—बळी जे लिंगधारीउनी स्थिति देखीने बीजा पण
एटले जैन दर्शनने सन्मुख थयेला लोक पण विमुख थाय ठे एम
आगळ संबंध ठे ते एम जाणता हुता जे सर्व दर्शनथी सकळ
कळानी सिद्धिये सहित आ जैन दर्शन ठे केमजे आ दर्शनमां
यति पण शांत चित्तवाळा ठे तथा क्रियानिष्ठ देखाय ठे ए हेतु
माटे अमारे पण आ दर्शन अंगिकार करवुं घटित ठे एम पोताना
चित्तवके जिन शासननो अंगिकार करीने रखा एवा पण जे लोक ते
विमुख थाय ठे तो बीजा थाय एमां ते शुं कहेवुं एम अपि श-
ब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—श्रुतपथाज्जैनसिद्धांतमार्गात् वैमुख्यं एतावं-
तमनेहसं वयमज्ञाः स्याम यदेतदेव तात्त्विकं धर्मदर्शनं निर-
पवादं ॥ परंयत्राप्येवंविधासदाचारकारिणो विलोक्यन्ते ॥
तदात्मनेन ताम्रहिरन्मयालङ्कारदेशीयेनांतर्निः सारेण बहिर्मा-
त्रिमनोहरेण ॥ सर्वथा प्राक्स्वीकृत भेदास्माकं दर्शनं श्रेयः॥
अहो जैना अन्यथावादिनोऽन्यथाकारिण इत्यादिवचनसंदर्भेण-
पराङ्मुखत्वं सर्वथा बहिर्ज्ञावमिति यावत् आतन्वते दर्शयति ॥

अर्थः—जिनना सिद्धांत थकी विमुखपणुं शी रीते पामे
हे तो ते कहे हे जे अमो आटला काल सुधी अज्ञानीज हता जे
हेतु माटे अमो जाणता हता जे निर्वाध यथार्थ धर्म दर्शन तो
आज हे पण जे दर्शनने विषे आ प्रकारना असत् आचरण करना-
रा लिंगधारीज देखाय हे माटे ए दर्शनवमे सयुं आतो उपरथी
सोनाए रसेलुं तांबाना आचूषण जेवुं मांहेथी निःसार हे केवल
बारणेथी मनोहर जणातुं आ जैन दर्शन हे माटे सर्वथा पूर्वे अंगि-
कार करेलुं आपणुं दर्शनज सारुं हे अहो आतो मोटुं आश्चर्य जे
आ लोकतो बोले हे जुहुं ने करे हे जुहुं इत्यादि वचनना समुहने
कहेता सता सर्वथा जैन दर्शनथी बहिर्ज्ञाव एटले जैन दर्शननो
त्याग करी देखावे हे.

टीकाः—तथा येषां मिथ्योक्त्या मृषावचनेन ॥ तेहि
स्वलिताचारत्वेन सर्वशंक्रितत्वात् असमंजसचेष्टितं प्रति केन
चित् पृष्टा स्संतो मलिम्बुचवदलीकं ज्ञापते ॥ यथा कएवमाह ॥
नवयमेवंविधकारिण इति ॥ ततश्च प्रत्यक्षोपलक्षितदोषापह

વાત્તાદશામેવ વાહુલ્યેન દર્શનાચ્ચ કિમિત્યાહ ॥

અર્થ:—વઢી જે લિંગધારીનના મિથ્યા વચને કરીને સંદેહ
ઉત્પન્ન થાય છે એમ આગલ સંવંધ છે તે લિંગધારીન મિથ્યા બોલે
છે તે કહે છે કેમજે નિશ્ચે તે પુરુષો પોતાના આચારથી ઋષ્ટ છે એ
હેતુ માટે એમને દેહીને સર્વને શંકા ઉપજવાપણું રહ્યું છે એ હેતુ
માટે કોઈ ન કરવાનું કામ કરેલું દેહીને કોઈ પુરુષે પુઠે સતે ચો-
રની પેઠે જીતું બોલે છે જે કોણ એમ કહે છે અમો એ પ્રકારનું ક-
રીએ એવા નથી. ત્યાર પછી પ્રત્યક્ષ દીગો ને ઝંઝવ્યો એવો જે દોષ
તેને ઝંઝવ્યો એ હેતુ માટે તથા તે લિંગધારીન મધ્યે બહુધા તે પ્ર-
કારનું ઓઝવવાપણું દેખાય છે એ હેતુ માટે શું થાય છે તે કહે છે.

ટીકા:—સુદ્દશોપિ સમ્યગ્દૃષ્ટયો જિનમતાંતઃસ્થાઅપિ
પ્રાયશઃ કિંપુનરન્યશ્ચત્પેરર્થઃ ॥ વિઙ્ગિતિ ધારયંતિ કુર્વંતીતિયા-
વત્ મનશ્ચેતઃ સંદેહશ્ચંદંકિમેવમન્યથાવેત્યુજ્જયકોટયુલ્લેખ્યન
વધારણજ્ઞાનં સપૈવૈકત્રાનવસ્થિતરૂપત્વસાધર્મીદોલા પ્રેક્ષા ત-
યા ચલ મેકત્રઃસ્થાસ્તુ ॥ યથાદોલારૂઢં વસ્તુ તસ્યાશ્ચલત્વા-
ચ્ચલમેવં સુદ્દશામપિમનઃ ॥

અર્થ:—જે સમકિત દૃષ્ટિઝં જિન મતમાં રહ્યા છે તે પણ
સંશયનું ધારણ કરે છે તો બીજાને સંશય થાય તેમાં તે શું કહેવું
અપિ શબ્દનો અર્થ છે. એટલે તે લિંગધારીનનું મિથ્યા વચન સાંજ-
ઢીને સમકિતી પુરુષોનું મન પણ સંશય કરે છે જે શું આમ હશે કે
બીજે પ્રકારે હશે એમ બે પ્રકારના તર્કબળે નિશ્ચય રહિત જે જ્ઞાન

તેને સંદેહ કહીએ. તેહિજ એક જગાએ રહેતો નથી માટે હિંદોલા સમાન ચંચલ છે. એક ચંચલ વસ્તુને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચલજ કહીએ. જેમ હિંદોલો ચંચલ છે તો તેને વિષે રહી જે વસ્તુ તે ચંચલજ હોય તેમ સંદેહનું સ્વરૂપ ચંચલ છે તો તેને પામેલું સમકિત દૃષ્ટિર્જનું મન તે પણ ચંચલજ હોય.

ટીકા:—પૂર્વહ્યસ્માન્નિર્જનમતં વાક્યક્રયયો રવિસંવાદિ સ્વરૂપં ધર્મકથાદિષ્વાર્કર્ણિત મિદાનીત્વંશેનાપિ ન તથોપલ્લખ્યતે॥ તત્કિમિદં વાસ્તવમવાસ્તવં વેતિ સંદેહાધિરૂઢત્વાન્ન જૈનમતે ડ્રઢીમાનં નિવધ્નાતિ॥ અથવા સંદેહને. કરણજૂતેન દોલાવચ્છલં॥ તાત્પર્યં તુ પૂર્વવત્ ॥ યેષાં નામજૈનાનાં તેઽમી સંપ્રતિ સર્વત્રપ્રસૂ- તત્વાત્પુરોવર્તિનઃ નન્વિત્યક્ષમાયાં પાર્શ્વવર્તિસુહૃદામંત્રણેવા ॥ સર્વથા સર્વેઃ પ્રકારૈર્જિનપથપ્રત્યર્થિનો જગવન્મતપ્રત્યનીકાન- તુ કેનાપિ પ્રકારેણ તદનુકૂલાઅપિ ॥

અર્થ:—તે શી રીતે તો તે એમ કહે છે જે પૂર્વે તો અમોએ જૈન મત જે તે વાણિ તથા ક્રિયા તેને વિષે વિસંવાદ રહિત છે સ્વરૂપ જેનું એવું ધર્મ કથાદિકને વિષે સાંજલ્યું હતું એટલે જેવું વાણી- એ કહે છે તેવુંજ ક્રિયાવચ્ચે દીઠામાં આવે એવું જૈન મત છે એમ સાં- જલ્યું હતું પણ હાલમાં તો અંશ માત્ર પણ તેમ દેખાતું નથી. એટલે મુખે વોલે છે જુઠું ને ચાલે છે જુઠું માટે વિસંવાદિ જૈન દર્શન જણાય છે તે માટે આ તે શું વસ્તુતાએ એમજ છે કે નથી. એ પ્રકારના સંદેહ ઉપર મન ચકેલું છે માટે જૈન મતને વિષે સમકિત દૃષ્ટિયોવાલાનું પણ મન દટપણે બંધાતું નથી અથવા સંદેહ કરીને સમકિત દૃષ્ટિ-

उनुं पण मन हिंदोलानी पेठे चंचळ थाय ठे ने एमां तात्पर्य तो पूर्वनी पेठे जाणवुं जे नाम मात्र जैनी ठे ते सर्व जगाए प्रसरेला ठे ए हेतु माटे आ समीप रहेला एम प्रत्यक्ष निर्देश कर्यो ? ननु अव्ययनो अक्षमारुप अर्थ ठे एटले अमो ए विपरितपणाने सहन करता नथी अथवा पासे रहेला मित्रोनुं संबोधन कहेनारो ननु शब्द जाणवो ए लिंगधारीउ तो सर्व प्रकारे जिनमार्गना वैरी ठे एटले जगवंतना मार्गना शत्रु ठे पण कोइ प्रकारे जिन मार्गने अनुकूल नथी.

टीका :— जैनदर्शनोपहासतदजिमुखवैमुख्यापादनादि-
ना जिनसाशनानुपचयहेतुत्वेन वस्तुतस्तेषां तदुच्चेदकत्वात् ॥
येषांचापराधेन शशधरकरविशदे जगवच्चासने लोकोपहासवि-
पर्यासादयो दोषाः प्रादुःष्यंति तेऽनंतसंसारिणः सिद्धांति प्रति-
पादिता महापापीयस्त्वात् ॥

यदुक्तं ॥

दोसेणजस्त अयसो आयासो पवयणेय अगहणं ॥
विप्परिणामो अप्पच्चओयकुञ्जाय उप्पज्जे ॥
पवयण मणुपेहंतस्स निरुद्धंस्सतस्स लुरुस्स ॥
बहु मोहस्स जगवया संसारोणंतओज्जणिओ ॥
तत इत्येतत्पदमग्रे वृत्तादौ संज्ञं त्यत इति वृत्तद्वयार्थः ॥१५॥

अर्थः—उलटा जैन दर्शननुं उपहास करावनारा ठे ने जे

જિન દર્શનને સત્સુખ થયેલા છે તેમનું વિસુખ પાણું કરતું ઇત્યાદિ
 વેષે કરીને જિન શાસનની હાનિ કરવાના કારણિક છે માટે વસ્તુ-
 ત્તાએ એ લિંગધારીનું જિન મતના ઉદ્દેશક છે કેમજે જે લિંગધારીનના
 અપરાધે કરીને ચંદ્રમાના કિરણ સરખું ઝગઝગું જિન શાસન તેને
 વિષે લોક ઉપહાસ કરે તથા જિન માર્ગથી વિપરીતપણું પામે ઇત્યા-
 દિક દોષ પ્રગટ થાય છે તેથી સિદ્ધાંતને વિષે એવા પુરુષો અનંત સં-
 સારિક કહ્યા છે કેમજે અતિશે મહા પાપી છે એ દેતુ માટે.

ટીકા:—સાંપ્રતં કુપથવર્તિનાં વિધિપથં પ્રત્યૈકાંતિકી-
 માત્યંતિકીં નિરુપમાં ચ મનસોદુષ્ટતા મુપલક્ષ્યતદુત્પાદં ચેતર-
 જનમનઃ કારણ સામગ્ર્યા અસંજાવયં સ્તદ્વિલક્ષણાંતદુત્પાદકા-
 રણસામગ્રીં સંજાવનાદ્ધારેણાહ ॥

અર્થ:—હવે કુમાર્ગમાં વર્તનાર એવા લિંગધારીનના મનની
 વિધિ માર્ગ પ્રત્યે એકાંતપણે અતિશય ઉપમાયે રહિત જે દુષ્ટતા
 ઘટલે દુષ્ટપણું તેને देखીને એ પ્રકારનું દુષ્ટપણું બીજા લોકના મન-
 રૂપી સમસ્ત કારણ તે થકી સંજાવતું નથી એમ ધારીને એ પ્રકારનું
 દુષ્ટ મન થતું તેની કારણ સામગ્રી કોઈ પ્રકારની વિલક્ષણ સંજવે
 છે એવી સંજાવના કરતા સત્તા ગ્રંથકાર સંજાવના દ્વારવકે એ લિંગ-
 ધારીનના મનની દુષ્ટતાને કહે છે ઘટલે એકાંતપણે અતિસેજ વિધિ
 માર્ગના દેશી એવા એ લિંગધારીનના મનની ઉપમા રહિત જે દુષ્ટતા
 તે શી શી વસ્તુ જેઠી થઈને નિપજી છે એમ તર્ક કરતા ગ્રંથકાર
 કહે છે ઇતિજાત્રઃ ॥

॥ मूल काव्यम् ॥

सर्वैरुत्कटकालकूटपटलैः सर्वैरपुण्योच्चयैः
सर्वव्यालकुलैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहैः ॥
नूनं क्रूरमकारि मानसममुं डुमार्गमासेडुषां
द्वौरात्म्येन निजधनुषां जिनपथं वाचैषसेत्युचुषां ॥ ७६ ॥

टीका:—ततः शब्दस्य प्राक्तनवृत्तस्थस्येह संबंधात्तेन य-
तोऽमी सर्वथास्तत्पथं प्रति दुष्टचेतसस्ततस्तस्माद्धेतोः किंमि-
त्याह ॥ नूनमिति संज्ञावनायां । अहमेवंसंज्ञावयामि ॥ यावंत्य-
तिदुष्टवस्तूनि जगति संति तावद्भिर्दुमार्गमासेडुषां क्रूरं मान
समकारीति संबंधः ॥

अर्थः—पूर्वना काव्यमां ततः ए शब्द रहेलो ठे तेनो आ
जगाए संबंध ठे तेणे करीने जे हेतु माटे ए लिंगधारीउं सर्व प्रकारे
सन्मार्ग प्रत्ये दुष्ट चितवाळा ठे. ततः कहेतां ते हेतु माटे शुं थुं
ते कहे ठे जे हुं एम संज्ञावना करुं हुं के जे जेटली दुष्ट वस्तु ज-
गतमां ठे तेदली वस्तुवरे दुष्ट मार्गने पामेला एटले उन्मार्गे चा-
खनारा एवा लिंगधारीनुं क्रूर एटले महा आकरुं दुष्ट मन कथुं
ठे. एटले निपजावुं ठे एम संबंध ठे.

टीका:—कथमन्यथा तन्मनसोऽतीव क्रूरता ॥ इतर जन
मनः साधारणकारण सामग्रीतस्तदनुपपत्तेः कारणानुरूपत्वात्
कार्यस्य ॥ नहि न्यग्रोधवीजान्पिचुमंदं प्ररोहः ॥ कैस्तेरित्याह ॥

સર્વેઃ સકલૈસ્તકટકાલકૂલપટલૈ નૂતનત્વાદત્યુગસંયોધાતિ
 વિષજેદસમૂહૈઃ ॥ એક દ્વિત્રયાદિજિરનુત્કટૈશ્ચકાલકૂટશકલૈ
 સ્તત્પટલૈ વા તાદૃક્ કૂરમનસોજનયિતુમ શક્યત્વાદેવમુક્તં ॥
 એવ મુત્તરપદેષ્વપિ યોજ્યં ॥

અર્થઃ—જો અતિશે કૂર વસ્તુવને તે લિંગધારીતનું મન ન
 નિપજાવ્યું હોત તો તેમના મનની અતિશેજ કૂરતા ક્યાંથી હોત,
 કેમજે બીજા લોકના મનને સાધારણ સામગ્રી હોત તો ઇટલે જે
 વસ્તુથી બીજા લોકનું મન નિપજ્યું છે તેજ વસ્તુ સામગ્રીથી એ
 લિંગધારીતનું મન નીપજ્યું હોત તો આ પ્રકારની જે અતિશય કૂ-
 રતા તે ન હોત માટે જેવું કારણ હોય તેવુંજ કાર્ય થાય છે. કારણ-
 ના ગુણ કાર્યમાં આવે છે જેમકે વરુના બીજથી લીંબુમાનો અંકુર
 નીપજતો નથી. હવે કીયા કીયા તે કારણ જેથી એ લિંગધારીતનું
 મન નીપજ્યું છે તેને કહે છે જે સમસ્ત આકરાં જે કાલકૂટ જેરનાં
 દલીઆં તેણે કરીને નવું ને અતિશે આકરં ને તત્કાલ નાશ કરે એવા
 જે વિષ તેના જે જ્વેદના સમૂહ તેણે કરીને અતિશય આકરાં જે ન
 હોય એવાં જે જેર તથા એક, બે ને ત્રણ આદિક જે કાલકૂટ જેરના
 કરુકા અથવા દલીઆં તેણે કરીને તે તે પ્રકારનું કૂરપણું નીપજા-
 વું અશક્ય છે ઇટલે અતિશે કૂરપણું થઈ શકતું નથી માટે સમ-
 સ્ત કાલકૂટ જેર લક્ષને એ લિંગધારીતનું મન ઝરપત્ર થયું છે જેથી
 તેને વિષે અતિશેજ કૂરપણું જણાય છે માટે સર્વ પદનું ગ્રહણ કર્યું
 છે, એમ આગળનાં પદને વિષે પણ યોજના કરવી ઇટલે જોમ્બું.

ટીકાઃ—સકલ કાટકૂલપટલૈરેવ કેવલૈઃ પ્રકૃતમનસઃ
 કર્તુમશક્યત્વાદપુણ્યોચ્ચૈરિત્યાદિ વાક્યાવતારઃ ॥ તતઃ સર્વૈ

रखिलै रपुण्योच्चयैः पापराशिजि सर्वव्यालकुलैरशेषाशीविष
संदोहैः समस्तविधुराधिव्याधिदुष्टग्रहैः कृत्स्न व्यसनचेतः
पीमागदमंगलादिपापग्रहैरे निरखिलैर्दुष्टैरेकसामग्रीज्ञावेन
संज्ञूय कूरं सन्मार्गधातुकं मानसं चेतः अकारि निर्ममे ॥

अर्थः—समस्त कालकूट केरना समूहवनेज केवल ए लिंग-
गधारीजना मननी कूरता करवाने असमर्थपणुं ठे ए हैतु
माटे पापना समूहवने निपजाव्युं ठे वली एटलाजवने अतिशय
कूरन थयुं त्यारे समस्त सर्पना समूहवने निपजाव्युं ए प्रकारे आग-
ल आगल वाक्य जे जे कह्यो ठीए तेनो अवकाश जाणवो. ते
माटे समस्त पापना समूहवने निपजाव्युं ठे तथा समस्त महा केरी
सर्पना समूहवने निपजाव्युं ठे तथा समस्त कष्ट तथा समस्त म-
ननी पीमा तथा समस्त रोग तथा पापग्रह ए सर्व अति दुष्ट सा-
मग्री एकठी करीने ए लिंगधारीजनुं सारा मार्गने हणनारुं मन
निपजाव्युं ठे.

टीकाः—कूररूपस्य मनसो निर्माणं विधेयमत्र एतेनास्य
मनस इतरमनोज्ञः साजात्यमपि निरस्तमित्येतदपि संज्ञावया-
मि । इतरमनोविलक्षणसामग्रीजन्यत्वेन वैजात्योपपत्तेः ॥
नहि मृतपिंरुदंकादितंतुवेसादि विसदृशसामग्रीजन्योपपत्तेः
पटयोः साजात्यं नाम ॥ तथाच तन्मनसः कदाचिदपि न भुञ्ज
जावतापिचिः ॥ नहि जूनिवस्य शर्कराजावः शिद्विपशतेनाप्यापा-
दयितुं शक्यते ॥ तत्कस्यदेतोः स्वस्वसामग्र्या विजातीय तथैव
तयोस्तैपत्ते रिति ॥

अर्थः—आ जगाए ए लिंगधारीजनुं मन कूररूप निपेजा-
वेखुं ठे एम स्थापन कर्युं तेणे करीने ए मननुं बीजा लोकना मननी
साथे संजातिपणुं हतुं एटले सरखापणुं हतुं ते पण निवारण कर्युं
माटे एम पण संजावना करुं हुं जे बीजा लोकना मनथी कोइ वि-
लक्षण सामग्रीवके ए मन उत्पन्न थयुं ठे माटे विजाति ठे, केम जे
मृत्तिकांनी पिऊ तथा दंरु इत्यादि कारणथी घट उत्पन्न थाय ठे.
तथा तातणा तथा तेमनी मेळवणी करनार काष्ठ इत्यादि सामग्री
वके पट उत्पन्न थाय ठे ते वेनी कारण सामग्री जुदी जुदी ठे तो
तथी उत्पन्न थयुं जे कार्य ते पण जुडुं जुडुं ठे विजाति ठे पण सं-
जाति नथी एटले सरखां नथी एटले मृत्तिकादिकथी पट उत्पन्न
थता नथी ने तातणावके घट उत्पन्न थता नथी ने घटने पट न क-
हेवाय, ने पटने घट न कहेवाय निश्चे तेम ते लिंगधारीजना मनने
क्यारे पण शुद्ध ज्ञावनी प्राप्ति थती नथी. केमजे सैकनों प्रकारनीं
चतुराई करे तो पण करीआतानीं साकर करवाने समर्थ न थवाय.
माटे पोतपोतानी सामग्रीथी विजातिपणे लिंगधारीनुं मन तथा
लोकनुं मन ते कया हेतुथी सरखापणे जाणीए 'अपितु' कोइ कार-
णथी जेणाय एम नथी एटले काळकूटादि सामग्री थकी उत्पन्न
थयेलुं जे लिंगधारीजनुं मन ते लोकना मन जेहुं केम कहेवाय
इति ज्ञावः ॥

टीकाः—अथवा मनःसिद्धमेव ॥ तस्य तु कूरत्वं विधेयं ॥
तच्च कालकूटादिभिः साध्यं ॥ अथास्मिन्पक्षे कूरत्वस्यौ-
पाधिकत्वात् अपागमप्रसंगो वल्गादिषु महारंजनरागस्य तथा
वर्णनादितिचेत न उपाधिकस्यापि धर्मस्य कयाचित्सामग्र्या जस्य

મોનસ્યાનંપગમદર્શનાત્ ॥ યથા પટ્ટાંશુકાદિષુ નીલીરાગસ્યૌષા-
ધિકસ્યાપિ ન કંદાચિદપગમ ઇતિ ॥ તદુપપન્ન મેતન્નૂનં ક્રૂરમ-
કારિ માનસમિતિ ॥

અર્થઃ—અથવા લિંગધારીઝના મનને વિષે પોતાની મેળે
ક્રૂરપણું સિદ્ધજ છે કેમ જે તે મનને ક્રૂરપણું જે તે તો વિશેષણ
રૂપ છે એટલે લિંગધારીનું મન કેવું છે તો ક્રૂર છે એ પ્રકારના વિશે-
ષણે સહિત છે તે કાલકૂટાદિ જે હેતુ તેણે કરીને સાધ્ય છે એટલે
અનુમાન પ્રયોગે કરીને સાધવા યોગ્ય છે, હવે એ પદ્ધતિ વિષે ક્રૂરપ-
ણાંને ઉપાધિપણું છે એ હેતુ માટે ક્રૂરપણાને નાશ પામવાનો પ્રસંગ
થશે જેમ વલ્લાદિકને વિષે ખારે રંગનો નાશ થાય છે તે પ્રકારે ક્રૂર-
પણાનો નાશ પ્રાપ્ત થશે ત્યારે એ અનુમાન પ્રયોગ છોટો થશે. કેમ
જે જે હેતુ ઉપાધિ સહિત હોય તે છોટો થાય છે માટે એમ જો
તમે આશંકા કરતા હો તો તે ન કરવી કેમ જે ઉપાધિ સંબંધી જે
ધર્મ તેને પણ કોઈ પ્રકારની સામગ્રીવળે ઉત્પન્ન થવાપણું છે તેનો
નાશ નથી થતો. એમ પ્રત્યક્ષ દેખવામાં આવે છે એ હેતુ માટે જેમ
કોઈ વસ્ત્રાદિકને વિષે ગલીનો રંગ જો પણ ઉપાધિ છે તો પણ ક્યારેય
નાશ નથી થતો એ ન્યાયે કરીને લિંગધારીઝનું મન કાલકૂટાદિવળે
ક્રૂર થયું છે તે કોઈ દિવસ નાશ પામે એવું નથી માટે એ વાત સિદ્ધ
થઈ જે લિંગધારીઝનું મન કાલકૂટાદિકવળે નિપજેલું છે માટે અ-
તિશય ક્રૂર છે.

ટીકાઃ—અમું પ્રત્યક્ષં ડુર્માર્ગં કુપથં આસેહુપામચ્યુપેયુ-
ષાં ॥ સિંગિતાં તદ્ગત્કાનાં ચેતિશેયઃ ॥ નતુ જવતુતેષાં ક્રૂરમન

સ્તથાપિ કિં ન ઢિન્નમિત્યતઆહ ॥ દૌરાત્મ્યેન દુષ્ટાશયત્વેન નિજ-
ધ્નુષામુચ્ચિઢિદુષાં જિનપથં જગવત્પ્રણીતં સત્પથં ॥ સન્માર્ગવ-
ર્તિનામુપસર્ગકરણેન વસ્તુતો જિનમાર્ગં ત્રંશયદ્જિસ્તૈર્બહ-
સ્માકં ઢિન્નમિત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—આ પ્રત્યક્ જણાતો કુમાર્ગ તેને પામેલા ઇવા લિં-
ગધારીઝં તથા તેમના જન્ન તે વેનાં મન મહા ક્રૂર ઢે ત્યાં આશંકા
કરી કહે ઢે જે તેમનાં મન ક્રૂર ઢે તો પણ તેમાં આપણું શું ઢેદાણું
ઘટલે આપણું શું ગયું. ઇ જગાઈ ઉત્તર કહે ઢે જે દુષ્ટબુદ્ધિ કરી-
ને જગવંતે કહેલા માર્ગનો ઝઢેદ કરવાને ઇચ્છતા વસ્તુતાઈ ઉપસર્ગ
કરીને જિનમાર્ગ તોલી પારુતા જિનમાર્ગથી ત્રષ્ટ કરતા ઇવા લિં-
ગધારીઝં આપણું ઘણું ઢેદું ઢે ઘટલે આપણું ઘણું વગારુયું ઢે.
ઘટલો અર્થઃ—

ટીકાઃ—અથ જિનપથં નિન્નતાં તેષાં દ્વિજાદીનામિવ કિંદ-
ર્શનાંતર પરિગ્રહેણમતાંતરપ્રરુપણા ॥ નેત્યાહ ॥ વાચા વચ્ચેને
સ્વમતિકલ્પિતમપૌદેશિક જોજનાદિમાર્ગ ઇષ સઃઅયમેવસ
જિનપ્રણીતઃ પંથા નાન્યઃ ઇતિ ઇવં પ્રકારેણ ઝુચુષાં અજિદધુષાં
ન તેષાં ન દર્શનાંતરસ્થાઃ સ્વમતંપ્રરુપયંતિ ॥ તત્સ્થૈર્જિનપથવર્તિનો
જનસ્ય પ્રતારયિતુમશક્યત્વાત્ ॥

અર્થઃ—વઢી શંકા કરી સમાધાન કરે ઢે જે જિન માર્ગને
હણનાર ઇવા તે લિંગધારીઝંની પોતાના મતની જે પ્રરુપણા તે શું
બ્રાહ્મણાદિકની પેઢે બીજા દર્શનનો અંગિકાર કરવો તેણે કરીને

मतांतरनी प्ररुपणा ठे तो त्यां कहे ठे जे न कहेतां ते ब्राह्मणादि-
कनी पेठे नथी, आ तो पोतानी कपोल कटपनाथी पोतानी मतिए
कटपेलुं जे वचन तेणे करीने आधाकर्मादि आहारादिक ग्रहण क-
रुं ए प्रकारना मार्गने पण एम कहे ठे जे आज जिनराजनो क-
हेलो मार्ग ठे पण बीजो नथी. ए प्रकारे कहे ठे पण बीजा दर्श-
नमां रहेलां जे ब्राह्मणादिक ते पोताना मतने एम कहेता नथी. जे
आज जिनराजनो मार्ग ठे, माटे बीजा दर्शनमां रहेला लोको जिन
मार्गमां रहेला लोकने ठेतरवा समर्थ थता नथी ए हेतु माटे लिंग-
धारींजनी प्ररुपणा ते ब्राह्मणादिक अन्य दर्शनी जेवी केम कहेवाय ?

टीकाः—किंत्वस्मिन्नेव दर्शने वेपमात्रेण स्थिताः स्वप्ररुपितं
कुमार्गं जैनमार्गतया वदंतो मुग्धलोकं व्यामोहयंतीत्यर्थः ॥ ए
तावता संरंजेण सत्पथं प्रत्यतीवप्रत्यनीकत्वं तेषां प्रकटितं ॥ इह
च सेत्यत्र सशब्दाद्विसर्जनीयलोपे संधिप्रतिषेधेपि तदःपाद-
पूरणे संधिरिति विशेषलक्षणेन संधि विधानमिति वृत्तार्थः ॥२६॥

अर्थः—बळी शुं आज दर्शनने विषे वेप मात्र धारण करी-
ने रहेला एवा लिंगधारींज पोताना प्ररुपण करेला एवा कुमार्गने
जैनमार्गपणे कहेता एटले आ अमो कहीए ठीए एज जैनमार्ग ठे
एम कहीने जोळा लोकने जमावे ठे, मोह पमाने ठे एटलो अर्थ.
ए लिंगधारींजनुं आटलुं वधुं कहेवुं तेणे करीने सन्मार्ग प्रत्ये एमनुं
अतिशेज शत्रुपणुं ठे तेने प्रगट करी आप्युं आ काव्यमां सेति ए
जगाए स शब्दधी विसर्जनीयनो लोप करे सते संधिनो निषेध ठे
तो पण तत् शब्दनो जे संधि कर्यो ते पादपूरणे संधि ए सूत्रमां

निशेष लक्षण कथं ते तेणे करीने संधि कर्यो ए प्रकारे आ काव्यनो
अर्थ थयो. ॥ २६ ॥

टीकाः—अत इत्यंतरापदं द्वयोरप्यनयोर्द्वितीयोः संबंधयोज-
नार्थं तच्चाग्रिमवृत्तस्यादौ योदयते ॥ इदानीं तेषां वचनसात्त्वमपि
विवेकिनः श्रोतुं न युज्यत इत्याह ॥

अर्थः—अतः ए प्रकारनुं पद बे काव्यनी वचे मूक्युं ते ते
बे काव्यनो संबंध परस्पर जोरवाने अर्थे ते तेने आगलुं काव्य
कहेतां पहेलां जोमीशुं. हवे ते लिंगधारीतनुं वचन मात्र पण विवे-
कीने सांनळहुं योग्य नथी एम कहे ते. एज कारण साटे ए
लिंगधारीओ साचा मार्गशी अतिभोज निपरीत चाले ते ए हेतु साटे.

॥ मूल काव्यम् ॥

दुर्जेदस्फुरदुग्रकुग्रहतमः स्तोमास्तधीचक्षुषां ।
सिंहांतद्विषतां निरंतरमहामोहादहंमानिनां ॥
नष्टानां स्वयमन्यनाशनकृते बध्नोद्यमानां सदा
मिथ्याचारवतां वचांसि कुरुते कर्णे सकर्णः कथं ॥२७॥

टीकाः—यत एवनामैते जिनपथं प्रतिदुष्टा अतोऽस्माद्वेतोः
॥ किमित्याह ॥ तेषां वचांसि कुपथप्रतिपादकानि वचनानि
कुरुते विधत्ते कर्णे स्वश्रवणे सकर्णः सश्रोतः अथच सहृदयः कथं
केन प्रकारेण न कथंचित्तिथ्यर्थः ॥

अर्थः—जे हेतु माटे ए लिंगधारीज निश्चे जिनमार्ग प्रत्ये दुष्ट ठे ए हेतु माटे शुं करवुं ते कहे ठे. जे ते लिंगधारीजनां उन्मार्गने प्रतिपादन करनारां वचन पोताने काने सांजळे ठे ते पुरुष कानवा-
जो केम कहेवाय? वळी हृदय सहित पण कीये प्रकारे कहेवाय? केम जे जे हैयानो शून्य होय तेने हृदय सहित केम कहीए? कोइ प्रकारे न कहीए एटलो अर्थः ॥

टीकाः—नहि सकर्णस्य कर्णकटूनिस्पृष्टपरमर्माणि वच-
नानि खलानां श्रोतुं युक्तानि॥किंतु कर्णयोरेतदेव फलं यत् पीयू-
षवर्षुका अपहसितमुक्ताः सतां सूक्तयः श्रूयंते ॥अथ च सक-
र्णस्य प्रेक्षावतःकुपथवर्तिनां जाषितानि कर्णे कर्तुं न युज्यंते॥
तच्चवृणस्य साधूनामपि मिथ्यात्वनिबंधनत्वेनाजिधानात् ॥

अर्थः—कर्ण सहित जे पुरुष एटले सारा पुरुष तेमना कानने करवां लागे ने पारका मर्मस्थानने स्पर्श करनारां जे खळ पुरुषोनां वचन ते सांजळवां घटित नथी. त्यारे शुं सांजळवुं घटित ठे तो काननुं एज फळ ठे जे अमृतने वरसतां ने मोतिने उपहास करतां एवा सत् पुरुषनां सारां वचन तेज सांजळवा युक्त ठे. हवे कान सहित जे बुद्धिवान पुरुष तेने, कुमार्गसां रहेनार पुरुषोनां वचन काने सांजळवां घटित नथी. केम जे ते वचन साधु सांजळे तो तेने पण मिथ्यात्वनुं कारण थाय एम शास्त्रसां कहेवुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

एतुच्चिय तेसिं मुवस्तयंमि तुम्विससमागउं साहू ॥
तेसिं धम्मकहाए कुणउ विधायं सइवजंमि ॥

इहरा उण्ह कन्ने तस्सवणा मिच्चमेइ साहूवि ॥
अवल्लोकि मुजो सहो जीवाजीवाइअणजिणो ॥

टीकाः—कीदृशमित्याह ॥ दुर्जेदो निवन्त्वाद् दुरुद्भेदः स्फुरन्मनसि संततावस्थिततया जागरुक उग्रो दृढः कुग्रहश्चैत्य-वासादिप्रतिष्ठापनविषयो मिथ्याजिनिवेश स एवतमस्तोमः सत्पथदर्शनांतर्क्यायकत्वादंधतमसपटलं तेन अस्तं उन्नंधीः प्रेक्षा सैवसत्पथ प्रकाशकत्वाच्चक्षुर्लोचनं येषां ते तथा तेषां॥यथा तमस्तोमेन तिरोहितं चक्षुःपंथानं न पश्यति तथा तेषामपि धीः कुग्रहेण तिरस्कृतत्वान्नसन्मार्गं मृगयते ॥

अर्थः—ते लिंगधारीउं केवा ठे तो जेमना मनने विषे अ-तिशय गाढ रह्यो ठे माटे म्हा दुःखथी जेदाय एवो ने निरंतर रह्यो ठे माटे जागतो एवो जे म्हा आकरो कदाग्रह एटले चैत्य-वास आदिकनुं जे स्थापन करवुं तेने विषे जे मिथ्याजिनिवेश एटले मिथ्यात्व तेहिज अंधकारनो समूह केम जे साचा मार्गने जा-णवानुं अंतर्धान करे ठे. ए हेतु माटे गाढ आंधलुं करनार अति-शय अंधकार तेना समूह जेवुं जे ए मिथ्यात्व तेषो करीने ढांक्युं ठे बुद्धिरूपी नेत्र तेजेमनुं एवा लिंगधारीउं ठे साचा मार्गने प्रकाश करनारी बुद्धि माटे बुद्धिरूपी नेत्र कहुं जेमः अंधकारवने ढंकायेल नेत्र ते मार्गने न देखे तेम ते लिंगधारीउंनी बुद्धि कदाग्रहवने ति-रस्कार पामी ठे ए हेतु माटे साचा मार्गने खोळती नथी.

टीकाः—सिद्धांतद्विषतां तद्विपर्यस्तार्थप्ररूपणया तदुद्भेद

प्रवृत्तत्वादागमवैरिणां निरंतरमहामोहात् व्यसनातिरेकाऽविवेकात् अहमिति निपातोऽस्मदर्थे ॥ ततश्च वयमेव श्रेष्ठा नास्मत्समः कश्चिदित्यात्मानं मन्यते॥ये ते अहंमानिनस्तेषां विवेकिनां हि गंजीरत्वेन महति गुणगणे सत्यप्यनुत्सेकात् ॥

अर्थः—बली ते लिंगधारीउं केवा ठे तो सिद्धांतना छेपी एटले सिद्धांतनो जे अर्थ तेथी विपरीत जे अर्थ तेनी प्ररुपणा करे ठे ए हेतु माटे सिद्धांतनो उब्बेद करवामां प्रवर्तेला ठे ए हेतु माटे सिद्धांतना वैरीरुप ठे. ते लिंगधारीउं निरंतर महा मोहथी एम जाणे ठे जे अमोज श्रेष्ठ ठीए अमारा जेवो बीजो कोइ नथी ए प्रकारे अविवेकथी पोताना आत्माने माने ठे केम जे विवेकीने तो गंजीरपणुं ठे माटे मोटा गुणनो समूह ठेते पण गर्व नथी थतो ए हेतु माटे.

टीकाः—मूढानां तु तुल्यतया स्तोकेऽपि तस्मिन् जगतो पितृणतयामननात्

॥ तदुक्तं ॥

जह उंडुरस्स एकेण विहिणादोवि वावणाह तथा ॥
तह असुणिय परमत्ता थेवेणविउत्तुणाहुंति ॥

अर्थः—ने मूढपुरुषने तो थोको गुण होय तोपण जगतने तृण समान माने ठे ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तया स्वयमात्मना नष्टाः सुखलोसतयाऽनवरत-

मन्याये पथि प्रवर्त्तमाना जनपुरतः स्वं संस्थापयि तुमशक्रवृंतः
 क्व धर्मः क्व संप्रति व्रतिन इत्यादि नास्तिक्यं प्रतिपन्नास्तेषां
 अन्येषामात्मव्यतिरिक्तानां नाशनकृते नास्तितापादननिमित्तं
 वञ्चोद्यमानां ॥ यदि ह्येतानप्यात्मना कथंचित्समी कुर्मस्त-
 दा सुंदरं जवत्यज्यथैते धार्मिकमन्याः परुषवाग्जिरस्मान् संत
 क्षिप्यंतीं त्याशयेन तन्नाशनाय विहितप्रयत्नानां ॥

अर्थः—वळी ए लिंगधारीड पोतेज पोतानी मेळे नष्ट ठे
 एटले सुखनी लालचे निरंतर अन्यायना मारगमां प्रवर्त्त्या ठे ते
 लोकनी आगळ पोतानुं सारुं स्थापन करवा असमर्थ ठे एटले
 पोताना मुनिपणानुं वर्त्तन देखानी शकता नथी मांटे एम बोले ठे
 जे आ काळमां जैनमुनि क्यांथी होय नें जैन धर्म पण क्यांथी
 होय इत्यादि नास्तिपणाने पामेला ठे ते पोते नाश पाम्या ठे ने
 बीजाने नाश करवाने अर्थे एटले नास्तिपणानुं प्रतिपादन करवाने
 कारणे बांध्यो ठे उद्यम ते जेमणे एवा ठे एटले आ उत्कृष्टा कहे-
 वाय ठे मांटे जो एमने आपणा वराबर कोइ प्रकारे करीए तो सारु
 ने जो एम नहि करीए तो धर्मिष्ठपणाने माननारा ए उत्कृष्टा सा-
 धु ते आपणने कठोर बाणीए करीने तिरस्कार करशे एवा आशये
 करीने तेमनो नाश करवामां उद्यमवंत ठे एटले जे ते प्रकारे सुवि-
 हितने धर्म ब्रष्ट कहेनारा ए लिंगधारीड ठे ए जावः

टीकाः—सदा सर्वदा मिथ्याचारा मुक्तिपथविपरीताचारा
 मिथ्यात्वाविरतिप्रमादकषायदुष्टयोगलक्षणाः अथवा लोक

પ્રલંબનહેતુક વાહ્યેન્દ્રિયસંયમપુરસ્સરં વિષયપ્રણિહિતમન
સ્કત્વં ॥

અર્થ:—વહી તે નિરંતર મિથ્યાચારવાળા છે એટલે મુક્તિ
માર્ગથી વિપરીત છે આચાર તે જેમનો એવા છે મિથ્યાત્વ ૧, અવિ-
રતિ ૨, પ્રમાદ ૩, કપાય ૪. એ રૂપો જે હુષ્ટયોગ તે છે લક્ષણ તે જે-
મનું એવા એ લિંગધારી૭ છે અથવા લોકને ઠગવા કારણે વાહેરથી
પોતાની ઇન્દ્રિયોનો નિયમ કરાવવા પૂર્વક વિષયમાં મનને જોડી
રાખનારા છે.

ટીકા:—યદાહ ॥ વાહ્યેન્દ્રિયાણિ સંયમ્ય, ય ગ્રાસ્તે મનસા-
સ્મરન્ ॥ ઇન્દ્રિયાર્થાન્ વિમૂઢાત્મા, મિથ્યાચારઃ સ ઇચ્છતે ॥ તતશ્ચ
તદ્વ્રતાં તદ્યુક્તાનાં દાંત્રિકાનાં હ્યાપાતમધુરોપિ વચનસંદર્ભઃ
પ્રલંબનગર્ભત્વેન પરિણામે જ્યોઽનર્થસંજ્ઞારકારણત્વાદ્વિપાયતે ॥

અર્થ:—તે વાત કહી છે જે જે પુરુષ ડપરથી 'ઇન્દ્રિયોને
નિયમમાં રાખીને મનવલે વિષયને સંજ્ઞારતો રહે છે તે મૂઢ પુરુષ
મિથ્યાચારવાળો કહીએ, તે હેતુ માટે મિથ્યાચારવાળા દંત્રિ એવા એ
લોકનો જે તત્કાલ મધુર જણાતો એવો પણ વચનનો સમૂહ તે પરિ-
ણામે ઘણા અનર્થનું કારણ થાય છે. કેમજે તેમાં ઠાનું ઠગવાપણું રહ્યું
છે એ હેતુ માટે તેમનું વચન વિષયેનું છે એટલે ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે.

ટીકા:—॥ તદ્વ્રક્તં ॥

પીયુષધારામિવ દાંત્રિકાઃ પ્રાગ્ પ્રલંબનીયાં ગિરમુજ્જરંતિ ॥

પુનર્વિપાકેઽખિલદોષધાત્રી સૈવાતિશેતે વત કાલકૂટં ॥
અતસ્તજ્ઞાપિતાનિ સુવિહિતૈઃ સુશ્રાવકૈશ્ચ ન શ્રોતવ્યાનોતિ
તાત્પર્ય મિતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૨૭ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે દંત્રી પુરુષ જે તે પ્ર-
થમ તો અમૃતની ધારા જેવી સર્વને લોજાવનારી એવી વાણી બોલે
હે પત્ની પરિણામે તેજ વાણી સમસ્ત દોષની કરનારી થાય છે માટે
કાલકૂટ જેર કરતાં પણ દંત્રી પુરુષની વાણી અતિ અધિક છે માટે
તે દંત્રી પુરુષનાં વચન સુવિહિતને તથા સારા શ્રાવકને ન સાંજ-
ળવાં પણ તાત્પર્ય છે; એ પ્રકારે આ કાવ્યનો અર્થ થયો ॥ ૨૭ ॥

ટીકાઃ—અધુના વિતથાદિરુપધર્મદેશિનામપિ તેષાં કુપથ-
સ્ય તથાવિધસુગ્ધજનોપાદેયતાં સવિષાદં પ્રતિપાદ્યન્નાહ ॥

અર્થ—હવે તે મિથ્યાદિરુપ ધર્મને ઉપદેશ કરતા એવા
પણ તે લિંગધારીનું કુમાર્ગ તે પ્રકારના જોલા લોકને ગ્રહણ
કરવામાં આવ્યો છે તેને વિશ્વવાદ સહિત પ્રતિપાદન કરતા સતા
પટલે એ વાત ઘણી રેવદ જરેલી છે એમ પ્રતિપાદન કરતા સતા
અંચકાર કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

यत् किञ्चिद्विदितं यदप्यनुचितं यल्लोकलोकोत्तरो ।
 तीर्णं यद्भव हेतुरेव जविनां यच्छास्त्रवाधाकरं ॥
 तत्तद्धर्म इति ब्रुवंति कुधियो मूढास्तदर्हन्मत ।
 त्रांत्या लांति च हा डुरंतदशमाश्चर्यस्य विस्फूर्जितम् ॥७॥

टीकाः—तत्तद्विदितवीप्सायां सर्वसंग्रहमाह ॥ धर्म सा-
 धनमनुष्ठानमिह धर्मस्ततश्चधर्म इति सुकृतमिदमित्येवंरूप-
 तया ब्रुवंति वदन्ति कुधीयो दुर्मेधसो नाम जैनाः ॥ यत्किंइत्याह ॥
 यत्किञ्चिद्विदित सामान्यतो निर्दिष्टविशेष तोऽनिर्दिष्टनाम
 कं वितथमलीकं श्रेणिकराजरजोहरणवदनादि न होतदागमे-
 क्वचिद्विहितमस्ति येन सत्यं स्यात् परं लिंगिनः स्वव्यंयता ॥
 पादनायै तदपि धर्म इति ज्ञाप्यते ॥

अर्थः—कहीशुं ए सर्वे वातो नो संग्रह थाय ठे ते कहे ठे
 जे दुष्ट बुद्धिज्वाला केवल नाम मात्रथी जैनी कहेवाता एवा ए
 लिंगधारीज जे ते आगळ कहीशुं ए सर्वेने आतो धर्म ठे ए प्रकारे
 बोले ठे. तत् शब्दनुं वेवार उच्चारण करवुं तेथी आगळ कहे ठे जे
 आ जगाए धर्म साधन करवानुं जे अनुष्ठान तेने धर्म कहीए
 एटले धर्मरूपणे स्थापन करे ठे. ते शुं स्थापन करे ठे? तो जे कांइ
 स्थापन करे ठे ते कहीए ठीए. जे कांइ सामान्यथी देखारुं होय
 ने विशेषथकी नाम न देखारुं होय एवी जगाए जुटुं बोले ठे,

जे श्रेणिकराजाए रजोहरण देखीने वंदनादिक कयुं. पण एम विचारता नथी जे ए वात आगमने विषे कोइ जगाए लखी नथी, जे तेणे करीने ए वात साची थाय. परंतु ए लिंगधारीउ पोतानुं वंदन-पणुं प्रतिपादन करवाने तेने पण धर्म ठे ए प्रकारे बोले ठे.

टीकाः—यदाह ॥ श्री श्रेणिक कितिपतिः किल सारमेय-
लांगूल मूलनिहितं यतिवद्वंदे ॥ जकत्या रजोहरणमित्यनृतं
वदंति ही लिंगिनो वृषतया कुधीयः प्रलब्धुं ॥

अर्थः—ते कछुं ठे जे दुष्ट बुद्धिवाळा लिंगधारीउ जोळा
लोकने ठेतरवा सारु आ प्रकारे जुठुं बोले ठे जे श्री श्रेणिकराजा जे
ते जेम कोइ पुरुषे कूतरानुं पूंठुं वगलमां धायुं होय तेम रजोहरण
मात्र ग्रहण करनारने जक्तिए करीने साधुनी पेठेज वंदन कयुं माटे
ए प्रकारे हे श्रावक लोको तमारो धर्म ठे एटले तमारो पण एज प्र-
कारे वंदन करुं ए प्रकारनो धर्म कही देखामे ठे.

टीकाः—तथा यदपि अपि समुच्चये यच्चानुचितमयोग्यं॥
पित्रायुद्देशेन यात्राकरणादि धर्मनिमित्तं हि कृत्यजातं जिनर्म-
दिरे कर्तुमुचितं नान्यत् ॥ पित्रायुद्देशेन तु यात्रादि तत्र विधीय-
मानं गुणबहुमानविकलकेवलस्नेहनिबंधनत्वान्नधर्मः ॥ परं
तदपि लिंगिनो धर्मोऽयमित्यभिधाय स्वोपयोगाय विधापयंति ॥

अर्थः—यदपि ए जगाए अपि शब्द समुच्चय अर्थने विषे

૩. વઢી ઇ લિંગધારીઝ જે અયોગ્ય વસ્તુ ઢે તેને પણ ધર્મ રૂપે સ્થાપન કરે ઢે તે કહે ઢે. પિતા આદિકને ઝઢેશીને યાત્રા કરવી ઇટલે આ ચૈત્યમાં તમારા વાપ દાદા ઇ યાત્રા પૂજા ઇત્યાદિક કર્યા ઢે માટે તમારે પણ ઇ સર્વે કરવાં જોઈ ઇ, ઇત્યાદિ ઝઢેશ કરીને જે યાત્રાદિક કરાવવું તેને ધર્મરૂપે કહી દેખાઢે ઢે ને જિન મંદિરને વિષે જે જે કામકાજ ઢે તે ધર્મ નિમિત્તે કરવું ઘટિત ઢે પણ વીજી રીતે નથી તો પિતા આદિકનો ઝઢેશ કરી પઢી ત્યાં યાત્રાદિકનું જે કરવું તેને ગુણનું જે વહુમાન તેથી રહિતપણું ઢે કેવલ પિતા આદિકના સ્નેહનું કારણ ઢે, માટે તેમાં ધર્મ નથી પરંતુ તે લિંગધારીઝ આ ધર્મ ઢે ઇ પ્રકારે પોતાની મતલબ સિદ્ધ કરવા સારુ સ્થાપન કરી દેખાઢે ઢે.

ટીકા:—યદાહ ॥

યાત્રાઃ પ્રતીત્ય પિતરૌ ઝવતાઽત્રચૈત્યે
યદ્વાત્ર માસિ વિહિતા ધ્વનિનામુના તત્ ॥
કાર્યાસ્ત્વયાપિ ચ તથેતિ કથં ગૃહસ્થૈ
ધર્મોઽયમિત્યનુચિતંરચયંતિ ધ્વર્તાઃ ॥

અર્થ:—તે વાત કહી ઢે જે લિંગધારીઝ ગૃહસ્થોને ધર્મોપદેશ સમજાવે ઢે જે આ ચૈત્યમાં તમારા મા વાપને ઝઢેશીને યાત્રા કરવી ઇટલે તમારે આ ચૈત્યમાં અસલથી તમારા વૃદ્ધો કરતા આવ્યા ઢે માટે તમારે યાત્રા આદિ કરવું ઇ તમારો ધર્મજ ઢે. અથવા આ માસને વિષે આ ગૃહસ્થે આ જગા ઇ જેમ યાત્રાદિક કર્યું ઢે તે ગૃહસ્થો ઇ કરવું ઇ ધર્મ ઢે ઇત્યાદિ અઘટતી વાતની ઇ ધ્વર્તારા હિં ગધારીઝ રચના કરે ઢે.

ટીકા:-તથા યદ્લોકો જૈનમાર્ગવહિર્નૂતઃ શિષ્ટજાતઃ
 લોકોક્તરં જિન પ્રવચનં તાઞ્ચામુત્તીર્ણં બાહ્યં સૂતક ગૃહજિક્ષા
 ગ્રહણાદિ એતદ્ધિ લોકલોકોક્તરયો વિરુદ્ધત્વાન્ન ધર્મસ્તે તુ આ-
 ર્હ્યાદિહેતુનૈતદપિ ધર્મં શલ્યજિદધતિ ॥

અર્થ:-બધી જે લોક કહેતાં જૈન માર્ગથી રહિત એવા સારા
 લોક તથા લોકોક્તર કહેતાં જિનરાજનું પ્રવચન તે બેથી જે રહિત
 પૂટલે જે લોકને લોકોક્તરથી વિરુદ્ધ તે શું તો સૂતકીના ઘરની
 જિક્ષાદિકનું ગ્રહણ કરવું શ્યાદિ એ વાત નિશ્ચે લોકને લોકોક્તર
 એવેને વિધે વિરુદ્ધ છે એ હેતુ માટે ધર્મ નથી. તોપણ લિંગધારીનું
 લોજાદિ કારણે, કરીને એને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપન કરી દેવાને છે.

ટીકા:-ચદાહ ॥

જિક્ષા સૂતકમંદિરે જગવતાં પૂજા મલિન્યા સ્ત્રિયા ॥

હોનાનાં પરમેષ્ઠિ સંસ્તવવિવેર્યઞ્ચિક્ષણંદીક્ષણં ॥

જૈનેન્દ્રપ્રતિમાવિધાપનમહો તદ્લોક લોકોક્તર ॥

વ્યાવૃત્તે રથ હેતુ મધ્યધિગ્નાઃ શ્રેયસ્તયા ચક્ષતે ॥

અર્થ:-તે વાત કહી છે જે સૂતકીને ઘેર જિક્ષા કરવી
 તથા મલીન સ્ત્રી જગવંતની પૂજા કરે, તથા હીણ જાતિવાળાને
 પરમેષ્ઠિ જગવંતના સ્તોત્રમંત્રને વિધિ શિલ્પવગે, તથા તેમને દીક્ષા
 આપવી, તથા તેમની પાસે જિનેન્દ્રની પ્રતિમાનું વિધિવિધાન સ્થા-
 પનાદિકનું કરાવવું. એ પ્રકારે એ બુદ્ધિહીણ લિંગધારીનું લોક લો-
 કોક્તર થકી એ સર્વ વિરુદ્ધ છે તેને પણ ધર્મનું કારણ છે એ પ્રકારે

કહે છે એટલે આ અમારી કહેલી સર્વે વાત કલ્યાણ કરી છે, ધર્મ-
રૂપ છે એમ બોલે છે એ મોટું આશ્ચર્ય છે.

ટીકા:- તથા યદ્વદ્દેતુરેવ સંસારકારણમેવ જવિનાં દેહિ-
નાં જિનમંદિરે જલક્રીમાદિ ॥ એતદ્દિમદનોદ્દીપનત્વાત્ ક્રીમા-
માત્રત્વેનાતાત્વિકત્વાચ્ચ સંસારવર્દ્ધનમેવ પરમેતદપિ લિં-
ગિનો ધર્મઠચ્છના સ્વાવલોકનકુતુહલેન કારયંતિ ॥

અર્થ:-વઢી એ લિંગધારીઓ જે દેહધારીઓને સંસારનું કાર-
ણજ છે તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપે છે તે કહે છે. જે જગવતના મંદિ-
રને વિષે જે જલક્રીમાદિકનું કરાવવું તે નિશ્ચે કામનું ઉદ્દીપન ક-
રનાર છે એ હેતુ માટે, ને ક્રીમા માત્રપણું છે એ હેતુ માટે તાત્વિક
નથી એટલે કરવા યોગ્ય નથી, માટે સંસાર વધારવાનું કારણ છે પ-
રંતુ લિંગધારીઓ તેને પણ ધર્મનું મિષ લક્ષ્ણે પોતાને જોવાનું જે
કૌતુક તે સારુ કરાવે છે.

ટીકા:-યદાહ ॥

શ્રૃંગૈઃ પ્રસૂનસમયે જલકેલિ લીલા ॥

માંદોલનં જગવદોકસિ દેવતાનાં ॥

ધર્મ તલાલ્લયુરુરાસમનલ્પહાસં

નિર્માપયંત્યહહ સંસૃતિદેતુમજ્ઞાઃ ॥

અર્થ:-તે વાત કહી છે કે એ અજ્ઞાન લિંગધારીઓ ધર્મના
મિષથી વસંત ઋતુમાં પીચકારીઓએ જલક્રીમા કરાવે છે. વઢી
જગવતના મંદિરને વિષે દેવતાના હિંદોલા બંધાવે છે વઢી જેમા પ્રજા

હાસ્યવિનોદ રહ્યો છે એવું જે માંગીયાવળે રમવું તેને કરાવે છે એ સર્વે સંસારનાં કારણ છે તેને ધર્મરૂપે સ્થાપે છે એ મોટી સ્ત્રેદાગ્રી વાત છે.

ટીકા:--તથા યત્ શાસ્ત્રવાધાકરં સિદ્ધાંતવિરોધાધાયકમૌ-
દેશિક જોજનાદિ ॥ યથાચૌદેશિકાદીનાં શાસ્ત્રવાધિતત્ત્વં તથા
પ્રાગેવોપપાદિતં ॥ અથવા આષાઢચતુર્માસકાત્પંચાશત્તમદિન
પ્રતિપાદિતસ્ય પર્યુષણપર્વણઃ શ્રાવણાદ્યાધિક્યવતિવર્ષેઽશીતિ
તમેઽહિ વિધાનં ॥

અર્થ:--ઘડી શાસ્ત્રવાધક એટલે શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ જે આધાક-
ર્માદિક જોજનાદિ તેને પણ ધર્મરૂપે સ્થાપન કરે છે જે રીતે આધા
કર્માદિકને શાસ્ત્ર વિરુદ્ધપણું છે તે રીતે પ્રથમ પ્રતિપાદન કર્યું છે. અ-
થવા આષાઢ ચોમાસાથી આરંભીને પચાસ દિવસનું પર્યુષણ પર્વ-
શાસ્ત્રને વિષે પ્રતિપાદન કર્યું છે તે પર્વ જ્યારે શ્રાવણાદિ અધિક
માસ જે વરસમાં આવે છે તારે ઓશી દિવસનું એ પર્વ કરે છે.

ટીકા:--યદુક્તં ॥

વૃદ્ધૌ લોકદિશા નન્નસ્યનન્નસોઃ સત્તાં શ્રુતોકંદિનં
પંચાશં પરિહત્વૃદ્ધી શુચિન્નવાત્પશ્ચાચતુર્માસકાત્ ॥
તત્રાશીતિતમે કથં વિદધતે મૂઢા મહં વાર્ષિકં
કુગ્રાહાદિ ગણય્ય જૈનવચસો વાધાં મુનિવ્યંસકા ॥

અર્થ:--તે વાત કહી છે જે જ્યારે લોક રીતીએ શ્રાવણ જાદ-
રવો અધિક માસ આવે છે ત્યારે શાસ્ત્રમાં કહેલું જે આષાઢ ચોમા-

સાથી આરંભીને પચાસ દિવસનું પર્યુપણા પર્વ એટલે વાર્ષિક પર્વ
ઠે તેને એ મૂઢ પુરુષો (લિંગધારીઝ) એંશી દિવસનું કેમ કરે ઠે? પોતાના
કદાગ્રહથી જૈન વચનને વાધ આવે ઠે તેને ન ગણીને કરે ઠે માટે એ
પ્રકારે એ પુરુષો મુનિ મધ્યે ધૂતારા ઠે.

ટીકા:---નનુ બ્રુવંતુ તે સ્વમતિકલ્પિતં માર્ગં તથાપિ વિત્ત-
આદિસ્વભાવત્વાત્તં ન કોપિ ગ્રહિષ્યતિ તથા ચોક્તોપ્યનુક્તકલ્પો
લોકોપાદાના જાવેન પ્રસરાજ્ઞાવાદિત્યત આહ ॥મૂઢા અજ્ઞાનિનઃ
તત્ર ધર્મવ્યાજેન લિંગિપ્રરુપિતં મતં અર્હન્મતત્રાંત્યા જૈનમાર્ગોઽ-
યમિતિ મિથ્યાજ્ઞાનેન લાંતિ ઉપાદદતે ॥ અયમર્થઃ ॥ યથોજય-
ગતચાકચક્યાદિ સદૃશ ધર્મોપલંજાત્ પરસ્પરવ્યાવર્તક દેશજા-
ત્યાદિજેદધર્માનુપલંજાચ્છરજતેઽપિ શુક્તિકાયાંરજતમેતદિતિ
ધિયા ત્રાંતાઃ પ્રવર્તતે ॥

અર્થ:---આશંકા કરીને કહે ઠે જે તે લિંગધારીશ્રો પોતાની
બુદ્ધિ કલ્પિત મારગને એ પ્રકારે વોલો તો પણ એ વાણી સ્વજ્ઞાવથી
જ અસત્યાદિ દોષ સહિત ઠે માટે તેને કોઈ પણ નહિ ગ્રહણ કરે.
ત્યારે એ વાણી કહી તે ન કહ્યા જેવી કેમજે લોકે તે વાણીનું ગ્રહણ
ન કર્યું તેણે કરીને તેનો પસાર નહિ થાય એ હેતુ માટે એ પ્રકારની
આશંકાનો ઉત્તર જે મૂઢ અજ્ઞાની લોકો જે તે ધર્મનો મિથ ગ્રહણ
કરીને લિંગધારીશ્રોએ પ્રરુપણ કર્યો જે મત તેને અરિહંતના મતની
ત્રાંતિવેને એટલે આજ જૈન માર્ગ ઠે એ પ્રકારે મિથ્યા જ્ઞાને કરીને એ
લિંગધારીશ્રોના મતને ગ્રહણ કરે ઠે તેમાં આ પ્રગટ અર્થ ઠે જે
જેમ રૂપાને વિપે તથા ઠીપને વિપે ચકચકાટ આદિક સરલો, ધર્મ

રહ્યો છે એટલે એ વે ધોલાંસથી તથા ઊજ્જવલપણથી સરસાં જણાય છે એ હેતુ માટે તથા પરસ્પરની નિવૃત્તિ કરે એ પ્રકારનો કોઈ જાતિ આદિકનો જૈન ધર્મ પણ જણાતો નથી એટલે વિજાતિ ધર્મવચ્ચે વસ્તુ જુદી જણાય છે તે તો રૂપાને વિષે તથા ઠીપને વિષે ધોલાશ આદિક સદૃશ દેખાય છે તેથી ત્રાંતિ પામેલા પુરુષને ઠીપ દેખીને આ તો રૂપું છે એ પ્રકારની બુદ્ધિવચ્ચે ત્રાંતિ કરીને પ્રવૃત્તિ છે તેમ જો લિંગધારીઓએ પોતાની મતિએ કલ્પેલા મારગને વિષે મૂઢ પુરુષોને આ તો જૈન મારગ છે એવી ત્રાંતિ થાય છે.

ટીકા:—તથેહાપિ સન્માર્ગા સન્માર્ગગતજિનદેવતાંયુપ
ગમંબોહ્યાવેષાદિસમાનધર્માડ્વગંમાદન્યોન્યવ્યવહારદકવિધ્યવિધિ
પ્રવૃત્ત્યાદિવિશેષધર્માનવગમાન્ન વિતથત્વાદિના વસ્તુતોજનર્હ-
ન્મતેપિ પ્રકૃતમાર્ગેડર્હનસતમેતદિતિબુદ્ધ્યા મૂઢાઃ પ્રવર્તત્ત્વમ્ ॥
ન કેવલમેતત્કુમાર્ગ વદંતિ ॥ મૂઢાસ્તુ તં ગૃહંત્યપીતિ ચ શબ્દાર્થઃ ॥
હૈં ઇતિ વિષાદે

અર્થ:—વઢી સન્માર્ગને વિષે તથા અસન્માર્ગને વિષે જિન
દેવતાનો અંગિકાર રહ્યો છે તે વેને વિષે વાહ્યથી વેષાદિ સમાન
ધર્મ રહ્યો છે તેનું તે ત્રાંતિ પામેલા પુરુષોને જ્ઞાન નથી, માટે એમ કહે
છે જે આજ જૈન માર્ગ છે ને વઢી વિધિ માર્ગને વિષે તથા અવિધિ મા-
ર્ગને વિષે પ્રવૃત્તિ આદિક જે પરસ્પર જોડ જણાવનારો વિશેષ ધર્મ તેનું
તે ત્રાંતિ પામેલા પુરુષોને જ્ઞાન નથી માટે એમ કહે છે જે આજ જૈન
માર્ગ છે વસ્તુતાં એ તો એમાં અસત્યપણું આદિક દોષ રહ્યા છે માટે એ
અરિહંતનો માર્ગજ નથી પણ હાલ લોકની પ્રવૃત્તિ માર્ગને વિષે

आज अरिहंतनो मारग ठे ए प्रकारनी बुद्धिए मूढ पुरुषोनी प्रवृत्ति
थाय ठे, पण विधिमारगना जाण पुरुषोनी प्रवृत्ति थती नथी केमजे
ते जाण पुरुषो तो सन्मार्गने विषे अंगिकार करेला जे जिन देवता
तेनुंज ग्रहण करे ठे ने विधि मारगने विषे प्रवृत्तिरूप जे विशेष धर्म
तेवरे जैन मतने ओलखीने तेने विषे प्रवृत्ति ठे. वळी आ जगाए च
शब्द ठे तेनो आ प्रकारे अर्थ ठे जे वळी लोक प्रवाहे आ जैनमत
ठे एम जाणीने पमेला मुढ पुरुषो आ कुमार्ग ठे एम केवल कही
शकताज नथी, एटलुंज नहि किंतु एटले त्यारे शुं करे ठे? तो
ग्रहण पण करे ठे. एटले पोते मानेखुं मुकता पण नथी अहो आ
तो मोटी खेद जरेखी वात ठे एम हो शब्दनो अर्थ ठे.

टीकाः—दुरंतदशमाश्चर्यस्य दुःखावसानांत्याश्चर्यस्य
विस्फूर्जितं विजृजितमेतदिति ॥ कथमन्यथा कुप्रथ-
स्याप्येतस्य बहुमुग्धजनोपादेयतास्यादतः कष्टमेतद्यदद्याप्ययं
कुमार्गोऽस्त्वलितप्रसरोनुवत इति वृत्तार्थः ॥ १७ ॥

अर्थः—दुःख एज ठे अंतरेक जेनुं एवं आ पूर्वे सर्व कहुं
ते दशमा आश्चर्यनुं प्रगटपणुं ठे एटले दशमा आश्चर्यनो महिमा
ठे ने जो एम न होत तो ए कुमार्गनुं घणा लोक केम ग्रहण
करत. एहेतु माटे ए मोटी कष्टकारी वात थइ ठे जे हजु सुधी पण ए
कुमार्ग एवो चाले ठे जे जेनो पसार खलना पामतो ज नथी. एक
बीजा पठवामे चाल्यो आवे ठे ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो. १७

टीकाः—सांप्रतं मुग्धजनान् प्रति स्वमतं मोक्षमयतयादि-

શતઃસત્પથગામિનશ્ચ ધાર્મિકાન્ સ્વવચનાનુરોધિત્વેનાજ્ઞતયા શ્રવજાના
નસ્યકસ્યચિથયા ઠંદાચાર્યગ્રામણ્યોઽપ્રસ્તુત પ્રશંસયા સ્વરુપમાહ ॥

અર્થઃ:---હવે આ કાઠમાં ખોલા લોક પ્રત્યે પોતાનો મત
મોક્ષ મારગપણે ઉપદેશ કરતો ને પોતાની ડગાણ જેમ પાવે તેમ
ચાલતો ને લોકમાં મોટો થઈ ફરતો કોઈક આચાર્ય તે પોતે અ-
જ્ઞાની છે માટે પોતાના વચનને અનુસારે ન ચાલતાં ને સારા મારગે
ચાલતા હવા ધર્મિષ્ઠ લોકોની અવજ્ઞા કરે છે એટલે તમે મારા કહ્યા
પ્રમાણે ચાલો અજ્ઞાનીની પેઠે શું ચાલો છો એમ અપમાન કરે છે
તેનું સ્વરુપ અપ્રસ્તુત પ્રશંસા નામે અલંકારે કરીને કહે છે. તે અ-
લંકારનું સ્વરુપ પણ એ પ્રકારનું છે જે જે વાત ચાલતી હોય તે ન
કહે ને તે વાતને અનુસરતું દૃષ્ટાંત કહીને તેનો ઉપનય ચાલતી વાત
સંધાથે મેલવે. જેમ સર્વે બ્રાહ્મણોનું ટોલું વેટું છે તે મધ્યે એક સંતો-
ષી બ્રાહ્મણ એક યજમાનની યાચના કરે છે તે જેટલું આપે તેલફને
સંતોષ પામીને કોઈ મોટા રાજા સાહુકાર આદિકની કંડૂપણ યાચના ક-
રતો નથી. તથા તે કોઈ પરાણે આપે તો પણ લેતો નથી તેને દેહીને
કોઈક કવિ બોલ્યો જે સર્વે પક્ષી મધ્યે એક ચાતક પક્ષીને ધન્ય છે
જે એક ઇંડ્ર વિના એટલે મેઘ વિના બીજાની યાચના કરતો નથી.
તેમજ આ કાઠ્યમાં અજાણપણે દૈવ ડગાણ સાથે મારગે ચાલતા
આંધળાને જન્મારાથી આંધળો પરદેશી કોઈ પુરુષ હસે છે જે રે
મૂર્ખો! મારા કહ્યા પ્રમાણે ચાલો શ્યાદિ આગળ ટોકાકારકહેશે
હવા જાવ ગર્ભિતનું ગ્રંથકાર કાઠ્ય કહે છે.

॥ मूल काव्यम् ॥

कष्टं नष्टदिशां नृणां यददृशां जात्यंधवैदेशिकः
कांतारे प्रदिशत्यज्ञीप्सितपुराध्वानं किलोत्कंधरः ॥
एतत्कष्टतरं तु सोपि सुदृशः सन्मार्गागांस्तद्विद
स्तद्वाक्याननुवर्तिनो वसति यत्सावज्ञमज्ञानिवा॥१॥

टीकाः—कष्टं दुःखमेतन्न श्वेतसि वर्त्तते यत्किमित्याह॥य-
दितिवाक्योपक्षेपे ॥ यत्तु नृणामदृशां जात्यं धवैदेशिकः कांतारेऽ-
ज्ञीप्सितपुराध्वानं प्रदिशतीति संबंधः ॥ तत्र नृणां पुंसां
नष्टदिशां अलोचनत्वात्कांतारपातेन दिग्मूढत्वाच्च प्रज्ञष्टमाची
प्रतीच्यादिककुब्दिग्ज्ञागपरिच्छेदानां ॥ अदृशां काचकामला दि-
ना दृग्विकलानां न तु जन्मांधानां ॥ जात्यंधो जन्माजिब्या-
प्त्या लोचनरहितः ॥

अर्थः—जे आ तो हमारा चित्तने विषे मोटुं दुःख वरते ठे,
ते शुं तो ते कहे ठे जे यत् ए शब्दनो अर्थ वाक्यने आक्षेप कर-
नारो ठे, माटे जे दृष्टि रहित एटले आंधळा पुरुषोने जन्माराथीज
अंध थएलो परदेशी पुरुष अटवीने विषे उचित नगरनो मारग दे-
खारे ठे एम संबंध ठे. तेमां आंधळा पुरुष केवा ठे तो नेत्र नथो
माटे महा अटवीमां पम्बुं तेणे करीने दिग्मूढ थयेला. एटले पुर्व
दिशा तथा पश्चिम दिशा इत्यादि दिशाना विज्ञानुं जे जाणवुं तेथी
ज्रष्ट थयेला, काच कामलादिक कारणथी दृष्टिगोचर थयेला पण
जन्माराणा आंधळा नहि.

टीकाः--ननु सोपि तद्देशजात इतरेभ्यः श्रवणादिना विज्ञाय कथंचिदिष्टपुरपथं देदयतीति तत्रोक्तं वैदेशिक इति ॥ विदेशे योजनशतव्यवहिते देशान्तरे जातो वार्द्धितश्चेति वैदेशिकः ॥ स हि तद्देश स्वरूप मात्र स्याप्यनजिज्ञ त्वात्कथं प्रकृतमार्गं जानीयादपि ॥ ततः कर्मधारयः ॥

अर्थः--आशंका करे ठे जे जन्मारानो आंधळो पण तेज देशनो होय तो बीजा लोकथी सांजळुं इत्यादिके करीने जाणीने कोइ प्रकारे इच्छित नगरनो मारग देखाकशे तो त्यां विशेषण कथुं ठे जे ए परदेशी ठे एटले सो योजन वचमां मूकीने देशांतरमां उत्पन्न थयो ठे ने वृद्धि पाम्यो ठे माटे ते आ देशना स्वरूप मात्रनो पण जाण नथी तो इच्छित नगरना मार्गने शीरीते जाणी शके ?

टीकाः--कांतारे जनसंचारशून्ये दुर्गवर्त्मनि लोकसंचार मार्गे हि कदाचित् मार्गत्रांतानां पांथोपि संचरिष्णुः सुपथानं दर्शयेत् ॥ प्रकर्षेण अयमेवास्य पुरस्य पथानान्य इत्यवधारण पूर्व ननु संज्ञावनामात्रेण दिशति प्रतिपादयति अजीप्सितपुराध्वानं जिगमिषतनगरमार्गं किलेति वार्त्तायां उत्कंधरः उद्ग्रीवः कंधरामुन्नमय्य जुजदंरमुत्क्षिप्य कथयति ननु वचनमात्रेण ॥ किलमार्गोपदेष्टा तदजिज्ञो मार्गानुयोक्ता तु तदवजिज्ञो नवतीति लोकस्थितिः अत्र उपदेष्टाजात्यंधत्वादिना सर्वथा प्रस्तुतपथं न जानाति अनुयोक्तास्त्वदृशोपि तद्देश्यत्वपूर्वानुज्ञातानुसंधान वत्वादिना तदजिमुखा इव लब्धंते अतस्तदुपदिष्टपंथाः कथं मि-

ष्टपुरगामुकः स्यादथ च सतमुपदिशतीति कष्टमेतत् ॥ तु पुनर्थे ;
इदं वक्ष्यमाणं पुनः कष्टतरं पूर्वस्मादपि कष्टान्महत्कष्टं यत्कि-
मित्याह ॥

अर्थः—सूना मार्गमां केमके चालु मार्गमां तो कोइ वटे-
मारु पण वखते रस्तो वतावी दीए त्यां पण संजावना मात्र करे
नहि पण निर्धारण पूर्वक इच्छित नगरनो मार्ग तेवतावे ठे. शी रीते
ते कहे ठे के वांछो उंची करीने, इहां लोक रीति एवी ठे के मार्गनो
उपदेशक जाण होय अने मार्गमां चालनार घरो जागे अजाण
होय ठे, पण इहां तो उपदेशक तदन जन्मांध ठे अने चालनारा
जनो जो के आंधळा ठे तो पण ते देशना जन्मेला अने पूर्वे जरा
जोमिया होवारी मार्गने अजिमुख परता देखाय ठे माटे एवा ज-
न्मांधनो वतावेलो मार्ग शी रीते इष्ट नगर प्रत्ये पहुँचै. ठतां ते
मार्ग वतावे ठे ए एक कष्ट ठे, पण आ वळी तेना करतां पण वधलुं
कष्ट ठे ते कहे ठे.

टीकाः—सोपि प्रायुक्तो मार्गदेष्टा सुदृशो निर्मलनयनान्
त एव समार्गगान् इष्टनगर सुगमपथ प्रस्थितान् तद्विदः स-
म्यक् सन्मार्गज्ञान् यत् इसति स्मयते सावज्ञमिति क्रियाविशे-
षणं सावहेलं ॥ अज्ञानिव मार्गानजिज्ञानिव यथा मार्गानजिज्ञा
मार्गं मुपदिशतः उपहस्यंते लोकेन ॥ तथै तेपि यथा किमेते वा-
लिशावायसा इवा जन्मानुज्जितस्वदेशा मार्गा मार्गस्वरूपं विदंति॥

अर्थः—ते श्रुं कहे ठे ते बात कही देखाके ठे जे ते पूर्वे

कह्यो एवो पण मारगनो देखारुनार जे ते एटले जन्मारानो अंध पुरुष जे ते इच्छित नगर प्रत्ये सुगम मारगवके चालनार जे निर्मळ नेत्रवाळा पुरुषो तेने हसे ठे. अवगणना पूर्वक हसे ठे ए क्रिया विशेषण जाणवुं एटले लोक जे ते मारगनो अजाण ने वळी मारगनो उपदेश करनार तेमने जेम हसे ठे तेम ए पण साचे मारगे चालनारने पण हसे ठे जेम अहो आतो मूर्ख होयने शुं जन्माराथी आरंजीने पोतानो देश पण जेमणे ठोरयो नथी ते पुरुषो मारग अमारगना स्वरूपने शुं जाणे !

टीकाः—अहमेव शैशवादवेक्षितनिखिलजनपदो विदित सकलग्रामनगरसमाचारः सर्वं वेदितिकुत एवं सतानुपहसतीत्यत आह ॥ तद्वाक्यान नुवर्त्तिनो जात्यंधवचनाननुरोधि न इति हेतुगर्ज विशेषणं ॥ ते हीष्टपुरस्य सम्यग्गन्थानं जानं तस्तद्वाक्यं यमहं कथयामि स तन्नगरमार्ग इत्येवं रूपं नानुमन्यते ॥ तथा च सरुष्टः संस्तानुपहसतीति ॥ एवं च स्वयं सर्वथा त्रोष्ट पुरपथमजानन्नपि यत्त ज्ञान हसति ॥ तन्महाकष्टमित्यप्रस्तुतप्रशंसाभेदः ॥

टीकाः—ए तो हुंज जाणुं केमजे नानपणथीज जेणे देश-देशांतर समस्त दीठा ठे ने समस्त ग्राम नगरना समाचार जेणे जाण्या ठे माटे सर्व हुं जाणुं वुं; ए प्रकारे ए लिंगधारीउं सुविहितने कहे ठे. ए जगाए आशंका करी विशेषण आपे ठे जे शा कारणे ते तेमनुं उपहास करे ठे तो ते कहे ठे जे ते जन्मांध पुरुषना वचने अनुसरता नथी, माटे ए हेतु गर्ज विशेषण ठे केमजे नि-

श्रेते पुरुषो वाञ्छित नगरना मारगने सारी रीते जाणे ठे माटे पूर्वे कळुं ए रुपनुं तेमनुं वचन मानता नथी माटे ते जन्मांध पुरुष ते-
मनुं उपहास करे ठे. माटे जन्मांध पोते सर्व प्रकारे वाञ्छित नग-
रना मारगने जाणता नथी तोपण मार्गना जाण पुरुषोनुं उपहास
करे ठे ते मोटुं कष्ट ठे ए प्रकारे अप्रस्तुत प्रशंसा अलंकारनो
जेद थयो ठे.

टीकाः—तथा ह्युपमानेन तुल्ये प्रस्तुते उपमेये सति यद्
प्रस्तुतस्योपमानस्य प्रस्तुततुल्यस्य प्रशंसनमभिधानमित्येत-
दस्य लक्षणं तुल्ये तुल्यस्य वच इति वचनात् ॥

अर्थः—ते कहे ठे जे जे उपमाननी संघाथे उपमेयनी
तुल्यतानो प्रसंग आवे सते जे उपमाननुं प्रस्तुत उपमेय संघा-
थे तुल्यतानुं कहेवुं ए अलंकारनुं लक्षण ठे. जे तुल्यपणुं सते तेने
तुल्य वचन कहेवुं ए प्रकारे अलंकार शास्त्रनुं वचन ठे.

टीकाः—एवं चाप्रस्तुतमुपमानं योजयित्वा प्रस्तुत मुपमे-
यमिदानीं योज्यते ॥ कष्टमेतत् ॥ यन्नृणां सत्पथे चतुर्पुरुषाणां
नष्टदिशां अतिमुग्धतया सत्पथकुपथविज्ञागानजिज्ञानां
अदृशां सम्यग्ज्ञानदर्शनविकलानां जात्यंधः सिद्धांतरहस्य
लेशानजिज्ञः सर्वथाऽगीतार्थः ॥ सोऽपि गीतार्थसंवासादैः कथं
चिन्मोक्षपथकथनप्रवीणः स्यात्तत्राह ॥

अर्थः—ए प्रकारे प्रसंग विना कळुं जे उपमान तेनी यो-

જના કરીને તે વાત ચાલતા પ્રસંગ સાથે હવે યોજના કરે છે. જે આતો મોટું કષ્ટ છે જે સાચા મારગને ઇચ્છનારાને સન્માર્ગને કુમાર્ગના વિજ્ઞાગને જાણતા નથી માટે અતિ ઝોલા એટલે ગ્રાંધલા લો. કને જન્માંધ પુરુષ એટલે સિદ્ધાંતના રહસ્યનો લેશમાત્રને પણ ન જાણતો સર્વથા અગીતાર્થ પુરુષ જે તે કદાપિ એ અગીતાર્થ પુરુષ પણ ગીતાર્થની સોબતવરે કોઈ પ્રકારે મોક્ષ મારગને કહેવા ચતુર હશે એવી આશંકા ધારીને તે જગાએ વિશેષણ કહે છે.

ટીકા:—વૈદેશિકો ગર્હિતાચારત્વાદાજન્માગમનિકષ વિ-
હુરગીતાર્થ મુનિપુંગવસંગમાત્રવર્જિતઃ ॥ એષ્વાધુનિકદુઃસંઘ
પ્રવરો નિઃશંકં નિઃશ્રેયસપથપ્રત્યર્થિમાર્ગ પ્રથનદીક્ષિતો યથાહંદ
શિલામણિઃ કશ્ચિદાચાર્યો મંતવ્યઃ ॥ કાંતારે મહાટવ્યાં પ્રદિ-
શતિ અયમેવ મહુપદિષ્ટો મોક્ષમાર્ગ ઇતિ પ્રજ્ઞાપયતિ અત્રીપ્સિત-
પુરાધ્વાનં મુક્તિમાર્ગં તત્કંધરો દર્શિતાહંકારવિકારઃ ॥

અર્થ:—એ જન્માંધ પુરુષ કેવો છે તો પરદેશી એટલે કોઈક નિંદિત આચારવાલો છે, માટે આગમની કસોટીના જાણ ગીતાર્થ મુનિરાજના સંગ માત્રથી રહિત એવો આ હાલ કાલનો હુરાચારો સંઘ મધ્યે શ્રેષ્ઠ ને નિઃશંકપણે મોક્ષ માર્ગનો શત્રુરુપ જે માર્ગ તેનો વિસ્તાર કરવાને દીક્ષાવાલો થયેલો એવો ને પોતાની ઇશ્વામાં આવે તેમ ચાલનાર જે પુરુષ તે મધ્યે શિરોમણિ એવો કોઈક આચાર્ય જાણવો. તે મોટી અટવીને વિષે કહે છે જે આ હું કહું હું, ઉપદેશ કરું હું એજ મોક્ષમાર્ગ છે. એમ અહંકારનો વિકાર દેલામોને મોક્ષ માર્ગ દેલામે છે.

टीकाः—तथा च सोऽगीतार्थ उत्सूत्रज्ञापक अग्निनिवेशिक मिथ्यादृष्टिः कथंचिदपि सत्यं मुक्तिपथं न वेत्ति नाप्यन्येन गीतार्थे न प्रतिपादितोपि प्रत्येति ॥ नरास्तु मुक्तिपथपर्यनुचोक्तार आग्निग्रहिकादिमिथ्यादृशस्तत्रापि किंचित्सन्मार्गाग्निलाघुका उपदेष्टुरपेक्षया सारतरविज्ञागेन किंचिदज्ञास्तथा च तत् प्रज्ञ-सोध्वां कथं तेषां मुक्तिपुर प्रापकः स्यात्तथापि सतेज्यस्तं प्रदर्शयती-ति ज्ञवति कष्टं ॥

अर्थः—बली ते अगीतार्थ एटले उत्सूत्रनो ज्ञापक अग्निनिवेशिक मिथ्या दृष्टिवालो ए कोइ प्रकारे पण मुक्ति मार्गने नथी जाणी शकतो ने कोइ बीजो अगीतार्थ पुरुष तेणे कह्यो होय तो पण ए नथी जाणी शकतो ने जे मुक्ति मारगने अनु-सरेला पुरुष ते तो आग्निग्रहीकादि मिथ्यादृष्टिवाळा ठे माटे तेमां पण कांइक सन्मार्गनुं अग्निज्ञाप पणुं रहुं ठे माटे अतिशे सारना विज्ञागे करोने उपदेश करनार पुरुषनी अपेक्षाये कांइक जाणपणुं थाय ठे माटे ते जन्माराणा अंध पुरुषे कह्येलो जे मारग ते तेमने मुक्ति नगर प्रत्ये पमारुनार केम थाय ! नज थाय. तोपण ते जन्मांध पुरुष तेमने मारग देखारे ठे ए मोडुं कष्ट ठे.

टीकाः—एतत्कष्टतरं त्विति पूर्ववत् ॥ सोऽपि प्रागग्निहितो यथाठंदाचार्यः सुदृशः सम्यग्ज्ञानदर्शनयुजः सन्मार्गगान् ज्ञानदर्शनचारित्र्यलक्षणमुक्तिपथप्रवृत्तान् तद्विदो मुक्ति मार्गाग्निज्ञान् धार्मिकान् मुनिहितसाधून् यत् इति सावज्ञम-ज्ञानिव ॥ यथा किममो अगीतार्थां मुखसिरोमणयः सिद्धान्त

रहस्यमवस्यंति ॥ अहमेव सकलश्रुतपारावारपारदश्चा ॥
ततोयमहं ब्रवीमि समुक्तिमार्ग इति ॥

अर्थः—बळी आतो अतिशेज मोटुं कष्ट ठे इत्यादि पूर्व-
नी पेठे जाणुं ते पूर्वे कळो एवो पोतानी इच्छा प्रमाणे चालनारो
कोइक आचार्य जे ते सारा ज्ञानदर्शने युक्त ने ज्ञानदर्शन चारित्र
ठे लक्षण जेनुं एवो जे मुक्तिमार्ग तेने विषे प्रवर्तला ने मुक्ति मा-
र्गना जाण एवा जे सुविहित साधु तेने हसे ठे जेम अज्ञानिने
अपमान सहित हसे ठे तेम ते वात कहे ठे जे अहो आ अगोतार्थ-
ने मूर्ख शिरोमणि एवा ठे ने सिद्धांत रहस्यने नाश करनारा ठे ने
हुंज समस्त सिद्धांत समुद्रनो पारगामीहुं माटे हुं जे बोळुहुं एज
मुक्ति मार्ग ठे इत्यादि.

टीकाः—किमित्येवमुपहसतीत्यत आह ॥ तद्वाक्यानमु-
वर्त्तिनोयतस्ते गीतार्थ । उत्सूत्रं मुक्तिपथप्रतिपादकं तद्वाक्यं
नानुरूप्यत इति ॥ अतएव दुःखमासमयजिनशासनं न विष्य
दशुज्जनाव सूचकं दुस्वप्नाष्टकांतः स्थवानरफलं विवृण्वताहरि
जद्रसूरिणाजिहितं ॥

अर्थः—हवे ए केम एम उपहास करे ठे तो त्यांकहे ठे जे जे
हेतु माटे ते गीतार्थ जे ते उत्सूत्र एवं मुक्ति मार्गने प्रतिपादन
करनार तेमनुं जे वचन तेने अनुसरता नथी ते हेतु माटे एज का-
रण माटे दुखमासमयने विषे जिन शासनमां यशे एवा जे अशु-
जाव तेनी सूचना करनार जे आठ माठां स्वप्न तेनी मध्ये वानर
फल स्वप्ननो विस्तार करता हरिजद्रसूरिण कळुं ठे के.

टीकाः—

बहु वानरमञ्जगया-तवसहा असुइणा विलिपंति॥
 अप्पाणं अन्नेविय तहाविहं लोगहसणं च ॥
 विरलाए मलिपणया, तदन्नखिसा न एयमसुइत्ति ॥
 मुनिणो यं एयस्तउ, च्चिवागमो नवरभायरिया ॥

टीकाः—किल कस्यचित् पार्थिवस्य स्वदृष्टस्वप्नरुद्धं पर्य-
 नुयुंजानस्य जगवान् श्रोमहावीरः समादिदेश॥ मयि मुक्तिमु-
 पेयुष्याचार्या एवंविधा न विध्यंति॥ यथा चापलादिना वानरयूथा-
 धिपकटपा आचार्या बहवः पुरीयतुद्वयोत्सूत्रप्ररूपणेनात्मानं पा-
 र्श्ववर्त्तिनश्च धेक्ष्यंति ॥ विरलतराश्च तन्मध्यान्नात्मानं नाप्यन्यानु-
 त्सूत्रेण लेप्स्यंति ॥

अर्थः—निश्चे कोइक राजा पोते दीठेलुं जे स्वप्न तेना
 फळने जाणवानो विचार करीने श्री सहावीर स्वामिने पूठवा
 खाग्या त्यारे जगवान् तेने कहे ठे जे, हुं मुक्ति पामे ठते
 आ प्रकारना आचार्यों थशे ते कहे ठे जे चपळपणुं इत्या-
 दि गुणवके घणा आचार्यों वानरना टोळानो जे अधिरति मोटो
 वानर तेना जेवा थशे. ते विष्टा जेहुं जे उत्सूत्र तेना प्ररूपणे करीने
 पोताना आत्माने तथा बीजा पोतानो पासे रहेनार लोकोने लेप
 करइो तेमां अतिशे थोमा लोको पोताना आत्माने तथा बीजाने
 उत्सूत्रवके नहि लीप.

टीकाः—तथा चात्मानमुत्सूत्रेण दिद्धानां स्तानवलोक्त्य तेह

સિષ્યંતિ ॥ અહો એતે બાલિશાઃ શુદ્ધસિદ્ધાંતદેશનામલયજરસે-
ન સુરત્રિણાડને નનાત્માનં ચર્ચયંતીતિ ॥ તદેતેષાં યથોક્તાગમાર્થજ્ઞા-
ષકગીતાર્થોપદેશનંકુલધર્મઃ ॥ એવં ચ યત્ સ્વયમગીતાર્થનિ-
લયોપિ ગીતાર્થાનવમન્યતે સંપ્રતિતતનરુદ્ધ્યા તન્મહાકષ્ટમિ-
ત્યુપમાનોપમેયયોસ્તુલ્યતયા યોજના ॥

અર્થઃ:—વઢી પોતાના આત્માને ઉત્સૂત્રવને લેપ નહિ કરનાર
એવા તે અગીતાર્થોને જોડેને તે ગીતાર્થ પુરુષો એમ કહે છે જે અહો આતો
અતિશેજ મૂર્ખ છે જે સિદ્ધાંતની દેશનારુપ જે મલયચંદનનો સુગં-
ધીમાન રસ તેશે કરીને પોતાના આત્માને ચર્ચતા નથી માટે એ
અગીતાર્થ પુરુષો જે છે તેમને આગમના અર્થને જાણ કરનાર એવા
ગીતાર્થ પુરુષોનું જે ઉપહાસ્ય કરવું તે એમનો કુલધર્મ છે એ પ્રકારે
જે પોતેજ અગીતાર્થનું ઘર છે તો પણ આ કાલની રૂઢિએ કરીને જે
ગીતાર્થ પુરુષોનો અવગણના કરે છે તે મોટું કષ્ટ છે એમ ઉપમાન
ને ઉપમેય વસ્તુનો તુલ્યવર્ણનો યોજના કરવી.

ટીકા:—અત્ર ચ સુધ્ધજનપુરતો નિરંકુશં સ્વકલ્પિતં ચૈત્યા-
વાસાદિકમુત્સૂત્રપથં પ્રથયન્ વિવિધવિષયપારતંત્ર્યપ્રરૂપણાનિ-
પુણાન્ સુગુરુસંપ્રદાયવર્તિનઃ સુવિહિતાનસૂયયોપહસન્ સંપ્રતિ,
વર્તમાનઃ કુસંવાચાર્યવર્ગોડનયા જંગ્યા કવિના પ્રતિપાદિત ઇતિ
વૃત્તાર્થઃ ॥ ૧૧ ॥

અર્થઃ:—હાં તોજાં જોતોનાં સાને નિરંકુશરો સ્વકલ્પિત

चैत्यं वासादि उत्सूत्र वतावनार अने विधिमार्गनी प्ररूपणा करवामा
निपुण अने सुशुरुना संप्रदायमां वर्तनार सुविहित जनोनी हांसी
करनार एवा आज कालना आचार्यो कविए आ जंगीथी वतावी
आप्या ठे.

टीकाः--सांप्रतं श्रुतपथावज्ञाद्वार मुपसंजिहीर्षुः शुद्धजिन
मार्गस्य दुष्टोपचितसमुदितकारणकलापेन संप्रति दुर्लभत्वं
प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः--हवे सिद्धांत मार्गनी अवगणनानुं जे द्वार तेनी स-
माप्ति करवाने इच्छता ग्रंथकार जे ते दुष्ट पुरुषोए वृद्धि पमाड्या जे
घणांक कारण तेना समूहे करीने आ दुखम काळमां शुद्ध जिनरा-
जनो जे मार्ग तेनुं दुर्लभपणुं ठे एम प्रतिपादन करता ठता ग्रंथ-
कार कहे ठे.

मूल काव्यम् ॥

सैषा हुंभावसर्पिण्यनुसमयहसद्भव्यजावानुजावा ।
त्रिंशश्चोग्रग्रहोऽयं खखनखमिति वर्षस्थितर्जस्मराशिः ॥
अंत्यं चाश्चर्यमेतज्जिनमतहत येतत्समा दुःपमाचे ।
त्येवं पुष्टेषु दुष्टेष्वनुकूलमधुना दुर्लभो जैनमार्गः ॥३०॥

टीकाः--या आगमग्रंथेष्वागामितया लिखितार्थेते सा-
प्या संप्रति काकस्या प्रत्यक्तत्वेपि तदुद्भवकार्याणा

પ્રત્યક્ષોપલંબેનોપચારાદેપેત્યુક્તં ॥ અવસર્પિતિ પ્રતિક્ષણમાયુઃશરી
રપ્રમાણાદયો જાવા હાનિં ગઙ્ઘંતિ પ્રાણિનામસ્યામિત્યવ-
સર્પિણી સિદ્ધાંતપ્રસિદ્ધઃ કાલવિશેષઃ ॥ હુંમં સકલાંગોપાંગાનાં
યથોક્તમાનવૈકલ્પહેતુઃ ષષ્ઠં સંસ્થાનં તેનોપલક્ષિત અવસર્પિણી
હુંનાવસર્પિણી વ્યુત્પત્તિમાત્રં ચેદં ॥

અર્થઃ:-જે આગમ ગ્રંથોને વિષે હુંનાવસર્પિણી આવશે, એમ
લખેલું સંજ્ઞાયા છે તેજ આ વર્તમાન કાલે પ્રત્યક્ષ જણાય છે. કેમજે
યથાપિ કાલનું અપ્રત્યક્ષપણું જણાય છે તો પણ તે કાલમાં ઉત્પન્ન
થવાનાં જે કાર્ય તેનું આ કાલમાં પ્રત્યક્ષપણું છે એ હેતુ માટે આ હું-
નાવસર્પિણી પ્રત્યક્ષ છે એમ કહ્યું. જેને વિષે પ્રાણીનાં આયુષ્ય તથા
શરીરનું પ્રમાણ ઇત્યાદિક જાવ હાનિને પામે છે એવો અવસર્પિણી
સિદ્ધાંતમાં પ્રસિદ્ધ કાલ વિશેષ છે ને હુંમં એટલે સમસ્ત અંગ
ઉપાંગનું જેમ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે પ્રકારનું પરિમાણ હાલ જણાતું
નથી તેનું કારણરૂપ જે ઘટું સંસ્થાન તેણે કરીને આ લેવાયમાં આ-
વતી એવી આ હુંનાવસર્પિણી છે એ પ્રકારે આ હુંનાવસર્પિણી જ-
ન્મની વ્યુત્પત્તિ માત્ર છે.

ટીકાઃ:-તત્વતસ્ત્વનંતતમકાલજ્ઞાવ્યઽસંયતપૂજાનિબંધનં
ચૈત્વવાસ્યુત્પાદહેતુઃ શુદ્ધજાવહાનિકારણં કાલજ્ઞેદો હુંના-
વસર્પિણી ॥ સા ચ જગવતિ મોક્ષં ગતે જાતેતિ ॥ સમયઃ પરમસૂ-
ક્ષ્મઃ કાલસ્તતશ્ચાનુસમયં પ્રતિ જગ્યાનાં મુક્તિગામિનાં અથવા
જગ્યાઃ શુદ્ધા જાવાઃપરિણામા અનુજાવાશ્ચ પ્રજાવા મતિનિશ્ચયા-
વા તતશ્ચ હસંતો દીપમાના જગ્યાજાવાનુજાવા યસ્યાં સા તથા ॥

હુંનાવસર્પિણ્યાં હિ કાલસ્વાજ્ઞાવ્યાઋર્માર્થિનામપિ પ્રાયેણ જાવા
યાદૃશા વર્તમાનક્રણેન તાદૃશાઃ ક્રણાંતર ઇત્યાદિક્રમેણ પ્રતિક્ષણં
સંક્લેશતારતર્યાગ્રાતતયોપજાયમાના ઉપલઙ્ચંતે ॥

અર્થઃ—વસ્તુતાદૃશો અતિશે અનંતો કાલ જતાં ચનારી
જે અસંજતિની પૂજા તેનું કારણ ને ચૈત્યવાસીની ઉત્પત્તિનું કારણ
ને શુભ જાવની હાનિનું કારણ એવો જે કાલજેદ તેને હુંનાવસર્પિ-
ણી કહીએ, તે જગવંત મોક્ષ ગયે ઠતે થઈ. પરમ સૂદમ એવો જે કાલ
તેને સમય કહીએ. તે સમય સમય પ્રલયે મુક્તિ જનાર
પ્રાણીના પણ જાવ અથવા તેમના પણ શુભ જાવ એટલે પરિણામ તથા
અનુજાવ કહેતાં પ્રજાવ અથવા વૃદ્ધિના નિશ્ચય તે જેને વિષે હાનિ
પામે છે તેને હુંનાવસર્પિણી કાલ કહીએ. તે કાલના સ્વજ્ઞાવથી જ
ધર્માર્થી પ્રાણીના પણ જાવ વધુધા એવા દેખાય છે જે જેવા વર્ત-
માન ક્રણમાં દેખાય છે તેવાજ વીજા ક્રણમાં નથી દેખાતા ઇ-
ત્યાદિ ક્રમવચ્ચે ક્રણ ક્રણ પ્રલયે સંક્લેશન તારતમ્યયોગે સહિત ચ-
યેલા જણાય છે.

ટીકાઃ—તથા ચ પ્રકરણકારેણૈવ પ્રકરણાંતરે પ્રદર્શિતં ॥
કાલસ્સ અઙ્કિલિઠ્ઠ ત્તણેણ અઙ્ગેસિપુરિસવિરહેણ ॥ પાયમ
જુગ્ગત્તેણય, ગુરુકમ્મત્તેણય જિયાણ ॥ કિર મુણિયજિણમયા
વિહુ, અંગીકયસરિસધમ્મમગ્ગાવિ ॥ પાયમઙ્ગેસંકિલિઠ્ઠા, ધમ્મ
ઠી વિત્થ દીસંતિ ॥

અર્થઃ—વહી પ્રકરણના કર્તા પુરુષેજ વીજા પ્રકરણમાં પણ
એ વાત દેખાતી છે જે.

टीकाः—अत्र च द्रुसदित्यनेन संयोगपरत्वेऽपि पूर्ववर्णस्य न गुरुत्वं ॥ उदः शास्त्रे व्यवस्थितयानुवृत्त्या कचित्तन्निषेधात् ॥

अर्थः—आ त्रीशमा काव्यमां द्रुसत् ए प्रकारना पदवने संयोगनुं परपणुं सते पण पूर्व अकरने गुरु संज्ञा यवाथी वृत्तजंग यथो एम न जाणवुं. केम जे उद शास्त्रमां विकटपनी अनुवृत्ति ला-
वीने कोइ जगाए गुरु संज्ञानो निषेध कयो ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—तथा त्रिंशः जिनसिद्धांतोक्ताष्टाशीतिग्रहमध्या-
त्रिंशतः पूरणः ॥ चः समुच्चये ॥ उग्रग्रहो जिनप्रवचनस्योदयो-
पसर्गवर्गकारित्वादारुणो ग्रहः ॥ अयमेव प्रत्यक्षोपलज्यमान-
कार्यो जस्मराशिनामा खमाकाशं तस्य च शून्यत्वात् खमिति गणित-
व्यवहारे शून्यविंदोः संज्ञाः ॥ नखाइति च विंशतेः संज्ञाः ॥ नखानां
विंशतिसंख्यत्वात्तत्तश्च खं च खं च नखाश्चेति छंदः ॥ तैः पश्चानुपू-
र्व्यां अंकरचनया स्थापितैर्मितानी परिसंख्यातानि वर्षाणि संव-
त्तराः स्थितिरेकस्मिन् राशाववस्थानं यस्य स तथा ॥ एकराशौ
वर्षं सहस्रद्वयस्थितिकइत्यर्थः ॥

अर्थः—त्रिशमो ग्रह एटले जिन सिद्धांतमां कहेला अ-
ठ्याशी ग्रह ते मध्ये आ जस्मग्रह त्रिशमो ठे. चकार समुच्चय
अर्थने जणवे ठे. ए जस्मग्रह उग्रग्रह ठे एटले अति आकरो ग्रह
ठे. केमजे जिन प्रवचनने मोटा आकरा उपसर्गने करनार ठे. माटे
महो दारुण कह्यो ठे ते आ प्रत्यक्ष जेनुं कार्य जणाय ठे एवो ज-
स्मराशिनामा ग्रह वे हजार वर्षनी स्थितिवाळो ठे. ते वरसनी सं-

ચ્યા આ પ્રકારે કરી છે જે ચ કેતાં આકાશ તેનું શૂન્યપણું છે માટે
ચ શબ્દવને વિંદુ ગ્રહણ કરવો એવો શાસ્ત્ર વ્યવહાર છે. વિંદુ કહેવો
હોય ત્યારે તેનો સંજ્ઞા ચ શબ્દવને થાય છે. નચ એ પ્રકારે વીશની
સંજ્ઞા છે. કેમ જે વીશ નચ મનુષ્યને છે માટે. ચંચં નચ એ ત્રણ
પદનો ઇંદ્ર સમાસ કરવો. પઠી પશ્ચાનુપૂર્વી તે અંક કરીએ એટલે
વિપરીત કરીએ ત્યારે બે હજાર વર્ષ સુધી એકરાશી ઉપર
જસ્મગ્રહની સ્થિતિ છે એમ અર્થ થયો.

ટીકા:—ત હિ ગ્રહો જગવત્ત્રિર્વાણકાલાનંતરં વર્ષસહસ્રદ્યયં
યાવત્ કૂરત્વાદ્ જગવજ્જન્મરાશી સંક્રાંતત્વાદ્ જગવંતં ચ મુક્ત
ત્વેન દુઃખીકર્તુમશક્ત્વાત્તત્પક્તયૈવ પ્રવચનસ્ય વાધાં કરિષ્યતિ॥

અર્થ:—તે ગ્રહ જગવત્ત્રિર્વાણ થયા પઠી બે હજાર વર્ષ
સુધી છે. કૂરપણે જગવત્ની જન્મરાશીમાં સંક્રમ્યો છે તે જગવંતં
મુક્તિ ગયા છે માટે તેને દુઃખી કરવા સમર્થ નથી થતો. તે હેતુ
માટે તેમના પદ્મરૂપ જે પ્રવચન તેને વાધા કરે છે.

ટીકા:—દૃશ્યે ચ લોકેષિ કથિત્ કસ્યચિત્ સ્વપ્રતિપક્ષ-
સ્ય કિંચિદ્ગર્ભનિવારયત્રેતદ્દશકરિણાપિ તસ્યાપકૃતં જિવિષ્ય
તીતિ મૂઢતયા મનાતિ નિમાય તત્પક્ષ તત્તદ્દશં વાચકુર્વાણઃ ॥

અર્થ:—લોકમાં પણ એવી વાત દેખાય છે જે કોઈક પુરુષ
કોઈક પોતાના પ્રતિપક્ષી શત્રુને કાંઈ પણ આકાર કરવા તત્તત્ત્વ

થાય તો તે પુરુષ તે શત્રુના સંબંધીનો અપકાર કરીને પણ તે શત્રુનો અપકાર કર્યો એમ મૂઢપણે મનમાં ધારીને તે શત્રુના પક્ષપાતિનો તથા તેના જેવાનો અપકાર કરે છે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

ત્વં વિનિર્જિતમનોજ્વરુપઃ, સા તુ સુંદર જ્વલ્યનુરક્તા ॥
પંચજિર્થુગપદેવ શરૈસ્તાં, તામ્યત્યનુશયા દિવ કામઃ ॥

અર્થ:—તે વાત ગ્રંથાંતરમાં કહી છે જે રાજિમતીનો ત્યાગ કરનાર નેમિનાથ પ્રત્યે રાજિમતીની સહીનું વચન “જે હે સુંદર જેણે કામદેવનું રૂપ જીત્યું છે એવા તમો મો ને તે મારી સહી તો તમારે વિષે અતિ આસક્ત થઈ છે માટે તે કામદેવ તમને પરાજીત કરવા ન સમર્થ થયો માટે પશ્ચાત્તાપથી ઘટલે તમારું વેર વાઢવા તે રાજિમતીને પાંચ બાણવને સંઘાથે તામન કરે છે.

ટીકા:—તથા ॥ યસ્ય કિંચિદપકર્તુમક્ષમઃ, કાયનિગ્રહ
ગ્રહીતવિગ્રહઃ ॥ કાંતવક્ત્રસદ્ગાકૃતિં કૃતી, રાદુ રિંદુમધુનાપિ
વાધતે ॥

અર્થ—જીવોને લોકમાં પણ એ વાત પ્રસિદ્ધ છે જે જે હરિનો કંઈ પણ અપકાર કરવા ન સમર્થ થયેલો ને પોતાનાં શરીરને હરિના નાશ કર્યું છે તેથી વિરોધ ગ્રહણ કરતો એવો રાદુ જે તે હરિના

मुख सरखी जेनी आकृति ठे एवा चंद्रने हजी सुधी पण पोने ठे. लौकिक शास्त्रमां एवी बात ठे जे देव दैत्योए मळी मंड्राचल पर्व-
तनो रवैयो करी वासुकी नागनां नेत्रां करी अमृत कहायुं त्यारे
देवतानो पंक्तिमां हरिए घमावमे अमृत पीरसवा मांरुयुं त्यारे रा-
हुए कपटथी सूर्य चंद्र ए वे देवता वच्चे पेसी उचुं सुख करी अमृत
पीधुं ने गळे नथो उतार्थुं एवामांज हरिए सुदर्शन चक्रवमे एनुं
माथुं दैत्य जाणीने काप्युं त्यारे राहु हरिने कांइ पण अपकार करवा
न समर्थ थयो त्यारे हरिना मुख जेवो चंद्रने जोइ तेने हजु सुधी
पण ग्रहणरुपे थडने पीसा करे ठे.

टीका:—तथा अंत्यं दशमं चः पूर्ववत् आश्चर्यं अनंत
तमकालचावित्वादद्भुतमसंयतपूजाख्यं एतत् इदानीं प्रत्यक्षं
जिनमतद्वये आर्हतप्रवचना पञ्चाजनापादनाय ॥ तत्समानैः
प्रागुक्तैस्त्रिभिः समा तुल्यवत्ता दुष्यमा दुष्टाः लोकदुःखका-
रिण्यः समा वर्षाणि यस्यां सा तथा ॥

अर्थ:—वळी ठेदुं दशमं आश्चर्य, चकारनो अर्थ पूर्वनी
पेठे जाणवो. ते असंयति पूजा ठे नाम जेनुं एवुं अद्भुत आश्चर्य
तेनुं अतिशे अनंतो काल गयेथी थवापणुं ठे ए हेतु माटे एने अ-
द्भुत कर्तुं ठे ते हालमां प्रत्यक्ष जिनमतने नाश करवा हिलना प-
मारुवा थयेलुं जणाय ठे. पूर्वे कहेलां त्रण जे एक तो हुंनावस-
प्पिणी तथा जप्मग्रह तथा दशमं आश्चर्य तेमणे समान एटले ए
त्रण सरखो वखवंत दुष्यमा काल वनें ठे. लोकने दुःखकारी ठे वर्ष
ते जेने विपे ते दुष्यमा कडीए.

टीकाः—कालचक्रस्य षरुरकस्य पंचमोऽरकः यथा प्राक्तना
स्त्रयः ससुदिता जिनमतं निघ्नन्ति तथा चतुर्थी दुष्यमापि ॥

॥ यदुक्तं ॥

उत्कर्षवत्पुरुषसिंहवियोगतोऽमी, जस्मग्रहप्रभृतयोऽहित-
वारणा ही ॥ जैनं मतं जुवि महावनमस्तशंका, जंक्तुं कथं
सपदि संप्रति संप्रवृत्ताः ॥

अर्थः—ठ जेना आरा ठे एबुं काल चक्र तेनो आ पांचमो
आरो ठे. जेम पूर्वना त्रण एटले हुंनावसर्पिणी तथा जस्मग्रह तथा
दशमुं आश्चर्य ए सर्वे मळी जिनमतने हणे ठे तेम चोथो आ दु-
ष्मा काल पण जिनमतने हणे ठे. ते प्रकरणकारे कहुं ठेजे, उत्कर्-
षवाळा ने पुरुषोमां सिंहसमान एवा मोटा पुरुषोना वियोगर्थी आ
जस्मग्रह आदि मदोन्मत्त हस्तिउं पृथ्वीमां जैनमतरूपी महा व-
नने निश्चे जागवा शंका रहित हाल केम शीघ्र प्रवर्त्या ठे ?

टीकाः—चः पूर्ववत् ॥ इति प्रकरणे ॥ एषु प्रकृतेषु हुंनाव-
सर्पिण्यादिषु एवं प्रदर्शितप्रकारेण प्रतिपदं सुविहितलाघवाऽ
संयतगौरवापादनलक्षणदुष्टकार्यदर्शनाद् दुष्टेष्विव दुष्टेषु
क्रूरेषु पुष्टेषु प्रकर्षकोटिं प्राप्तेषु हुंनावसर्पिण्यादिषु चतुर्षु अ-
नुकूलं प्रतिसमयं अधुना सांप्रतं दुर्लभो दुरापो जैनमार्ग
प्रतिपत्तिविघ्नकारिणां हुंनावसर्पिण्यादीनां दुष्टत्वात् ॥

अर्थः—चकारनो अर्थ पूर्वनी पेठे ठे. ए प्रकारे हुंनावस-
र्पिणी आदिक आरंजेला प्रकरणने विषे पूर्वे देखाम्युं ए प्रकारे प-
दोपदि सुविहितनुं लघुपणुं ने असंजतिनुं गौरवपणुं तेने करवा रुपी
ठे लक्षण जेनुं एवुं जे दुष्ट कार्य तेना देखवार्थी दुष्ट जेवा महा आ-
करा हुंनावसर्पिणी आदिक चार दुष्ट मोटा उत्कर्षने पामे ठठे
सांप्रत काले समेसमे जैन मार्ग पामवो घणो दुर्जन ठे केम जे
जैनमार्ग पामवामां विघ्नकारी हुंनावसर्पिणी आदिकनुं दुष्टपणुं ठे
ए हेतु माटे.

टीकाः—तन्महिम्ना जूयो लोकस्य जवाजिनंदित्वात्क-
तिपयसात्त्विकजनोपादेय इति यावत् ॥ जैनमार्गः प्रतिश्रोतोरुप
जगवत्पथः ॥ एतन्मध्यादेकोपि दुष्टः पुष्टः स्वकार्यकरणसमर्थः
किंपुनः संप्रति सर्वेऽपि मिलिताः ॥ ततो यथा दुष्टेषु चरटादिषु
प्रजविष्णुषु पुरादिमार्गो जिगमिषतां दुर्गमो जवति तथा जग-
वन्मार्गोऽप्यधुनैतेषु सस्त्विति ॥

अर्थः—ते हुंनावसर्पिणी आदिकना महिमा वने घणा
प्रोकोने जवाजिनंदिपणुं थयुं ठे ए हेतु माटे, योनाक सात्त्विक
लोकोए जैन मार्ग ग्रहण कर्यो ठे. केम जे जगवंतनो मार्ग ठे ते
प्रवाह मारगथी विपरीत ठे. हुंनावसर्पिणी आदित्रण दुष्ट कारण
मध्ये एक कारण पण जो पुष्ट थाय तो पोतानुं काम करवा समर्थ
थाय ठे. तो सांप्रत काले सर्वे दुष्ट कारण एकरां मळ्यां तेमां शुं
कदेवुं ? ते हेतु माटे. जेम दुष्ट चौरादिक अति नमर्थ थये ठठे
नगरादिकनो मारग जवाने इच्छनार लोकोने दुर्गम थाय ठे एदले

દુષ્ટ ચૌરાદિના જયથી તે માર્ગે જશ્ શકાતું નથી તેમ જગવાનને
માર્ગ પણ હાલમાં એ ત્રણેનું ઘણું બલ થયે છે તે સહજ પમાય એવો
નથી. મહા દુઃખથી માર્ગાનુસારીપણું પમાય છે એ જાવઃ

ટીકાઃ—આગમેષ્યુક્તમ્ ॥ દૂસમહુંઠાવસર્પિણી જસમગ-
હપીન્નિયં ઇમં તિત્થં ॥ તેણ કસાયા જાયા, કૂરા ઇહસંજયાણંપિ ॥

અર્થઃ—આગમમાં પણ એ વાત કહી છે જે હુષમા કાલ
હુંઠાવસર્પિણી રૂપ તથા જસમગ્રહ તેણે આ તીર્થ પીર્યું છે તે માટે
સંજતીને પણ આકરા કષાય નુત્પન્ન થાય છે.

ટીકાઃ—અનુશ્રોતોરુપસ્તુ જૈનમાર્ગે શ્વાનીમપિ સુલજઃ
યેષામેવ હુંઠાવસર્પિણ્યાદીનાં સન્માર્ગપ્રવૃત્તિં પ્રતિ પ્રાતિકુલ્યં
તેષામેવાસન્માર્ગપ્રવૃત્તિં પ્રત્યાનુકૂલ્યાદિતિ ॥

અર્થઃ—લોક પ્રવાહ રૂપ જૈન માર્ગ તો સાંપ્રત કાલમાં
પણ સુગમ છે જે હુંઠાવસર્પિણી આદિકને સન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરવા
પ્રત્યે પ્રતિકૂલપણુંજ છે તેમનેજ અસન્માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરાવા
પ્રત્યે અનુકૂલપણું છે એટલે સુલે કરાવે છે.

ટીકાઃ—ઈત્યં યદ્યપિ લિંગિજિઃ પ્રકટિતા ચૂપૃષ્ઠ કત્ત્સનાવ-
નીરુદ્યત્રપ્રમિતાવતઃ શ્રુતપથાવજ્ઞાનસંજ્ઞાન્વિતૈઃ ॥ કલ્પેનાપિ-
કલાવતા કલયિતું સાકલ્પતો દુઃશકા, સંબોધાય તથાપિ મૂઢ-
મનસામેષા દિગાદર્શિતેતિ વૃત્તાર્થઃ ॥ ૩૭ ॥

इति श्रुतावज्ञा नामे नवमो द्वार संपूर्णं थयो.

टीकाः—एवं तावदष्टादशजिर्वृत्तैः प्रबंधेन लिंगिनां
श्रुतपथावज्ञा प्रतिपादिता ॥ संप्रति तैरेव धर्मतया प्रतिपादितं
गुणिद्वेषधीरिति द्वारं निराकुर्वस्तेषां गुणिद्वेषदशेयन्नाह ॥

अर्थः—ए प्रकारे अठार वृत्तबंधि काव्यना विस्तारवने
लिंगधारियोनी करेली सिद्धांत मार्गनी अवज्ञा एटले अवहेलना
ते कही देखामो. हवे सांप्रत काले ते लिंगधारीजण जे धर्मपणे
प्रतिपादन करेलुं गुणि द्वेषधी एटले गुणि पुरुषोना उपर द्वेष बुद्धि
राखे ठे ते द्वारनुं खंमन करता ठता ते लिंगधारीजने गुणिजन उपर
द्वेष ठे तेने देखामता ठता कहे ठे.

मूल काव्यम्.

सम्यग्मार्गपुषः प्रशांतवपुषः प्रीतोद्धसच्चक्षुषः
श्रामण्यर्द्धिमुपेयुषः स्मयजुषः कंदर्पकक्षप्लुषः ॥
सिन्धुताध्वनि तस्थुषः शमजुषः सत्पूज्यतां जग्मुषः
सत्साधून् विदुषः खलाः कृतदुषः क्षाम्यन्ति नोद्यद्दुषः ३१

टीकाः—खलाः सत्साधून् न क्षाम्यन्तीति संबंधः॥ तत्र खला
गुणीमत्सरिणः प्रकरणांल्लिंगिनः कृतदुष इति ॥ दुषधातुः त्रि-
वन्ताऽत्र दोषपर्यायस्ततश्च कृता विहिता दुषो दोषाः स्वयमनेकान-
र्या येस्ते तथा ॥ तत्त्वज्ञावत्त्वानेषां ॥ अथवा कृताश्चारापिता
दुषो दोषा येस्ते तथा ॥

अर्थः—खल पुरुष साधु उपर क्रमा नथी राखता. खल ते कीया पुरुष जाणवा तो गुणी पुरुषो उपर मत्सर राखनारा ते आ प्रकरण वशथी लिंगधारीउं जाणवा. ते केवा ठे? तो कर्या ठे पोतानी मेळे अनेक प्रकारना अनर्थ ते जेमणे एवा ठे. केम जे ए लिंगधारीउंने अनर्थ करवानोज स्वप्नाव होय ए हेतु माटे. अथवा गुणी पुरुषोने विषे आरोपण कर्या ठे दोष ते जेमणे एवा ठे. विकार वाचक दुष घातुनुं दोष रुपी पर्याय शब्द वाचक दुष ए प्रकारनुं विवबंत रुप ठे.

टीकाः—निर्मलेष्वपि सन्मुनिगुणेषु लोकमध्ये लाघवापादनाय स्वधिया विहितदोषारोपा इत्यर्थः ॥ गुणवत्स्वसद्वारोपणस्य तेषां कुलव्रतत्वात् ॥

॥ तदुक्तं ॥

लाजार्थं मलिनांशुके कितवतां कष्टक्रियाधागिन,
प्राहुर्दाञ्जिकतामजिग्रहरुचौ पंकत्यर्थतां कंतिरि ॥
गुप्तांगे वकवृत्तितां च तपसा शस्ये नमस्येच्छुता
मित्थं हंत न दुषयंति यतिनां ह्रीं लिंगिनः कान् गुणान् ॥

अर्थः—निर्मळ एवाय पण सारा मुनिना गुण विद्यमान ठते लोकमां ते मुनियोनी लघुता प्रतिपादन करवा सार पोतानी बुद्धि वने कर्युं ठे दोषनुं आरोपण ते जेमणे एवा लिंगधारीउं ठे. केम जे गुणीजनने विषे जूग दोषनुं आरोपण करवुं. ए प्रकारनुं ए लिंग-

ધારીડના કુઝનું વ્રત ઠે ઇટલે લિંગધારીડની કુઝ પરંપરા એ પ્રકારનીજ ઠે. તે શાસ્ત્રમાં કહ્યું ઠે જે લિંગધારીડ ગુણી પુરુષના ગુણને વિષે આ પ્રકારે દોષનું આરોપણ કરે ઠે. જે ગુણી પુરુષો જો મલોન ઈચ્છે રાખે તો તેમાં આવો દોષ દે ઠે જે ઇતો લોજને અર્થે એવાં વસ્ત્ર રાખે ઠે ઇટલે કોડ પ્રકારની વસ્તુ મળે તે સારુ રાખે ઠે પણ એમના એવા જાવ નથી. ને ગુણી પુરુષો અનેક પ્રકારની કષ્ટક્રિયા કરે તો તેમાં કષ્ટરૂપી દોષ પરઠે ઠે. ને અનેક પ્રકારના અન્નિગ્રહનો રુચિ રાખે તો તેમાં દંત્તરૂપી દોષ પરઠે ઠે. ને દાના ગુણ રાખે ઠે તેમાં કીર્તિની ઇચ્છારૂપો દોષ દે ઠે. ઇટલે ક્રમા ગુણ દેખોને એમ દોષ દે ઠે જે ઇતો પોતાની લોકમાં કીર્તિ વધારવા સારુ સહન કરે ઠે. ને જો પોતાનાં અંગોપાંગ ગોપવીને ચાલે તો તેમાં એમ દોષ પરઠે ઠે જે ઇતો વગલાની પેઠે બારણેથી એવું વર્તન દેખાને ઠે પણ અંતરથી એવા નથી. ને જો તપવને પ્રધાનપણું દેખાને તો એમ દોષ દે ઠે જે લોક નમસ્કાર કરે, પૂજે ઇટલા સારુ તપ કરે ઠે પણ વીજી ઇચ્છા નથી. એ પ્રકારે ગુણી પુરુષોના સર્વે ગુણમાં લિંગધારીડ દોષ કલ્પે ઠે. નિશ્ચે એવા ગુણી પુરુષોના એવા કયા ગુણ ઠે જે જેમાં લિંગધારીડ દોષ નથી દીધો? સર્વે ગુણમાં દોષનું આરોપણ કરે ઠે.

ટીકા:---તે હિ તદ્દગુણાનસહમાનાસ્તાન્નિંદંતિ ॥

॥ તદુક્તમ્ ॥

વાણનિવ ગુણાન્ કર્ણ-માગતાનસદ્દિષ્ણવઃ ॥ પીમાપાદનતોઽ
ત્રીમા નિંદંતિ ગુણીનાં સ્વભાવઃ ॥

અર્થઃ—તે લિંગધારીજ નિશ્ચે તે મુનિના ગુણને સહન કરી શકતા નથી, માટે તેમની નિંદા કરે છે. તે વાત કહી છે જે ગુણી પુરુષોના ગુણ લિંગધારીજના કાને આવી પકે છે ત્યારે તેમને બાળ સરખા જણાય છે; તેનું સહન કરી શકતા નથી. કેમ જે તે ગુણ એમને પીનાકારી થાય છે, માટે નિર્લજ થયા હતા ત્યજ પુરુષો ગુણી પુરુષોની નિંદા કરે છે.

ટીકાઃ—અચ્ચદ્ગુણઃ નિર્નિમિત્તં સુવિહિતદર્શનમાત્રેણૈવ પ્રકટિતલલાટતટત્રકુલ્યાદિક્રોધવિકારાઃ ન ક્લામ્યંતિ ન સહંતે દ્વિષંતીત્યર્થઃ ॥ અત્ર દેશેડમીષાં પ્રચારેણ વયં લોકસ્યાગૌરવાન્નવિષ્યામ ઇત્યાદિ બુદ્ધ્યા માત્સર્યાત્તત્રાવસ્થાતુમેવ તેષાં ન દદતીત્યર્થઃ ॥ સત્સાધૂન્ સુવિહિતયતીન્ સત્સાધુત્વમેવાનુગુણવિશેષણૈસ્તેષાં જ્ઞાવયતિ ॥

અર્થઃ—કારણ વિનાજ સુવિહિતને દેખવા માત્રથીજ પ્રગટ કર્યા છે લલાટ ઉપર ત્રકુટી ચઢાવી દેવી ઇત્યાદિક ક્રોધ વિકાર તે જેમણે એવા હતા નથી સહન કરતા. ઇટલે દ્રેષ કરે છે. કારણ કે તે એમ જાણે છે જે જો આ દેશમાં સુવિહિત મુનિનો પ્રચાર થશે તો આપણા ઉપરથી લોકનું ગૌરવપણું ઊતરી જશે. ઇટલે લોક તેમનું બહુ માન કરશે, ઇત્યાદિ બુદ્ધિથી તેમના ઉપર મત્સરપણું રાખીને તે દેશમાં સુવિહિત સાધુને રહેવાજ દેતા નથી ઇટલો અર્થ. હવે સત્સાધુપણાનેજ ઘટતાં વિશેષણ આપી પ્રગટ કરે છે.

ટીકાઃ—સમ્યગ્માર્ગપુણઃ જગત્પ્રણીતજ્ઞાનાદિત્રયરૂપ-

मोक्षपथस्य ज्ञव्यानां शुद्धोपदेशप्रतिबोधद्वारेण विस्तारकान् ॥ एतेन तेषामुत्सूत्रज्ञापणप्रतिषेधमाह ॥

अर्थः—जगवंते कहेलो ज्ञान दर्शन चारित्ररूप जे सोद मार्ग तेनो ज्ञव्य प्राणीजने शुद्ध उपदेशनो प्रतिबोध थाय ए द्वारे विस्तार करनारा. एणे करीने ते मुनियोने उत्सूत्र ज्ञापण करवानो निषेध ठे एटले मुनि उत्सूत्र ज्ञापण नथी करता एम ए विशेषण-वने जणाव्युं ते कहे ठे.

टीकाः—प्रज्ञांतवपुषः वहिरलक्षितरागादिविकारशारिरजाजः एतेनांतरमपिप्रबलरागाद्यन्नावं प्रकाशयति ॥ अंतस्तद्भावे वहिः सर्वदा प्रज्ञांतत्वानुपपत्तेः ॥

अर्थः—जे वायणैथी नथी जणाता रागादि विकार ते जेमां एवा शरीरने अंगीकार करता एटले जेनुं अंग जोतां रागादि विकार कोइ प्रकारे जणाता नथी. ए विशेषणे करीने अंतर संबंधी पण प्रबल रागादिकनो अभाव ठे एस प्रकाश थाय ठे. जो अंतरमां रागादिक होय तो निरंतर चरणैथी प्रज्ञांतपणुं न रहे ए हेतु माटे.

टीकाः—प्रीतोद्धतचक्षुषः छिपानपि प्रनीत्य प्रसन्नाङ्कुललोचनान् । एतेन वहिः कोषविकारपरिहाराभाविः करोति ॥ भ्रामण्यरिं प्राणानिधानविराणादिपंचरुद्रात्रनविभृतिमुपयुज्यासेह्युषः । एतेन दीक्रामूलं सर्वविरतिसादं दशेयति ॥

અર્થઃ-----દેષીને દેહીને પણ પ્રસન્ન અને પ્રફુલ્લિત છે નેત્ર તે જેમનાં એવા સુવિહિત મુનિ છે એ વિશેષણ વારણેથી કોપ વિકારનો પરિહાર પ્રગટ કરે છે. અંતરમાં કોપ વિકાર હોય તો બહારથી નિરંતર પ્રશાંતપણું ન રહે એ જાણ છે. પ્રાણાતિપાત વિરમણાદિ પંચ મહાવ્રત રૂપ ઠકુરાશને પામેલા સુવિહિત મુનિ છે એ વિશેષણ વીક્ષા જેનું મૂલ છે એવી સર્વ વિરતિરૂપ સંપદાને દેખાકે છે.

ટીકાઃ----સ્મયમુષઃ અહંકારતિરસ્કારિણઃ ॥ એતેન વાગ્મિ-
ત્વવિદ્વત્વાદાવજિમાનહેતૌ સત્યપિ તદજ્ઞાવં પ્રકટયતિ ॥ (સત્સૂ-
ત્રક્રિયાન્તિઃ) કેન્દર્પકક્ષપ્લુષઃ મન્મથશુષ્કતૃણદાહિનઃ ॥ એતેન
સર્વવ્રતમધ્યે નિરપવાદબ્રહ્મવ્રતદાર્ઢ્યં દૃઢયતિ ॥

અર્થઃ—અહંકાર ને તિરસ્કાર કરનારા એ વિશેષણ અજિમા-
નનાં કારણ રૂપ જે સુંદરવાણીપણું તથા વિદ્વાનપણું તે સતે પણ
અહંકાર નથી એમ પ્રગટ કરે છે. સત્સૂત્રની ક્રિયાત્ત્વને કામરૂપી
સૂકા તૃણને બાળનારા એ વિશેષણ સર્વ વ્રત મધ્યે અપવાદ રહિત એવું
બ્રહ્મવ્રત છે તેનું દૃઢપણું સુચવે છે.

ટીકાઃ—સિદ્ધાંતાધ્વનિ શુદ્ધાગમમાર્ગે તસ્થુષઃ સ્થિતવતઃ
સ્તત્પરાનિત્યર્થઃ ॥ એતેન સ્વયમુત્સૂત્રક્રિયાનિષેધં પ્રતિપા-
દયતિ ॥ સમયુષઃ સમાજાજઃ ॥ એતેનાંતરેપિ ક્રોધ નિરા-
સં ક્ષાપયતિ ॥

અર્થઃ----સિદ્ધાંત માર્ગને વિષે રહેલા ઇટલે, તત્પર ઇટલો

अर्थः ए विशेषण पोते उत्सूत्र क्रियानो निषेध करे ठे ते प्रतिपादन करे ठे ने कमावाळा ए विशेषण अंतरमां पण क्रोध नथी, एम जणावे ठे.

टीकाः—सत्पूज्यतां विवेकिजनसेव्यतां जग्मुषः प्राप्नुषः
एतेन सकलश्रमणगुणसंपत्तिमाविर्भावयति ॥ निर्गुणानां वि-
वेकीलोकपूजनाऽसंजवात् ॥ विदुषः विचक्षणान् ॥ एतेन
स्वसमयपरसमयसारविदुरतां विस्फारयति ॥

अर्थः—वळी विवेकी लोकोने सेववा योग्य पणाने पामेला
ए विशेषण समस्त साधुगुणनी संपत्तिने प्रगट करे ठे केम जे जे
साधु गुण रहित ठे तेनुं विवेकी लोको पूजन करे एम संजवतुं
नथी ए हेतु माटे. वळी विचक्षण एवा ए विशेषण पोताना सिद्धां-
तनो तथा अन्यदर्शनीना सिद्धांतनो जे सार तेनुं सारी पेठे जाण
पणुं फोरवे ठे, विस्तारे ठे.

टीकाः—न चैवं गुणशालिषु यतिषु द्वेषः कर्तुं युक्तः ॥ अ-
णीयसोपि तद्वैषम्यस्य सकलगुणिगतगुणद्वेषरूपत्वेनानंतजव
त्रमणनिबंधनत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

सम्यक्त्वज्ञानशील स्पृश इह गुणिनः साधवोऽगाधमेधा ।
स्तेषु द्वेषो गुणानां गुणिनि रजिदया वस्तुनः स्वाद्गुणेषु ॥

सर्वस्थानां गुणानां भवगमनमतोऽह्माय मिथ्यात्वमस्मा ।
तस्माद् भूयो जवन्निव्रमणमिति गुणिद्वेषधीर्वजनीया ॥

अर्थः—ए प्रकारे गुणवशे शोजता मुनिने विषे द्वेष करवो युक्त नथी केमजे अतिशय उठो एवो पण ते मुनिनो द्वेष ठे तेने सकल गुणीजनने विषे रहेलो जे द्वेष ते रूपपणुं ठे ए हेतु माटे अनंत जव ज्रमणनुं निबंधनपणुं ठे ए हतु माटे, एटले एथी अनंतो जव ज्रमण थाय एवो कर्मबंध थाय ठे. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे अपार बुद्धिवाळा महागुणी साधु पुरुषो केवा ठे तो समकितवाळा तथा ज्ञानवाळा तथा शीलवाळा तेवा मुनिजने विषे रहेला जे गुण तेने विषे जे द्वेष करवो ते वस्तुताए गुण गुणीनुं अज्ञेदपणुं ठे ए हेतु माटे सर्वे गुणीजनना गुणनी अवगणना अइ माटे एथी शीघ्र मिथ्यापणुं प्राप्त थाय ने तेथी वारंवार जव समुद्रमां जवज्रमणपणुं थाय ए हेतु माटे गुणी पुरुषो उपरथी द्वेष बुद्धि त्याग करवी.

टीकाः—सिद्धांतेऽप्यभिहितं ॥ जरहेरवयविदेहे, पंनरस-
वि कम्मजुमिया साहू ॥ एकंमिहीलियंमि, सव्वे ते हिलियाहुं
ती ॥ संतगुणढायणा खलु परपरिवालयं होइ अलियंच ॥ धम्मे
वि अबहुमाणो, साहुपत्तं से य संसारो ॥ ततः प्रेक्षावता गुणेषु
बहुमान एव कर्तव्यो न द्वेष इति वृत्तार्थः ॥ ३१ ॥

अर्थः—ते वात सिद्धांतमां पण कही ठे जे जरत औरवत
तथा विदेह तेमां पन्नरकर्मभूमियो ठे. तेमां एक साधुनी जो हीलना
करे तो सर्व साधुनी हीलना करी एम थाय. ने उता गुणनुं आवा-

दन करवुं तथा पारको परिवाद करवो तथा जूटुं बोलवुं तथा धर्म
नुं बहुमान न करवुं तथा साधुने विषे प्रद्वेष करवो ए संसार ठे.ए
हेतु माटे बुद्धिमान् पुरुषे गुणीने बहुमानज करवो पण द्वेष न करवो.
एम आ काव्यनो अर्थ ठे. ॥ ३१ ॥

टीकाः—अथ कथमेवंविधानपि सत्साधून् खला न क्षा-
म्यन्ति ॥ मिथ्यात्वप्रादव्यादिति ब्रुमः ॥ अत एव तद्वतो मूढ
जनस्य नाम जैनपथवर्त्तिनः स्वरूपं निरूपयन्नाह ॥

अर्थः—हवे आ प्रकारना सत्साधूने पण खल पुरुष केम
सहन नथी करता? तो मिथ्यात्वना प्रबलपणायी सहन करता नथी
एम कहीए ठीए, ए हेतु माटे प्रबल मिथ्यात्ववाळाने मूढजनने
नाम मात्र वने जनमार्गमां रहेनारा तेमनुं स्वरूप निरूपण करता
वता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

देवीयत्युरुदोषिणः कृतमहादोषा न देवीयति ।
सर्वङ्गीयति मूर्खमुख्यनिवहं तत्त्वज्ञमङ्गीयति ॥
उन्मार्गीयति जैनमार्गमपथं सम्यक्पथीयत्यहो ।
मिथ्यात्वग्रहिलो जनः स्वमगुणायण्यं कृतार्थीयति ॥ ३२ ॥

टीकाः—मिथ्यात्वग्रहिलो जन उरुदोषिणो देवीयतीत्या-

દિ સંબંધઃ ॥ અહો ઇતિ વિસ્મયે ગ્રહઃ ચૈતસોઽસન્નિર્બંધઃ સોઽસ્યા-
સ્તીત્યસ્યથેં શ્લ પ્રત્યયસ્તદ્ધિતઃ॥ગ્રહ મિથ્યાત્વં પ્રકરણાદાગ્નિનિ
વેશિકં ગૃહ્યતે ॥ પ્રાયેણ જૈનમિથ્યાદૃષ્ટીનાં ગોઠામાહિલ-
માઢેણેત્યાદિનાગ્નિનિવેશિકસ્યૈવ તસ્ય પ્રતિપાદનાત્ ॥ તતશ્ચ તેન-
ગ્રહિલઃ પ્રબલમિથ્યાગ્નિનિવેશગ્રહગૃહીત ઇત્યર્થઃ ॥

અર્થ-----મિથ્યાત્વવને ઘેલો થયેલો જન ઘણા દોષવાળાને
દેવતા જેવો ગણે છે. ઇત્યાદિ આ કાવ્યમાં સંબંધ છે. અહો એ પ્રકારના
અભ્યયનો આશ્ચર્ય અર્થ છે. એટલે આ વાત અચરિજ છે. ચિ-
ત્તનો કદાગ્રહ જેને એવા અર્થને વિષે તદ્ધિતનો શ્લૂ પ્રત્યય આવીને
ગ્રહિલ શબ્દ થયો છે. આ જગાએ પ્રકરણ વશથી આગ્નિનિવેશિક
મિથ્યાત્વ ગ્રહણ કરવું. બહુધા જૈન મિથ્યાદૃષ્ટિ લોકોનું ગોઠામા-
હિલ ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનવને આગ્નિનિવેશિક મિથ્યાત્વનુંજ પતિપા-
દન કર્યું છે તે હેતુ માટે આગ્નિનિવેશિક મિથ્યાત્વવને ઘેલો થયેલો
એટલે પ્રબલ એવો જે મિથ્યા અગ્નિનિવેશ તે રૂપી જે ગ્રહ તેણે કરીને
ઘેરાયલો એટલો અર્થ છે.

ટીકાઃ-----જનો ધર્મધ્વજિતદ્વજક્તશ્રારૂલોકઃ ઊરવો મહાંતો
યતિજનસ્યાત્યર્થમનુચિતત્વેન દોષા અપરાધા રાગદ્વેષપ્રાણા-
તિપાતાદય ઊરુદોષાસ્તદ્ધિતઃ આચાર્યાદીનિતિ ગમ્યં ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારનો લિંગધારીડનો જ્ઞાત શ્રાવકલોક જે તે
મુનિજન્તને અતિશય અનુચિત એટલે અઘટતા માટે જેને દોષ કહે છે

અર્થ:—નાશ પામ્યા છે પૂર્વે કહેલા મોટા અપરાધ તે જે-મના એવા ઇટલે યુગ પ્રધાનાદિક ઇટલું ઉપરથી લેવું. એવા મોટા પુરુષોને પણ અદેવ જેવા ગણે છે. શું કહે છે? તો એ યુગ પ્રધાનાદિક જે તે દેવ સરખા નથી. કેમજે દોષ સહિત છે ને અતિશય રહિત છે માટે એમની આરાધના કરવી. આ જગાએ પ્રાયે જેમના દોષ નાશ પામ્યા છે તેમને દેવની ઉપમા સિદ્ધાંતમાં પણ કહી છે.

ટીકા:—પરિરુવો તેયસ્સી ઇત્યાદાવાચાર્યગુણવક્તવ્યતાયાં પ્રતિરુપઃ સિદ્ધાંતતાત્પર્યપરિષ્ઠેદ્દેશનાતિશયવત્વાદિના તદ્દિ-ષયબુદ્ધિજનકત્વાત્તીર્થકરપ્રતિવિંવરુપ ઇતિ વ્યાખ્યાનાત્ ॥ સ ચ વિપર્યસ્તમતિત્વાત્તથા ન કરોતિ ॥

અર્થ:—પરિરુવ ઇત્યાદિ ગાથા વડે આચાર્યના ઢઢીસ ગુણો કહેવાને અવસરે સિદ્ધાંતના તાત્પર્યનું પરિમાણ કરી કેવા રુપ અતિશયવાળા આચાર્ય છે ઇત્યાદિ સિદ્ધાંત સંબંધી બુદ્ધિનું ઉત્પન્ન થવા પાળું તેમને વિષે રહ્યું છે, માટે તે આચાર્ય તીર્થકર સમાન છે એમ ગાથાનું વ્યાખ્યાન છે. તે આચાર્યને વિપરીત બુદ્ધિવાળા પુરુષો દેવની ઉપમા નથી કરતા.

ટીકા:—એવમદેવપ્રાયે દેવબુદ્ધિર્દેવપ્રાયેચાદેવબુદ્ધિરિતિ મિથ્યાત્વરુપં પ્રતિપ્રાદ્યાગુરૌ ગુરુબુદ્ધ્યાદિરુપં તદાહ ॥ સર્વ જ્ઞીયતિ સર્વજ્ઞમિવ સર્વવિદમિવાચરતિ મૂર્ખમુખ્યનિવહં અજ્ઞચૂનામણિસમુહં સ્વાન્યુપેતગઢસ્થિતં યતિજનં યથા સર્વજ્ઞસદ્દશોઽયં મદીયયતિ જનઃ કિં કિં શાસ્ત્રજાતં ન વેત્તાતિ ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે અદેવ જેવાને વિષે દેવબુદ્ધિ ને દેવ જેવાને વિષે અદેવબુદ્ધિ એ પ્રકારે મિથ્યાત્વનું રૂપ પ્રતિપાદન કરીને અગુરુને વિષે ગુરુ બુદ્ધિ કરવી ઇત્યાદિ મિથ્યાત્વ સ્વરૂપ છે તેને કહે છે. જે મોટા મૂર્ખના સમૂહ છે તેને સર્વજ્ઞની પેઠે આચરણ કરે છે એટલે સર્વજ્ઞ જેવા જાણે છે. પોતે અંગિકાર કરેલા ગઢમાં રહેલો યતિનો સમૂહ તેને જ્ઞાનિ વિદ્વાન પંક્તિ જાણે છે જે અમારા ગઢના યતિ લોકો શું શું શાસ્ત્ર નથી જાણતા? સર્વ શાસ્ત્ર જાણે છે ઇત્યાદિ॥

ટીકા:—તત્ત્વજ્ઞં ષટ્દર્શનતર્કકર્કશધિયં સ્વપરસમય નિર્ણયજૂમિં સૂરિવિશેષં અજ્ઞીયતિ અજ્ઞમિવ વાલિશમિવા-
ચરતિ ॥ યથા ન કિંચિદપ્યેય જાનાતિ ॥ અયમર્થઃ ॥ ન હિ મૂર્ખશિરોમણેઃ સર્વજ્ઞેનોપમાનં યુક્તં ॥ તાપિ તત્ત્વજ્ઞસ્યાજ્ઞેન ॥
અત્યંતમનુરુપત્વાત્ ॥ પરં સ મિથ્યાજ્ઞાનાદેવમપિ કરોતિ ॥

અર્થ:—વહી તત્ત્વનો જાણ એટલે ષટ્દર્શન સંવંધી તર્ક વિ-
ચાર કરવામાં તીક્ષ્ણ જેની બુદ્ધિ છે, જાવાર્થ એ છે જે પોતાના દ-
ર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તથા વીજા દર્શનનાં જે શાસ્ત્ર તેનો નિર્ણય કર-
વામાં સીમારૂપ, એ જેવા વીજા કોઈ નહિ એવા સૂરિ વિશેષને
એટલે એવા કોઈ આચાર્યને અજ્ઞાનીની પેઠે જાણે છે એટલે એ આચાર્ય
કોઈ પણ જાણતા નથી આ અર્થ સિદ્ધ થયો. જે મૂર્ખ શિરોમણિની
સર્વજ્ઞ સાથે જે ઊપમા કરવી તે યુક્ત નથી. ને તત્ત્વજ્ઞ પુરુષની અ-
જ્ઞાની સાથે ઊપમા કરવી તે પણ યુક્ત નથી. કેમ જે અત્યંત અ-
યોગ્યપણું છે એ હેતુ માટે, પરંતુ તે મિથ્યાજ્ઞાનથી એમ પણ કરે છે.

टीकाः—अधुना अमार्गे मार्गबुद्ध्यादिरूपं मिथ्यात्वं दर्शयति॥उन्मार्गयति ॥उन्मार्गमिव उत्पथमिवाचरति जैनमार्गं शुद्धं जगवत्पथं ॥ यथा नायं जगवत्प्रणीतो मार्गः किंतु त्सूत्र इति ॥ अपथं कुमार्गं प्राक् प्रतिपादितमौद्देशिकजोोजनादिकं स्वकल्पितं सम्यक् पथीयति सम्यक् पथमिव सन्मार्गमिवाचरति॥

અર્થ:—હવે અમાર્ગને વિષે માર્ગ બુદ્ધિ થવારુપ મિથ્યાત્વને દેખાને છે જે શુદ્ધ જગવત્ના માર્ગને ઉન્માર્ગની પેઠે આચરે છે. ષટ્ત્વે ઉન્માર્ગ જેવો જાણે છે જે આતો જગવાનનો કહેલો માર્ગ નથી. એતો ઉત્સૂત્ર માર્ગ છે. ઇત્યાદિ. વઠી પૂર્વે પ્રતિપાદન કરેલું જે પોતાનું કપોલ કદિપત ઉદ્દેશિક જોજનાદિ તેને સારો માર્ગ જાણે છે. સારા માર્ગની પેઠે આચરણ કરે છે.

टीकाः--अत्रापि यज्जिनमार्गस्य चंद्रवत्प्रकाशकस्योन्मा-
 गेण तामसेन साहस्यपादनमुन्मार्गस्य च सत्यथतुद्वयतापादनं त-
 न्मिथ्यात्वोदयादिति ॥ तथा स्वमात्मानं अगुणाग्रयं निर्गुण-
 धुरंधुरंकृतार्थीयति कृतार्थमिव विहितसकलप्रयोजनमिवा-
 चरति ॥ अत्रापि स्वस्य निर्गुणमुख्यस्य कृतार्थेन गुणिमुख्ये-
 नोपमानमविद्यावत्त्वादिति ॥

અર્થ:—અહીં પણ જે જિનમાર્ગ ચંદ્ર સરસો પ્રકાશવંતે તેનું ઉન્નમાર્ગરૂપી જે અંધકારનો માર્ગ તેની સાથે સદૃશપણું પ્રતિ-
પાદન કરે છે તે મિથ્યાત્વના હૃદયથી કરે છે. વઢી પોતાનો આત્મા

જે ગુણ રહિત પુરુષોમાં ધુરંધર છે એટલે અગ્રેસર છે તેને કૃતાર્થ જેવો જાણે છે એટલે જાણે સકલ પ્રયોજન કરી રહ્યો હોય ને શું એમ સંપૂર્ણ ગુણવાળો માને છે. અહીં પણ ગુણ રહિતમાં મુખ્ય એવો પોતાનો આત્મા છે તેને ગુણીજનમાં મુખ્ય એવા મહાંત પુરુષોની સાથે ઉપમા કરવી તેનું કારણ પોતાને વિષે રહેલું અવિદ્યાપણું એજ છે.

ટીકા:—એવં તાવલ્લોકોત્તરિકજનવિષયં મિથ્યાત્વસ્વરૂપં પ્રદર્શ્ય વાહ્યલોકવિષયમપિ પ્રસંગાત્ કિંચિત્તદ્દર્શ્યતે ॥ મિથ્યાત્વગ્રહિલો જનઃ અગ્નિગ્રહિકાદિમિથ્યાત્વવાન્ જિનમતબહિર્નૂ-તો લોકઃ દેવીયતિ દેવાનિવાચરતિ મુક્ત્યર્થમારાધ્યતયા દેવ-ત્વેનાજ્યુપૈતીતિ યાવત્ ॥ ઝરુદોષિણો રાગાદિમતો લોકગ્ર-તીતાન્ દેવાન્ ॥ કૃતમહાદોષાન્ વીતરાગાન્ લોકોત્તરવિશ્રુ-તાન્ અદેવીયતિ અનારાધ્યત્વેનાઽનુમન્યતે ॥

અર્થ:—એ પ્રકારે પ્રથમ લોકોત્તર સંબંધી જે પુરુષ તેમને આશ્રીને જે મિથ્યાત્વ તેનું સ્વરૂપ દેખાતીને વાહિર લોક એટલે અન્યદર્શની તેને આશ્રીને જે નિથ્યાત્વ તેને પ્રસંગવશથી કાંઈક દેખાતે છે જે અગ્નિગ્રહિકાદિ મિથ્યાત્વવાળો જિનમતથી વાહિર થયેલો એવો લોક જે તે રાગાદિ ઘણા દોષ જેમાં રહેલા છે એવા લોકમાં પ્રસિદ્ધ જે દેવ તેમને મોક્ષને અર્થે આરાધવા યોગ્ય દેવપણે અંગિકાર કરે છે. માટે અદેવને વિષે દેવપણાની આચરણા કરે છે ને જેમના દોષ નાંજ પામ્યાં છે એવા વીતરાગને અદેવ જેવા ગણે છે એટલે આરાધવાપણે નથી માનતા.

टीकाः—अथ कथमेतन्मिथ्यात्वमिति चेत् ॥ उच्यते ॥
 दोषवतां देवत्वान्नावात् ॥ तथाहि ॥ साक्षात् कृतधर्मानिरीह-
 त्वेन परोपचिकीर्षाप्रयुक्तो यो मुक्तिमार्गमुपदिशति स देवइत्या-
 स इति चोच्यते ॥ न च रागादिमत एतद्वक्ष्यमाणं संगच्छते ॥ तद-
 चनस्य प्रबलविप्रलज्जकवाक्यवद्विसंवादत्वाद्विसंवादकवच-
 नाच्च प्रेक्षावतां प्रवृत्त्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—हवे लिंगधारी पूछे ठे जे ए मिथ्यात्व केम कहो हो!
 तो तेनो उत्तर कहे ठे जे दोषवाळाने देवपणानो अज्ञाव ठे ए हेतु
 माटे तेज देखावे ठे जे जेणे धर्मनो साक्षात्कार कर्यो ठे ने कोइ
 प्रकारनी वांछा विनाज परना उपकार करवानी जेनी इच्छा वसें ठे
 ने मुक्ति मार्गनो उपदेश करे ठे ते देव कह्यो तेने हितकारी पण
 कह्यो ने रागादिवाळानुं ए लक्षण संज्ञवतुं नथी, केमजे रागादि-
 वाळानुं वचन तो अतिशय उग पुरुषनां वचननी पेठे विसंवादि ठे
 ए हेतु माटे ने चळी एनां वचन परस्पर विरोधी ठे ए हेतु माटे
 बुद्धिवाननी प्रवृत्ति तेमां थती नथी.

टीकाः—रागादिमतो हि विप्रलिप्सया नयास्तीरे गुह्य-
 कटंपर्यस्तमास्ते धावत किञ्चका इत्यादिवत्कदाचिदन्यथा व्यव-
 स्थितमर्थमन्यथापि ब्रुवाणा उपसृज्यते ॥ तथा च तद्वचनात्
 प्रवर्तमाना किञ्चकवन्नसमीहितमश्नुवीरन् ॥ माजूछा विप्रलि-
 प्ता तथापि तस्य रागादिमत्वेनासाक्षात् कृतधर्मतया सम्यग्
 मुक्तिमार्गोपदेशाननुपपत्तेः ॥

अर्थः—रागादि दोषयुक्त पुरुष जे ते निश्चे ठेतरवानी इच्छाए जे प्रकारनी वस्तु होय तेथी विपरीत कहेनारा देखीए डीए. जेम ठोकरां ठेतरवा कोइए कछुं जे हे ठोकरां! दोमो दोमो!! नदीने कांटे गोलनुं गाळुं नुटी परुं ठे. एम गोल खाधानी आशा उपजावी ठोकरां दोमाव्यां, तेम क्यारेक तो जे प्रकारे रहेली वस्तु ठे तेथी बीजी प्रकारे पण कहेनारा ठग पुरुषो जणाय ठे माटे तेवा पुरुषना वचनमां प्रवर्तेला पुरुषो गोल खावा दोमेलं ठोकरांनी पेठे पोतांनुं बांढीत पामता नथी. कदाचित ए प्रकारनी ठगवानी इच्छा न होय. परंतु ते पुरुषो रागादि दोषवाळा ठे माटे तेमने धर्मनो साक्षात्कार नथी ययो तेथी सारी रीते मुक्ति मार्गनो उपदेश यतोज नथी.

टीकाः—तथा त्वेव अस्मदादीनामपि रागादिमतां साक्षात्कृतधर्मत्वेन सार्वज्ञ्यापत्तेः तथाच सिद्धं समीहितं किं मुक्त्यर्थं तदन्वेषणे॥ आर्क्षे चेन्मधु विदेत्तत्किमर्थं पर्वतं व्रजेत् ॥ इष्टस्यार्थस्य संसिद्धौ, को विद्वान् यत्नमाचरेदिति लौकिक न्यायात् ॥ किं च परोपकारोपि परेषां संसारतारणलक्षणस्तस्य न संभवति ॥ रागादिमत्वेनास्मदादिजिस्तुष्ट्ययोगक्षेमतया तस्य स्वयमतरितुः परतारकत्वानुपपत्तेः कोऽपि पोतादेः स्वयं तरि तुरेव परतारकत्वोपलब्धत्वात् ॥

अर्थः—ने जो रागादिक दोषवाळा पुरुषथी सारी रीते मुक्ति मार्गनो उपदेश यतो होत तो रागादि दोषवाळा आपणे पा डीए माटे आपणने पण धर्मनो साक्षात्कार यवो जोइए, ने तेथी

सर्वज्ञपणुं पण प्राप्त थयुं जोइए ने ज्यारे सर्वज्ञपणुं प्राप्त थयुं त्यारे तो आपणुं वांच्छित सर्वे सिद्ध थयुं त्यारे तो मुक्तिने अर्थे वीतरा-
गनां वचन खोळवानी जरूर न रही. केमजे जो आकमानां फुल-
मांथी मधनो स्वाद मळयो तो मध खोळवा पर्वतमां कोण जाय !
तेम पोतानो वांच्छित अर्थ सिद्ध थयो तो पढी कोण विद्वान पुरुष
तेने वास्ते प्रयत्न करे? ए प्रकारे लौकिक न्यायठे ए हेतु माटे. वळी
शुं? तो तेमणे करेखो परोपकार जेते पण संसारने तारण करनार
संज्ञवतो नथी. केमजे रागादि दोष युक्तपणावने आपणी पेठेज ते
पण योग हेम करे ठे एटखे आपणी पेठे ते पण रागादि दोषे न-
रेखा ठे ते पोतेज तरता नथी तो तेमने विषे बीजानुं तारणपणुं
तो क्यांथीज सिद्ध थाय ! लोकमां पण जे नौका प्रमुख पोते त-
रती होय तेज बीजाने तारती देखाय ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—ननु स्यादेतद्यदि रागादिमत्त्वं जवेत्तदेकवाक्यतया
सकलपार्थिवादिविचारचतुरप्रधानपुरुषपूज्यतान्यथानुपपत्त्या ते-
षामसिद्धमिति चेत् न ॥ तत्प्रकृतिष्वंगनादि घटनावलोकनेन
तत्सिद्धेः ॥ तेषां रागादीमंतरेण तत्प्रतिबिंबेषु तद्वत्कणाध्यारोपा
संज्ञवात् ॥ इतरथा तत्प्रतिबिंबत्वानुपपत्तेः ॥ उपलादिना सक-
लतनुद्वयाकारनिर्माणं हि तत्प्रतिबिंबं नाम तन्नूनं ते रागादि
मंत इति ॥

अर्थः—आ जगाए अन्यदर्शनी आशंका करे ठे जे जो
अमारा रागादि देव दोष सहित होय तो जे समस्त पृथ्वी आदि संबंधी

पदार्थनो विचार करवामां चतुर पुरुषो ठे तेमां पोतानुं प्रधान पुरु-
षपणुं ठे, जेथी पूजनीकपणुं ठे. ते पोतानां कहेलां वचननी एक वा-
क्यताए ठे ए हेतु माटे, एटले पोतानां वचनमां परस्पर बाधा नथी
माटे. तथा अन्यथानुपपत्ति ठे ए हेतु माटे, एटले एमणे कहां तेवांज
पृथ्वी आदि पदार्थ ठे माटे तेमनुं पूर्वे कछुं एवुं असिरूपणुं नथी एटले
सिरूपणुं ठे. जावार्थः—जे अमारा देव रागादि दोष युक्त नथी माटे
तेमनुं कहेवुं सत्य ठे. हवे सिद्धांती तेमने जवाब दे ठे जे तमारे
एम न बोलवुं. केमजे तमारा देवनी प्रतिमाने विषे अथवा प्रतिमा-
नी जोमे स्त्री प्रमुखनी संघाथे घटना करेली ठे तेने जोतां एमने
विषे रागादि दोषनी प्रत्यक्ष सिद्धि थाय ठे ने तेमने जो रागादि
दोष न होय तो तेमनी प्रतीमाउने विषे रागादि दोषने जणावनार
एवां ब्रह्मणनो आरोप कयों ठे ते संजवे नहि. रागादि दोष ब्रह्मण
विनानी तेमनी प्रतिमान घटातीज नथी. पापाणादि प्रतिमाओने
विषे पापाणादिकना आकार प्रगट रागादिकने जणावनारा ठे जेवा
एमां दोष जरेला ठे तेवा आकारनी तेमनी प्रतिमाओ ठे माटे
निश्चे ते देव रागादि दोष सहितज ठे.

टीकाः--॥ यदुक्तं ॥

सदयंते लक्षणांगसंगमविधे रागो
द्वेषश्लेषभुजो भुजोर्जित
श्रेयःकल्पलनास्त्रशास्त्राणो रागादिलक्षकते
ये देवा ननु संतुष्टवसः स्याद्वीतरागस्ततः ॥

અર્થઃ—તે વાન શાસ્ત્રમાં કહી છે જે અન્યદર્શનીના દેવ સ્ત્રીનો અંગસંગ રાखે છે તેથી રાગરૂપી ગ્રહવને ગળાયેલા જણાય છે વળી બ્રહ્મત મદને જણાવનાર હસ્તમુદ્રા છે તેથી તથા હાથમાં શસ્ત્ર ગ્રહણ કરે છે તેથી દ્રેષવાળા એ દેવ છે એમ જણાય છે. વળી કલ્યાણ-રૂપી કલ્પલતાને નાશ કરે એવી શાસ્ત્રની રચના કરવાથી મોહવાળા છે એમ જણાતા એ દેવો ક્રોધી હોય તેથી તે વીતરાગ કેમ કહેવાય.

ટીકાઃ—યદપિ પાર્થિવાદિપુરુષપૂજ્યતાન્યથાનુપપન્ન્યાતેષાં વીતરાગત્વપ્રસાધનં તદગ્ન્યવિદ્યાવિલસિતં ॥ યતો યત એવ તેષામધ્યક્ષેણ રાગાદિલક્ષણં લક્ષ્યંતોઽપિ તે તાન્ વીતરાગત્તયાભ્યવસાય પૂજયંત્યત એવૈતન્મિથ્યાત્વમુચ્યતે ॥

અર્થઃ—એ દેવોને વિષે વીતરાગપણું સ્થાપન કરે છે તે એમ બોલે છે જે જો એ દેવમાં વીતરાગપણું છે તો રાજા પ્રમુખ પુરુષો પૂજે છે નહિ તો કેમ પૂજે? તે માટે એ પ્રકારના અનુમાન પ્રયોગવચ્ચે વીતરાગપણું સાધે છે તોપણ તે સર્વ અવિદ્યાનો વિલાસ છે એમ જાણવું. જે માટે તેમનાં રાગાદિ લક્ષણ પ્રત્યક્ષ જણાય છે તોપણ તેમને વિષે વીતરાગપણાનો નિશ્ચય કરી પૂજે છે એજ હેતુ માટે એને મિથ્યાત્વ કહીએ ઠીય.

—૨—

~ પ્રત્યયસ્થેવ તત્સલક્ષણત્વાત્ ॥

અર્થઃ—આ જગાએ અન્યદૃશ્યપિ વિંબાદિપુ રાગાદિસ-અમારા રાગાદિ દેવ દોષ સહિત હોય તો જેનપર દેવ ઇતિ ॥

॥ यदुक्तं ॥

यस्य संक्लेशजननो, रागो नास्त्येव सर्वथा ॥
न च द्वेषोऽपि सत्त्वेषु शर्मधनदवानलः ॥

अर्थः—जैमां जे वस्तु नथी तेमां ते वस्तुनो निश्चय करवो तेने मिथ्यात्व कहीए. ए प्रकारे मिथ्यात्वनुं लक्षण ठे ए हेतु माटे रागादि दोषवाला होय ते देव न कहीए. त्यारे कोने देव कहीए ? तो तेनो उत्तर पोतेज करे ठे जे हालमां पण प्रतिमादिकने विषे रागादि लक्षणनो विरह देखवे करीने वीतरागपणे जे अनुमान करेला तेज देव कहीए. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, क्लेशने उत्पन्न करनार एवो रागादिक दोष जेमां सर्वथा नथी. शांतीरूपी काष्ठने बालवा दावानल अग्नि समान एवो द्वेष पण जेने कोइ प्राणीमात्र प्रत्ये नथी.

टीकाः—नच मोहोपिसंज्ञाना छानो ऽशूद्धवृत्तकृत् ॥ त्रै-
लोकख्यातमहिमा, महादेवः स उच्यते ॥ एवं विधश्चमहादेवो
ऽर्हन्नेव ॥

यदुक्तम् ॥

अर्हन्नेव च लक्षणलक्षणगणो रागादिलक्षणते
दैवः केवलमृद्धकेवलबलः स्याद्वीतरागस्ततः ॥

गीर्वाणाः कथमन्यथा समुदिता ज्ञक्त्यान्वहंपूर्विका
मस्यैव प्रथयन्ति संसदि महाष्टप्रातिहार्यार्हणाम् ॥

अर्थः—जेने ज्ञाननो ढांकनार ने अशुद्ध आचरणनो कर-
नार एवो मोह पण नथी, जेनो महिमा त्रण लोकमां विख्यात ठे
ते महादेव कहिए. ए प्रकारना महंदेव तो एक अरिहंतज ठे ते
वात शास्त्रमां कहि ठे जे रागादि लाखो दोष नाश पामवाथो अ-
रिहंत एज निर्मळ लक्षणना समूहरूप ठे एटले सर्वे निर्मळ लक्षण
अरिहंतमांज रह्यां ठे. जेने केवळज्ञाननुं बळ वृद्धि पामेखुं ठे एवा
देव तो एक वीतराग अरिहंतज ठे. जो एम न होय तो देवताना
समूह जक्तिवने समवसरणमां महा आदर सहित आठ महा प्रा-
तिहार्यरूपी पूजा एज देवनी केम विस्तारे? माटे एज वितराग देव ठे.

टीकाः—तदेवंविधे पि वीतरागे अदेवबुद्धिरित्यहो महा-
मिथ्यात्वं तदयताऽदेवे देवताबुद्धिर्देवदेवबुद्धिरिति मिथ्या-
त्वस्वरूपं निरूपितं ॥ तथा सर्वज्ञोयति सर्वविदयमित्यजिम-
न्यते मूर्खमुख्यनिवहं अन्यपरतीर्थिकसमूहं प्राणातिपाताद्य
निवृत्तं स्वगुरुतयाजिमतं ॥

अर्थः—माटे ए प्रकारना पण वीतरागने विषे अदेव बुद्धि
एज मिथ्यात्व जाणवुं. ए वात आश्चर्यकारी ठे. ते शास्त्रमां कह्युं ठे जे
अदेवने विषे देवबुद्धि ने देवने विषे अदेवबुद्धि ए प्रकारे मिथ्या-
त्वनुं स्वरूप निरूपण कर्तुं. बळी मोटा मूर्खना समूहने आ सर्वज्ञ ठे

म माने ठे एटले प्राणातिपातादिकथी निवृत्ति न पामेलो अन्यद-
र्नीनो समूह तेने पोतानो गुरु करी माने ठे.

टीकाः—अथ मूर्खेषु सर्वज्ञत्वाजिमानो जवतु मिथ्यात्वं
ये तु कुतीर्थिका अपि सकलानवद्यचातुर्विध्यविशारदाः प्रत्यक्ष
सारदाकाराः अनल्पविकल्पजालजटिलजल्पविधौ गीर्वाण
गीर्वाणविदारितप्रतिवादिकोविदलक्षाः संप्रत्यपि भूरिश
उपलज्येते तेषु सर्वज्ञत्वाध्यवसायस्य कथं मिथ्यात्वमिति चेत्॥
सत्यं॥ तत्ज्ञानस्यैकांतज्ञ्युपगमविषयत्वेन वस्तुतोऽज्ञानत्वात्॥

अर्थः—हवे प्रतिवादि पूठे ठे जे मूर्खने विपे सर्वज्ञपणानो
अजिमान करवो ते मिथ्यात्व हो, परंतु जे कुतीर्थिक ठे ते पण
अमस्त निदोष एवी चारे विद्याठ तेमां चतुर होय ने साक्षात् सर-
स्वती जेवो जेमनो आकार ठे ने घणा घणा विकल्पनो समूह तेणे
करीने व्याप्त एवो जे बोलवानो प्रसंग तेने विपे संस्कृत जाषा रुपी
वाणवके ठेयां ठे पंन्तिजपी लक्ष ते जेमणे एवा आ काळमां पण
घणा पंन्ति देखाय ठे तेमने विपे सर्वज्ञपणानो निश्चय करवामां
केम मिथ्यात्व कहोठो ? एम जो कहेता होय तो ठीक. एम कही
उत्तर करे ठे जे ते ज्ञानने एकांतपणुं ठे माटे वस्तुताए अज्ञानप-
णुंज ठे तेथी तेने मिथ्यात्व कहीए ठीए.

टीकाः—न चैकांत एव साधीयानिति वाच्यं ॥ तदाहि स-
द्रूप एव ज्ञावः स्यात् अलद्रूप एव वेति जवदजिमतद्योतकं वि-
कल्पयुगलमवतरति तत्र न तावदाद्यः एकांतेन सत्वे हि घटस्य

स्वरूपवत्पर रूपेणापि सत्त्वात्तद्रूपापत्या स्वरूपापगम प्रसंगःअनेक
रूपत्वाच्युपगमे वा जगद्वैचित्र्यजंगप्रसंगात् ॥

अर्थ—हवे सिद्धांती अन्यदर्शनीना एकांतमतने खंरुत
करे ठे जे एकांत मत एज अति श्रेष्ठ ठे एम तमारे न बोलवुं. केम-
जे जो एम कहेतो होय तो तारा वांछितने जणावनार वे विकल्प
प्राप्त थाय ठे, ते कया. तो पदार्थ मात्र सद्रूप ठे अथवा असद्रूप ठे
ए तने प्रश्न पूछीए छीए. तेमां जो सद्रूपज पदार्थ मात्र ठे एम
प्रथम विकल्प अंगिकार करे तो आ प्रकारे दूषण प्राप्त थाय जे
एकांतपणे सद्रूप पदार्थ ठते घटना स्वरूपनी पेठे पटना स्वरूपनुं
पण सद्रूपपणुं ठे तैथी स्वरूपापगमनामा दोषनी प्राप्ति यशे एटले
घटपटना स्वरूपनुं एकपणुं यशे. जो अनेक रूपपणानो अंगिकार
करशे तो जगतनुं जे विचित्रपणुं ठे तेना नाशनो प्रसंग यशे ए
हेतु माटे.

टीकाः—एकस्मादेव घटादेः सकलपदार्थकार्यकारणो
पपत्तेस्तथा च घटो जलहरणवत्प्रावरणाद्यपि पटादिकार्यं कु-
र्यान्न चैवं ॥ तस्मान्न सद्रूप एव जावाः ॥ नापि द्वितीयः ॥ ए-
कांतासत्त्वस्वीकारे घटस्य पररूप वत्स्वरूपेणाप्यसत्त्वेन स्वरवि-
षाणवदत्यंताज्ञावप्रसंगात् ॥ तथा च नोदकार्थी घटार्थं प्रयते
त तस्यात्यंतासत्त्वेन समस्तार्थक्रियानिरहात् ॥

अर्थः—एक घटादिक पदार्थेथी सकल पदार्थनो कार्य

रणजाव सिद्ध यशे. वली घट जेम जळ लाववारूपी कार्यने करे तेम उढवा पहेरवा प्रमुख पटादिकनुं पण कार्य करे. पण ते कार्य तो घटथी थतुं नथी, माटे सद्वृप एवाज पदार्थ ठे एम एकांत पक्ष सिद्ध न थयो. हवे वीजो विकल्प जे पदार्थ मात्र एकांतपणे असद्वृप ठे ते पण सिद्ध थतो नथी. केमजे जो एकांत असद्वृपनो अंगिकार करीए तो घटने पररूपनुं असत्पणुं ठे तेमज पोताना रूपनुं पण असत्पणुं प्राप्त थशे. त्यारे गर्दजना शिंगमानी पेठे अत्यंत अजावनो प्रसंग थशे. त्यारे जळ जरवानुं जेने प्रयोजन ठे ते घटने अर्थे नहि प्रयत्न करे. केमजे ते घटना स्वरूपनो अत्यंत जाव ठे, माटे समस्त अर्थ क्रियानो विरह प्राप्त थयो ए हेतु माटे.

टीका:—तस्मादेकांतेन सदसत्वाज्युपगमे जावस्यार्थक्रिया नुपपत्तेरुजयरूपं वस्त्वज्युपगतव्यम् न च सदसत्वयोरन्योन्य विरोधेनैकत्र समावेशाजावाज्ञोत्तररूपता जावस्य संगत इति वाच्यं ॥ जावस्य स्वरूपेण सदसत्वाज्युपगमे हि स्याद्विरोधः स्वरूपपररूपाज्यां तु तदज्युपगमे कानुपपत्तिः ॥

अर्थ:—एकांतपणे पदार्थनुं सद्वृपपणुं अंगिकार करे तो अथवा एकांतपणे पदार्थनुं असद्वृप अंगिकार करे तो पदार्थ मात्रनी अर्थ क्रिया न थाय. माटे वस्तु मात्रनुं सद्वृप तथा असद्वृप अंगिकार करतुं. त्यारे प्रतिवादी बोद्धो जे जो एक वस्तुनुं सद्वृपपणुं तथा असद्वृपपणुं ए वे अंगिकार करशो तो एक वीजा साथे विरोध थवाथी एक वस्तुने विषे वेनो समावेश नहि थाय माटे बेय रूपनो अत्यंता जाव प्राप्त थशे. त्यारे सिद्धांती बोद्धो जे

एव तमारे न बोलवुं. केमजे पदार्थनुं स्वरूपे करीने सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं अंगिकार करीए तो तारो कहेलो विरोध प्राप्त थाय पण स्वरूप तथा पररूप ए बेवमे सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं ए बे अंगिकार करीए तो शी असिद्धि थाय ? एटले शो दोष आवे ? कोइ न आवे.

टीकाः----तथाहि ॥ घटः स्वरूपेण द्रव्यतः पार्थिवत्वेन सन्नाप्त्वादिना ॥ क्षेत्रत इहृत्यत्वेन न माथुरत्वादिना ॥ कालतो वर्त्तमानकालत्वेन नातीतादिकालत्वेन ॥ जावतः श्यामत्वेन न रक्तत्वादिनेति ॥ इतरथाप्यत्वादिनापि तस्मै सत्त्वेनेकरूपत्वं स्वरूपविलोपो वाप्रसज्येत ॥ तस्मात् सदसद्रूपं वस्त्विति ॥

अर्थः----तेज देखाने ठे जे घट स्वरूपे करीने द्रव्यथी पृथ्वी संबंधी सत् ठे पण अन्यपणे नथी. तथा क्षेत्रथी आ क्षेत्रनो ठे पण मथुरादि क्षेत्र संबंधी नथी. तथा कालथी वर्त्तमानकालपणे ठे पण अतीतादि कालपणे नथी. तथा जावथी श्यामपणे ठे पण रक्तादिपणे नथी. एव न कहिए ने बीजी रीते कहिए तो ए घटनुं अनेक रूपपणुं अथवा पोताना रूपनो नाश ए बे दोषनो प्रसंग आवे ते हेतु माटे सर्वे वस्तुनुं सद्रूपपणुं तथा असद्रूपपणुं ए रीते सिद्ध थ्युं.

टीकाः----किंचैकांतवादे सदसुतोरविशेषप्रसंगः ॥ तथाहि नित्यैकांतवादिनां सांख्यानां मते यथा असता मृत्पिर्कन घटो न जन्यते ॥ तथा सतापि न जन्येत ॥ सदेवकारणे कार्यसितिः

सिद्धांतात् ॥ सतश्चोत्पादानुपपत्तेः ॥ क्षणिकैकांतिवादिनामपि
सौगतानां मते असते वसतापि कारणेन कार्यं न जन्येत अस-
देवकारणे कार्यमित्यन्युपगमात् ॥ तथा च कारणे सर्वथा
कार्यानन्वयान्मृत्पिण्डादपि घटो नोत्पद्येत ॥ उत्पादे वातत्वादिज्यो-
प्युत्पद्येत ॥ अकारणत्वाविशेषादिति ॥

अर्थः-----वली एकांतपणे वस्तुनुं सद्रूपपणुं तथा असद्रूप-
पणुं अंगिकार करनारने मते कोइ प्रकारे विशेषनो प्रसंग नथी.
एटले ए वे मतमां वरावर स्वदोपनो प्रसंग आवे ठे, तेज देखामे ठे.
जे नित्य एकांतवादि एवा सांख्यमतने विषे जेम असत् एवा मृत्ति-
काना पिंरुवके घट नथी उत्पन्न थतो तेमज विद्यमान एवा पण
मृत् पिंरुवके घट नहि उत्पन्न थाय. केमजे सत् एवुंज कार्य कारण
ठे एवो ते सांख्यमतवाळानो सिद्धांत ठे. ने जे सत् ठे तेनी उत्प-
त्तिनी असिद्धि ठे ए हेतु माटे द्वाणिक एकांतवादि एवा पण बौ-
द्धमतने विषे असत् थकाज जेम कार्य उत्पन्न नथी थतुं एम स-
त्कारणथी पण कार्य नहि उत्पन्न थाय. केमजे कारणेने विषे असत्
एवुंज कार्य ठे एम तेमनुं अंगिकार करवापणुं ठे. वली कारणेने
विषे सर्वथा कार्यनो अन्वय नथो एवो तेमनो मत ठे माटे मृ-
त्तिकाना पिंरुथी पण घटनी उत्पत्ति नहि थाय अथवा तो तंतु प्रमु-
खथी पण घटनी उत्पत्ति थवी जोइए. केमजे अकारणमां विशेषपणुं
तेमना मतमां नथी माटे.

टीकाः—अत्र च बहु वक्तव्यं ॥ तच्चाप्रकृतत्वान्नोच्यते ॥
एवं चाप्रमाणिकैकांतविषयतयोपपद्यते तत् ज्ञानस्याऽज्ञानत्वात् ॥

તથા જવહેતુત્વયાદૃષ્ટિકોપલંજત્વનિષ્ફલત્વેજ્યોપિ ॥ યદાહ ॥
સદસદવિસેષણાઽજવહેઽજહૃત્તિવલંજાઽનાણફલાજ્ઞાવાઽમિ
મિહ્વિદિષ્ઠિસ્સ અન્નાણં ॥

અર્થઃ—આ જગાએ ઘણી વાત એ સંબંધી કહેવાય છે પણ
આ પ્રકરણ બીજી વાતનું ચાલે છે માટે તે વાતનો વિસ્તાર નથી
કહેતા. હવે જે અપ્રમાણિક એવા એકાંત મતને અંગિકાર કરનારનું
જે જ્ઞાન તે અજ્ઞાન કહીએ. કેમજે એ જ્ઞાનને સંસારનું કારણપણું
હે તથા પોતાની ઇચ્છામાં આવે તેમ અંગિકાર કરવાપણું એમાં રહ્યું
હે એ હેતુ માટે. તથા એ જ્ઞાનનું નિષ્ફળપણું હે એ હેતુ માટે એ ત્રણે
કારણે પણ મિથ્યા દૃષ્ટિનું જ્ઞાન તે અજ્ઞાનજ છે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી
હે જે મિથ્યા દૃષ્ટિના જ્ઞાનમાં વસ્તુનું એકાંત સદ્રૂપ માનવામાં તથા
કાંઈ અસદ્રૂપ માનવામાં વિશેષ નથી. તથા તે જ્ઞાન સંસારનું કારણ
હે તથા તે જ્ઞાન પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે કદપેલું હે તથા તે જ્ઞાનનું
ફલ નથી માટે એ જ્ઞાન તે અજ્ઞાનજ છે.

ટીકાઃ—એવં ચ સિદ્ધં તેષાં વસ્તુતો નૂર્ણત્વં ॥ તથા ચ તેષુ
સર્વજ્ઞત્વાધ્યારોપો મિથ્યાત્વમિતિ ॥ તત્ત્વજ્ઞં સમસ્તશાસ્ત્રરહસ્ય
વેદિનં પરમાર્હતં પંચમહાવ્રતધારિણં સર્વજ્ઞપ્રાયં સિતાંબરસૂરિં
અજ્ઞીયતિ મૂર્ખીયતિ ॥ એવં ચ તત્ત્વજ્ઞો ગુરાવજ્ઞત્વારોપો મિથ્યાત્વ-
વિજૃંજિતં ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારે વસ્તુતાએ તેમનું મૂલ્યપણું સિદ્ધ થયું. વળી

तेने विषे सर्वज्ञपणानो आरोप करवो तेने मिथ्यात्व कहीए. ने तत्त्वज्ञ एटले शास्त्र रहस्यनो जाण ने उत्कृष्टो आर्हत एटले अरिहं-
तनां वचन प्रमाणे रहेनारो ने पंच महाव्रतधारी ने सर्वज्ञ जेवो जे
श्वेतांबरसूरि तेने मूर्ख जेवो जाणे ठे माटे तत्त्वना जाण एवा गुरुने
विषे अज्ञानीपणानो आरोप करवो ते सर्व मिथ्यात्वनुं प्रकाशपणुं ठे.

टीका:—एतावता चागुरौ गुरुज्ञावना गुरौ चागुरुधीरिती
मिथ्यात्वं लक्षितं ॥ उन्मार्गीयति उत्पथत्वेन मन्यते जैनमार्गं ॥
अपथं कुतीर्थिकमतं सम्यक्पथीयति सन्मार्गीयति ॥ अत्र च ॥
जैनमार्गस्योन्मार्गत्वं त्रयोधाह्यत्वादिना कुतीर्थ्यपथस्य च
सत्पथत्वं तदंतर्जावादिनाच्युपगच्छन्ति मिथ्यादृशः ॥

अर्थ:—एणे करीने अगुरुने विषे गुरुपणानी जावनाने गु-
रुने विषे अगुरुपणानी बुद्धि एने मिथ्यात्व कहीए एम देखारुयुं:
जैनमार्गने उन्मार्गमां माने ठे ने कुतीर्थी लोकोना मतने साचो
मार्ग जाणे ठे. आ जगाए मिथ्यादृष्टिउ जैनमार्गने उन्मार्गपणुं
स्थापन करे ठे ते वेदथो वाह्यपणुं ए मतनुं ठे इत्यादि कारणवळे
ने कुतीर्थिनो जे उन्मार्ग ठे तेने सन्मार्गपणुं स्थापन करे ठे ?
कुतीर्थिनो मारग वेदने मळतो आवे ठे ए हेतु माटे.

टीका:—एतच्चासुंदरं ॥ त्रय्याः प्रानाएयेन हि तद्वाह्य-
तया जैनपथस्योत्पथत्वं स्यान्न चैवमस्ति तस्यालोकलोकोत्तर-
विरुद्धार्थप्रतिपादकत्वेनाप्रामाण्यात् ॥ तथाहि धर्ममार्गस्य
मूर्खं दया सर्वदर्शनेषु गीयते ॥ यदाह ॥ पंचेतानि पवित्राणि.

सर्वेषां धर्मचारिणां ॥ अहिंसा सत्यमस्तेयं, त्यागो मैथुनवर्जनं ॥
त्रय्याश्च यागादिषु ढागादिहिंसामुपदिशन्त्याः कथं धर्ममार्गत्वं ॥

अर्थः—ए वात असुंदर ठे एटले अघटती ठे केमजे जो वेदनुं प्रमाणपणुं होयतो तेणे करीने निश्चे वेद बाह्य जैन धर्मनुं उन्मार्गपणुं होय पण एम तो नथी. केमजे लोक विरुद्ध तथा लोकोत्तर विरुद्ध एवा अर्थनुं प्रतिपादन करवापणुं ठे माटे वेदनुं अप्रमाणपणुं ठे ए हेतु माटे तेज देखामे ठे. जे धर्म मार्गनुं मूल सर्व दर्शनमां एक दयानेज कछुं ठे. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे धर्मना आचरण करनार सर्वे पुरुषोने आ पांच वानां पवित्र ठे एटले करवा योग्य ठे, ते कयां? तो एक अहिंसा, बीजुं चोरी न करवी, त्रीजुं सत्य जाबण करवुं, चोथुं दान आपवुं, पांचमुं ब्रह्मचर्य राखवुं. माटे यज्ञादिकने विषे बकरा प्रमुखनी हिंसा करवानुं उपदेश करनार वेदमार्गने धर्ममार्गपणुं केमज होय ?

टीकाः—अथ त्रयीविहितत्वात्तद्धिंसाया धर्महेतुत्वेन स्वर्ग-
फलत्वादव्याहृतं तस्याधर्ममार्गत्वमिति चेत् न ॥ तस्या एवा
प्रामाण्यात् ॥ तथाहि त्रय्याः प्रामाण्यं यदज्युपेयते त्रयता तत्कि-
मपौरुषेयत्वात् आहोईश्वरकर्तृकत्वात् उताव्याहृतार्थप्रतिपाद-
कत्वात् आहोस्विदव्यभिचारप्रमाजनकत्वात् ॥

अर्थः—हवे अन्यदर्शनी आशंका करे ठे जे वेदमां कहेली हिंसा ते धर्मनुं कारण ठे माटे निर्बंध एवुं स्वर्ग फळ ते हिंसाथी प्राप्त यशे माटे वेदमां कहेली हिंसा ते धर्म मार्ग ठे एम जो तारुं

कहेवुं होय तो ते न कहेवुं, केमजे तेनुं अप्रमाणिकपणुंज ठे ए हेतु माटे. तेज कही देखामे ठे जे वेदनुं प्रमाणिकपणुं तमो अंगिकार करो ठो ते शुं वेदवचन पुरुषे नथी कहां एम अपौरुषेय वचनपणुं एमां ठे ए हेतु माटे. अथवा वेद ईश्वरे कर्या ठे ए हेतु माटे. अथवा वेदमां परस्पर विरुद्ध अर्थ प्रतिपादन कर्यो नथी ए हेतु माटे. अथवा अव्यञ्जिचारी प्रमाणनुं उत्पन्न करवापणुं एमां रखुं ठे ए हेतु माटे.

टीकाः—न तावदाद्यः ॥ किल पुरुषाणां रागादिमत्वेन तद्वचनस्य प्रतारकवाक्यवदोपवत्ताशंक्या हानोपादानाविषयत्वेन त्रय्यास्तदज्युपगमो ज्ञवतः ॥ एतच्चासंगतं ॥ वचनस्यापौरुषेयत्वासिद्धेः ॥ उच्यते इति वचनमित्यन्वर्थस्य विवक्षाप्रयत्नोदीरितकोष्ठवाद्यभिह्न्यमानतादवादिकारणकलाप मन्तरेणानुपपत्तेः तादवादीनां च पुरुषमन्तरेणासंज्ञवात् ॥

अर्थः—इवे ए प्रकारे चार विकल्प उत्पन्न करी तेनुं खं-
रुन करे ठे जे प्रथमनो विकल्प पुरुषे वेद कर्या नथी तेनुं खंरुन.
जे पुरुषोने रागादि सहितपणुं ठे तेणे करीने तेनां वचनने ठग
पुरुषनां वाक्यनी पेठे दोष सहितपणानी आशंकावने तमारे ते वेदनुं
अंगिकार करवापणुं नथी ए आश्चर्य ठे. केमजे तमारे तो हितका-
रीना वचननी पेठे अंगिकार करवापणुं ठे माटे ए वात असंगत ठे.
वेदवचन अपुरुषनां कहेलां ठे ए वात सिद्ध थती नथी. पुरुषनांज
कहेलां ठे. केमजे वचन शब्दनो ए अर्थ ठे जे बोलीए तेने वचन
कहीए. ए प्रकारे ए शब्दनोज घटतो अर्थ तेनी कहेवानी इजावने
प्रयत्नथी उच्चारण थतो ने हृदयादि आठ स्थानमां अफलातो ज

શબ્દ તેનું તાલુ આદિક જે ઉચ્ચારણ સ્થાન તે પ્રમુખ જે કારણનો સમૂહ તે વિના તેનો સિદ્ધિ નથી. માટે પુરુષ વિના તાલુ આદિ સ્થાનનો સંજ્ઞવ નથી એ હેતુ માટે અપુરુષનો કહેલો વેદ છે એ વાત વ્યર્થ પત્ની.

ટીકા:—નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તસ્ય રાગાદિમત્ત્વેન તદ્વચન સ્યાપ્રામાણ્યશંકાકલંકિતત્વાત્ ॥ રાગાદિમત્ત્વં તસ્યાસિદ્ધ- મિતિચેન્ન શ્રંગનાદિસંવંધાત્તદુપપત્તેઃ ॥ અર્વાગવસ્થાયાં તદુપ- પન્નાવપિ પરાવસ્થાયાં તદજ્ઞાવાત્ દ્વચનસ્ય પ્રામાણ્યમિતિચેન્ન ॥

અર્થ:—હવે બીજો વિકલ્પ જે વેદ ईश्वरे કરેલો છે તેનું સ્વંન ॥ જે તે તમારા ईश्वરને રાગાદિ સહિતપણું છે માટે તેનું વચન અપ્રમાણ છે એવી આશંકાવને કલંકિત છે. ત્યારે તમે કહેશો જે અ- મારા ईश्वરને રાગાદિ નથી, તો એમ ન બોલવું. કેમજે સ્ત્રી આદિકના સંવંધથી રાગાદિક છે એમ પોતાની મેલેજ સિદ્ધ થાય છે. ત્યારે તમે કહેશો જે એ તો પૂર્વ અવસ્થામાં રાગાદિકની ઉત્પત્તિ થતે પણ પર અવસ્થામાં તે રાગાદિકનું અસિદ્ધપણું છે માટે ईश्वર વચનરૂપી વેદનું પ્રમાણપણું છે. તો એમ ન કહેવું.

ટીકા:—જવદચ્યુપગમેન તસ્યાનાદિસિદ્ધત્વાદર્વાકપરા- વસ્થાન્નિધાનવિરોધાત્ ॥ જવતુ વા કથંચિત્તસ્યાવસ્થાદ્યં તથા- પિ પરાવસ્થાયામપિ શરીરપરિગ્રહમંતરેણ તાદ્વાદિ કારણાજાવેન તસ્ય ત્રયીપ્રતિપાદનાસંજ્ઞાત્કથં તસ્યાસ્તત્કર્તૃકત્વં સિદ્ધોત્ ॥

अर्थः—केमजे तमारा मतने आश्रि ते ईश्वरनी पूर्व अवस्था तथा पर अवस्था तेनुं जे कहेवुं तेमां विरोध ठे. केमजे तमो ईश्वरने अनादि सिद्ध मानो ठो ए हेतु माटे. अथवा कोइ प्रकारे ते ईश्वरनी वे अवस्था होय तो पण परावस्थामां पण शरीर परिग्रह कर्था विना अक्षरनुं उच्चारण करवामां कारणरूप ताहुआदि त्यान विना वेदनुं प्रतिपादन करवानो संभव नथी. माटे वेदनुं ईश्वर कर्तापणुं केम आंगिकार करीए?

टीकाः—नापि तृतीयः ॥ न हिंसात्सर्वभूतानीत्यनेनाविशेषेण हिंसानिषेधमभिधायान्नीष्टोमीयं पशुमालजेत स्वर्गकाम इत्यादिना तद्विधिसुपदिशंत्यास्तस्याः परस्पर विरुद्धार्थप्रतिपादनात् ॥ अथ स्वर्गादिफलविशेषोद्देशेन हिंसाविधेरुपदेशाच्च तेन सामान्यविधिविहिता हिंसानिषेधव्याघातः ॥ अपवादविषयं परिहृत्योत्सर्ग प्रवृत्तेरिति चेन्न विकल्पसद्वत्त्वात् ॥

अर्थः—हवे त्रीजो विकल्प जे परस्पर अवरोध जणावनार तेनुं खंन करे ठे. जे वेदमां एम कळुं ठे जे 'कोइ जीव प्राणी मात्रो हिंसा न करवो.' ए प्रकारे हिंसानो निषेध कहीने वळी कळुं जे 'जेने स्वर्गनी इछा होय ते अग्नि तथा सोम ठे देव जेमनो एटले यज्ञ संबंधी पशुनुं आलंवन करे.' इत्यादि वचनवक्के हिंसानो विधि देखामनार वेदने परस्पर विरोधी अर्थने प्रतिपादन करवापणुं ठे ए हेतु माटे. त्यारे अन्य दर्शनी बोह्यो जे स्वर्गादि फल विशेष उद्देशेन हिंसा विधिनो उपदेश ठे तेयो सामान्य विधिवन करेलो जे हिंसानो निषेध ते प्रत्ये विरोध नथो, माटे अपवादतो परिहार करी

નત્સર્ગની પ્રવૃત્તિ થશે. ત્યારે સિદ્ધાંતી બોલ્યા જે એમ તમારે ન બોલવું, કેમજે શિક્ષણ વડે સહન થાય એમ નથી. એટલે વિરોધ કલ્પ નત્પન્ન કરી એનું સ્વંન થાય છે.

ટીકા:—ન હિંસ્યાદિત્યાદિકા હિ શ્રુતિઃ કિં ફલવતી ન વા ન ચેત્ કિમનયાઽજગલ્લસ્તનકલ્પયા ફલોદ્દેશાજ્ઞાવે પ્રેક્ષાવસ્પ્રત્યનુપપત્તેઃ॥પ્રયોજનમનુદિશ્ય ન મંદોઽપિ પ્રવૃત્તત્ત્વમિતિ ન્યાયાત્ ॥ ફલવતી ચેત્ કેન ફલેન કિં સ્વર્ગાદિના આહો ઐહિકેન॥ નતોન્નયેન ॥

અર્થ:—જે ન હિંસા કરવી इत्यादિક જે શ્રુતિ તે શું ફલ વાળી છે અથવા નથી? જો નથી તો બોલનીના ગલે સ્તન થાય છે ને તે નિર્રથક છે તેના જેવી નિર્રથક એવી એ શ્રુતિનું શું પ્રયોજન છે? કેમજે જ્યારે ફલનો ઉદ્દેશ નથી એટલે એ શ્રુતિ કરવાનું ફલ નથી ત્યારે બુદ્ધિવાનની પ્રવૃત્તિનો પણ અજ્ઞાવ થશે, કેમજે પ્રયોજનનો ઉદ્દેશ કર્યા વિના મંદબુદ્ધિવાલો પણ નથી પ્રવર્તતો. એ પ્રકારનો ન્યાય છે એ હેતુ માટે. ને જો એ શ્રુતિ ફલવાળી છે એમ કહેશે તો કીયા ફલવાળી છે? શું સ્વર્ગાદિ ફલવાળી છે? અથવા આ લોકના ફલને કહેનારી છે? અથવા આલોક પરલોક સંબંધી ફલને કહેનારી છે?

ટીકા:—ન પ્રથમતૃતીયૌ ॥ વિવિક્ષિતશ્રુતૈરૈહિકામુ-
ક્તિમ્ફલત્વે તયૈવ સાધ્યસિદ્ધેઃ કૃતં નિરપરાધપશુવધાન્નિધા-
યિના શ્રુત્યંતરેણ ॥ નાપિ દ્વિતીયઃ ॥ તદાહિ ॥ પ્રતિનિયતફલ

विषयतयोजयोरपि श्रुत्योः सामान्यविधित्वं विशेषविधित्वं
वा प्रसज्येत ॥ विनिगमनायां प्रमाणाज्ञावात् ॥

अर्थः—प्रथमनो तथा बीजो ए वे विकल्प न ग्रहण कर.
केम जे आगळ कहेली जे श्रुति तेथीज आ लोक परलोकनुं फळ
सिद्ध थशे. माटे अपराध विनाना पशुना वधने कहेनारी बीजो
श्रुति ते वने सयुं. एटले बीजो श्रुति कहेवानुं शुं प्रयोजन ठे? वळी
बीजो विकल्प पण नथी घटतो. केम जे वे श्रुतियोनुं फळ वरोवर
नियमाये ठे तो वे श्रुतियोनो पण सामान्य विधि अंगिकार करो
अथवा विशेष विधि अंगिकार करो. केम जे एक श्रुति अंगिकार
करवी एवा निश्चयनो अज्ञाव ठे.

टीकाः—न चैतद् जवतोप्यज्जिमतां॥तस्मान्न हिंस्यादित्यादि-
श्रुत्यैव सकलसत्त्वाज्जयदानप्रतिपादनदुर्लभलितया ऽनायाससा-
ध्यार्थया स्वर्गादिफलसिद्धेः किमनया यागकारिणां पिशितलोलता
मात्राज्जिव्यंजिकयाऽमुत्र नरकपातकारिण्या बहुवित्तव्ययायास
साध्यार्थया पशुवधश्रुत्येति ॥

अर्थः—एक श्रुति एटले न हिंसा करवी कोइनी, अथवा
इमां हिंसा करवी, ए श्रुति ए वेमांथी एक मानवी एक न मानवी
तो तो तारो पण मत नथी. ते माटे समस्त प्राणी मात्रने अज्जय-
ान आपवानुं जे प्रतिपादन करवुं तेमां इरिद्ध एटले सर्वथा अज्जय-
ान कहेवा न समर्थ थनी एवी ने प्रयाग्न विना साध्य ठे अर्थ जेनो
एवी ने हिंसा करवी इत्यादि श्रुति तेणे करीनेज स्वर्गादि फळनी

सिद्धि यशो माटे यज्ञ करनारने मांस जक्षणनी लालच मात्रने जणावनारी ने परलोकमां नरत्वात करावनारी ने घणा धननो खरच ने महा प्रयास तेणे करीने साध्य पदार्थने जणावनारी पशु मारवा श्रुतिनुं शुं प्रयोजन ठे ?

टीकाः—नापिचतुर्थः ॥ यागादिविहितायां हिंसायामप्यहिंसाबुद्ध्युत्पादनेन रागादिमत्तयाऽनाप्लेष्वप्पाप्तबुद्ध्युत्पादनेन च विपर्ययज्ञानजननात् ॥ तथा चोक्तं विप्रोत्तमेन परीक्षापुरस्सरमच्युपेतजिनशासनेन श्रुतीनां परस्पर व्याहृतार्थत्वादिदं मीमांसमानेन प्रमाणिकचक्रचूनामणिना पंकितधनपालेन ॥

अर्थः—चोथो विकल्प पण घटतो नथी केमजे यज्ञादिकने विषे कोरली जे हिंसा तेमां पण अहिंसा बुद्धिने उत्पन्न करनारी ए श्रुति ठे माटे तथा प्रोतामां रहेला जे रागद्वेषादि दोष तेणे करीने अहितकारी एटले यज्ञने विषे हिंसाने कहेनार पुरुषो तेमने विषे हितकारी पणानी बुद्धि उत्पन्न करवा ते रूपो विपरीत ज्ञानने उत्पन्न करवापणुं वेदमां रळुं ठे, ए हेतु माटे ब्राह्मणमां श्रेष्ठ परीक्षापूर्वक जिनशासननो अंगीकार ने श्रुतियोनुं परस्पर विरुद्धार्थपणुं इत्यादि विचार करनार ने प्रमाणिक पुरुषना समूहनो मुकुटमणि समान पंकित धनपाल तेणे आ प्रकारे कळुं ठे.

टीकाः—स्पर्शोऽमेध्यजुजां गवामंघहरो वंया विसंज्ञा दुमाः ।

स्वर्गभागधात्रिनोति च पितृन् विप्रोप्रजुक्ताशनम् ॥
 आप्ताः षडपराः सुराः शिखिहुतं प्रीणाति देवान् इवि
 श्रेयं वष्टु च फट्यु च श्रुतिगिरांकोवेत्ति लीलायितं ॥

अर्थः—अपवित्र वस्तुने जह्मण करनारी गायोनो स्पर्श
 पापने नाश करेवे, तथा संज्ञा रहित पीपळा प्रमुख वृक्ष बंदनीकडे,
 तथा बकरां मारवाथो स्वर्ग मळे ठे, तथा ब्राह्मण लोकोए जोजन
 करेसुं जे अन्न ते पित्रिलोकोने तृप्ति करे ठे, तथा कपटी देव ठे ते
 हितकारी ठे, तथा अग्निमां होम्युं जे हुतद्रव्य ते देवताने प्रसन्न
 करेवे. ए प्रकारे सुंदर अने वळो निष्फळ एवं वेदवाणीनुं लीलाचरण
 कोण जाणे ठे ?

टीकाः—एवं च त्रय्या अप्रामाण्ये कथं तस्या धर्ममार्ग-
 त्वं ॥ तथा च सति तन्मूलस्य कुतोर्यिकपथस्यापि सन्मार्गत्व
 मपास्तं ॥ जिनमतस्यैव त्वनेकांतरूपतया प्रवृत्तिनिवृत्त्यादिरूप
 सकललोकव्यवहारप्रवर्तकत्वेन प्रामाण्यं तत्प्रामाण्याच्च्युपग-
 ममंतरेण वस्तुतस्तस्याप्यनुपपत्तेः ॥

अर्थः—ए प्रकारे वेदनुं अप्रामाण्यणुं ठेते धर्म मार्गपणुं
 तेनुं केम होय? नज होय. ज्यारे वेदनुं अप्रमाशपणुं थयुं त्यारे वेद
 ठे मूळ जेनुं एवो कुतीर्थिक एटले अन्वदर्शनी तेना मारगनुं पण
 खंन थयुं. ने जिनमतने तो अनेकांतरूपपणुं ठे माटे प्रवृत्ति तथा
 निवृत्ति इत्यादिरूप जे सकल लोक व्यवहार तेनुं प्रवर्तकपणुं ठे

तेणे करीने प्रमाणिकपणुं ठे. लोक व्यवहारनुं प्रमाणिकपणुं कर्या विना वस्तुताए प्रमाणनुं पण अप्रमाणिकपणुं थाय.

टीकां:—यडुक्तं ॥

जेण विणा लोगस्स वि, ववहारो सवहा न निव्वरुइ ।
तस्स जुवणेक गुरुणो, नमो अणेगंतवायस्स ॥

अर्थ:—जे अनेकांत विना योगनो व्यवहार सर्वथा नथी नीपजतो, ते जगद्गुरु परमात्मानुं अनेकांत वाक्य तेने नमस्कार करुं बुं.

टीकां:—तथा च पूर्वापराऽव्याहृतार्थप्रज्ञापकत्वादादि मध्यावसानेषु दोषवर्जितत्वान्निःश्रेयसपथत्वाच्चेतरप्रतिक्षेपेण तस्यैव सन्मार्गत्वं ॥

॥ यडुक्तं ॥

स्याच्छब्दयुग्नयसमुच्चयत्रीढसर्व ।

ज्ञावावज्ञासनमधारप वर्गमार्गम् ॥

पूर्वापरव्यतिहतिच्युतमत्रिकोटि ।

दोषं मतं तु कुपथोयति कोऽत्र जैनम् ॥

अर्थ:—वळी जैनमतमां पूर्वे कहेलो तथा पत्ती कहेलो जे अर्थ तेनुं निर्वाधपणे प्ररूपकपणुं ठे ए हेतु माटे, तथा आदि मध्य ने अंत ने विषे दोष रहितपणुं ठे ए हेतु माटे, तथा बीजासारगनुं खंरुन करबुं तेणे करीन पोतानुंज सत्यमार्गपणुं प्रतिपादन कर्तुं ठे माटे सोद सारग.

पणुं जिनमतनुंज ठे. ते शास्त्रमां कळुं ठे जे शब्द सहित जे नयनो समूह तेणे करीने व्याप्त एवा जे सर्वज्ञाव तेनुं प्रगट करनार मो-
हमारगरूप तथा पूर्व तथा अपर जे व्यवधान तेणे रहित तथा जेमां
कोइ प्रकारनो दोष नथी एवा जिनमतने आ जगतमां कोण कु-
मार्ग कही शके ठे ?

टीकाः—एवं च वास्तवे जैनमार्गे अवास्तवत्वारोपः ॥
अवास्तवे च कुतीर्थ्यपथे वास्तवत्वसमारोपो मिथ्यात्वमहिम्ने
ति॥ एतावता च तत्त्वे ऽतत्त्वबुद्धिरतत्त्वे च तत्त्वबुद्धिरिति मिथ्यात्व
लक्षणमाविर्जावितं ॥ स्वमगुणाग्रण्यमित्यादि तु पूर्ववत् ॥ तदा-
श्चर्यमेतन्मिथ्यात्वोपहृता यदेवं विपर्ययेण सर्वं भवसाय गुणिनो
द्विषन्तीति वृत्तार्थः ॥

अर्थः—ए प्रकारे सर्वथा सत्य एवो जैन मार्ग ठे तेने विषे
असत्यपणानो जे आरोप करवो तथा अयथार्थी एटले असत्य एवो
अन्यदर्शनीनो जे मार्ग तेने विषे सत्यपणानो जे आरोप ते मि-
थ्यात्वना महिमावके ठे. एणे करीने तत्वने विषे अतत्त्वनी बुद्धि
करवी तथा अतत्त्वने विषे तत्त्वबुद्धि करवी एज मिथ्या-
त्वनुं लक्षण प्रगट कर्युं. तथा पोते गुण रहितना गिरोमणि ठे तो
पण पूर्व कळुं ते प्रमाणे माने ठे ए मोटुं आश्चर्य ठे. पोते मिथ्यात्व
वके दृणयेला ठे तेथी एस विपरीतपणे सर्व जाणी गुणी पुरुषोनो
द्वेष करे ठे. ए प्रकारे आ कान्यनो अर्थ ययो. ॥ ३३ ॥

टीकाः—ननु किमिदानीं गुणिभिः प्रयोजनं संघ पत्र च.

ગવાન્નિઃશેષદોષમોષક્ષમઃ સમાશ્રીયતાં ॥ જગવતાપિ ચ
તસ્ય મહત્વેન નમસ્કૃતત્વાત્તથાચ તદાઙ્ગયા વર્તમાનાનાં મોક્ષઃ
પ્રાણીનાં સંપશ્યત ઇત્યાશંક્યાધુનાતનસંઘવશવર્તિનો જ્ઞવ્યજન
સ્યાકેપપૂર્વ મોક્ષાજ્ઞાવમુપદર્શયિષુરાહ ॥

અર્થઃ—વિતર્ક કરે છે જે આ કાલમાં ગુણી પુરુષોનું શું
પ્રયોજન છે? કેમજે સંઘ છે તેજ મહા એશ્વર્યવાળો છે ને સમગ્રદોષને
મૂકાવવા સમર્થ છે માટે તે સંઘનો આશ્રય કરો. જગવાન તીર્થકરે
પણ તેની મોટાધ્ જાણી નમસ્કાર કર્યો છે એ હેતુ માટે. વળી તે
સંઘની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તનાર પ્રાણીનો મોક્ષ થશે એવી આશંકા
કરો સાંપ્રત કાલના સંઘને વશ વર્તનાર જ્ઞવ્યજનને તિરસ્કાર પૂ-
ર્વક મોક્ષનો અજ્ઞાવ દેખાતુવા દૃઢતા ઠતા કહે છે.

॥ મૂલ કાવ્યમ્ ॥

સંઘત્રાકૃતચૈત્યકૂટપતિતસ્યાતસ્તરાં તામ્યત
સ્તન્મુજાદ્દપાશબંધનવતઃ શક્તસ્ય ન સ્યંદિતું ॥
મુક્ત્યૈ કદિપતદાનશીલતપસો ઽપ્પેતક્રમસ્થાયિનઃ
સંઘવ્યાગ્રવશસ્ય જંતુહરિણત્રાતસ્ય મોક્ષઃ કુતઃ ॥૩૩॥

ટીકાઃ—જંતવો ધર્માર્થિનો, જ્ઞવ્યસત્વાઃ ત એવા ઽચક્ષત્વાન્મુ-
શ્ચત્વાત્સત્ત્વરહિતત્વાચ્ચ હરિણા મૃગાસ્તદ્બ્રાતસ્ય તત્સમુદાયસ્ય ॥
જ્ઞત્પથપ્રવ્રત્ત ઇત્સૂત્રપ્રજ્ઞાપકઃ શ્રુતાજ્ઞાનિરપેક્ષઃ સ્વચ્છંદચારી

सातखोलुपः साधुसाध्वीश्रावकश्राविकासमवायो भूयानिह
संघ उच्यते स एव बलिष्ठत्वात् क्रूरत्वात् व्याघ्रः॥ शार्दूलस्तम्भ-
शस्य तदधीनस्य दासवद्यत्रतत्र नियोज्यस्येति यावत् ॥

अर्थः—धर्मना अर्थी एवा जव्य प्राणीरूपी जे मृगनो स-
मूह, जव्य प्राणीने मृग जेवा शार्थी कहा? तो तेमनी ज़ोळाशर्थी
तथा बल रहितपणाथी, ते मृगने संघरूपी मोटा बाघे जाव्यो ठे. ते
संघ कीयो? तो जैनमार्ग मुकी उन्मार्गे चालतो, तथा उत्सूत्रनी प्र-
रुपणा करतो, तथा शास्त्रनी आज्ञानी अपेक्षा न राखतो, पोतानी
नजरमां श्रावे तेम चालतो, तथा शातासुखनो लालची एवो साधु
साध्वी श्रावक श्राविकानो घणो जे समूह तेने संघ कह्यो. तेज ब-
ळवानपणाथी तथा क्रूरपणाथी बाघ समान ठे तेने आधीन थयेलो
पटले दासनी पेठे ज्यां त्यां मोकलवा योग्य एवो जे पुरुष तेनो
मोक्ष क्यांथी होय ए प्रकारे संबंध ठे.

टीकाः—द्वितीयपक्षे ग्रासविषयीभूतस्य ॥ मोक्ष इति
श्लिष्टं पदं ॥ तेन जंतुपक्षे मोक्षो निर्वाणं ॥ हरिणपक्षे च तुटनं
व्याघ्रात्पलायनमिति यावत् ॥ कुतःकस्मान्नकथं चिदित्यर्थः ॥
ननु मुक्त्यनुगुणानुष्ठानान्नावाप्तस्य मोक्षान्नावः किमायातं सं-
घस्येत्यत आह ॥

अर्थः—हवे बीजोः पक्ष पटले जेम कोइ पुरुषने बाघे मज-
बूत जाव्यो होय ते क्यांथी मुकाय? तेम जव्य प्राणीरूपी हरिण संघरूपी

આકરા વાધે પકમ્યું છે તે કયાંથી મૂકાય? ઇટલે તેનો મોક્ષ ક્યાંથી થાય? હરિણપક્ષે ક્યાંથી ટૂટે? ક્યાંથી નાશે? એવો અર્થ કરવો. નાશવાનો કોઈ ઉપાય નથી એ અર્થ છે. તે જગાએ કોઈ આશંકા કરે છે જે મુક્તિને અનુસરતી ક્રિયાનો અજ્ઞાવ છે માટે તેનો મોક્ષ નથી થતો તેમાં સંઘનો શો વાંક છે તો તે જગાએ વિશેષણ કહે છે.

ટીકા:----મુક્ત્યૈ નિશ્ચેયસાર્થ કલ્પિતદાનશીલતપસો-
પિ સ્વબુદ્ધ્યા વિહિતજિનાદિવિતરણદેશચારિત્રાનશનોદરૂપ્યા-
સ્તાં તદિતરસ્યેત્યપિ શબ્દાર્થઃ॥ કથં તર્હિ મોક્ષાજ્ઞાવ ઇત્યત આહ્ ॥
સંઘાય લિંગિસમુદાયાય દેયાનિ કૃતાનિ દેયે ત્રા ચેતિ ત્રા તદ્વિતઃ ॥
તતશ્ચ સંઘત્રાકૃતાનિ શ્રાવકલોકેન જક્ત્યા સ્વદ્રવિણેન
નિર્માપ્ય લિંગિજ્યસ્તદેશનયૈવ વા સાદ્યર્થસમર્પણેન તદા-
યતીકૃતાનિ ત્રૈત્યાનિ ॥

અર્થ:----જે મુક્તિને અર્થે પોતાની બુદ્ધિ કહ્યાં છે ઇટલે
ક્યાં છે દાન શીલ તથા તપ તે જેણે. જ્ઞાવાર્થ એ છે જે પોતાની બુ-
દ્ધિ કલ્પના કરી ક્યાં છે જિનાદિદાન તથા દેશચારિત્ર તથા
અનશનઆદિક તે જેણે. એવાનો પણ મોક્ષ નથી તો બીજાનો ક્યાંથી
હોય? એમ અપિ શબ્દનો અર્થ છે. કેમ મોક્ષનો અજ્ઞાવ કહોઠો? તો
તે જગાએ કહે છે જે લિંગિર્જના સમૂહને આપેલાં જે ચૈત્ય ઇટલે
શ્રાવક લોકોએ જક્તિજ્ઞાવે પોતાના દ્રવ્યવસ્તુ નિપજાવો લિંગધારીની
દેશનાથી લિંગધારીને રહેવા સારુ લિંગધારીર્જને આપ્યાં એવાં જે
ચૈત્ય ઇટલે લિંગધારીર્જને આધીન કરેલાં જે ચૈત્યમંદિર.

टीका:—चैत्यानि जिनायतनानि तान्येव कूटा हरिणबंधन
यंत्रविशेषाः ॥ अथ कथमिह चैत्यानां कूटैर्निरूपणं ॥ यावता
दर्शनवंदनादिना ज्ञव्यानां रागद्वेषकषायाद्यरूपितशुभचि-
त्तोत्पादनेन जवगुप्तमोचनहेतुर्जिनर्विवं जिनजवनं वा चैत्य
मुच्यते ॥

अर्थ:—ते जिनमंदिर रूपी जे कूट कहेतां हरिणने बांध-
वाना कोइ प्रकारना यंत्र विशेष. हवे तेमां कोइ आशंका करे ठे जे
जिनमंदिरने ज्ञव्य जनरूपी हरिणने बांधवाना यंत्र विशेष केम क-
होवो? एतो दर्शन वंदनादिके करीने ज्ञव्य प्राणीने रागद्वेष कषाया-
दिके रहित शुभ चित्तने उत्पन्न करे ठे तेणे करीने संसाररूपी वंधी-
खानाना घरथी मूकाववानुं कारण जिनर्विव ठे तथा जिनमंदिर ठे
तेने चैत्य कहोए.

टीका:—॥ यदुक्तं ॥ चित्तं मुषसत्थ मणो तत्तावो कम्म
वाविजंतस्त ॥ तं चेइयंति जन्नइ, उवयारो होइ जिणपदिमा॥

टीका:—कूटश्रवंधनहेतुरजिधीयते ॥ मोचनहेतुबंधन
हेत्वोश्चमहद्वैयर्थ्यं ॥ तथा चानयोरुपमानोपमेयज्ञावाचावेन त
दज्ञेदस्य रूपकलक्षणस्येहाऽनुपपत्तेः ॥ कथं चैत्यानां कूटैरज्ञेदाह-
यरूपणज्ञाव इति चेत्सत्यम् ॥

अर्थ:—ने बंधन हेतु होय तेने कूट कहोए, मोचन हेतुने
बंधन हेतु ते वेमां मोटुं विषमपणुं ठे एटले वणो आंतरो ठे, माटे

ए बेने उपमान जाव तथा उपमेय जावनो अजाव ठे ए हेतु माटे ते बेनो अजेद करी रुपकालंकार करो गो पण ते रुपकालंकार लक्षणनी आ जगाए असिद्धि ठे. तेथी चैत्यनुं तथा कूटनुं अजेद-पणाथी रुप्यजाव तथा रुपणजाव केम होय, एम जो तुं कहेतो होय तो तेनो उत्तर सिद्धांती कहे ठे.

टीकाः—यानि चैत्यानि मुक्तिकृते सिद्धांतविधिना लिंगिनां निश्चा निवासविरहेण श्राद्धैर्विधायते तानि संसार गुप्तिमोचननिबंधनानि भवन्ति ॥ एतानि तु प्रकृतचैत्यानि मुग्धान् प्रोत्साह्य स्वनिवासाद्यर्थं कथमाजन्मामी श्राद्धा अस्माकं जोग्या भविष्यन्ति इत्याशयेन तेषां तत्र ममकारोत्पादनेन नियमनार्थं लिंगिभिः कारितानि तत्कथमेतेषां मोचनहेतुत्वां॥

अर्थः—जे चैत्य मुक्तिने अर्थे सिद्धांत विधिवने लिंगधारीउनी निश्चा निवास विना श्रावके कराव्यां होय तेतो संसाररूपी बंधीखानाथी मूकावानुं कारण होय. आ चैत्य तो लिंगधारीउए पोताने रहेवा सारु इत्यादि कारणे जोळा लोकने उत्साह पमामी करावेलां तेमां लिंगधारीउनो आ अजिप्राय जे आ श्रावक लोकने जन्मारा सुधी आपणे जोगववा योग्य कये प्रकारे थाय एम धारी ते चैत्यमंदिरने विषे श्रावकोने ममत्व उत्पन्न करी तेमने बांधी राखवा सारु लिंगधारीउए करावेलां चैत्य तेमने संसारथी मूकावनार केम कहेवाय ?

टीकाः—प्रत्युत बंधननिबंधनत्वमेव पूर्वोक्तयुक्त्या विमु-

शमानं संगच्छते ॥ एवं चैत्यानां कूटैरत्यंतं बंधनहेतुत्वसाम्येना
जेदविवक्षणाद्युक्तौ रूप्येण रूपेण जावइति ॥ एतेन विविक्त
चैत्यानां वक्षिणपिशितवदित्युपमानेनाऽनायतनत्वं प्राक्प्रतिपा-
दितमपि पुनर्विनेयजनमनःप्रतीतिदाढ्यार्थमिहापि तदेवव्यं
जितमिति द्रष्टव्यं ॥

अर्थः—उलटां बंधननुं कारणज ठे, पूर्व कहेल। युक्तिवधे
विचार करतां ए वात सिरू ठे. ए प्रकारे चैत्यने अत्यंत बंधननुं
कारणपणुं ठे तेणे करीने कूट जे मृगबंधन पास तेनी साथे समान-
पणुं कळुं. ते साथे अजेदपणानी युक्ति कहे सते रूपकालंकार कर
वा योग्य वस्तुवधे रूपकालंकार थयो. एणे करीने आ कहेवा मामेला
वमीशपिशित एटले मत्स जालवानो लोढानो आंकनो तेमां घालेला
मांसने जक्षण करवा आवतां जे मत्स ते बंधन पामे ठे तेम आवक
लोको चैत्यमंदिरनी समता करी बंधन पामे ठे एम पूर्वे उपमा दीधी
ठे तेणे करीने अनायतनपणुं स्थाप्युं ठे. तोपण फरीयो जे आ कळुं
तेतो शिष्यनां मनने दृढ प्रतिति थाय ते सारु अहीं पण ते वात
जणावी ठे एम देखुं.

टीका—आयतनत्वे गर्हिततमैः पापोपकरणैः कूटैस्तेषां
रूपणानुपपत्तेः ॥ इयांस्तु विशेषस्तत्र विवक्ष्येव तत्सूचितमि-
ह विंशानां तदायतनानां च ॥ तथा तत्रोपमानेन जिनेनेत्रोपमे-
यस्याऽनायतनत्वमाविःकृतं ॥ उपमानोपमेययोर्ज्ञेदनेत्रोपमायाः
प्रवृत्तेः ॥ इह त्वेवं नाम कूटैश्चैत्यानां साम्यं येनोन्नयथाप्यजेद
विवक्षया कुटत्वेन रूपितानि चैत्यानि ॥

અર્થઃ—અતિ નિંદિત એવાં પાપનાં ઉપરણરૂપ જે મૃગ બંધન પાસ તેણે કરીને ચૈત્યનું આયતનપણું કહેવું. તેમાં રૂપકાલંકારની ઉત્પત્તિ નથી થતી, પૂર્વ કરતાં આટલું આ જગાયે વિશેષ કહ્યું છે. પૂર્વે વિંબની સૂચના કરી હતી અને આ જગાયે તો વિંબોની તથા તેનાં સ્થાનની અનાયતનપણાની સૂચના કરી. વઢી પૂર્વે ઉપમાન વસ્તુ જૂદી રાખી ઉપમેય પદનું અનાયતનપણું પ્રગટ કર્યું હતું કેમ જે ઉપમાનને ઉપમેય એ બેના જોડવને ઉપમા અલંકારની પ્રવૃત્તિ થાય છે એ હેતુ માટે આ જગાયે તો કૂટ એવા નામ વનેજ ચૈત્યનું સર-સ્થાપણું કહ્યું. જેણે કરીને બે પ્રકારે ઇટલે નામ વને તથા અલંકાર વને મૃગ બંધન પાસની સાથે ચૈત્યનો અજોડ કહેવાની ઇચ્છા છે માટે કૂટ શબ્દે કરી ચૈત્યનું નિરૂપણ કર્યું.

ટીકાઃ—તથા ચ રૂપકાલંકારેણોપમાનાદજોડેનોપમેય સ્યાતિશયને તાદ્રૂપ્યમનાયતનત્વં પ્રત્યાખ્યાપ્યતે ॥ તથા ચ તદ્વ-ક્ષણં ॥ તદ્રૂપકમજોડો ય ઉપમાનોપમેયયોરિતિ ॥ તદ્યુક્તમુક્તં ચૈત્યાન્યેવકૂટા ઇતિ ॥

અર્થઃ—વઢી રૂપકાલંકારે કરીને ઉપમાનથી ઉપમેયનું અજોડપણું કહેવું તેણે કરીને અતિશે તે સરખું અનાયતનપણું પ્ર-ત્યાખ્યાન કર્યું ઇટલે જે મૃગની પેઠે બંધન કરનાર ચૈત્ય છે તેનું પચ્ચાણ કરીએ ઢીએ. વઢી તે રૂપકાલંકારનું લક્ષણ આ પ્રકારનું છે. જે ઉપમાન પદ તથા ઉપમેય પદ એ બેનો જે અજોડ કરવો તેને રૂપકાલંકાર કહીએ. માટે ચૈત્ય એજ સંધરૂપી મૃગને બંધન પાસ છે તેને એક શબ્દે કહ્યું છે.

टीकाः—अत एव लिङ्गपरिगृहीतचैत्यानां युगप्रवरश्री
जिन वल्लभसूरिदेशनानिशमनादनायतनत्वं निर्नीय श्री चित्र-
कूटे प्रचुञ्जक्तश्रावकैः श्रीमहावीरजिननिकेतनं विधिचैत्यं
विधिपथविकाशयिषया निर्मापयांवचूवे ॥ तथा चैतदर्थं
सत्यापिका तत्रत्या प्रशस्तिः ॥

अर्थः—एज कारण माटे वेप धारियोये गृहण करेलां जे
चैत्य तेनुं युगप्रधान एवा श्री जिनवल्लभसूरि तेमनी देशना सांज-
ळवाथी अनायतनपणानुं निश्चय करी श्री चित्रकूटने विषे प्रचुना
नक्त एवा श्रावक लोकोये श्री महावीर स्वामीनुं स्थान जेः विधि-
चैत्य तेने विधि मार्गनो प्रकाश करवो एवी इडाए नोपजाव्युं, ते
अर्थनुं सत्यपणुं स्थापन करनारी आ प्रकारनो त्यांनो प्रशस्ति ठे,
ते प्रशस्तिनां काव्यो आ प्रमाणे ठे.

“कुडाचीर्णकुबोधकुग्रहहते स्वं धार्मिकं तन्वति ।
छिष्टानिष्टनिकृष्टधृष्टमनसि क्लिष्टे जने नृयसि ॥
तादृग्लोकपरिग्रहेण निविमृष्टेषोऽग्ररागग्रह ।
अस्तैस्तद्गुरुसात्कृतेषु च जिनावासेषु नूम्नाऽधुना ॥
तत्त्वद्वेषविशेष एष यद् सन्मार्गे प्रवृत्तिः सदा ।
सेयं धर्मविरोधबोधविधुतिर्यत्सत्पथे साम्यधीः ॥
तस्मात्सपथमुच्छिन्नावधिपुञ्जिः कृत्यं कृतं स्यादिति ।
श्रीवीरास्पदमाप्तसम्मतमिदं ते कारयांचक्रिरे ॥

टीकाः—व्याख्याः—वीरास्पदं श्रीमहावीरजिनगृहं आः

સસંમતં સદ્ગુરુણામનુમતં શ્દં પ્રત્યક્ષં તે પ્રાગુક્તાઃ શ્રાવકાઃ
કારયાંચક્રિરે વિરચયાંવજ્રૂવુઃ ॥ અથ તત્રાન્યદેવગૃહસદ્જાતે-
પિ તદ્ बहुमानादपरविधापनेन तेषां जगवदाशातना प्रसंगा-
क्किमिति तत्कारयामासुरित्यत आह ॥

અર્થઃ:—હવે એ પ્રશસ્તિનાં બે કાવ્ય છે તેની વ્યાખ્યા કરે
હે. જે શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઘર તેને સદ્ગુરુના અનુમતથી પૂર્વે
કહેલા જે શ્રાવક તેમણે આ પ્રત્યક્ષ કરાવ્યું. તે જગાયે આશંકા
કરી ઉત્તર આપે છે જે ત્યાં બીજાં દેવમંદિર ઘણાં છે તોપણ બીજું
દેવમંદિર કરાવવું તેણે કરીને પૂર્વે દેવમંદિર કરાવેલું હોય તેનું
બહુમાનપણું રહેતું નથી, તેથી જગવંતની આશાતનાનો પ્રસંગ થશે
માટે જા વાસ્તે તેમણે નવું જિન મંદિર કરાવ્યું તેનો ઉત્તર કહે છે.

ટીકા:—કુદ્રાણાં લિંગિનામાચીર્ણાનિ સિદ્ધાંતોક્તમપિ
શ્રીમહાવીરસ્ય ષષ્ટંગર્જાપહારકલ્યાણકં લજ્ઞાનીયત્વાન્ન કર્તવ્ય
મિત્યાદિકા આચરણાસ્તતશ્ચાચીર્ણાનિ ચ કુબોધશ્ચ કુગ્રહશ્ચ તૈર્દ-
તે દૂષિતે સ્વં ધાર્મિકં તન્વતિ વયમેવ ધાર્મિકા ઇતિ સર્વત્ર પ્રત્યા-
ખ્યાપયતિ દ્વિષ્ટં માત્સર્યવત્ અનિષ્ટમપાયકરણપ્રવર્ણં નિકૃષ્ટમધર્મં
ધૃષ્ટં પાપં કુર્વતોઽનુપજાયમાનશંકં મનશ્ચિત્તં યસ્ય સ તથા

અર્થઃ:—જે લિંગધારીનું કરેલી જે સિદ્ધાંતમાં કહેલું
એવું પણ શ્રી મહાવીરસ્વામીનું ઠું કલ્યાણક જે ગર્જાપહારરૂપ
તે ઘણું લજ્ઞા પામવા યોગ્ય છે ય દેતુ માટે ન કરવું, શ્યાદિ આ-
ચરણા તથા કુબોધ તથા કદાગ્રહ તેણે કરીને લોકને દોષ પમાને

ठते तथा अमेज धर्मनिष्ठ ठीए ए प्रकारनी वात सर्वत्र प्रसिद्ध
करे ठते तथा मत्सर सहित अने अनिष्ट करवामां तत्पर तथा
अभम तथा पाप करतां पण जेने शंका थती नथी ए प्रकारनुं ठे
मन जेनुं एवो लोक थये ठते ।

टीकाः—तस्मिन् क्लिष्टे धार्मिकान् प्रति कुराध्यवसाये एवं
विधे संप्रति ज्ञयसि प्रचूते जनेलोके सति अथ यथेवंविधो ज्ञयान्-
लोकः संप्रति ततः किमायात मपरचैत्यविधापनस्येत्यत-
आह ॥ तादृक्लोकपरिग्रहेण प्रागुक्तविशेषणविशिष्टजनाधी-
नत्वेन निविरुद्धेषोऽग्ररागग्रहेण तीव्रगुणवन्मात्सर्योदग्रस्वमता-
नुरागाज्जनिवेशेन अस्ता वशीकृता ये एतद्गुरवः प्रागजिहृत
जनाचार्यास्तत्सात्कृत्येषु ॥

अर्थः—तथा धर्म निष्ठ पुरुषो उपर क्रूर अध्यवसाय जेने
ठे ए प्रकारना आ कालमां घणा लोक थये ठते नहुं विधि चैत्य
कराव्युं एम आगल संबंध जाणवो. आशंका करी उत्तर कहे ठे.
जे ह्वे ए प्रकारना घणा लोक आ कालमां थया तेथी बीजुं चैत्य
कराव्यामां शुं कारण प्राप्त थयुं ? तो तेनो उत्तर कहे ठे. जे पूर्वे
विशेषण कहां तेणे सहित एवा लोक साथे पराधीनपणुं थयुं तेणे
करीने तथा जे आकरो गुणवान साथे मत्सर तेणे करीने मोटो
पोताना मतनो अनुराग थयो तेणे करीने वडा थयेला एवा पूर्वे
कहेला लोकोना आचार्य तेमने सर्व चैत्य अर्पण करे ठते नहुं चैत्य
कराव्युं एम संबंध ठ.

टीकाः—देये साति तद्धितः ॥ ततश्चगुरुदक्षिणीकरणेन तदायतीकृतेषु जिनावासेषु चैत्यसदनेषु जूम्ना बाहुद्वयेन अधुना संजातेषु सत्सु ॥ ननु यदि संप्रति जिनालया दुष्टलोकपरिगृही-
तालिंगिगुरुणामायत्ताश्च तत्किमेतावता द्वेषकारित्वादागमविरु-
द्धाधायित्वाच्च तेषामेव पातकं न विष्यति न वतां तु तत्र पूजावन्द-
नादिकं कुर्वाणानां धर्ममेवेत्यत आह

अर्थः—आपवारुपी अर्थने विषे तद्धितनो सातिप्रत्यय आ-
व्यो, तेथी एवो अर्थ थयो जे गुरु दक्षणा करधे करीने गुरुने स्वा-
धीन चैत्य मंदिर करे ठते बहुधा आकालमां ए प्रकारे थये ठते नवुं
चैत्य कराव्युं एम संबंध ठे. ए जगाये आशंका करी समाधान करे
ठे जे, जो आ कालमां जिनमंदिर दुष्ट लोकोए ग्रहण कर्याठे, लिंग-
धारी गुरुए पोताने स्वाधीन कर्या ठे एणे करीने तेमां शुं कारण
कळुं के जेथी नवुं चैत्य करवुं पर्युं. केमजे द्वेष करवापणुं तथा
आगमविरुद्ध करवापणुं तेथी ते लोकोनेज पाप थशे. तमारे तो त्यां
पूजा वंदनादिक करतां धर्मज थशे एवी आशंकानो उत्तर कहे ठे.

टीकाः—तत्त्वद्वेषविशेषः सन्मार्गभारसर्गप्रकर्ष एषः
यदसन्मार्गे कुमार्गे प्रवृत्तिर्गमनपूजनव्यवहारः लिंगिपरिगृ-
हीतो हि जिनालयादिः सर्वोप्यसन्मार्गस्ततश्च सत्पथमवबुध्य-
माना अपि यन्नित्यमसन्मार्गे प्रवर्तते तन्नूनं तेषां सत्पथे द्वेषो
मनसि विपरिवर्तते ॥

अर्थः—जे साचा मार्गने विषे जे अतिशे मत्सर ते लोकोने

वर्त्ते ठे माटे, एटले जे असत् मार्गने विषे प्रवर्त्तवुं तथा जेवुं पूजन करवुं इत्यादि व्यवहार तथा लिंगधारीयोथे ग्रहण करेवुं जे जिन-मंदिरादि ते सर्व पण असत् मार्गज ठे, ते हेतु माटे सत्य मार्गने जाणे ठे तो पण जे नित्य असत्य मार्गे प्रवर्त्ते ठे तेमना मनमां सत्य मार्गने विषे दोष विशेष वर्त्ते ठे.

टीकाः—कथमन्यथा तत्रैव प्रवृत्तिरतस्तत्र प्रवर्त्तमानानां धार्मिकाणामप्यविध्यनुमोदनमुग्धजनस्थिरीकरणादिना पाप-मेव ॥ सदा ग्रहणात् कदाचिदपवादेन तत्रापि प्रवृत्तिरनु-ज्ञाता सेयं सैषा धर्मविरोधेन सद्धर्मविद्वेरेण बोधविधुतिः-स-द्वोधाशो यत्सत्पथे सन्मार्गे कुपथेन साम्यधीस्तुद्वयताबुद्धिः॥

अर्थः—अने जो द्वेष न वर्त्ततो होय तो त्यांज केम जवानी प्रवर्त्ति थाय? धार्मिक लोकने पण अविधि चैत्यमां जतां अविधिनी अनुमोदनाथी तथा मुग्ध लोकने त्यां जवा आवावा विषे स्थिरपणुं करवुं इत्यादि कारणवने पापज थाय ठे ने ए धर्मी पुरुषने सत्य ज-पर आग्रह रह्यो ठे. तेथी कदापि अपवाद मार्गे अविधि चैत्यमां जवानो शास्त्रमां आज्ञा ठे ते आज्ञाया प्रवृत्ति साचा धर्म साथे द्वेष थवे करीने साचा बोधने नाश करनारा ठे. केमजे सन्मार्ग अने कु-मार्ग ए वेने विषे तुद्वय बुद्धि एटले सरखो बुद्धि थवायो.

टीकाः—सत्पथकुपथयोर्ह्यालोकतमसोरिव सद्वदंतरं सत्पथ परिज्ञानेऽपि जिन्यं कुपथप्रवृत्तौ तु तेनां सत्पथकुपथयोः साधारण्यं चेत्तसि निविशमानं लक्ष्यते तथा च नूनं ते धर्मविद्वेषिणः सद-

बोधविधुरा इति॥ यस्मादेवं तस्मात् सत्पथं विधिमार्गमुद्दिश्यात्
यिषुज्जिर्विधिचैत्यविधापनेन प्रकाशयन्निरस्माजिः कृत्यं कर्त्त-
व्यं कृतं विहितं स्यात्

अर्थः—सन्मार्ग अने कुमार्ग ए वेनुं अजवाळुं अने अंधारुं
ए वेनी पेठे मोटुं आंतरुं ठे एटले क्यां प्रकाश अने क्यां अंधकार
ए वेनुं संमानपणुं न होय, तेम क्यां सन्मार्ग अने क्यां कुमार्ग एवे
सरखां न होय. सन्मार्गनुं जाणपणुं थये ठते पण जे निरंतर कुमा-
र्गमां प्रवृत्ति करे ठे तो तेना चित्तने विषे सन्मार्गने कुमार्गने विषे
साधारणपणुं रद्देलुं जणाय ठे, वळी ते पुरुषो साचा बोध विनाना
ठे. केमजे जे हेतु माटे अविधि मार्गमां प्रवृत्ति ठे ते हेतु माटे विधि
चैत्यनुं स्थापन करवुं तेणे करीने विधि मार्गने प्रकाश करनार अ-
मोए ए करवा योग्य काम कर्तुं ठे.

टीकाः—विधिमार्गमासेडुषां ह्येतदेव कर्त्तव्यं यत् कुपंथं
पाथोधिपातुकञ्जविकोद्दिधीर्षया विधिमार्गस्य प्रकाशनं न चासौ
संप्रति पृथग्विधिचैत्यनिर्माणं विना प्रकाशयितुं शक्यते॥ शेष
चैत्यानां प्रायेण सर्वेषामपिलिङ्गिपरिग्रहेणाविधिना प्रातत्वात् ॥
इति हेतौ अस्माद्धेतोस्तेवीरास्पदमित्यादि पूर्वव्याख्यातमि-
त्यानुबंगिकवृत्तद्वयार्थः

अर्थः—विधि मार्गने पामेला पुरुषोये निश्चे ए प्रकारना
कामज कर्मां जोशए, जेथो कुमार्गरूपी समुद्रमां परता जव्य प्रा-
णीने उठार करवानी इत्थाए विधि मार्गने प्रकाश थाय. आ कांक्षमां

जुहुं विधिचैत्य कराव्या विना ए विधि मार्गानो प्रकाश करवा नथी समर्थ यता. बाकी रहेलां सर्वे चैत्यमंदिर लिंगधारीउए बहुधा ग्रहण कर्या ठे, तेणे करीने अविधि सहितपणुं देखाय ठे ए हेतु माटे. इति शब्दनो हेतुरूपी अर्थ ठे. नहुं विधिचैत्य कराव्युं इत्यादि व्याख्यान पूर्वे कर्तुं ठे. ए प्रकारे चालता प्रकरणवशथी आवेलां बे काव्य तेनो अर्थ थयो.

टीकाः—सांप्रतं प्रकृतमुच्यते ॥ संघत्राकृतचैत्यकूटेषु पतितस्य प्रतिवद्धस्य कथंचित् सत्पथं प्रतिपत्सोरपि तत्र गोष्ठिकत्वादिना स्वकारितप्रतिमाममत्वादिना वा नियमितत्वात्ततो निर्गतुमशक्तस्येति यावत्

अर्थः—हवे जे प्रकरण पूर्वे चालतुं आवे ठे ते कहे ठे, जे चैत्यरूपी मृगबंधननो पास तेने विषे पडेलो एटले बंधायेलो ते सन्मार्गने पामवा झे ठे तो पण ते पुरुषने ते जग्याना लोको साथे गोठकी थवी इत्यादि कारणवळे अथवा पोतानी करावेली प्रतिमानो ममत बंधावो इत्यादि कारणथी बंधावो ठे ए हेतु माटे त्यांथो नीकळवा समर्थ नथी थतो.

टीकाः—द्वितियपक्षे पतितस्य वद्धस्य तथांतस्तरां तान्यतः सन्मार्गबहुमानित्वात्ततो निर्जिगमिषोरपि निर्गमाऽज्ञात्तात् ॥ जविता कदाचित्त्विनं यत्रैतस्मादसत्पथाद्द्वं निर्गमिष्यामीत्येव मतिशयेनांतःकरणमन्ये चेतोऽस्मरणीति यावत् खिद्यमानस्य ॥

अर्थः—मृगपक्षे पतित शब्दनो बांधवारूपी अर्थ ठे. वली अंतःकरणे विषे खेद पामतो एटले सन्मार्गने बहुमान करे ठे तेथी असत्मार्गमांथी नीकळवा इहे ठे, तो पण नीकळी शकतो नथो ने एम विचार करे ठे जे, अहो! ते दिवस मारे क्यारे आवशे जे दिवस असत् मार्गथी हुं नीकळुं ए प्रकारे अंतरमां खेद करतो.

टीकाः—नन्वेवं चेन्निर्गतुं तस्य तापः तर्हि किं चैत्येषु गोष्ठिक-
त्वादिप्रतिबंधेनेत्यत आह न शक्तस्य न क्लमस्य स्यंदितुं चलितुं त-
तो निर्गमनाय बद्धिः श्रेष्ठयोद्योगमात्रमपि कर्तुमिति यावत्॥ कुत
इत्यत आह॥ तद्वद्वेन संघः परामृश्यते तस्य संघस्य मुद्राश्चतुर्-
श्यादिकाः पर्वतिथय एतदाचार्यसंवादेन तपोनियमादिकृते प्र-
माणीकर्तव्या नान्यथेत्येवमादिका व्यवस्था ॥

अर्थः—ए जगाए आशंका करि कहे ठे जे, जो ए प्रकारे तेमने चैत्य बंधन पासथी निकळवा परिताप थतो होय तो चैत्यने विषे गोष्ठि करवादि प्रतिबंधवने शुं? कांइ नहीं. तेनो उत्तर कहे ठे जे, त्यांथो निकळवा समर्थ नथो. थतो एटले बारणे निकळी इष्ट पुरुषनो याग मात्र करवा पण समर्थ नथो थतो. त्यां कहे ठे जे तत् शब्द वने संघ कहेवो. ते संघनो मुद्राओ एटले चउदशी प्रमुख पर्व तिथिओ ते तिथिओ आचार्य पुरुषोना संवादे करीने जे नियमने अर्थे प्रमाण करवा योग्य ठे तेज प्रमाणे ग्रहण कर-
वी बीजो रोते न करवा. इत्यादिक जे लिंगधारिओनो मर्यादा.

टीकाः—यदाह ॥

चैत्येऽस्मिन्नथवामुकत्र वसतौ तिथ्यः क्रियंते यथा,

सर्वत्रैव चतुर्दशीप्रभृतयः कार्यास्तथा नान्यथा ॥
जिह्वा न वृत्तिनां न चात्र वसतिर्देया तथामी यतो,
निर्वास्या न च मंदिरं जगवतः सोढव्यमेतन्मते.

अर्थः—हवे ते लिंगधारित्रीनी बांधेली मर्यादाओ कहे ठे,
जोळा लोकने बंधनपासमां नांखवा लिंगधारिठ कहे ठे जे, आ चै-
त्यमां अथवा आ स्थानमांज निरंतर चौदश प्रमुख तिथीं करवी.
हवे ए प्रकारनुं माननार पुरुषो ए व्रतवाळाने एटले सुविहित नाम
धरावी फरनार मुनिजने जिह्वा तथा निवास ते न आपवो. त्यारे
शुं करवुं ? तो तेमने कहामी मुकवा. एटले देखो त्यांथी सुविहित
मुनिजने मारी कहाववा ए जावार्थ ठे. जगवाननुं नवुं मंदिर एटले
नवुं विधिचैत्य कराव्युं ठे ते सहन करवा योग्य नथी, ते क्कमा करवा
योग्य नथी. केम जे ए तो एमना मतनुं ठे. ए प्रकारे लिंगधारीठ
मर्यादा बांधे ठे.

टीकाः—एषां न केनचिद्द्वो सविधे विधेया,
धर्मश्रुतिर्व्रत गृहीतिरनीतिज्ञाजां ॥
देयं न चैत्यगृहवेशनमन्यथा वो,
ऽकांक्षेन मूर्च्छनि पतिष्यति राजदंरुः ॥

अर्थः—वली अनीतिने जजनार एवा ए विधिवादी लो-
को पासे कोइए क्यारे पण धर्म सांजळवा न जवो. तथा व्रत पण
न ग्रहण करवुं. ने चैत्य घरमां पेसवा पण न देवा, ने जो एम न-
हीं करो तो तमारे माथे ओर्चितो राज दंरु पड्यो.

टीकाः—एवंमायाः स्वतोऽमुञ्जै ह्युञ्जैर्मुञ्जाः प्रवर्त्तिताः ॥

वराकान् मुग्धसारंगान् हा बध्नुं वायुरा इव ॥

अर्थः—पोते शास्त्र मर्यादा रहित निरंकुशपणे वर्त्तता ने जोळा लोकोने जेगा करी पोतानी कपोल कल्पित मर्यादाउने प्रवर्त्तवन्नारा लिंगधारीउ ए मुग्ध लोकरूपि हरिणनां रंक टोळांने बांधवा ए प्रकारनी मर्यादारूपि पास प्रवर्त्तवै ठे.

टीकाः—ततश्च तन्मुञ्जैव दृढं निविरुं पाशोमृगादिबंधनार्थं दवरकादिनिर्मितग्रंथिविशेषस्तेन बंधनं संयमनं तद्वत्तस्तद्वन्वितस्य स हि संघमुञ्जामुदितस्ततो निर्गमनवार्त्तामपि कस्यापि पुरतो वक्तुं न शक्नोति किं पुनर्निर्गतुमित्यर्थः

अर्थः—ते माटे संघरूपि एक ठाप धरावी एहीज दृढपास जेम मृग बांधवाने सुतरनी दोरिउने गांव्यो वाली पासदा रचे ठे तेम संघ नाम धारण करवादि पासमां नांखेला लोको त्यांथी नीकळवानी वातने पण कोइ पासे कहेवा समर्थ नथी यता तो बिचारा ए लिंगधारिउना पासमांथी नीकळवा क्यांथीज समर्थ थाय? एटसो अर्थ ठे.

टीकाः—तथा एतस्य संघस्य क्रमस्तनिर्दिष्टा रात्रि-स्नात्रादिका परिपाटी तत्स्थायिनस्तद्वर्त्तिनः द्वितीयपदे तु हरिणं प्रह्वारार्थमुत्क्षिप्य सज्जिनः पादक्रमस्तद्गोचरगतस्येति ॥ ततोऽयमर्थः ॥ यथा व्याघ्रपासविषयस्य तत्क्रमोचर-

स्य तत्रापि कूटपतितस्य अन्यथा हि पलाय्यापि कथंचित्ततो
मोक्षः संज्ञायते तत्रापि निर्जिगमिषया चेतसि ताम्यतोऽपि
पाशसंयमि तत्वेनांगस्यंदनमात्रमपि कर्तुमशक्तस्य हरिणवातस्य
न कथं चित्ततो मोक्षः संज्ञवति ॥

अर्थः---वली ए लोक केवा ठे ? तो लिंगधारीउए देखानी
जे रात्रिस्नात्र करवादिक परिपाटी तेमां रहेला ठे. हवे बीजे पक्षे
एम अर्थ थाय ठे जे हरिणने मारवा सारु तैयार थएलो जे वाघ
तेनी नजरे पमेलो. स्पष्ट अर्थ आ प्रकारे ठे. जेम वाघे हरिणने
मारवा सारु पग उंचो कयों होय ते पग तळे जे हरिण आव्युं ठे
ते मुकाशे, एटले त्यांथी तुटी नाशीने पोतानुं जीवित वचावशे
एवी वात केम संज्ञवे ? न ज संज्ञवे. केमजे चारे पासथी वाघनां
टोळांये पग उंचा करी विकट स्थानमां घेरी लीधेलो पाशमां पमेलो
हरिण ठे माटे. जो एम न होय तो कदाचित् नाशीने तुटे एवो सं-
ज्ञव करीए पण ते तो नथी, माटे ते स्थानमां ते हरिण नीकळी
जवानी इच्छाए घणो परिताप पामे ठे तो पण पाशमां पोते वं-
धायो ठे, तेणे करीने अंग हलाववा पण समर्थ नथी यतो, तो
त्यांथी नाशी पोतानुं जीवित वचाववा क्यांथी समर्थ थाय ! एटले
त्यांथी ते हरिणने कोइ प्रकारे मुकाववानी वातज केम संज्ञवे ?

टीकाः---एवमस्यापि चैत्यप्रतिवद्धस्य सन्मार्गस्पृहा निर्ग-
तुं मेनेसि । खद्यमानस्यापि संघमुद्रया कीलितत्वेन सत्पथाच्यु-
पनमं प्रत्युद्यंतुमप्यशक्नुवतस्तत्कममनतिक्रामतः संप्रतितन
संभावावश्यस्य जंतुसंदाहस्य निर्वाणं न संजायत इति ।

अर्थ—ए प्रकारे आ चैत्यमां बंधाएला लोकोने पण साचा मारगनी मनमां वांछा ठे तेणे करीने तेमांथी नीकळवानुं मन ठे माटे खेद पामतो एवो ठे तो पण संघ एवी एने माथे ठाप दीधी ठे तेणे करीने बंधन पाम्यो ठे, माटे साचा मारग प्रत्ये जवानो उद्योग करवा असमर्थ थएलो अने तेनी बांधेली मर्यादाउने पण उद्ध्वघन करवा समर्थ न थतो एवो अने संघनी आझाने वश थएलो आ काळना ज्ञव्य लोकनो समूह तेनो मोझ नथी थतो.

टीकाः—अथ कथमिह संघस्य क्रूरतया व्याघ्रेण रूपणं ॥ तत्वे हि तस्य जगवन्नमस्कारो न घटा मियृयात् ॥ श्रूयते चतीर्थ-प्रवर्त्तनाऽनेहसिनमो तित्थस्सेत्याद्यागमवचन प्रामाण्येन जगव-तस्तन्नमस्कारविधानं तत्कथमेतदुपपद्यत इति चेत् न ॥

अर्थः—हवे प्रतिवादी आशंका करे ठे जे, अहीं संघने क्रूर-पणावळे वाघ जेवुं वर्णन कर्युं ते केम घटे ? तत्वपणे विचारतां जो वाघ जेवो क्रूर संघ होय तो तेने जगवान् नमस्कार करे ठे ते न घटे. सांजळीए ढीए जे, तीर्थ प्रवर्त्ताववाने अवसरे “ नमो तित्थ-स्स ” इत्यादि आगम वचनमा प्रमाणपणाए करीने जगवान् ते सं-घने नमस्कार करे ठे, ते वात केम युक्त होय ? हवे तेनो उत्तर कहे ठे जे, जो तमे ए प्रकारे कहेता होय तो ते न कहेवुं.

टीकाः—सदगूनामश्रवणाद् संघेऽपि प्रकृते जवतः संघज्ज्ञा-तेः ॥ अन्यो हि संघो जगवन्नमस्कारविषयोऽत्यक्षाधुनिको जवतः

જિમતઃ ॥ તથાહિ ॥ ગુણગુણીનોઃ કથંચિત્તાદાત્મ્યેન જ્ઞાનાદિ
ગુણસમુદાયરૂપઃ શુરૂપથપ્રથનવદ્ધાદરોઽનુહ્નંધિતઃ જગવન્નાસનઃ
સાધ્વાદિઃ સિદ્ધાન્તે સંઘ ઇત્યજિધીયતે ॥

અર્થઃ—કેમ જે સરખું નામ સાંજ઼વાથી જે સંઘ નથી અને
સંઘ નામ ધરાવે છે તે પ્રકરણમાં તને સાચા સંઘની ત્રાંતિ થઈ છે
તેથી એમ આશંકા કરું તું, તે સંઘ નિશ્ચે જૂદો છે કે જેને જગવાન
નમસ્કાર કરે છે, અને આ તો હમણાંનો જે સંઘ છે તે તો તમોષ
માની લીધો છે. તેજ કહે છે જે, કોઈ પ્રકારે ગુણ તથા ગુણી એ બેનું
એકપણું કહેવું તેણે કરીને જ્ઞાનાદિ ગુણનો સમુદાયરૂપ અને શુરૂ
મારગનો વિસ્તાર કરવામાં જેણે આદર વાંધ્યો છે અને જગવાનની
આજ્ઞા જેણે ડહાંધન કરી નથી એવો જે સાધુ પ્રમુખ તેને સિદ્ધાન્ત-
તમાં સંઘ કહ્યો છે.

ટીકાઃ—પદાહ ॥

સર્વોચ્ચનાણદંસણ ચરણગુણવિજ્ઞસિધાણ સમણાણ ॥
સમુદાઠ હોઈ સંઘો, ગુણસંવાઠ તિકાનુણ ॥

અર્થઃ—તે કહી દેલામે છે જે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર ગુણવર્તે
શોજતો સાધુનો સર્વે સમુદાય તેને સંઘ કહો. તે કીયે પ્રકારે ?
તો ગુણસંઘ એ પ્રકારે કરીને. એટલે જે સંઘના ગુણ શાસ્ત્રમાં કહ્યા
છે, તે ગુણ સહિત તેને સંઘ કહીએ, પણ એકલા નામ માત્રે તથી કહેતા.

ટીકા:—એવંવિધશ્ચ સંઘો જગવન્નમસ્કારવિષયઃ ॥ સઃ હિ જગવાન્નમસ્યદર્શનમ્ભૂતમૌલિમાલાલલિતક્રમકમલોપિ તીર્થસ્ય સાક્ષાત્સદ્ગુણાપિ પ્રાક્તનજન્મનિર્વાર્તિતજ્ઞાવસંઘવાંત્સદ્ગુણદાર્હિલ્યં મયાવાતમિતિ કૃતજ્ઞતા પ્રદિદર્શયિષયા સદ્બહુમાનદર્શનાચ્ચ લોકોપ્યેનં બહુ મન્યેત ઇતિ જિજ્ઞાપયિષયા ચ તં નમસ્કુરુતે ॥

અર્થ:—એ પ્રકારના જે સંઘ હોય તેને જગવાન નમસ્કાર કરે છે, તે સર્વે ઇંદ્રના મુકુટની શ્રેણીવર્તે શોભતા છે ચરણ કમલ જેમના એવા છે તો પણ તથા તીર્થના સાક્ષાત્ કરનારા છે તો પણ એમ વિચારે છે જે પૂર્વ જન્મને વખે નીપજાવ્યું જે જ્ઞાવ સંઘનું સામિવાત્સલ્યપણું તેથી અમો એ અરિહંતપણું પામ્યું છે એ પ્રકારે કૃતજ્ઞપણાની જે દેખાવાની ઇચ્છા તેણે કરીને તથા સત્પુરુષના બહુમાનને દેખાવા માટે તથા લોક પણ એ સંઘનું બહુમાન કરે શ્યાદિ જણાવવાની ઇચ્છા છે એ હેતુ માટે તે સંઘને નમસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—ગુણસમુદાય સંઘો પવયણ તિર્થં તિ હુંતિ એગઠાં ॥

તિર્થયરોવિ હુ એથં, નમએ ગુરુજ્ઞાવર્તં ચેવ ॥

તત્પુષ્પિયા અરહયા, પૂજ્યપૂયાય વિણયકર્મ્મં ચ ॥

કયકિચ્ચોવિ જહ્ કહં કહેશ્ નમએ તદ્વા તિર્થં ॥

અર્થ:—એ વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે, જે જ્ઞાનાદિ ગુણનો સમુદાય તથા સંઘ તથા પ્રવચન તથા તીર્થ એ સર્વે એક અર્થવાળા છે, માટે તીર્થકર પણ નિશ્ચે મોટા જ્ઞાવથી એ સંઘને નમસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—ઇતરથા કૃતકૃત્યત્વેન જગવતો યથાકથંચિત્તત્રૈવ
જવે મુક્તિસંજવાત્કિમનેનેતિ સાંપ્રતિકસ્તુ જવદ્ઝિપ્રેત ઝનમાર્ગ-
પ્રજ્ઞાપકત્વેન સન્માર્ગપ્રણાશકત્વેન જિનાજ્ઞાસર્વસ્વલુંટાકત્વેન
યતિધર્મમાણિક્યકુટ્ટાકત્વેન ચ ગુણસમુદાયરૂપત્વસ્ય સંઘલક્ષણ-
સ્યાન્નાવાન્ન સંઘ:

અર્થ:—એમ જો ન હોય તો જગવાન કૃતાર્થ થયેલા છે.
ઘટલે જે કરવાનું તે કરી રહ્યા છે, અને જે તે પ્રકારે તેજ જવમાં
મોહ જવાના છે માટે તેમને સંઘ નમસ્કાર કરવો તેણે કરીને શું ?
કાંઈ પણ વિશેષ નથી. આ કાલનો તમારો માનેલો જે સંઘ તે જા-
સ્રમાં કહેલાં જે સંઘનાં લક્ષણ તેણે રહિત છે માટે સંઘ નથી, કેમ
જે ગુણનો સમુદાયરૂપ સંઘ હોય, એવાં લક્ષણ તમારા માનેલા સંઘને
વિધે નથી, આ તો ઝનમાર્ગની પ્રરૂપણા કરે છે, એ હેતુ માટે, તથા
સન્માર્ગનો નાશ કરે છે એ હેતુ માટે, તથા જિનરાજની આજ્ઞાના
સર્વથા ચોર છે ઘટલે જિનરાજની આજ્ઞાના ઘણું ઘેદન કરનારા
છે એ હેતુ માટે, તથા યતિ ધર્મરૂપ માણિક્ય મણિના કુટનાર છે એ
હેતુ માટે તમારો માનેલો જે સંઘ તે સંઘ નથી.

ટીકા:—યદુક્તં ॥

કેઠ ઝમ્મગ્ગઠિયં ઇસ્સુત્તપરુવયં વહું લોચં ॥

દઠું જણંતિ સંઘં સંઘસરૂવં યયાણંતા ॥

સુહસીલાઓ સઠં દ્વારિણો વેરિણો સિવપહસ્સ ॥

આણાજઠાઝ વહુ, જણાઝ મા જણહ સંઘોત્તિ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, ઝન્માર્ગમાં રહેલા તથા ઝત્સૂત્રના પ્રરૂપક એવા ઘણા લોકને દેખી કેટલાક પુરુષો સંઘના સ્વરૂપને નથી જાણતા માટે તેમને સંઘ કહે છે. સુખશિલીયા તથા સ્વઠંદચારી એટલે પોતાની નજરમાં આવે તેમ ચાલતા એવા તથા મોક્ષ માર્ગના શત્રુરૂપ તથા વીતરાગની આજ્ઞાથી વ્રણ થયેલા ઘણા લોકના સમૂહ તેને સંઘ એ પ્રકારે ન કહેવું.

ટીકાઃ—પરં બહુકીકશ સંઘાતરૂપત્વાત્સોપિ સંઘ-ઇત્ય નિધયા લોકેઽનિધીયત ઇતિ મુગ્ધનામ્ના વિપ્રલબ્ધોસિ ॥

અર્થઃ—બઢી ઘણાં હારુકાંના સમૂહરૂપપણું છે એ હેતુ માટે એટલે તારો માનેલો સંઘ તે હારુકાંના સંઘ જેવો છે માટે લોકમાં સંઘ એ પ્રકારે કહે છે, એ હેતુ માટે હે મુગ્ધ ! સંઘ એવા નામથી તું ઠગાયોહું.

ટીકાઃ—યદુક્તં ॥

एको साहू एका वि साहुणी सावउं य सहुीय
आणाजुत्तो संघो सेसो पुण अठिसंघाउं ॥

અતઃ સંઘલક્ષણાજ્ઞાવાન્નાયં બહુમાનમર્હતિ તદ્બહુમાનાદિકા-
રિણો જગવત્પ્રત્યનીકાદિજ્ઞાવેનાજિધાનાત્ ॥

અર્થઃ—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, તીર્થકરની આજ્ઞાએ

युक्त एवो एक साधु अथवा एक साध्वी अथवा एक श्रावक अथवा एक श्राविका होय तेने संघ कहીए अने ते बिना शेष जे साधु साध्वी, श्रावक, श्राविकानो समुदाय तेने हामकाना समूह जेवो संघ कहીए ए हेतु माटे, तमारो मानेलो जे संघ तेमां संघनां लक्षण नथी माटे ए बहुमान करवा योग्य नथी. अने तेने जे बहुमानादिक करे ठे, ते जगवंतना सामावाळीओ शत्रु ठे इत्यादि अग्निप्रायवने शास्त्रकारनुं आ प्रकारे कहेवुं थयुं ठे.

टीकाः—यदुक्तं ॥

आणाए अवट्ठंतं जो उववूहिज्जा मोहदोसेणं ॥

तिरथयरस्स सुयस्स य, संघस्स य पच्चणीओ सो ॥तथा॥

जो साहिज्जे वट्ठइ आणाजंगे पयट्ठमाण्णं ॥

मणवायाकाएहिं समाणदोसं तयं विंति ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे तीर्थकरनी आ-
ज्ञामां जे न वर्त्ततो तथा मोहरूपी दोषवने वृद्धि पामेलो ते
पुरुष तीर्थकरनो तथा सिद्धांतनो तथा संघनो प्रत्यनीक ठे, एटखे
सामावाळीयो शत्रुरूप ठे. वळी जे स्वाधीनपणे वर्त्ततो एटखे
स्वठंदपणे चालतो, तीर्थकरनी आज्ञाना नाशमां प्रवर्त्ततो एटखे
तीर्थकरनी आज्ञा विरुद्ध प्रवर्त्तेजो एवो जे पुरुष तेने मन वचन
कायाना दोष सरखो ठे एम कळुं ठे.

टीकाः—अतएव सुखसीलतानुरागादेरसंघमपि संघ इत्य
निदधतां प्रायश्चित्तं प्रतिपादितं सिद्धांते

॥ યદાહ ॥

અસ્સંઘં સંઘં જે, ઋણંતિ રાગેણ અહવ દોસેણ ॥

ઘેઓ વા મૂલં વા, પઞ્ચિત્તં જાયણ તેસિં ॥

તસ્માદ્ યુક્તં ક્રૂરતયા પ્રકૃતસંઘસ્ય વ્યાવ્રતયા રૂપણં ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે સુખશીલયાપણાના અનુરાગથી જે સંઘ નથી તેને સંઘ કહે છે, તેમને પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનું શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલું સિદ્ધ થાય છે, તે શાસ્ત્ર વચન આ પ્રકારે છે, જે આ સંઘને ઇટલે જેમાં શાસ્ત્રે કહેલાં સંઘનાં લક્ષણ નથી તેને જે સંઘ કહે છે, (રાગે કરીને અથવા ઢેષે કરીને) તે પુરુષને ઘેદ પ્રાયશ્ચિત્ત અથવા મૂલ પ્રાયશ્ચિત્ત ઉત્પન્ન થાય છે, માટે જેનું આ પ્રકરણ ચાલે છે તેવા સંઘને ક્રૂરપણાથી વાઘ જેવો નિરૂપણ કરવો તે યુક્ત છે.

ટીકાઃ—તથાચ સિદ્ધસ્તદ્વક્ષસ્ય પ્રાણિગણસ્ય મોક્ષાજ્ઞાવ-
દ્વિતિ ॥ નન્વેવં તર્હિ સિદ્ધાંતોક્ત લક્ષણસ્ય સંઘસ્ય સંપ્રત્યજ્ઞાવાદ-
જવન્મતે તીર્થોચ્છેદઃ પ્રસજ્યતે ઇતિ ચેત્ ॥

અર્થઃ—વલી તે સંઘરૂપિ વાઘને વશ થયેલા જે પ્રાણીનો સમૂહ તેનો મોક્ષ ન થાય એ વાત પણ અર્થાત્ સિદ્ધ થઈ. હવે એ જગોએ પ્રતિવાદી આશંકા કરે છે જે, જો તમે કહો છો તેમજ હોય તો સિદ્ધાંતમાં કહેલાં જે લક્ષણ તેણે સહિત હોય તેનેજ સંઘ કહીશ તો આ કાલમાં તેવો સંઘ નથી, માટે તમારે મતે તીર્થનો ઘેદ

यशे एवो प्रसंग प्राप्तः यथो. हवे सिद्धांती खिगधारीउने पूडे ठे जे, जो तमो एम कहेता हो के, तीर्थनो उछेद यशे तो ते जगोए तमने पुढीए ठीए.

टीका:—अथ केन प्रमाणेन जवता तदज्ञावोऽनिरणायि॥ किं प्रत्यक्षेण अनुमानेन अहोस्विदागमेनेति त्रयः कक्षपास्त्रि-
कूटाचलकूटा इव मन्दैर्दुरारोहा प्ररोहन्ति ॥ तत्र न तावत्प्रत्यक्षेण
अर्वागृह्णां प्रत्यक्षेण सर्वत्र तदज्ञावस्य निनेतुमशक्यत्वात्त-
थात्वे च सर्वसर्वज्ञत्वापत्तेः ॥

अर्थ:—जे हवे कया प्रमाणे करीने तमोए तीर्थनो उछेद
यशे एवो निर्णय कर्यो? शुं प्रत्यक्ष प्रमाणवके कर्यो? अथवा अनुमान
प्रमाणवके कर्यो? के आगस प्रमाणवके कर्यो? ए प्रकारे त्रण विकल्प
उत्पन्न थाय ठे। ते त्रिकूटाचल पर्वतनां त्रण शिखर होय नही ?
एम मंद बुद्धिवालाथी आरोहण न थाय एवा डुर्घट ठे. एटले त्रण
विकल्पनुं समाधान थाय एस नथी, तेमां प्रथम प्रत्यक्ष प्रमाणवके तमा-
री वात सिद्ध नथी थती, केसजे जेनी दृष्टि अवराएली ठे, एटले जेने
अल्प ज्ञान ठे ते पुरुषोने प्रत्यक्षपणे सर्व जगाए तीर्थनो उछेद यशे
एवो निर्णय करवानुं सामर्थ्य नथी ए हेतु माटे, ने जो सर्व पदा-
र्थनो निर्णय करवानुं सामर्थ्य होय तो सर्व लोकने सर्वज्ञपणानी
माप्ति थाय ए हेतु माटे एटले प्रत्यक्ष प्रमाणवके आपण जेवाथी
तीर्थनो उछेद निर्णय करी शकाय तेम नथी.

टीका-ततश्च कश्चिदेशकालादौ तथानूतस्यापि संघस्य सं-

જાવનાસ્પદવાન્ન પ્રત્યક્ષેણ તદજ્ઞાવોઽવસેયઃ ॥ અથાનુમાનેને-
તિ દ્વિતીયઃ કલ્પઃ ॥ તથાપિ કિં તદનુમાનં ॥

અર્થઃ—તે કારણ માટે કોઈ દેશકાલાદિકને વિષે તે પ્રકારનો એટલે શાસ્ત્રમાં કહેલા ગુણવાળો પણ સંઘ છે એમ સંજ્ઞાવનાનું સ્થાન છે એ હેતુ માટે, પ્રત્યક્ષપણે તીર્થનો અજ્ઞાવ છે એમ ન જાણવું. હવે અનુમાનવડે તીર્થનો જીજ્ઞેષ કહેવો એ પ્રકારનો બીજો વિકલ્પ તમારે મતે છે તો પણ બોલો જે તે કયું અનુમાન, એટલે તે કયે પ્રકારે અનુમાન પ્રયોગ કરો છો? તે કહી દેશાનો.

ટીકાઃ—જવદ્વિવદ્ધિતઃ સંઘઃ સંપ્રતિ નાસ્તિ ક્વચિદનુપલ-
જ્યમાનત્વાત્ પ્રધ્વસ્તઘટવદિત્યનુમાનમસ્તીતિચેત્ નાઽસર્વવિદા
મનુપલંજોપલંજયોર્નિયતવિષયત્વાદેકત્ર તદનુપલંજેન સર્વત્ર
તદજ્ઞાવાસિદ્ધેઃ

અર્થઃ—સિદ્ધાંતિ લિંગધારીનો અગ્નિપ્રાય કહી સ્થાપન કરે છે જે, તમો કહેતા હો કે તમારો કહેલો સંઘ આ કાલમાં નથી, કેમકે કોઈ જગાએ દેશાતો નથી. એ હેતુ માટે નાશ પામેલા ધમ્માની પેઠે એ પ્રકારનો અનુમાન પ્રયોગ છે એમ તમારે ન ધારવું, કેમકે સર્વજ્ઞ નથી તેમને વસ્તુની પ્રાપ્તિ થાયજ અથવા ન જ થાય એવો નિયમ નથી. એક જગાએ જે વસ્તુ ન લીધી તે વસ્તુનો સર્વ જગાએ અજ્ઞાવ હશે એમ વાત સિદ્ધ નથી થતી.

ટીકાઃ—તથા સિદ્ધાંતપ્રામાણ્યેન પરીક્ષાપુરઃ સરંમૃગયમા-

ऐर्मध्यस्थैः कैश्चिच्चारुविचारचातुरीतद्वैरद्वैरिदातीमपि ज्ञाव-
संघस्योपलंजादनुपलज्यमानत्वादित्यसिद्धो हेतुः ॥ कुत्वादिव्य
वहितानां चूनिखातादीनां च विद्यमानानां मध्यस्मदादिजिरनु
पलंजादनैकांतिकश्च ॥ तस्मान्नानुमानेनापि तदज्ञावावगमः

अर्थः—वली सिद्धांतना प्रमाणपणावमे परीक्षा पूर्वक खो-
लता जे मध्यस्थ दृष्टिवाला सुंदर विचारनी चतुराङ्गने रहेवाना
घररूप एवा केटलाक पुरुषोए आ कालमां पण ज्ञाव संघ एटले
तीर्थकरनी आज्ञामां रहेतो साचो संघ दीगो ठे ए हेतु माटे तमारो
मानेलो जे न देखवारूप हेतु ते असिद्ध थयो एटले खोटो थयो
जांत आदिकना अंतरायमां रहेली जे वस्तु तथा पृथ्वीमां खोदी
घालेली जे वस्तु ते विद्यमान ठे तो पण आपण जेवानी दृ-
ष्टिमां नथी आवती माटे तमारा हेतुने अनेकांति नामे अनु-
मानमां दोष लाग्यो, माटे अनुमान प्रमाणवमे संघनो अज्ञाव
जणातो नथी.

टीकाः—नाप्यागमेनेति तृतीयः कद्वयः ॥ ते नहि सम्यग्-
ज्ञानदर्शनचारित्रमयस्य जगदज्ञाप्रज्ञापननिष्णातस्य ज्ञा-
वसंघस्य बहुमुंदादिवचनतोऽद्वितीयस्तयादुःप्रमाकालेपि प्र-
तिपादनात्.

अर्थः—आगम प्रमाणवमे पण संघ नथी ए प्रकारनो
श्रीजो विकटव तेनुं खंनन जे समकित ज्ञानदर्शन तथा चारित्र-
मय एवाने जगवाननी आज्ञातुं जे कहेतुं तेमां चतुर एवो जे

જાવસંઘ તેનું દુઃખમ કાલને વિષે પણ પ્રતિપાદન છે. માયા મુંઝા લીંગધારીનું જગતમાં વહુ પ્રવર્ત્યા છે. ઇત્યાદિ શાસ્ત્ર વચનની અપેક્ષાએ અતિશે થોડા સુવિહિત છે એમ કહેવાપણું શાસ્ત્રનું થયું માટે દુઃખમ કાલમાં પ્રણ જાવસંઘ છે એવું પ્રતિપાદન આવ્યું છે એવું માટે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥

લેગંતેણં ચિય લો-ગનાયસારેણ ઇત્યહોયવં ॥

વહુમુંઝાવયણાનં, આણાઈત્તો ઇહ પમાણં ॥

નિમ્મલનાણપહાણો, દંસણસુઝ્ઞો ચરિત્તગુણજુત્તો ॥

તિત્થયરાણાથિજ્જો, બુઘ્ચઈ ઇયારિસો સંઘો ॥

આગમનણિયં જોપન્નવેઈ સદ્દહઈ કુણઈ જહ્સત્તિં ॥

તેલુક્કવંદણિજ્જો, હુસમકાલેવિ સો સંઘો ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, આ લોકમાં એકાંત-પણે લોક ન્યાયને અનુસારેજ ન વર્તેવું એટલે જેમ ઘણા લોક વર્તે છે, એમજ કેવળ ન વર્તેવું. કેમ જે, માયામુંઝાનાં વચન જગતમાં ઘણાં છે, માટે જે તીર્થંકરની આજ્ઞાએ યુક્ત છે તે પ્રમાણ છે, આ જગાએ તથા નિર્મલ જ્ઞાન જેને પ્રધાન છે, જેની દર્શન શુદ્ધિ થઈ છે, ને ચારિત્ર ગુણવત્તે સંયુક્ત છે એવો જે સંઘ તે તીર્થંકરને પણ પૂજ્ય છે. વળી જે આગમમાં કહ્યું છે તેમ પ્રરૂપણા કરે છે ને સદ્દે છે, પોતાની શક્તિ પ્રમાણે કરે છે, તે સંઘ દુઃખમ કાલમાં પણ લોકને

बंधन करवा योग्य ठे.

टीकाः—अन्यथा दुष्पसहंतं चरणमित्यादेरादुःषमातं
चारित्रानुवृत्तिप्रतिपादकस्य जगद्गचनस्य व्याघातापत्तेः ॥ ज्ञाव
संघमंतरेण तावंतमनेहसं चारित्रानुवृत्तेरसंज्ञवात्

अर्थः—एम जो न होय तो शास्त्रमां कबुं ठे जे, दुःपसह
सूरिपर्यंत चारित्र ठे, इत्यादि जे चारित्रनुं परंपरागतपणुं प्रतिप्रादन
कर्युं ठे ते जगवत्त्वचननी हानी प्राप्त थाय ए हेतु माटे, ज्ञाव संघ
विना तेदबा काळ सुधी चारित्रनुं जे आवबुं तेनो संज्ञव थाय नही माटे.

टीकाः—ननु जवतु सिद्धांतप्रामाण्यादिदानीमपि ज्ञावसं-
घोऽदृष्टीयांस्तथापि मया तावन्न दृश्यत इति चेन्न॥ अर्वागदर्शित्वेन
मात्सर्येण वा ज्ञवतस्तददर्शनस्यान्यथासिद्धत्वात् ॥ दृश्यते च-
कपायकलुषितचक्षुषां संन्निकर्षेपि निषेडुषो मनुष्यादेरनुपलंजः

अर्थः—बली लिंगधारीनी आशंका प्रगट करी समाधान
करे ठे जे, तमे कहेशो जे सिद्धांतना प्रमाणथी आ कालमां पण
ज्ञाव संघ अति अल्प हशे तो पण हुं तो कोइ जगाए देखतो नथी
तो एम तमारे न बोलवुं. केमजे तमारे विषे ठगस्थपणुं ठे तथा म-
त्सरपणुं ठे तेणे करीने तमारा दीठामां ज्ञाव संघ न आव्यो ते
वात प्रमाण नथी. केमजे जे कपायवालो थयो तेने समीपे वेठेछां
मनुष्यादिक पण तेनी नजरे नथी आवतां एम देखीए ठीए.

टीकाः—ततो यदि त्वं शुद्धयश्चस्पृह्यालुस्तदा मात्सर्यमु-

त्सार्य माध्यस्थ्यमास्थाय सूक्ष्मप्रेक्षया परीक्षस्व ज्ञावसंघं येन क्व
चित्प्रेक्षसे ॥ मैवमेव नास्तिकतामवलंब्य ज्ञवांचोद्यौ मंकीरिति ॥
तस्माद् जगवद्वचनान्यथानुपपत्त्या संप्रत्यप्यस्ति ज्ञावसंघः स
एव प्रेक्षावता दुःसंघपरिहारेणाज्युपेतव्यः ।

अर्थः—ते माटे जो तुं शुद्ध मार्गनी स्पृहावाळो थयो होय
तो मत्सरपणानो त्याग करी मध्यस्थपणुं अंगिकार करी सूक्ष्म
बुद्धि परीक्षा कर, जेणे करीने कोइ जगाए तुं ज्ञाव संघने देखीश.
पण आ प्रकारनुं नास्तिकपणुं अवलंबन करी संसार समुद्रमां रु-
बीश नहीं. माटे जगवंतनुं वचन अन्यथा थाय एटळे व्यर्थ पने,
ए हेतु माटे आ काळमां पण ज्ञाव संघ ठे, अने बुद्धिवंत प्राणीए
माठा संघनो परिहार करी तेज साचो संघ अंगीकार करवो.

टीकाः—एतेन गुणिद्वेषधीप्रसाधनाय यदुक्तं मूलपूर्वपक्षे
इदानीं । ह जगवद्विरहादित्यादि इति द्वेष एवैतेषु श्रेयानित्यतं तद-
पि प्रतिक्रियत मवसेयं ॥ जगवद्विरहेऽपि सन्मार्गपरिज्ञानोपायानां
बहुशस्तदागमेऽभिधानेन तदर्थिनां तत्परिज्ञानसिद्धेः ॥ बहु
जनप्रवृत्तेश्च मोक्षपथतयाज्युपगमे लौकिकधर्मस्यैवाज्युपगमा-
पत्तेः ॥ तत्प्रवृत्तेस्तत्रैवातिज्यूयस्त्वात् ॥ महाजनो येनेत्यादिना
लौकिकन्यायेन तत्प्रवृत्तेः प्रामाण्यसमर्थनं त्वात्मकदर्थं न
मेव ज्ञवतः ॥

अर्थः—ए वात कही तेणे करीने गुणीजन उपर द्वेष बुद्धि
हे एम सिद्ध करवाने जे पूर्वे मूळ पक्षमां आ प्रकारे कहुं हतुं. जे

आ कालमां जगवतना विरहथी' इत्यादि ग्रंथने आरंजी एमने विषे
 द्वेष करवो एज श्रेय ठे. त्यां सुधी ग्रंथ कह्यो हतो तेनुं पण खंमन
 थयुं एम जाणुं. जगवतनो विरह थयो तो पण साचा मार्गने
 जाणवाना उपाय घणाज ते मोटा पुरुषना कहेला कह्या ठे. तेणे
 करीने साचा मार्गना खप करनार पुरुषोने साचा मार्गनुं ज्ञान सिद्ध
 थाय ठे अने जे मार्गमां घणा जननी प्रवृत्ति थइ ठे, तेज साचो
 मार्ग ठे. ए प्रकारे मोक्ष मार्गनो अंगीकार करीए तो लौकिक धर्म-
 नी आपत्ति एटले प्राप्ति थाय. केम जे लौकिक मार्गने विषे लोकनी
 प्रवृत्ति अति घणी ठे ए हेतु माटे, 'महाजन जे मार्गे चाखे ते मार्ग'
 इत्यादि जे लौकिक न्याय तेणे करीने जे प्रवृत्ति तेनुं जे तमारे प्रमाणपणुं
 प्रतिपादन करवुं ते तो निःकेवल आत्म द्वेषज ठे, पण एनुं प्रमा-
 णपणुं प्रतिपादन थाय एम नथी.

टीकाः—तथाहि महाजन इत्यत्र वृद्धप्रामाणिकपुरुष-
 वचन श्रेण्महच्छब्दस्तदा न विप्रतिपद्यामहे ॥ वृद्धप्रामाणिक
 गणधरादिपुरुषं शार्दूलपदकृणस्यैव पथोऽस्मान्निरपि मोक्षमार्गं
 त्वेनाज्युपगमात् ॥ बह्वर्थश्चेत्तर्हि बहुजणपक्वित्तीत्यादिना लो-
 कोत्तरवचसैवास्य न्यायस्य बाधितत्वेनाऽनवकाशात् ॥

अर्थः—'महाजन' ए वाक्यमां वृद्ध प्रामाणिक पुरुषने
 हेनार जो महत् शब्द होय तो तेनो अंगीकार करीए ठीए. केम
 वृद्ध प्रामाणिक जे गणधरादि उत्तम पुरुष तेनोज मार्ग अमो-
 क्षमार्गपणे अंगीकार करीए ठीए ए हेतु माटे, एटले: "महा-
 येन" ए वाक्यमां महाजन ए शब्दे करीने गणधर ए प्रकारे

कहेता हो तो ते वाक्य अमारे मान्य ठे अने महाजन शब्दे करीने 'घणा लोक' एम अर्थ करो तो "बहु जण पनी वत्ती" इत्यादि शास्त्र वचने करीनेज ए न्यायने बाध लाग्यो, माटे ए वाक्यनो अंगीकार नथी करता.

टीका:—तथा यदि परगृहवासिनो महात्मानः सुविहिताः सत्पथकुपथविज्ञागङ्गापनायारक्तद्विष्टतया ज्ञव्येज्यः सुविहितदुर्विहितगुणदोषाविर्जावकं यथावस्थितमागमार्थं व्याचक्षते ॥ नैतावता त उपालंजमर्हति ॥ आत्मोत्कर्षपरापकर्ष विख्यापयिष्यैव तद्वाख्यानस्य सुष्ठु विज्जममाण मित्यादिनात्मस्तुतिपरनिंदाज्ञावेन यतिनां दोषतया जिधानात् ॥

अर्थ:—वळी परघरवासी महात्मा सुविहित पुरुष सत्मार्ग अने कुमार्ग ए बेनो विज्ञाग जणाववाने रागद्वेष रहित ज्ञव्य प्राणी प्रत्ये सुविहितना गुण तथा दुर्विहितना दोष जेम ठे तेम प्रगट करनार एवो आगमनो अर्थ कहे ठे. तेणे करीने ते सुविहित पुरुषो उलंजो देवा योग्य नथी. जो पोतानो उत्कर्ष जणाववानी इच्छा येज "सुष्ठुविज्जममाण" इत्यादि पोतानी स्तुति अने परनिंदानो जाव राखीने कहेता होय तो दोषपणुं कहेवाय पण ते तो तेमने नथी.

टीका:—अन्यथा तीर्थकर गणधरादीनामप्यसंयतदोषप्रतिपादकमागमग्रंथं ग्रन्थतां परनिंदकत्वेन दूषणापत्तेः ॥ ऐदं युगीनसंघप्रवृत्ति परिहारेण च संघ बाह्यत्वप्रतिपादनममीषां भूषणं न तु दुषणं ॥ तत्प्रवृत्तेरुत्सूत्रत्वेन तत्कारिणां दारुणं ह-

र्गतिविपाकश्रुत्या तत्परिहारेण प्रकृतसंघवाह्यत्वस्यैव तेषां
चेतसि रुचितत्वात्तदंतर्जावे तु तेषामपि तत्प्रवृत्तिवर्तिष्णुतयाऽ
नंतजवाटवीपर्यटनप्रसंगात् ॥

अर्थः—एम जो न होय तो तीर्थंकर गणधर इत्यादिकने
पण असंयतना दोष प्रतिपादन करनार एवा आगम ग्रंथने बांधतां
परनिंदा थइ तेणे करीने दोषनी प्राप्ति थशे. आ काळना संघनी
प्रवृत्तिनो परिहार करवो तेणे करीने सुविहितोने ए संघथी वाह्य-
पणुं प्राप्त थवुं ते जूषण ठे पण दूषण नथी. केमजे ते दुर्विहित
संघनो प्रवृत्तिने उत्सूत्रपणुं प्राप्त थाय ठे तेणे करीने उत्सूत्र प्रवृत्ति
करनारने अति आकरी दुर्गतिरुप फळ थाय ठे, एम शास्त्रथी सां-
जळीए ठीए. ए हेतु माटे ते उत्सूत्रनी प्रवृत्तिनो त्याग करीने
आ काळना दुर्विहित संघथी वाहिरपणे रहेवुं एमज ते सुविहितना
चितमां रुच्युं ठे, अने जो दुर्विहित संघमां जळी जाय तो ते सु-
विहितोने पण तेमना जेवी प्रवृत्तिमां वर्त्तवापणुं थाय तेणे करीने
अनंत जव जमण करवानो प्रसंग थाय.

टीकाः—अत आधुनिकसंघवाह्यत्वेनैव तेषां गुणित्वं तथा च
तेषूच्छेदबुद्धिर्महापापीयसामेव जवति ॥ तस्मात्तेषु मुक्त्यर्थिनां
प्रमोद एव विधातव्यो न तनोयस्यपि द्वेषधीरिति व्यवस्थितं॥य-
दपि पूर्वपक्षे गौतमादिषु यतिशब्दप्रवृत्तित्वात्कथं निर्गुणैर्विदानीं-
तनसाधुषु प्रवर्त्तत इत्याशंक्य यथा कल्पवृक्षगुणवैकल्ये निर्वादिषु
तरुशब्दप्रवृत्तिरित्यादिना दृष्टान्तद्वयेनेदानींतनमुनिषु यतिशब्द-
प्रवृत्तिसमर्थनं तदप्यस्समीचीनं ॥

અર્થઃ—એ હેતુ માટે આ કાઠના સંઘથી જુદુ પદ્મું તેણે કરીનેજ સુવિહિતને ગુણીપણું છે, વઠી તે ગુણી પુરુષોને વિષે મહા પાપી પુરુષોનેજ તેમનો નાશ કરવો એવી બુદ્ધિ થાય છે, માટે મુક્તિની ઇચ્છા કરનાર પુરુષોએ તે સુવિહિતને વિષે પ્રમોદ રાખવો એટલે તેમને જોઈ હરખ પામવું, પણ અદ્વપ માત્ર ઈષ બુદ્ધિ ન રાખવી એ વાત સિદ્ધ થઈ. જો પણ પૂર્વ પદ્ધતિને વિષે ગૌતમાદિકને વિષે યતિ શબ્દનું પ્રવૃત્તિપણું છે, તો પણ નિર્ગુણ એવા આ કાઠના સાધુને વિષે કેમ તે શબ્દ પ્રવર્તે છે, એ પ્રકારની આશંકા કરીને જેમ ઈર્ષિયા આદિ વૃદ્ધને વિષે કદ્વપવૃદ્ધના ગુણ નથી, તો પણ કદ્વપવૃદ્ધ એ પ્રકારના શબ્દની પ્રવૃત્તિ છે તેમ. ઇત્યાદિ બે દૃષ્ટાંતવચ્ચે આ કાઠના મુનિજીને વિષે યતિ શબ્દનું જે સમર્થન કર્યું તે પણ અઘટિત કર્યું.

ટીકાઃ—પ્રવર્તતા હિ નામ કદ્વપવૃદ્ધગુણાઽયોગેપિ નિંવાદિષુ તરુશબ્દસ્તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય શાખાદિમન્વસ્યોઞ્જયત્રાપ્યનુગમાત્ ॥ ૬૬ તુ યતિશબ્દપ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય લિંગિષ્વનુપપત્તેઃ કથં તન્નશબ્દસ્તત્ર પ્રવર્તતે ॥

અર્થઃ—અથવા ઈર્ષિયા આદિકને વિષે નિશ્ચે કદ્વપવૃદ્ધના ગુણનો યોગ નથી તો પણ તેમને વિષે તરુશબ્દની પ્રવૃત્તિનું નિમિત્ત જે શાખાદિ સહિતપણું તે વે જગાએ પણ વિદ્યમાન છે એ હેતુ માટે, અહીં તો યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિનું કારણ તે લિંગધારીયોને વિષે દેખાતું નથી. માટે તેમને વિષે યતિ શબ્દ કેમ પ્રવર્તે ? ॥

टीका:—तथाहि यमुपरम इति पाठाद्यवत्युपरमति पापे-
ज्य इति पापोपरमो यद्वा यती प्रयत्न इति धातुपाठात् यतते क्रिया-
स्वित्यतिरिति क्षेत्रकालाद्यपेक्षोऽनुष्ठानप्रयत्नो यतिशब्दप्रवृत्ति-
निमित्तं ॥ ततश्च यः पापोपरतो यश्च बलकालादिसामग्रीसंमग्नः
सततमशठोऽनुष्ठाने समुतिष्ठते योपि देशकालसंहननामयवैप-
म्यात्संपूर्णमनुष्ठानमनुष्ठानुमपारयन्नपि निजशरीरशक्त्यादिकम-
गोपयन् शाठ्यपरिहारेण क्रियासु यतते तत्र सर्वत्रापि यतिशब्दो
गौतमादिवत् प्रवर्तते प्रवृत्ति निमित्तस्य ज्ञावात्

अर्थ—ते वात देखामे ठे जे ‘यमुपरमे’ ए प्रकारनो धातु ठे
तेनो अर्थ विराम पामवारूप ठे, जे पापथकी विराम पामे तेने यति
कहीए, अथवा ‘यति प्रयत्ने’ ए धातुनो प्रयत्नरूपी अर्थ ठे, तेथी
जे क्रियाने विषे प्रयत्न करे तेने यति कहीए, ए प्रकारे क्षेत्र काला-
दिकनी अपेक्षाये अनुष्ठाननो प्रयत्न करवो, ते यति शब्दनी प्रवृ-
त्तिनुं कारण ठे, माटे जे पापथी विराम पाम्यो, अने पोतानुं वळ
तथा काळादि सामग्री तेणे सहित थयो अने निरंतर अशठपणे अनु-
ष्ठान करवामां तत्पर ठे अने जे देश, काळ, वळ शरीर तेमनुं वि-
षमपणुं नथी, माटे संपूर्ण अनुष्ठान करवाने पार पामतो थ। तो
पण पोतानी शरीर शक्ति आदिक गोपवतो नथी अने शठपणानो
त्याग करी क्रियाने विषे प्रवर्तें ठे ते सर्व जगाये पण यति शब्द
गौतमादिकनी पेठे प्रवर्तें ठे, केमजे लां यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं का-
रण रणुं ठे ए हेतु माटे.

ટીકા:—ચક્રું ॥

મત્વા જવનૈર્ગુણ્યં, યન્નત્યુપરમતિ યેન પાપેજ્યઃ ॥

કૃતિકારણાનુમિતિજિ-સ્તેન યતિમુદાહરંતિ જિનાઃ

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, સંસારનું અસારપણું માનીને જે કરવું કરાવવું અને અનુમોદવું એ ત્રણ પ્રકારે પાપથી વિરામ પામ્યો છે, તેને શ્વેતાંવર યતિ જિનરાજે કહ્યો છે.

ટીકા:—તથા ॥

નાણેણ દંસણેણં, ચારિત્તેણં તવેણ વિરિણ ॥

જે સાહ્યંતિ મુરકં, તે સાહૂજાવજણોત્તિ ॥

જો હુજ્જા હ અસમથ્થો, રોગેણ વ પિહ્વિહં જુરિયદેહો ॥

સવમવિ જહાન્નણિયં, કયાહ નતરિજ્જા કાહંજો ॥

સોવિય નિયયપરક્કમ, વવસાય ધિર્ધવલં અગૂહંતો ॥

મોત્તૂણ કૂરુચરિયં, જર્હ જયતો અવસ્સજહ ॥

ટીકા:—યે હુ પાપવ્યાવૃત્તાઃ શક્તિમંતપિ ચ સાંપ્રતિ-
કરૂહ્યા સર્વથાનુષ્ઠાનવિકલાસ્તેષુ પ્રકટકપટકૂટેષુ પ્રત્યક્ષપાપ-
કૂટેષુ લિંગિહુર્હુરૂહેષુ નિમિત્તાજ્ઞાવાચ્યતિ શબ્દઃ પ્રવર્ત્તમાનઃ કથં
કક્ષાં વધ્નીયાત્ ॥

અર્થ:—વહી જે પોતે શક્તિવાળા છે તોપણ આ કાળે જે

थएसी रुढी, तेणीए पापमां प्रवर्त्तला अने सर्व प्रकारे क्रिया अनुष्ठान-
थी रहित एवा अने प्रगटपणे कपटने रहेवानुं स्थळरूप अने प्रत्यक्ष
पापरूप एवा ते लिंगधारीजने विषे जेम लींवनाने विषे कटपवृक्ष
शब्दनी प्रवृत्ति ठे तेवी रीते पण यति शब्दनी प्रवृत्ति कोइ प्रकारनुं
पण प्रवर्त्तवानुं कारण न ठेते केम प्रवृत्ति शके एटले लिंगधारीजने
मुनि एवो शब्द पण केमज कही शकाय. ?

टीकाः---॥ यदुक्तं ॥

इयसीलंगजुया खलु, दुस्कंतकरा जिणेहिं पन्नता ॥
जावपहाशा जइणो, न उ अन्ने दव लिंगधरा ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, अढार हजारशीलांग-
रथ तेषो संयुक्त एवा अने निश्चे दुःखनो अंत करनार एवा जाव
प्रधान एटले जाव जेने प्रधान ठे एवा यति जिनराजे कहा ठे पण
बीजा अव्यथो लिंग धरनार एवाने यति नथी कहा.

टीकाः—तस्मान्न निंवादिषु तरुशब्दप्रवृत्तिदृष्टांतावष्टंजेन
लिंगिषु यतिशब्दप्रवृत्तिरुपपद्यते ॥ यश्च यथा जाल्यमणिगुणवैगु-
ण्येपिकावे मणिशब्दप्रयोग इति द्वितीयदृष्टांतोपन्यासस्तत्र सं-
प्रतिपत्तिरुत्तरम् ॥

अर्थः---ए हेतु मांटे लिंगकादिकने विषे वृक्ष शब्दनी प्रवृ-
त्तिनुं जे दृष्टांत तेनुं अवलंबन करवुं नेणे करीने लिंगधारीजने विषे

યતિ શબ્દની પ્રવૃત્તિ થાય છે, વળી જેમ જાતિવંત મણિના ગુણ જે-
માં નથી એવો પણ કાચનો કકઠનો તેને વિષે મણિ શબ્દનો પ્રયોગ
થાય છે. એ પ્રકારનું વોજું દૃષ્ટાંત સ્થાપન કર્યું, તે જગાયે યુક્તિ સ-
હિત ઉત્તર આ પ્રકારનો છે.

ટીકા:—કાચો હિ ન વસ્તુતો મણિશબ્દવાચ્યઃ॥પરીક્ષાશા-
સ્ત્રપ્રસિદ્ધસ્ય તદસાધારણલક્ષણસ્ય તત્પ્રવૃત્તિનિમિત્તસ્ય તત્રાજ્ઞાવા-
ત્ ॥ નીલત્વાદિકિરણનિકુરંબકરંવિતત્ત્વાદિવાહ્યસાધારણધ-
ર્મદર્શનાત્ત્વઽજ્ઞા સ્તત્રાપિ મણિશબ્દં પ્રયુજતે ॥

અર્થ:—જે કાચ છે તે નિશ્ચે વસ્તુતાયે મણિ શબ્દવર્મે ક-
હેવાં યોગ્ય નથી. કેમજે મણિની પરીક્ષા કરવાનાં જે શાસ્ત્ર તેમાં
પ્રસિદ્ધપણે કહેલાં જે મણિના અસાધારણ લક્ષણ તેની પ્રવૃત્તિનું
કારણ તે કાચના કકઠામાં દેખાતાં નથી એ હેતુ માટે,
નીલપણું इत्यादि કિરણનો જે સમૂહ તેણે સહિત પણું છે
इत्यादि વાહ્યથી સાધારણ ધર્મ દેખવાથી અજ્ઞાની પુરુષો તો તે કા-
ચના કકઠાને વિષે પણ મણિ શબ્દનો પ્રયોગ કરે છે.

ટીકા:—एव यत्याज्ञाशेषव्युक्तन्यायेन यति शब्द प्रवृ-
त्ति निमित्ताज्ञावेपि बाह्यजोहरणादिलिङ्गिनेपथादिसाधारण
धर्मोपलंजात् त्रांता यतिशब्दं प्रवर्त्तयन्ति ॥ तस्मात्सुविहितेष्वेव-
कालाद्यनुरूपं यतमानेषु वास्तव्ये यतिशब्दप्रयोग इति वृत्तार्थः॥३३॥

अर्थः—ए प्रकारे लिंगधारीर्जने विषे पण कह्या एवा न्याये करी-
ने यति शब्दनी प्रवृत्तिनुं कारण नथी. तो पण वाह्यथी रजोहरणादि
साधारण धर्मना अवलंबनथी ज्ञांति पामेला पुरुषो लिंगधारिने
विषे यति शब्द वर्त्तावे ठे, ते हेतु माटे काळने अनुसरी प्रयत्न कर-
नार सुविहित पुरुषोने विषे जे वस्तुताये यति शब्दनो प्रयोग घटे
ठे. ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥३३॥

टीकाः—तदेव मौद्देशिकजोजनादिद्वारदशकेन लिंगिजिः
प्रज्ञापितस्य धर्मस्योत्पत्त्यप्रकाशनेन जगानां चेतसि कोपावि-
र्जावं संज्ञावयंस्तत्क्षमणपुरस्सरं तत्प्रदर्शनप्रयोजनमाविश्विकी-
षुराह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे उद्देशिक जोजनादि दश द्वारे करीने
लिंगधारीर्जण निरूपण कर्यो जे धर्म ते उन्मार्गपणाने प्रकाश करनार
ठे एम कहुं. ए हेतु माटे. ते सांज्ञळी जर पुरुषने चित्तमां क्रोधनो
आवेश थयो ह्मण एम संज्ञावना करनार ग्रंथकार ते अवसरे ते कही
देखामवाना प्रयोजनने प्रगट करता ठता आ प्रकारे कहे ठे.

मूलकाव्यम्ः—

इत्थं मिथ्यापथकथनया तथ्ययापीह कश्चिन् ।
मेदं ज्ञासीदनुचितमथो मा कुपत्कोपि यस्मात् ॥
जैनज्जात्या कुपथपतितान् प्रेक्ष्य नृस्तत्प्रमोहा ।
पोहायेदं किमपि कृपया कल्पितं जल्पितं च ॥३४॥

ટીકા:—ઇત્યં પ્રાક્પ્રતિપાદિતપ્રકારેણ મિથ્યાપથકથન-
યા ચૈત્યવાસીપ્રરૂપિતોત્સૂત્રમાર્ગપ્રકટનયા કરણજૂતયા તથ્યયા
પિ યથાર્થયાપિ અસત્યયા હિ તયા કોપોત્પાદાદ્યપિકસ્યાપિ
સંજાવ્યત ઇત્યપિ શબ્દાર્થઃ

અર્થ:—પૂર્વે પ્રતિપાદન કણ પ્રકારે મિથ્યા માર્ગનું જે કહેવું
ઘટલે ચૈત્યવાસીએ પ્રરૂપણા કરેલો જે માર્ગ તેનું ઉત્સૂત્રપણે જે પ્રગટ
કરી દેવાનું તે વાત યથાર્થ છે ઘટલે સત્ય છે, તો પણ, ઘટલે તે
વાત અસત્ય હોય તો કોઈને પણ ક્રોધ આદિ નુત્પન્ન થાય એમ સં-
જાવનાં કરીએ ઠીક ઘટલો અપિ શબ્દનો અર્થ છે.

ટીકા:—इह लोके प्रवचने वाकश्चिज्जिनशासनस्थो माज्ञा-
सीत् मामंस्त यत् इदं मिथ्यापथकुपथत्वप्रकटनं अनुचितमसंग-
तं ॥ यदि हीदं रागद्वेषान्यामतथ्यं विधीयेत तदा नौचित्यं
स्यान्नचैवमस्ति ॥ अथो इत्यानंतयेऽव्ययं ॥ तेनाऽनुचितज्ञानानं
तरं मा कुपत् मा क्रुधत् कोपि कश्चित् ॥

અર્થ:—અહીં લોકને વિષે અથવા પ્રવચનને વિષે કોઈ
જિન શાસનમાં રહેલો જીવ તે એમ ન માનશો જે આ મિથ્યા મા-
ર્ગનું કુમાર્ગપણું પ્રગટ કર્યું તે અનુચિત છે ઘટલે અઘટતું છે. કેમજે
જો રાગ દ્વેષવને છોટી પ્રરૂપણા કરીએ તો અનુચિતપણું આવે, પણ
આ તો એમ નથી. અનંતર અર્થને વિષે “અથ” ઘટલો અવ્યય
જાણવો, તે હેતુ માટે અનુચિત જાણ્યા પછી કોઈ પણ પ્રાણી
ક્રોધ ન પામે.

टीकाः—यदि ह्येतदनुचितं स्यात्तदा तद्ज्ञानानंतरं कोपो-
पि कर्तुं कथंचित् युज्येत ॥ न चैवं तस्मान्न कोपनीयं ॥ अथ
यद्येवं मिथ्यापथकथनेन परेषां कोपाविर्जायशंका तदासौ न
कथनीय एव ॥ परं संक्लेशहेतोः सत्यस्यापि वचनस्यावक्तव्य
त्वेनाभिधानात् ॥

अर्थः—जो आ कहेवुं निश्चे अनुचित होय तो ते जाणवा
पण कोइ प्रकारे कोप पण करवो घटे, पण आ तो एम नथी माटे
कोप न करवो. हवे जो एमज होय के मिथ्या मार्गनुं जे कहेवुं तेणे
करीने परने कोप उत्पन्न थशे एवी हांका रही ठे, तो ए बात कहे-
वीज नहीं. केम जे परप्रत्ये क्लेश उत्पन्न थवानुं कारणरूप एवुं सत्य
वचन पण न बोलवुं एम शास्त्र वचन ठे.

टीकाः—यदुक्तं

सच्चावि सा न वत्तवा, जज्ज पावस्स आगमो ॥
इत्यतश्चाह ॥

यस्माद्यतो हेतोर्जनज्रांत्या साधुसाध्वीश्रावकश्राविका

चैत्याद्याकारदर्शनादार्हतमेतत्प्रवचनमिति मिथ्याज्ञानेन
न हि लिङ्गादयस्तत्त्वत आर्हता उक्तन्यायेन तेषां तथा त्वस्यापा-
करणात् ॥

अर्थः—ते कहीं देखाने ठे जे, जेथी पाप लागे एवी सत्य

वाणी होय तो ते पण न बोलवी. एवी आशंका करी तेनो उत्तर कहे ठे. जे हेतु माटे आ जैन ठे एवी आंतिये करीने साधु, साध्वो, श्रावक, श्राविका तथा चैत्य इत्यादि बाह्यथी आकार मात्रने देखी. ने आ अरिहंतनुं प्रवचन ठे ए प्रकारे मिथ्या ज्ञाने करीने लिंगधारी आदिक पुरुषो तत्वथी जैनी नथी. केम जे पूर्वे कछुं ए प्रकारे ते लिंगधारीउने जैनीपणानुं खंरुन कथुं ठे ए हेतु माटे.

टीका:—ततो यथा हृत्पूरपूरितोदराः सकलमुपलादिजालं कांचनतयाऽध्यवास्यंति तथा तेषां जन्माः कुत्रासनावासितांतःकरणं वस्तुतोऽनार्हतमप्येतत् लिंगवर्त्मान्मार्हतमिति विपर्यस्यंतीति ज्ञवति जैनप्रांतिः ॥

अर्थ:—जेम कोइक ते पाषाणना समूहने आ सोनानो ढगलो ठे ए प्रकारनो निश्चय करे तेम नठारी वासनावमे जेमनां अंतःकरण वासनावालां थयां ठे एवा जर पुरुषो वस्तुताए आ लिंगधारीउं मार्ग अरिहंत संबंधी नथी. तो पण ते मार्गने अरिहंतनो जाणे ठे एज जैनपणानी प्रांति ठे.

टीका:—तथा कुपथपतितान् कुमार्गप्रस्थितान् नृन् मानवान् प्रेक्ष्य अवलोक्य तत्प्रमोहापोहाय कुपथपतितनरप्रागुक्तं प्रबलमिथ्याज्ञानापनोदाय इदं एतद्विलगिनां मिथ्यापथस्वरूपं किमपि दिग्मात्रं सकलस्य तस्यावार्गदर्शिर्निर्जिह्वाशतेनापि वक्तुमशक्यत्वात् ॥

अर्थः—तेणे करीने कुमार्गमां पमेला पुरुषोने जोइ तेमनो विशेष मोह नाश करवाने एटले पूर्वे कळुं ए प्रकारे प्रबल मिथ्या ज्ञानने नाश करवा आ लिंगधारीउतुं मिथ्या मार्गनुं स्वरूप कांडक दिशमात्र देखारुं ठे. केमजे ब्रह्मस्थ दृष्टीवाळा पुरुषोए तो सो जीजोवने पण लिंगधारीउनो कुमार्ग कही देखारुवा समर्थ थवातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—कृपया कथममी मूढास्तीर्थाज्ञानकदर्थिताः कुपथ स्वरूपं विज्ञाय तत्परिहारेण सत्यथमच्युपेत्य जवोदधिं तरिष्यंती-
त्यनु कंपया कद्विपतं जव्यप्रतिपिपादयिषया सकलं संकलज्य
प्रथमंचेतसि मज्जितं ततो जद्विपतं अक्षररचनयादग्धं॥ तदंतरेण
परस्य पुरतः सम्यक् प्रतिपादयितुमशक्यत्वात् ॥

अर्थः—कृपाये करीने आ प्रकारे कळुं ठे. कृपा ते शुं ? तो तीर्थना अज्ञावथो कदर्थनाने पामेला आ मूढ पुरुषो कुमार्गना स्वरूपने जाणी तेनो परिहार करवो तेणे करीने सन्मार्ग पामी संसार समुद्रने तरशे ए प्रकारनी अनुकंपावळे प्रथम चित्तमां संकलना करी जव्यपणुं प्रतिपादन करवानी इजावने कद्वयना करी कळुं ठे, एटले अक्षरनी रचनावने कर्तुं, केमजे ते विना वोजाना मोढा आगळ सारी रीते प्रतिपादन करी शकातुं नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—च समुच्चये ॥ एतेन सच्चावीत्याद्यागमवलेनपर
संक्षेपशनिबंधनं सत्यमपि वचो न वचनीयमिति यदाशंकितं ॥
तदग्न्याकृतं अस्यागमस्यान्वयवत्त्वात् ॥ तत्राहि ॥ धर्मा

योग्यं प्रति हितैषिणापि सत्यमपि हितोपदेशवचनं न त्रावणीयं॥
तस्य कर्मबंधहेतुत्वात् ॥ तथा क्वचिदटव्यादौ तस्थुषा मुनि-
ना देहशुषापिमृगं मृगयमाणस्य व्याधस्यानुयुंजानस्यापि तस्य
पुरतो मृगदर्शनं सत्यमपि नाजिघातव्यम् ॥

अर्थः—चकारनो समुच्चयवाचक अर्थ ठे. आ पूर्वे कथुं तेणे
करीने “ सच्चीवी ” इत्यादि आगम वचनना बळे करीने परने क्ले-
शनं कारण एवुं सत्य वचन पण न बोलवुं. ए प्रकारनी जे आशंका
करी हती ते पण छुर करी, केमजे ए आगम वचननो विषय जूदो
ठे ए हेतु माटे. ते जूदा विषयपणुं देखाने ठे जे, जे पुरुष धर्मेने
अयोग्य ठे ते प्रत्ये हितने इन्नार पुरुषे पण हितकारी उपदेश वचन
सत्य ठे तोपण न बोलवुं. केमजे तेने कर्मबंधनुं कारणपणुं थाय ठे
ए हेतु माटे. ते कहे ठे जे, कोइक अरण्य प्रमुख स्थळने विषेरहेला
मुनिये पारधीना जयथो नाशीने मृग संतायो ठे, तेने पोते जाणे ठे,
तोपण मृगया करनार पारधीये मृग खोळतां मुनिने पूठयुं तोपण
ते आगळ सत्य वचन पण न बोलया, माटे एवा जगाए सत्य न
बोलवुं एम शास्त्रनो अजिप्राय ठे.

टीका—तद्विघातनिमित्तत्वात् ॥ किंतु तत्र तद्विपरीतं व-
क्तव्यं तद्विगतत्वात् ॥ तदेव वचनं तत्र सत्यं ॥ नूतहितमि-
तिवचनात् ॥ इत्येवमादिस्यागमस्य विषयः ॥ इह तु पार्श्वस्थादि-
मल्लिच्छुचैर्वशीकृत्योत्पत्त्येन संसारपटव्रीं नोयमानं नोराजकमि-
व ज्ञाननिवहमवेक्ष्य केनापि महासत्त्वेन विवोयमानस्य पुत्कार

વિવ્રમં વિવ્રતસ્તદુત્પત્તજલ્પનસ્ય તેષાં સંક્લેશહેતુત્વેપિ
પ્રવચનપ્રજાવનાનિમિત્તતયાઽર્ચિત્યપુણ્યસંજારકારણત્વેનાજિધા-
નાત્તજ્જલ્પનમવશ્યં કર્તવ્યમેવ ॥

અર્થ:—કેમ જે તે સત્ય વચન વિઘાતનું કારણ છે એ હેતુ માટે. ત્યારે તે જગાએ શું કરવું? તો તેથી જલ્પન વચન બોલવું. કેમ જે તે જગાએ તે જલ્પન વચન બોલવું એજ હિતકારી છે. તે વચનજ તે જગાએ સત્ય છે, કેમ જે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે જે, સત્ય વચન તે કર્યું? તો તેનો જીવન એમ કર્યો છે જે, જે વચન પ્રાણી માત્રને હિતકારી હોય તે સત્ય વચન જાણવું. પૂર્વે કહ્યું હત્યાદિ સ્થલ એજ એ આગ-મનો વિષય છે. એટલે એવી જગાએ સત્ય પણ ન બોલવું એમ અજિ-પ્રાય છે. અહીં તો પાસથ્યાદિ ચોર પુરુષોએ વશ કરીને જન્માર્ગવને સંસારરૂપી પોતાને રહેવાનું ગામ તે પ્રત્યે લઈ જવા માંડેલો જેમ જેને માથે રાજા ન હોય તેવા જગત્ને પોતાની નજરમાં આવે ત્યાં સેંચી જાય તેની પેઠે લોકના સમૂહને જોઈ કોઈ મહા સત્ત્વવંત પ્રાણીએ તે લુંટાતા લોકોનો પોકાર સાંજાળી તે ચોર લોકને ક્લેશનું કારણ એવું પણ તે ચોરનું જન્માર્ગે વર્તવાપણું પ્રકાશ કરી દેવાનું, તેમ પ્રવચનની પ્રજાવના થાય એવા હેતુવને ચિંતવનમાં ન આવે એવા પુણ્યના સમૂહનું કારણ જાણી તે ક્ષિંધારીડના સ્વરૂપનું નિરૂપણ કર્યું તે શાસ્ત્રમાં કરવાનું કહ્યું છે, માટે અવશ્ય કરવા યોગ્યજ છે.

ટીકા:—॥યદુક્ત॥

સુહસીલતેણ ગદ્ધિય, જવરાક્ષિં તેણ જગનિય મણાદે ॥
જો કુણ્ડ કુવિયત્તં, સો વન્નં કુણ્ડ સંયસ્સ ॥

अतः कुपथपंकनिमज्जनरनिकरोद्धरणाय मया किञ्चिज्ज-
द्विपतमिदमितिसुष्ठुक्तं जगवता प्रकरणकारेणेतिवृत्तार्थः ॥

अर्थः—ए हेतु माटे कुमार्गरूपी कादवने विषे ब्रूता लो-
कना समूहने देखी तेनो उद्धार करवाने अमोए आ कांडक कह्युं,
माटे समर्थ एवा आ प्रकरणना करनारे लिंगधारीनुं स्वरूप निरूपण
कर्युं ते ठीकज कर्युं ठे, ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३४ ॥

टीकाः—अथ किमिति दिग्मात्रमेवाजिहितं यावता निः-
शेषदोषप्रकाशनेन हि मिथ्यापथः सुज्ञानः सुखजश्च जवती
त्याशंक्य तन्निरासद्योतकेन यत इति पदेनांतरापूर्थ तदोषाणा-
मान्त्येनाजिधानाशक्यत्वं निदर्शनयाविर्जावयन्नाह ॥ यतः ॥

अर्थः—शा कारण माटे लिंगधारीना स्वरूपनुं निरूपण
दिशमात्रज देखार्युं? जेवुं ठे तेवुं समस्त देखार्युं होय तो निश्चे
मिथ्यामार्ग सुखेथी जाणवामां आवे तथा सुखेथी त्याग थाय एवी
आशंका मनमां धरी तेनुं खंरुन जणावनार 'यत' ए प्रकारनुं पद वळे
मुको तेनो उत्तर आ प्रकारे ठे, एम कहेतां ग्रंथकार जणावे ठे जे
ते लिंगधारीउना समस्त दोष अनंता ठे, ते सर्वे दोष कहेवानुं
मारुं सामर्थ्य नथी ए प्रकारे निदर्शना अलंकारवने प्रगट करता उता
आ प्रकारनुं काव्य कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

प्रोद्भूतेऽनंतकालात् कलिमलनिलये नामनेपथ्यतोऽर्हन्,
मार्गत्रांतिं दधानेऽथ च तदग्निमरे तत्त्वतोऽस्मिन् दुरध्वो॥
कारुण्याद्यः कुबोधनृषु निरसिसिषुर्दोषसंख्यां विवक्षे,
दंज्रोऽज्ञोधेः प्रमित्सेत्सकलगगनो द्वंघनं वा विधित्सेत्॥३५॥

टीकाः—यत इति यस्माद्धेतोरस्मिन् दुरध्वेऽनंतकालात्
प्रोद्भूते यो दोषसंख्यां विविक्षेदित्यादि संबंधः ॥ तत्र प्रोद्भूते
संजाते अनंतकालात् अनंतानेहसा अनंतोत्सर्पिण्यवस-
र्पिणीपरीवर्तनेनास्यकुमार्गस्याश्चर्यदशकांतःपातित्वेन सिद्धांति
पादुर्जावप्रतिपादनात् ॥

अर्थः—जे हेतु माटे अनंतो काल गया पठी उत्पन्न थएलो
आ दुष्ट मार्ग तेने विषे जे दोष रह्या ठे, तेनी संख्या करवा जे पु-
रुष इच्छे; इत्यादि संबंध जाणवो. तेमां अनंतो काल गया पठी ए-
टखे अनंती उत्सर्पिणी अवसर्पिणी काल गये आ लिंगधारीउनो
करेलो कुमार्ग ते दश आश्चर्यमांनुं ए ठेव्हुं असंजति पूजनरूप
आ आश्चर्य ठे, एम एनी उत्पत्ति सिद्धांतमां प्रतिपादन करी ठे.

टीकाः—कलिमलनिलये दुष्यमापातकनिवासे दुष्यमा-
कालोह्यपरकालापेक्षया महार्णवः ॥ ततश्चात्रातीवासमंजसप्र-
वृत्तिदर्शनात्संज्ञाव्यते सकलं दुष्यमामलं दुरध्वेऽस्मिन्निवसति॥

અથવા કલિરેવકલહ એવ મલં કિદંતસ્ય નિલયે॥તથાનામ અ-
જિધાનં યથા લિંગદર્શનેપિ લોકા વક્તારો જ્ઞવંતિ॥અમી જૈના અ-
મી સિતાંબર જિહ્વ ઇત્યાદિ ॥

અર્થઃ—કલીકાલ સંવંધી પાપનું ઘરરૂપ એટલે દુઃષ્મા
કાલનાં પાપને રહેવાનું સ્થાનરૂપ એવા દુઃષ્મા કાલવડે વીજા કા-
લની અપેક્ષાવડે મહા પાપ છે, તે હેતુ માટે આ કાલમાં અતિશેજ
અઘટતી પ્રવૃત્તિ દેખવાથી એમ સંજ્ઞાવના થાય છે જે, સમસ્ત દુઃષ-
મા કાલનું પાપ આ દુષ્ટ માર્ગને વિષે નિવાસ કરી રહ્યું છે. અથવા
કલી કહેતાં કલહ એજ જે મલ તેનું ઘરરૂપ એવો આ લિંગધારી-
જનો માર્ગ તેને વિષે નામ એટલે અજિધાન જેમ બાહ્યથી લિંગ દેશે
ઠતે પણ લોક એમ કહે છે જે, આ જૈની છે આ શ્વેતાંબર જિહ્વ
છે ઇત્યાદિ ॥

ટીકાઃ—નેપથ્યં રજોહરણાદિવેષસ્તતો દંઢઃ તતશ્ચ નામને
પથ્યતઃ સુવિહિતસાધરણાન્નામશ્રવણાન્નેપથ્યદર્શનાચ્છાઽર્હન્માર્ગ
ત્રાંતિં તાત્વિકજિનપથ્યાદૃશ્યં દધાને વિત્રાણે ॥ નન્વયં પંથાસ્ત-
દિં જિનમાર્ગ એવ જ્ઞવિષ્યતીત્યત આહ ॥

અર્થઃ—નેપથ્ય કહેતાં રજોહરણાદિ વેષ, પઠી પૂર્વે કહ્યાં
તે પદનો દંઢ સમાસ કરવો, વેશ માત્રના નામથી સુવિહિત મુ-
નિના જેવું એક નામ માત્ર સાંજલવાથી તથા દેખવાથી અરિદંતના
માર્ગની ત્રાંતિને ધારણ કરતો શાસ્ત્રમાં કહેલો જે જિનમત તેની
ત્રાંતિ ગુપ્તજાવતો. એ જગાએ આશંકા કરી કહે છે, જે નિશ્ચે એ

लिंगधारीज्जनो मार्ग एज जिन मार्ग ह्मो एवी आशंका थाय ठे तेनो उत्तर कहे ठे जे,

टीकाः—अथ चेति प्रतिकूलपक्षांतरद्योतकमव्ययं ॥ न-
न्वतः परमार्थतः तदन्निमरेऽर्हन्मार्गधातुके ॥ अथमर्थः ॥ यथाऽ
जिमराः प्रब्रज्जधातुकाः स्ववेषेण राजादिधातकर्तुमशक्नुवंतो
वेषपरावर्त्तनेन राजादिकं व्यापादयन्ति ॥ तथैतेपि गृहस्थवेषेणा-
र्हन्मार्गच्छेदनं तथाविधातुमपारयन्तो यतिवेषेण विरुद्धप्ररूप-
णाचेष्टितादिनाऽर्हन्मार्गमुच्छिदन्तीति ज्वन्त्यजिमराः ॥

अर्थः—‘अथ च’ एतज्जो विपरीत पक्षांतरने कहेनारो अ-
व्यय ठे. ए हेतु माटेनिश्चे परमार्थथी विचारी जोतां ए लिंगधारीज्ज
अरिहंतना मार्गने घात करनारा ठे. तेमां प्रगटपणे आवो जावार्थ
रह्यो ठे जे, जेम राजादिकने ढाना मारनारा घातकी पुरुषो ते पो-
तानो जेवो ठे तेवो वेश राखी राजा प्रमुखने मारवा समर्थ नथी
थता त्यारे पोतानो वेष पलटी वीजो वेष करी राजादिकने मारे ठे
तेम आ लिंगधारीज्ज पण गृहस्थना वेषवन्ने अरिहंतनो मार्ग छेदन
करवा न समर्थ थया त्यारे यतिनो वेष धारण करी विरुद्ध प्ररूप-
णार्ज करवी; इत्यादि उपायवन्ने अरिहंतना मार्गनो उच्छेद करे ठे
माटे ए घातकी ठे.

टीकाः—ततश्च दुरध्वदुरध्ववर्त्तिनोरजेदोपचारादित्य-
मुपन्यासः ॥ अस्मिन् प्राग्वर्णितस्वरूपे दुरध्वे कुमारं कारु-
ण्यात् मास्मामी वुरुन् जका अस्मिन् कुपथपंक इतिदयाध्यवसा-

યાત્ યઃકશ્ચિન્મહાસત્વો નૃષુર્લિંગિજ્ઞાવનાજ્ઞાવિતેષુ મર્ચ્યેષુ
કુબોધં કુદેશનોત્પાદિતમસત્પથે પિ સત્પથત્રયમં નિરસિસિષુર્લિ-
જિત્સુઃ ॥ યદિ હિ કથંચિદમીષાં મૂઢાનાં દુરધ્વદોષસામસ્ત્ય-
અદર્શનેનાયં કુબોધો વિધ્વંસતે તદામી ઝપકૃતા ઝવંતીત્યાશયેન
દોષસંખ્યાં દૂષણેયતાં વિવક્ષેત્ અજિધિત્સેત્ ॥

અર્થઃ—તે હેતુમાટે દુષ્ટ એવો જે માર્ગ અને જે દુષ્ટ માર્ગમાં
રહેનાર પુરુષો એ બેનો ઉપચારથી અજ્ઞેદ છે તેથી એ પ્રકારે કહ્યું.
આ પૂર્વ કહ્યો એવો જે દુષ્ટ માર્ગ તેને વિષે જરૂરપુરુષો બુદ્ધે છે, તેને
દેખી એ પ્રકારની કરુણા આવી જે, આ પુરુષો કુમાર્ગરૂપી કાદવમાં
બુદ્ધે છે એવા અધ્યવસાયથી તેમને ઝડૂરવા આ કહ્યું છે, એમ સંબંધ
જાણવો. લિંગધારીઝંની જ્ઞાવનાવને સહિત થયેલા તથા કુદેશનાથી
નત્પન્ન થયેલો જે કુબોધ એટલે અસત્ માર્ગને વિષે પણ આ સત્
માર્ગ છે એવી ઝાંતિ તેને નાશ કરવા ઇચ્છતા અને જય પામતા એવા
પુરુષો તેની મધ્યે કોઈક મહાસત્ત્વવાળો પુરુષ એમ વિચારે છે જે,
કોઈ પ્રકારે આ મૂઢ પુરુષોને દુષ્ટ માર્ગ સંબંધી સમસ્ત દોષ દે-
ખાનીએ તો તેણે કરીને એમનો કુબોધ નાશ પામે તો એમનો ઉપ-
કાર કર્યો કહેવાય એવા અજિપ્રાયવને દોષ સંખ્યાને કહેવા ઇચ્છે ॥

ટીકાઃ—એતાવત્ સંખ્યા અત્ર કુર્મોર્ગે દોષાઃ સંતીતિ યો-
વક્તુમિષ્ટે(દત્યર્થઃ ॥ સ પુમાન્ અંજોજલં અંજોધેરણવસ્ય પ્રમિ-
ત્સેત્ ॥ ઇયદત્રાંજ્ઞાનં ઇતિ ચુલુકાદિજ્ઞિઃ સંચિખ્યાસેત્ ॥ જલ-
ધિજલપ્રમિત્સાનિદર્શનેન દુરધ્વદોષાણામસંખ્યેયતાસિદ્ધ્યા

अपरितुष्यन् विवक्षिततदानंत्य चिरुयापयिषया निदर्शनां-
तरमाह ॥

अर्थः—एटले आ कुमार्गने विषे दोपनी आटली संख्या
ठे, एम जे कहेवा इहे ठे (एटलो अर्थ ठे) ते पुरुष समुद्रना जळनुं
प्रमाण करे जे आ समुद्रमां आटळुं जळ ठे, एटले अंजलि आदि-
कवने कहेवा इहे, जे समुद्रनुं जळ आटली अंजलियो प्रमाणे ठे.
समुद्रना जळनी प्रमाण करवानी इष्टानुं दृष्टांत देखामयुं तेणे करी-
ने दुष्ट मार्गना दोपनुं असंख्यातपणुं सिद्ध थयुं तेणे करीने संतोष
न पामतां ग्रंथकार वळी ते दोपनुं अनंतपणुं ठे एम कहेवानी इष्टाए
बीजुं, दृष्टांत कहे ठे.

टीकाः—सकलगगनोद्वंघनं पदूच्यां समग्रांतरिक्षांतप्राप-
णं वेति पक्षांतरे विधित्सेत् चिकीर्षेत् ॥ अयं च निदर्शना ना-
मालंकारः ॥ यत्र प्राकरशिकाप्राकरणिकयोः परस्परं संबंधा
जावाहुयमायां पर्यवसानं सा निदर्शनेति तद्वद्गुणात् ॥

अर्थः—समस्त आकाशनुं उल्लंघन पगवने करवा इहे
एवो ठे, एम बीजा पक्षने विषे अर्थ थयो ए निदर्शना नामे अलं-
कार थयो. जे जगाए वर्णन करवा योग्य जे वस्तु तथा तेथी बीजी
वस्तु ए वेनो परस्पर संबंध नथी ए हेतु माटे उपमाने विषे पर्य-
वसान थवुं ते निदर्शनालंकारनुं लक्षण ठे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

अज्ञवद्वस्तुसंबंध उपमा परिकल्पक इति तदत्र
प्राकरणाप्राकरणिकयोर्दुरध्वदोषदोषसंख्याविवक्षणजलधिज-
लप्रमित्सयोर्दुरध्वदोषसंख्याविवक्षणसकलगगनोद्ध्वंघनविधित्स-
योर्वा पृथक्पृथग्विषयत्वादन्योन्यासंबद्ध्योरुपमायां पर्यवसानं॥
सागरांजःप्रमित्सेव च सकलगगनोद्ध्वंघनविधित्सेव वा प्रकृत-
पुरुषेण दुरध्वदोषसंख्याविवक्षा ॥

अर्थः—ते कछुं ठे जे, उपमानी परिकल्पना करना वस्तु-
नो संबंध जेमां होय ते निदर्शनालंकार कहिए, माटे आ जगाए
वर्णन करवा योग्य ने अवर्णन करवा योग्य एवा जे दुष्ट मार्गना
दोष कहेवा ते तथा समुद्रना जलनुं मान करवुं ते बेनुं अथवा दुष्ट
मार्गना दोषनी संख्यानुं कहेवुं तथा सकल आकाशनुं उद्ध्वंघन क-
रवानी इच्छा ए बेना विषय जूदा जूदा ठे, ते हेतु माटे ए बेने पर-
स्पर संबंध नथी तेथो उपमा अलंकारने विषे एनुं पर्यवसान ठे,
केम जे समुद्र जलनी प्रमाण करवानी इच्छा जेवी ठे अथवा सकल
आकाशने उद्ध्वंघन करवानी इच्छा जेवी ठे तेवी पुरुषने आ चालतो
लिंगधारीउनो करेलो दुष्ट प्रवाहरूप मार्गना दोषनी संख्या करवानी
इच्छा ठे. एटले परमार्थ ए ठे जे ए मार्गना दोषनी संख्या करी
शकाय एवी नथी.

टीकाः—ततोऽयमर्थः ॥ ॥ यथा सागरांजोऽतिन्यूयस्त्वात्
प्रमातुमशक्यं सकलगगनोद्ध्वंघनं वानंत्याद्विधातुमशक्यं तथा
दुरध्वस्य महामिथ्यात्वरूपस्य लोकोत्तरविरुद्धासमंजसचेष्टित-

शतसहस्रसंज्ञतत्वात्तद्दोषसंख्याप्यति बाहुद्वयाद्वक्तुमशक्येति॥
अतो दिग्मात्रमेवोदाहृतं ॥ तावन्मात्रेणापि केषांचित् पुण्या-
त्मानां मोहापोहेन सत्पथाज्युपगमो जविष्यतीति धियेति
वृत्तार्थः ॥ ३५ ॥

अर्थः—ते हेतु माटे आ अर्थ सस्फुट ठे जे, जेम सागरनुं
जल अतिशे ठे माटे तेनुं प्रमाण करवा समर्थ नथी थवातुं. अथ-
वा समस्त आकाशनुं बल्लघन करवा समर्थ नथी थवातुं. केमजे ते
अनंतु ठे ए हेतु माटे; तेम दुष्ट मार्गनुं महामिथ्यात्वरूपपणुं ठे ते
लोकोत्तर विरुद्ध जे अघटीत अर्थ तेनां सैंकमो तथा हजारो तेणे
सहित ठे माटे ते दोषनी संख्या पण अति घणी ठे: माटे कही श-
काती नथी, ए कारण माटे आ दिश मात्र देखादी ठे तेणे करीने
पण केटलाक पुण्यात्मा प्राणीने मोहनो नाश थशे तेणे करीने
सन्मार्गनी प्राप्ति थशे, एवी बुद्धिये करीने आ कछुं ठे. ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३५ ॥

टीकाः—ननूक्तन्यायेन लिङ्गिनश्चेद्यतयो न ज्वंति ॥ त-
र्हि न संख्येव क्वचित्संप्रति श्रुतोक्तद्वयज्ञाजो यतयोऽदर्शनात् ॥
तथा च ज्ञानदर्शनाभ्यामेव जगवत्तीर्थमनुवर्त्तत इति मन्यमानं
मूढंप्रति लिङ्गिज्यः पक्षांतरसंस्मृचकेन तथा शब्देनांतरापूर्व
संप्रति वर्त्तमानतया कालोचितयतिलक्षणाद्वहितान् सुविहि-
तयतीन् प्रतिपादयन्नाह ॥

अर्थः—तर्क करी कहे ठे जे, पूर्वे कछो ए न्याये करीने

लिंगधारि जो यति न होय तों आ कालमा कोई जगाये सिद्धा-
तमां जेवां लक्षण कहाँ ठे, तेवा लक्षण वाळा यति नथीज केमके
तेवा लक्षण वाळा यति कौइ जगोए देखाता नथो, ए हेतु माटे.
वळी ज्ञान दर्शने करीने जे जगवत्तुं तोर्थ वचें ठे, एम जाणता
शिष्य प्रत्ये लिंगधारी विना शास्त्र लक्षणथी मळता आवता एवा
सुविहित यतियो ठे, ए प्रकारनो पंक्षांतरने जणवनार तथा शब्द
मध्ये मूकी वर्तमान काळमां उचित एवा यति लक्षणवर्मे सहित
सुविहित यति ठे एम प्रतिपादन करता सता कहे ठे.

तथाच ॥ मूलकाव्यम्:—

न सावद्यान्माया न, बकुश कुशीलोचित यति ।

क्रिया मुक्ता युक्ता, न मदममताजीवन जयैः ॥

न संक्लेशवेशा, न कदन्निनिवेशा न कपट ।

प्रिया ये तेद्यापि स्युरिह, यतयः सूत्ररतयः ॥ ३६ ॥

टीका:—तथेति यथा संप्रति ज्ञायांसो लिंगिनः संति तथा
तेन प्रकारेण विख्याः सुविहिता अपीत्येतदेवाह ॥ तेद्यापि स्यु-
रिह यतय इति संबंधः ॥ आम्नायो गुरुशिष्यप्रतिशिष्यादिक्रमेण
संप्रदायः सावद्यः प्राग्वर्णितौदेशिकजो जनाद्युपज्ञौगादेः सपाप
आम्नायो येषां ते तथा नञा तेषां निषेधः ॥ अधुना तनुरुद्धौदेशि-
कजो जनचैत्यवासादिना सावद्यसंप्रदायवन्तो येन ज्ञवन्ति तथा ॥

અર્થઃ—તે પ્રકારે નથી એટલે જેમ વર્તમાન કાલે ઘણા લિંગધારીજી છે, તે પ્રકારે સુવિહિત નથી. સુવિહિત વિરલ છે, પણ સુવિહિતની નાસ્તિ નથી. જે હેતુ માટે અથાપિ એટલે આ કાલમાં પણ સુવિહિત છે, એ પ્રકારનો સંબંધ આ કાવ્યમાં જાણવો. આમ્નાય જે શિષ્ય તેના શિષ્ય ઇત્યાદિ ક્રમનો સંપ્રદાય તે પૂર્વે કહ્યું જે ગદે શિક્ષક જોજનાદિકનું જોગવવું તેણે કરીને સાવચ્છ થયેલો એ પ્રકારનો નથી આમ્નાય જેમનો એવા, એટલે આ કાલની રહીયે ગદેશિક જોજન તથા ત્રૈલ્યવાસ ઇત્યાદિક્રે કરીને સાવચ્છ સંપ્રદાય વાળા જે નથી તે.

ટીકાઃ—વકુશં શવલમતિચારપંકેન સમલં પ્રક્રમાચારિત્રં ॥
તતશ્ચ વકુશચારિત્રયોગાત્સાધવોપિ વકુશઃ ॥ તે ચ દ્વિધા ॥
અપકરણદેહજેદાત્ ॥ તત્રોપકરણવકુશા યેવર્ષાપ્રત્યાસત્તિમંતરે-
ણાપિ કદાચિદ્વચ્ચાદિકં ધાવંતિ શ્લક્ષણાદ્યંશુકાદિ ચ જિઘ્રક્ષંતિ
કદાચિત્ પરિદધતે ચ ॥

અર્થઃ—॥ તથા વકુશ કેતાં શવલ એટલે અતિચારરૂપી કાદવવકે મેલું થયેલું ચારિત્ર, તેના યોગથી સાધુ પણ વકુશ કહીએ, તે સાધુ બે પ્રકારના છે, તેમાં એકતો અપકરણ જેદથી અને બીજા દેહ જેદથી, તેમાં અપકરણ વકુશ તેને કહીએ જે વર્ષાકાલ સમીપ થયા વિના પણ ક્યારેક વચ્ચાદિકને ધુણે તથા ઝીણાં સારાં ઇત્યાદિ ગુણ યુક્ત વચ્ચાદિકને ગૃહ્ણ કરવા ઇચ્છે. તથા ક્યારે તેનું ખારણ પણ કરે.

ટીકાઃ—પાત્રદંરુકાથપિ ઘ્રૂટં તૈષ્ઠાદિઘ્રક્ષણોત્પાદિતતેજ-

સ્કં ચ ધારયતિ ॥ ઉપકરણમપ્યતિરિક્તં પ્રાર્થયંતે इति ॥ દેહબકુ-
શાસ્તુયેક ચરણનલાદીન્ કદાચિન્નિર્નિમિત્તં જૂષયંતીતિ ॥ ઇમે-
ચ દ્વિવિધા અપિ શિષ્યાદિપરિવારાદિકાં વિજ્ઞૂતિં તપઃપાંક્તિયા-
દિપ્રજ્ઞવં ચ યશઃ પ્રાર્થયંતે તદાસાદનેન ચ પ્રમોદંતે ઢેદાહેંશ્ચાતિ-
ચારૈર્બહુજ્ઞિઃ શબલિતા અપિ કર્મક્રયાર્થમુદ્યતા ઇત્યાદિ લક્ષણ
યુક્તાં બકુશાઃ ॥

અર્થઃ—તથા પાત્રાં તથા દાંબો ઇત્યાદિક પણ ઘશેલાંતે-
લાદિકે ચોપમેલાં જ્ઞલજ્ઞલાટ એવાં કરી ધારણ કરે અને અધિક
ઉપકરણ પણ પ્રાર્થના કરી રાખે. હવે દેહ બકુશ તો તેને કહીએ,
જે હાથપગના નલાદિકને ક્યારેક કારણ વિના પણ શોજાવે. એ
વે પ્રકારના બકુશ પણ શિષ્યાદિ પરિવારરૂપી વિજ્ઞૂતિને તથા તપથી
ઉત્પન્ન થયેલું તથા પંક્તિપણથી ઉત્પન્ન થયેલું જે યશ તેની પ્રાર્થના
કરે અને તે મલવાથી રાજી થાય અને ઢેદને યોગ્ય એવા ઘણા અ-
તિચારવળે શબલ થયા ઢે એટલે યુક્ત થયા ઢે તોપણ કર્મક્રયને અર્થે
નયમવંત ઢે, ઇત્યાદિ લક્ષણ યુક્ત હોય તેને બકુશ કહીએ.

ટીકાઃ—॥ યદુક્તં ॥

ઉપકરણેદેહચોરુકા ઇટ્ટીરસગારવાસિયા નિચ્ચં ॥
બકુસબલઢેયજુત્તા નિગંથા બાહસા જ્ઞણિયા ॥

અર્થઃ—તે વાત જ્ઞાત્રમાં કહી ઢે જે, ઉપકરણને તથા દે-
હને ચોલાં રાખે તથા ક્યારેક ક્રુદ્ધિગારવ તથા રસગારવે સહિત

होय तथा नित्ये घणुं शबळ एटले घणुं मलिन ठेद प्रायश्चित्त आवे
त्यां सुधी मलिन चारित्र संहित एवा जे निर्ग्रथ ते वकुश कहिए.

टीका:—तथा कुत्सितं शीलं चरणं येषां ते तथा ॥ तेषां
द्विधा ॥ आसेवनाकषायचेदात् ॥ तत्रासेवनाकुशीला ये ज्ञान
दर्शनचारित्रतपांसि किंचिदुपजीवंतिकषायकुशीलास्तु ये क्रो-
धादिभिः कषायैर्ज्ञानादिगुणान् युञ्जन्ति अथवा कषायै
ज्ञानादीन् ये विराधयन्ति ॥ जवोद्देदायोपस्थिता अपीत्यादि
लक्षणज्ञाजश्च कुशीला इति ततो वकुशश्च कुशीलाश्चेति छंदः

अर्थ:—वळी कुत्सित एटले निंदित ठे चारित्र तेजेमनुं ते
कुशील कहिए. ते कुशील वे प्रकारना ठे. तेमां एक तो आसेवना
कुशील तथा कषाय कुशील एवा जेदथी. तेमां आसेवना कुशील
तेने कहिए जे, ज्ञान दर्शन चारित्रने तथा तपने कांइ आजीविका
रूपे धारण करे, अने कषाय कुशीलतो क्रोधादि कषाये करीने ज्ञा-
नादिक गुणने जोमे (जेळवे) अथवा कषाये करीने ज्ञानादिक
गुणनी जे विराधना करे अने संसारनो उद्देद करवा तत्पर पण थ-
एला इत्यादि लक्षणवाळा ठे ते कुशील कहिए. त्यार पठो वकुश
ने कुशील ए वे पदनो छंद समास करवो.

टीका:—तेषामुचिता योग्या यतिक्रिया प्रत्युपेक्षाप्रमार्जन-
प्रभृतिका साधुसमाचारी तथा मुक्ता रहिता ये न ज्वन्ति ॥ प्रत्यहं
यतिकृत्य पक्षिहणा पमज्जणा, निस्क्रिया लोय जुंजणा चेव ॥

પત્તગધુયણ વિગ્રારા ચંદ્રિલ માવસ્સયાફ્યેત્યાદિ ॥ દશવિધ
ચક્રવાલાદિ સામાંચા ચારીરિણ ઇત્યર્થઃ ॥

અર્થઃ—તેમને યોગ્ય એવી જે મુનિની ક્રિયા પન્નિલેહણ પ્રમાર્જ
આદિ સાધુ સમાચારી તેણે રહિત એવા જે નથી એટલે નિત્યે સાધુ
સમાચારીયે યુક્ત છે. સાધુને નિત્ય કરવા યોગ્ય એવી ક્રિયા જે પ-
ન્નિલેહણ ઇત્યાદિ.

ટીકાઃ—અત્રચ પુલાકનિર્ગ્રંથસ્નાતકપરિહારેણ ચક્રકુશ
કુશીલોચિત્ક્રિયાયુક્તયતિગવેષણં તતૈરેવ સર્વતીર્થકરણાં
તીર્થપ્રવૃત્તેઃ સ્વજિણાણં જહ્વા, ચક્રકુશકુશીલેહિં વદ્દેતિત્ય,
મિતિવચનાત્ ॥ તથા ન યુક્તા ન સ્પૃષ્ટા મદો જાત્યાદિજિરાત્મો-
ત્કર્ષપ્રત્યયઃ મમતા ગૃહસ્થાદિષુ પ્રતિબંધો મમૈતેયોગકેમં વહંતિ
તતો યદ્યમીષાં વ્રાપ્યનિષ્ઠં ન સંપદ્યતે ઇત્યાદિ સ્નેહેન તત્સુખ
દુઃખાચ્યાં ચતેરપિ તદ્દત્તેતિ યાવત્ ॥

અર્થઃ—આ જગાયે પુલાક નિર્ગ્રંથ તથા સ્નાતક એ સર્વેનો
ત્યાગ કરી જે ચક્રકુશ કુશીલને યોગ્ય એવી જે ક્રિયા તેણે યુક્ત એવા
યતિ સ્વોઢી કાઢયા તેનું કારણ એ છે જે, ચક્રકુશ કુશીલવન્નૈજ સર્વ
તીર્થકરના તીર્થની પ્રવૃત્તિ થાય છે, એ હેતુ માટે. તે કહ્યું છે જે, સર્વ
જિનના તીર્થને ચક્રકુશ કુશીલ વૃદ્ધિ પમાને છે એવા વચનથી, વઢી
તે ચક્રકુશ કુશીલ કેવા છે? તો પોતાના ઉત્કર્ષને જણાવનાર જા-
ત્યાદિક જે મદ તે જેમને સ્પર્શ કરી શકતા નથી, તથા ગૃહસ્થાદિ-
કને ત્રિષે પ્રતિબંધ એટલે આ આવક તો મારા છે મારો યોગ કેમ

करे ठे. ए प्रकारे गृहस्थादिकने विषे जे ममता, तेथी एस थाय ठे जे आ श्रावकादिकनुं क्यारे पण अनिष्ट एटले माटुं न थान, इत्यादिक स्नेहे करीने यति पण ते श्रावकना सुखवने सुखी थाय ठे, अने दुःखवने दुःखी थाय ठे. एटलो जावार्थ ठे, माटे ते गृहस्थ साथे परिचय राखता नथी.

टीकाः—आजीवनं आजीविका निर्वाहस्तस्माद् जय-
तद्जावसंजावनया जीतिर्यद्भिर्जिर्विदितशैस्थित्याः सिद्धांताध्य-
यनादिविरहिता वा गृहस्थबंदोऽनुवृत्तिं विना निःस्पृहताया शुद्धं
प्ररूपयंतो वा एतत्कृतनिर्वाहाजावेन कथं वयं जीविष्याम इत्या-
द्यध्यवसाय इत्यर्थः ॥ ततश्च मदश्चेत्यादि छंदः ॥

अर्थः—आजीविका एटले निर्वाह तेथी जे जय तेनी संजावनाये करीने जे जय, एटले गृहस्थ लोकोये जायुं ठे शिथिलपणुं ते जेमनुं, अथवा सिद्धांतनुं जे अध्ययनादि तेणेरहित अथवा गृहस्थनी अनुवृत्ति विना निःस्पृहपणे शुद्ध प्ररूपणा करतां ए श्रावक निर्वाह नहीं करे तो आपणे केम जीवीए इत्यादि अध्यवसाय, एटलो अर्थ जाखवो, तयार पठो मद पद साथे छंद समास थाय.

टीकाः—तैर्महासत्त्वानां हि स्वजनधनपुत्रकलत्रादिसंग-
त्यागेन प्रव्रज्याग्राहिणां कुतस्यो गृहस्थादिषु ममतायवकाशः
क्लीवानामेव तद्जावात् ॥ एवं च सति ममतादिजिर्वर्जिताः ॥
तथा संक्षेपः अविभिन्नप्रवाहतया प्रतीयमानो रौद्राख्यवसायः

स्तस्य आवेशः आवेगः उत्कर्षो येषामिति व्यधिकरणो बहुव्रीहिः
तथा येन ज्वंति॥संज्वलनकषायोदयत्वेन तेषां तन्निबन्धनप्रथमा-
दिकषायोदयाज्ञावात् ॥

अर्थः—ते महा सत्त्ववंत पुरुषो स्वजन. तथा धन तथा
पुत्र तथा स्त्री इत्यादिक संगनो त्याग करीने प्रव्रज्या गृहण करे
ढे तेमने गृहस्थादिकने विषे ममतादिक थवानो अवकाशज यतो
नथी एटले तेवा महांत पुरुषो गृहस्थादिकने विषे ममता करेज
नहीं, एतो नपुंसकनेज गृहस्थादिकने विषे ममता थाय ए हेतु
माटे. ए पुरुषो एवा ढे तेथी ममतादिक वर्जित कहा. वळी
संक्लेश कहेतां अविबिन्न प्रवाह पणे जणातो जे रौद्र अध्यवसाय,
तेना जे आवेश कहेतां वेग ते ढे जेमने ए प्रकारनो व्यधिकरण
बहुव्रीहि समास करवो, ते प्रकारना जे नथी. केम जे ते बकुश
कुशीलने संज्वलन कषायनो उदय ढे पण तेमदादिना कारण
नूत जे प्रथमादि कषाय एटले अनंतानुबन्धि आदि कषाय तेनो
उदयज नथी ए हेतु माटे.

टीकाः—न कदन्ननिवेशाः अनाजोगादिना अन्यथाकारं
स्वयं प्रज्ञते अन्युपगते वावस्तुनि कुत्सितमानसाग्रहवंतो ये न
ज्वंति तन्निमित्तजनरंजनापरिणासाज्ञावात् ॥ ममताजीवन
त्रयादयश्च साधुत्वबाधकत्वाद्यतीनां सर्वथा हेया एवेत्यत-
स्तेषामिह निषेधो विशेषण प्रदर्शितः ॥

अर्थः—कुत्सित आग्रहवाळा नथी एटले अज्ञापणे अ-

न्यथा प्रकारे वस्तु कह्यामां आवे अथवा अंगिकार करवामां आवे तो जेमने कदाग्रह नथी. केमजे ते कदाग्रहनुं कारणरूप जे मिथ्याजिमान ते तेमने विषे नथी ए हेतु माटे. वळी ते वकुश कुशील केवा ठे? तो जेमने कपट वाहालुं नथी एवा एटले माया प्रधान जे अनुष्ठानी क्रिया तेने विषे तत्पर एवा नथी. केमजे ते माया कपट ठे कारण जेनुं एवुं जे लोकरंजन परिणाम तेनो अज्ञाव ठे, ममता तथा आजीविका तथा जय इत्यादिक साधुपणाना बाधक ठे, ए हेतु माटे यतिने सर्वथा प्रकारे ए त्याग करवा योग्यज ठे ए हेतु माटे तेमनो निषेध आ जगाए विशेषे करी देखाम्यो ॥

टीका:—॥ यदुक्तं ॥

एवं च संकलिष्टा, माइष्टाणंमि निच्च तद्धिष्टा ॥

आजीवियजयवत्था, मूढा नो साहूणो नेया ॥

अर्थ:—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे ए प्रकारे माठा अध्यवसायवाळा तथा.

टीका:—य एवं गुणगणोपेतास्ते यतयः साधवः अद्यापि सुसाधुविरहितयाशंकिते दुःपमाकालेपि आस्तां दुयमसुपमादावित्यपि शब्दार्थः स्युर्नवेयुः इह प्रवचने सूत्ररतयः सिद्धांताध्ययनाध्यापनव्याख्यानश्रवणपरायणाः अध्ययनादिकर्तव्यताविषयतयैव तेषां शास्त्रीयशिक्षाश्रवणात् ॥

અર્થ:—જે એ પ્રકારે ગુણગણે સહિત છે તે સાધુ છે. આ કાલમાં પણ એટલે સુસાધુનો વિરહ જેમાં છે એવી આશંકા સહિત એવો આ દુષમા કાલ તેને વિષે પણ સુસાધુ હોય તો દુષમ સુખમાદિક બીજા કાલમાં હોય તેમાં શું કહેવું ! એ પ્રકારનો અર્થ શબ્દનો અર્થ છે. આ જિનશાસનને વિષે સૂત્રને વિષે પ્રીતિવાળા એટલે સિદ્ધાંતનું જાણવું જાણાવવું, કેહેવું, સાંજાલવું તેને વિષે તત્પર એવા, કેમજે સિદ્ધાંતનું જાણવું ઇત્યાદિ તેમની શિક્ષા શાસ્ત્રમાં સાંજાલીએ ઢીએ એ હેતુ માટે.

ટીકા:—॥ યદુક્તં ॥ શાસ્ત્રાધ્યયને ચાધ્યા પને ચ સંચિંતને તથાત્મનિ ચ ॥ ધર્મકથને ચ સતતં યત્નઃ સર્વાત્મનાકાર્યઃ ॥ ન તુ લિંગિન ઇવ પ્રવજ્યાદિનમારજ્ય વ્યવહારમંત્રાદિપ્રયોગતત્પરાઃ ॥ એતેન તેષામુન્માદાદ્યજાવઃ પ્રતિપાદિતઃ ॥ મહાત્મનાં સૂત્રાધ્યયનાદેરેવં ફલત્વાત્ ॥ એતેન સંત્યેવ સંપ્રતિ યથોક્તલક્ષણજાજો યતયોઽદર્શનાદિત્યાદિ યદાશંકિતં તદપાસ્તમ્ ॥

અર્થ:—તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી છે જે, સાધુએ શાનુહાં જાણવું તથા જાણાવવું તથા ચિંતન કરવું તેને વિષે તથા આત્માનો વિચાર કરવો તથા ધર્મ સંજાલાવવો તેને વિષે સર્વ પ્રકારે નિરંતર યત્ન કરવો. પણ લિંગધારીઝનો પેઠે જે દિવસથી પ્રવજ્યા લીધો તે દિવસને આરંજી વ્યવહાર કરવો તથા મંત્રાદિકનો પ્રયોગ કરવો તેને વિષે તત્પર નથી થતા. એ વચન કર્યું તેણે કરીને તે સુવિહિત સાધુને ઝનમાદ આદિ દોષ નથી એમ પ્રતિપાદન કર્યું. મોટા પુરુષોને

सुत्रादिकनुं जणुं इत्यादिकथो ए प्रकारनुं फलपणुं थाय ठे ए हेतु माटे, ए फलुं तेणे करीने आ कालमां पण शास्त्रमां कहेलां जे लक्षण तेणे सहित एवा यति ठेज. पूर्वे प्रतिवादिए निषेध कर्यो हतो जे आ कालमां शास्त्रोक्त लक्षणवाळा साधु नथी, केमजे ते देखाता नथी. इत्यादि जे आशंका करी हती तेनुं खंनन कर्तुं.

टीकाः—कालादिदोषात् प्रायशस्तथाविधयतीनामदर्शने-
पि क्वापि तेन संतीत्यनाश्वासस्यकर्तुमयोग्यत्वात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

कालादोसठं कहवि, जइवि दीसंति तारिसा न जइ ॥
सवत्थ तहवि न छिति नेव कुज्जा अणासासं ॥

अर्थः—कालादि दोषथी बहुधा ते प्रकारना यतिनुं नाम देखारुनुं कोइ जगाए थतुं नथी तेणे करीने ते प्रकारना सुविहित साधु नथी ए प्रकारनो विश्वास राखवो ते अयुक्त ठे ए हेतु माटे ते वात शास्त्रमां कही ठे, जो कालादि दोषथी कदापि ते प्रकारना सत्पुरुषो देखवामां आवता नथी तोपण सर्व जगाए तेवा सत्पुरुषो विवेद थयो ठे ए प्रकारनो अविश्वास न राखवो.

टीकाः—आतीर्थमागमे वकुशकुशीलानामनुवृत्तिश्रव-
णात् ॥ यदाह ॥ न विना तित्थं नियंठेहिं नातित्था यनियंठया ॥
वकायसंजमो याव ताव अणुसज्जणादुएहमिति ॥ वकुशकुशी-

खयोरनुवृत्तिरिति तत्र व्याख्यानात् ॥ तथाच ज्ञानदर्शनाभ्यामेव
संप्रति तीर्थमिति ब्रुवाणस्य जवतः प्रायश्चित्तापत्तेः ॥ यदाह ॥
केसिंचिय अप्सो, दंसणनाणेहि वट्टए तित्थं ॥ दुब्बेनं च चरित्तं,
वयमाणे जारिया चउरो ॥ असद्ग्रहान्तदनिष्ठतश्चसंधबाह्यत्व
प्रसंगात् ॥

॥ यदुक्तं ॥

जो जणइ नत्थि धम्मो, नय सामइयं न चेवय वयाइं ॥
सो समणसंधबज्जो, कायवो समणसंधेण ॥

अर्थः—ए वात शास्त्रमां कही ठे जे असत् आग्रहथी ते
वातने न इच्छता जे पुरुषो तेने संघ बहार करवानो प्रसंग ठे. ते
वात शास्त्रमां कही ठे जे, जो कोइ एम कहे जे धर्म नथी, सामा-
यिक नथी, व्रतादि नथी तो ते पुरुषने श्रमणसंधे श्रमण संघथी
बाहार काढवो.

टीकाः—तस्मात्संत्यद्यापि विरलाः प्राग्वर्णितगुणा मुनयः
॥ यदाह ॥ ता ज्ञासरासिगहविहु-रिण्वि तह दस्किणेविइह रिरन्ने ॥
अब्धि चिय जा तित्थं, विरलतरा केइ मुणपवरा ॥ इतिवृ-
त्तार्थः ॥ ३६ ॥

अर्थः—ते माटे आ काळमां पण पूर्वे जेना गुण वर्णन कर्था
पवा मुनिउं विरल ठे. ते वात शास्त्रमां कही ठे जे—

टीकाः—तदेवं दुःषमायामपि सुविहितयतिसत्तां व्यवस्थाप्य सांप्रतं सामान्यविशेषगुणवत्तया तेषामेव वंदनीयतां प्रदर्शयन्नाह ॥

अर्थः—ते हेतु माटे दुःषमा कालमां पण सुविहित यति ठे, एम स्थापन करी हवे सामान्य विशेष गुणयुक्तपणे तेमनुंज वंदनीयपणुं ठे एटले वंदन करवा योग्य ते सुविहित यतिज ठे एम देखाकता ठता कहे ठे ॥ ३६ ॥

॥ मूलकाव्यम् ॥

संविज्ञाः सोपदेशाः श्रुतनिकषविदः क्षेत्रकालाद्यपेक्षा ।
नुष्ठानाः शूद्रमार्गप्रकटनपटवः प्रास्तमिथ्याप्रवादाः ॥
वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्नियमशमदमौचित्यगांजीर्यधैर्य
स्थैर्योदाचार्यचर्याविनयनयदयादाक्ष्यदाक्षिण्य पुण्याः ॥ ३७ ॥

टीकाः—वंद्याः सत्साधवोऽस्मिन्निति संबंधः ॥ संविज्ञा-
मोक्षान्जिलाणुकाः जवजीरवो वा ॥ नतु परलोकवैमुख्येनेहलोक
प्रतिवद्धाः ॥ एवं विधा अपिस्वनिस्तारका एव जविष्यन्ति ॥
तथा च किं तैरित्यत आह-

अर्थः—आ जगतमां जे सुसाधु ठे ते वंदनीक ठे, ए प्रका-
रनो संबंध जाणवो, ते सुसाधु केवा ठे? तो मोक्षना अजिलापी अ-

થવા સંસારથી જન્ય પામતા એવા પણ પરલોકના કાર્યથી વિમુક્ત થઈ આ લોકમાં બંધાણના નથી એ પ્રકારના છે. તો પણ પોતાના તારક હશે તે માટે તે વને શું ? એવી આશંકા કરી ઉત્તર કહે છે.

ટીકા:—સોપદેશાઃ ધર્મદેશનાતત્પરાઃ નત્વાલસ્યસાત-
શીલ્પત્વાદિના તદ્દિમુખાઃ તં વિના જ્ઞવ્યોપકારાન્નાવાત્તસ્ય ચાવ-
શ્યં યતિના વિધેયત્વાત્ ॥ અન્યથાત્મંજરિત્વમાત્રપ્રસંગાત્ ॥ યથા
કથંચિત્ તદ્જ્ઞવમુક્તિગામુકેનાપિ કૃતકૃત્યેન જગવતા જવિ-
કોપચિકીર્ષયા તદાદરણાત્

અર્થ:—જે સુસાધુ કેવા છે ? તો ધર્મ દેશના કરવામાં ત-
ત્પર છે. પણ આઝસ તથા સાતાસુખ શીલપણું ઇત્યાદિકે કરી ધર્મ
દેશનાથી વિમુક્ત નથી, કેમજે તે ધર્મ દેશના વિના જ્ઞવ્ય પુરુષનો
ઉપકાર થતો નથી એ હેતુ માટે, ને તે જ્ઞવ્ય પુરુષનો ઉપકાર યતિએ
અવશ્ય કરવા યોગ્ય છે, જો એમ ન હોય તો તે યતિને નદરંજરીપ-
ણાનોજ પ્રસંગ આવે. એટલે તે યતિ પેટજરાજ કહેવાય પણ પરો-
પકારી ન કહેવાય, કેમજે તેજ જ્ઞવમાં મુક્તિ જનાર અને કરવા
યોગ્ય જે કાર્ય તે જેણે સંપૂર્ણ કર્યું છે એવા જગવંતે, જ્ઞવ્ય પ્રાણીનો
ઉપકાર થશે એમ ધારી ધર્મ દેશનાનો આદર કર્યો છે એ હેતુ માટે.

ટીકા:—ગ્લાનાદિનાપ્યાચાર્યેણ ધર્મવ્યાખ્યાનમવશ્યંકર્ત-
વ્યમિત્યાગમેઽ જિઘાનાચ્ચ ॥

॥ યદાહ ॥

દોષેવ મત્તગાઈ, લેલે કાશ્યસદો સગસ્સુચિણ ॥

૧૦. એવં વિદ્ધો વિનિચંવરકાણિજ્ઞાતિ જ્ઞાવત્થો ॥

અર્થઃ—આચાર્યાદિક ગ્લાન હોય તો પણ તેણે ધર્મ વ્યા-
ખ્યાન અવશ્ય કરવું, એ પ્રકારે આગમમાં પણ કહ્યું છે. તે આગમ
વચન આ પ્રકારે છે જે-

ટીકાઃ—શ્રુતનિકષવિદઃ આગમરહસ્યનિપુણાઃ ॥ એતેન
ગીતાર્થતયા ધર્મકથાધિકારિત્વમાહ ॥ અગીતાર્થસ્ય તદયોગાત્

॥ યદાહ ॥

કુસુમયસુર્ણમહ્ણો વિ વિબોહર્ષં જવિયપુંકરીયાણં ॥
ધર્મોજિણપન્નતો, પક્ષ્પજ્ઞ કહેયવો ॥

અર્થઃ—આગમનું રહસ્ય જાણવામાં અતિ માહ્યા, એ કહ્યું
તેણે કરીને એમને વિષે ગીતાર્થપણું છે એ હેતુ માટે ધર્મ કથાનું
અધિકારપણું છે એમ કહે છે, અને જે ગીતાર્થ નથી તે ધર્મ કથાના
અધીકારી નથી.

ટીકાઃ—એવંવિધા અપિ સ્વયં ક્રિયાશિથિલા જવિષ્યંતીત્ય-
ત આહ ॥ ક્ષેત્રકાલાયપેક્ષં અસ્મિન્ ક્ષેત્રે અમુષ્મિન્ કાલે આદિ
શબ્દાશ્ચરીરબલાદિગ્રહઃ ॥ એવં વિધે ચ વલે સતિ વિધીયમાનમેત-
દનુષ્ઠાનમસ્માકમાત્મસંયમશરીરયોરવાધકં જવોષ્યતીતિ દેશ
સમયબલાનુસાર્યનુષ્ઠાનં વિહારક્રમાદિક્રિયાક્રાંતં યેષાં તે તથા ॥

અર્થઃ—એ પ્રકારના છે તો પણ પોતે સુવિહિત સાધુ ક્રિયા
શિથિલ હશે, એવી શંકાનો નાશ કરતાસતા કહે છે જે, આ ક્ષેત્રને
વિષે આ કાળને વિષે આદિ શબ્દવચ્ચે શરીર વળાદિકનું પણ ગ્રહણ
કરવું પડેલે આ પ્રકારનું વલવતે કરવા માંહેનું આપણું અનુષ્ઠાન

આત્મ સંયમ શરીરને બાધક નહીં કરે, એ પ્રકારે દેશ સમય બળને અનુસરતું જે અનુષ્ઠાન એટલે વિહાર ક્રમાદિક્રિયાકાંડ તે જેમને ઢે એવા.

ટીકા—તથા અનેન પદઘ્યેન જ્ઞાનક્રિયાનયાનુગામિત્વં તેષાં નિવેદિતં ॥ તત્પ્રધાનત્વાદીક્ષાયાઃ કેવલયોરનિષ્ઠફલત્વાન્નિધાનેન સમુદિતયોરેવ તયોઃ પંગ્વંધયોરિવેષ્ટફલસાધકતયા તૈરિષ્ટત્વાત્ ॥

॥ યદાહ ॥

હયં નાણં ક્રિયાહીણં હયા અન્નાણં ક્રિયા ॥

પાસંતો પંગુલો દઢો ધાવમાણો ય અંધં ॥

અર્થ—વહી તે સુવિહિત સાધુને આ બે પદવર્ગે જ્ઞાનક્રિયાને અનુસરવાપણું ઢે એમ દેશાર્યું કેમજે દિક્ષાને જ્ઞાન ક્રિયાનું પ્રધાનપણું ઢે એ હેતુ માટે, એકલું જ્ઞાન અને એકલી ક્રિયાનું અનિષ્ઠ ફલ કહ્યું ઢે માટે એ બે એકઠાં હોય ત્યારેજ પાંગલો ને અંધ એ બેની પેઠે ઇષ્ટ ફલનું સાધકપણું તેમણે માન્યું ઢે. તે વાત શાસ્ત્રમાં કહી ઢે, જે ક્રિયા વિનાનું જ્ઞાન તે હોત ઢે. અને જ્ઞાન વિનાની ક્રિયા ઢે તે હીણ ઢે. જેમ પાંગલો વનમાં દાવાનલને દેખતો હતો તો પણ દગ્ધ થયો અને અંધલો દોરતો હતો તો પણ દગ્ધ થયો તેમ એકલું જ્ઞાન અથવા એકલી ક્રિયા તે એ પ્રકારનું ઢે.

ટીકા:—॥સંજોગસિદ્ધીએ ફલં વયંતિ,નહુ એગચક્રેણ રહો પયાહ્ન।અંધો ય પંગૂ ય વણે સમિચ્છા તે સંપત્તિ નગરં પવિટ્ઠા॥

અર્થ:—માટે બેના સંયોગમાં સિદ્ધિ ફલ રહ્યું ઢે, એમ

मोटा पुरुष कहे ठे. एक चक्रवर्ते रथ चाली शकतो नथी. आंधळो ने पांगळो वनमा एकठा मळया तो नगरमां पेठा तेम ज्ञान क्रिया ए बे एकने विषे होय तो सिद्धि थाय, ते उपर ए अंधपंगू न्याय जाणवो. आंधळा उपर पांगळो बेठो त्यारे आंधळाना पग ने पांगळानी आंखो ए बे एकठां मळयां तो दावानळथी उगरो नगरमां सुखे पेठा.

टीका:—एवंरूपा अपि कुतोपि कदाग्रहगरलोद्गारादुत्सूत्रं प्रज्ञापयोष्यंतीत्यत आह ॥ शुद्धमार्गप्रकटनपटवः ॥ यथार्थ-श्रुतपथप्रकाशनचतुराः ॥ अणीयसोप्युत्सूत्रपदस्य दारुणं विपाकं विदंतः कथमपि ते तन्न वदंतीत्यर्थः

अर्थ:—ए प्रकारना ते सुविहित साधु ठे तोपण क्यारेक कदाग्रहरूपी जेरना उरुकारथी उत्सूत्र प्ररूपता ह्मणे एवी आशंका करी तेनो उत्तर विशेषणद्वारा कहे ठे. जे, ते सुविहित साधु केवा ठे ? तो यथार्थ सिद्धांतना मार्गनो प्रकाश करवामां चतुर ठे, अतिशे थोरुं पण उत्सूत्र पदनुं जाणव थाय तो तेनो दारुण विपाक ठे एम जाणे ठे माटे कोइ प्रकारे पण ते उत्सूत्रने नथी बोलता ए-टलो अर्थ ठे.

टीका:—अतएव कथंचित् कर्मदोषाच्चरण करणावसेनापि शुद्ध एव मार्गः प्ररूपणीयः ॥

॥ यदुक्तं ॥

हुज्ज हु वसणप्पत्तो, रशीरुदुबलयाइ असम्मत्थो ॥

चरणकरणे असुखोसुखं मगं परू विज्जा ॥

अर्थः—एज हेतु माटे कोइ प्रकारना कर्म दोषधी चरण करणमां आबसु होय तेपो पण शुद्ध मार्गनीज प्ररूपणा करवी, ते वात शास्त्रमां कही ठे जे.

टीकाः—तथाविधस्यापि शुद्धपथप्ररूपणात् प्रेत्य बोधिप्राप्त्या कथंचित्संसारपारावारनिस्तारात् ॥ अशुद्धपथप्ररूपकस्य दुष्करक्रियाकारिणोप्यमुत्र बोधिहत्यानंतजवनिर्वर्तनात् ॥ अतएव तादृशस्य दर्शनमात्रमपि श्रुते निवारितं ॥

अर्थः—तेवो ठे तोपण, एटले क्रियात्रष्ट ठे तोपण शुद्ध मार्गनो प्ररूपक ठे, ए हेतु माटे मरण पाम्या पढी समकीतपामीने कोइ प्रकारे संसार समुद्रनो निस्तार करशे, अने अशुद्ध मार्गनो प्ररूपक ठे, ने ते जो दुष्कर एटले अति आकरी क्रियानो करनार ठे तो पणपरलोकमां, समकीत नाश थवाधी अनंता जव ज्रमण करशे ए हेतु माटे, तेवानुं दर्शन मात्र पण सिद्धांतमां निवारण कर्युं ठे.

टीकाः—॥ यदाह ॥

उमग्गदेसणाए, चरणं नासिति जिणवरिंदाणं ॥

वावन्नदंसणा खलु, नहु लप्प्ता तारिसा दटुं ॥

अतः शुद्धपथमेव ते प्रथयन्ति ॥ एत एव प्रास्तमिथ्याप्रवादाः स्वपक्षे निराकृतोत्सूत्रोच्चावचवक्तव्यताः परपक्षे तु निरस्तप्रावाङ्मुक्तमताः ॥ वंद्या यथार्हं द्वादशावर्त्तवदनादिना प्रणमनीयाः ॥

सत्साधवः सुविहितयतयः ॥ अस्मिन् जिनशासने दुष्य-
माकाले वा ॥

अर्थः—ए हेतु माटे शुद्ध मार्गने ते सुविहित साधु जे ते
विस्तार पमाकशे, माटे ते केवा ठे ? तो नाश कर्या ठे मिथ्यात्वना
खोटा वाद ते जेमणे एवा एटले पोताना पद्दमां उत्सूत्र संबंधी
कांइ पण जाणण ते जेमणे निवारण कर्युं ठे एवा, अने परपद्दमां
एटले अन्य दर्शनीमां ते ते दर्शन संबंधी प्रवाद एटले विपरीत वाद,
ते जेमणे खंरुन कर्या ठे एवा समर्थ, वंदन करवा योग्य, एटले जेम
घटे तेम द्वादशावर्त्त वंदनादिकवक्के नमस्कार करवा योग्य एवा
आ जिनशासनने विषे अथवा दुःपमा कालने विषे सुविहित यति
वर्त्ते ठे.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

ते य बलकालदेसाणु सारिपालियविहारपरिहारा ॥
इसिसदोसत्ते विहु, जत्तीबहुमाण मरिहंति ॥

नियमो द्रव्याद्यज्जिग्रहः शमः कषायनिग्रहः दम इन्द्रियव-
शीकारः औचित्यं सर्वत्र योग्यतानुसारेण विनयादिप्रयोक्तृत्वं,
गांभीर्यमलक्ष्यदुर्षदैर्न्यादिविकारत्वं ॥

अर्थः—बली नियम कहेतां द्रव्यादि अज्जिग्रह तथा क-
षायनिग्रह तथा इन्द्रियोनुं वश करवुं तथा सर्व जगाए योग्यपणाने
अनुसारे विनयादिकनुं करवापणुं तथा दुर्ष तथा दीनतादिकना
विकारनुं न जणावापणुं.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

यस्य प्रज्ञावादाकाराः, क्रोधहर्षजयादिषु ॥

ज्ञावेषु नोपलक्ष्यते, तद्गङ्गांजीर्यमुदाहृतम् ॥

अर्थः—तेज गंजीरपणुं ते तेनं लक्षणं शास्त्रमां कथुं ते जे क्रोध तथा हर्ष तथा जय इत्यादि ज्ञाव प्रगट् थये ठते जे गंजीर-पणाना प्रज्ञावथी आकार उल्लख्यामां न आवे तेनं नाम गंजीर-पणुं कथुं ते.

टीकाः—धैर्यं विपत्स्वपि चेतसोऽवैक्लव्यं स्थैर्यं विमृश्यकार्यं कारित्वं । औदार्यं विनेयादीनामध्यापनादिषु विपुलाशयता । आर्यचर्या सत्पुरुषक्रमवृत्तिता । विनयो गुर्वादिष्वभ्युत्थानादिप्रतिपत्तिः । नयो लोकलोकोत्तराविरुद्धवर्त्तित्वं । दया दुःस्थितादिदर्शनाद्भातःकरणत्वं । दाह्यं धर्मक्रियास्वनालस्यं । दाक्षिण्यं सरलचित्तता । ततो द्रुतः एजिर्गुणैः पुण्याः पवित्रा मनोज्ञा वा साधवो वंदनाद्यर्हतीति वृत्तार्थः ॥ ३९ ॥

अर्थः—तथा विपत्तिने विषे पण चित्तनुं अविकलपणुं तथा विचारीने कार्यनुं करवापणुं तथा शिष्यादिकने ज्ञाववादि-कने विषे विशाल आशयपणुं तथा सत्पुरुषनी रीते वर्त्तवापणुं तथा गुर्वादिकने विषे सन्मुख नगी नञ्चुं थयुं इत्यादि विनय करवापणुं तथा लोक लोकोत्तरने अविरुद्ध वर्त्तवापणुं तथा कोशनी दुर्दशादिक देखोने कोमल अंतःकरणपणुं तथा धर्मक्रियाने विषे आळस रहितपणुं तथा सरल चित्तपणुं, एटला गुणवने पवित्र अ-

थवा सुंदर एवा साधु जे ते वंदनादिक करवा योग्य ठे, ए प्रकारे
आ काव्यनो अर्थ थयो. ॥ ३७ ॥

टीका:- ॥ सांप्रतं प्रकरणकारः प्रकरणं समाप्नुवन्निष्ठ
देवतास्तवद्वन्नाऽवसानमंगलं सूचयंश्चक्रबंधेन स्वनामधेय-
माविर्विज्ञावयिषुराह ॥

अर्थः—हवे प्रकरणना कर्ता पुरुष प्रकरणे समाप्त करता
ठता इष्टदेवनी स्तुतिना मिषथी ठेह्वा मंगलाचरणनी सूचना क-
रता ठता चक्रबंध काव्ये करीने पोतानुं नाम प्रगट करता ठता कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

विज्राजिष्णुमगर्वमस्मरमनाशादं श्रुतोद्ध्वघने ।
सद्ज्ञानद्युमणिं जिनं वरवपुः श्रीचंडिकाज्ञेश्वरम् ॥
वंदे वर्ण्यमनेकधा सुरनरैः शक्रेण चैनश्चिदं ।
दंजारिं विदुषां सदा सुवचसानेकांतरंगप्रदम् ॥ ३८ ॥

टीकाः—॥ जिनं वंदे इति संबंधः ॥ विज्राजिष्णुं त्रिभुवना
तिशायिचतुस्त्रिंशदतिशयवस्त्वेनात्यंतं शोभमानं ॥ अगर्वं उद्धि-
ताहंकारं ॥ अस्मरं मथितमन्मथं ॥ श्रुतोद्ध्वघने सिंक्षांताज्ञा
तिक्रमे अनाशादं आशां मनोरथं ददाति पूरयति आशादः न
आशादोऽनाशादस्तं श्रुताज्ञातिक्रमकारिणः पुंसो नानुमंतार-
मित्यर्थः ॥

અર્થઃ—જિનરાજને વંદન કરું હું એ પ્રકારનો સંબંધ છે તે જિનરાજ કેવા છે ? તો ત્રણ જગતને અતિક્રમણ કરે એવા ચોત્રીશ અતિશય તેણે કરીને અત્યંત શોભાયમાન એવા અને નાશ કર્યો છે અહંકાર જેમણે એવા, નથી કામ તે જેમને એવા, અને સિદ્ધાંતની આજ્ઞા અતિક્રમણ કરનારનો આશાને ન પૂરનાર એટલે સિદ્ધાંતની આજ્ઞાને ન માનનાર પુરુષની ન અનુમોદના કરનાર એટલો અર્થ.

ટીકાઃ—સદ્જ્ઞાનદ્યુમણિં સદ્જ્ઞાનેન કેવલજ્ઞાનેન લોકા લોકાવજ્ઞાસકત્વાદ્ જ્ઞાસ્વંતં જિનં તીર્થકરં ॥ તથા ॥ સર્વ સુરા જશ્ રૂઝં, અંગુઠપમાણયં વિઞ્નવિજ્ઞા ॥ જિણા પાયંગુઠપદે ન સોદ્ધ-
એ તં જર્હિંગાલો ॥

અર્થઃ—વઢી જિનરાજ કેવા છે તો કેવલજ્ઞાને કરીને દેદીપ્યમાન, કેમજે લોક તથા અલોકને પ્રગટ કહી દેલામનાર છે, એ હેતુ માટે વઢી ॥

ટીકાઃ—ઇત્યાદિવચનેન વરા સર્વાંગસુજ્જગા વપુઃશ્રીઃ શરી-
રકાંતિઃ સૈવ ચંદ્રિકા જગતોજનપ્રમોદદાયિત્વાત્કૌમુદી તથા-
જ્ઞેશ્વરં નક્ષત્રનાથં । ચંદ્રિકયા ચંદ્રવદ્રપુઃ શ્રિયા સ્ત્રીજગદાહ્વાદક-
મિત્વર્થઃ વંદે સ્તુવે ॥

અર્થઃ—ઇત્યાદિક વચને કરીને સર્વાંગ સુંદર એવી શરી-
રની શોભા એજ ચંદ્રિકા એટલે ચંદ્રકાંતિ જગત્ જનને હર્ષ વૃત્તપન્ન
કરનાર છે એ હેતુ માટે, તે શરીરની કાંતિ ચંદ્રસમાન એટલે ચંદ્રમા
પોતાની કાંતિવચે જેમ લોકોને આનંદ કરે છે, તેમ જિનરાજ પો-

તાની શરીરની શોનાવરે ત્રણ જગતને આનંદ કરનાર છે એટલો અર્થ છે. તે જિનરાજને ગ્રંથ કર્તા કહે છે જે હું વંદન કરું.

ટીકા:--વર્ણ્યં સ્તુલ્યં અનેકથા बहुधा असुरनरैः दान-
वमानवैः शक्रेण मघो नाचः समुच्चये ॥ एनन्दिदं कदमषसर्व
कषं ॥ दंजारिं शाठ्यनिष्ठापकं विदुषां विपश्चितां सदा सर्वदा
सुवचसा मधुरगिरा ॥ अनेकांतरंगप्रदं किल जैनदर्शने त्रैलो-
क्यवर्ति सकलं वस्तुजातं सदसन्नित्यानित्यादिरूपतयाऽनेकांता-
त्मकमभ्युपगम्यते.

અર્થ:—વઢી જિનરાજ કેવા છે ? તો અનેક પ્રકારે અસુર
તથા મનુષ્ય તથા ઇંદ્ર, તેમણે સ્તુતિ કરવા યોગ્ય એવા ચક્રારનો
સમુચ્ચય રૂપી અર્થ છે, વઢી તે જિનરાજ કેવા છે ? તો સર્વ પાપના
નાશ કરનારા છે અને વઢી શઠપણાને નાશ કરનારા છે, વઢી
વિદ્વાનને નિરંતર મધુર વાણી આપીને અનેકાંત મત રૂપી રંગને
આપનારા છે, જિનદર્શનને વિષે ત્રણ લોકમાં રહેલી સર્વ વસ્તુના
સમૂહને નિત્યપણું તથા અનિત્યપણું इत्यादि અનેકાંતરૂપણે વસ્તુ
સ્વરૂપને અંગીકાર કરનારા છે.

ટીકા:--तथैव प्रमाणोपपन्नत्वात् ननु परतीर्थिकवत्सदेवास-
देव वा ॥ नित्यमेवाऽनित्यमेव वेत्यादिरूपतयैकांतात्मकं ॥
तस्य विचारासहत्वात्॥ततोऽनेकांतेऽनेकांतात्मकवस्तुवादे रंगम-
नुरागं प्रदत्ते उत्पादयति यः स तथा तं ॥ अनेकांतवादप्रीत्युत्पादकं

તર્ક શર્કરા રસસ્યંદિન્યા વાચા તથા જગવાન ને જ્ઞાંતવાદં વ્યુ-
ત્પાદયતિ યથા વિદ્વાંસઃ શેષદર્શનત્યાગેન તત્રૈવ રજ્યંત ઇત્યર્થઃ—

અર્થઃ—કેમ જે તેમજ પ્રમાણ પણે સહિત છે એ હેતુ માટે
પણ અન્યદર્શનીની પેઠે સત્ અથવા અસત્ અથવા નિત્ય અથવા
અનિત્ય इत्यादि એકજ સ્વરૂપ વસ્તુનું છે એમ એકાંતરૂપપણું જૈન
દર્શનમાં નથી કેમજે વિચાર કરતાં તેનું પ્રમાણપણું નથી થતું.
તે માટે અનેક રૂપ વસ્તુના વાદને વિષે અનુરાગને ઉત્પન્ન કરનાર
ઘટલો અનેકાંત વાદને વિષે પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરનાર તર્કરૂપી સાક-
રના રસને જરનારી વાણીવને જગવાન્ અનેકાંત વાદને વ્યુત્પન્ન
કરે છે જે પ્રકારે વિદ્વાન પુરુષો સમસ્ત દર્શનનો ત્યાગ કરીને તે
અનેકાંત વાદને વિષેજ રાજો થાય છે ઘટલો અર્થ ॥

ટીકાઃ—ચક્રમિદં ચક્રબંધઃ॥માઘસમં યાદૃશ્યા વર્ણન્યાસ-
પરિપાટ્યા માઘકાવ્યસ્થચક્રં તથા માઘકાવ્યમિદંશિશુપાલ-
વધ ઇત્યેવં રૂપો નામ નિબંધઃ પ્રાદુર્જવતિ ॥ ઇહાપિ તાદૃશ્યે વેતિ
માઘસમતાર્થઃ ॥

અર્થઃ—આ ચક્ર વંધ કાવ્ય છે. તે માઘ કાવ્યના જેવું છે,
જે પ્રકારે અક્ષર સ્થાપન કરવાની પરિપાટી માઘકાવ્યના ચક્રવંધિ
શ્લોકમાં છે તે પ્રકારે અહીં પણ છે. શિશુપાલ વધ નામનો જે ગ્રંથ
છે તેને માઘકાવ્ય કહે છે, તેના જેવો ચક્રવંધ છે માટે માઘ સમાન
ધ્વો અર્થ થયો.

टीकाः—॥ तथाहि ॥ प्रथमां वलययाकाराणि शांतराणि त्रीणि रेखायुगलानि व्यवस्थाप्यन्ते ॥ तेषां च त्रीण्यंतरालानि ज्ञवन्ति ॥ ततः सर्वांतरनाज्जिर्वृत्ताकारासंस्थाप्यन्ते ॥ तस्याश्च षट्सु दिशि कुद्धान्यां कुद्धान्यां रेखाभ्यां परकाग्रं त्यवलययांत्यरेखायावत् ॥ एवमेतत् परकंचक्रं जवति ॥

अर्थः—तेज देखावे ठे जे प्रथम वलयने आकारे एटले गोलाकार अंतर सहित त्रण रेखा जुगल स्थापन करवां एमनां त्रण अंतराल थाय. त्यार पढी ते सर्वनी वच्चे नाजी गोळ आकारनी स्थापन करवी, तेनी ठ दिशाने विषे वे वे रेखावने ठ आराठ करवी, तेह्या वलय अने ठेह्या रेखा सुधी, ए प्रकारे करे ठते ठ आरातुं चक्र थाय ठे.

टीकाः—तत एकस्य कस्यचिदरकस्यांतर्गतां त्यवलययांतराले वृत्तस्य प्रथमाक्षरं लिख्यते ततोऽधस्ताद्वितीयमक्षरं ॥ तस्याधस्तान मध्य वलयान्तरे तृतीयं ॥ ततो धस्ताच्चतुर्थ पंचमे ततो धस्तादाद्यवलयान्तरालेषु ॥

अर्थः—त्यार पढी कोइक एक आराती अंतर्गत वलयानी वच्चे प्रथम अक्षर लखवो त्यार पढी तेनी नीचे बीजो अक्षर लखवो तेनी नीचे मध्यम वलयानी वच्चे त्रीजो अक्षर लखवो त्यार पढी नीचे चोथो पांचमो अक्षर लखवो. त्यार पढी नीचला वलयानी वच्चे ठावो अक्षर लखवो.

टीकाः—ततोऽधस्तात् सप्तमाष्टमनवमानि ॥ ततोऽर्चाद-
 शमं ॥ ततः प्रथमारकं सन्मुखारकादावेकादशद्वादश त्रयोदशा-
 नि ॥ ततस्तदुपरिष्ठादाद्यवलयान्तरालेचतुर्दशं ॥ ततस्तदुपरि
 पंचदशषोडशे ॥ ततस्तदुपरिमध्यवलयान्तरासप्तदशं ॥ तदुप-
 रिष्ठादष्टादशं ॥ ततस्तदुपरिष्ठादंत्यवलयान्तरालेएकोनवीशं ॥ एवं
 वृत्तस्य प्रथमपादोरकद्वये समाप्यते ॥ एवमनेनक्रमेणद्वितीय-
 वृत्तीयपादावप्यवशिष्टारकचतुष्टय इति ॥ नाक्षरेक्षरं त्रिराव-
 र्त्यते ॥ ततस्तृतीयपादस्यात्याक्षरं चतुर्थपादाद्याक्षरतयापुनरा-
 वत्यारकशून्यांत्यवलयान्तरे चतुर्थपादस्यद्वितीयतृतीयेक्षरे व्य-
 वस्थाप्येते ॥ तदनंतरंप्रथमारकांतः स्ववृत्तप्रथमाक्षरंचतुर्थपादा-
 स्यतुर्याक्षरतयावर्त्यतत्पुरतोरकशून्यांत्यवलयान्तरे पंचमषष्ठे अ-
 क्षरे लिख्यते ॥ अनेनक्रमेण तावन्नेयं यावत्तृतीयपादस्यात्याक्षरं
 तच्चतृतीयवारमावृत्तंचतुर्थपादस्यात्याक्षरतयाज्ञातव्यं ॥ इहच-
 नामबंधमतः पुनरावृत्तवर्णानुस्वारा यथो संज्ञवं तद्वर्णपंचमत-
 याग्रिमवर्णेषुयोज्याः ॥ अत्र जिनवद्वजेनगणिने दंचक्रेइतिनाम-
 बंधः ॥ स्थापनाचेयं ॥ एतच्चैवं चक्राक्षरं न्यासस्वरूपं व्यक्तं
 मपिमुग्ध बोधनाय किंचिद्वर्णितं भित्तिवृत्तार्थः ॥ ३७ ॥

अर्थः—इत्यादि चक्रबंधी चित्रमां अक्षरं लखवानी रीतं
 जानवी. आ काव्यमां जिनवद्वजगणीए आ ग्रंथ रच्यो ठे ए प्र-
 कारे नाम बंध ठे, तेनो स्थापना लख्या प्रमाणे ठे. आ चक्राक्षरं
 स्वरूपं प्रगटं ठे तोपण बाळजीवनेनो बोध सारु कांइक देखान्युं ठे
 ए प्रकारे आ काव्यनो अर्थ थयो ॥ ३८ ॥

टीकाः—एवंचानेन प्रकरणेन सप्रपंचं मिथ्यापद्यस्वरूपे प्रकटिते प्रभु श्री जिनवद्वजसूरयः किमित्येवं प्रकष्टवृत्त्यालिङ्गिनो जवद्भि इङ्गिता इति केनाप्युपाख्यस्तस्यच प्रतिवचनं तस्मैवक्षमाणवृत्त द्वयेनोपन्यस्तं अतस्तदपि पातित्वा प्रकृतानुदत्रैव प्रकरणांतरे निबद्धं ॥ तदिदानीं व्याख्यायत इत्याह ॥

अर्थः—ए प्रकारे आ प्रकरणे करीने प्रपंच सहित मिथ्या-मार्गनुं स्वरूप प्रगट करे ठते एटले समर्थ श्री जिन वद्वजसूरी जे ते शा वास्ते पृकष्टवृत्तिये करीने लिङ्गधारीउने दोषवाळा करेठे, एम कोइके उलंजो आप्यो त्यारे तेनो उत्तर आगळ कहीशुं एवां वे काव्यो वरे कह्यो ठे माटे ते पण आ चालता प्रकरणेने उपयोगी ठे माटे बीजा प्रकरणमां कहेलां वे काव्य तेने आ प्रकरणमां हवे कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

जिनपतिमत दुर्गे कालतः साधु वैषै ।
विषयि जिरजि भूते जस्मक म्लेच्छ सैन्यैः ॥
स्व वशजम् जनानां शृङ्खलेवस्वगच्छे ।
स्थितिरिय मधुनातैर प्रथि स्वार्थं सिद्ध्यै ॥३॥

टीकाः—जिनपतिमतमेव जगवन्नाशनमेव मिथ्यात्वादि वैरिवार रक्षा क्षमत्वाद्दुःख मूलत्वेन प्रति पक्षैरक्षय्यत्वा दुन्नति

મત્વેન ડુરારોહત્વાચ્છડુર્ગપ્રાકારસ્તસ્મિન્ અગ્નિજૂતે ઉપદ્રુતે
વિરંબિતે इत्यर्थः ॥ સાધુ વેષે લિંગિગ્નિ:

અર્થ:—જગવત્તું શાસન છે તેજ મિથ્યાત્વાદિ વૈરીનાસ-
મૂહર્થી રક્ષા કરવા સમર્થ છે એ હેતુ માટે, તથા વરુ મૂલ છે માટે
શત્રુ માત્ર ક્ષય કરવા સમર્થ નથી થતા એ હેતુ માટે ઉન્નતિવાળો
છે માટે ડુઃખે આરોહણ કરવા યોગ્ય છે, એવો જે જિનમત રૂપી
ડુર્ગ ઇટલે કિલ્લો તે લિંગધારીઈએ પરાજય કરેલો છે ઇટલે વિરં-
બના પમાને થતે ઇટલો અર્થ છે.

ટીકા:—જસ્મકોજસ્મરાશિગ્રહઃ સ એવાર્હઠાસન રતાનાં
નાનાવિધ વાધા વિધાયિત્વાત્ મ્લેહસ્તુ રુષ્કવાધિપસ્તસ્ય સૈ-
ન્યાસ્ત દનુવર્તિં ચેષ્ટિત્વાત્ સૈનિકાસૈર્ વિવિધિગ્નિઃ કામુકૈઃ
દ્વિતીયપક્ષે વશીકૃત વાહ્યદેશેઃ અથ કથમેવં વિધસ્યાપિ જિન-
મત ડુર્ગસ્ય વિષયિજીરપિ લિંગિગ્નિરાગ્નિજવ इत्येतઆह ॥

અર્થ:—જસ્મરાશીનામાગ્રહ એજ અરિહંતના શાસનમાં
આશક્ત પુરુષોને નાના પ્રકારની પીકાના કરનાર છે, માટે મ્લેહ
જેવો છે, તેની સેનામાં રહેનારા ઇટલે જસ્મગ્રહરૂપ મ્લેહ રાજાને
અનુસરી રહેનારા, એવા અને વિષય લુઢથ એવા લિંગધારીઈએ જિ-
નમત રૂપી ડુર્ગનો પરાજય કર્યો હવે મ્લેહ રાજ પક્ષે એમ અર્થ છે
જે, વશ કર્યા છે વાહ્યદેશ જેમણે એવા જેની સેનાના લોક છે એવું
મ્લેહ રાજ છે. હવે આ પ્રકારનો જિનેશ્વર જગવંતના મતરૂપી મોટો

किह्लो, ते विषयि एवा पण लिंगधारीउए केम पराजव कयों तेनो उत्तर कहे ठे.

टीकाः—कालतो दुःषमा समय दोषात् अजिज्जुयं तेहि कालवशान्महातेजस्विनोपि ॥

॥ यदुक्तं ॥

समार्हतं यस्य करैर्विसर्पिजिस्तमोदिगंतेष्विपिना वतिष्ठते ॥
सएष सूर्यस्तमसाजिज्जुयते स्पृशंति किं कालवशेननापदः ॥

अर्थः—जे दुःखमा काल दोषथी पराजव थाय ठे महा तेजस्वी पण कालवशथी पराजव पामे ते कछुंठे जे, जेना विस्तारवंत किरणवके अंधकार दिशाउमां पण रहेवा समर्थ नथी थतुं ते आ सूर्य काले करीने अंधकारवके पराजव पामे ठे, केमजे तेजस्वीने पण कालवशे करीने आपत्तिउं शुं नथी स्पर्श करती? एटले शुं आपत्काल नथी आवतो. आवेज ठे.

टीकाः—॥ ततश्च स्ववशजरुजनानांसम्यक्वाधारो पण व्याजेनात्मायत्तीकृत मुग्ध लोकानां स्वगच्छ स्थितिः एते वयं संप्रदायागता युष्माकं गुरवस्तस्मात्कदाचिदपिन् मोक्तव्या इत्यादिका प्राक् प्रतिपादितानिजगच्छ मुद्राश्रयंषा अधुनाइदानीं तनैः साधुवेषैः ॥ अप्रथिसर्वत्रैक मत्येन अतानि ॥

अर्थः—ते माटे पोताने वश एवा जरुलोकने समकितादि

આરોપણ કરવાના મિષથી પોતાને આધીન કર્યા એવા જે જોલા લોક તેમને પોતાના ગઢની સ્થિતિ ઇટલે આ અમો પરંપરાગતનું તમારા ગુરુ ઢીંણ માટે ક્યારે પણ ન મૂકવા ઇત્યાદિ પૂર્વે પ્રતિપાદન કરી એવો જે પોતાના ગઢની મુદ્રા તે હાલના સાધુ વેષધારોડે વિસ્તારી ઢે ઇટલે સર્વ જગાં એકમત કરી વિસ્તાર પમાની ઢે.

ટીકાઃ—॥ સ્વાર્થ સિદ્ધયૈકથમસ્માકમેવૈતે જોગ્યાજ્ઞવિષ્યં તીતિનિજકાર્યં નિષ્પત્તયે ॥ અત્રાર્થેનુરુપનુપમાનમાહ ॥ શ્રૂલ્લેવ નિગરુશ્વ ॥ એતદુક્તં જવતિ ॥ યથામ્લેહસૈન્યાઃ કર્ષિમશ્ચિદપિદુર્ગે સ્વજુજબલેન યદ્દીતેદ્રવિણાદ્યર્થં તદંતર્દર્તિનાગરિકલોક સંયમનાશ્રૂલ્લેવાં પ્રસારયંતિ ॥ તથૈતેપિલિંગનઃ સ્વોપજોગાર્થં મુગ્ધજન નિયમનાતગઢ સ્થિતિં પ્રથયમાસુરિતિવૃતાર્થ ॥ ૩૯ ॥

અર્થઃ—॥ પોતાના સ્વાર્થની સિદ્ધિને અર્થે ઇટલે આ જોલા લોક આપણેજ જોગવવા યોગ્ય કેમ કરીએ તો થાય ? એવું વીચારી ગઢ સ્થિતિઠ વિસ્તારી એ જગાં ઘટનું ઉપમાન કહે ઢે, જે બેની-ઝના જેવી ગુઢ મુદ્રા ઢે, તે કહ્યું ઢે જે જેમ મ્લેહની સેનાના યોદ્ધા કોઈ દુર્ગજૂમિ ઇટલે વિકટ સ્થાન પોતાના જૂજબલવડે ગ્રહણ કરે ઢે તે દ્રવ્યાદિકને અર્થે તેમાં રહેલા નગરના લોકને બાંધવા સારુ શૂલ્લેવા વિસ્તારે ઢે તેમ આ લિંગધારીયો પોતાના ઉપજોગને જોલા લોકને બાંધવા સારુ ગઢ સ્થિતિઠને વિસ્તારે ઢે આ પ્રકારે આ કાર્યનો અર્થ પૂરો થયો ॥ ૩૯ ॥

टीकाः—॥ ननुयदितेगच्छ स्थितिं सर्वत्र विस्तार यामा-
सुरेतावतापिकिमित्यतआह ॥

अर्थः—आशंका करे ठे जे जो ते लिंगधारीउं सर्व जगाए
पोताना गच्छनी स्थितिउंने विस्तारे ठे तेणे करीने शुं थयुं ए जगाए
तेनो उत्तर कहे ठे.

॥ मूल काव्यम् ॥

संप्रत्य प्रति मे कुसंघव पुषि प्रोज्जृजिते जस्मक
म्लेच्छा तुच्छबले दूरंत दशमाश्रये च विस्फूर्जति ॥
प्रौढी जग्मुषि मोहराज कटके लोकैस्तदाज्ञापरे
रेकीजुय सदागमस्य कथया पीच्छं कदर्थ्यामहे ॥४०॥

टीकाः—मोहराजकटकेप्रौढिजग्मुषिलोकैर्वयंकदर्थ्यामह-
इति संबंध ॥ संप्रत्यधुता प्रोज्जृजिते अन्युदिते जस्मकम्ले-
छातुच्छबले ॥ जस्मराशितुरुष्कवाधिप सारसैन्येअप्रतिमे तेज
स्वितयाऽनन्य साधारणे ॥

अर्थः—मोहराजनुं लइकर मोटी उन्नति पामे ठेते लोक-
वने अमो कदर्थना करीए ठीए एस संबंध ठे, आ काळमां जस्मक
ग्रहरूपि म्लेच्छ राजा तेनुं मोटुं सैन्य ठे, जेना तेजस्वीपणानी बी-
जाने उपमा तथी माटे असाधारण ठे.

ટીકા:—કુસંઘ એવપ્રાક્વર્ણિતનિર્ગુણ સાધ્વાદિ સમુદાય
 એવવપુ: શરોર સ્વરૂપં યસ્યતત્તથા ॥ તસ્મિન્ જસ્મક મ્લેહ્યસ્ય
 હિદુ: સંઘએવ સ્વસૈન્યં ॥ તતો યથા મ્લેહ્યોઽશ્વાદિ સાધને નપ-
 રજનપદમન્નિ જ્ઞવતિ એવં જસ્મકોપિ પ્રવલ દુ:સંઘબલેન જગ.
 વન્નાસન માલિન્યોત્પાદનેન તિરસ્કુરુતે ॥

અર્થ:—કુસંઘ એટલે પૂર્વે વર્ણન કર્યો એવો ગુણ રહિત
 સાધુ આદિકનો સમૂહ એજ છે સ્વરૂપ તે જેનું એવો જસ્મક ગ્રહરૂપી
 મ્લેહ્યનું સૈન્ય દુ:સંઘ એજ છે માટે જેમ મ્લેહ્ય અશ્વ આદિ સાધને
 કરોને શત્રુના દેશનો પરાજય કરે છે એ પ્રકારે જસ્મકગ્રહ પણ બલિ-
 ણ્ટ એવો કુસંઘનો સમૂહ તેણે કરોને જગવંતના શાસનને મલિનપણું
 ઉત્પન્ન કરવે કરોને તિરસ્કાર કરે છે.

ટીકા:—તથા દુરંત દશમાશ્ચર્યે દુષ્ટા સંયત પૂજારૂપાં
 ત્યાશ્ચર્યેચ: સમુચ્ચયે વિસૂર્જતિ પ્રજવિષ્ણૌ ॥ એવંચ સતિ પ્રૌઢી
 સ્ફાતિં જગ્મુષિ મોહ એવ મિથ્યાજ્ઞાન મેવ લિંગિપ્રજ્ઞત સંસાર
 માર્ગસ્યાદિ કારણત્વાદતિ દુર્જયત્વા દ્વાગાદિ પ્રજવત્વાચ્ચ રાજા
 પ્રાર્થિવસ્તસ્ય કટકે અનીકે ॥

અર્થ:—બહી દુષ્ટ એવા અસંજતિની પૂજા નામનું દશમું
 આશ્ચર્ય પ્રવલપણે પ્રગટ થયે ઠતે મોહ રાજાનું સૈન્ય મોટી ઊન્નતિ
 પામ્યું. મોહતે મિથ્યાજ્ઞાનજ છે, તે લિંગધારીએ કહેલા જે સંસાર
 માર્ગ તેનું આદિ કારણ છે તથા અતિ દુ:ખવને જિતાય એવો છે,
 તથા રાગાદિનું કારણ છે, એ હેતુ માટે મોહ એજ રાજા છે તેનું સૈ-
 ન્ય લિંગધારીનુરૂપી વિસ્તાર પામે ઠતે;

टीकाः—प्रागुक्तस्य जस्मकादेः सर्वस्यापि मोहराजप-
रिद्धेदन्तूतत्वेन तत्कटक कटपत्वात् ॥ अयमर्थः ॥ मोहो हि
दुष्टमौलराजकटपस्तस्य च दुःसंघलक्षणचतुरंगबलक-
लितो जस्मको म्लेच्छाख्यमहासामंतकटपः ॥ दशमाश्चर्यं
तु स्वत एवातिप्रबलत्वात्साहायांतरनिरपेक्षमेव द्वितीयम-
हासामंतप्रख्यं ॥

अर्थः—पूर्वे कहुं जे जस्मक ग्रहादि सर्वे ते पण मोह
राजानुं उपकरणरूप ठे माटे तेनो सेनाने तुदयपणुं ठे ए हेतु माटे
आ अर्थ स्फुट ठे. निश्चे मोहराजा ठे ते दुष्ट मूल जुतराग ठे ते
दुष्ट संघ ठे लक्षण जेनुं एवुं चतुरंग सैन्य सहित ठे, जस्मग्रह ठे
ते म्लेच्छ नामे महा चक्रवर्ति राजा सरखो ठे, अने दशमुं आश्चर्य
तो पोतानी मेळेज अति प्रबल ठे माटे बीजानी सहायतानी अपे-
क्षा कर्या बिनाज बीजा मोटा चक्रवर्ति राजा सरीखो ठे.

टीकाः—ततो यथा कश्चिन्महाराजाधिराजो म्लेच्छादि म-
हासमंतैर्जूमंरुलं साधयति तथा अयमपि मोहराजो जस्म-
कादिजिर्जिनशासनमजिज्ञवतीति ॥ ततो लोकैः कुसंघ
जनैः तदाज्ञापरेमोहराजशासनमनतिक्रामंजिः मूढत्वाद-
विमृश्यकारिजिरित्यर्थः एकीभूय दुष्टत्वेनैकमत्यं विधाय ॥

अर्थः—ते हेतु माटे जेम कोइ महाराजाधिराज ठे ते
म्लेच्छादि मोहराजावने पृथ्वीमंरुलने साधे ठे तेम आ मोहराजा पण

જસમકાદિ ગ્રહવચ્ચે જીનશાસનનો પરાજવ કરે તે; માટે મોહરાજાની આજ્ઞામાં તત્પર એવા કુસંઘ લોકો એકઠા થઈને ઇટલે કુસંઘ જે તે મૂઢ છે માટે મોહરાજાની આજ્ઞાનું ઉઘ્ઘંઘન કરતો નથી અને અણવિચાર્યું કરે છે તે સર્વ પુરુષોએ પોતાનો એકમત કરીને.

ટીકા:—ઇત્યં સકલજનપ્રતી તૈરાક્રોશતર્જનહીલાદિજિઃ પ્રકારં રાજવર્ચસેન વયં કદર્થ્યામહે પીઠ્યામહે ઉપહન્યામહ્ इत्यर्थः ॥ કેન હેતુનેત્યાહ ॥ સદાગમસ્ય લિંગિપ્રશ્નિન મિથ્યાપથોત્પથત્વપ્રતિપાદકસ્ય શુદ્ધસિદ્ધાંતસ્ય કથયાપિ ધર્મદેશનાદ્ધારા વિચારમાત્રેણાપિ ॥ યદિ હિ પક્ષપ્રતિપક્ષ પરિગ્રહેણ સાધનદૂષણોપન્યાસૈઃ પ્રકૃતવિષયે પરૈઃ સહવાદ મુપક્રમામહે ॥

અર્થ:—સકલ લોકને પ્રસિદ્ધ એવા નિંદા તથા તિરસ્કાર તથા હીલનાદિ પ્રકારે કરીને તથા રાજ તેજવચ્ચે પીઠીએ ઢીણ, શા હેતુ માટે પીઠીએ ઢીણ? તેનો ઉત્તર કહે છે, જે લિંગધારીએ વિસ્તાર્યો જે મિથ્યામાર્ગ તેને ઝનમાગપણું છે, એ પ્રકારે પ્રતિપાદન કરનાર જે શુદ્ધ સિદ્ધાંત તેનો કથાએ કરીને ઇટલે ધર્મ દેશનાદ્ધારે વિચાર કરવા માત્રે કરીને પક્ષ અને પ્રતિપક્ષનું ગ્રહણ કરી અનુમાનાદિ પ્રમાણનું કહેવું તેણે કરીને આવાતમાં પર સાથે વાદ વિવાદ કરવાનો ઉપક્રમ કરીએ ઢીણ.

ટીકા:—॥ તદા નવિદ્યસ્તે કિમપિ કુવીરન્નિત્યપિ શં

ढदार्थः ॥ तथा च वयं शुद्धसिद्धांतविचारज्वयेभ्योऽनुजि-
घृकयोपदिशंतो नाद्वीयांसमप्युज्ज्वलं ज्ञानमहार्मः ॥

अर्थः—ते वखत ते कांइ करशे एम पण नथी जाणता
एम अपि शब्दनो अर्थ रह्यो ठे, एटले आ अमे जे जे लिंगधारीउं
संबंधि खंमन कर्तुं ते सांजळो ते विवाद करवा आवशे तो तेमने
सिद्धांतनी साखे जवाब आपीशुं पण तेथी जय-पामता नथी. वळी
शुद्ध सिद्धांततना विचारने ज्वय प्राणी प्रत्ये अनुग्रहनी इच्छाए उपदेश
करतां लगार मात्र पण उलंजो पामवा योग्य अमो नथी.

टीकाः—॥ यदुक्तं ॥

नेत्रैर्निरीक्ष्य विषकंटक सर्प कीटान् ॥
सम्यग्यथा व्रजत तान् परिहृत्य सर्वान् ॥
कुज्ञान कुश्रुत कृदृष्टि कुमार्ग दोषान् सम्यग् ॥
विचार यत कोत्र परापवादः ॥ इति वृत्तार्थः ॥

अर्थः—ते वात शास्त्रमां कही ठे जे, चालवुं ते नेत्रे जोइ
विष, कांटा, सर्प, कीका, इत्यादिनो परिहार करी सारे मार्गे चालो.
कुज्ञान, कुसिद्धांत, कुदृष्टि, कुमार्ग ते संबन्धि सर्व दोषने सारी पेठे
विचारो एम अमारुं कहेवुं ठे, तेमां लोकोपवाद शो ठे ? कोइ प्रकारनो
जणातो नथी. ए प्रकारे आ ठेह्या काव्यनो अर्थ संपूर्ण थयो ॥ ४७ ॥

टीकाः—॥सूरिः श्रीजिनवद्वजोऽजनि बुधश्चांद्रे कुले, तेज-

સા સંપૂર્ણોઞ્જયદેવસૂરિચરણાંજોજાલિલીલાયિતઃ ॥ ચિત્રં રાજ-
સત્રાસુયસ્ય કૃતિનાં કર્ણે સુધાહૃદિનં તન્વાના વિબુધૈર્ગુરોરપિ,
કવેઃ કૈર્ન સ્તુતાઃ સૂક્તયઃ ॥ ૧ ॥

અર્થઃ—ચંદ્રકુલમાં શ્રી જિનવદ્ધજસૂરિ થયા. તે કેવા છે ?
તો પંક્તિ એવા તથા તેજ પ્રતાપવદે સંપૂર્ણ તથા ઓઞ્જયદેવસુરીના
ચરણરૂપી કમલને વિષે ઝમર લીલાનું આચરણ કરતા ઇટલે તે-
મના અંતેવાસી શિષ્ય એવા ગુરુ એવા, અને કવિ એવા જે જિનવ-
દ્ધજસૂરિ તેમની જે સુંદર વાણીયો તે રાજસત્રાજને વિષે, પંક્તિના
કાનને વિષે અમૃતવૃષ્ટિને વિસ્તાર કરતી દેખાય છે. માટે તેની
સ્તુતિ કોણે નથી કરી ? ઇટલે સર્વ પંક્તિઓ તેમની વાણી વચ્ચે છે.

ટીકાઃ—॥હિત્વા વાહમયપારદ્વશ્ચતિલકં ચંદી પ્રલોકંપૃણ
પ્રજ્ઞાનામપિરંજયંતિ ગુણિનાં ચિત્રાણિ ચેતાંસ્યહો ॥

હુંટાક્ય શ્યુતતંદ્રચંદ્રમહસામધ્યાપ્યવિદ્યામુષઃ

કસ્યાન્યસ્ય મનોરમાઃસકલદિક્ કૂલં કષાઃકીર્તયઃ ॥ ૨ ॥

અર્થઃ—વઢી શાસ્ત્રના પારંગામી, પુરુષોમાં તિલક સમાન,
એવા જે જિનવદ્ધજસૂરિ તેનો ત્યાગ કરી બીજા કયા કવિની સંપૂર્ણ
ચંદ્રકાંતિને હુંટનારી ઇટલે સંપૂર્ણ ચંદ્રકાંતિ સમાન એવી અને હજુ
સુધી પણ અવિદ્યાનો નાશ કરતી અને સકલ દિશામાં વ્યાપતી
એવી સુંદર કીર્તિ છે? અર્થાત્ એવી કોઈ ગુરુની કીર્તિયો નથી, કેમ-
જે લોકને દીપાવનાર અને લોકને પ્રસન્ન કરે એવો છે બુદ્ધિ છે.

मनी एवा गुणी पुरुषोनां पण नाना प्रकारना चित्तने रंजन करे ठे
ए मोटुं आश्चर्ये ठे ॥ २ ॥

टीकाः—॥ माधुर्यशार्करितशर्करयारयाद्यं, पीयूषवर्षमिव
तर्कगिरा किरंतं ॥ विद्यानुरक्तवनिताजनितास्यलास्यं, हित्वाऽ-
परत्र न मेना विदुषामरंस्त ॥ ३ ॥

अर्थः—मधुरतावके साकरनी मीठाशना गर्वने कम्का
करती एटले अति मीठी एवी तर्कवाणी वके अमृतरसने ढोळताज
होयने शुं ? अने सरस्वती रूप अनुरागिणी स्त्रीये उत्पन्न करी ठे
मुखचातुर्यता ते जेनी एवा जे जिनवद्वजसूरी तेनो त्याग करी वि-
द्यान लोकनां मन बीजे ठेकाणे न रमतां हवां ॥ ३ ॥

टीकाः—॥ जज्ञे श्रीजिनदत्तयत्यधिपतिः शिष्यस्ततस्त
स्यय, सिद्धांताद्भि विधिपारतंत्र्यविषयाजिख्यामजिख्यान्वितः॥
आसाद्य त्रिपदीं विधुर्बलिमिव व्यध्वं वृषध्वंसनं ॥ चिन्नेद
प्रतिपंथिनं सुमनसां व्यक्तक्रमप्रक्रमः ॥ ४ ॥

अर्थः—त्यार पढी ते जिन वद्वजसूरीना शिष्य शोजाये
सहित जिनदत्तसूरी थया जे जिनदत्तसूरि विधिना पारंगामीपणा-
रूपी जेनुं नाम ठे एवी त्रिपदीने सिद्धांतथी पामीने सत्पुरुषनो
शत्रुरूप, अने धर्मनाशक एवो जे उन्मार्ग तेनो प्रगटपणे पादविहार
करता ठता (वेदता हवा) ते उपर दृष्टांत अन्य दर्शननुं कहे ठे जे,
जेम विष्णुये उन्मार्गे चालनार बलि राजानो उन्नेद कयों तेम ए

વાત અન્યદર્શનોના શાસ્ત્રમાં છે જે એક સમે દૈત્યનો અધિપતિ બલિ-
રાજા મહા બલ્લવાન થયો તેણે ઇંદ્રને જીતી ઇંદ્રાસન ઉપરથી કાઢી
મૂક્યો, પઢી તે ગાદી ઉપર બલિરાજા ઇંદ્ર થયો, તેણે પોતાના ઇં-
દ્રાસનની દૃઢતાને અર્થે પોતાને અર્થે પૃથ્વી ઉપર આવી નર્મદા નદી
ઉપર યજ્ઞ કરવા માંમયા ત્યારે જગત્પાલક વિષ્ણુએ તે અન્યાય જોઈ
અવતાર લીધો પઢી વામણુ રૂપ કરી બ્રહ્મચારીનો વેષ જે દંડ ક-
મંદુલુ, કૌપીન, મૃગચર્મ, इत्यादि ધારણ કરી કપટથી બલિરાજાના
યજ્ઞમાં ગયા અને ત્રણ ઋગલાં પૃથ્વી માગી, પઢી પોતાનું વીરાટ રૂપ
પ્રગટ કરી બે ઋગલાંમાં સર્વ જગત્ જરી લીધું અને ત્રીજું ઋગલું
બઢી રાજાર્થી ન અપાયું ત્યારે તેના ઉપર પગ મૂકી પાતાલમાં ઘાંપી
ઘાલ્યો, અને એની સર્વે રાજ્યસમૃદ્ધિ ઇંદ્રને આપીને પાઠો ઇંદ્રાસને
બેસામ્યો इत्यादि સવિસ્તર કથા વામનપુરાણથી જાણવી.

ટીકા:—॥લાવણ્યાવસથો યથા પતિરપાં નો પર્વતક્ષોજ્જિતઃ
શ્રૃંગીવ દ્યુસદાં સુવર્ણ સુજગો નોઙ્ઘૈઃ સુરાગાશ્રયઃ॥ યઃ કલ્પદ્ધુરિવ
દુતાર્પિત ફલો નોદ્યત્સદાપદ્મવઃ, સામ્યં યસ્ય તથાપિશસ્ય
યશ સસ્તૈઃ કુર્વતે બાલિશાઃ ॥ ૫ ॥

અર્થ:—બઢી તે કેવા છે ? તો લાવણ્ય માત્રને રહેવાનું ઘર
રૂપ, જેમ જલને રહેવાનું ઘર સમુદ્ર છે તેમ, તેમાં આટલું વિશેષ
છે જે સમુદ્ર મંથન કર્યું ત્યારે પર્વતવદે સમુદ્રને ક્ષોજ થયો છે, અને
આ આચાર્ય કોઈ જગાએ ક્ષોજ પામ્યા નથી. બઢી ઝંચા મેરુપર્વત-
ના જેવો સુંદર છે વર્ણ જેમનો એવા છે, દેવતાને પ્રસન્ન કરે એવો
મેરુપર્વત સારા રંગનો ઘટલે રાગનો આશ્રય છે અને આ આચાર્ય ॥

રાગને રહેવાનો આશ્રય નથી એટલું વિશેષ. વળી સારા પદ્મલવ
વાળો જે કદ્દપવૃક્ષ તેના જેવા, પણ તેમાં આટલું વિશેષ છે જે આ
આચાર્યને કોઈ દિવસ આપત્તિનો લવ પણ ઉત્પન્ન થયો નથી, તો
પણ બાલ પુરુષો છે તે, વચ્ચાણવા યોગ્ય છે યશ તે જેમનો એવા આ
આચાર્ય તેમની પૂર્વે કહી એવી ઉપમાનુ તેમને કરે છે ॥ ૫ ॥

ટીકા:—॥તસ્ય શ્રીજિનચંદ્રસૂરિરજ્જવઙ્ગિષ્પાવતં, સસ્તો
ધામ્નાયેન વિતન્વતા કુવલયામોદં બુધાનં દિના ॥ સર્વસ્યાઃ સુ-
જગં જવિષ્ણુમવનેઃ શુક્લદ્વિતીયેષુવત્કેનો મંદુદિદક્ષવસ્તનુ
કલમૌન્મુખ્યમાપાદિતાઃ ॥ ૬ ॥

અર્થ:—ત્યાર પછી જિનદત્તસૂરિના મોટા શિષ્ય શ્રી જિન-
ચંદ્રસૂરિ થયા. પંક્તિને આનંદ પમારુનાર એવા, જેણે પોતાના પ્ર-
નાપે કરીને સમસ્ત પૃથ્વીના લોકને આનંદ વિસ્તાર્યો. તથા તેનું
સારું જાગ્ય વિસ્તાર્યું, તેમની સુંદર અજવાળી યા પદ્મની બીજના
વંડમાની પેઠે શિષ્યપણે જોવાને કોણ પુરુષો ઉત્સાહવંત થયા નહિ ?
અર્થાત્ સર્વે પણ થયા ॥ ૬ ॥

ટીકા:—વિશ્વત્રયેષ્યજય્ય શ્રી મદનેકાંતહૃદય્યાસૂક્ત્યા ॥
વરવર્ણિન્યા પ્રીયત-યસ્ય જનો જવવિલાસિન્યા ॥ ૭ ॥

અર્થ:—વળી ત્રણ જગતમાં જેને જીતવા સમર્થ નથી એવી
અનેકાંત મનની સુંદર સંસારમાં વિલાસ ન કરતી એવી નિર્દોષ
આણીવરે જેણે લોક પ્રસન્ન કર્યા છે એવા ॥ ૭ ॥

ટીકાઃ-----અંતઃસંસદર,કર્કશલસત્તર્કદણુતવ્યાહૃતિસૂક્-
પ્રાવાહુકર્ગર્વર્ણચણપ્રલ્ખન્મનીવાજુવઃ । શિષ્યસ્તસ્ય
યતીશ્વરો જિનપતિર્જગ્રંથસગ્રંથધોર્ગ્રંથત્યાગ્યપિ સંઘપટ્ટ
વિવૃત્તિં સ્પષ્ટાજિઘ્રેશામિમાન્ ॥ ૮ ॥

અર્થઃ—સજ્જાને વિષે સૂર્ય જેવા આકરા અને ઊંચતા એવા
જે તર્ક તેણે કરીને અન્યાસ કરી એવી જે ઊક્તિઠે તેને ઉત્પન્ન કર-
નાર એવા જે વાદિ લોકો તેમનો જે ગર્વ તેને નાશ કરવા સમર્થ
એવી દેદીપ્યમાન જે બુદ્ધિ તેણે સહિત એવા જે જિનચંદ્રસૂરિ તેમ-
ના શિષ્ય જિનપતિ નામે યતિના અધિપતિ થયા તે નિર્ગ્રંથઠે તોપણ
ગ્રંથ એટલે શાસ્ત્ર અથવા આ ગ્રંથ તેને રચતા હવા, એટલે વિચા-
રવા યોગ્ય એવી અને પ્રગટપણે જેનો અર્થઠે એવી સંઘપટ્ટકની આ
પ્રકારની ટીકાને કરતા હવા ॥ ૮ ॥

એ પ્રકારે જિનવલ્લભસૂરિના શિષ્ય શ્રી જિનદત્તસૂરિ તેમના
શિષ્ય શ્રી જિનચંદ્રસૂરિ તેમના શિષ્ય શ્રીજિનપતિસૂરિ તેમના
કરેલી ટીકા સમાપ્ત થઈ.

“ ૧૦૨૪૦૦ શ્લોક બંધન ૩૨૦૦ હિત પ્રમાણ ॥ ”

